

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Seda ERGENÇ

PSİKANALATİK EDEBİYAT KURAMI BAĞLAMINDA AYFER TUNÇ'UN
ÖYKÜ VE ROMANLARI

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Seda ERGENÇ

PSİKANALATİK EDEBİYAT KURAMI BAĞLAMINDA AYFER TUNÇ'UN
ÖYKÜ VE ROMANLARI

Danışman

Doç. Dr. Oğuzhan KARABURGU

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Seda ERGENÇ'in bu çalışması, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Salim ÇONOĞLU (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Oğuzhan KARABURGU (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Tarana OKTAN (İmza)

Tez Başlığı: Psikanalitik Edebiyat Kuramı Bağlamında Ayfer Tunç'un Öykü ve Romanları

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 12/07/2024

Mezuniyet Tarihi : 15/08/2024

(İmza)
Prof. Dr. Seda BAYRAKTAR
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Psikanalitik Edebiyat Kuramı Bağlamında Ayfer Tunç’un Öykü ve Romanları” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Seda ERGENÇ

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Seda ERGENÇ
Öğrenci Numarası	202152042019
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Oğuzhan KARABURGU
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Psikanalitik Edebiyat Kuramı Bağlamında Ayfer Tunç'un Öykü ve Romanları
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2429907740
Rapor Tarihi	10.08.2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %.0 Alıntılar dahil: %18
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 367 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdeleri sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı Doç. Dr. Oğuzhan KARABURGU İmza	

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İTHAF	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

PSİKANALİTİK EDEBİYAT KURAMI

1.1. Psikanalitik Edebiyat Kuramı ve Sigmund Freud.....	4

İKİNCİ BÖLÜM

PSİKANALİTİĞİN ANA ESASLARI

2.1. Topografik Kuram	8
2.1.1. Bilinç	8
2.1.2. Bilinç Öncesi (Önbilinç).....	9
2.1.3. Bilinç Dışı.....	9
2.2. Yapısal Kişilik Kuramı	11
2.2.1. İd (Alt-Benlik)	12
2.2.2. Ego (Benlik)	14
2.2.2.1. Narsisizm.....	16
2.2.3. Süperego (Üstbenlik).....	19
2.3. İçgüdüsel Kuram.....	22
2.4. Psikoseksüel Gelişim Kuramı	25
2.4.1. Oral Dönem	26
2.4.2. Anal Dönem.....	27
2.4.3. Fallik Dönem	29
2.4.3.1. Oidipus Kompleksi.....	30
2.4.3.2. Elektra Kompleksi.....	34
2.4.4. Latent Dönem	37
2.4.5. Genital Dönem.....	37
2.5. Benliğin Savunma Mekanizmaları.....	39
2.5.1. Bastırma.....	40
2.5.1.1. Rüya	42

2.5.2.	Yadsıma (İnkâr).....	47
2.5.3.	Yansıtma.....	48
2.5.4.	İçe Alma	49
2.5.5.	Özdeşleşme.....	50
2.5.6.	Yer Değiştirme	51
2.5.7.	Kendine Yönelme	52
2.5.8.	Karşıt Tepki Gösterme.....	52
2.5.9.	Yalıtma	53
2.5.10.	Somutlaştırma	53
2.5.11.	Yüceltme	53
2.5.12.	Yapma-Bozma	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PSİKANALİTİK EDEBİYAT KURAMI BAĞLAMINDA AYFER TUNÇ'UN ÖYKÜ VE ROMANLARI

3.1.	Ayfer Tunç'un Öykülerinin Psikanaliz İlkeleriyle Ele Alınışı	55
3.1.1.	Evvelotel-Saklı Öykü Kitabında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri	55
3.1.2.	Mağara Arkadaşları Öykü Kitabında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri	81
3.1.3.	Taş-Kâğıt-Makas Öykü Kitaplarında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri.....	90
3.1.4.	Kırmızı Azap Öykü Kitabında Rastlanan Psikanaliz İzlekler	90
3.2.	Ayfer Tunç Romanlarının Psikanaliz İlkeleriyle Ele Alınışı.....	103
3.2.1.	Kapak Kızı Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekler	103
3.2.2.	Aziz Bey Hadisesi Romanında Kitabında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri.....	114
3.2.3.	Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi Romanında Kitabında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri	119
3.2.4.	Yeşil Peri Gecesi Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri	152
3.2.5.	Suzan Defter Romanında Rastlanan İzlekler.....	170
3.2.6.	Dünya Ağrısı Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekler.....	181
3.2.7.	Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekler.....	212
3.2.8.	Osman Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekler	280
3.2.9.	Kuru Kız Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekler	329
SONUÇ		345
KAYNAKÇA.....		347
EK 1- “AFFER TUNÇ’LA GÜN YÜZÜNE EVRİLEN KELİMELER”		351
ÖZGEÇMİŞ		355

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Sigmund Freud'un Bilinç dışı benzetmesi.	8
Şekil 2.2 Egonun Bastırma Mekanizması	16

ÖZET

1980 sonrası Türk edebiyatının kadın yazarlarından biri olan Ayfer Tunç (1964-), roman, hikâye, senaryo, otobiyografik eser, araştırmalar gibi birçok türde eserler vermiş bir yazardır. Ayfer Tunç hemen hemen her eserinde farklı anlatım teknikleri kullanarak yenilikçi bir tavır sergiler.

Ayfer Tunç yapısı sağlam eserler kurguladığı gibi muhteva bakımından da çeşitlilik gösteren eserlere imza atmıştır. Özellikle insan psikolojisi onun eserlerinde dikkat çekici boyutta ele alınır. Kendisinin de ifade ettiği gibi onun için asıl olan şey insan hikâyeleridir. Eserlerinde yarattığı karakterlerin öznel hikâyelerinde geçmişin izi, çocukluk anıları, travmalar vb. gibi birçok psikolojik durum ayrıntılı bir şekilde ele alınır. Bu yüzden Ayfer Tunç'un eserleri başlı başına psikolojik olarak değerlendirilip yorumlanmaya çok müsait yapıtlardır.

Sigmund Freud, kurucusu olduğu psikanaliz yöntemi edebiyat ile birleştirdiğinde psikanalist edebiyat kuramının doğmasına vesile olur. Freud'dan sonra bu kurama birçok farklı bakış açıları getirilmiş, yeni yöntem ve yaklaşımlar eklenmiştir.

Bu tez çalışmasında Ayfer Tunç'un öykü ve romanları Freud'un ortaya koyduğu klasik psikanaliz ilkeleri doğrultusunda incelenmiştir. Ayfer Tunç'un eserleri Oidipus kompleksi, elektra kompleksi, rüya kavramı, esere yansıyan yaratıcı yazar etkisi, katarsist, yapısal kişilik kuramı bağlamında id-ego-süperego, ego savunma mekanizmaları, cinsellik kuramı, içgüdü kuramı bağlamında yaşam ve ölüm içgüdüleri gibi ilkeler çerçevesinde ele alınmıştır.

Bu çalışmanın giriş bölümünde psikanaliz ve edebiyat bağlamında Ayfer Tunç'un eserlerinin nasıl ele alındığı irdelenmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde psikanalitik edebiyat kuramının doğuşundan ve ilkelerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde psikanalizin ana esasları örneklerle açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Ayfer Tunç'un öykü ve romanları psikanalist edebiyat kuramı çerçevesinde incelenmiştir. Sonuç bölümünde çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar değerlendirilmiştir. Kaynakça bölümünde çalışmamız boyunca yararlandığımız kaynaklara yer verilmiştir. Çalışmamızın sonunda ise Ayfer Tunç ile yaptığımız bir röportaj yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ayfer Tunç, Öykü, Roman, Sigmund Freud, Psikanaliz Kuram

ABSTRACT

AYFER TUNÇ IN THE CONTEXT OF PSYCHOANALYTIC LITERARY THEORY STORIES AND NOVELS

Ayfer Tunç (1964-), one of the women writers of post-1980 Turkish literature, is a writer who has produced works in many genres such as novels, stories, screenplays, autobiographical works and researches. Ayfer Tunç displays an innovative attitude by using different narrative techniques in almost all of her works.

Ayfer Tunç has created works with a strong structure as well as works that vary in terms of content. Especially human psychology is dealt with in her works in a remarkable way. As she herself expresses, the main thing for her is human stories. In the subjective stories of the characters she creates in her works, many psychological situations such as traces of the past, childhood memories, traumas, etc. are discussed in detail. Therefore, Ayfer Tunç's works are very suitable to be evaluated and interpreted psychologically.

When Sigmund Freud combined the psychoanalysis method, of which he was the founder, with literature, it led to the birth of the psychoanalyst literary theory. After Freud, many different perspectives were brought to this theory and new methods and approaches were added.

In this thesis, Ayfer Tunç's stories and novels are analysed in line with the principles of classical psychoanalysis put forward by Freud. Ayfer Tunç's works are analysed within the framework of principles such as Oedipus complex, electra complex, dream concept, creative author effect reflected in the work, catharsis, id-ego-superego in the context of structural personality theory, ego defence mechanisms, sexuality theory, life and death instinct in the context of instinct theory.

In the introduction part of this study, how Ayfer Tunç's works are handled in the context of psychoanalysis and literature is analysed. In the first part of the study, the birth and principles of psychoanalytic literary theory are mentioned. In the second part, the main principles of psychoanalysis are explained with examples. In the third part, Ayfer Tunç's stories and novels are analysed within the framework of psychoanalytic literary theory. In the conclusion section, the results of our study are evaluated. In the bibliography section, the sources we have utilised throughout our study are given. At the end of the study, there is an interview with Ayfer Tunç.

Keywords: Ayfer Tunç, Story, Novel, Sigmund Freud, Psychoanalysis Theory.

TEŐEKKÖR

Tez boyunca ilgi ve alakasını bir an olsun bile benden esirgemeyen ve beni bu yolda sabırla destekleyen sayın hocam Doç. Dr. Oğuzhan KARABURGU'ya, tezimi yapabileceğime dair bana inanan ve beni motive eden varlığıyla güç bulduğum canım kardeşim Eda ERGENÇ'e, sevgili aileme ve yazdıklarıyla beni derinden etkileyip bu tezi yazmama vesile olan Ayfer TUNÇ'a teşekkürlerimi canı gönülden bir borç bilirim.

Seda ERGENÇ

Antalya, 2024

İTHAF

Annemin her duasında “hep muvaffak ol kızım” değişi kulaklarımda sonsuza kadar çalacak bir tını. Ben neyi başarıyorsam hep senin muvaffak ol kızım değişin sayesinde. Dünyadan bir eksik cennette bir fazla..

Sevgili Annem’e Derin Bir Hasretle...

GİRİŞ

Psikoloji bilimi ve edebiyat bilimi insanı bir bütün olarak ele almaları açısından birbirine çok yakın iki ana daldır. Her ikisi de insana has olan davranışların sebebini açıklamaya çalışır. Psikoloji alanı, insanların davranışlarına açıklık getirmek için edebi metinlerden faydalandığı gibi edebiyat alanı da yarattığı karakterlerin psikolojisini yansıtmak için psikoloji biliminden faydalanır.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde Sigmund Freud kimselerin üzerinde durmadığı bilinç dışı kavramı üzerine yoğunlaşarak psikanalizin doğmasına vesile olur. Bu zamana kadar insan davranışlarına sebep olan etkeni bilinç düzeyinde ararken psikanalizden sonra bu etken insanın bilinç dışında aranmaya başlanmıştır.

Freud klinik çalışmalarında hastalarına serbest çağrışım tekniğini uygularken bilinç dışını keşfeder. İnsanın yaşamış olduğu ve hatırladıkça kendilerine acı veren geçmiş anılarını bastırmak suretiyle bilinç dışına atarak bu acıdan kurtulmaya çalıştıklarını tespit eder. Eğer özne yaşadığı kötü anıları sürekli olarak bilinç dışına bastırırsa da bu alan zamanla aşınarak bu yükü kaldıramaz hale gelir ve öznedeki davranış bozukluğuna neden olur. İşte Freud, bu davranış bozukluğunun kökenini bu bilinç dışı bölgesinde arar. Psikanalizin kendine has metotları olan çağrışım, katarsis, rüya yorumu vs. gibi birçok metotla insanın bilinç dışındaki bastırılmış anıları açığa çıkarılarak nevrotik davranışların sebebi açıklanır.

Sigmund Freud geliştirdiği psikanalizi, temel unsurların üzerine oturtur. Bunların ilki öznenin yapısını topografik kuramla açıkladığı kuramdır. Bu kuramın alt başlıkları olan bilinç öncesi-bilinç-bilinçdışı olarak irdeleyerek kuramını tanımlar. Daha sonrasında özenin yapısını oluşturan yapısal kişilik kuramı üzerinde çalışma yapan Freud ses getiren bu ikinci kuramı sayesinde bilince etki eden yapısal faktörleri yine alt başlık olarak id-ego-süperego başlıklarıyla açıklar. Diğer kuramı içgüdüsel kuramdır. Bu kuramda insanın iki ruh halini yansıtan erosu (yaşama güdüsü) ve thanatosu (yok etme güdüsü) örneklerle ele alarak inceler. Üzerinde en çok tartışılan kuram ise psikoseksüel gelişim kuramıdır. Freud psikanalizin en temel unsurunun cinsellik olduğunu savunur. Bu konu aslında etrafındaki kişilerce ilgi ile karşılanmıştır. Onun eleştirisi aldığı nokta ise cinselliği bebekliğe kadar indirmesinden kaynaklanmaktadır. Küçük ve saf bir bebeğin cinsellik ile alakasının olmayacağını düşünenler, Freud'u sert bir dille eleştirmişlerdir. Freud'un savunduğu ise küçük bebeğin cinselliği ilk başta bilinçsiz olarak gerçekleştirdiğini daha sonrasında aşamalarla bu cinselliğin şekil alarak bilinç düzeyinde idrak edilerek gerçekleştiğini savunur. Sigmund Freud savunduğu bu görüşüne psikoseksüel gelişim kuramı adını verir. Ona göre bir öznenin

bebeklikten yetişkinliğine kadar olan süreçleri beş ana evreye ayırılır. Bunlar oral dönem, anal dönem, fallik dönem bu dönemde psikanalizin esas meselesini ortaya çıkaran unsur oidipus ve elektra kompleksini alt başlık olarak irdeler. Sonraki dönem ise gizil ve genital dönemdir. Sigmund Freud bu kuramlarına paralel olarak cinsellik kuramı ve benliğin savunma mekanizmaları olan ilkeleri psikanalizin ana unsurları olarak irdeler. Onun yapmış olduğu tüm bu kuramlar insanın kişiliğine yöneliktir. Kişiliği etkileyen en önemli faktörler de kalıtım ve çevredir. Bu iki unsur üzerinde cinsellik büyük bir yer kaplayarak öznenin kişilik gelişiminde önemli rol oynar.

Psikanalizi insan davranışlarındaki nevrozları tedavi etmek maksadıyla kullanan Freud, daha sonrasında bu yöntemi edebi metinlerde kurgulanan karakterlerin analizini yapmak maksadıyla kullanarak psikanalitik edebiyat kuramının da doğmasında öncü olur. Bu sayede yazardan bağımsız olarak düşünülmeyen eserin hem yazarın psikolojisini hem eserin okurda bıraktığı psikolojik izi hem de yaratmış olduğu karakterlerin ruh durumunu analiz etmek açısından psikanalitik yöntem birçok kapıyı aralamaktadır. Metin psikanaliz yöntemle sanatçıya dönük yeniden yorumlanması psikobiyoğrafî türünün de doğmasına sebep olmuştur. İlk psikobiyoğrafî örneğini Freud'un "*Leonardo da Vinci ve Çocukluğundan Bir Anı*" adlı metninde ünlü ressamın kendisi ve üretmiş olduğu resimlerinden cinselliğine ve sanatçı olarak icraatlarını gerçekleştirirken onu sınırlandıran olguları ele alarak analiz eder. Bu sayede sadece dış etkenler vasıtasıyla değil direkt metnin aracılığıyla yaratıcının psikolojisine ulaşmayı hedefler (Emre, 2006: 403). Freud psikanalizi sanatçıya yönelik olduğu kadar edebi metne yönelik olarak da ele alır. Dünyaca ünlü sanatçıların eserleri olan Sophokles'in *Kral Oidipus*'u, Fyodor Dostoyevski'nin *Karamozov Kardeşler*'i, William Shakespeare'nin *Hamlet*'ini gibi birçok eseri psikanalizin metotlarından olan rüya kavramıyla, oidipus kompleksi, elektra kompleksi, benliğin savunma mekanizmaları ve cinsellik açısından analiz eder. Sigmund Freud psikanalizi edebiyata uyarlayarak yorumlaması da bir bakıma ortaya koyduğu kuramını edebi metinlerle desteklemek içindir.

Sigmund Freud sanatçı kişi ile nevrozlu hastayı birbirine benzeterek nevroz ile yaratıcılık bağlamında bir ilişki kurar. Ona göre sanatçı, toplum tarafından kabul görmeyen istekleri, yaptırımları ve arzularını bilinç dışında baskılamak yerine onları yaratmış olduğu metinlere yansıtarak gün yüzüne çıkartır. Freud sanatçıların bilinç dışına bastırıldığı duygularını kaleme aldığı metinde karakterlere yansıtmasını yüceltme olarak açıklar. Yüceltme toplum tarafından hoş görülme ya da yasalarca suç sayılacak bir isteği yazarın metine yansıtarak gidermesi hem yazarın arzusunu doyuma kavuşturur hem de sanatçı bu isteğini giderdiği için suçlu damgası ile yaftalanmaz. İşte bu yüzden sanatçı ile aynı duyguları

güden bir insan sanatçının eserlerini okuyunca bu isteği geçici de olsa doyum sağladığı gibi kendisi gibi hisseden birilerinin olması okuru rahatlatır.

Freud, sanatçıları nevrozlu kişilere benzettiği gibi onların dünyasını oyun oynayan çocuklarının dünyasına da benzetir. Oyun oynayan bir çocuk kurduğu hayal dünyasını oyuna yansıtarak onu yaşıyorsa sanatçı kişi de gerçek dünyasını kendi hayal ve fantezi dünyasıyla süsleyerek kurguladığını metne döken kişidir. Oyun oynayan çocuk bir gün yetişkinliğe eriştiğinde oyun oynamayı bırakarak oyunla dışa yansıttığı fantezilerini düş yoluyla ortaya çıkartır. (Freud, 1910'dan akt. Şipal, 1979: 195).

Ayfer Tunç'un gerçek insan hikayelerine olan merakı ve eserlerinde yoğun bir şekilde işlediği psikolojik unsurlar psikanalitik incelemeye olanak sağladığından bu tez çalışması onun öykü ve romanlarında tespit edilen psikanalitik bulgular psikanalizin ana temel ilkeleri (oidipus kompleksi, elektra kompleksi, rüya kavramı, esere yansıyan yaratıcı yazar etkisi, katarsist, yapısal kişilik kuramı, ego savunma mekanizmaları, cinsellik kuramı, içgüdü kuramı) bağlamında alt başlıklar halinde ele alınarak incelenmiş ve karakterlerin yapmış olduğu davranışların psikolojik sebepleri metinden hareketle örneklendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

PSİKANALİTİK EDEBİYAT KURAMI

1.1. Psikanalitik Edebiyat Kuramı ve Sigmund Freud

Psikoloji bilimi Sigmund Freud'a kadar insan davranışlarına etki eden faktörlerin sebebini bilinç kavramıyla açıklarken daha sonra 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Freud'un keşfettiği ve geliştirdiği psikanalist kuramla beraber bu bilim dalı insanın davranışlarına etki eden faktörlerin bilinçdışına bastırılan kimi duyguların yansımasından kaynaklandığı görüşünü kabul eder.

Freud, bilinç dışının varlığını keşfederek, insanların yaşantısında hatırlandıkça onlara acı veren kimi anıların, dürtülerin, cinsel arzuların vb. tüm isteklerinin benlik tarafından özneyi korumak için egonun savunma mekanizması olan baskılama yöntemini kullanarak bilinç dışına gönderdiğini ve böylelikle özneyi yıpratın bu duygulardan yok sayarak kurtulduğunu ifade eder. Fakat sürekli baskılanan bu duyguların bilinç dışına atılmasıyla doyuma ulaşamayan arzular bilinç dışı alanı doldurarak zamanla bu bölgenin aşınmasına sebep olur. Bölgenin fazla aşınmasıyla birlikte özneye sebebi bilinç dışında saklı olan kimi nevrozsal davranışlar meydana gelir. Çünkü bilince ulaşmak isteyen dürtülerin bu alana ulaşamayıp sürekli olarak bilinç dışında baskılanmasıyla dürtülerin oluşturduğu gerilimler bu alanı rahatsız eder. Bilinç dışı da oluşan bu rahatsızlıktan kurtulmak için özneye davranış bozukluğuna sebep veren eylemler gerçekleştirerek gerilimi farklı yollarla gün yüzüne çıkarır. Örneğin Freud ile doktor arkadaşı Breuer'in incelemiş oldukları Anna O. vakasında Anna sürekli olarak hasta babasını kaybetme korkusu yaşar. Acı duyduğu bu korkudan kurtulmak için bu hissi bilinç dışına bastırarak oluşan endişeyi yadsır. Fakat sürekli yadsımdan dolayı bilinç dışında oluşan gerilimin etkisiyle Anna'nın fiziksel fonksiyonuna etki eden bir kol felci yaşanır. Endişe kaynaklı oluşan bu nevrozlar kökenden düzeltilmediği takdirde özneye ciddi boyutlara kadar giden ruhsal veya fizyolojik rahatsızlıkların oluşmasına sebep olur.

Psikanalizi insanın davranışlarını açıklamada bir tedavi yöntemi olarak kullanan Sigmund Freud, edebiyata ve sanata düşkün biri olarak da edebî eserlerin psikanaliz ilkeleri ile incelenmesinin öncülüğünü yapar. Edebiyat biliminin tüm bilim alanlarında olduğu gibi Psikoloji bilim alanıyla da kuvvetli bir bağı olduğundan her iki bilim dalının ortak özelliği insan davranışlarını bir bütün olarak esas almasından gelmektedir. Psikoloji bilminde psikologlar insan davranışlarını anlamaya yönelik kişi üzerinde yapmış olduğu tedavilerle onların duygu durumunu, yaşantısına etki etmiş olan kimi bastırdığı duyguları çağrışım yoluyla, katarsist yöntemini (konuşma kürü, baca boşaltma) kullanarak açığa çıkarır. Bu

sayede psikologlar öznenin uzun süre yok sayıp baskıladığı anıları açığa çıkararak öznenin yüklerinden kurtulmasını sağlar. Edebiyat biliminde de edebî bir metin yazan yazarlar, toplum tarafından eleştiri alabilecek konuları, duyguları sanat sayesinde utanmadan, çekinmeden, rahatlıkla yaratmış olduğu karakterler üzerinden işleyerek okurun huzuruna sunar. Eseri okuyan okur, karakterlerden herhangi biriyle özdeşleşme sağlayarak metinde gün yüzüne çıkan kimi duyguların kendisinde de var olduğunu görür. Bu sayede karakterle özleşen okurlar kendilerinde bastırılmış olan duygularına eş birini gördüklerinde yalnız olmadığının farkındalığına erişerek rahatlayıp deşarj olurlar. İki alan da insanı esas almasına karşın insanı ele alış ve işleyiş şekliyle birbirinden farklılaşır. Edebiyat doğası gereği insana öznel yaklaşırken psikoloji bilimsel olarak nesnel bir tavırla yaklaşmaktadır.

Sigmund Freud bilimsel olarak ortaya çıkardığı ve geliştirdiği psikanalitik kuramını desteklemek için edebî yapıtlardan da faydalanır. Onun önce kendisinde idrak ettiği daha sonra hastalarında rastladığı anneye karşı olan ilk cinsel sevinin ve babaya olan düşmanca duyguların varlığını keşfeder. Bunun zaten daha öncelerden var olduğunu ve sanatkârların sanat yoluyla bu duygularını eserlerinde işlediğini ifade eder. Freud'un bu düşüncesiyle ilgili en büyük dayanağı trajedi türü ve psikanalizin önemli yapıtlarından olan Sophokles'in *Kral Oidipus* adlı eseridir. Kral Oidipus eserinde kâin, Thebai kentinin kralı olan Kral Laios'a doğacak olan çocuğunun kendisini öldürüp annesi olan İokaste ile evlenip çocuklarının olacağı kehanetini bildirir. Yıllar sonra yazgısı gerçekleşen Oidipus, babası olduğunu bilmediği Kral Laios'u öldürerek onun karısı İokaste ile evlenir. Kâinin söylediği kehaneti de daha sonradan öğrenen Oidipus ve İokaste yaşadıkları utançla canlarına kıyar (Sophokles, 2019). İşte bu hikâyeden etkilenen Sigmund Freud eser üzerinde analiz yapar. Oidipus karakterinde olduğu gibi insanların da benzer duygularla ilk sevgi nesnesi olan anneye karşı duyduğu cinsel arzu ve çocukla anne arasında üçüncü kişi olarak rol oynayan babanın varlığına duyulan nefret duygularının benzerlik taşıdığını analiz eder. Freud, çocukların ebeveynlerine duyduğu ilk cinsel dürtüyü rüya kavramıyla da destekler. Ona göre rüyada erkek çocuk annesiyle, kız çocuk da babasıyla ensest ilişkiye girdiklerini görürse, bunun nedeni çocukların ebeveynlerine karşı duydukları ilk cinsel arzunun rüya vasıtasıyla açığa çıkmasıdır. Bu varsayımı yapan Freud, Kral Oidipus tragedyasını bir nevi “çocukluk arzularımızın giderilmesi” (Freud, 2021: 296) olarak yorumlar.

Sigmund Freud, geliştirmiş olduğu psikanaliz kuramını, edebiyat alanındaki metinlere de uygulamaya başlamasıyla edebiyat bilimine yeni bir bakış açısı getirerek psikanalitik edebiyat kuramının ilk temsilcisi olur. Bu bakış açısına sahip olmasına en büyük etken gözlem yaptığı oyun oynayan çocukların dünyası ile sanatçının dünyasının pek çok bakımdan

aynı izler taşıdığını görmesidir. Nasıl ki gerçek dünyada oyun oynayan çocuk kendi hayal dünyasını fantezisiyle süsleyerek yaşıyorsa sanatçı da gerçek dünyayı görüp, anlayıp kendi fantezi dünyasıyla kurgulayıp, kurguladığını kaleme döken kişidir. Oyun oynayan çocuk bir gün yetişkin olduğunda oyun oynamayı bırakır ve onun yerine düş fantezisi kurmaya başlar (Freud, 1910'dan akt. Şipal, 1979: 195). Öznenin çocukken oynadığı oyunlarda rahat bir şekilde kurduğu ve sergilemekten çekinmediği bir fantezi dünyası vardır. Çocukluk çağı bitip yetişkinliğe eriştiğinde kurduğu bu fantezi dünyası benliğinde kapalı bir şekilde ortaya çıkar. Çünkü yetişkinliğe erişen özne hazzını toplumsal tabunun dayattığı normlardan dolayı ayıplanma korkusuyla utanıp çekinerek ifade etmekten geri durur. Freud bu görüşünü seans sırasında analiz yaptığı nevrozlu hastalarının serbest çağrışım yöntemiyle benliklerinde bastırdıkları fantezileri açığa çıkartırken söylediklerinden öğrenir. İşte sanatçı da tıpkı nevrozlu hastalar gibidir. Berna Moran bu konu ile ilgili kitabında; “Freud sanatçının yaratma eylemi ile nevroz arasında sıkı bir ilişki bulur ve bilinçaltının ‘yaratma’daki rolünü belirlemeye çalışır” (2020: 150) der. Nevrozlu hasta düşlerini psikoloğa anlatmaktan nasıl çekinmiyorsa yaratıcı sanatçı da fantezilerini, duygularını, arzularını, içgüdüsel isteklerini toplum içinde ifade etmekten çekindiği, sakındığı şeyleri yargılanma duygusunu göz ardı ederek eleştirilmekten korkmayarak edebî metinlerinde dile getirir. Sanatçının bu cesur davranışı onu toplum normlarını önemsemeyen delilerle özdeşleştirir. Yani yaratıcı kişiler de bir nevi nevrozlu kişilerdir. Diğer taraftan kendi düşlerini açığa çıkaramayan, baskılayan insanlar arzu ve isteklerini okuduğu metinlerde görünce bir nebze olsun hazlarını bu yolla doyuma ulaştırırlar.

Sigmund Freud’un edebiyatı psikanaliz ilkeleriyle ele alıp irdelemesiyle oluşan psikanaliz edebiyat kuramında edebî metinler üç farklı şekilde ele alınır. Bunlar:

1. Edebî bir eserin okurda bıraktığı psikolojik izler analiz edilir.
2. Yazarın eserlerinde onun yaşantısından izler bulunur ve eser, yazara dönük bir bakışla analiz edilir.
3. Eserde yaratılan karakterlerin yazardan bağımsız olarak psikolojik durumları analiz edilir ve edebî metnin geniş anlam dünyası gözler önüne serilir.

Okur/yetişkin özne toplumun dayattığı kurallar neticesinde idinden gelen arzuyu her zaman gerçekleştirme imkânı bulamaz ve bunu bastırmak zorunda kalır. Baskıladığı bu dürtüleri kendisiyle aynı duyguyu paylaşan bir sanatçının eserinde okuyan okur/yetişkin özne yalnız olmadığını görerek okuduğu bu edebî metin sayesinde hazzını düşsel olarak yaşar, isteklerini doyuma ulaştırır ve kendini deşarj eder.

İkinci inceleme şeklinde ise; yaratıcı sanatçı sadece okurlarının haz doyumunu gerçekleştirmek için yazmaz. Sanatçı da baskılayarak bilinç dışına ittiği hazlarını, isteklerini eserinde gün yüzüne çıkartarak idden gelen arzularının doyuma ulaşmasını sağlar. Yaratıcı yazar yazdığı eserle adeta ölümsüzlüğünü de elde etmiş olur. Aslında yazarın eser vererek ölümsüzlüğe kavuşma isteği Freud'un bahsettiği gibi içgüdüsel olarak yaşam içgüdüsünün öldükten sonra bile var olma arzusundan kaynaklanır. Kendisinden sonra ardında kalacak olan eseri onun ismini yaşatarak ölümsüzleştirir. Sanatçı metinde yarattığı karakterlerine kendi ruhaniyetinden ve yaşantısından izler vererek eseri inceleyecek olanlara kendinden kesitler sunar. Böylelikle yazarın eserini analiz eden bir kişi onun hakkında eser kaynaklı bir çıkarımda bulunur.

Üçüncü ve son inceleme şeklinde de metindeki karakterlerin iç dünyasına yönelik olarak psikolojik durumları irdelenir. Bu metnin anlam dünyasını zenginleştiren bir inceleme şeklidir. Bu bakış açısıyla yaklaşılan bir metinden her analiz eden kişi farklı anlamlar çıkarır ve farklı yorumlarda bulunur. İşte psikanaliz edebiyat kuramının en önemli etkisi de burada yatmaktadır. Yazarın var etmiş olduğu eser hem sanatçının kendinden aktardıkları hem metnin dinamik özelliği hem de eserin okur üzerinde bıraktığı psikolojik etkiler açısından ele alınarak eser üzerine farklı değerlendirmeler ve yorumlar yapılır.

Metnin psikanaliz yöntemle sanatçıya dönük olarak yorumlanması psikobiyoğrafi türünün de doğmasına yol açar. Freud, ilk psikobiyoğrafi örneğini "*Leonardo da Vinci ve Çocukluğundan Bir Anı*" adlı incelemesi ile yapar. Bu incelemede ünlü ressamın resimlerinden hareketle onun kişisel hayatını, cinselliğini ve sanatçı olarak icraatları sırasında onu sınırlandıran olguları ele alarak analiz etmeye çalışır. Bu sayede sadece dış etkenler vasıtasıyla değil direkt metnin aracılığıyla yaratıcının psikolojisine ulaşmayı hedefler (Emre, 2006: 403). Bu düşüncesiyle Freud sadece hastalıkların değil sanatsal etkilerin de psikanaliz açısından çalışılabilir olacağını göstermek ister. Leonardo'nun eserlerinin psikanalist incelemesini yaparken sanatçının en önemli olan *Çocuk İsa*, *Azize Anna Meryem*, *Mona Lisa* vb. tablolarından ve hakkında yazılmış eserlerden faydalanarak sanatçının kritiğini yapar. Freud, yaptığı bu analizde Leonardo Da Vinci'nin eserlerinde onun çocuklukta yaşadığı ve onu derinden etkileyen anıların etkisini ortaya koyar. Sophokles'in (MÖ 441-440) *Kral Oidipus*'u, Fyodor Dostoyevski'nin (1821-1881) *Karamozov Kardeşler*'i, William Shakespeare'in (1564-1616) *Hamlet*'i gibi dünyaca ünlü pek çok sanatçı ve eserini psikanalizin kavram ve metotlarıyla (rüya kavramı, oidipus kompleksi, elektra kompleksi, benliğin savunma mekanizmaları ve cinsellik) inceler.

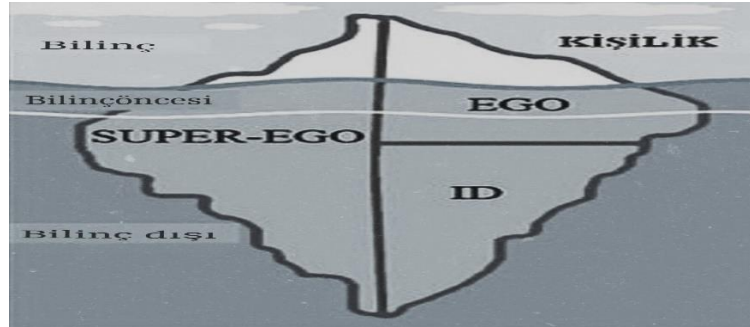
İKİNCİ BÖLÜM

PSİKANALİTİĞİN ANA ESASLARI

2.1. Topografik Kuram

Topografik kişilik kuramı, zihin süreçlerinin ilk kuramını teşkil eder. Bir diğer adı olan “birinci topik kuram”, kendi içinde de üç ana başlık altında açıklanır. Bunlar bilinç, bilinç öncesi ve bilinç dışı şeklindedir. Freud’a kadar olan sürede hiç kimse ruhsal yapıyı parçalara ayırarak incelememiştir. Ona göre ruhsal yapıt bir bileşenle bütünleşir fakat kendi içlerinde parçalara ayrılır. Freud’un keşfine kadar insan davranışları hep bilinç adı altında incelenmiştir. Bilinç dışının keşfiyle beraber insan davranışı sadece bilinçle değil onun bilinç dışına atılan etkenleriyle beraber verdiği fiziksel veya ruhsal tepkileri ile açıklanır.

Sigmund Freud teorisini açıklarken bir betimleme yaparak bilinç- bilinç öncesi- bilinç dışı kavramlarını buz parçasının suya batmış haline benzetir. Ona göre buzun üstünde kalan kısmı zihnin aydınlık yanı olan bilinci simgelemektedir. Suyun hemen altında kalan kısmıysa ön bilinçtir. Önbilinç kısmı, zihnin direkt olarak hatırlayamadığı, biraz çaba sarf edilince hatırlanan anıların depolandığı kısımdır. Suyun altına gömülü olan kısım ise bilinç dışını simgeler. Burada bilincin özne tarafından hatırlanmak istenmeyen insana acı veren duygu, düşünce ve anılar silsilesinin depolandığı bölümdür.

Şekil 2.1 Sigmund Freud’un Bilinç dışı benzetmesi.

2.1.1. Bilinç

Topografik kuramın ilk kavramı olan bilinç, çocukluktan çıkan yetişkin öznenin yaşantıları, davranışları, içten ve dıştan gelen etkenlerin etkisini bilinçle idrak edebildiği yerdir. Çocukluktan yetişkin bir özne olana kadar gelişen zihin yapısıyla ortaya çıkan bilinç, öznenin dış dünyayı gerçekliğiyle kavrayıp ilk anlamıyla idrak etmesini sağlar. Tüm bilgilerin yer aldığı bu zihin aygıtı düşüncelerin ve algıların merkezini oluşturur. Bu kısım ikincil süreç düşünce sistemi olarak adlandırılır. Bilinç bölümü üzerinde yapılan çalışmalarda insan davranışlarındaki bozuklukların sebeplerini ortaya koyma konusunda bilinç dışı kadar etkili

olmadığı görülmüştür. Çünkü gerçeklik ilkesiyle çalışan bilinç öznenin psikolojik etkilerini göremeyip onun davranışlarına nesnel bir tavırla yaklaşmıştır. Bilinç dışı ise insanın nevrotik davranışlarının köken yeri olduğundan yapılan bir serbest çağrışımla insanın nevrotik davranışlarının sebebi ortaya çıkartılır. Fakat bilinç dışındaki olguları bile açıklama konusunda yine bilince ihtiyaç duyulur (Freud, 2022: 123). Bu yüzden üç ana alt başlık birbirinden farklı olarak açıklansa da birbiriyle iç içe geçmiş ilintili kavramlardır.

Engin Geçtan bilinci “Dış dünyadan ya da bedenin içinden gelen algıları fark edebilen zihin bölgesidir” (2020: 28) şeklinde tanımlar. Bilinç kendini dil ve davranış şekliyle ortaya koyar.

2.1.2. Bilinç Öncesi (Önbilinç)

Bilinç öncesi, bilinç ile bilinç dışının arasında yer alan bölümdedir. Bilinç öncesi en çok bilginin depolandığı kısımdır. Burada bilincin unutmaya yüz tuttuğu bilgiler ve geçmiş anılar depolanmaktadır. Bir bakıma geçmişin muhasebe deposudur. Unutulmaya yüz tutmuş bu bilgiler biraz çaba sarf edilerek uyarımlarla bilince getirilir. Bilince getirme yolları çağrışım metodu ile gerçekleşmektedir. Özne hatırlamak istediği bilgiyi veya anıyı onunla paralel gerçekleşen şeyleri anımsayarak asıl hatırlamak istediğini bulur. Örneğin bir arkadaşıyla yediği yemeği hatırlamak isteyen biri, o gün bulunduğu mekânda yemek yerken etrafında duyduğu bir sestən ya da ortamda var olunan bir kokunun hatırlanmasıyla yaptığı çağrışım o gün yediği yemeği anımsatır.

Bilinç öncesinin en büyük işlevi öznenin günlük yaşamda karşılaşmış olduğu duygu durumunda kendisine acı veren veya strese sokan olguları bastırarak öznenin kaygı durumunu azaltmaya ya da öznedeki ortaya çıkmış kişiyi zora sokacak arzu ve isteği öteleyerek yani kısmi unutturarak baskının devamlılığını sürdürmektir. Bunları yaparken öznenin çıkarı gözetilmektedir.

2.1.3. Bilinç Dışı

Topografik Kuramının diğer kavramlarına göre bilin dışı konusu Freud’u en çok üzerinde durduğu konudur. Ona göre psikanalizin kabulü bilinç dışının da kabulü demektir. Bu kavram, psikanalizin mihenk taşlarından olup kuramlaşmasının esas sebeplerinden en önemlisini teşkil etmektedir. Bilinç dışının keşfine kadar insan davranışına ve düşüncesine yön veren etkinin bilinç olduğu düşünülmüştür.

Bilinç dışı kavramı kendisinden çokça söz ettirdiği gibi kavramın ismi de üzerinde çalışanlar ya da çevirmenler tarafından kaosla karşılaşılır. İlk başta Sigmund Freud tarafından da bilinçaltı diye adlandırılan kavram daha sonrasında yanıltıcı bir anlama dönüşeceğinden

vazgeçilmiştir. Çünkü bilinçaltı dediğinde sanki bir de onun üstünün var olduğu düşüncesi endişe yarattığından Freud bu söylemi tercih etmeyerek bilinç dışı olarak adlandırmıştır.

Bilinç dışı kullanımı Freud'dan önce de bilinmekteydi fakat bu bilinme durumu edebiyat ve felsefede düşünce olarak ele alınmıştır (Craib, 2011: 39). Sigmund Freud'un bilinç dışı kavramına farklı şekilde yaklaşması psikanalizin doğmasına vesile olur. Bilinç dışı, insana hatırlandıkça acı veren geçmiş anıların baskılandığını bölgendir. Bu bölge sürekli baskılanmaya maruz kalınca aşınmalar meydana gelir. Bilinç dışı bu aşınmadan rahatsız olunca da insanın davranışlarında kimi bozukluklar oluşturur. Davranış bozukluklarının kökeni olan bu bölge psikanalizin ana esaslarıyla irdelendiğinde (serbest çağrışım, katarsist, rüya vb.) nevrotik davranışa sebep olan etkenler açığa çıkarılır. Böylelikle insanın davranışına etki eden unsurlar bilinçle değil bilinç dışının ortaya çıkarılmasıyla idrak edilmiştir.

Öznenin dürtüleri, cinsel arzuları vb. istekleri benlik tarafından özneyi korumak için egonun savunma mekanizması olan baskılama yöntemini kullanarak bilinç dışına iter. Bilinç dışına itilen bu duygulardan özne geçici olarak kurtulur. Sigmund “bastırılanlar, bize göre bilinç dışının prototipidir” der. Baskılanan her durumun bilinç dışı alanında yer aldığı fakat bu alanda bulunan her şeyin de bastırılmış olamayacağını ifade eder (2022: 117-121). Baskılanarak gün yüzüne çıkamayan bu istekler, arzular, dürtüler bilinç dışında depolanır. Bu doyurulmayan isteklerin fazlalaşması, günden güne artması bilinç dışının aşınmasına sebep olmakla birlikte öznde neden olduğu belirsiz davranışlar olarak nevrozlar meydana getirmektedir. Bilince ulaşamayan bu isteklerin nevrozlaşması özneyi ruhen ve fiziken etkisi altına alır. Örneğin Freud ile doktor arkadaşı Breuer'in incelemiş oldukları Anna O. vakasında Anna'nın babasını kaybetme kaygısıyla oluşan kolundaki felç yahut vücudunda meydana gelen rahatsızlıklar bu baskılanmanın bilinç dışına süpürülmesiyle özne anlık rahatlama sağlar. Fakat çözülmeden sürekli süpürülen bu kaygılar en son bilinç dışını çöplüğe dönüştürür. Bu durumdan rahatsız olan bilinç dışı rahatsızlığını öznenin davranışlarına yansıtarak boşaltım sağlar. Bu davranış bozukluklarının belirtileri fiziken zuhur bulduğu gibi ruhen de görülür. Tinsel yansıyan bu belirtiler, insanın her gün gerçekleştirdiği eylem olan uyku vasıtasıyla rüyalarda ortaya çıkar. Özne gün içinde iyi ve kötü yaşadığı şeyleri her zaman kendisini etkilen durumları fark edemez, fark edemediği etkileyici durumlar bilinç dışında yerini alır ve uyku sırasında boşalma arayan bu durumlar rüya aracılığıyla bilince sızmak ister. Uyku haline geçmiş öznenin bilinci devre dışı olduğundan, bilinç dışı istekler, arzular zihni ele geçirir ve böylelikle doyum arayan baskılanan o istek ve arzular kendini gerçekleştirecek alanı rüya aracılığıyla sağlar. Aynı şekilde günlük yaşamda yapılan konuşmalarda oluşan dil sürçmeleri de buna örnek sayılmaktadır.

Jean Laplanche göre bilinç dışı, öznenin benliğinin diğer bir benisi olarak nitelendiğini değil onun benden daha gerçekçi yapısının olduğunu ifade eder (Phillips, 2020: 90). Bundan kasıt öznenin bilinç dışı faktörüyle bene (ego) göre daha gerçekçi olmasını sağlayan yaptırımın sebebi benlik, dış faktörlerin yaratmış olduğu tabusal kurallarla, yargılanma kaygısıyla kendine ket vurur ama bilinç dışındaki esaslar dış faktörlerin ne istediğiyle değil öznenin ne istediği ile ilgilendiği için daha sahicidir.

C.G. Jung'da, Freud gibi bilinç ve bilinci etkisi altına alan bilinç dışı kavramı üzerinde yoğun bir çalışma yaparak görüşlerini kitaplaştırmıştır. Onun tanımladığı bilinç dışı kavramı şöyledir;

“Bilinçaltında [bilinç dışı] her şey yan yana bulunur, her belirgin olmayanlar bütününe içinde erir, yok olur. Bilinçaltı [bilinç dışı] ile bilinci farklı kılan ve onları karşıt konumda tutan özelliklerden biri de budur. Bilinçaltında [bilinç dışı] ayırt etme, farklılaştırma yer almaz; bu da bilinçaltı [bilinç dışı] ile bilincin birbirlerine karışmalarına yol açar. Bilinçaltı [bilinç dışı] bilincin döl yatağıdır; bilinç buradan yenilenmiş bileşim olanaklarını elde eder” (Jung, 1996: 112).

Sigmund Freud 1923 yılına kadar Topografik Kişilik Kuramı üzerine yıllarca çalışır ve bu görüş hakkında araştırmalar yapar. Yapmış olduğu çalışmalar ve klinik deneyimleri ona gösterir ki savunmuş olduğu bu görüş içerisinde eksik ve yetersiz yapılar barındırmaktadır. Bu yüzden 1923 yılına kadar savunduğu bu görüşü genişleterek Yapısal Kişilik Kuramı adı altında İd-Ego-Süperego olarak derinlemesine inceler. Bu yeni incelemesini “*Ego ve İd*” (1926) kitabında işler.

2.2. Yapısal Kişilik Kuramı

Sigmund Freud ilk kuramında yetersiz ve eksik yanlar bulunca bu kuram üzerine daha fazla düşünerek eksik bulduğu yerleri tamamlar. Tamamladığı bu yeni görüşüne Yapısal Kişilik Kuramını diğer bir adıyla İkinci Topik Kuramı adını verir. Bu kuram aslında diğer kuramdan ayrı bambaşka bir şey değil onun devam niteliği olan bir yapıyı teşkil eder. Freud topografik kuramda insan davranışının zihinsel boyutunu üç ana başlık altında işlediği gibi bu kuramda da davranışları üç ana başlığa ayırır. İlk kuramda nitelediği bilincin yerini ego, bilinç öncesi (ön bilinç) yerini süperego ve son etken olan bilinç dışı kavramını id ile açıklamaya çalışmaktadır.

Ünlü nörolog bu kuramı ayrı ayrı üç ana başlık şekilde işleyerek açıklar fakat bu üç kavram birbirinden ayrılmayacak kadar birbirine bağlı ve iç içe geçmiş bir yapıyı oluşturduğundan birbirinden bağımsız düşünülemez. Birinin yokluğu öbürünün de yokluğu demektir. Bu yüzden kavramlar birbirlerinin ve dış etkenlerin etkisi altındadır.

Sağlıklı öznde id-ego-süperego dengeli bir biçimde işler. Bu dengelerden birinin şaştığı durumlarda öznde nevrozlar meydana gelmektedir. Bu yüzden ortaya çıkan nevrozların sebebini öğrenip yok edilmesini sağlamak için özne uzman bir kişiden yardım alması gerekir. Kişinin kendi nevrozunun farkına varması nevrozun tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmez kişi nevrozun farkına vararak onunla baş etmeyi öğrenir.

Sonuç olarak baktığımızda id kaosa, ego gerçeğe ve süperego da gerçeğimsi olana denk gelmektedir (Emre, 2006: 52). Birinci topiğin devam niteliği olan ikinci topik kuramda id “alt-benlik” ego “benlik” süperego “üst-benlik olarak adlandırmalarla da tanımlanmaktadır.

2.2.1. İd (Alt-Benlik)

İd kavramı benliğin en ilkel yanını barındıran yapısıyla öznde doğuştan bulunmaktadır. İnsan benliğinin kara deliğini id oluşturduğundan idin içeriği hakkında ne kadar çalışmalar ne kadar tanımlamalar yapılsa da onu açıklamaya çalışmak hep bir yarım kalmışlık hep bir eksiktir. Bu yüzden açıklamaların bir parçası hep bilinmezliklerle kaplıdır. İd üzerine daha önce çalışmış ve bu konu üzerine yazılar yazmış olan Georg Groddeck’in *İdin Kitabı* adlı çalışması Sigmund Freud’a ilham kaynağı olduğundan kuramındaki bilinç dışı kavramına id adını verir (Freud, 2022: 129).

İd, gücünü ilkel dürtü olan libidodan ve esas kaynağını teşkil eden haz ilkesinden alır. Hazzın talep ettiği istekleri gidermek amacıyla onun ilkeleri doğrultusunda çalışır. Egonun sağladığı gerçeklik algısı idde yoktur. Gerçeklik algısı olmadığından hangi mekân, hangi zaman, neyin yanlış, neyin doğru, hangisi ahlak çerçevesinde, hangisi değil iddin ilgi alanında olmaz. Onun için önemli olan şey hazzın o anki doyumunu anında karşılamaktır. Çağdaş politikanın benimsemiş olduğu “hemen ve burada” sloganı (Cebeci, 2022: 220) idin işlevinin özetini vermektedir. İd haz ilkesinin prensipleriyle istediğini hemen gerçekleştirmek ve anında doyumunu sağlamak için egoya baskı yapan protest bir tavrı benimsemektedir. İdin istekleri öznenin farkına varamadığı bir anda eylemini bulur. Örneğin bir an öfkesinden gözü dönen bir kişi kavga ettiği kişiye zarar verici herhangi bir nesne ile saldırıp olayın üzerinden kısa bir süre geçip idrak edince gözü döndü bir anda içimden başka bir insan çıktı gibi açıklamalarda bulunur. Aslında bu anlık tepkinin kaynağı idden gelen o vahşi ilkel dürtünün dış dünyada eyleme dökülmesiyle karşılık bulma hadisesidir (Freud, 2021: 23). Psikanalizin tespit edip ortaya koyduğu bilinç dışı kavramında insan davranışına etki eden iki olgudan bahsedilir bunlar cinsellik ve saldırganlık duygularıdır. İdin misyon olarak benimsediği bu iki ilkenin isteklerinin tatminini karşılayarak, gelen enerjinin ya da gerilimin boşaltılması id için çok önemlidir. Cinsellik (eros- yaşam) ve saldırganlık (thanatos-ölüm-yıkıcılık) içgüdüleri ile

id, tutkuları çevreleyen bir yapıyı kapsayarak bu görevi gerçekleştirmeye çalışır. İd için her zaman duygular vardır. Mantık hiçbir zaman kapsamı içinde olmaz. O yüzden idin içinde tüm ikicilikler, karşıtlıklar ve zıtlıklar yan yana kaos ortamıyla bir arada bulunur. Dini literatürde de id kavramı nefis olarak nitelenmektedir. Nefis insanın hayvani istek yanı olduğu için onun esası açlık gibi, barınma gibi, cinsel aruzlar, mantık süzgecinde olmayan istekler daima tatmin edilmek istenmektedir. Örneğin ders sırasında acıkmış olan bir öğrenci id tarafından sürekli uyarım halinde olup özneyi doyum yapmaya zorlar fakat ego devreye girerek zil çalana kadar sınıfta olması gerektiğini zil çalınca yemek yiyeceğinin bilincini uyandırır. Fakat doyumu anında isteyen id bununla ikna olmadığından ego geçici olarak idi yatıştırmak amacıyla talep edilen istediğin dış dünyadaki nesnesinin bir imgesini oluşturup idin talep etmiş olduğu hazzı düşleterek bir nebze olsun isteğini karşılayarak onu rahatlatır. Gerçek isteğin doyumu olana kadar haz geciktirilir. Bu düşletme olayı idin birincil düşünme sürecidir. Yani id istediğinin karşılığını gerçekte bulana kadar ego idin hazzını geciktirmek ve yatıştırmak için istenilen şeyin öznedeki belekteki imgeselliğini yaratır ve özne yaratılan imgeyi düşleyerek ortaya çıkmış gerilimi kırıp rahatlamaya çalışır. Bu işlevin gerçekleşmesi birincil düşünme süreci sayesinde gerçekleşir. Çünkü birincil düşünme sürecinde id için arzu edilen gerçek nesne ile onun yerine konulan imge birbirinden farklı şeyler değildir. O halde gerçekleşen istek ister nesnenin aslı olsun ister imgesi olsun idin istediği gibi hemen o anda gerçekleşiyorsa idin istediğine karşılık bulunarak deşarj işlemi gerçekleşmesiyle id görevini icra etmiş olur.

Sigmund Freud yaratıcı yazarların ortaya koyduğu yapıtlarının kaynak yerini id kısmında gösterir. Ona göre bir yazarın yaratma serüveni idde doğmuş olan isteklerin boşaltım ihtiyacına karşılık dış dünyaya yansımaları yazıya dökerek gerçekleştirmesiyle oluşur. Çünkü yazar kişisi de bir nevi nevrozlu kişi olarak gören Freud idden gelen istekleri gerçekleştirmek için eylemi fiilen kendisi yapmasa da istenilen arzuları yazıya aktararak idin istenmiş olduğu o arzuların boşaltım ihtiyacını karşılamış olur. Aynı şekilde kendi gibi hisseden okurların arzularına da karşılık geldiği için okur tarafından böyle durumları yaşayan başka kişilerin var olduğu bilinci ve kendi arzularının imgesel de olsa metinde gerçekleşmesi onları kısmen doyuma ulaştırarak deşarj olurlar.

İdin sonsuzca talep ettiği istekleri yerine getirmek kişinin kaos ortamında vücut bulması demektir. Çünkü onun kural tanımaz tavrı özneyi olmayacak durumların içine sokacak potansiyele sahiptir. Bu sebepten idin yaptıklarına karşılık öznenin dış dünyaya adapteli bir şekilde uyum sağlaması, mantık çerçevesinde işleyen egonun özneyi frenlemesi sayesinde gerçekleşmektedir. Egonun yapmış olduğu bu frenlemeler idde duyguların ve isteklerin baskılanmasına sebep olmaktadır. Doyum arayan bu istekler ego tarafından

geciktirilip, ertelendikçe karşılık bulamayan istekler bilinç dışına baskılanarak depo edilir. Sürekli olarak bilinç dışına baskılanan bu istekler daha sonra nevroza dönüşerek öznde işlerin içinden çıkılmaz bir hal aldırılmaktadır. Bu durumlar nevroz çatışması yarattığından öznde tepkisini ruhsal veya fizyolojik olarak göstermektedir. O yüzden sağlıklı bir kişi nevrozlara kapılmamak adına isteklerini makul çerçevede gerçekleştirmek ve onun isteklerine de köle olmamak için frenleri her daim egonun eline teslim etmek durumundadır.

Benlikte doğuştan var olduğunu belirttiğimiz id, öznenin yavaş yavaş büyüyüp gelişip bilinçlenmesiyle şekillenen ruhsal yapı idin bir bölümünün egoya dönüşmesine olanak sağlamaktadır.

2.2.2. Ego (Benlik)

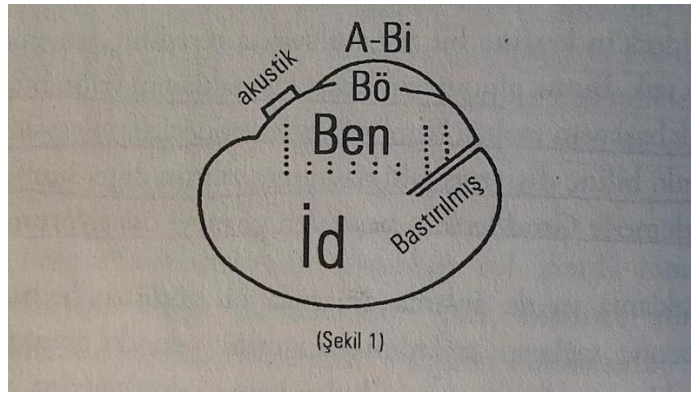
Ego kavramı Latince kökenli olup kelime manası olarak bakıldığında ben anlamına gelmektedir. Bu kavrama verilen diğer bir isimlendirme benlik de buradan gelmektedir. Öznenin akıl ve mantık silsileleriyle tavır sergilemesi egonun bu doğrultuda hareket etmesinden kaynaklanmaktadır. Nasıl ki idde tutkular hâkimse egoda da mantık ve sağduyu işlevleri hâkimdir. Egoya göre mantık süzgecinden geçmeyen hiçbir şey onun onayına tabi olamaz. Bu sebeple öznenin bilinçli yanını ego temsil eder.

Ego enerjisini idden alır fakat gerçeklik ilkesine göre hareket ettiğinden dolayı dış dünya ile bağlantısı olan tek ruhsal yapıyı ego karşılar. Ego idden gelen istekleri dış dünyadaki gerçekliğin makul zeminine oturarak gerçekleştirdiği için iç ruhsal yapıdan gelen uyarımlarla dış dünyadan gelen uyarımlar arasında aracı görevini üstlenmektedir. Bu aracılık görevi id ile süperegö arasında da icra ederek id ile süperegönün denge unsuru niteleyerek tam ortasında yerini alır. Sigmund Freud yapısal kişilik kuramında kategorize ettiği id ve ego kavramlarını şu betimlemeyle özetler; ona göre idi niteleyen şey attır. Atın üzerinde ona yön veren binici kişiyi ego temsil eder. At biniciye güç ve hareket kabiliyeti sağlarken binici kişi de attan gelen bu gücü ve hareketi yönlendirip hâkimiyet kurarak liderlik eder. At lidersizde gücü kullanıp hareket edebilir fakat lidersiz hareket her zaman dış etkenlerle istenmeyen sonuçlar doğurabilir bundan dolayı binici en doğru şekilde atı yönlendirir ve ata yapması gereken ya da durması gereken yerlerde talimatlar veren kişi rolünü oynar (2022: 131).

İdde ilk başından beri var olup öznenin büyüyüp gelişmesi ve dış dünya ile etkileşim içinde olmasıyla yavaş yavaş şekillenen kimi ruhsal yapılar egoya dönüşmesiyle egoda idden parçalar barınmaktadır. Ego, idin anında gerçekleştirmek istediği isteklerine karşı onu yatıştırmak için yaratmış olduğu imgesellik birincil düşünce serüveni ile karşılanmış fakat artık idi tatmin etmede imge yetersiz kaldığında devreye ego tarafından gerçeklik ilkesinin

getirmiş olduğu asıl olan şeyin dış dünyada gerçek karşılığını bulma durumunu ikincil düşünce sistemiyle gerçekleştirir. Şöyle ki id için gerçek nesnenin yerine koydu o gerçek nesne ile imgesinin birbirinden farksız durumu belli bir müddet sonra onun talep ettiğı isteğın imgesi, isteğı doyurmada yetersiz kaldığı için id, egodan isteğının dış dünyada karşılığını bulup getirmesini ister. Ego artık imgenin id için bir geçerliliğı kalmadığını gördüğü vakit talep edilen isteğın dış dünyada karşılığını ide sunmak mecburiyetinde kalır. Bu işlevi de ego ikincil düşüncel süreç durumuyla mümkün kılar. Örneğın çok acıkan bir çocuk annesinin memesini arayıp süte ulaşmak ister. Fakat o anda annesinin memesine erişemeyen çocuk meme yerine başka bir nesneyi ağızına alarak açlığını gidermeye çalışır. Fakat açlığını gidermeye çalıştıkça açlığı dinmeyen bebek ikincil süreçle mantalitesi devreye girerek ağlayan çocuk ebeveynlerin dikkati çeker ve açlığı anlaşılan bebeğın isteğı ailesi tarafından karşılanır. Böylelikle isteğı karşılanan bebek dış dünyada aradığı o gerçek nesneyi bulup doyuma ulaşarak rahatlar ego da görevini yerine getirmiş olur.

İdden egoya gelen istekler iddin sınır tanımaz bir yapısı olduğı için her zaman gerçekleştirilmesi mümkün olmayan zor ve olanaksız istekler de bulunmaktadır. Böyle durumlarda ego bu istekleri idi rahatsız etmeyecek şekilde benliğı korumak adına savunma mekanizmaları geliştirir. Bunların en önemlisi de bastırma mekanizmasıdır. Freud bastırmayı kısaca şu şekilde özetler “Bastırma, egonun tehlike olarak hissettiğı libidodan kaçma girişimine karşılık gelir” (2018: 482). Ego idden gelen o istekleri mantık süzgecinden geçirir gerçekleştirebileceğini makul zemine oturtarak idin isteğini yerine getirir. Fakat isteğın mantığına baktığında dış etkenlere ve süper egoya ters düşen bir durum söz konusu ise ego bu duruma el atarak ket vurur. Ket vurduğı iddin bu isteğini ego tarafından baskılanarak bilinç dışı rafına kaldırır. Eğer ego aksi bir tavır takınmış olsa id hazzını sağlamış olacak ama dış dünyadaki etkenlerden tepki görecek ve süperegonun yapmış olduğı vicdan muhasebesiyle benlik çok fazla ruhsal olarak etkilenmiş olacaktı. Bunların yaşanmaması adına ego tehlikeli ve zararlı gördüğü her durumu baskılayarak bilinç dışına atarak özneyi travmatik olaylardan korumak ister. Bir öznedede en çok baskılanma durumu çocukluk döneminde rastlanmaktadır. Çünkü idden bağımsızlaşarak gelişmeye başlayan ego idin gücüne karşı gücü yetersiz olduğı için savunmasız olup benliğini tehdit eden unsurları bilinçaltına iter (Freud, 2021:34). İdin her isteğine ket vurmak ya da idin her isteğini yerine getirmek nevrozlara neden olmaktadır. O yüzden ego her zaman tetikte olan ve isteğın yapılıp yapılmayacağını mukayesesini yaptıktan sonra eyleme geçen bir yapıya sahiptir. Egonun bastırma mekanizmasını Sigmund Freud “Ego ve İd” kitabında şema ile aşağıdaki gibi şekilize eder.

Şekil 2.2 Egonun Bastırma Mekanizması

Kaynak: Freud, 2022: 130

Yapısal kuramda idin yapı itibariyle içinde bulundurduğu zıtlıkların, karşıtlıkların yan yana kol gezmesi ego da tam tersi seyir eylemektedir. Çünkü yapısı itibariyle haz odaklı idin umursamaz tavırları çatışmayı kendi içinde yaratmaz ama ego hem idin hem dış dünyadaki etkenlerin hem de kendi çekirdeği olan süperegonun istekleriyle ablukaya alınarak çatışmanın göbeğinde gerçeklik ilkesinin yaptırımlarıyla kendini, gücünü temin ettiği idin, kendinden türeyen süper egoyu ve de dış dünyanın taleplerini en doğru şekilde çıkarlarını gözeterek hareket eden tutarlı bir yapıdır (Freud, 2021: 24). Fakat ego, özneyi korumak adına çatışmayı yatıştırmak için sürekli olarak bastırma eylemine başvurmasıyla ortaya çıkan nevrozlar ona yarar sağlayacağı yerine zarar verir. Çünkü bilinç dışında doyurulmayı bekleyen istekler nevrozlaşarak ruhen ve fiziken öznde karşılığını bulur. Bundan ötürü ego benliği koruma güdüsü altında yapmayı planladığı baskılamayı gerekmedikçe başvurmayacak ya da çok seyrek gerçekleştirmesi gerekecektir. Nihayetine bakıldığında sağlıklı bir insanın davranışları egosunun iyi bir şekilde geliştiğini gösterir.

2.2.2.1. Narsisizm

Narsisizm, klinik tarifin şekillendirmesiyle bu kavram narsizm olarak nitelendirilmiştir. 1899'da da Paul Nacke bu kavramın içeriğini özseverlik olarak açıklar. Paul'a göre narsizm, öznenin sahip olduğu bedeninin, cinsel bir nesnenin bedenine yapılan muameleyi kendi bedenine aynı tutumla yansıtılması ile cinsel nesneden sağlanmış olan libidal hazzın öznde karşılığını kendi bedeninde haz duyacak raddede severek, bakarak, okşayarak sağladığı libidal hazzı özüne yansıtmasıyla nitelenen bir kavramdır. Sigmund Freud tarafından da narsizm adlandırılması tercih edilir. Çünkü ilk söylenen nitelendirmede ses fonetiği kulağa hoş gelmediği düşüncesiyle Freud ilk adlandırmayı kullanmaz (Freud, 2012: 23).

Narsisizm kavramına baktığımızda yine alt metninde mitolojiye dayanan bir hikâyesi vardır. Irmak-tanrı Kephisos ile Liriope adlı Nympha'dan (kutsal anıt) dünyaya gelen Narkissos adını verdikleri dünyalar yakışıklısı bir oğlan çocuğu dünyaya gelir. Narkissos, görenlerin gözlerini alamadığı, herkesin kör kütük âşık olduğu, yakışıklılığı ile insanları etkisine alan biridir. Annesi bir gün kâhine oğlu için danışır. Kâhine yakışıklı oğlunun yaşlılığına kadar yaşayıp yaşamayacağını, ölümlü olup olmadığını sorar. Kâhin ona yaşayabilmesi için kendi suretini görmemesi gerektiğini söyler. Bu yakışıklı çocuk on altı yaşına gelmesine rağmen üzerinde hem çocuksu bir yakışıklılığı hem de erkeksi bir yapıya taşımaktadır. Görenlerin arzuladığı bu geç kimseye yüz vermeyerek yaşamını devam ettirir. Avlanmayı çok seven yakışıklı Narkissos'u bir av sırasında gören güzeller güzeli peri kızı Ekho ona âşık olur. Fakat peri kızı Ekho, Hero tarafından cezalandırıldığı için sesi elinden alınır. Sadece birisi konuştuğunda son kelimeleri söyleyebildiği için biri önce konuşuyorsa oda konuşabilir hâl alabiliyordu. Bu yüzden av sırasında gördüğü Narkissos'u sürekli takip eder. Yine avlandığı bir gün birinin takip ettiğini sezen Narkissos etrafına seslenerek kimin var olduğunu sorar. Peri kızı, oğlanın konuşması sayesinde oda onun son söylediklerini söyleyerek Narkissos ile konuşur ve en son kelimesiyle karşısına çıkıp boynuna atlar. Narkissos bu kızın cüretini hoş karşılamaz ve onu iterek oradan uzaklaşıp yoluna koyulur. Yol boyunca yürüyüp yorulan genç yakışıklı bir pınar kenarında durup su içmek ister. Pınara eğilip su içmeye yönelirken suda kendi yansımasını görür görmez suya kitlenip kalır. Suda gördüğü surete âşık olur. Onun kendisi olduğunu bilmeden arzular öpmek ve sarılmak ister. Yıllarca kendine kimseyi yakıştıramayan, layık görmeyen Narkissos sonunda sudaki yansımasını kendisine yakışan kişi olarak görür. Fakat o suret onunla hiç konuşmaz aşkına, arzusuna hiçbir şekilde karşılık vermez. Bu durumun vahimliğinde tıpkı Ekho'nun yaşadığı durumu yaşar. Ekho'da aşkına karşılık alamadığı için kurumuş kalmış onun gibi Narkissos'un da kendisi gibi aşk acısına düşmesini ve aşkına karşılık alamadan eriyip gitmesi için beddualar eder. Bu bedduasını duyan tanrılar da Narkissos'u amansız olan, kavuşamadığı sudaki yansımasına âşık ederek cezalandırmışlardır. Narkissos da tıpkı Ekho gibi günden güne eriyerek aşkının feryatlarında yok olup giderek cezasını canıyla öder. Narkissos'un eriyip bitti yerde bir çiçek ortaya çıkar. Bu çiçek Narkissos adının ses fonetiğine benzeyen nergis çiçeğidir (Yörükân, 2000: 252-258).

Sigmund Freud'a göre narsisizmin ilk belirtileri psikoseksüel dönemin ilk ve ikinci evreleri olan oral ve anal evrede kendini göstermektedir. Bu evrelerde bebek dünyaya geldiğinden itibaren muhtaç bir varlık olarak hayatını idame ettirirken kendisinden başka ötekinin farkında olmayan bebek ilk libido enerjisini kendi bedeninin üzerine yansıtarak

libidal hazzı yaşamasıyla çocukta narsisizmin kökeninin bu evrede yattığını dile getirir. Kendi uzuvlarından haz alan bebek, kendi bedenini sevgi nesnesi yapar. Freud'un öne sürdüğü bu primer narsisizm diğer psikanalistler tarafından reddedilmiştir. Çünkü insanın egosu ötekilerle kurduğu ilişkilerle ortaya çıkar ve oluşur. Bu ilkin bebeğin meme vasıtasıyla anneyle kurduğu ilişkiyle başlayıp ötekilerle kurduğu ilişkilerin aracılığıyla şekillenen ego bir oluşum evresi geçirir. Öznenin, ötekilerle kurduğu ilişki olmadığı takdirde ego olgunlaşıp gelişemez. Narsisizm de egonun bir çekirdeği olduğu için egonun olmadığı yerde narsisizmden bahsedilmez.

Bebekte ortaya çıkan narsisizm egonun filizlenip gelişmesiyle paralel seyir etmektedir. Egonun gelişmesi ötekinin davranışsallığına öykünüp içselleştirilmeyle oluşur. Bu ötekiler genellikle bebeğin çevresinde en yakını olan ebeveynleri olmaktadır. Yani özne ötekiler olmazsa var olamaz. Ben dediğimiz şey bir bakıma diğer insanların parçalarından bir şeyler barındıran bir yapıdır. Dolayısıyla çocuğa öz bakım veren kişilerin tutum ve davranışları çocukta narsistik öğeler barındırmaktadır. Çünkü öz bakım veren kişiler çocuğun kendilerinin dediğini yapmalarını, kendilerini sevmelerini ve kendilerinin özdeşleşmesiyle var olup onlar gibi olmasını arzularak onun yetersizliğine yetmek maksadıyla baskılamaktadır. İkinci narsisizm olan bu evrede de çocuk kendi eksikliğini öteki olarak adlandırılan ailesin eksiksizliğinde kendi yetersizliğini giderip tamamlamak üzere temellendirilir. Ebeveynleriyle özdeşleşmenin getirisinde ailenin çocuğa karşı takındıkları zorlayıcı, cezalandırıcı davranışlar asimileyle çocuk üzerinde etki eder. Bu asimilasyonun ne şekilde olduğu, çocuğun ailesini ne şekilde aynaladığı, narsistik çekirdeğin de hacimsel yapısını ortaya koymaktadır. Bu çekirdek ne kadar büyükse sorunda o kadar büyüktür demektir. Dünyaya savunmasız olarak gelen yetersiz bebeğin öteki ile karşılaşması ve onun sayesinde kurulan egonun özneyi savunma mekanizması olarak güdülendiği narsist tavır narsisizmi doğurmaktadır. Her öznenin mutlak sahip olduğu bir ego varsa bu demek oluyor ki egonun çekirdeğini oluşturan narsisizm de her öznenin içinde bir miktar barınmaktadır. Bu çekirdeği ne kadar küçük tutulursa özne o kadar sağlıklı bir birey olarak hayatı devam ettirir. Aksi takdirde çekirdeğin büyüklüğü demek öznedeki ortaya çıkacak olan nevrozlu davranışların oluşacağı anlamına gelmektedir.

Sigmund Freud'a göre narsisizm bir nevrotik kişilik bozukluğu değildir. Özünde insan zaten narsist bir varlık olup narsistliği ötekinin gözünde kendini görüp kendini sevmesi demektir. Narsisizm egonun öz çekirdeği oluşturmamasıyla insanın ötekinin gözünden kendisini var etme biçimiyle kurulur. Ötekinin gözünde kendi bedenimizi görerek inşa ederiz. Ego da öznenin bedeni ve dışarıdaki öteki nesnelerle kurduğu ilişkilerle oluşmaktadır.

Patolojik narsisizmin çekirdeğine bakıldığında aslında bilindiği gibi kendini çok sevmekten, kendini çok beğenmekten ziyade gerçekte öznenin öteki tarafından kendisinin beğenilmesini, kendisinin çok sevilmesini arzulamasıdır. Çünkü yetersiz olarak dünyaya gelen özne yetersizlik duygusunu yok etmek, onu örselemek için kendisini ötekinin gözünden görmek istemektedir. Ötekiindeki beniyile bir olabilmek için ötekini yok etmek ister. Örneğin bu yok etmeyi, ötekinden daha çok bilgili, kültürlü, becerikli olarak onu bu vasıflarıyla ezerek ya da küçümseyerek gerçekleştirir. Veyahut da güzelliğinin farkında olan bir kadının var olan güzelliğini ötekinin fiziki üzerinden gösteriş yaparak küçümser.

Narsist kişilik bozukluğuna sahip kişiler, sürekli başkaları tarafından onaylanmak, yaptığı her işin başkaları tarafından beğenilmesini istemektedir. Bir topluluk içindeyse tüm kişi içinde ilgi odağı kendisi olmak ister. Eğer ilgi ondan olup da kesildiği takdirde duygu durumu hemen bozulmaktadır. Genel olarak baktığımızda narsist bir karakter için önemli şey ötekiindeki benini gösterip onun beğenilmesi, sevilme, takdir edilme gayesidir.

Yunan anlatısındaki Narkissos'un da hikâyesine baktığımızda tanrıların yakışıklı Narkissos'u cezalandırmaları kendine âşık olduğu için değil onun kendi benini ötekinde tanıyıp âşık olmadığı için tanrıların lanetin üzerine yağar. Buradaki Narkissos'un ötekisi adından da anlaşılacağı üzere Ekho'dur. Ekho, Narkissos'un beninin yansıması olup onun ne olduğunun ona söyleyecek olan kişidir. Buradaki tanrı misyonunda olan kişiler de ailelerdir. Ailenin isteği çocuğun ötekiindeki kendisini bulmalarını yani kendilerini ötekinde var etmelerini isterler.

2.2.3. Süperegö (Üstbenlik)

Yapısal kişilik kuramının son kavramı olan süperegö egonun çekirdeğinden doğmuş bir yapıdır. Egoya sürekli idden kaynaklanarak gerçekleştirilmek istenen eylemin dış etkenlerin dayatmış olduğu kurallar, toplum baskısı ve ahlak prensibiyle egoya gerçekleştirmemesi gerektiğinin direktifini veren, öznenin iç yasa gücünü temsil eden, kural koyucu ruhsal yapısıdır. Süperegöya göre en önemli şey öznenin ahlak prensibiyle hareket etmesidir. Öznenin ihtiyaçlarından, isteklerinden ziyade ilk olarak toplumsal ihtiyaçların karşılanması önceliğidir. Örneğin aç bir kişi kendi açlığından evvela başka birinin açlığını düşünüp onu doyurma düşünesi süperegönün öznenin beklediği ve talep ettiği bir durumdur. Çünkü ahlaklı bir insanın başkası açken kendinden ödün vererek önceliğini diğerine vermesi, onu düşünmesi erdemli bir davranışa karşılık gelir ki süperegönün beklentisi de bu davranışın özne tarafından eyleme dökülmesidir.

Sigmund Freud'un üzerinde çalışmış olduğu bir diğer kuram, psikoseksüel gelişim kuramıdır. Bu kuram da insan gelişimini ruhsal ve fiziksel olarak belli dönemlere ayırarak sınıflandırılmasıdır. Anal dönem yani makat evresi çocuğun bir ve üç yaş arasında anüs kaslarını kendi otoritesi altına alabildiğini keşfederek istediği zaman dışkılamasını yaparak ya da istediği zaman tutarak gerçekleştirdiği eylemden haz alır. Bu evrede çocukta süperegonun tohumları da atılmış olur (Geçtan, 2020: 36). Çocuk kazandığı dışkısını tutma gücüyle anüsten dışkının itip tutması ve bağırsaklarda oluşan büzülüp açılma hareketinden duyduğu haz tuvaletini yapmada sorunlar yaratabilmektedir. Bu duruma karşı annenin çocuğa vermeye çalıştığı tuvalet terbiyesinde aksamalar olduğundan anne çocuğu cezalandırma yollarıyla eğitmeye çalışır. Örneğin kakayı yapmazsan sana akşam meme yok ya da çişini yapmazsan bak öcüler gelecek ve seni kaçırarak gibi söylemler çocuğun içinde korku tohumlarının filizlenmesini başlattığından çocuk korkmayla öğrenme yoluna gider. Tabi bu çocuk için sağlıklı bir süreç olmaz o yüzden anneden bu dönemde çocuğa daha sakin ve yumuşak davranması beklenir. Gelişimi devam eden çocuğun anal dönemden sonraki evresi fallik dönemdir. Bu dönem üçüncü yaşın bitmesiyle başlayıp altıncı yaşın sonuyla son bulmaktadır. Bu dönemde, anal dönemde atılmış olan süperegonun tohumları filizlenerek boy verir. Çocukta oluşan süperego bu evrede çevre ve ailesinin etkisiyle süperegosunun kalıcı olarak şekillenmeye başladığı zamandır. Bu zamanda çocuk ailesinden gördüğü iyi-kötü, günah-sevap, haram, yasak, ayıp, yapma el ne der, Allah kızar gibi temelden bir davranışı sergilerken korkması gerektiği şeylerin olduğu ve onu sürekli denetleyenler mekanizmasının var olduğunun bilinci çocuğa bu yaşlarda aşılır. Süperegosu ailesi tarafından çok içselleştirilerek öğretilen öznelere yetişkinliğe erdiği zaman kendi idinden gelen hazları, arzuları ve istekleri her daim baskılayarak görmezden gelip öncelikleri başkalarına vermektedir. Böyle kişiler için dış etkenlerin ne dediği çok önemlidir. Onların yargılamalarından, eleştirmelerinden kaygı duyar. Süperegonun aktif çalışmadığı tipler zekâ seviyesi düşük olan kişiler ya da ileri derece nevroza kapılmış kişilerdir.

Çocuk, ebeveynlerin şekillendirmesi ile öğrendiği süperegoyla anne babasının ahlaki davranış stilini kendine rehber edinerek onlar gibi olma çabasına girer ve onları özümser. Bu özümseme süperegonun alt sistemlerinden olan vicdan olgusuna konumlandırılır. Bu konum içselleştirme eylemi ile gerçekleşir (Geçtan, 2020: 47). Bu içselleştirmeyle çocuk ailesinin dediklerini yerine getirdiğinde ailesi tarafından ödüllendirileceği bilinci çocukta ego ideali doğurur. Aileden kaynaklanarak oluşan vicdan ise değer yargılarının dışında gerçekleştirilecek eylemler sonucu oluşan cezalandırma kaygısından ötürü oluşur.

Freud'un ilk başta süperegoyu ideal ego olarak tanımlasa da daha sonra üzerinde çalışma yaptıkça bu adlandırmadan vazgeçip bu kavramın süperegoun içinde yer alarak var olduğunu ondan dolayı bu kavrama ve içerdiklerine süperegoyu adlandırması yapar. Orhan Koçak da bu ego ideali ve süperegoyu ayrımını şu şekil de özetlemeye çalışır. Ona göre ego ideali cinsellik öncesi yatırımlarla alakalıyken süperegoda cinsel nesne yatırımları hâkim olup oidipal dönemde gelişimini gösterir. Ego idealinde aşağılık ve utanç duygusu hâkim olup bu duygudan acı duyarken süperegoda suçluluk duygusu ön planda olup bu duygudan ağrı hissetmektedir. Ego ideali kendine sevdiği nesneleri rol model alırken süperegoyu korktuğu nesneleri rol model alır. Ego ideali öznenin olmak istediği süperegoyu olmakla yükümlü olduğu şeyleri temsil eder. Ego ideali bir anlık kapılmayken süperegoda direnç ve emek hali hâkimdir (Cebeci, 2022: 477). Edebiyat eserlerinden buna en güzel örnek olan *Karamozov Kardeşler*'de baba Karamozov'un ölmesiyle otoriter baba faktörünün ortadan kalmış olmasına rağmen kardeşler artık yapmak isteklerini ve hayal ettiklerini gerçekleştirebileceklerini düşünürken bunu yapamazlar. Çünkü küçük yaşlarda ebeveynlerinin onların içine işledikleri değer yargıları isteklerini gerçekleştirmelerine engel olur. İçselleştirdikleri baba faktörü fiziken olmasa bile artık süperegoyu olarak onların en derinliklerinde yerini aldığı için yargılanma ve eleştirilme kaygısıyla isteklerini, düşlediklerini yapamazlar.

Süperegoun özneye temsil ettiği yargıç tutumu ile anne baba otoritesini simgelemektedir. Fakat bu olguda anne babadan ayrıldığı etken nokta anne babanın sadece yargıç misyonunu yerine getirir. Ailenin verdiği sevgiyi barındıran sevilme duygusu süperegoun işi değildir. O sadece özneye öğretilmiş olan toplumsal kuralların, toplumsal tabuların, erdemli davranışın yerine getirilip getirilmediğini denetleyen bir denetçi gibi işlemektedir. Eğer kişi dayatılmış olan kuralların dışında bir hareket gerçekleştiriyorsa süperegoyu devreye girerek eylemin gerçeklememesi için egoya baskı yapar. Eğer eylem gerçekleşmişse yine süperegoyu devreye girerek özneye yaptığından ötürü utanma, pişmanlık ve mahcup olma gibi duyguları hissetmesine sebep olarak özneyi cezalandırır. İdden gelen gerçekleşmesi güç olan istekler ego tarafından ket vurulduğu bilinmektedir. Fakat idden gelen libidal enerji ne kadar yüksekse egoun karşı koyması güçleşmekte ve idi rahatlatmak adına bunun makul zeminde gerçekleşmesine olanak sağlar. Fakat süperegoyu bunun gerçekleştirmesini istemediğinden egoya baskı yaparak gerçekleşmesini engeller. İd ile süperegoyu arasında kalan ego en azından idden gelen isteğin hayalini özneye birincil düşünce süreciyle imgesel olarak gösterdiğinde süperegoyu bundan da rahatsızlık duyduğundan bu hayale de ket vurmaya çalışır. Eğer süperegoyu bu eylemi engelleyemezse yine özneye kurduğu imgesel düşü düşlediği için onun utanç duymasını sağlar. Utancın yarattığı etkisiyle gördüğü

şeyden dolayı kendine kızan özne düşlediği şeyin cezasını süperegonun dayatmış olduğu ahlaksal prensiplerin baskısıyla kendine keser.

Liechtenstein'ın süperegonun yaratmış olduğu utanma duygusunun öznenin kişiliğini oluşturmasında büyük bir rol oynadığını söyler. Bu konu üzerinde eğilmiş olan başka bir yazar Lynd'de utancın idrak edilebilmesi için dış etkenlerin etki gücüne bakılmasının yeterli olmayacağını söyler. Çünkü kişiye utanma güdüsü içten gelerek yansımaları bulur. O yüzden utanç ile suçluluk duygularına baktığımızda birbirinde apayrı bir şeyi görürüz. Öznenin yaratmış olduğu utanç güdüsünde sadece toplumun öğretilmiş, tabulaştırılmış kurallar silsilesi yoktur onda farklı değer yargıları da bulunduğu için suçluluk güdüsünden ayrılır. Böylelikle bu durum karşısında özne iki tavır durum takınabilir ya bu utancın yaratmış olduğu tahribatı yok sayar ya da utanç ile oluşan tahribatın izlerini farkına vararak öz benliği giderek dönüşür. Liechtenstein'ın bu dönüşümü şu şekil tanımlar; ona göre insanın doğası gereği varoluşunda özneye çevreden ve aileden bir kimlik tayin edilir. Fakat insan bazen tayin edilen kimliğinin dışına çıkıp idden kaynaklanarak gelen vahşi varoluşsal isteklerin güdüsüyle ortaya gelip beliren libidal isteğe karşı takınılan tavır utanç olgusunu meydana getirir. Bu kimliğinin dayattığı olgularla kimliğinin dışına çıkılarak gerçekleştirilen eylemin yarattığı etki dönüşümü oluşturur. Bu ikicilikle oluşan dönüşüm edebi eserlerde mitlerde, peri masaları gibi olağanüstülüklerin, zıtlıkların bir arada bulunduğu yapıtlarda görülür. Dönüşümün alt metninde öznenin anneye kurulan imgesel özne-nesne ilişkisine dönme arzusu yatar. Bu utancın yaratmış olduğu ikicilik edebiyat analizanlarının inceleme değer verdiği önemli konulardandır (Cebeci, 2022: 98-99).

2.3. İçgüdüsel Kuram

İçgüdüsel Kuram, Sigmund Freud'un bilinç dışını ve onun geniş çapta yapılmış kritiği olan id kavramıyla incelemesi sonucu ünlü nörolog idin talep ettiği hazzal isteğin yanında tüm içgüdüsel dürtüleri içinde barındıran iki temel içgüdülerin var olduğunu bu güdülerin, yaşam içgüdüsü Eros ve ölüm içgüdüsü Thanatos olduğunu söyleyerek bahsi geçen konuları açıklayarak kavramsallaştırır.

İlk etapta bu içgüdüsel terimi hayvanlarda görülen kalıtsal ya da öğrenilmiş davranışların birbirinden ayırt edilebilmesi için bilim adamları tarafından kullanılır ve bu kavram değişik davranış türlerinin tepkilerini anlamlandırma için de adlandırılır. Fakat bu kullanımdaki işlev fizyolojik boyutlu davranışları yansıtmamıştır. Örneğin koruma güdüsü, annelik içgüdüsü vs. içgüdüleri temsil eder. Daha sonra Sigmund Freud tarafından ele alınan içgüdüsel kavramı, insan davranışına etki eden bedensel ve zihinsel yapının tam ortasında yer

alan yapısıyla teşkil eder. Freud'a göre insan davranışına etki içten gelen uyarıcı tepkilerin zihne ulaşmasıyla zihin sinyalleri algılayıp bu durum sonucunda bazı uzuvlarını bu dürtülerle harekete geçirme durumuyla kendi gösterir (Geçtan, 2020: 29). Freud diğer kuramlarda olduğu gibi bu kuramda da ilk olarak içgüdüsel ilişkiyi ego dürtüleri ve cinsel dürtüler olarak savunmuş fakat bu tanımlamalarından daha sonra vazgeçerek bu kuramı yaşam ile ölüm dürtüleri olarak adlandırmasının daha doğru düalist olan bir yapıyı teşkil ettiğini savunur (Freud, 2022: 97).

Sigmund Freud'a göre fiziksel enerji ile ruhsal enerjinin birbirinden hiç farkının olmadığını nasıl ki fiziksel enerji solumak ve sindirmekle sağlanıyorsa ruhsal enerjide insanın düşünme ve hatırlama güncüyle bir enerji oluşturduğunu söyler. Biri dışsal güçken diğeri içsel gücü simgeler. Bunlar birbirinden ayrı gibi de görünse aslında ruhsal enerji başkalaşarak fizyolojik enerjiye de dönüşme gücüne sahiptir. Bu kuram da bahsedilen bir içgüdü'nün sahip olduğu belli başlı dört ana özelliği bulunmaktadır. Bunlar; kaynak, amaç, obje ve itici güçtür. Kaynak özelliğine baktığımızda, öznenin bedensel olarak duyduğu ihtiyaç içgüdü'nün esas kaynağını oluşturur, amaç ise öznenin duyduğu ihtiyacın giderilme işlemidir. Objede, giderilecek olan ihtiyaca uygun en iyi nesneyi seçme eylemidir. Son belirgin özelliği olan itici güçte, öznenin giderilecek olan ihtiyacına karşı ortaya çıkan yaptırıcı güce itici güç deriz (Geçtan, 2020: 29).

Psikanalizde kuramları açıklarken Yunan mitolojisinden faydalanan ünlü nörolog, içgüdüler kuramında da iki ana bölüme ayrılan ve esas konusunu teşkil eden yaşama içgüdü'sü eros (cinsellik) ve ölüm içgüdü'sü thanatos (saldırganlık) adlandırmasını buradaki mitolojik karakterlerden esinlenerek tanımlarını yapar. Ona göre, insanın hayata geldiğinden beri onun davranışlarına şekil veren ve tüm içgüdüleri içeren bu iki dürtü Eros ve Thanatosdan kaynaklanmaktadır. Eros Antik Yunanda aşk tanrıçası olarak bilinmektedir. Onunla ilgili çok fazla varyantlarla anlatılmış mitolojik hikâyeler doludur. Eros, Cicero'na göre geneolojisi karışık bir Yunan tanrısıdır. Birçok görüş olsa da hakkında o Aphrodite Ourania'dan (güzellik tanrısı) doğma bir aşk tanrısı olarak kabul görür (Yörükân, 2000: 35). Onun âşık olacağı kız annesi kadar güzelliğiyle nam salmış bir kral kızıdır. Onun adına yapılan güzellik destanları Aphrodite'den yaraşır güzelliğinin var olduğu lakırdısı Aphrodite'yi sinirlendirir ve oğlu Eros'dan bu kızı çok çirkin bir adama âşık etmesini ister. Annesinin isteğinin yerine getirmek için yola koyulan Eros gittiğinde kızın güzelliğini görür ve o da kızın güzelliği karşısında kapılı verir. Eros onu başkasına yar etmek istemediği için Psyche'yi uyurken Zephrhos'un yardımıyla dağın en yüksekinde bulunan bir tepedeki saraya götürür. Kız Eros'un yüzünü hiç görmeden ona gönülden bağlanır ve orada onunla beraber yaşamaya başlar. Psyche, Eros'u

sadece gece karanlığında görüp konuşabilir. Gel zaman git zaman artık içinde merak duygusu taşan kız Erosu görmek için bir gece o uyurken gaz lambası ile Eros'a yaklaşır ve onun çok güzel olan yüzünü görür ve görür görmez aşkı ikiye katlanır. Tam o güzel olan kırmızı dudakları öpmek isterken kızın elindeki gaz lambasının yağı Eros'un omzuna damlar. Uykudan uyanan Eros bu durum karşıda kıza kızarak bunu yapmamış olması gerektiğini söyleyerek camdan beyaz kanatlarını açıp çıkar gider. Kız sevdiği adamı aramak için yola düşer ve en sonunda Eros'un annesinin tapınağına yolu düşer. Aphrodite, Eros'a ulaşma bilmesi için verdiği görevleri yerine getirmesini söyler. Bu görevler kızın ortadan yok olması için yapılan oldukça güç ve tehlikeli işlerdir. Kız sevdiği adamı bulmanın ümidiyle Aphrodite'nin verdiği tehlikeli görevlerini tek tek yerine getirir. Pysche'nin Eros'a kavuşacağı inancıyla sabretmesi sonunda Zeus'un aracılığıyla onu Eros'a kavuşturmuştur. Burada Eros'un annesinin isteğini yerine getirmeyip kendi idinden gelen arzusunun isteğini gerçekleştirdiğini görürüz. Eros'un aşığının adına baktığımızda da bize psişe kavramını hatırlatır. Ölüm tanrısı olan Thanatos da Nyks (gece) tanrısı tarafından doğrulmuş bir tanrıdır. Bu tanrının bir de Hypnos (uyku) adında bir erkek kardeşi vardır. Gece tanrısı Nyks kimse ile birlikte olmadan oğullarını doğurur. Bu tanrıların yaşadıkları mekân yeraltında olan Ölüler Ülkesinin en derin kısmıdır (Yörükân, 2000: 42). Burada ölüm tanrısı olan Thanatos' un ikiz kardeşinin ismi hipnoz kavramına denk düştüğü gibi bunların yaşamış oldukları yerin en alt katmanı olan Ölüler Ülkesi ise Freud'un tanımladığı bilinç dışı kavramına denk düşer.

Sigmund Freud erosla yani yaşam içgüdüsüyle insan içinde olan yaşama içgüdüsünün günlük yaşayışta öznenin varlığını devam ettirebilmesi için fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini söyler. Örneğin öznenin aç kalmaması gibi, susuz kalmaması, üreyip çoğalarak soy devam ettirmesi ve uyumak gibi vb. birçok temel fizyolojik ihtiyaçları gidermek zorundadır. Bu yüzden yaşam içgüdüsü enerjisini libidodan temin eder. Yaşam içgüdüsünde doğan sonsuz isteklere vurulan ket bu güdüyü zayıflatarak tam tersi olan ölüm içgüdüsünün enerjisi atağa geçerek yaşam enerjisinin yerini almaya çalışır (Marcuse,1998: 50). Thanatos yani ölüm içgüdüsü de yırtıcılık ve saldırganlığın bünyede bilinç dışının en derinliğinde yatan dürtüleriyle bulunmaktadır. Burada ölme isteği nefret kıskançlık, intihar, yasak kuralları yıkma isteği yıkıcı istekte oluşan sadizm ve mazoşizm ölüm içgüdüsünde görünmektedir. İnsan doğası gereği yaşama içgüdüsünün arzuladığı isteklerle hayatına yöne vermesine rağmen en sonunda insanın idrak edemediği, nedenini bilmediği o yok olma, ölme isteği gibi gizli arzular bilinç dışında bu ölüm içgüdüsünün yarattığı etkiyle bulunmaktadır. Yani diyebiliriz ki özne yaşarken coşkun bir yaşama sevinciyle, sevgiyle, aşkla yaşamak isterken nihaiyi sonuç olan ölümü de içinde içten içe bilmeden hep ister. Bu iki güdü birbirine

taban tabana zıt görünüyor gibi olsa da birbirinden bağımsız düşünülemez. Çünkü yaşam içgüdüsünü özne güdebilmesi için onun tersi olan başka bir güdünün yani ölüm güdüsünün perçinlemesi gerekmektedir aynı şey ölüm dürtüsü içinde geçerlidir.

2.4. Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Sigmund Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı tüm savunduğu kuramlar arasında en çok ses getiren, eleştirilen, hakkında sayısızca yazılar kaleme alınan ve bu yüzden psikoloji camiasından dışlanmaya kadar giden bir kuramı teşkil eder. Bu kuramının prensipleri yüzünden beraber çalıştıkları meslektaşları, öğrencileri ve yakın çevresi tarafından da ağır eleştirilere maruz kalır. Onun var etmiş olduğu psikanaliz ekolüne dâhil olan kişiler ile psikoseksüel kuram açısından girdikleri fikir çatışmaları ekolde yer alan kişilerin tek tek kopup gitmesine sebep olur. Aslında bu kadar ağır eleştirilere maruz kalmasının ana nedeni cinsellik üzerine kaleme aldığı yazılarından ötürü değildir. Hatta cinsellik konusunda çalışması ilgiyle bile karşılanır. Freud'un eleştiri yağmuruna tutulmasının ana sebebi cinselliği çocuk ile ilişkilendirilmesinden ötürüdür. Çünkü bilinci gelişmemiş saf olan bir bebeğin veya bir küçük çocuğun cinselliği bilmesi düşünülmezdi. Bu yüzden ekolden ayrılan kişiler psikanaliz öğretilerinde yollarına tek başlarına devam ederler. Freud kendisi ve çalışması hakkında yapılan tüm eleştirilere, ona sırt çeviren tüm kurumlara, yakın çevrelerine ve arkadaşlarına rağmen onlara aldırış etmeden ileri sürdüğü görüşü sonuna kadar savunur. Çünkü cinsellik sadece insana haz vermekle kalmaz özne yetişkinliğe eriştiğinde davranışlarında görülen olumsuz nevroitik sorunların temel ana kaynağı bu cinselliğin küçük yaşlarda görülüp içselleştirilmesinden ötürü doğmaktadır (Freud, 2021: 41).

Cinselliğin çocuk üzerindeki yansımalarını Freud ileri sürmeden önce psikoseksüel kuramı sağlam bir zemine oturtur. Görüşünü destekleyecek gücü psikanaliz sırasında analizanlarının sıkıntılarını kökenine indiğinde onları rahatsız edip nevroza dönüştüren şeylerin çocuklukta yaşamış oldukları ya da bizzat tanık oldukları olayların cinsellikle bağlantılı olduğunu tespit eder. Bu tespitlerin etkisiyle Freud kendi kendini de analize tabi tuttuğunda da çocukken annesini çıplak gördüğünde ona karşı duyduğu arzuyu anımsar. Bu gibi eylemlerin etkisiyle Freud çocuklarda oluşan cinselliği araştırmaya koyulur.

Psikoseksüel kuram Freud'un ileri sürdüğü görüşte cinsellik kavramının insan davranışlarına yön verdiğini, öznenin bebeklikten yetişkinliğine kadar geçen süre zarfında yaş aralıklarına göre cinsellikle ilişkilendirilerek beş evreye ayırıp açıklamaya çalıştığı görüşüdür. Bu görüşün dönemsel evreleri şöyledir; oral dönem, anal dönem, fallik dönem, latent dönem ve son olarak genital dönemden oluşmaktadır.

2.4.1. Oral Dönem

Oral dönem olarak nitelenen bu evre ağız evresidir. Bebeğin doğumundan bir buçuk yaşına kadar olan süreyi kapsar. Bebek dünyaya geldiğinden itibaren ilk bağ kurduğu nesne annesinin memesi olur. Bir kişinin kendisi özne olarak nitelenirken onun dışında kalan her şey nesne olarak ifade edilmektedir. Yeni doğan bir bebek de doğduğundan itibaren kendisi dışında kalan nesneleri belli bir süre idrak edemez. Annesinin memesiyle tanışan bebek onu kendisine ait bir parçaymış gibi görerek benimser ve içselleştirir. Acıktığında, susadığında, sinirlendiğinde, sevgiye ihtiyaç duyduğunda ilk aradığı şey memedir. Böylelikle bebekte meydana gelen gerilimi emme refleksiyle memeden karşılayarak doyumunu sağlar. Bu dönemde ağızla sağlanan doyumun yanı sıra bebek emmekten zevk de alır. Bu zevkin dürtü kaynağını ağız ve dudaklar oluştururken ilk bağ nesnesi olan meme, dürtü nesnesine dönüşerek emme eylemiyle de bebek hazzal duyguyu tatmış olur. Temel işlevi doyum aracı olan ağız hem doyum hem de haz alma aracı olarak çoklu işlevsellik gösterir.

Sigmund Freud'a göre bebekte oluşan ilk travma güvenli bölge olan ana rahminden kopma ile gerçekleşir. Bebek güvenli ortamı kaybetmenin endişesiyle ana kucağında sahip olduğu memeyle avuntu bulur. Anneyle bu ilişkide kurduğu sevgi yumağı çocuğa güven teşkil eder. Böylece bebeğin ilk sevgi nesnesi de annesi olmuş olur (Freud, 2018, s. 392). Sevgi nesnesi olduğu gibi libidal haz nesnesi de anne aracılığıyla sağlanır. Bu dönemde anne bebeğin isteklerine ilgiyle olağan şekilde karşılık vermesi ikisi arasında güvenli ve sağlıklı bir ilişki inşa edilerek bebeğin bu dönemi hasar almadan geçirmesine olanak sağlar. Annenin bu dönemde bebeğe sağladığı fazla doyum ya da yetersiz doyum ileride çocuk yetişkin çağa geldiğinde abartılı şekilde iyimserlik, başkalarından ilgisine muhtaçlık, ara ara yaşanan buhranlar, vb. faktörler baş gösterir. (Geçtan, 2020: 36).

Oral evre kendi içinde iki alt başlığa ayrılmaktadır. Bunların ilki libidoya yönelik olarak oluşan oral erotizm ve saldırganlığın hâkim olduğu oral sadizmdir. Oral erotizm, bebekte doğuştan var olan yaşama ve ölüm içgüdüsünden ötürü yaşama içgüdüsünün yaptırımıyla bebeğin aç olduğunda bünyesinde meydana gelen gerilimi yok etmeği düstur edinen bir güçtür. Bu süreç bebekte doğumdan sekizinci aya kadar geçen sürede görülmektedir. Buradaki cinsel amaç bebeğin nesneyi içine alınmasıyla gerçekleşmektedir (Freud, 2012: 81). Bu evrede annesinin memesini arayıp da bulamayan bebek nesne yoksunluğu ile kendine dönerek aradığı nesneyi kendinde bulma girişimine gider. Örneğin meme yerine başparmağını emme, ayağını emme gibi durumlarla bebek kendine yönelerek oto-erotizi gerçekleştirir. İster dış nesneden ister kendinden karşıladığı doyumla amaca ulaşan bebek rahatlama sağlayarak deşarj olur. Erojen bölgenin doyumuyla beraber çocukta ağızdan

memeyi ya da kendi uzuvlarını bırakarak duyduğu hazla mutluluk içinde bir rahatlama yaşar. Üreme öncesi cinsel etkinliğinde görülen bu oral erotik hazzın kaynağı öznenin erişkinlikle üreme amaçlı gerçekleştirdiği cinsel etkinliğin doyumunun modelidir (Freud, 2012: 66).

Oral evrenin ikinci alt evresi olan saldırganlığın hâkim olduğu öge oral sadizmdir. Oral sadizmin başladığı zaman aralığı bebeğin altıncı ay ile on sekizinci ayını kapsar. Bu evrede çocuğun çıkmaya başlayan dişleri ile emme dışında bebek çiğnemeyi, ısırma, tükürmeyi ve ağız yoluyla yapılan yıkıcı gücü öğrenir. Buda insan doğasında doğuştan var olan ölüm içgüdüleriyle ilintilidir. Çocuk çıkmaya başlayan dişleriyle bu defa emme refleksinin dışında memeye yıkıcı güçle ısırma eylemi gösterir. Çocuk genellikle bu ısırma eylemini çok acıktığında memeye geç kavuşmanın verdiği aşırı uyarımın sonucu olarak göstermektedir. Kendi parçası olarak atfettiği memenin yoksunluğu onda sinir harbi yaratmaktadır. Ortaya çıkmış olan bu gerilim memeye karşı bir hasetti doğurur. Bu haset çocukta oral sadistlik ve anal sadistlik zamanlarında görülür (Klein, 1957'den akt. O. Koçak ve Y. Erten, 2011: 17).

Melanie Klein, meme imgesini iyi meme ve kötü meme olarak ikiye ayırır. Ona göre iyi memenin bebek tarafından ilk etapta memenin kendisinin bir parçası sayarken daha sonra annenin ilgiyle bebeği doyurması, bakması, sevgi sözcükleriyle onunla konuşması artık memeye kurulan bağda bebek meme yerine anneyi direkt içselleştirerek onu içine aldığı bir serüven başlar. Fakat tam doyamadığından kaynaklı gerilim yaşandığı zaman da çocuk bu sefer memeyi kötü olarak atfeder (Klein, 1957'den akt. O. Koçak ve Y. Erten, 2011). Çünkü meme kendisini yeterince doyuramamış, lazım olduğu anda nesnesinin ortada olmamasıyla ortaya çıkan ihtiyacını kendi uzvunu ya da dış nesneleri ağızına alarak doyum arayan ihtiyacını yatıştırır. Bebek ihtiyacını gidermeyen memenin bunu bilerek yaptığını düşünerek memeye karşı bir haset duygusuna kapılır. Bu raddeden sonra çocuk için meme kötü meme olarak algılanmaktadır. Kötü memenin etkisi çocukta ileri yaştaki davranış bozuklarına neden olmaktadır. Anne bu dönemde çocuğu iyi takip etmeli ne zaman acıktığı ne zaman ilgi aradığını hissettiğinde çocuğun bu davranışlarına göre tavır takınmalıdır. Haset duygusu giderilmeyen bebek yetişkinliğinde bunun yansıması olarak yapılan bir işten haz almaz, memnuniyetsizliği yüksek seviyede olup bir şeyi beğenmesi güç olan ve başkasında iyi olarak gördüğü şeye hasetlik duyan bir karakter olabilir.

2.4.2. Anal Dönem

Anal evre bir diğer adıyla makat evresi bebeğin bir yaşından üç yaşına kadar olan süreyi kapsamaktadır. Bebek bu dönemde anüs kaslarının yönetimini kendi denetiminde

olduğunun farkına varır. Bu farkın keşfi çocukta istediği zamanda dışkılama, istediği zamanda dışkısını tutabilme gücünü elde eder. Çocuğun elde ettiği bu güç dışkının bağırsak kaslarında büzülüp açılmasında oluşan etki haz duygusunu yaratır. Dürtü kaynağı anüs olurken dürtü nesnesi de bebeğin dışkısı ile oluşmaktadır. İlk dönem olan oral dönemde çocuk anneye tamamen bağımlıyken bu ikinci evrede çocuk yavaş yavaş kendi anüs kasları üstünde hâkimiyet kurmasını öğrenerek bağımlı kişiliğinin zincirlerini bağımsızlık yoluna adım atarak kırmaya başlar.

Oral evrede olduğu gibi anal evrede kendi içinde anal-sadist ve erotik-anal olmak üzere iki alt başlığa ayrılmaktadır. Anal-sadist evre çocuğun sekiz ay ile yirmi dört aya tekabül eden zamanda görülmektedir. Bu evrede çocuk yeni yeni yürümeye ve konuşmaya başlamasıyla tuvalet ihtiyacını da kendi başına gidermesini öğrenir. Dışkısını yaparken doğuştan var olan o ana iki ilkel dürtünün yarattığı yıkıcı-yok edici etkisi çocuğun anal-sadist evresinde yıkıcılığını, saldırganlığını dışkısına atfederek dışkısını püskürtme şeklinde yapar. Çocuk dışkılama hâkimiyetinin elinde olduğunun bilinciyle bu evrede anneye babaya inat olarak altını pisletebilir ya da karın ağrısı çekme pahasına dışkısını tutarak eylemini gerçekleştirmez. Sadece canı istediğinde ya da olmayacak zamanda olmayacak yere dışkılama yapar. Görülen davranışlar hep anal evrenin anal-sadist etkisinden meydana gelmektedir. Erich Fromm'a göre bu dönemi düzgün atlatamayan öznelere ileri dönemde yetişkin bir özne olduklarında karakterlerinde yeni bir şeylerin yaratılacağına olan inançlarından yoksun, bir şeyi elde etmek için elinde olanları sonuna kadar korumayı ve kaybetmemeyi hedefleyen kişiler olur. Kendi güvenlikleri için toplum ile kurdukları ilişkiyi minimum seviyede tutma eğilime sahiptirler (1991: 88-89).

Anal-erotik bebeğin on ikinci ayı ile kırk sekizinci ayını içeren süre zarfında ortaya çıkan analdan kaynaklı davranış durumunun gerçekleştiği evredir. İlerleyen bu zamanda bebek gelişiminde özgürleşmeye başladıkça, anne-babadan kendi bağımsızlığını kazandıkça çocukta ben bilinci doğmaya başlar. Böylelikle ebeveynlerin verdikleri tuvalet eğitimlerinde çocuğun sistemli bir şekilde dışkılama yapması ailesi tarafından takdire şayan görülmektedir. Bu sayede çocuk dışkısını ailesine bir hediye gibi sunarak karşılığında gördüğü ilgiden haz alır ve ortaya çıkan bu hazza anal erotik denmektedir. Bu dönemde çocuğun ilk süperegö tohumları da atılmış olur. Sigmund Freud'un kaleme almış olduğu "*Karakter ve Anal Erotizm*" (1908) adlı kısa makalesinde bu evreye değinmiş ve bu evrenin sağlıklı atlatamayan bebeklerin ileriki yetişkinlik zamanlarında karakterleri üzerinde hasarlar bıraktığını dile getirmiştir. Bu evre sırasında hasar almış kişiler yetişkinliklerinde cimrilik, düzensizlik ve inatçılık gibi karakter özellikleri göstermektedir.

C. Gustav Jung'un, yapmış olduğu bir analiz örneğinde yirmili yaşlarında genç bir kadının histeri belirtileri gösterdiği için kendisine başvurmaktadır. Yapılan analiz sırasında kadının histeri belirtilerin temeli üç ve dört yaşlarına denk düştüğü görülüp bu yaş döneminde genç kadın baskın bir tuvalet ihtiyacı duymuş olsa da dışkılamaktan kendini alı koyarak saatlerce dışkıyı tutma eylemi gerçekleştirmiştir. Uzun süre dışkısını tuttuğu için şiddetli karın ağrıları yaşayarak tuvalet ihtiyacını mecburiyetten giderir. Bu histerik rahatsızlığı zamanla şekil değiştirir. Tuvaletini tutmak yerine artık ihtiyacını gidermek için girdiği tuvalette bir ayağının topuğu üzerine çökerek topuğunu anüsüne bastırarak ilginç bir şekilde dışkısını yapmaya çalışır. Kadında görülen bu histerikli davranış yedi yaşına kadar devam eder. Freud kadının bu çocuksu saplantısına anal erotizm adını vermektedir (Jung, 2020: 27).

2.4.3. Fallik Dönem

Fallik dönem, çocuğun anal dönemi atlattıktan sonra üç yaş ile altı yaş arasını kapsayan döneme tekabül eder. İlk iki dönemde çocukta özseverlik hâkimken bu evreye geçildiğinde artık çocuk sevgi yatırımını kendisi yerine dış nesnelere açılarak bir arayış içine girer ve nihayetinde bulduğu nesneye sevgi yatırımı yaparak libidal doyumunu onda gerçekleştirmeye çalışır. Fallik evreye gelene kadar çocuk cinsiyet farklılıklarının idrakinde değildir. Diğer dönemlere göre bu dönemin en büyük ayrıcalığı ve çocukta derin izler bırakmasının sebebi bu evrede kendisini tanımaya başlayan çocuk diğer insanlarda kendi sahip olduğu cinsel yapısından farklı cinsel yapının var olduğunun keşfine erer. Üç yaşından itibaren çocukta genital bölgeye karşı oluşan bu merak onun sorgulayıcı yapısını artırır ve öğrenme arayışlarıyla ebeveynlerine cinsel uzuvların yapısıyla, işlevleriyle alakalı sorular sorarak merakını gidermeye çalışır. Çocuğun bu dönemde dürtü kaynağını cinsel bölgeler oluştururken, cinsel nesnesi kendilerine en yakın kişiler olan anne babaya olup dürtünün eylemiyse de cinsel uzuvları tanıyıp gerçekleştirdikleri mastürbasyon ile görülür.

Sigmund tarafından fallik terimi ile nitelenen bu dönem erkek özne için penise karşılık gelirken kadın özne için bu klitoris olarak adlandırmaktadır. Genel manada bakıldığında ise kelimenin kullanımı penis olarak yayınlık kazanmıştır.¹ Freud'da kuramını geliştirirken sahip olduğu ataerkil yapısı ve kendisinin geçmiş anılarından da yola çıkarak psikoseksüel gelişiminin en çok erkek çocuk üzerindeki etkisinin detaylarını ayrıntılı şekilde inceler. Kız çocukları üzerinde de çalışma yapar fakat erkek çocuğuna göre kız çocuğunun etkilerini saptamada yetersiz kaldığından iki cinsiyet türünde de esas aldığı penis uzvu olur. O yüzden Freud'a göre çocuğun fallik döneminden genital dönemine kadar olan süre zarfında onun için

¹ <https://www.psikolojisozlugu.com/phallus-fallus> (erişim tarihi: 29.11.2023)

esas görülen uzuv penis olarak ifade eder. Çocukta anne ve babadan dolayı bir kadın ve erkek ayrımının bilinci vardır ama bu bilinç cinsel uzuvla ilintili değildir. Freud, erkek çocuğunun da kız çocuğunun da penis uzvuna sahip olduğunu düşünür. Akranlarından veyahut da kendinden büyüklerinde fark ettiği cinsiyet farklılığı çocuğu hayrete düşürür. Bu hayret karşısında cinsel uzuvların birbirine benzeşmezliğin sebebini arayan çocuk eğer ki bu erkek çocuksa gördüğü farklı cinsiyetteki kişiye gütmüş olduğu ilkel dürtülerinden dolayı ebeveynleri tarafından cezalandırılarak penisinin iğdiş edileceğini (kastasyon, hadım edilme) düşünür. Eğer erkek çocuğun kendisi de yasak düşlerin seyrine düşer bunları gerçekleştirmek isterse onun sonu da kız çocuklarında olduğu gibi iğdiş edileceği düşüncesi doğar ve bu korkudan dolayı bu evrede ortaya çıkan penisle oynama durumundan, anneye olan ensest düşüncelerden ve anne ile birlikte olma arzusundan vazgeçme eşiğine gider. Kız çocuğunda cinsiyet farklılığının idraki erkek çocuğunun bakışından farklıdır. Kız çocukları karşı cinslerinde penisi görür. Kendi cinsel uzuvlarının erkek çocuklarındaki gibi olmayışını şöyle yorumlar; genital bölgesindeki var olan klitorisinin zamanla büyüyeceğini düşleyerek karşı cins gibi olacağını düşünür. Kız çocuğu, erkek çocuklarında olduğu gibi direkt penisinin olmayacağını anlayınca üzüntü duyarak aşağılık kompleksine kapılır. Bu durumun sebebini annesinin onu doğururken penissiz olarak doğurduğuna yorar. Annenin kendisini penisten mahrum bıraktığının düşüncesi kız çocuğuna yansıması da ilk sevgi nesnesi olan anneyi düşman gibi görerek sevgi yatırımını anneden babaya çevirir. Çünkü onu yetersiz dünyaya getiren kişi anne olduğundan bu eksikliğini en yakınında bu uzva sahip olan babada gidermeye çalışır. Yani eksikliğini babanın penisini içine almış olan anneden uzvu çekip çıkararak kendisine almak ister. Bu sayede sahip olamadığı penise sahip olarak yaşamış olduğu yoksunluğunun utancını gidermeyi düşler. Kız çocuğunda erkek çocuğunda olduğu gibi ortaya çıkan bir iğdiş edilme korkusu yoktur. Kız çocuğu genital yapısı itibari ile zaten doğuştan iğdiş edilmiştir. O yüzden erkek çocuğuna göre kız çocuğunun babaya yaklaşımı daha rahattır.

Fallik dönemin getirisi olan çocuğun cinsiyet farklılıklarını idrak etmesi ile erkek çocukta anneye olan libidal sevgi oidipus kompleksini doğururken kız çocukta da babaya olan libidal ilgi elektra kompleksini meydana getirir.

2.4.3.1. Oidipus Kompleksi

Oidipus kompleksi, adlandırması Sigmund Freud tarafından Yunan mitoloji anlatısı olan Kral *Oidipus* tragedyasının başkahramanının isminden alır. Bu anlatıda Thebai kentinin kralı Laios kâhinlerden doğacak olan oğlan çocuğunun büyüdüğünde kendisini öldürüp karısı

İokaste ile evlenip ondan çocukları olacağı kehanetini öğrenir. Bir zaman sonra kâhinin bildirdiği gibi kehanet gerçekleşir ve hamile kalamayan İokaste günün birinde hamile kalarak bir erkek çocuğu dünyaya getirir. Kehaneti daha önce bilen kral Laios, olayın gerçekleşmesinden korkarak doğan oğlan çocuğundan hemen kurtulmak isteyerek onu ölmesi için elleri ve bacakları bağlı şekilde ormana bıraktırır. Ormanda dolaşan bir çoban, çocuğu bulduğunda elleri ve kolları bağlı şekilde olduğundan uzuvlarının şişmiş olduğunu görür. O yüzden şişmiş ayak anlamına gelen Oidipus adını bebeğe verir. Çoban bebeği çocukları olmayan Korintjos kentinin kralı olan kral Polybo ve eşi kraliçe Merope'ye götürür. Oidipus bir gün erişkin yaşa geldiğinde kendisini ve geçmişini merak ettiğinden kâhine başvurur. Öz babasının, daha kendisinin doğmadan önce öğrendiği kehaneti bu sefer Oidipus da öğrenir. Fakat onun öğrenmiş olduğu kehanet üvey olduğunu bilmediği ailesi için gerçekleşeceğini düşündüğünden yaşadığı kenti terk ederek yola çıkar. Yolda öz babası olan Laios'u görür ve bir tartışma sonucu onu öldürür. Yola devam ederken doğdu ilk topraklara Thebai kentine gelir ve burada kente bir canavarın musallat olduğunu görür. Bu canavar gelene gidene bilmeceler sorup bilemeyenleri yer. Durumdan usanan kentliler bilmeceyi bilen kişinin kralı kalan kentin kraliçesiyle evleneceğini ve kente kral olacağını bildirirler. Canavarın sorduğu bilmeceyi doğru bilen Oidipus kraliçe olan öz annesi ile evlenir ve ondan çocukları olur. Kehanetin gerçekleştiğinden daha haberi olmayan Oidipus kenti etkisi altına alan kıtlığın ve vebanın sebebinin kentin önceki kralının öldürüldüğü için kanının yerde kalmasından ötürü olduğu inancı kralın katilini arama işine koydurtur. Arama sonuçlarında kralı yani öz babasını Oidipus'un öldürdüğü ortaya çıkar. Babadan oğula geçen bu kehanet mirası artık gerçekleşmiş ve failinin de öğrenmesi ile nihayete ermiş olur. Babasını öldürmesi ve annesi ile enest ilişkiden çocuklarının olmasının utancıyla Oedipus gözlerine iğne sokarak kendisini kör ederken, kraliçe İokaste oğluyla birlikte olmanın cezasını canı ile öder (Sophokles,2019).

Edebiyatla ilişkisi derinden olan Freud kendine yol rehberi yaptığı bu Yunan mitoloji anlatısıyla erkek çocukların fallik dönemlerinde ortaya çıkan cinselliğin libidal yatırımın annesine atfetmesiyle ortaya koyduğu görüştür. Bu görüş erkek çocuğunun cinsiyet ayrımının farkına vardığında kendisinde uyanan cinselliğin ilk libidal yatırımını sevgi nesnesi olan annenin bu evrede şekil değiştirerek cinsel nesne olarak algılanmasıyla başlar. İlk sevgi nesnesi olan anneye olan ilgi sevgi boyutundan çıkarak cinselliğin dâhil olduğu aşk boyutuna evrilir. Bu evrede erkek çocuğu annesine karşı yoğun bir ilgiyle aşk duyar. Annenin kendisinden başkasıyla ilgilenmesini istemez. Annenin ona karşı okşayıcı dokunuşları, öpüşleri, onunla sevgi dolu konuşması erkek çocuğuna libidal haz vermektedir. Bu hazın en büyük engelleyici faktörü de babadır. Erkek çocuğunun düşüncesinde babanın varlığı demek

anne ile kendisinin arasına üçüncü kişi olarak giren, onları ayıran, annesin kendisine verdiği ilgiyi, sevgiyi kesmesine sebep olan engelleyici güçtür. Bu gücü kendine rakip olarak görür ve babanın aradan çekilmesinin tek bir yolu vardır o da onun ölmesidir. Bu yüzden erkek çocuk annesine tek başına sahibi olmak istediğinden babasının ölmesini arzular.

Sigmund Freud'un oidipus kompleksinin kendindeki keşfini annesini çıplak görmesiyle başladığının anısını arkadaşı olan Wilhelm Flie'e 1897 de yazdığı bir mektupla dile getirerek açıklar. Freud'un kendine dürüst davranarak küçüklüğünde annesine karşı duyulan sevgi ve babasına karşı oluşan kıskançlığını keşfettiğini ve histeri nöbetlerine yakalanan çocukların da esas kaynağının erken çocukluk çağında yaşadıkları cinsel isteklerin sonucunda kaynaklandığını düşünür. Yunan mitolojisindeki *Kral Oidipus* anlatısında da görülen başkarakterin yaşamış olduğu bu ensest ilişki bütüncül anlayışıyla bakıldığında insana mantıksız gelse de yazarın anne-oğul ensest ilişkisini metinde kurarak bilinç dışında anneye olan arzusunu dışa yansıtmış olur. Nedeni anlaşılmayan duyguların kaderimize karşı koyduğunu dile getiren Freud, Yunan mitinde, öznelere içinde uyuyan ensest tutkuların izleri görüldüğünü ve tüm erkek çocuğunun içince bastırılan, gelişmemiş bir oidipus kompleksinin yatığını söyler (Berger, 2014: 116).

Erkek çocuğun fallik dönemde ortaya çıkan bu ensest ilişki güdüsünden vazgeçmeye iten sebepte iğdiş edilme korkusudur. Freud'a göre anne rahmimden kopmayla yaşanan ilk büyük travma doğmaksa, erkek çocuk için ikinci travma erkeklik organının kesileceği düşüncesidir. Çocuk ne kadar çok annesine âşık olsa da baba figürünün engelleyici gücünü her zaman üzerinde hissederek korkmaktadır. Onun düşüncesinde bu yasaksevi yüzünden babası tarafından penisinin her an kesilerek hadım edileceği düşüncesi vardır. O yüzden korkusu isteğinden baskın gelerek bu arzusundan vazgeçer ve bastırma yoluyla bilinç dışına itilir.

Freud, bu hadım edilmenin edebi hikâyesini yine mitolojiden faydalananarak açıklamaktadır. Yunan mitolojisinde yer alan hikâyede Gaia (toprak) kimseyle birlikte olmadan Ouranos'u (yıldızlı gök) yaratır. Yine sevişmeden Pontos'u (deniz) yaratır. Gai, Ouranos ile birlikte olarak içlerinde Rheia ve Kronos'un bulunduğu altı Titan, altı dişil Titan dünyaya getirir. Yine aynı birliktelikten Tepegözlü Kyklop ve daha sonrasında yüzer kollu, ellişer başlı Hekantonkheir denen üç oğlan dünyaya getirir. Çirkinliği ve irilikleriyle dünyaya gelen bu oğlanları hiç sevmeyen baba Ouranos yeraltı ülkesi olan Tartaros'da onları saklı tutarak gün ışığından mahrum bırakır. Anne Gaia oğlanlarına karşı babalarının bu tutumunu bir türlü hazmedemediğinden Ouranos'u cezalandırmak ister. Gaia'nın en küçük oğlu olan Kronos'un eline büyük bir orak verir. Ouranos gece olduğunda Gaia ile cinsel ilişkiye

gireceği sırada odaya gelen Kronos elindeki büyük orakla babasının erkeklik organını keserek egemenliğini elinden alarak denize atar. Böylelikle ilk iğdiş edilme olayı gerçekleşmiş olur (Yörükân, 2000: 14-15). Kronos annesinin intikamını alır ve babasının cezasını keser. Fakat babasının sonunun oğlanları tarafından kendisinde de zuhur edeceği korkusu ile Rheia'dan olma çocukları Hestia'yı, Demeter'i, Hera'yı, Hades'i ve Poseidon'u yutar. Karısı en son çocuk olan Zeus'u kurtara bilmek için bir aldatmaca düzenler. Zeus yerine bir taşı kundağa sararak bunu Kronos'a yutturur. Annesi Zeus'u perilere vererek Kıbrıs'taki Dikte dağının bir mağarasında büyümesini sağlar. Babasından gizlice büyüyen Zeus bir gün babasıyla savaşa tutuşur ve bu savaştan galip gelir. Çok zaman önce yutmuş olduğu kardeşlerini tek tek kusturarak çıkartır ve babasının dünya üzerinde sağlamış olduğu egemenliğini tıpkı onun cinsel uzvunu keserek elinden aldığı gibi oda kardeşlerini kurtararak babasının otoritesini yıkarak elinden almış olur (Freud, 2021: 45).

Çocukta oluşan bu iğdiş edilme korkusu oidipus kompleksinin bitmesine yardımcı olmaktadır. Korku sayesinde annesi üzerine yaptığı libidal cinsel yatırımından vazgeçerek tüm yatırımını baba ile özdeşleşerek gerçekleştirir. Bu evrede babanın karakteri içselleştirerek ona benzemeye çalışır. Onun gibi konuşur, onun jest ve mimiklerini taklit eder, onun gibi yürür vb. bir sürü özelliğini kendi benliğinde yansıtır. Oidipus'un bitmesiyle gerçekleştirilen bu özdeşleşme çocuğun üstbeninin oluşmasını sağlar. Baba ve annenin kural koyucu misyonu bu dönemde daha etkili olduğundan çocuk toplumsal normları öğrenerek, öğretilenleri içselleştirerek egonun ve süperegonun anal dönemde atılan tohumları bu evrede filizlenmektedir. Freud bu dönemde çocuğun öğrendiği süperegoyu oidipusdan kalan bir miras olarak nitelemektedir. Çünkü o zaman güçsüz olan ego, üstben (ideal ego) sayesinde idin isteklerine karşı koymasını, onu yetiştiren ebeveynlerin öğretilerini içselleştirip, onların süperegosuyla özdeşleşmesini sağlar (Freud, 2022: 107).

Sigmund Freud'un ortaya koymuş olduğu bu kompleks düşüncesi psikanaliz kuramının ağır eleştirilmesine sebep olur. Çünkü toplumda alışa gelmiş olan yasakseviciliğinin varoluştan beri olamayacağı düşüncesi bu komplekse önyargı ile bakılmasına sebep olur. Tüm eleştirilere rağmen Freud, düşüncesinin arakasında durup erken çocuk cinselliğinin erkek çocuklardaki etkisini kendinden yola çıkarak ve Yunan mitoloji anlatısını da kendine referans alarak kompleksini açıklar. Ona göre, böyle dayanakların sadece Yunan mitolojisindeki anlatılarda değil tarihi gerçek vakalarda da karşılaştığını ve bu gibi örneklerin tezine dayanak sağladığını ifade eder. Örneğin Jül Cesar, Mısıra gittiğinde âşık olduğu kadın olan Kraliçe Kleopatra kendisinden küçük olan kardeşi Ptolemaus ile evlidir. Mısır krallığında bu ensest birliktelik yasak ve ayıp olarak algılanmamaktadır. Onlar

Firavunların asırlardır uyguladığı törenin devamını getirmektedir (Freud, 2021: 49). Hem mitoloji alanında hem de tarihi vakalarla Freud savunduğu kuramı yazılı metinlerle ispatlamaya çalışır. Ona göre de zaten çocuk cinselliği kavranmadan mitoloji ve masal dünyası asla anlaşılmaz.

Çocuğun bu evrede oidipus kompleksini düzgün bir şekilde atlatması ileride yetişkinlik çağlarında sağlıklı bir özne olmasına olanak sağlar. Eğer bu özne sağlıklı bir şekilde atlatılamazsa çocuk bu evreye saplantılı şekilde takılı kalır. İleri yetişkin çağında davranışlarındaki psikonevroz durumlar fallik dönemdeki kompleksin sağlıklı şekilde atlatılamadığından meydana gelir. Karşı cinsle ilişki kurmada zorluk, kendini ifade etmekte zorluk veyahut da sevgi açısı olarak hep başkalarının sevgisine muhtaç özne olarak hayatına hastalıklı şekilde devam eder.

2.4.3.2. Elektra Kompleksi

Elektra kompleksi aslında Freud tarafından oidipus kompleksinin kız çocukları üzerinde oluşan etkisi ile açıklanmaya çalışılır. Kompleksin erkek çocuk ve kız çocuk üzerinde farklı etkiler göstermesinden dolayı meslektaşı C. Gustav Jung tarafından Freud'a kız çocuklarında görülen kargaşayı elektra kompleksi olarak adlandırma yapmasını önerir. Bu duruma sıcak bakmayan Freud görüşünü oidipus başlığı altında erkek ve kız çocuğuna olan etkisini aynı başlık üzerinde toplayarak açıklamaya çalışır (Jung, 2006: 30).

Sigmund Freud kız çocuklarında görülen bu karmaşanın kaynağını yine Yunan mitolojisinde geçen anlatıdan almaktadır. Mitolojiye göre Pelops'un birlikte olduğu Hippodameia'dan Atreus ile Thyestes adında iki oğlan, Nympha Aksiokhe'den de Khrysippos adından bir oğlan doğurur. Atreus ile Thyestes kardeşler annelerin yardımı ile Aksiokhe'yi öldürürler ve babası tarafından kardeşler lanetlenir. Kardeşlerden Thyestes rahat durmayıp kardeşinin karısı olan Aerope'yi ayartarak tahta çekmeyi dener. Tanrılar Atreus'un tarafını tuttukları için tahta onu oturtmuşlardır. Atreus, kardeşinin karısı ile yaşadığı yasak aşkı bilir ve bu durum yüzünden içinde ona karşı derin bir kin besleyerek kardeşini tahta geçer geçmez kentten kovar. Atreus bir zaman sonra kardeşiyle küslüğün ve kinin bittiğini aralarının düzeldiği gibi tavırlar takınarak kardeşi Thyestes'i yaşadıkları Mykenai kentine çağırır. Bu sırada intikamını almak isteyen Atreus, Thyestes'in üç oğlunu öldürerek etlerinden yemek ziyafeti verir. Olaydan haberdar olmayan Thyestes oğlanlarının etiyle karnını doyurur. Daha sonrasında üç oğlunun kesik başlarını görünce dehşete kapılır. Olayın ardından Thyestes gidip başka bir ülkeden medet umar. Sığındığı ülkede de rahat durmayan Thyestes kızı Pelepoia ile ensest bir ilişki yaşar ve bu ilişkiden de Aigisthos adında bir oğlan çocuk dünyaya gelir. Bu

çocuk yetişkinliğine erdiğinde Atreus'un başkumandan olan oğlu Agamennon'un karısı Klytaimestra'yı kandırarak yasak aşk hayatı yaşarlar ve onunla birlik olup Agamennon'yu öldürürler. Tarih tekerrürden ibaret olarak Agamennon babasının başından geçen kötü kaderin eylemini kendi hayatında yaşar ve bedelini canı ile öder. Aigisthos ise babasına yapılan vahşi intikamın öcünü alarak kardeşlerinin kanını yerde bırakmaz. Agamennon'un Klytaimestra'dan olan Elektra adlı bir kızı ve Orestes adlı bir oğlu vardır. Elektra annesinin babasına yaptıklarını hazmedemediği için kardeşi Orestes'in büyümesini bekler. Kardeşi büyüttükten sonra babalarının öcünü almak için elektra kardeşine hem annesini hem de aşığını öldürtür (Yörükân, 2000: 200).

Fallik dönemde kız çocuğu da erkek çocuğu gibi cinsel uzuvlarını merakla tanımaya başlar. Kız çocuğu, akran olduğu oğlan çocuklarında veya kendilerinden yaşça daha büyük çocuklarda erkeklik organlarını görmesiyle farklılıkların neden olduğunu merak eder. Kendi cinsel organına baktığında var olan klitorisin oğlanlarda olduğu gibi onda da zamanla büyüyeceğine inanır. Fakat çok geçmeden kız çocuğu bu durumun böyle olmadığını annelerinin onları doğuştan böyle iğdişli olarak yaratıldığını düşünerek ondan nefret ederler. Kız çocuğu zaten doğuştan iğdiş edilmiş olarak doğundan erkeklerde görülen iğdiş edilme endişesi kızlarda yoktur. Bu yüzden kızların babalarına yaklaşımı erkek çocuğununkine göre daha rahattır.

Kız çocuğunda oluşan cinsel kimliğin farkındalığıyla bir penisinin olmayışından dolayı duyduğu utanç onda aşağılık kompleksi yaratır ve bu kompleks yüzünden penise karşı imrenmeyle karışık hasetlenme duygusu da ortaya çıkar. Sigmund Freud'un ortaya koyduğu kızların penise imrenme sendromuna feminist kuramcılar ağır eleştiriler getirir ve onu erkek merkezli biri olarak atfederler (Indick, 2011: 4). Freud'un bu şekilde nitelendirilmesi onun oidipus kompleksinin ağırlıklı olarak erkek çocuklar üzerinde şekillendirmesi, kız çocukları üzerinde yaptığı tespitlerin yetersiz kalıyor olması, tek bir kompleks olarak ele alınan oidipus üzerinden kız çocuklarının durumunu açıklaması ve kendisine kız çocuklarında oluşan kompleks kavramına önerilen elektra ismi kabul etmeyişiinden gelmektedir.

Bir penise sahip olamayacağını anlayan kız çocuk bu cinsel uzva sahip olan kişide eksikliğini gidermek için karşı cinse yönelir. Bu yoksunluğunu en yakınında olan kişi babasında gidermeye çalışır. İlk başta libidal sevgi yatırım nesnesi olan annenin misyonu fallik evrede kız çocuğunun yoksunluk yaşaması yüzünden evrilerek değişir. Çünkü çocuk anlar ki aramış olduğu erkeklik organı annede değil babadadır. Sevgi nesne yatırımını anneden çekerek olduğu gibi babaya yansıtır. Artık kız çocuğun düşüncesinde penise sahip olmak değil penise sahip olan bir kişiye sahip olarak ondan oğlan çocuk doğurmak arzusu

vardır. Bu sayede kendi yetersizliğini gidererek doğuracak olduğu oğlan çocuğunun penisi onun penisiymişçesine arzusuna denk gelecektir. Böylelikle kız çocuğu, yetersizliğin bilinçdışına baskılanan aşağılık kompleksini doğurduğu oğlan çocuğuna yansıtır ya da kompleksten kalan tüm eksikliğini oğlundan temin eder (Horney,1994). Kız çocuğunda oluşan erkek çocuk doğurma isteğine karşılık verecek olan babaya anne sahip olduğu için ve doğuştan onu içdişli doğurup yetersiz bıraktığı için kız çocuk anneye karşı nefret duyguları besler. Babası içi sürekli annesi ile savaşmak durumunda kalır. Freud'a göre bu anne ile kız arasındaki çekişme hayat boyu sürecektir.

Fallik evrede görülen elektra kompleksi sağlıklı bir şekilde atlatıldığında kız çocuğunun sevgi yatırımı tekrar anneye yönelerek onunla özdeşleşme yoluna gider. Böylelikle kız annesini taklit ederek annesi gibi konuşur, onun giydiği kıyafetlerini, ayakkabılarını, makyaj malzemelerini kullanarak ona benzemeye çalışır. Annesinin onu mühürlediği gibi oda annesinin kendisinden ona verdiği ilkeleri kendisi de oyun sırasında oynadığı oyuncaklarına, bebeklerine vererek bir yansıtmaya sağlar.

Elektra kompleksinin eğer sağlıklı şekilde atlatılmadığı durumlarda kız çocuklarında yetişkin döneme geldiklerinde bir takım nevrotik davranışlar meydana gelmektedir. Örneğin bu dönemde kız çocuğu karşı cins olarak babası ile kurmaya çalıştığı ilişkide babası olumsuz tepkiler ile karşılık verir ise kız çocuğu bu durumda elektrayı sağlıklı şekilde atlatamayıp anne ile kuracağı özdeşleşme yerine baba ile özdeşleşme kurarak bitecek olan bu kompleksi daha da karmaşık hale getirerek çocukta erkeklik davranış durum bozukluğu doğurarak kendini babayla özdeşleştirdiği için kendisini ileride erkek gibi görebilir ya da yetişkinliğe erdiğinde karşı cinsten baba figürü arayabilir. Erkeklerin, penisi olmadığı için kızları aşağılaması gibi kız çocuğu da yetişkinliğinde kendi hemcinsini zorbalayarak aşağılayıcı bir bakış açısı geliştirebilir. Bu sebepten ötürü penis yoksunluğu kız çocuklarının almış olduğu ilk en büyük narsist yaradır. Bunun sağlıklı şekilde atlatılması kız çocuklarının ileride sağlıklı bir özne olabilmesi için büyük önem arz eder.

Sigmund Freud kız çocuklarında bilinç dışına bastırılmış olan penis kıskançlığının gün yüzüne çıkma şekilleri olarak yetişkinliğe erdiklerinde erkeklere karşı bir güç gösterisi olması adına penismişi gibi yansıta bileceği entelektüel açıdan donanımlı bir meslek seçimi yaptıklarını, doğuştan gelen eksikliğini bir bütün olarak güzel bir fiziğe sahip olarak gidermeye çalıştıklarını ifade etmektedir.

2.4.4. Latent Dönem

Latent dönem diğer bir adıyla gizil dönem çocuğun fallik döneminin bitmesiyle beş veya altı yaş aralığından on bir veya on üç yaşına kadar geçen süre zarfında geçirdiği evreyi kapsamaktadır. Bu dönemde cinsellik, bastırmanın etkisiyle duraklayıp uyuma durumuna geçer. Kız ve erkek çocuklar bu gizil dönemden itibaren karşı cinsten çok hemcinsleri ile beraber vakit geçirmekten, bir şeyler yapmaktan hoşnutluk duyarlar. Bu evreye girilmeyle beraber çocuğun ilgisi cinsellikten çekildiği için yaratıcı gücü aktif olarak sosyal becerilerin geliştiği, etrafını keşfetmenin verdiği heyecanı, toplum ferdiyle kurduğu ikili diyaloglar asıl ilgisini çektiği durumlar olur.

Fallik dönemde en önemli etken çocuğun ebeveynleri olurken bu evrede çocuk artık özdeşleşme kurduğu ailesinin dışında olan kişiler ile bir özdeşleşme yoluna gider. Bu okulda öğretmeni veya akranlarındaki hemcins arkadaşları olabilir. Çocuğun bu dönemde toplumla yakından kurduğu ilişkilerinde kendine yakın gördüğü kişileri özdeşleşmeden sonra yaptığı eylem rol model olarak içselleştirmesidir.

Lanet döneminin sağlıklı şekilde atlatılması çocukta yetişkinlik çağına geldiğinde özgür bir özne olmasına yardımcı olur. Bu sayede başarısızlığa uğrasa da yeniden toparlanıp işleri yoluna koyma inancı ve güveni karakterinde sağlam şekilde oturtur. Bundan dolayı çocuğu bu evrede özgüveni gelişmesi için yeteneklerine göre kabiliyetlerini ortaya çıkarabilecek durumla yaratıp kendine olan özgüveni desteklenmelidir. Eğer bu dönemin gelişim evresi sağlıklı şekilde atlatılmazsa çocukta ileri yaşta meydana gelecek olan nevrozlar davranışlarını büyük derece etkilemektedir. Aile, çocukta ortaya çıkan içsel güdüyü en iyi şekilde yönlendirmeli ortaya çıkan enerjiyi ilgi duyduğu alanlara göre teşvik edilmelidir. Eğer edilemezse çocukta oluşan enerji doğru bir alana yönlendirilmediği için çocuğun algısı kapalı şekilde yetişmesine neden olur. Bunun tam tersi olarak baskıcı aile yapısına sahip olan çocuk yetenekleri dışında her alanda yönlendirilmeye çalışılması çocuğun asıl ilgi duyduğu alanda kendini göstermesinde dev bir engeldir. Örneğin bu dönemde içsel dürtü denetini sağlayamadığı takdirde ortaya çıkan enerjisini öğrenme ve beceri geliştirmede kullanamaz. Ya da kendinde aşırı bir denetim mekanizma kurarsa bu seferde yine karakterinin gelişim kanallarını hepten kapatmış olarak obsesif kişilik özellikleri karakterinde yansıma yapar (Gençtan, 2020:41).

2.4.5. Genital Dönem

Genital dönem çocuğun latent döneminin bitmesiyle on iki yaşından on sekiz yaşına kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Latent döneminde uyuma evresine geçen cinsellik bu

evreye girilmesiyle uyanır ve cinsel dürtüleri tekrar canlanır. Buluş çağına girmiş olan çocuk bu evrede artık cinsel dürtülerini ebeveynlerinin üzerinden çekip karşı cinsine ilgi duymaya ve onunla ilgilenmeye başlar. Çocuk bir yetişkin kadar cinsellikle alakadar olur. Çocukluk çağını kademe kademe geçip yetişkin bir özneye dönüşmeye başlayan birey de zamanla toplumdaki rolünü kazanmaktadır.

Çocuğun bu döneminde çocukluktan yetişkinliğe evrilmesi onun duygu durumunda anlaşılmayan kompleksler yaratabilir. Çünkü çocuk hem kendini hem de dış çevreyi tanımakla meşgul olup kendine bir karakter yaratmanın güdüsüyle anlaşılmayan duygu durumları geçirebileceğinden bir takım kestirilemeyen davranışlar sergileyebilir. Büyümenin vermiş olduğu o kargaşa çocuğa kendini yalnız hissettirebilir veya kendini güvensiz hissetmesiyle bunalıma girip kaygı duyabilir. O yüzden ebeveynlerin çocuklarının bu durumlarını anlayışla karşılayıp en iyi şekilde bu evrede çocuklarının kendilerini geliştirip, donanımlı sağlam bir karakter yapısının oluşmasında yardımcı pozisyonda yer almaları gereklidir.

Genital dönemin sağlıklı atlatılması diğer dönemlerin de aşamalı olarak sağlıklı bir şekilde atlatılıp bu döneme gelinmesiyle olacak bir iştir. Çocuk diğer dönemleri sağlıklı atlatmışsa bu döneme girdiğinde ebeveynlerinin ve çevresinin yardımıyla daha kolay atlatabilmektedir. Bu dönemi kolay atlatan genç yetişkinliğinde çevresiyle ve karşı cinsle kurduğu toplumsal ilişkiler olumlu bir şekilde seyir ederken, partneriyle kurduğu cinsel bağda tatmin edici libidal isteklerini gerçekleştirebilir. Böyle sağlıklı ve özgür yetişen bir öznenin yaratıcı gücünde oldukça gelişmiş olur. Oturmuş bir karakter yapısından dolayı toplum tarafından sevilip sayılan saygın bir karakter olarak da rol oynar. Eğer çocuk bu raddeyi sağlıklı atlatamadığı takdirde çocukta davranışsal kişilik bozuklukları meydana gelmektedir. Kendini bu evrede gerçekleştiremediği için toplumla olan ilişkisi bozuk, iletişim kurmakta zorluk çeken, partneriyle cinsel birliktelik kurmada ortaya çıkan güçlükler, olmamışlığın verdiği saldırgan ve yıkıcı bir yapıya sahip olma, sevdiğinden ve sevildiğinden duyulan kuşkular gibi birçok takıntılı durumlar ortaya çıkabilir. Bu şekil yansımaları önlemek adına ailenin çocuğunun gelişim evresini yakından takip etmeli ve davranışsal olarak garip gördüğü kimi davranışına karşı peşin hükümlü olmadan anlayışlı davranıp çocuğun kendini rahat ifade edebileceği alanlar kurmaları gereklidir. Eğer aşılamaz durumda bir seyir gösteriyorsa durumu önlenmek adına yetkili bir kişiden yardım almaları gerekir.

2.5. Benliğin Savunma Mekanizmaları

Sigmund Freud ortaya koymuş olduğu yapısal kişilik kuramında id, ego ve süperegö kavramlarının yapılan tanımlarında idin libidal enerjisinden kaynaklı hazzal isteklerine karşı yine öznde aşama aşama gelişmiş olan süperegö, idin öznden gerçekleştirmesini beklediği arzularına karşı çıkıp özneyi engellemeye çalışır. İki tarafın arabuluculuğunu yapıp özneyi idin isteklerine karşı en makul olanı seçip eyleme dönüşmesini amaç edinen egonun bu ikili arasında yaşanan çatışmalar sonucunda öznde ortaya çıkacak olan stresin ve kaygının oluşmamasını engellemek adına benliği yani asıl özneyi korumak adına bir takım savunma mekanizması geliştirmektedir.

Engin Gençtan benliğin savunma mekanizmalarını iki gruba ayırmaktadır. Bunların ilki ağlama ve ikincisi de öznenin psikolojisini bozan bir durumu inkâr etmeye çalışması ya da davranışlarını makul bir zemine oturtabilmek için geçerli nedenler bulma çabası içine girmeye çalışmasıdır. Böylelikle bu mekanizmalar öznenin psikolojik bütünlüğünü ve dengesini korumaya çalışmaktadır (2020: 71).

Egonun geliştirdiği savunma mekanizmaları öznenin yaşadığı duruma göre şekil alır. Kişiyi etkileyen bir durum karşısında ego, özneyi bir savunma metoduyla da ya da durumun ehemmiyetine göre birden fazla savunma metotlarıyla da abluka altına alarak korur. Egonun özneyi korumak adına yapmış olduğu bu savunma mekanizmaları gerçekleştirildikten sonra asıl nedenleri bilinç dışına süpürüldüğü için öznde neden olduğunun bilincinde olmadan yaptığı davranışlar meydana gelir. Çünkü ego, id ve süperegöyle başa edemediği durumlarda sürekli olarak savunma mekanizmalarını ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle her durumun ana nedeni bilinç dışına atıldığından dolayı bilinç dışı bu durumlarla şişerek dolmakta bu dolmanın neticesi de öznde birtakım davranış bozuklukları meydana gelmektedir. Örneğin özne bir kişiye çok kızmasına rağmen o anda öfkesini ona göstermeyip bunu baskılırsa sonrasında bu öfke hiç nedeni yokken bir anda başka bir kişiye yansıtarak çıkartabilir ya da iş yaparken yaptığı küçük bir aksilikte bile büyük bir öfke gösterebilir.

Öznde savunma adına ne kadar çok yapılan hamleler varsa öznenin nevroza kapılma ihtimali de o kadar yüksektir. Çünkü yukarıda da değindiğimiz gibi savunmalar anlık olarak özne üzerinde geçici bir işlevsellik gösterdiğinden ileride bu sorunların yansımaları öznde büyük dış tepkilere neden olmaktadır. Bu yüzden kalıcı çözüme ulaşmak adına özne kendi üzerinde tespit ettiği olumsuz davranışları için işin uzmanı kişilerden yardım almalıdır. Böylelikle geçici çözüm, uzman kişiden alınan yardımla kişinin sorunları üzerinde farkındalık yakalatıp kalıcı çözüme ulaştırmaktadır.

Egonun ortaya koyduğu benliğin savunma mekanizmaları şunlardır; bastırma, yadsıma, yansıtma, içe atma, bölme, yer değiştirme, kendine yöneltme, karşı tepki gösterme, yalıtma, somutlaştırma ve dahası gibi birçok metotlar egonun özneyi korumak adına baş edemediği durumlarda kullandığı yollardır.

2.5.1. Bastırma

Savunma mekanizmalarından bastırma metodu en çok kullanılan metottur. Sigmund Freud'un ilk tespit etmiş olduğu ve ruh çözümlemenin yapı taşı olarak nitelenen savunma metodu bastırma'dır. Bu kavram egonun baş edemediği durumları bilinç dışına atarak yok etmeye çalıştığı zamanlarda ortaya çıkmaktadır. Freud'a göre insan dıştan gelen tepilere karşı bir kaçma refleksi gösterebileceğini fakat ego kendisinden kaçamayacağı için bu itkileri yok sayarak, farklı yorumlayarak ve durumlara daha nobran yaklaşarak bunu bastırma ile gerçekleştirmeye çalıştığını söyler. Bastırmanın ana işlevi bastırılacak durumu tamamen ortadan kaldırmaya çalışmaz onun yapmak istediği şey var olan durumun bilinç düzeyine çıkmasını önlemektir. Batırılmış olan her tutum bilinç dışında kalmak durumdadır. Fakat bilinç dışında olan her şeyin bastırılmış olduğu iddia edilmez (Freud, 2016: 35).

Bastırma eylemi sadece bir defaya mahsus gerçekleşen bir olay değildir. Sürekli onu baskıda tutmak için ego tetikte bekler. Egonun bilinç dışına birtakım durumlardan dolayı yapmış olduğu baskılamaları baskılamaktan vazgeçtiği takdirde baskıya maruz kalmış olan

durumlar tek tek gün yüzüne çıkmaya başlar. Ego günyüzüne çıkan itkileri engelleyebilmek adına birden fazla savunma metotlarını devreye sokmak durumunda kalır. Yani batırılmış olan duygular bilinç düzeyine çıkmak için sürekli eylem içinde olduğundan bu eyleme karşı durabilmek için ego da eylem içindedir. Bu yüzden ego sürekli bastırılmış olan duygularla bir savaş halinde olup tetikte olmadığı bir an yoktur. Tetiği boşladığı takdirde zaten bastırılmış olan duygular hedefine ulaşmak için son sürat bilinç düzeyine doğru yol alır. Böylelikle ego bastırılmış duygulara karşı bitmek bilmeyen bir enerjiyle karşı durmaktadır (Freud, 2014:24). Ego, açığa çıkmaya çalışan duyguları engellemek için verdiği çaba yerine onların gün yüzüne çıkmasına olanak vermesi ego sağlığı açısından daha yararlıdır. Çünkü ego her savunmaya geçtiğinde verdiği enerji kaybı onun sinirlerinin zedelenmesine neden olmakla birlikte enerjini güçlendirmek için farklı metotlar olan diğer savunma mekanizmalarını bünyesine dâhil etmeye çalışmaktadır.

Özne, yaşantısında yaşamış olduğu acı deneyimlerden dolayı benliği derin yaralar almış olabilir. Ego, bu yaraları kapatmak için özenin yaşamış olduğu anıları unutturmak suretiyle bilinç dışına bastırarak hatırlanamaz hale getirir. Bazen bilinç düzeyine çıkmaya

alışan kimi anılar kendini aıĝa çıkarır. Fakat ego aıĝa çıkan bu anının sarsıcı etkisini bildiĝinden öznede bu anıyı şekil deĝiřtirmiř haliyle anımsamasını saĝlar. Ego bu sayede açıya çıkmayı nleyemediĝi sarsıcı anıyı reformize ederek özneye sahte anı yaratmasını saĝlayıp aıĝa çıkan anının sarsıcı etkisini yok eder.

Bastırma eylemi özneyi korumak adına ego tarafından ne kadar çok kullanılırsa öznenin nevroza kapılma olasılıĝı da o kadar çok artmaktadır. Bastırmanın gün yüzüne çıkması sürekli bilinç dışına atılan durumların, düşüncelerin ve anıların artık bir süre sonra bilinç dışı tarafında kaldıramayacaĝı şekilde büyümesiyle ortaya çıkmaktadır. Bunun öznede yansımaları da dil srcmeleriyle görülen eylemler, dş ve rüyalarda görülen simgesel emarelerle kendini aıĝa çıkarır. Bu sayede bilinç dışında şişen kimi bastırılmış güdüler bu vasıtalar aracılıyla aıĝa çıkararak deşarj olur. rneĝin gün içinde iş yerindeki arkadaşıyla kavga eden öznenin ortaya çıkan stresini unutmak adına baskılaması ve daha sonrasında kavga ettiĝi kişiyle aynı isimde olan başka bir arkadaşıyla konuřtuĝu sırada isim sembolizminden yařadıĝı olay aklına gelebilir ya da gün içinde kavganın yaratmış olduĝu etkiyle bastırma yapmasına karşın deşarj olmadıĝından o kişinin ismini başka birine istemsizce zikrederek olayın etkisini bu yolla yansıtır.

Psikanalizin yapılan klinik çalışmalarında bastırma mekanizmasını kavraya bilmek için en iyi gözleme tabi tutulacak kişiiler çocuklarda ve nevrozlu kişiilerin davranışlarından tespit edildiĝini ileri sürer. Çünkü küçük çocukların yapmış olduĝu baskılama kuvveti çok pasif olduĝundan, idrak kapasitesi yeni yeni oluşmaya başlamış olması ve saĝlam bir süperegounun gelişmemiş olması da çözümlenme yapmak açısından kolaylık saĝlar. Küçük ocukların yanı sıra en iyi gözlenecek bir diĝer kişi kategorisinde de aĝır nevroza kapılmış kişiiler vardır. Bu kişiilerinde düşünüş açısından bilinçle hareket etmemeleri, speregolarının işlevsiz olması bastırmanın tespit edilmesine olanak vermektedir. Bastırma mekanizmasının saĝlıklı bir şekilde işleyebilmesi için egounun iyi bir şekilde kurulması gerekmektedir. Egonun bir kısmı da bilinçle ilintili olduĝundan küçük çocukların ve aĝır nevrozlu kişiilerin egoları bilinçten uzak oldukları için bastırmalarını pasif ve saĝlıksız şekilde gerçekleştirirler. Bu sayede analist, analiz ettiĝi kişideki bulguları rahat kavrayabilir.

Yaratıcı yazarları da eserlerini kaleme almaya iten en büyük etken egolarının bilinç dışına hasıraltı yaptıkları duygu, durum ve düşünüşlerin özne üzerinde yaratmış oldu gerilimi dışarıya yansıtarak deşarj etmek istemelerinden kaynaklanmaktadır. Sigmund Freud'a göre bu yaratıcı yazalar baskılama bariyerlerine esneklik saĝlayabilen kişiiler olduĝu için bilinç dışında var olanların aıĝa çıkmasından utanıp çekinmeyen kişiiler olduĝundan olanları rahatlıkla kĝıda dkebiyen açık veya üstü kapalı şekilde simgeleştirmeler yaparak ele

alabilmeleriyle onlar toplumun cesaretli olan kişileridir (Cebeci, 2022: 118). Yazarın eserlerinde ortaya koyduğu bilinç dışı güdülerini kendi gerçek güdülerini olabildiği gibi olmayı arzuladığı kişi profilini de yansıtabilmektedir. İster kendisi olsun ister yansıtmak istediği karakter profili olsun öznenin benliğinden gelen emareler barındırdığı için önem atfetmektedir. Bu önem sadece yazarının kendi deşarjını ortaya koymasıyla kalmaz aynı şekilde baskıladığı duyguları kimseyle konuşamayan, anlatamayan ya da baskılanmış şekilde olup da farkındalığına sahip olmayan kişilerin, yaratıcı yazarın eserini okuyup kendi duygularına paydaş birilerinin var olduğunu görmeleri, duyumsadığı aynı duyguların yaşanmış veya da yaşanabilir olması düşüncesi kendi içlerinde sıkışmış kalan güdülerin karşılığını rastlamış olduklarından eser sayesinde okurda kendi doyum arayan arzuların deşarjını gerçekleştirmiş olurlar. Yaratıcı yazarların eserlerinin nesiller boyu okunmasına sağlayanda işte bu sahici olan bilinç dışı derinliklerinde yatan duyguların birilerine değişiyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Bilinç dışında bastırılmış kimi durumları özne esprilerle veya mizahla da ortaya koymaktadır. İnsan bir duruma, bir meseleye ya da bir kişiye karşı beslediği bastırılmış duyguları yaptığı esprilerle dışa yansıtmaktadır. Esprilerde kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Bunların ilki saf şakalar olup komikli hikâyeler anlatılarak bastırılan duygu durum aktarılır. İkincisi de kasıtlı yapılan şakalardır. Bu şakalar da yıkıcı-yok edici içgüdüler hâkimdir. Öznede baskılanmış olan bu düşmancıl güdüler şaka yoluyla dışarı yansıtılarak gerçekleşir.

En son olarak baskılanmanın açığa çıktığı ve birçok tanının bu eylem sayesinde ifşa edilmesini sağlayan rüya kavramı da içerik olarak çok geniş hacme sahip olduğundan bastırmanın alt başlılığı olarak incelenmiştir.

2.5.1.1. Rüya

Eski çağlardan beri rüya kavramına hem ilkel evrelerde hem dini literatürde hem de psikoloji alanında büyük önemler atfedilmişmiş bir olgu olup psikolojinin psikanaliz alanında da derinlemesine incelenmesini sağlayan Sigmund Freud'dur. Bilinç dışı kavramı nasıl ki psikanalizin yapı taşlarından birini oluşturuyorsa, rüya kavramı da bilinç dışının aynalamasını yaptığından ötürü en az onun kadar önemli bir yere sahiptir.

Sigmund Freud'un klinik çalışmalarında nevrozlu hastalarını tedavi etmek maksadıyla yapmış olduğu serbest çağrışım hastalarından akıllarına ne geliyorsa anlamlı veya anlamsız şeyleri anlatmasını ister. Bu konuşmalar sırasında da analizanlarının sıklıkla rüyalarına da değinmelerinin hatta devam niteliği taşıyan tekrar tekrar gördükleri rüyalarından bahsettiklerini tespit eder. Sigmund Freud'da hastalarının sürekli olarak dile getirdiği

rüyalarından yola çıkarak bu rüya kavramının derinlemesine incelenmesinin kapılarını aralar. Çünkü rüya bastırılmış olan güdülerin açığa çıkmasına olanak veren çok geniş bir alandır.

Rüyaların insan üzerinde bıraktığı yoğun etkiyi anlayıp ortaya koyabilmek için Freud hastalarından gördüklerini baz alarak kendisi günlük olarak gördüğü rüyaları kayıt altına alır. Deftere günlük olarak yazdığı rüyalarını kendi analizini ortaya çıkarmak için kullanır ve analizinde tespit ettiklerini *Rüyaların Yorumu I-II* (1899) adıyla iki cilt olarak yayımlar. Sigmund Freud, öznenin uyku eylemine geçmesiyle egonun devre dışı kalmasını fırsat bilen bilinç dışına bastırılan kimi güdülerin rüyayı etkisi altına aldığını ifade eder. Freud rüya unsurlarını iki ana başlığa ayırır. Bunun ilki açık rüya olarak nitelediği öznenin gerçekleştirdiği uyku eyleminin uyandıktan sonraki sürecinde öznenin zihninde kalan görüntüler açık rüyaya karşılık gelmektedir. Bu kategorideki rüyalar bilinç dışına atılmış unsurların bir emaresini vermemektedir. İkincisi ise gizil olan rüyalardır. Bu rüyalar ise rüya eylemine sızan fakat bilinç üstüne çıkmayı başaramayan rüyalardır. Başaramamaların en büyük sebebi uyku modunda olan egonun açık ve gizil olarak rüyaya sızan güdülerini engelleyememiş olmasına rağmen özne için tehlikeli olarak gördüğü kimi durumların etkisini kırmak adına rüyaya sansür mekanizması koyar. Böylelikle enerji yüklü dürtüler şekil değiştirerek özneyi rahatsız etmeyecek boyut kazanır. Sigmund Freud'a göre en önemli olan şey görülenin değil gizli olan şeyin ardında yatan simgesel anlamlardır. Rüyanın bu gizil özelliği Freud'a kadar üzerinde durulup değerlendirilmemiş bir kavram olarak kalmıştır. Onun bu konuyu ele almasıyla insanın asıl bastırdığı dürtülerin tüm etkenlerin burada yattığı anlaşılır.

Sigmund Freud, egonun sansür mekanizmasını devreye sokup da bilinç dışı unsurları rüyada gizlemeye çalışma çabasına karşılık gizin ardındaki gerçekliği ortaya koyma eylemine rüya işlemi adını verir. Freud, rüyada sansürün ardındaki gerçekliği bulmak için önce gizil olan durumların ne olduğunu anlamak için akıl yürütmesi yapar. Böylelikle rüya kaynaklarının ardındaki etkileri yoğunlaştırma, yer değiştirme, sembolleştirme ve ikincil revizyon gibi rüya mekanizmalarıyla rüya içeriğinin ardını görünür kılar.

Yoğunlaştırma mekanizması; Sigmund Freud'un geliştirdiği birincil düşünme mekanizmasında yer alan kavramdır. Bu kavramınla Freud'un belirtmek istediği rüyanın kısa ve öz olduğu yazılmak istenirse bir sayfanın hepsinin doldurmayacağını fakat rüya düşüncesinin daha geniş çerçeveli kapsamının olduğunu bu yüzden anlatılandan ziyade yapılan analizin anlatılandan daha fazla olacağını söyler. Aynı rüyanın birden çok anlamı olma olasılığı da yüksektir (Freud, 2021: 312).

Yer değiştirme mekanizması; rüyanın yoğunlaşma kadar önemli olan bir unsurdur. Rüya da yer değiştirme sayesinde gizil rüyalarda önemli olarak görülmeyen unsurun açık rüyada öne çıkarılmasıyla gizil rüyanın ardındaki gerçekliğin anlaşılmaması için asıl manadan saptırılmasıdır. Örneğin özne rüyasında annesiyle birlikte olduğunu görür fakat annesi dediği kişi aslında annesine benzeyen biri değildir. Ego, rüyada öznenin annesiyle enstest bir ilişki yaşadığından dolayı duyacağı utanrı en aza indirgemek için rüya içinde annesinin başka bir kişiye benzeterek asıl olanla yer değiştirtir. Böylelikle öznenin bilinç dışında bastırıldığı arzuları rüya aracılığıyla gün yüzüne çıkıp doyuma ulaşarak enerji boşaltımı sağlayıp rahatlayacaktır.

Sembolize etme; konuşmanın dil malzemesi nasıl ki sözcüklerse rüyaların dil malzemesi de imgelerden meydana gelmektedir. Gizil rüyanın ardındaki gerçekliği olduğu gibi değil de bunları bir simgenin ardına gizleyerek rüyaya sürme işlemidir. Böylelikle bastırılmış olan dürtü şekil değiştirerek rüyaya sirayet eder. Hem haz kendini kapalı şekilde de olsa açığa vurduğu için doyurulmuş hem de özne bastırılmış duygunun gün yüzüne çıkmasında örtölülük sayesinde duyabileceği utanrıtan kurtulmuş olmaktadır. Freud'a göre rüyada görülen her nesnenin cinsellikle ilgili bir bağlantısı vardır. Örneğin kendi rüyasını analiz ettiği bir rüyada hastasını ziyarete gittiği vakit çıktığı merdivenler ve merdivenlerin başında karşılaştığı hizmetçi kadın rüyasına sirayet et. Rüyasında hızlı hızlı çıktığı merdivenlerde yaşlı ve yüzü asık kadını gördüğünde merdivene bir adım daha atamaz ve olduğu yerde kalakalır. Bu rüyanın analizinde yaşlı kadın ona küçüklüğünde meme emdiği yaşlı ve asık suratlı dadısını çağrıştırmıştır (Freud, 2021: 273-74-75, 281-282).

İkincil revizyon; rüya savunma mekanizmasının sonuncusu olan ikincil revizyon diğer mekanizmalara göre bilinç düzeyine en yaklaşan metot olmaktadır. Rüya da açığa çıkan gizli rüya düşüncelerini mantık çerçevesine oturtup özneye sunmayı hedef edinmektedir. Bu sayede mantık dizgesinde olan düşünceler öznenin rüya akışını bozmadan devam etmesini sağlamaktadır.

Rüyaların içerik kaynağı üç temel unsurdan alınmaktadır. Bunlar yakın geçmiş zaman, öznenin yaşamış olduğu ya da tanık olduğu çocukluk anıları ve uyku sırasında özneye açığa çıkan kimi fizyolojik ihtiyaçların rüyaya sirayet etmesiyle gördüğü rüyalar dır.

Rüyalar daki simgeselliğin ilk keşfini sağlayan kişinin filozof K.A. Scherner olduğunu söyleyen Freud, zamanla yapılan çalışmaların bu keşfin gelişmesini sağladığını dile getirir (Freud, 2014: 81). Sigmund Freud'a göre rüyaların alt metninde cinselliğe ait unsurlar barındırdığı için bu rüya düşüncelerinde gizil olarak kadın ve erkek cinselliğine ait simgeleşmiş imgeler bulunmaktadır. Rüya daki simgeselliğin geneline bakıldığında sınırsız bir

nesne kullanımından bahsedilemez. Kullanılan nesneler olarak beden uzuvları, kişinin ebeveynleri, kardeşleri, çocukları, doğum- ölüm gibi kimi kavramlar rüyanın simgeselliğinde kullanılan kavramlardır.

Sigmund Freud'un simgelerin nerelerden kaynaklanarak imgelendiğini *Psikanalize Giriş Rüya* (1917) kitabında şöyle ifade eder;

"Rüyayı gören kişinin kendisinin bile onlar hakkında herhangi bir bilgi sunmadığı ya da çok yetersiz bilgiler sunduğu rüya simgelerinin anlamlarını nasıl bulacağız?" Cevap veriyorum: "Bu bilgi bize değişik kaynaklardan, masal ve efsanelerden, şaka ve fıkralardan, folklordan, örf ve adetlerden, deyişlerden, atasözlerinden, değişik toplulukların halk şarkılarından, şiirsel ve ortak dilden geliyor." Aynı simgeciliği her yerde bulduğumuz için fazla zorluk çekmeden anlamlandırabiliyoruz. Bu kaynaklar art arda ve sırayla inceleyerek rüyanın simgeciliğiyle öyle bir paralellik buluruz ki yorumlamalarımızın kesinliğine iyice emin oluruz" (Freud, 2014: 90).

Rüya simgeselliğinde kadını ve onun genitalini simgeleyen nesneler bir şeylerin içine girip çıkabildiği nesnelerdir. Bu simgeler; elle tutulacak çıkıntılar, balkonlu evler, madenler, çukurlar, mağaralar, vazolar, şişeler, kasalar, mücevher kutusu, cepler, gemi, beyaz iç çamaşırı, tuval, ayakkabı, terlik, masa, ahşap nesneler, peyzaj, bahçe, at nalı, kumaşlar, üretilmiş olan tüm nesneler vs. gibi unsurlar kadını ve genitalini simgelerken çiçekler tomurcuklar kadının bekâretini simgelemektedir. Kadın rahmini simgeleyen pencere, odalar, dolaplar ve fırın gibi nesnelerdir. Odalar, kapılar, cinselliğe ulaşmadaki girişler olarak algılanmaktadır. Rüyada görülen kadın ağzı da aynı cinselliğe ulaşmadaki giriş olarak imgesel işlev görmektedir. Daha yapısal olarak bakıldığında kiliseler ve şapeller² de cinselliğe ulaşmadaki giriş olarak imgeleşir. Göğüsler, elmalar, şeftaliler kadın cinsel organı çağrıştırmaktadır. Göğüs burada genital bölgeden apayrı yerde konumlanmasına rağmen cinsel organ olarak çağrışmasını burada biz çocuğun ilk memeyle tanışması ve ilk cinsel hazı tatmasından kaynaklandığından dolayı bakabiliriz. Çünkü ilk deneyimlenen cinsel haz nesnesi bebek için meme olmuştur. Kadının genitali, erkeğin genitaline göre daha yapısal karmaşası olduğundan dolayı simgelenirken içinde dağ, kayalıkları, ormanı, suyu yeşilliği, bitkileri vs. gibi birçok doğaya ait unsurları barındıran emareli manzaralar kadını çağrıştırmaktadır (Freud, 2014: 83-101).

Rüya simgeselliğinde kullanılan nesnelerde erkeği ve onun genitalini simgeleyen unsurları sıralayacak olursak; kaygan yapısı olan evler, penisle aynı özelliklere sahip olup içe giren ve yaralanmalara sebebiyet veren nesneler tüm delici-kesici aletler, bıçaklar, çakılar, şişler, kılıçlar, sopalar, şemsiyeler, ateşli silahlar; tüfekler, tabancalar, sürüngeçerler özellikle

²Şapel; 1: Küçük kilise

2: Büyük kiliselerin içinde bir azizin adına ayrılmış küçük ibadet yeri. <https://sozluk.gov.tr>. (internet erişimi: 29.12.23)

şekilsel olarak yılanlar, balıklar, yırtıcı hayvanlar, giysi materyallerinden şapka, palto, kravat, doğa tabiatında olan dağlar, kayalar, tüm zor olan güçlü makinalar, mantar bitkisinin şekilsel yapısı, tırnak törpüsü, kalem, ve son olarak 3 rakamının yazılış şekli olarak erkeklik organını simgeleyen emarelerdir. Erkeklik organından çıkan sıvının boşaltımının simgeleniş unsurları; musluk, ibrik, fiske gibi nesneler olurken kimi uzamaya müsait olan unsurdaki materyaller sarkan lambalar gibi, sürmeli kalemler boşalmaya örnek simgelerdir. Erkeğin ereksiyon faaliyetinin simgesel unsurları; uçan balonlar, kendisinin uçtuğunu görmesi burada uçuş eyleminin sadece erkeğe has bir eylem olmadığını böyle tipik rüyalarını kadınında görebileceğini söyleyen Freud bunun asıl sebebinin elektra kompleksine kadar dayandığını çünkü kadının psikoseksüel kuramında da değindiği gibi bir penisten yoksun olmanın vermiş olduğu aşağılanma hissinden dolayı içinde gizliden gizliye hep bir erkek olma arzusunun yattığını ifade etmektedir. Bu yüzden kadının kendini uçuyorken görmesi onun bilinç dışında yatan erkeklik isteğinin rüya aracılığıyla bilince yansıdığının simgeselliğidir. Mastürbasyonu simgeleyen eylemler; kayma, ani inme, bir dalın kopması gibi unsurlardır. Freud rüyada görülen diş dökülmesinin ya da çekilmesinin ise mastürbasyon yapan kişinin ceza olarak işiğ edilmesinin simgelenişidir (Freud, 2014: 83-101).

Ünlü psikanalistin belirtmiş olduğu rüyadaki simgesel nesnelerde ebeveynlerinin imgelemleri üstün otorite olarak atfedilen kral-kraliçeyle nitelenirken, küçük hayvanlar çocuğu veya kardeşi simgelemektedir. Doğumu simgeleyen unsur su ile nitelenirken ölümü simgeleyen unsurlar ise yola çıkmak, trenle uzak yolculuk yapmak gibi eylemleri gerçekleştirmek ya da rüyada acayip şekilde öldüğünü ya da öldürüldüğünü görmek, giysileri çıkarıp çıplak kalmak gibi kimi eylemler, durumlar, görüntüler ölümü simgelemektedir. Kadın ve erkeğin genitallerinde bulunan tüylerin rüyadaki simgelenişi ormanlar, çalılıklar ile olurken kadın ve erkeğin birlikteliği dans, binicilik, tırmanma, merdiven ve rampa çıkma eylemi, ağır etkisi olan araba kazası geçirme, ezilme-çarpılma, silahla tehdit edilme gibi durumlarla simgelenir. Rüyadaki cinsel hazzın imgesi de şekerlemelerle çağrıştırılmaktadır (Freud, 2014: 83-101).

Rüyaların simgeselliğin tüm geneline batığımızda bunun genel geçer açıklamasını Sigmund Freud dört madde halinde açıklamaktadır.

1. Bilinç dışından rüya aracılığıyla bilince çıkan simgeselliklerin kavramsallığı dil vasıtasıyla sağlanır. Fakat bu idrak ne kadar bilinçli olduğu bilinmemekle beraber bize derin açıklamalar sunmaz. Çünkü rüyanın tamamının ne olduğu yine bir bilinmez muammadır.

2. Simgeselliğin rüya içinde nereden kaynaklandığına bakıldığında bunun karşılığını masallarda, mitlerde, efsanelerde, halk deyişlerinde, halk şarkılarında rastlandığı görülür.
3. Rüyalardaki sınırlı sayıda olan rüya imgeselliğini sağlayan unsurların tüm alt metni cinsellik üzerine temellendirilir.
4. Rüya egonun özneyi korumak adına geliştirdiği savunma mekanizmalarıyla rüyaya sansürle vurulan ketler olmasa da rüyadaki simgesellik etkisiyle rüya zaten karmaşık bir yapıya sahiptir. Sansür bu simgeselliği rüyanın devamlılığı adına artı olarak kullanır (Freud, 2014: 97-101).

2.5.2. Yadsıma (İnkâr)

Öznenin benliğinden ya da dış etkenlerden gelen katlanılması zor olan yaşanmışlıkların yaratmış olduğu travmatik durumları, egonun devreye girmesiyle, benliği korumak adına yok sayılarak ya da görmezden gelinerek bilinç alanından uzaklaştırmak suretiyle bilinç dışına itme durumuna yadsıma denmektedir. Bu sayede ego, öznedeki travmatik durumlardan meydana gelecek olan kaygının önüne geçmiş olur. Örnek verecek olursak yakını ölen bir kişinin, ölen yakınının yokluğunu kabullenememesi sanki ölmemişte bir gün çıkıp gelecekmış gibi beklemesi veya sürekli sosyalleşemediğinden yakının birinin aslında sosyalleşmekten bile isteye kaçındığını fakat bunun kendisinin istediği olduğunu dışarıya sezdirmemek için sanki onu başkaları istemiyor gibi lanse etmesi bu mekanizmaya örnektir.

Sigmund Freud'un kızı Anna Freud da babası gibi psikanalitik kuram üzerinde çalışmış ve babasının keşfetmiş olduğu kuramları üzerine derinlemesine incelemeler yapıp eklemelerde bulunmuştur. Bunlardan biri de benliğin koruma mekanizması kuramı üzerine olmuştur. Anna Freud'a göre yadsımanın iki ayrı türü bulunmaktadır. Bunun ilki düş yoluyla yapılan yadsıma eylemi, diğeri de sözsöz ve davranışsal olarak ortaya konulan yadsıma eylemidir. İlkinde düş yoluyla yapılan yadsımlar daha çok çocuklarda görülmektedir. Çünkü erişkinliğe erişen yetişkinin ego benliği sağlam bir şekilde kurulmuş olur. Fakat çocukta ise haz ilkelerin dürtülerine göre id hareketli tavırlar sergilediğinden ve henüz egonun zayıf ve güçsüz halde olmasıyla yadsımanın çocukta hâkimiyeti daha fazladır. Anna Freud'un yedi yaşında erkek bir çocuğa yapmış olduğu analizde çocuğun kurmuş olduğu fantezisinde sahip olduğu bir evcil aslanı vardır. Evcil aslanı tüm insanları korkuturken sadece sahibi olan çocuğu seviyor ve bir tek onu dinler. Çocuk da aslanına ilgi ve şefkatle bakıp yanına yatırır. Çocuğun kurmuş olduğu bu ana düşünle bir de yan düşler kurarak ana düşün kahramanı bu yan düşünle kılık değiştirmiş arkadaşı olarak var olur. Örnek olarak yan düşünle bir maskeli baloya

giden çocuğun yanındakini sordukların da kılık değiştirmiş bir arkadaşı olduğunu söyler. Gerçekteki kılık değiştirmiş arkadaş aslında aslanıdır. Gerçek sırrı arkadaşları bilse korkabilirlerdi bunun düşüncesi çocuğu eğlendirir. Bir bakıma da çocuk bu korkunun yersiz olduğunu çünkü evcil hayvanının kendi denetiminde olduğundan dolayı korkulacak bir şey yoktur. Anna'nın analizinde aslanın çocuğun annesin ilgisine sevgisine rakip olarak gördüğü ve ondan çekinip nefret ettiği babasından başkasının olmadığıdır. Böylelikle çocuk korkup çekindiği babasını hayvan simgesiyle yer değiştirerek onu kendine arkadaş eder ve yadsıdığı otorite gücünü kendi elinde tutarak bu sayede kaygısını yok etmeye çalışır (A. Freud, 2011: 58-59).

Sözel ve davranışsal olarak görülen yadsıma eyleminde ise; çocuğun yapmış olduğu düşsel fantezi bu sefer gerçek hayatta yapış olduğu oyunlarla, oyun sırasında kurduğu düşü sözöüklere dökerek ya da oyun arkadaşlarıyla oynarken kurduğu diyaloglarla yadsımayı gösterir. İngiliz yazar Alan Alexander Milne bir eserindeki üç yaşındaki bir çocuğun odasında dört adet sandalyenin olduğunu ve her bir sandalyeye oturduğunda çocuğun farklı karakterlere büründüğünden bahseder. Bu karakter değiştirme oyununda en dikkat çekici nokta ise odada bulunan sandalyelerden yüksek mama sandalyesine oturduğunda büründüğü karakterdir. Çocuk bu sandalyeye oturduğu vakit kendisini taklit eder. Yazarın bu hikâyeyle anlatmak istediğı, çocukların dünyasında hazsal bir fantezi dünyasının var olduğunu ve bunları oyunla yansıttığı ama aynı zamanda gerçekliğı de idrak ederek bunları içselleştirdiklerini ve gerektiğı yerde ortaya çıkardıklarını ifade eder (A. Freud, 2011: 64). Yadsımanın yetişkin öznedeki örneğine bakacak olursak, ara sıra baş ağrısı yaşayan bir kişinin henüz ağrısı başlamadan başının uzun süredir ağrımamış olmasına sevinir. Aslında özne ağrının başlayacağını bilir ama büründüğü sevinç hali bu durumu yok sayarak o anın kaygısını eteleme çalışır (Geçtan, 2020: 79-80).

2.5.3. Yansıtma

Yansıtma, öznenin yaşamış olduğu kimi rahatsız edici duyguları veya dış etkenlerin etkisiyle duyduğu rahatsızlıkların sebebi olarak başkalarını görüp onları suçlayarak onlara atfetmek adına yaptığı eyleme yansıtma denmektedir. Bu sayede özne toplum tarafından hoş karşılanmayan tutumları idin isteğıyle doyuma ulaştırmış olarak gerçekleştirir ama ayıplanma, dışlanma duygusuyla bunun sebebin bizzat kendisi tarafından olmadığını sorumlusunun bir başkasının ya da bir başka nesneden ötürü kaynaklandığını söyleyerek kendini rahatlatır. Örneğin sınavlara hazırlanan bir kişinin sınav zamanına kadar hiç çalışmayıp istediğı gibi bilgisayar oynayıp, arkadaşlarıyla gezip dolaşmasının sonucunda sınavı iyi geçmeyince bu

başarısızlığının sebebi olarak ailesini göstererek kendi sorumluluğunda olan bir şeyin kaygısını ailesine yükleyerek bu başarısızlık kaygısından kurtularak egosunu rahatlatma çabası içine girer. Bir başka örnek, bir duruma çok sinirlenen bir kişi etrafındaki herhangi bir nesneyi kırıp dökerek bu öfkesini nesneye yansıtarak bilir ya da küçük bir çocuğun oyun oynarken canını acıtan nesneye ağlayarak dönüp bir tekme vurarak kendi dikkatsizliğinin cezasını nesneye yansıtır.

Yansıtma eylemi verdiğimiz örneklerin dışında bir de öznenin için de bulunan idin isteklerini ailesi tarafından ya da çevresi tarafından hoş karşılanmayacağı düşüncesiyle bastırma yöntemiyle bilinç dışına bastırması ve bu isteklerinin karşılığını başka bir insan da veya başka bir nesnede görüyor olması öznenin o kişilere karşı ters tutum takınarak nefret duygusunu yansıtmasıdır. Aslına bakılacak olursa özne kızdığı nefret ettiği o kişiler gibi olmak isteği vardır fakat arzusunu gerçekleştirdiği takdirde aile ve çevrenin tutumundan dolayı yargılanacak olma düşüncesi onun kendine ket vurmasına sebebiyet verir. Bu yüzden kendisinin değil bir başkasının arzuladığı şeyi gerçekleştirmesi o kişiye nefret duymasını sağlar ve bunu onlara yansıtır.

2.5.4. İçe Alma

İçe alma savunma mekanizmasında öznenin başka birinden ya da bir topluluğun kimi özelliklerini kendi benliğine alarak içselleştirerek kendinde olmayan şeyleri var edebilmek için egonun devreye soktuğu bir savunma mekanizmasıdır. Yansıtma mekanizmasının nasıl ki özne kendi idinden kaynaklanan gerilimi eyleme döktükten sonra sorumluluğu dışa yansıtıyorsa bu içe alma savunmasında da özne dış etkenlerde olan arzuladığı şeyleri kendi benliğine alarak içselleştirmeyi hedef edinir. Bu içe alma durumunda özne özüne neyi alıyorsa bunu kendi ihtiyacına göre ya kullanır ya da yıkararak yok eder.

İçe alma durumuna ilk olarak baktığımızda yaşamın ilk anından itibaren dünyaya gelen bebeğin meme ile tanışıp onu içe alması ve ondan gelen doyurucu sütün tüketilmesiyle oral evrede başlamaktadır. Bu sayede içselleştirmeyi ta bebekliğinde öğrenen özne bundan sonraki zamanlarında kendinde olmayıp da bir başkasında olan, ona yarar sağlayacak şeyleri içselleştirerek içine alır ya da kendine zarar verecek tehlike arz eden durumları da içinde yok ederek benliğini bu savunma mekanizmayla sağlam bir yapıya temellendirmek ister (Geçtan, 2020: 92).

Sigmund'un ortaya koyduğu bu savunma mekanizması süperegonun da çekirdeğinin olduğu evreye denk gelmektedir. Çünkü çocuğun yapısal kuramında süperegonun gelişme evresi anne babayı görüp onların tutum ve davranışlarına içe yansıtmasıyla gerçekleşmektedir.

Bu sayede çocuk bilinçsiz olarak anne babasının davranışlarını onun görüşlerini benimseyerek kendi davranışlarına yansıtır. Çocuğun süperego evresi aynı zamanda özdeşleşmenin de ortaya çıktığı zaman olup çocuk bu özdeşleşme eylemini de gerçekleştirir. Özdeşleştirme de çocuğun rol model olarak gördüğü kişileri ki bu en yakınında olan kişiler olan ebeveynleriyle özdeşleşerek onlar gibi davranırlar. Bu özelliği bakımında özdeşleşme içe alma durumuyla aynı eylemi gerçekleştirir. Fakat içe almanın en büyük farkı içe alınan kişinin, nesnenin veya inanışları kendi varoluş yapısına aykırı olsa da aldığını olduğu gibi kabul ederek içe yansıtır. Özdeşleşme ise sadece kendine uygun ve kendisiyle çok benzeyen kişileri, durumları veya inanışları içe alır. İçe alma durumu isteyerek tercih edilen bir durumken bazen bu durum egonun güçsüz ve savunmasız durumda olduğu zaman karşılaştığı kuvvetli olan bir kişinin bir nesnenin ya da bir inancın gücünü yıkmaya olan inancı kalmayınca ona boyun eğerek onu içselleştirir. Buna örnek verecek olursak bir çocuk annesi tarafından sürekli şiddetle büyütüldüğünde çocuk zamanla bu şiddeti içselleştirerek o da annesi gibi şiddete meyilli bu davranışı lazım olduğu her ortamda gerçekleştirmeyi bir gereksinim olarak görüp içselleştirdiğini başka şeye yansıtır. Bunun en nevrotik örneği bir sendroma da konu olan Stockholm sendromudur. Olay İsveç'te gerçekleşen bir rehine vakasında rehin alan kişilere karşı güçsüz duruma düşen rehineler kaygılarını yok etmek maksadıyla rehin alanlara öfke duymak yerine onlara yakınlık duyarak onların tutumlarını içselleştirmişlerdir.

2.5.5. Özdeşleşme

Özdeşleme kavramını ilk olarak baktığımızda ilkel insanın beslenmek için avladığı hayvanı yemesi sonrasında tanrılar tarafından cezalandırılacak inancıyla yedikleri hayvana ayinler düzenleyip onların özelliklerini içselleştirerek özdeşleşmeleridir. Bu sayede yedikleri hayvanlar için cezalandırılacağından korkan ilkel insan yediği hayvanın özelliğini kendi bünyesinde yaşatarak onlarla özdeşleşip barış ilan etmiş olurlar. Böylelikle onların gazabından kurtulacağı inancı duymuşlardır. Bu durum Totemizm inancının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yani tarihin sahnelerine baktığımızda özne kendini korumak için ilk çağlardan beri korktuğu şeye karşı savunma geliştirerek onu içselleştirme çabası içine girer.

Günümüze baktığımızda da Sigmund Freud'un keşfedip geliştirmiş olduğu yapısal kişilik kuramında da gördüğümüz gibi bebek dünyaya geldiğinden itibaren muhtaç olup bakımını üstlenen kişilerle bağ kurarak bunlar anne- baba, beraber yaşadığı abi, abla, kardeş veya aile büyükleriyle yetişip onların tutum ve davranışlarını içselleştirerek kendi tutum ve davranışlarına yansıtmaktadır. Oidipus ve elektra karmaşasını bitiren bu özdeşleşme eylemi kız çocukta anne ile erkek çocukta da babayla özdeşleşme görülmektedir.

Sigmund Freud'un da ifade ettiği gibi özdeşleşme mekanizması sadece taklitten ibaret olan bir olgu değildir. Karşıdaki kişinin davranışlarını benimseyerek bir üstlenme işlemi gerçekleştirerek ikisinin arasında var olan ortak noktaları bilinç dışında yatan bir izleğin etkisinin fark edilmesiyle özümser. Bunu örnek olarak da bir hastanede yatan kadının vücudunda meydana gelen seğirme belirtilerinin onunla beraber yatan diğer hastalarına sirayet ettiğini doktorun ise bu durumu psikolojik olarak gerçekleşen taklitten başka bir şey olmadığını düşünür. Freud ise bu durumun etkisinin aslında titreme nöbeti geçiren hastanın buna sebebiyet verecek hikayesini odanın diğer hastalarla kullanılıyor olması durumuyla bir paydaşlık içinde olmalarını söyler. Diğer hastalar, nöbet geçiren hastanın nöbete sebebiyet veren kaynağını doktordan daha iyi bilmeleriyle hastaya karşı duyguları depresir ve bilinçsiz olarak şunu düşünürler; onun yaşadığı bu olay nöbet geçirmesine sebep olduysa benzer olay bizim başımıza da gelirse biz de aynı şeyleri yaşayabiliriz düşünce onları nöbet geçiren hasta ile bir içsellik kurdurarak özdeşleştirme yolu iter. Eğer bu durum bilinçli olsaydı şayet bu kez de özne bu durumun kendisinde yaşanabileceği kaygısına kapılmış olurdu (Freud, 2021: 190-91).

2.5.6. Yer Değıştirme

Yer değıştirme mekanizması öznenin bir duruma, bir tutuma karşı idden kaynaklı doğan bir içtepinin gerçekleşmesiyle olacak olan durumun vereceği yıpratıcı boyutu özne bildiğinden dolayı karşı tarafa takınacağı tutumu, kendisini tehlikeye sokmayacak şekilde başka birinden ya da başka bir nesneden çıkarmaya çalışır. Bu duruma örnek verecek olursak bir kişi iş yerinde müdürüyle tartıştığında ona vermek istediği karşılığı veremeyip içte atmasıyla daha sonrasında batırılan bu içtepisini en yakınındaki kişiye yansıtarak doyum arayan enerjiyi açığa çıkartarak deşarj olur. Asıl kişiden ziyade asıl kişinin yarattığı yıpratıcı enerjisi bir başkasında çıkarma hadisesidir.

Yer değıştirme eylemi kişinin yaşamış olduğu acı veren anıları daha sıradan olan anılarla yer değıştirmesiyle de görölmektedir. Bu durum öznenin çocukluğunda yaşamış olduğu hatırladıkça da özneye acı veren tetikleyici kimi anılar ego tarafından özneyi korumak adına tetikleyici anılar yerine, hatırladıkça özneyi yıpratmayan önemsiz geçmiş anıyla yer değışikliği yapar. Böylelikle hatırladıkça can yakan geçmiş anılar ego aracılığıyla bastırılmış olur.

Yön değıştirme eyleminin simgesel bir çağrışım sürecinden geçmesiyle ortaya küfür, yıkıcı eleştiri ya da dedikodu gibi kimi durumumlar öznde form değıştirerek anlatım biçimini alarak ortaya çıkar. Yön değıştirmenin yaratmış olduğu nevrotik durumlar öznde fobi

oluşumuna sebep olmaktadır (Gençtan, 2020: 94). Örneğin babadan korkan bir çocuğun korkusundan ona vermediği bir tepkiselliği başka bir hayvanla özdeşleştirerek yer değiştirir. Bir köpeğe korkudan dokunmaması gibi oluşan fobinin aslına korktuğu ve ürküttüğü kişi babasıyken ona aynı tutumu sergileyemediğinden baba ile köpeği yer değiştirerek fobik bir yaklaşım gerçekleştirir.

2.5.7. Kendine Yönelme

Benliğin bu savunma mekanizmasında öznenin kendisi dışında dış etkende gerçekleştirmek isteği bir tutumu, davranışı veya bir isteği karşı taraftın engellemesiyle elde edememesi, istediği şeyin elde edemeyeceği güçlükte olması, toplum tabusunun ortaya koyduğu yasaklar ya da idrak edilmeyen kimi nedenlerden dolayı dış etkenden beklenip de gerçekleştirilemeyen isteklerle özne doyum arayan enerjiyi dıştan içe doğru yönelterek kendi üzerine yansıtır. Bu duruma örnek olarak bir çocuğun ailesiyle dışarıya çıktığı vakit çok beğendiği oyuncacı istediğinde ailesi çocuğun talebini o an karşılamadığında çocuk kendini yerlere atarak veya kafasını yerlere vurarak gerçekleşmeyen isteğin cezasını ailesine kendi bedenine zarar vererek keser. Başka bir örnek verecek olursak da hiddetlenen bir kavgada taraflardan ilk vuran kişinin ceza alacağını bilen bir özne, karşı tarafa olan öfkesini kendine yansıtarak kendine vurması da kendine yönelme durumudur.

Kendine yönelme eylemi dış etkenlerde doyum arayıp da bulamayan güdülerin özne tarafından muhataba erişememiş olmanın yıkıcı etkisiyle kendi iç dünyasına yansıtarak gerçekleştirir. İntihar eylemini bu yıkıcı olan dürtülerin yansımaları dışta karşılığını bulamadığı için kendi üzerinde eyleme dökmeden kaynaklanır.

2.5.8. Karşıt Tepki Gösterme

Karşıt tepki gösterme mekanizması yine toplum tarafından ayıplanan yasaklanan kimi davranışların, tutumların, inanışların özne tarafından ayıplanma, ötekileştirilme, dışlanma kaygısıyla öznenin asıl isteği şeye karşı karşıt bir tepki gösterme durumudur. Bilinç dışına bastırılmış istekler gün güzüne çıkmak istedikçe ego tarafından özneyi korumak adına gösterilen bu savunma mekanizması örneğin ailesi ve çevresi tarafından ayıplanacağım, dışlanacağım korkusuyla eşcinsel duygularını baskılayan bir kişi bu durumu yaşayan ve istediğini gerçekleştirmiş birini gördüğünde kendi duygularını açığa çıkmasından korktuğu için kendisiyle aynı durumda olan kişiye kaygı duyduğu eylemleri gösterir. Bu davranışı sergileyen özne korktuğu kadar karşısındaki kişinin cesaretini kendisinde var olmayışını da kışkırttığı içinde gösterebilmektedir. Ben olamıyorsam başkası nasıl oluyor halinin dışa yansıma şeklidir.

Karşıt tepki gösteren kişiler kaygılarından dolayı kendilerine yapmış olduğu baskılamaları sadece kendisine yansıtmaz aynı zamanda yakın çevresinde olan kişilere de baskılayıcı tavırlarını yansıtmaktadırlar (Geçtan, 2020: 100).

2.5.9. Yalıtma

Yalıtma mekanizması Freud'un "duygu yalıtımı" olarak da ifade ettiği savunma şeklidir. Özne, geçmişinde ona acı veren anıları hatırladığında duyduğu üzüntüye karşı koymak için acı anıların ona yaşattığı duyguları yok sayarak sadece görsel anıyı hatırlayarak dile getirmesi ya da özne, insan ilişkilerinde karşı tarafın onun duygularını zedeleneyeceği korkusuyla onlara karşı duygusal ihtiyacını yok sayarak soyutlar. Özne duygusunu yok sayarak kötü anısını sadece sanki bir başkasının başından geçmişte oda birinden duymuş ya da görmüş şekliyle anlatır. Bu durum şok etkisiyle de meydana gelebilmektedir. Örneğin araba kazası geçirerek ailesini kaybeden bir kişi olayın şokuyla duyguları ketlendiği için kazadan bir süre sonra çok normal biri gibi, olaydan hiç etkilenmemiş gibi yaşadığını sanki bir başkasının başından geçmiş gibi anlatabilir.

2.5.10. Somutlaştırma

Somitlaştırma mekanizması öznenin idden kaynaklanan istekleri baskılama sonucuyla gerçekleştirilememiş olmasının vermiş olduğu gerilimin yansıması öznenin fizyolojisinde görülen kimi rahatsızlıklar meydana gelerek açığa çıkmaya çalışır. Örneğin bastırılan ve doyum arayan bir güdünün karşılığını bulamadıkça öznedeki gerilimin tepkisi baş ağrısı, mide ağrısı, aşırı düşünmeye sebebiyet vs. gibi kimi durumlar hastalıklal olarak öznedeki görülür.

2.5.11. Yüceltme

Öznenin idden kaynaklana yıkıcı ve yok edici isteklerin yerine toplum tarafından onanmış olan başka eylemlerle yer değiştirerek yansıma durumuna yüceltme mekanizması denmektedir. Örneğin saldırgan tavırlar sergileyen yıkıcı içgüdüleri yüksek olan bir çocuğu dövüş sanatlarıyla alakalı bir dala yazdırarak spor faaliyetlerine dönüştürmesi ve bunda başarı sağlanmasıyla normalde kötü olarak yadırganan tutum artık çevresel olarak onanmış kabul edilebilir durum haline gelerek yücelmiş formunu alır.

Yüceltme mekanizmasını sağlayan oluşum aşamaları üç şekilde görülmektedir. Bunun ilki güdülenen gerçek amacın engellenmesi, ikincisi cinsel olan ya da saldırgan olan tutumların etkisiz hala getirilmesi, sonuncusu da idden gelen enerjinin ego tarafından yeni bir biçim kazanmasıyla sağlanmaktadır (Geçtan, 2020: 90).

Yaratıcı yazarlara da baktığımızda onların yazma eylemiyle yapmış olduğu şeyler tamda yüceltmeye örnek verilecek bir durumdur. Çünkü yaratıcı yazarda idden gelen yıkıcı, yok edici isteklerini yazma eylemiyle açığa çıkarmasıyla baskılanan arzusunun hedefini asıl hedeften uzaklaştırıp yazma eylemiyle yer değiştirerek yüceltme işlevini gösterir. Örneğin bir yazar içinde öfke duyduğu bir kişiye karşı duyduğu öldürme isteğini eserinde bir karakter yaratıp onu öldürerek yansıttığında arzusu gerçek manda eyleme dökülmediği için bir cezai işlem görmez, toplumca cani olarak anılmaz ve de öznenin vicdanı sızlamamış olur. Doyum arayan güdü arzuladığını kısmen de olsa öznenin dışa yansıtarak gerçekleştirmesinden deşarj olur.

2.5.12. Yapma-Bozma

Öznenin ebeveynlerinden, çevresinden öğrenmiş olduğu kimi tutumları zamanla içselleştirerek benliğine empoze eder. Davranışlarında empoze ettiği bu tutumlar dışında aksi bir tutum takındığında aileden ya da çevreden alacağı tepkiye karşı ortaya çıkan suçluluk duygusu ve kendini yargılama durumuna karşı takındığı tutumdur. Eğer özne arzuladığı ya da bir anda idin yüksek enerjisiyle güttüğü isteği eyleme dökmüşse özne bunun yıpratıcı yansımasını görmemek için yaptığı eyleme karşı onarıcı bir tutum sergileme işine girmektedir. Örneğin bir baba çocuğunun yaptığı yaramazlıkları birkaç defa uyarmasına rağmen çocuk yaramazlığa devam edince ona bir anda bağırarak korkutan baba ağlayan çocuğunun tepkisine karşı onarma işlemine giderek çocuğu kucağına alarak şaka yaptım, kızmadım gibi sözlerle gönlünü almaya çalışması bu duruma bir örnektir. Bu duruma başka bir örnek verecek olursak kocasıyla kavga edip gerilen bir kadının eline geçirdiği herhangi bir nesneyi ona atmasıyla eşini yaralayarak bundan büyük suçluluk yaşar. bu suçlulukla eşine yardım eden kadın sonraki süreçte eşiyile sanki hiç kavga etmemişler gibi ona ilgi ve alakayla davranması de bu duruma örnek verilecek bir davranıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PSİKANALİTİK EDEBİYAT KURAMI BAĞLAMINDA AYFER TUNÇ'UN ÖYKÜ VE ROMANLARI

Sigmund Freud'un öncülüğünü yaptığı psikanalitik kuramı edebiyata da uyarlayarak psikanalitik edebiyat kuramının ortaya çıkmasına vesile olur. Ortaya çıkan bu yeni kuramla beraber sanatçıya ait yapıtlar üç ana esasa analiz edilir. Bunların ilki, edebî eserin okur üzerinde bıraktığı psikolojik etkinin analiz edilmesidir. İkincisi esas, eserin yazara dönük bir açıyla analiz edilmesidir. Son esas ise eserin yazardan bağımsız olarak metinde yarattığı karakterlerinin psikolojinin analiz edilmesidir.

Tezin ana konusunu oluşturan bu bölümde de Tunç'un öykü ve romanları psikanalitik kavramlarla analiz edilmiştir. Eserlerde bulunan psikanalitik öğeler metinden örnekler verilerek irdelenmiştir.

3.1. Ayfer Tunç'un Öykülerinin Psikanaliz İlkeleriyle Ele Alınışı

3.1.1. Evvelotel-Saklı Öykü Kitabında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Ayfer Tunç'un kaleme almış olduğu ilk öykü kitabı olan *Saklı* daha sonra *Evvelotel* kitabı ile Can Yayınlarında Evvelotel-Saklı adıyla birlikte yayınlanır. Saklı öykü kitabında dokuz öykü bulunduğu gibi bu öykülerin devam niteliği olarak yazılan Evvelotel'de de dokuz öykü bulunmaktadır.

Saklı ve Evvelotel kitaplarında yer alan on sekiz öyküyü psikanalitik kavramlarla analiz ettiğimizde birden fazla psikanalitik öğeler bulunmuştur. Bunlar; oidipus kompleksi, elektra kompleksi, rüya kavramı, yaratıcı yazar etkisi, baca boşaltma hadisesi (katarsist, konuşma kürü), yapısal kişilik kuramı, ego savunma mekanizmalarından; unutma, yansıma, yön değiştirme, baskılama, özdeşleşme gibi savunma türleri, içgüdü kuramından thanatos ve eros kavramları tespit edilmiştir. Öykülerde tespit edilen bu psikanalitik unsurlar alt başlıklar halinde irdelenmiştir.

- Oidipus Kompleksi Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Evvelotel'in anlatıcı erkek karakteri otuz yıl sonra yaşadığı yere babası hakkında bilgi almak için geri dönen evli ve çocuklu bir adamdır. *Saklı* öyküsündeki Zembilli Göçmeni bu adamın babasıdır. Anlatıcı erkek karakter Evvel Otel'e yıllar önce ilk kez annesiyle geldiklerinde babasının annesini başka bir kadınla aldattığına şahit olur. Otelde gördüğü bu sahne onun zihninde travmatik bir iz olarak kalır.

“Evvel Otel’e geldik. Annem babandan babamı aşağıya çağırmasını istedi. Baban hanım git işine dedi. Annem ben onun karısıym deyince baban bembeyaz oldu. O sırada babamla o kadın merdivenlerden iniyorlardı, el ele tutuşmuşlardı. Babam durdu, baban durdu, o kadın durdu, annem, ben, dünya, kâinat her şey durdu bir an. Annem elimi öyle bir sıktı ki, acıdan soluğum kesildi. Anneme baktım, babama bakıyordu. Babam, onu seviyorum dedi, başıyla kadını işaret ederek. O kadar. Annem bayılırken çığlık attım, çünkü elimi sıkı sıkı tutan eli bir anda boşalmış, yumuşak, soğuk bir ölü eli olmuştu. ... Ben annemin başında hüngür hüngür ağlıyordum. Ağlarken koskoca çocuk olduğumu düşünüyordum” (Tunç, 2016b: 14).

Anlatıcı yazarın yaşadığı bu acı olayla idinden boşalan korku hazzı, ağlamasına sebep olurken tetikte bekleyen aklım simgesi ego da onun bu ağlamasını kendisine sorgulatarak akliselim davranması gerektiğini salık verir. Anlatıcı karakter bu olayı ve babasızlığın verdiği yaralanmayı unutmak için bilinç dışına bastırır. Yıllarca unutmak için bastırılan bu anı bilinç dışını tahribat edince doyum bekleyen arzular özneyi huzursuz eder. Babasına dair anılara tekrar rastlama arzunu onu yetişkin bir özne olarak babasının onları terk ettiği yer olan Evvel Otel’e tekrar getirtir. Anlatıcı karakter eviyle bağını koparmış ve karısını aldatan bir adam olarak babasının yazgısını yaşar.

“Mesaj geldi telefonuma. YANLIŞ BU YAPTIGIMIZ, KARINA DÖN. Sildim. Karıma mesaj çektim. YALNIZ KALMAYA İHTİYACIM VAR. LÜTFEN BİR SÜRE ARAMA. Nasıl da sahtekârdım. ...Karımdan mesaj geldi, endişeliymiş, oğlum sesimi duymak istiyormuş, hiç değilse çocuğu aramalıymışım. Sildim. Sonra O'ndan mesaj geldi. SENSİZ YAŞAYAMAM. Bilmiyorum, ben yaşayabilirim herhalde” (Tunç, 2016b: 16-17).

Anlatıcı erkek karakter babasından mahrum kalarak büyüdüğünden baba simgesi onun için dinmez bir yaradır. Yetişkin bir özne olduğunda da bu yara kapanmayarak benliğini etkisi altına almıştır. Babasına duyduğu özlem dayanılmaz bir hâl alınca ondan kalan birkaç hatırıya rastlamak için evini terk ederek çocukken yaşadığı yere gider. Belleğinde çocukluğundan kalma hatırladıkça ona acı veren Evvel Otel’i de görmek ister. Bu otel, babasının annesini Süslü Yenge lakaplı kadınla aldattığı yerdir. Otele geldiğinde konuştuğu kişi, küçükken Evvel Otel’de gördüğü kendisi gibi babasının ihanetini gören otel sahibinin oğludur. Bu adam, anlatıcı karakterinin babasının Süslü Yenge ile yaşadığı trajik aşk hikâyesini de bilmektedir. Anlatıcı karakter, babasını tanıyan bu adama babasının Süslü Yenge ile mutlu olup olmadığını sorar. (Tunç, 2016b: 17).

Otel sahibi, evini terk ederek babasından kalan hatıraların peşine düşen anlatıcıya bunu neden yaptığını sorduğunda anlatıcı bunun sebebini bilmediğini söyler. Ancak gerçekte anlatıcının bunu yapma sebebi babasından kalan birkaç hatırıyı bulma arzusundandır. “Bu

benim ilk terk edişim. - Ne fark eder? Bir sebebi yok mu? -Vardır elbette, ama bilmiyorum” (Tunç, 2016b: 18).

Babasını annesiyle beraber o kadınla gördüklerinde henüz on iki yaşında olan anlatıcı karakter bu olaydan sonra bir daha babasını görememiştir. Anlatıcının, babasız büyümesinden kaynaklı yaşadığı yoğun duygular babasının varlığını bilinç dışında bastırarak yüzünü unutmamasına sebep olur. Ondan geriye hatırlayabildiği tek şey sarışın oluşu kalmıştır. (Tunç, 2016b: 18).

Otel işletmecisi de babasıyla sorunu olan bir karakterdir. Babasının kurduğu otoriteye başkaldıramadığından ona devredilen Evvel Otel’i istemeyerek de olsa ailesinin geçimini sağlamak için zorunluluktan işletir “- Otelciyim. – Bırak şimdi, demin anlattın öylesine takıldığını otele. - İşsizim, kararsızım, iki çocuk babasıyım. Babamın parasını yedim, bitirmek üzereyim” (Tunç, 2016b: 17). İşletmeci, sıkışıp kaldığı bu taşradan ve otelden kurtulmak için defalarca evini ve ailesini geride bırakıp kaçmayı dener ama başaramaz. Çünkü işletmeci, anlatıcı erkek karakterin küçükken babası tarafından terk edilmişinde yaşadığı travmanın aynısını kendi çocuklarına yaşatmak istemez.

“Evini kaç kere terk ettin? - İki. ...- Niye geri döndün? - Bir keresinde sen rüyama girdin, bir keresinde de evi aradım merak etmesinler diye, babam kızın çok hasta dedi, menenjit olmuştu. Mecburen döndüm. - Tekrar gidecek misin? - Bilmiyorum. Öyle yorgunum ki bir kere daha gidemem, gidersem de dönemem. - Ne olacak peki? - Hiç, bekliyorum. Çocuklar biraz büyüsün” (Tunç, 2016b: 18-19).

Anlatıcı erkek karakter “Anladım kaderlerimizin kardeş olduğunu, birlikte okunduğunda hiç benzemese de birbirine” (Tunç, 2016b: 15) diyerek işletmeci ile kaçış arzularının birbirine benzediğini söyler. Bu arzu, anlatıcı için babaya ve babanın onu terk ediş anına kaçışken, işletmeci için ruhunu sıkı ve daraltan doğduğu bu topraklardan kaçma isteğidir. Fakat işletmeci bu kaçışı gerçekleştiremez. Çünkü çocuğuna karşı duyduğu sorumluluk duygusu kaçma isteğini dizginlediğinden bu arzusu daima bilinç dışında yer alır. Anlatıcı ve işletmecinin kaderlerinin birbirinden ayrıldığı nokta ise burada yatmaktadır. Anlatıcı, babasının ona yaşattığı travmaları aşamadığından kendi çekirdek ailesine de aynı duyguları yaşatırken, otel işletmeci de yaşadığı yer her ne kadar onu çok bunaltmış olsa da onun gibi ailesini geride bırakıp gidemez. (Tunç, 2016b: 18).

İşletmecinin kendi çocuklarına anlatıcının yaşadığı gibi bir kötü anı bırakmak istemediğini söyleyince bundan etkilenen Zembilli’nin oğlu, kendi çocuğunu düşünür ve öykünün sonunda anlatıcı, babasını aramaktan vazgeçer.

“**Kibir**” öyküsünde anlatıcı karakter, babasının oluşturduğu ve bir miras gibi bıraktığı düzeni yıkıp yok ederek değiştirmek ister fakat ondan kalan kurulu yapıyı bozamaz.

“Babamın bıraktığı düzen, bozmak istesem bile işliyor” (Tunç, 2016b: 28). Bunun sebebini Sigmund Freud *“Totem ve Tabu”* kitabında şöyle açıklar; bir ata erkil toplumdaki erkek kardeşlerin, babalarının otoriter gücüne sahip olmayı arzuladıklarını ve bu güce sahip olmak arzusuyla bir güç birlikteliği kurduklarını ve kurulan bu güç birlikteliği ile babanın kurduğu otoriteyi yıkmak için mücadele ettiklerini dile getirir. Fakat yıkılan bu otorite kardeşlerin arzularını doyuma ulaştırmaz. Çünkü baba ve onun kural koyucu otoritesi çocukların bilinç dışına içselleşerek yer edindiğinden onun gölgesinden kurtulamazlar. Birlik oluşturan kardeşlerin benliğine öldürdükleri babalarının otoritesi, hayattayken olduğundan daha kuvvetli bir şekilde nüfus eder. O yüzden isteseler de babanın var ettiği yapıyı öyle kolay kolay kıramazlar (Freud, 2020a:153). Öyküdeki anlatıcı karakter de bilinç dışında içselleşen babasının gölgesinden kurtulamadığından onun düzenini yok edemez.

Anlatıcı karakter, abisi öldükten sonra onun yazmış olduğu dokuz sayfalık öyküsü eline geçer. Abisinin öyküsünde kendisine ve babasına yer vermediğinden bahseder. Abinin yazdığı öyküde baba ve kardeşine yer vermemesi bir nevi baba otoritesini yok sayarak yıkma arzusudur. Fakat ölmek için de aile evinde kardeşinin odasını seçmesi onun içselleştirip atamadığı baba figürünün yaptırımıdır. Anlatıcı karakter, babası tarafından sürekli olarak bir adam edilme çabası için de olan abisinin bu baskıya dayanamayıp kaçtığını söyleyerek baba oğul çatışmasının bariz örneğini gösterir.

“Zaten hikâyesinde ben yokum. (Babam da yok.) Demek ki yok olmuşum onun için, silmiş beni, kazımış hayatından. Ama izim kalmış olmalı ki, büyük eski bir bavul gibi ölmek için benim odamı seçmiş babası tarafından adam edilmeye çalışıldıkça kaçıp giden çocuk” (Tunç, 2016b: 28-29).

Anlatıcı karakterin karısı Umman, abisinin eski sevgilisidir. Abi yaşadığı bunalımdan dolayı evini, ailesini ve sevgilisini terk edince onun açmış olduğu boşluğu kardeşi doldurur. Abisinin sevgilisiyle bir ilişkiye başlayan ve sonunda onunla evlenen kardeş yapmış olduğu bu eylemin yıllar boyunca suçluluğunu yaşar. Anlatıcı karakter işlediği bu suçu unutmak için hayatına başka bir kadın alır. Bu kadınla “...niye böyle bir kadın var hayatımda diye düşünmek istedim” (Tunç, 2016b: 23) diye aklından geçirirken aslında kendi babası da yıllar boyunca annesini aldatmış ve bu aldatmanın suçluluğuyla ölen bir adamın “diğer evinin varlığından duyduğu suçluluk kalbine vurduğu için öldüğüne inandığım babamın” (Tunç, 2016b: 29) çocuğu olarak o da abisinin eski sevgilisi olan karısını hem babayı özümseyerek hem de yaşadığı ağır suçluluk duygusu yüzünden yapar.

Anlatıcı erkek karakterin babası otoriter bir yapıya sahiptir. Babasının otoriter tavrı annesi ve kendisi korkutarak sindirmiştir. Evde baba otoritesine karşı çıkan bir tek abi vardır.

Fakat o da otoriteye karşı çıkmanın cezasını evden uzaklaşarak anne, baba ve kardeş sevgisinden yoksun bir hayat yaşayarak öder.

“Babam inkârcıydı, diğer evinin varlığını inkâr ediyordu, mutlak itaate sessizlik diyordu -bu evde sessizlik istiyorum ben, sen mi baba, ne hakla istiyorsun? Öbür evin de bu kadar sessiz mi? - ben susuyordum, sinmiştım, uzun boylu olmama rağmen küçülmüştüm, annem kaybolmuştu ortalıktan, zaten evde ne zaman duygusal bir şiddet yaşansa annem ya bodruma inerdi ya da bahçeye çıkardı. Unutmayı seçtiği ilk günlerdendi o gün, abimle babam yumruk yumruğa geldiler. İki gerçek yumruğun - biri daha yaşlı ve büyük, diğeri daha genç ve zarif- havada çarpıştığını gördüm; dizlerimin bağı çözüldü. Abim yine çekti gitti” (Tunç, 2016b: 31).

Anlatıcı erkek karakter abisini de en az baba otoritesi kadar baskın hisseder. Abisi olmasa bile onun varlığı hem kendisini hem de Umman’ı esir altına alır. Abisinin yazdığı hikâyede kendini herkesten yüksekte olan kulede görüyor olması ve kendisi dışında kalan diğer herkesi aşağıda görmesi kardeşi tarafından sinir bozucu olarak görüldüğünden onu yalnız fallus olarak niteler. Fallus nitelemesi gerçek manada anlamı, penisi ve onun ereksiyon gücünü belirtirken buradaki anlamı abi figürü, kardeşin gözünde babaya karşı çıkan bir büyük güç ve iktidar olarak simgeleşir. Anlatıcı karakterin abisinden çekinmesi, ona sinir olması ve yazdıklarını bayağı bulmasındaki sebep aslında kardeşinin abisi gibi olma isteğinden kaynaklanır. Abisi gibi olamadıkça ona karşı haset duyar. Çünkü idealize ettiği beni bir başkası gerçekleştiriyordu.

“Hikâyesinde kendini kulede, hepimizden yukarıda görmüş olması beni sinirlendiriyor. Bayağı buluyorum bu nu; ben en yüksekte olan, hepinizi gözetleyebilen, yalnız bir fallusum demek istiyor. Sen hiçtin abi. Yüксеğe uçup kaybolan bir balondun, söndün, yere indin, dondun, donarak öldün. Varlığının çevresinde tıpkı hava gibi renksiz kokusuz bir âlem yaratmış olmaktan ibarettin, ama olmayanlardan gelen gür bir sesin vardı, hala kulağımda yankılanır” (Tunç, 2016b: 32-33).

Abinin fallusluğu yani otoriter güç simgesi “hikâyesinde kendini neredeyse tanrının eli yerine koyan abim...” (Tunç, 2016b: 36) sözleriyle de ifade edilmektedir.

“**Halas**” öyküsünde anlatıcı erkek karakteri, kendisinden yaşça çok büyük olan abi ve abladan sonra dünyaya geldiği için annesi ve babası tarafından istenmeyen, doğmaması için annesinin elinden geleni yapmasına rağmen dünyaya gelen bir bebektir. Annesi doğana kadar onu istemediğini ama doğduktan sonra çok sevilen bir bebek olduğunu söylemiştir. Anlatıcı erkek karakteri bu durumundan sevgilisi Halas’la tanışana kadar hiç rahatsızlık duymamıştır. Bu durumun can yakıcı farkındalığına kendi gibi ailesi tarafından istenmeyen Halas’ın hayat hikâyesini öğrenince anlar. Onun için önemsiz gibi görünen bu istenmeyen kişi olma durumu aslında hayatında nedensiz olarak hissettiği acının bundan kaynaklandığını daha net görür.

“Dünyanın beni isteyip istemediğini merak etmiyordum henüz, sadece annemin beni istemediğini biliyordum. Ömrüme yayılan kısa, kesik, sızlanan konuşmalarından çıkardığım anlam, istenmeyişimin buğday tenli, kemikli, durgun hatlı olmam gibi, razı olunması gereken bir şey olduğuydu. İstenilmemiş oluşuma küsmeyi akıl edemediğim gibi, bir de anneme hak veriyordum: Fakültede okuyan abimden, evli barklı kızından utanıyormuş, beni düşürmek için türlü yollar denemiş, ama rahmine nasıl tutunmuşsam, başaramamış, doğmuşum. Gerçi doğumumdan sonra beni çok sevdiğini söylerdi, samimiydi, inanırdım, çünkü onda da herkeste olduğu kadar vicdan, bütün kadınlarda olduğu kadar anne yüreği vardı, bu vicdan ve yürekle benim için bir sevgi edinebilmişti, sonradan. Babam ise beni istemediklerini hiç itiraf etmedi, ama inkâr da etmedi, dolambaçlı sözlerin ustasıydı, tıpkı hayatımızın nasıl olduğu konusunda kararsız kalışım gibi ne zaman konuşsa babamın ne demek istediği konusunda da kararsız kalırdım. İstenmemiş oluşumun, aslında içime işlemiş bir acı olduğunu Halas'la ilk sevişmemiz sırasında, birdenbire anladım.” (Tunç, 2016b: 49).

Anlatıcı erkek karakter babasının kaderini yaşamaktan korktuğu için onunla özdeşleşmek istemez. Babasının hayattan beklentileri ona boş bir çırpınış gibi gelir.

“Babama dayanamıyorum. Sanki katlanamayacağım bir kaderi bana devrediyor, bıraktığı miras çıldırmış bir neşeyle noktalanmasını beklediği, ölümden hallice bir hayat. Onunla yan yana gelmekten, aynı karede yer almaktan korkuyorum. Yüzlerimiz aynılacak, kader yıldızlarımız birleşecek, ben de onun gibi istenmediğim bir dünyaya kendimi sevdirmek, yuva kurmak, çoluk çocuğa karışmak, hayatla kaynaşmak için beyhude yere çırpınacakmışım gibi geliyor” (Tunç, 2016b: 46-47).

“**Acilezzet**” öyküsünde anlatıcı erkek karakterin annesi onu doğururken otuz sekiz yaşında vefat eder. Altı yaşına kadar ona annelik yapan ablasını anne, onun kocasını baba, abisini dayı olarak bilir. Ancak bir gün babası beklenmedik bir şekilde ortaya çıkıp onu görmek isteyince işler değişir. Ablası ona o kadar güzel annelik yapmıştır ki gerçek babasının da annesiyle beraber ölmesini diler. Bu sayede ablası gerçeği öğrenmeden önceki gibi annesi olarak kalacak ve eniştesi de babası olacaktır. Çünkü anlatıcı erkek karakterin babası onu daha o kırk günlükken bırakıp gitmiş ve genç bir kadınla birlikte olmuştur. O sırada nişanlı olan ablası ve üniversitede olan abisi ile kala kalan bebeğin tüm sorumluluğunu ablası üstlenmiştir. Ablanın doğurma yetisinden yoksun oluşu da kardeşine kendi çocuğu gibi sevmesini sağlar. Ablanın tam manasıyla tattığı bu duyguyu eniştesi aynı şekilde yaşayamaz. Çünkü annesi öldüğü için kardeşini paylaşacağı ikinci bir kadın yoktur. Eğer biyolojik baba gelmeseydi eniştesi de ablası gibi aynı duyguyu yürekten tadacaktı. Böylelikle ablası da kocasının baba olamayışına bu kadar üzülmeyecekti.

“Ablamın ellerini hatırladım, daima bakımlı ama mat ve anaç ellerini. ...Bazen ablamın yüzünde yarım kalmış bir şey okurdum, özellikle dünya iyisi eniştemle bir yere, mesela maça gidiyorsak bizi geçirirken gölgelenirdi yüzü. İkisine de minnettardım, otuz sekiz yaşında beni doğururken ölen annemi

aratmadıkları için. Defteri ters çevirip arkasına kendi hayatıma ilişkin bir şeyler karalarken, beni çok seven elleri içime dokunan ablam için ağladım biraz: Keşke babam da annemle birlikte ölseydi, böylece eniştem babam olabilseydi, bana anne olabilen ablam, bana baba olamayan eniştem için üzülmeseydi bu kadar. ...Altı yaşındaydım, hiç konuşmadan yemek yiyorduk. Masayı nedenini bilemediğim bir mutsuzluk kaplamıştı. Televizyonun siyah-beyazlığı ve tekdüze sesi bu keder havasına anlaşılmaz bir otorite katıyordu. ...Ertesi sabah beni erkenden kaldırdılar, giydirdiler, kahvaltıya oturtular. Annem babam ve dayım, bana, annem babam ve dayım olmadıklarını, ablam eniştem ve abim olduklarını söylediler, birazdan babamı görmeye gideceğimi” (Tunç, 2016b: 68,73).

Anlatıcı erkek karakter annesiz büyüyen bir çocuk olarak meme yoksunluğu yaşar ve bu yoksunluğun yarattığı tahribatı gidermek için hayatına giren kadınlardan hep bir çocuk gibi kucaklanıp sevmeyi bekler. Bir gün anlatıcı karakterin ev sahibi olan Madam, kendisi hakkında yazılan yanlış hikâyeyi düzeltmek için ona başvurur. Önceleri kadının dediklerine ben yazar değilim, yazmıyorum diye karşılık verse de onun hayatını merak eder. Madam’ın anlatıcı karakteri oğlu gibi görüp ona kucak açması anlatıcı karakteri en ihtiyaç duyduğu bir yaklaşım olduğu için kadının evine sık sık gitme isteği duyar. Madam’la birlikte geçirdiği zamanlarda onun fiziksel özelliklerinde anneye has olan izler fark eder. Annesi gibi gördüğü ablası ile bu kadını mukayese eder. İçinde ona karşı anne sevgisiyle karışık bir şehvet duygusu güder. Başlarda anlatıcı erkek karakter bu durumu garip bulsa da aslında bunun nedeninin anneden mahrum olarak büyüyen bir çocuk olmasından kaynaklandığını bilir. Çünkü bir anne tarafından gerçek manada emzirilip, kucaklanıp, sevilip doyum arayan temel ihtiyaçları karşılanmadığından anneye duyduğu özlemi Madam’a atfederek ona şehvetle, annelik arasında olan bir sevgi nesne yatırımı yapar. Bu sayede eksikliğini güttüğü duygunun karşılığını ondan temin edecektir. Fakat bir gün kardeşleriyle beraber olduğu bir zaman Madam’ın öldüğünü öğrenir. Bu ölüm onu derinden etkiler. Çünkü annesi yerine atfederek koyduğu ve şehvetle ona bakarken bile haz aldığı kadını kaybetmesiyle ikinci kez anneden kopuş duygusu yaşar. Madam’ın ölüşü değil Madam’ın kendisinin yok oluşu onu derinden sarsar (Tunç, 2016b: 68,75,77-78,81,87).

Sigmund Freud’un oidipus kompleksi bağlamında açıkladığı anneyi babadan kıskanma duygusunu anlatıcı erkek karakter de anne sevgisi ile şehvet duygusunu bir arada hissettiği Madam’da yaşar. Onun Nedim’le olan geçmiş aşk hikâyesini anlattığında duyduğu kıskançlık hiç tanımadığı adama öfke ve nefret duymasına sebep olur. Anlatıcı erkek karakter, Madam’la cinsel bir ilişki yaşamasına engel teşkil eden şeyin ne olduğunu bilmediğini söyler. Bunun en büyük engelleyicisi oidipal karmaşadaki anneye karşı duyulan ensest duyguların yarattığı suçluluk ve anneye duyulan cinsel arzusun yasaklayıcısı konumunda olan baba tarafından iğdiş edilme korkusunun yerini el âlemin almasıdır. Anlatıcı karakterin, el âlem tarafından

yaftalayarak toplumdan iğdiş edilmesinden korkması onun Madam'a karşı duyduğu arzularını yansıtmamasından alı koyar. Yani iğdiş eden baba figürünün yerini toplum alır.

“Nesim'in, ansızın çıkar gelir diye evden dışarı adımını atmazmış Madam, şu koltuk yıllardır böyle pencerenin önündeymiş, gözünü yoldan ayırmazmış. Öyle güzel adammış ki, onu sokakta önüne düşen gölgesinin güzelliğinden tanımış. ...Kendinizi kaybedecek kadar nesine bağlandınız dedim birden. Sesim çatallandı. O an içinde kıskançlığa benzer bir duygu kıpırdadı, olduğumdan daha erkeksi bir hal takındığımı, yüzümün yandığını hissettim. Kemik elini uzattı, yanağıma dokundu, çok kadındı. Bir dokunuşla yatıştım. ...Uzanıp elini tutmuştum, tam öpecektim ki bir gürültü duyduk. ...O gece, tutmayı bir kez başardığım elleri öpmeyi başaramadım. Bana engel olan şey ne diye düşündüm. Madamın kucağıyla aramda ne var? İlişkimizdeki gerçek dışılık duygusu muydu beni bundan alıkoyan? Hala bilmiyorum.” (Tunç, 2016b: 80, 83-84).

Oidipus kompleksine yaşayan kişi sadece anlatıcı karakter değil onun abisi ve eniştesi de bu duyguları yaşamış kişilerdir. Abisi annesizliğin ve yitik bir ailenin varlığını yok saymak için kıtalar arası Amerika'ya kaçan bir adam olur. Eniştesi ise annesini daha çocukken kaybettiği için anne yoksunluğu yaşamış ve bu sebepten hayatında karısından başka bir kadını hayatına almayıp karısını tek sevgi nesnesi haline getirmiştir. Baba olamamanın verdiği psikolojik durumla da hayatı sadece karısı ve çocuğu gibi sevdiği karısının kardeşi etrafında şekillenir.

“Abim sözde birkaç ay kalacaktı, ama iki hafta sonra, ben Amerika'ya döneyim en iyisi dedi. Kal mal dedikse de ısrar etmedik pek. Birbirimize yabancılaşmış olduğumuzun hepimiz farkındaydık. Abimin yüzü ufalmıştı, gözlerinin altı kararmıştı, ancak Amerikalı karısıyla telefonda konuşurken canlanıyordu hatları. ...Nasıl olur da bir tek ablamı seversin dedim. Bilmem dedi, benim annem de ben çok küçükken ölmüştü, belki ondandır. Farkında mısın enişte dedim, sen ve ben onun iki oğlu olduk aslında. Ama o anne olamadı dedi, aynı şey değil” (Tunç, 2016b: 80, 86-87).

“Hiçbir Hikâye Görüldüğü Kadar Temiz Değildir” öyküsünün anlatıcı erkek karakteri olan akademisyen Mithat'ın başarısız olarak noktalan bir evliliği vardır. Evliliğinde karısı ile olan aile ilişkisini kendi ebeveynlerinin yaşamış olduğu ilişkiye benzetir. Annesinin, babasından beklediği maddi beklentilerinin karşılığını alamadıkça yaşadıkları şiddetli geçimsizlikte annesinin takındığı tutumu aynı şekilde karısında görmesi ve ona karşı kendisinin tutumu da babasına benzemesinden dolayı artık hayattın tek düzelik olduğunu düşünür.

“Annemle babamın yaşamakta niye bu kadar ısrar ettiklerini düşündüm; ...bir akşam yemek sırasında, annem, istediği yüzüğü almadığı için genç, haris, isterik, vampir bir kadın gibi şirretçe kavga etmişti babamla. Çok gülünç bulmuştum bunu. "Bu yaştan sonra yüzüğüne yapacaksın?" demiştim, annemin gözleri kıvılcımlanmıştı, masadan kalkıp odasına gitmişti, babam da arkasından. Anlamıştım

binyıllardır işleyen çarka çomak sokmaya kalktığını ve Neşide'yi hatırlamıştım. Çark aynıydı, malzeme değişiyordu, yüzük kariyer oluyordu, veremiyorsan hakkını kaybediyordun” (Tunç, 2016b: s.118).

“İhtilaller Neye Benzer” öyküsündeki anlatıcı erkek karakter kendini kuleye hapseden yalnız bir adamdır. “Yalnız ve en tepelerde” (Tunç, 2016b: 172) diyerek, insanlardan uzak durup iletişim kurmamasının nedeni mağrur hallerindendir. Anlatıcının bu mağrur tavra bürünmesinin ruhani sebebini bu öykünün devam niteliği olarak *Evvelotel*’de ele alınan **“Kibir”** öyküsünde değinir. *Kibir* metninde anlatıcı erkek karakter, annesi yaşıyor olmasına rağmen annesini ölmüş olarak lanse eder. Anlatıcı kendisinin, annesi için ne kadar önem arz ettiğini bildiğinden annesini ölüm döşeginde mutlu edebilecek şeyin kendisinin eve geri dönmesi olacağını ifade eder. Anne ve oğlun birbirine olan bu düşkünlüğünü anlatıcı erkek karakter kendi ağzından sezdirir.

“Ara sıra annemi hatırlarım sisli İstanbul gecelerinde. Ölüm yatağına uzandığı zaman elleri sınımsıktı. Saçları terden ıslak, hep hasta başına yapışmış. Yaşasaydı belki onu dönüşümle mutlu ederdim. Yıllar boyu bir ölüm havası taşıdı yaşadığımız ev. ...Adam edilmeye uğraşılan bir çocuğun o evdekilerin anlayamayacağı hayallerini acıyla izledim. ...annesini öldüğünden beri ağır bir matem kokusu sinmişti odalara. O çocuk bendim. ... yağmurlu bir gecede öldü annem. Yanına gittiğimde elleri hala sıcacıktı. Bir tek bana gülümserdi o hasta yatağında yatarken. Kana kana su içer gibi sarılırdı bana. En çok alımdan öperdi. Panjurlar birbirine çarptı öldüğü gece, gök gürledi. Ben yine pencereimin önüne oturdum. Bir yanda feryatlar, bir yanda gök gürültüsü. Küçük bir çocuktum. İhtilaller şimşeğe benzeyebilir diye düşündüm. Bir anda yanıp sönen ve sönerken iz bırakan” (Tunç, 2016b: 171,174).

“Ay Bakıyor” öyküsünde kocasını kaybetmiş bir kadının ondan sonra oğlundan başka düşünecek, başkasını sevecek bir hali olmayıp tüm sevgi nesne yatırımını oğluna konumlandıran bir kadındır. Oğlunun bir şeyler okuyuşu, boyunun uzunluğu, güzelliği babasından almış büyük özellikleridir. Oğlunun bir yaz sabahı çıkıp gidişi ve bir daha geri dönmeyişi üzerine çevredekiler oğlunun derede boğularak öldüklerini söyler. Fakat anne bu duruma inanmak istemez. Kocasından sonra onun varlığını yaşatacak olan oğlunun yokluğu ve tek sevgi bağı olarak tutunacağını yavrusunun olmadığı düşüncesi onu akli başında düşünmeden de alı koyar.

““Sarıl bana oğlum,” derdim, “korkma ben varım.” Yumuşacık uyurdu göğsümde, saçlarının diplerinde biriken terleri silerdim, ıslak alnını öperdim. Yalnızdık, ikimizdik. Büyük köy evinde oğlum ve ben... Göl titreşirdi ötemizde, oğlum göğsümde uyudukça çıldırtıcı yalnızlığımı unutturdu. ... oğlum Adabey gibi çok okurdu. Adabey gibi uzun boyluydu, güzeldi. ...Adabey’siz bir hayata hiç alışamadım, alışmam mümkün değildi. Oğlumla kaldım. Beni anlayan, acılarımı hisseden oğlumla. Atabey’in kokusu silinmemişti da ha odalardan. Bir gün Mansur, “Babam hep uyuyacak mı anne uzaklarda?” diye sordu. “Evet, oğlum,” dedim, “babam hep uyuyacak ve biz yaşayacağız” (Tunç, 2016b: 202-203,205).

- Elektra Kompleksi Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“Kibir” öyküsündeki anlatıcı karakter, abisinin eski sevgilisi Umman ile birlikte çarpık bir ilişki yaşadktan sonra evlendikleri için doğan kızın kendinden mi yoksa abisinden mi olduğunu bilmemektedir. “Ben aylar sonra, kederden-ölmeye-hazır bir halde, karıma, "Hangimizden?" diye sordum. Vermediği cevaptan onun da bilmediğini anladım” (Tunç, 2016b: 29).

Anlatıcı erkek karakterin oidipus karmaşası hala çözülmediği için yetişkin bir özne olduğunda da abisine olan suçluluk duygusundan kızına tam manasıyla bir babalık yapamaz. Yapsa bile çok klişeleşmiş olan baba vasıflarını yerine getirmektedir. “Kızımın babası olmak/ olmamak beni hiç etkilemiyor. ...Utanç verecek kadar sıradan sorular soruyorum suçum hakkında, kendime kızıyorum, kızımı aklıma getirmemeye çalışıyorum” (Tunç, 2016b: 35-36).

“Halas” öyküsünde Halas, küçük yaşta babası ölünce geriye bir tek annesi kalan yetim bir çocuktur. Annesi ise kocasının ölümünden sonra büyük bir buhran içine girerek hayattan ümidini kesen bir annedir. Onu hayatta pamuk ipliği ile tutan şey kızı Halas’dır. Hayattan yitip gitmeyi canla başla isterken buna engel olan, ayak bağı olarak gördüğü kızıdır. Onu da kendisi gibi ortadan kaldırmak ister. Bu sayede kendisi de gönül rahatlığıyla kocasının ardından yitip gidecektir. Ama bir türlü vicdanı el vermediği için kızını kendi öldüremez. Kızının kendiliğinden ölmesi için onu kuyu diplerine bırakır ki oynarken yanlışlıkla kuyuya düşsün. Halas da annesinin onu istemediğini, ayağına bağ olduğunu anlayarak, onun arzusunu gerçekleştirmek için kuyunun yanında annesinin istediği gibi eğildikçe eğilmiş tam düşmesine ramak kala annesi dayanamayarak gelip kızını kurtarmıştır. Fakat bunu sevgiden ya da annelik içgüdüsünden değil gayet de vicdan muhasebesinin ağır gelmesinden yapar (Tunç, 2016b: 49-50).

Halas yıllar boyunca babasının yasını tutan “...otuz beş yıldır her perşembeyi cumaya bağlayan gece Yasin okuyan annenin öyküsü” (Tunç, 2016b: s.53) ile sevgisizlik, ilgisizlik ve istenmezliğin bilinciyle annesiyle kavgalı gürültülü bir hayat yaşarlar. Annesi Halas’a hiçbir zaman istediği ilgiyi, sevgiyi göstermez. Onun kocasına olan saplantılı yapısı intihar etme düşüncesine kadar götürürken bir başka adamı aklından bile geçirmez. Kendi geçirmediği gibi bu ruhaniyeti kızına da sirayet eder. O da başka adamlara gidemez. En sonunda Halas, annesinin kocasının ardından yitip gitme arzusunu onu öldürerek gerçekleştirir. Halas bu duruma cinnet diyenlere cinnetin olmadığını aslında cinnetten çıkışın, cinnetin ise annesinin ta kendisi olduğunu söyler (Tunç, 2016b: 42).

“Kızına bakıp bakıp ağlayan annenin öyküsü. Bileklerini kesmek isteyen annenin öyküsü. Kendini asmak isteyen annenin öyküsü. Böcek ilacı içmek isteyen annenin öyküsü. Hiçbirini yapamamış annenin öyküsü. Başka adamlara gidememiş annenin öyküsü. Annesi başka adamlara gidemediği için, bir adama gidememiş kızın öyküsü. Dünyanın istemediği anne-kızın öyküsü” (Tunç, 2016b: 53).

“*Acilezzet*” öyküsünde yer alan Madam’ın anne yerine babaya olan düşkünlüğü dikkat çekmektedir. Madam’ın annesi varlıklı bir aileden gelen bir kadındır. Kocasını onu istediği gibi bir evde oturtamadığı için kocasını terk eder. Anne giderken yanında kızını da almak ister ama Madam babasına olan düşkünlüğünden dolayı onu bırakıp da annesi ile gidemez. Babasıyla sobası bile olmayan bir evde kalır. Babasının arkadaşı Nesim onlara destek çıkar. Babası Madam’ın liseyi bitirdiği bir yaz adada kayalıklara atlayarak intihar eder. (Tunç, 2016b: 71,75).

Madam’ın Nesim’e ilgisi babasından sonra hayatına giren tek adam olması ve onlara küçüklüğünden beri yardımcı olmasıyla onu hem bir baba hem de bir âşık yerine koyar. Adamın evli ve çocuklu olması bile bu duruma bir engel teşkil etmez. Zaten Nesim, Madam’ın hayatına dokunup geçen bir adamdır. Evinden, işinden ve çocuklarından vakit kaldıkça Madam’ı görmeye gittiğinde bu kadarı bile Madam için yetmektedir. Bunun sebebi baba koltuğunun boşluğuna onu konumlandırmasıdır. Onun varlığı, aşkıdan daha kuvvetlidir.

“Gecenin hangi saatinde geleceği hiç belli olmazmış Nesim’in, ansızın çıkar gelir diye evden dışarı adımını atmazmış Madam, şu koltuk yıllardır böyle pencerenin önündeymiş, gözünü yoldan ayırmazmış. Öyle güzel adamış ki, onu sokakta önüne düşen gölgesinin güzelliğinden tanırmış. Şu taraftan, karşı kaldırımdan gelirmiş, durup pencereye bakar, sonra sessizce eve girermiş. Yanardağ gibiymiş. Gelir, patlar, taşar, yakar, gider, bir süre görünmezmiş. ... varlığı yetiyordu” (Tunç, 2016b: s.80).

Öyküdeki anlatıcı erkek karakterinin ablası da eletra kompleksi bağlamında babayla aşılmayan sorunları olan bir kadındır. Babası, onu ve kardeşlerini annesinin ölümünden sonra terk ettiğinde abla bu bırakılmışlığın verdiği acıyı unutamaz. Yıllar sonra çıkıp geldiğinde babasını içinde hala affedemez. Bir gün babası Parkinson hastalığına yakalanınca ara ara gider ona bakar ve onunla ilgilenir. Kardeşi bunun neden yaptığını sorduğunda babasının onlara yaptıklarına karşı ablasının şefkatine karşı duyduğu mahcubiyetten gözleri kaçırmasından yadsıyamadığı bir haz aldığını söyler. Bu da abla için küçük de olsa babaya geçmişin diyetini ödettiği bir cezadır.

“Asla affetmedim babamı dedi. Bin kere söylemişti bunu. Ama ziyaretine gidiyordun dedim. İlk defa söylediğim bu söze kırılmasından korktum bir an. Kırılmadı. Çok yaşlanmıştı dedi, parkinsonluydu, eli

ayağı tutmuyordu. Olsun dedim, gidiyordun ya. Gözlerime bakamaması hoşuma gidiyordu dedi ablam” (Tunç, 2016b: 74).

“*Hiçbir Hikâye Görüldüğü Kadar Temiz Değildir*” öyküsünde anlatıcı karakter Mithat’ın kuzeni Jülide’de babasının karakterini üzerinde taşıyan bir profil çizmektedir. “Jülide çok kızmıştı. Neşide bizim ailede bir tek Jülide’den korkardı. Jülide’den herkes korkar, kocası bile. Jülide babasına çekmiş. Babası ailemize girmiş tek Karadenizliydi, sinirlendiği zaman konuşmasından Karadenizli olduğu fena halde anlaşılırdı” (Tunç, 2016b: 94).

“*Doğru*” öyküsünde anlatıcı kadın karakterin kocası, âşık olduğu kadının yalancılığını çok sever ve onun yalanlarında kendini daha canlı hisseder. Fakat kızın bu aşırı yalancılığı zamanla ondan uzaklaşmasına sebep olur. Kızın bu kadar güzel yalan söyleme yeteneği ona annesinden miras kalmış bir özelliktir. Bu anne *Mozart’ın Son Zartı* öyküsündeki Şebnem karakteridir. Annenin kırık geçmiş çocukluğu ve elektal çatışmasını sağlıklı şekilde atlatamadığından ötürü bu izleri kendi kızına da işler. Kızında da aynı kendisinde olduğu gibi en iyi savunma yeteneği yalancılık olur. O da annesinden göremediği ilgi boşluğunu yalanlarıyla kurduğu ideal egosunda gidermeye çalışan bir kadına dönüşür.

“Kızın annesi de müthiş bir yalancıymış, her tanıştığı kişiye farklı bir hayat hikâyesi uydurmuş. Kocam kızın annesinin anlattıklarının hangisinin doğru olduğunu keşfedememiş hala. O kadar ki, annenin adının Şebnem olduğundan bile emin değilmiş, Neriman olabilirmiş mesela. Kız annesi için, uydurduklarını yazmaya üşenmeseydi yazar olabilirdi diyormuş” (Tunç, 2016b: 126).

“*Yanık Taşlar*” öyküsünde “Ayfer Tunç” çocukluğunun geçtiği, babasıyla olan anılarının canlandığı yerlere otuz beş yıl sonra tekrar gider. *Taş ülkesi* olarak tabir ettiği, babasının içinde bulunduğu fotoğraftaki yer Mardin şehridir. Oraya gitmesinin asıl nedeni babasıyla beraber anılarının geçtiği ve küçük yaşta babasını burada kaybeden bir kadının içinde bastırıldığı baba özlemini ondan kalan izlere rastlayarak az da olsa o dindirmek istemenin yarattığı etkiyle buraya gelir. Bu yola neden çıktığını bilmediğini söylese de tek nedeni yıllarca içinde tuttuğu baba özlemini giderme arzusudur. (Tunç, 2016b: 132-133,136).

“*Yaşadığımız Yerler*” öyküsünde anlatıcı karakterin annesi doğduğu yerlere kök salmış oralardan kopamayan, yalnız, hüznü ve mutsuz bir kadındır (Tunç, 2016a: 181). Anlatıcı kadın karakter annesi tarafından istenmeyişinin farkında olan, ilgisiz bir annenin kızıdır. Annesinin bu yıkık ruhu aynı şekilde kendisine sirayet eder. Eğer annesi, kızı olmasa o kök saldığı yerlerden başka yerlere kaçıp gidecekti ama gidemedi. Bu yüzden yüzünde hep sevgi ile nefrete karışan bir bakışa sahip olur. Ne çok isterdi kök saldığı yerden gitmeyi ama gidemedi. Bunun yaratmış olduğu büyük tahribatla sürekli olarak kızını kendinden mahrum

bırakır ve yüzüne yerleşmiş olan sevgisizliğin izlerini bakışlarıyla kızına bakarken her defasında ona bunu hissettirir.

“Durmadan sızlanan, bir türlü memnun olmayan annemi, şimdi, başka türlü anlıyorum. Yaşadığı yerlere alışmış o. Hiçbir yerin yabancıısı alamıyor. Oysa eskiden ne kadar başkaydı. Her rüzgârda incecik sallanan, ıslak gözleri hep uzaklarda bir yerlere takılı duran, suskun kadın. Ben onun tek varlığıydım. Yalnızlığın içine sızdığı saatlerde, bana takılırdı gözleri. O gözlerde şimdi sevgi ve nefreti, acıma ve bıkmayı karışmış buluyorum. Kızıl-sarı saçlı bir çocuk olmasaydı hayatında... ..yani olmasaydı; alıp başını gitmek daha kolay olurdu belki, neresi olursa olsun gitmek. Ya da içten, duya duya gülmek, gülümsemek dünyaya karşı. Sessizce ve yavaş yavaş ölmek belki de uzun bir yolu bitirir gibi, yorgun. Kalbine batan hançeriydim onun, ayağına bağlı taşım. Belki bu yüzden gönderirdi beni hep Kamber’in bahçesine. Ama kuyuya düşeceğimden de delice korkar, hemen gelirdi arkamdan, sarılırdı bana. ... hayatta katlanan bir kadın anlayamazdı benim içimde biriken şeyleri. Ben bile unuttum sonra, kaybettim” (Tunç, 2016a: 183).

Anlatıcı kadın karakter çok ister annesinin onu sevmesini, geceleri uyanıp onu kucağına aldığı anda uyuma taklidi yapar. Böyle bir güzel anneye sahip olmanın fakat bu güzel annenin mahzun hali ancak onun gibi hülyalı bir çocuğa yaşayacağını düşünür. Ne olursa olsun annesi onu ne kadar da istemesin o annesinin kızı olarak onu çok sever içindikileri ona açamadığı annesini hep özler.

“Annem ensesinde topladığı saçlarını usulca çözerdi. Bir başkasının elleriymiş gibi elleri, çok sevilen birinin elleriymiş gibi, kendi saçlarını okşardı. Yandan gördüğüm yüzünde gözyaşları sessiz, ışıklı yollar çizerdi. Ne kadar güzel derdim. Annemin yanağından kayan gözyaşlarının bıraktığı parlak yollar ne kadar güzel... Dünyanın en güzel kadınıymış gibi gelirdi bana. Bazı geceler uyanır, beni kucağına alırdı. Uyuyormuş gibi yapardım. Yüreğinin sesini dinlerdim oysa bir çaresizliğin, bir katlanışın duyulması imkânsız mırıltısı. ...kuşku duyuyorum gerçekliklerinden. Annem hep ağlamaklı, sessiz, yalnız bir kadın mıydı gerçekte? Benim hülyalı çocukluğuma böyle bir anne yakışıyordu belki de. ...Annem kadar güzel oluyorum. ... Çiçeklerimi kokluyorum, annemi özlüyorum. Onun dalgın bakışlı, solgun yüzünü istiyorum” (Tunç, 2016a: 185,188).

“*Mozart’ın Son Zartı*” öyküsünde anlatıcı kadın karakter Şebnem, anne ve babasının boşanmasından sonra iki taraftan da istenilmeyen çocuk olarak bir anneye bir babaya gidip gelmelerden usanmış yuvasız bir çocuktur. Bu sevgisizliğin ve aradığı ilgiyi bulamamanın yarattığı çatışmayla kendi hayatında olmayan şeyleri olmuş gibi lansa etmeyi kendine adet edinir. Yaşamış olduğu bu elektrik çatışmayı sağlıklı atlatamadığı için davranış bozukluğu haline gelen bu yalan söyleme eylemi arzu ettiği her an rahatlıkla yalan söylemeye meyilli bir karakteri doğurur (Tunç, 2016a: 214).

“**Su**” öyküsünde anlatıcı kişinin babası, ailesiyle beraber güneydoğuda bir şehre iş sebebiyle gelirler. Onların o şehre gitmesiyle adeta babası oraya medeniyeti de götürür. Anlatıcı karakterin babayı anlatırken kurduğu olumlu cümleler onun babaya karşı ne denli bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir. Onun için baba, hayranlık uyandıran bir şahsiyettir.

“Babam, ne kadar insancıl bir yabancıydı oralara derin mavi gözleriyle. ...akışları bu sonsuz ve susuz düzlüğü kucaklıyordu. S açlarından deniz kokusu yayılırdı. ...Kasabalılar için babam, garip kokusu ve bakışları yüzünden hep bir yabancıydı. ...Kararlılık, güven yüklüydü yüzü, ince ve canlı çizgileriyle bir deniz çocuğu. ...Babam doğanın bu adaletsizliğini insanca bir adalet duygusuyla gidermek için uğraşıyordu. O denizin çocuğuydu, kumlar kule, deniz kabukları oyuncak” (Tunç, 2016a: 223,225).

Fakat bir gün evden yine su için çıkan babası her zamankinden farklı bir şekilde çıkarak beklenmedik bir şekilde ölür. Kasabanın ümidi olan baba ölünce ahali sanki medeniyetini, uygarlığını kaybeder. Anlatıcı kişinin annesi eşine ait her şeyi toplayıp o kurak yeri terk ederek giderler. Anlatıcı kişi de annesi gibi o kurak yeri, oradaki tüm anıları aklına kazıyarak orayı gerisinde bırakır ama aklından babaya ait olan o yerle ilgili anılar silinmez. “Babamın upuzun, deniz kokulu vücudu yaş ağaçtan bir tabutta, annemin doğduğu ovalara, bir nehrin durmaksızın suladığı ovalara doğru ilerlerken; güneydoğu gittikçe geride kalıyor, o kuru, sıcak havanın yerini bir ağaç kokusu, bir su kokusu alıyordu” (Tunç, 2016a: 228).

- Rüya Kavramı Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“**Evvelotel**” öyküsünde rüyaların kaynaklarına bakıldığında üç yerden temin edilmektedir. Bunlar geçmiş çocukluk anıları, günün kalıntıları rüyalar ve uyku sırasında açığa çıkan fizyolojik ihtiyaçların rüyaya sirayet etmesiyle oluşan rüyalar. Bu öyküde de otel işletmecisi karısını ve çocuklarını geride bırakıp gitmek istediğinde çocukken, kendi yaşlarında bir çocuğun annesi ile otele gelişini ve babasının annesini başka bir kadınla aldatışına şahit olur. Çocuğun annesi, aldatıldığını bizzat kendi gözleriyle görünce bu durumdan dolayı fenalık geçirip yere düşer. Kadının oğlu, annesine bir şey olacak diye kopardığı feryatlar ve ağlamalar otel işletmecisinin hafızasında çocukluğundan kalma derin bir ize dönüşür. İşletmeci de aynı durumu kendi çocuklarına yaşatmamak için evini terk etmek istese de bunu yapamaz. “Evimi ilk terk ettiğim de bir gece rüyama sen girdin. - Ben mi? Nasıl? - Oğlum senmişsin güya. Senin o günkü halin yani. Öyle çok ağladın ki, uyanır uyanmaz eve döndüm. Senin yüzünden hayatım kaydı. – Oğlum sevindi mi dönünce? – Sevindi” (Tunç, 2016b: 18).

“Yaşadığımız Yerler” öyküsünde anlatıcı kadın karakter yalnızlığını, sevgisizliğini ve can sıkıntısını gidermek için kuyu başında sürekli olarak komşu oğlu Kör Kamber ile vakit geçirir. Kör Kamber ona hikâyeler anlatır. Onunla birlikte uzak yerlere gidebildikleri düşler kurar. Anne ilgisinden yoksun bu kızın kaygılı düşünceleri, arkadaşı ile kurduğu bu düşler ve hikâyeler sayesinde dağılır. Yetişkinlik zamanına geldiğinde hayatına kimler girerse girsin Kör Kamberi ve onun anlattığı düşleri unutamaz. Elektral dönemden kalan yara izli anılar ve Kamber’in düşleri sürekli olarak rüyalarını işgal eder. Anlatıcı kadın karakter, bilinç dışına bastırıldığı yaralı çocukluğunu, çocukken gördüğü rüyalar ve Kamber’le kurduğu düşler şimdiki zamanında rüya vasıtasıyla tekrar tekrar canlanır.

“Ne kadar unutsam, yalanlasam da kör Kamber rüyalarım giriyor. Uzak yerlerin rüyalarını kaybetmememi söylüyor. Uzun sapasını uzatıyor bir yerlere doğru, "Uzak yerler," diyor, "yaşadığımız yerlerin bittiği yerde başlar..." "Hayır Kamber," diyorum, "hayır. Uzak yerler diye bir şey yok artık! "Sapasını bana uzatıyor. "Var," diyor, "var. İşte burada. "Gözlerini işaret ediyor. Uyanıyorum. Gece, karanlık, soğuk. Kurtulamadım şu çocukluğumun rüyalarından. ...Oysa Kamber'le benim konuşmalarımız... ..içimizden kopup gelen rüyalar, hep başka yerlerde olan ve hep geleceğe ilişkin” (Tunç, 2016a: 181,186).

“Ay Bakıyor” öyküsünde anlatıcı kadın karakter kocasının ölümünün yaratmış olduğu travma ile sürekli olarak sevdiği adamı rüyalarında görmektedir. “Her gece rüyama giren Adabey'e tekrar ederdim onun sözlerini. Rahat uyu Adabey. Sensiz bir hayatta oğlumuz beni çok sevindiriyor” (Tunç, 2016b 206).

- Esere Yansıyan Yaratıcı Yazar Etkisi Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“Kibir” öyküsünde rastlanan izlekler şu şekilde karşılaşılmaktadır; Anlatıcı erkek karakterin abisi de yazar gibi yazma eylemi gerçekleştiren bir adamdır. Dokuz sayfalık kendinden yola çıkarak bir hikâyeye yazar. “Adı "A" harfiyle başlamadığı halde hikâyesinde kendisinden "A" diye söz eden abim” (Tunç, 2016b: 21).

“Acilezzet” öyküsünde rastlanan izlekler şu şekilde karşılaşılmaktadır; Anlatıcı erkek karakterin kendisi de yazar gibi yazma eylemi gerçekleştiren bir adamdır. Madam hakkında yazılmış olan ve Madam’ın anlattığına göre hikâyenin doğru olmadığı ve kiracısı olan anlatıcı erkek karakterin televizyonlara çıkan bir yazar olduğunu iddia ettiği için onun hayat hikâyesini kaleme almasını ister. İlk başlarda yazar olmadığını ifade eden anlatıcı karakter daha sonra kadına ve onun hikâyesine ilgi duyduğu için yazma işine tam der. Aslına

bakılacak olursa yazma teşebbüsüne daha önceler başvuran anlatıcı karakter bunu devam ettirmemiştir ta ki hayatına Madam girene kadar.

“Beni yakan üç hikâyenin hikâyesini yazmaya çalışıyorum. Biri benim, biri Madamın hikâyesi, üçüncüsü bizi bir araya getiren yayımlanmış bir metin. ...Sizi televizyonda gördüm, yazarmışsınız dedi. ...Doğrusunu yazabilirsiniz dedi. Ama ben yazar değilim. Ama yazabilirsiniz. Yazabilme ihtimalinin beni neden böylesine kışkırttığını bilmiyorum. ...Yazacak mısınız? Yazacağım. Böyle başladı” (Tunç, 2016b: 59,64,67,69).

Ayfer Tunç’un, her eserinde farklı anlatım tekniğini deneyerek okurlarını şaşırtmayı seven bir yazar olduğu bilinen bir özelliğidir. **Acılezzet** öyküsünde de yazar, anlatıcı karaktere ele aldırıldığı hikâyeyi de **Suzan Defter** romanın da olduğu gibi iki taraflı bir anlatı tekniğini kullanarak bilincin herkes için nasıl seyir ettiğini gözler önüne serer. Yazarın bu görüşünü destekleyen kurgusu aşağıdaki gibidir.

“Her akşam kitabı ve bir yüzüne Madamın anlattıklarını, öbür yüzüne kendimi yazdığım defteri okuyorum. ...Hayatımın bu aşamasında böyle bir hikâye yazmak, bana bir tür vasiyet gibi görünüyor, - öte yandan, yazabilirsem kendim olacağım sanıyorum. ...Madamla tanıştığımız sabahı yazdım dün akşam. Defterin ne tarafına yazacağımı düşündüm önce, bu kimin hikâyesi? Madamın mı, benim mi? Karar veremedim, sonunda hikâyenin içine yazdım, ikimize de ait olsun diye. ...Madamın anlattıklarını yazdığım defterin arka yüzüne kendime ilişkin karaladıklarımı ona anlatıp anlatmadığımı hiç hatırlamıyor olmam. ...Yazmaya başlayınca gelişigüzel satırlar yazmakla yetinemeyeceğimi, yazdıklarımın kendine ait bir evren kazanmasını şiddetle istediğimi fark ettim. Kelimeler bana hâkim olmaya kalkıştıkça, ben onlara hükmetmeye çalıştım. Endişe ile haz birbirine dolanıp beni kovalamaya başladı. Defterin iki yüzü arasında gidip geldim kovalandıkça” (Tunç, 2016b: 60-61,72,75).

“Hiçbir Hikâye Görüldüğü Kadar Temiz Değildir” öyküsünde yazar gibi yazma eylemini gerçekleştiren akademisyen Mithat bir makale kaleme alır. “...gözden-düşmüş-köklü-semtlerde-yaşanan-kültürel-erozyon hakkında aylardır yazdığım yazıya devam edebilir, terkedilen çorap fabrikasının pitoresk güzelliğinden söz ettiğim paragrafı tamamlayabilir, sonra yatmaya gidebilirdim” (Tunç, 2016b: 89).

“Yanık Taşlar” öyküsünde Ayfer Tunç bu öyküde küçükken yaşamış olduğu Mardin’i ziyarete gider ve babasını ve onda bıraktığı izi bu öyküde kaleme alır. Otobiyografik yazarlıktan uzak olduğunu söyleyen yazar sadece bu öyküsünde ve **Su** öyküsünde kendi hayatından izler taşıyan bir metin kaleme alır. Tunç’un, Handan İnci’yle yaptığı söyleşide babası ile ilgili hatırladığı tek anıyı şöyle anlatır:

“Birde rüyayı andıran, niye hatırladığımı hala çözemediğim bir hatıram var. Küçük bir süs havuzu hatırlıyorum. Yeşilimsi mozaik taşlarıyla kaplı, belki de suyu yeşillendiği için taşlarını yeşil sanıyorum.

Babam olduğunu sandığım biri beni belimden tutup havuzdan çıkarıyor, eve götürürken elbisemden damlayan sulan seyrediyorum. Kendi- me dair hatırladığım bu en eski an, anıdan çok rüyaymış gibi geliyor bana ama anlatılanlara göre sürekli bu havuza girip suyla oynarmışım, öyle çok oynamışım ki sonunda ellerimin derisinde bir sorun olmuş, suya girmemi yasaklamışlar. Böyle anlattılar, dolayısıyla rüya olmasa gerek” (İnci,2014: 24-25).

Bu öyküde de yazar, geçmişinde hatırlayabildiği ve hafızasına kazınan süs havuzunu öyküde işler.

“İçi yeşillenmiş bardak bana susuz bir havuzu hatırlattı. Bir süs havuzu. Ellerimi havuzun dibindeki kurumuş yosunumsu artıklara sürüyordum. Çok tozluysa. Beni çağırıyorlardı, ama gitmek istemiyordum. Havuzun suyla dolu olduğu zamanları hatırlamıyordum, ama suyla doluyken bu havuzda çok kaldığım için derimin inceldiğini (bana böyle söylemişlerdi) ve soyadı Palabıyık olduğu halde bıyıklı olmamasına çocuk aklımla şaşıtığım bir doktorun bu havuza girmemi yasakladığını hatırlıyordum. Bir gün bir çift el, -muhtemelen babamın- koltukaltlarımdan tutarak beni havuzdan çıkarmıştı” (Tunç, 2016b: 132).

“**Tevekkül**” öyküsünde rastlanan izleğe şu şekilde karşılaşılmaktadır; bu öyküde anlatıcı karakter Hilal’e yazar olarak bir kitap yazdığını söyler. “Herkes gibi ben de kitap yazıyorum dedim. Herkes gibi. Sorsa anlatacak bir içerik bulamayacaktım. Bir içeriği vardı elbette, ama ya sorarsa diye düşündüğüm anda boşluğa dönüştü” (Tunç, 2016b: 143).

“**Serim-Düğüm-Çözüm**” öyküsünde yazarın kendisinin de ifade ettiği gibi bu öykü **Evvelotel**’in bittiği **Saklı** kitabının başladığı bir kapanış öyküsü olarak bilinçli tasarladığı bir öyküdür. Tanrısal bakış açısıyla ele alınan öyküde yazmaya çalışan yazarın yarattığı karakterler dile gelip yaratıcı yazarın yazma serüvenini anlatır.

“Yazar, ana temayı sözcükleri olsun yenilemeyi becerenden metin boyunca tekrarlamış, hikâyeyi kuvvetli bir omurga üzerine inşa edememiştir. ...Artık hiç de genç olmayan bu başarısız yazar bugünden baktığında, hikâyesinin nasıl da aptalcasına umutlu olduğunu görüp hikâyesi için değil, hayatı için acı çekmektedir. Gerçi ondan hala yazar diye söz etmek de doğru olmaz, yazmayı bırakalı çok oldu çünkü. ... Bu, yazarın sonsuzluk fikriyle ilk yüzleşmesidir. ... Yazar, ona hikâyeyi esinleyen kadını gerçekten tanımış olduğu halde, hikâyenin çözümünü yazmamayı, düğümü bir çözümmüş gibi göstermeyi tercih etmiştir. ...Düğümü çözümmüş gibi sunmasının nedeni, sadece pek de başarılı sayılmayacak bir yazar olması değildi” (Tunç, 2016b: 151-152-153).

Öyküde tanrısal bakışın ifade ettiği ve Ayfer Tunç’un da etkilendiği önemli yazarlardan biri olan Max Frisch zikredilir. “Çünkü Max Frisch’i okumamıştı henüz, onun "her insan önünde sonunda kendi hayatı zannettiği bir hikâye uydurur" gibi bir cümle yazdığım bilmiyordum,- Max Frisch’i daha sonra da okumadı” (Tunç, 2016b: 154).

“İhtilaller Neye Benzer” öyküsünde kulede ışıkları hava durumuna göre açıp kapayan karakter kendini ifade etmek amacıyla hikâyeler şiirler yazan bir adamdır. Yalnızlığına yazmak iyi gelir. “Öyle çok şeyi terk etti ki, İstanbul'un üç kulesinden birinde oturup, kimselerin okumadığı şiirler yazan bir adam oldu sonunda. ...Kimselerin bilmediği şiirler yazdım ve her şeyi terk ettim” (Tunç, 2016a: 169-170).

“Mozart'ın Son Zartı” öyküsünde Ayfer Tunç da lise yıllarını yatılı bir okulda geçirir. Orada edindiği arkadaşlıkların eserlerinde izleri mevcuttur. Örneğin yatılı okulda yakın olduğu arkadaşlarından birinin evi okulun tam karşısında yer alır (İnci, 2014: 79). Bu öyküde de Asil'in evi Şebnem'in okumuş olduğu yatılı okulun karşısında yer almaktadır. “Evleri Şebnem'in okuduğu yatılı okulun tam karşısındaydı. İki takım çarşafla yatılı okulun yolunu tuttum. Yatılı öğrencilikten yatılı bayanlığa geçtim yani” (Tunç, 2016a: 215-216,218).

“Su” öyküsünde yazarın Handan İnci ile yapmış olduğu söyleşide de ifade ettiği gibi bu öyküsü babasının görevinden ötürü geldikleri Mardin'de onu kaybetmesi konu edinilir. Bu öyküyü yazarken Tunç, bilinçli bir şekilde hatırladığı içinde bir zamanlar yaşamış olduğu Mardin'i değil onun çocukluğundan kalan silik parçacıklı olarak hatırladığı geçmişini konu alan ikinci otobiyografik öyküsüdür.

“Hele babam, ne kadar insancıl bir yabancıydı oralara derin mavi gözleriyle. Güneydoğunun tanımadığı, bilmediği bir coşkunun rengiydi mavi. ...Babamın upuzun, deniz kokulu vücudu yaş ağaçtan bir tabutta, annemin doğduğu ovalara, bir nehrin durmaksızın suladığı ovalara doğru ilerlerken; güneydoğu gittikçe geride kalıyor, o kuru, sıcak havanın yerini bir ağaç kokusu, bir su kokusu alıyordu” (Tunç, 2016a: 223,228).

- Katarsist (Konuşma Kürü-Baca Boşaltma) Kavramı Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“Kibir” öyküsünde anlatıcı karakter abisine karşı işlediği suçtan büyük bir mahcubiyet duymaktadır. İçindekilerini birine anlatıp kurtulmak ister. Böyle zamanalar da yakın bir arkadaşın olması gerektiğinden bahseder. Çünkü insanın içinde tuttukları yük olduğundan birine anlatma ihtiyacı duyar. “Nereye gidebilirim? Diye düşündüm: Karıma. Anneme. Sevgilime. Herhangi bir otele. Bir arkadaşım olsa ne iyi olurdu dedim. Ama anlatacaklarından korkan insanların arkadaşları olmamalı” (Tunç, 2016a: 22).

Anlatıcı erkek karakterin abisi de yalnızlığındaki anlatma ihtiyacını yazma eylemi ile gerçekleştirmektedir. “Abimin bu hikâyeyi niye yazmış olduğunu düşündüm. Birkaç ihtimal vardı, -yazmak isteği, intikam arzusu, gerçeği yeniden kurgulamak hırısı- hiçbirisi yeteri kadar kuvvetli değildi” (Tunç, 2016b: 27).

“Tevekkül” öyküsünde anlatıcı erkek karakter yalnızlığına yoldaş olsun diye yanına Cafer adında bir yardımcı alır. Tek başlılığını paylaşmak adına rakı sofrasında onunla konuşmak ister.

“Bu eksilme duygusu yüzünden içimin çok acıdığı geceler göndermiyorum Cafer’i odasına. Otur, anlat biraz diyorum. Ne anlatayım beyim diyor, anlatacak bir şey yok ki? Dokunmaktan kararmış bir meşini andırıyor yüzü. Rakı içiyoruz. Çok içiyor. Az konuşuyor. Ama konuştuğunda bıçak gibi batan sözler ediyor. O sustukça ben konuşuyorum. Konuştukça hayatım iyice harcanmış görünüyor gözüme” (Tunç, 2016b: 169-170).

“Önemsizlik” öyküsünde yer alan Madam Esterea ve Nesim birbirinin yalnızlıklarına iyi gelmiş iki karakterdir. Nesim, Madam’ın babasının arkadaşı olduğu ve İstanbul’da ondan başka konuşup rahatça dertleşebileceği bir kişi olmadığı için onun tüm huysuzluklarına katlanır. Madam’a gittikçe âşık olan Nedim içindekilerini asıl âşık olduğu kişi Madam olarak değil de başka kızlarmış gibi üstü kapalı bir şekilde de olsa ona dökerek rahatlar. “Aslında poz vermek hoş bir bahanedir. Ester bir koltukta otururken, pencereden bakarken ya da kucağında bir buket çiçekle gülümserken, Nesim onun resmini yapmaya uğraşır. Bu arada konuşurlar, dertleşirler, daha doğrusu Nesim ona âşık olduğu kızları anlatır” (Tunç, 2016a: 189).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“Kibir” öyküsünde baştan sona kadar anlatıcı erkek karakterin abisinin sevgilisi olan Umman ile beraber olmasından sonra hem onda hem de Umman’ın üzerinde süperegodan kaynaklı olan vicdan azabı ve suçluluk duyguları görülmektedir. Anlatıcı karakterin abisi evi ve sevgilisini terk ettikten sonra uzaklara gitmesi sonucunda Umman’ın sevgilisinin arkasından acılar çekmesi anlatıcı karakter ile Umman’ı birbirine yaklaştırır. Bir gün abisinin öldüğünü öğrenen anlatıcı karakter onun cesedini teşhis etmeye gider ve ondan geride kalan eşyaları teslim alır. Bu durumun karşısında etkilenen anlatıcı erkek karakter ağır bir suçluluk duygusunu tepeden tırnağa hisseder. Anlatıcı erkek karakter abisinin sevgilisiyle olmaktan dolayı abisine karşı duyduğu utanç ve suçluluk duygusuyla onun cenazesine kimsenin gelmesini istemez. Sanki onun ölüşü başkaları tarafından anlatıcının sevinçle karşılanacağı bir durummuş gibi görüneceği düşüncesi ona kimselerin abisinin öldüğünü ve cenazesinin olduğunu söyleyemez. Cenazeyi öğrenen Umman da eski sevgilisinin törenine katılır.

“Kendimi korkunç suçlu hissettim. Oysa mazlum olandım ben... ..İçimdeki suçluluk geçmedi. İçimdeki suçluluk karıma da geçti. ... Cenazede kimseler yoktu. Karıma "Gelme" demiştim. Kızıma abimin öldüğünü söylememiştim. Eşe dosta, akrabalara, hiç kimseye haber vermemişim. Ne diyecektim

ki? Müjde! Abim ölmüş. Duydunuz mu? Abim ölmüş. / Nihayet... Abim ölmüş. ...Karımın gözleri kızarmıştı. Bana bakamıyordu. Ben ona bakamıyordum” (Tunç, 2016b: 23-24-25).

Anlatıcı erkek karakter abisini ölümünü sindiremediği ve suçluluk duygusunu yok edemediği için karısıyla aynı yerde duramayarak evden uzaklaşmak ister. Aynaya baktığında bile yüzünde gördüğü suçluk ifadesi yüzünden aynadan gözlerini kaçırır. Sürekli birileri tarafından yargılanıyor hissi onu bir buhranın içine iter.

“Banyoya gidip suyu açtım, ellerimi yıkacakken vazgeçtim. Banyonun bir duvarı yekpare aynaydı. İnsan kendini görmek istemese de görüyordu. Gözlerimi kaçırdım. ...Kuşlar ürkütücüydü. Sürüler halinde odanın penceresine doğru uçarlarken beni yargılamaya geliyorlar gibi bir hisse kapıldım, saçmaydı” (Tunç, 2016b: 26-27).

Anlatıcı karakter abisinin el yazma hikâyesini eline aldığı anda bakmaya bile dayanamaz. Çünkü her satırını okuduğunda ondan izlere rastladığında suçluluğu bir değil bin kez yüzüne çarpar. Bu yüzden abisinin el yazmasına bakmaya dayanamadığından onun yazdıklarını kendi yazısıyla başka bir kâğıda aktarır. Böylelikle her gördüğünde içi suçluluktan paramparça olması biraz olsun hafiflemiş olacak ve içinin dağlanması hiç olmazsa onun iziyle değil kendi iziyle olacaktır.

“Abimin bu hikâyeyi niye yazmış olduğunu düşündüm. ...Önce gerçeğin düşünceler ve yalanlar arasında dağıldığı hikâyeyi kopya ettim; çok zor oldu. El yazısına bakmaya dayanamıyordum. Bu nedenle bir cümleyi hızla okuyup tekrarlıyordum ezberleyene kadar, kâğıda geçiriyordum, sonra diğerini okuyordum. Cümleler tekrarladığım sırada beni fazla etkilemiyordu, sese dönüşünce anlamını kaybediyordu. Ama yazınca yine anlam kazanıyordu, suça dönüşüyordu bu defa” (Tunç, 2016b: 27).

Anlatıcı karakter, çektiği ağır tahribatla çektiği vicdan azabı yüzünden abisinin onun Umman ile yaşadığı ilişkiyi bildiğini düşünür.

“Cezasını çekmediğim suçumu abimin bildiğini, bu nedenle gittiğini biliyorum, nerden bildiğini bilmiyorum. Biliyorum da denemez aslında, bildiğini hissediyorum. Ama hikâyesinde buna ilişkin hiçbir ima yok... Suç varlığını yeniden hissettirirken, abimin hikâyesine duyduğum öfke, kendisine oldum olası duyduğum öfkeyi de canlandırıyor. Yazdıklarını doğru yorumladığımdan emin değilim. Ama aklımdan geçen düşünceler beni suça iten nedenlere kaynaklık ediyor” (Tunç, 2016ab: 28,30).

Umman ve anlatıcı karakter bu birlikteliği istemiş olsalar da yaşamış olduğu bu ilişkiden büyük bir suçluluk duymuşlardır. Çünkü babadan sonra ikinci bir otoriter güç olan abinin sahip olduğu kadına sahip olmak arzusu oidipus karmaşasının getirmiş olduğu bir yasak aşk olayıdır. Abinin sevgilisi ile birlikte olmak toplumca da yadırganacak bir durum söz konusu olduğu için anlatıcının annesi de bu yüzden onlara sırtını döner. İkिलilerin yaşadıkları

ilişki boyunca suçluluk çekmedikleri bir an bile olmaz. En özel anlarda, mutluluklarında bile bu suçluluk duygusu perdeyi aralar (Tunç, 2016b: 29-30,33-34-35-36).

Anlatıcı karakter suçunun büyüklüğünden dolayı sürekli sorgulama içindendir. Umman'la onca zaman geçirmesine ve çocuğu olmasına rağmen birlikte olmalarının değip değmediğini düşünmektedir. Değse de değmese de bu suçluluk duygusu ile karışık vicdan azabının gökten düşen üç elmanın düşmesi gibi birinin kendi üzerine düştüğünü bilerek bir ömür bu azapla yaşayacaktır.

“Bazen aşk maşk kar etmiyor, adi bir suç işlemiş olduğumu düşünüyorum. Abimin menhus hikâyesinden çok önce başladım bunu düşünmeye. ...yılanırken; aynaya bakarken, ne yapacağımı bilmezken; sevişirken ve bir türlü uykuya geçemezken... işlediğim suçun ağırlığı omuzlarımı eziyor. Değer miydi? diyorum: Suç beni kemirdi, o firaklı güzelliği çoktan kayboldu Umman'ın. Utanç verecek kadar sıradan sorular soruyorum suçum hakkında, kendime kızıyorum, kızımı aklıma getirmemeye çalışıyorum. Umman'a bakıyorum, o kandan ve sinirden+ kadın nerde; kemikten-tenden, soluktan-buğudan kadın ki, soylu bir ağlayışın ardından abime yine aşkla, her şeye rağmen aşkla bir bakışı vardı, nerde? ...Abimin ürkütücü medcezirleri, alıp başını gitmeleri yüzünden yorgun düşmüş, aşkın çekirdeğine kadar ezilmiş bir kadın. Sonunda çekirdek de kırıldı, suçu birlikte işledik” (Tunç, 2016b: 36-37).

Yapısal kişilik kuramı bağlamında “*Acilezzet*” öyküsünde rastlanan psikanaliz izleklere şu şekilde karşılaşılmaktadır; Anlatıcı erkek karakter yaşadığı ilişkilerde hep suçlu konumunda ilişkilerini bitirdiğini ifade etmektedir. En son ilişkisinden ayrılacağında öncesinde onun evinde tika basa yemek yediğinden utanır.

“Ablama sordum bir gün: Neden kadınlar bana çok düşkün? Yüzünde tezat var dedi hem masumsun hem değil. Doğrudur, hep masum başlayıp suçlu bitirdim, en azından haksız. ...aşklar uzun zamandır beni mutlu ya da mutsuz etmiyordu. Ama kadını terk etmeden önce sofrasında arsızca yiyip içmiş olduğum için utanıyordum kendimden. ...Dışarı çıktığımda aşağılık ruhum biraz nazik olsaydın keşke diyordu” (Tunç, 2016b: 63-64).

Anlatıcı erkek karakterin öykü boyunca dört defa tekrarladığı Edip Cansever'in “*Bir gün herkes kendisi olsun*” dizesi ile günümüz toplumunda herkesin var olan bir beninin olduğu bir de var oldurmak istediği ideal beninin olduğu düşüncesini eniştesiyle olan diyalogda enişte ağzından duyarız.

“Bir gün herkes kendisi olsun dedim öğlen yemekte. Ne dedin dedi eniştem. Bir şiir dizesi dedim, bir gün herkes kendisi olsun. Dalgınlaştı eniştemin yüzü, kolay değil dedi, öyle, insanlar var ki kendisi olamadan ölüp gidiyor. Kim mesela dedim., Ne bileyim dedi, herkes... herkesin bir kendisi var, bir de olmak istediği kendisi. Kimi kendisi olmayı, kimi olmayı istediği kendisi olmayı istiyor, karışık bir mesele yani” (Tunç, 2016b: 79).

Anlatıcı erkek karakter, Madam'a cinsellik babında yaklaşmak ister ama nedensiz olarak kendine ket vurur. Bunun neden kaynaklandığını gerçekdışılıktan mı kaynaklı diye düşünse de bunun en büyük sebeplerinden ikincisi de (ilki oidipus kompleksi bağlamında ele alınır) toplum tarafından kendinden yaşça büyük olan birine duyacağı bir arzu hoş karşılanamayacağından dolayı hislerini ona karşı yöneltmekte ket vurur. Aksi takdirde hislerini açarsa toplum tarafından yaftalanmaktan duyduğu utançla suçluluk duygusunu yaşayacaktır. “O gece, tutmayı bir kez başardığım elleri öpmeyi başaramadım. Bana engel olan şey ne diye düşündüm. Madamın kucığıyla aramda ne var? ilişkimizdeki gerçek dışılık duygusu muydu beni bundan alıkoyan? Hala bilmiyorum” (Tunç, 2016b: 83).

“**Saklı**” öyküsünde Süperego öznedeki iki şekilde gelişmektedir. Birincisi anne ve babanın öğretileri ile içselleşen suçluluk duygusu onlardan bir miras gibiyken ikincisi de öznenin gelişen ve büyüyen benliği iyiyi kötüyü ayırt etmeye başladığında oluşan vicdanıdır. Bu öyküde Süslü Yenge'nin hikâyesini anlatan, çocukluğunda onunla anısı olan anlatıcı karakterin mahallelilerin onun nevroitik davranışlarına gülerek onunla dalga geçerek eğlenmelerine karşı o, onlar gibi olamayarak ailesinden almış olduğu terbiyenin getirisi olarak duyduğu suçluluk duygusu ve kendi benliğinin oluşturduğu vicdanı ile çektiği vicdan ağrısı yüzünden mahallelinin kadına yaptıklarına karşı onlar yerine utanıp onlar yerine suçluluk duygusu güderek ağlama isteği yaşar. Bu anı anlatıcı karakterin belleğine unutamayacağı şekilde kazınır (Tunç, 2016a: 162).

- Ego Savunma Mekanizmaları Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“**Kibir**” öyküsünde insan kendine zarar verdiğini düşündüğü kimi duyguları, düşünceleri, geçmiş anıları hatırladıkça öznenin egosu benliği korumak adına bir takım savunma mekanizmaları geliştirmektedir. Bu öyküde de anlatıcı erkek karakterin annesi ilk oğluna çok düşkün olan bir kadındır. Evde hüküm süren baba otoritesine karşı çıkan evin ilk çocuğu olan abi, babası ile kavga edip evden gidince geride kalan sevgisi ile kardeşi beraber olur. Bu ihanetin bedelini anlatıcı erkek karakter annesi ona sırtını dönerek, ondan mahrum kalarak öder. Anne, kendisine acı veren ne varsa unutmayı tercih eder. Unutarak bilinç dışına bastırdığı tüm kötü anılar onun ileri derecede unutkanlık hastalığına yakalanmasına sebep olur. Anlatıcı erkek karakterin kendisini dahi unutan annesinin neden unutmak istediğinin farkındadır.

“Koyu bir kederle kaplanmış hayatını abimden umut kesmeden ama bize sırtı dönük / bize küs / biz yokmuşuz gibi davranarak, bizi ve başka şeyleri unutarak, bahçede güllerin arasında kehribar bir ağızlıkla sigara içerek geçiren annemin... ..Ölemedikçe her gün bir sözcüğü, bir anıyı veya varlığının

bir parçasını unutmayı seçen annemi çekip gitmelerine alıştıran abim... Annem unutarak azalıyordu, ama biz unutamıyorduk, unutamadıkça içimizdeki taş ağırlaşıyordu” (Tunç, 2016b: 26,30,33).

Anlatıcı erkek karakterin, sahte anı sendromu bağlamında abisinin yaşadığı yerde bulunduğu bir gün çocukluğunda geçmiş bir anısını anlattığını veya bunu sadece düşünmüş olduğunu emin olmadığını söyler. Çünkü anlatıcı erkek karakterin abisi onun içinde kanayan yaradır. Evin büyük çocuğu olması, baba otoritesine karşı çıkan güçlü bir erkek simgesi olması ve annesi tarafından abisinin kendisinden daha çok sevildiğini düşünmesinden duyduğu kıskançlık abiyle olan anılarına fluluk katar.

“Abi hatırlıyor musun dedim o gün, ben ne zaman annemden bir şey istesem de annem alacak olsa, sen benim istediğim şeyi küçümserdin. Annem ne zaman ikimize de aynı şeyi alsın, sen seninkini istemezdin. Bunları sadece aklımdan geçirmiş olabilirim veya söylemişimdir de abim aldırınmamış, gülüp geçmiştir, emin değilim” (Tunç, 2016b: 32).

“*Acilezzet*” öyküsünde psikoloji bilimi ile arası iyi olan Ayfer Tunç’un küçük yaşta babasını kaybetmesinin etkisiyle ego savunma mekanizmasından olan unutma hadisesi benliğine etki ettiğinden seçici hafızaya sahip bir kişidir. O yüzden hatıralara güvenmediğini ifade eder. Bunun sebebini de şu şekilde açıklayan yazar;

“Sonradan yanlış hatırladığımı fark ettiğim hatıralarım oldu. İki kişi aynı olayı konuşuyoruz mesela ama ikimizde farklı kişilerden veya farklı mekânlardan söz ediyoruz. Gerçek bir tane olduğuna göre ikimizden biri yanlış ama hangimiz? İnsan zihni geçmişi hatırlarken yeniden yapılandırıyor. Bu konuda pek çok bilimsel çalışma var. Özellikle acı olaylar insanı üzmeyecek şekilde değiştirilerek hatırlanıyor. Benliğin kendini koruma yöntemlerinden biri bu. ... En çok beni sevdiği söylenen birini kaybetmiş olmamın yarattığı acıyla baş etme yoluydu sanırım, acıdan kaçma, kayıp duygusunu bertaraf etme. Benlik kendini korumanın yolunu buluyor, bende seçici hafıza olarak tezahür etti diye düşünüyorum. Hala öyleyim, hayatımı sonrasında da etkilemiş olaylar hariç, kötü anıları hatırlamam. Geçmiş geçmiştir, güzel kısımlarını hatırlarım” (İnci, 2014: 24,27) der.

Bu öyküde de yazar, anlatıcı erkek karaktere sözlük maddeleri okuttururken bilinçli olarak seçilmiş olan çapraş sendromu maddesini okutturur.

“Mesela Çapraş Sendromu maddesini okudum geçenlerde: 'Başkalarının ya da kendisinin aslında başkaları veya kendisi olmadığı, onların yerini sahtelerinin yani kopyalarının aldığı kuruntusu.' diyordu sözlük. Hikâyem okunduğunda bunun anlaşılır olduğu görülecektir. Anlaşılmaz olan, durup dururken elimin neden bu sözlüğe gittiği ve okumak için dokuz bin madde arasından nasıl olup da bu maddeyi seçmiş olduğum” (Tunç, 2016b: 60).

Anlatıcı erkek karakter, sevdiği kadın olan Madam’ı kardeşleriyle eğlence sırasında kaybettiğini öğrenince içi kaybetmenin verdiği büyük bir acı ile kavrulur. O sıralarda anlatıcı

karakterin yurtdışından gelen abisi, tatilini yapmış Amerika'ya geri dönmek için havaalanına giderken kardeşleri de onu uğurlamak için havaalanına giderler. Abinin gidişi, anlatıcı erkek karaktere, Madam'ın sevdiği adam olan Nesim tarafından terk edilip gidişini çağırıştır. Madam, Nesim'in onu bırakıp gitmesinden dolayı büyük acılar çeker. Anlatıcı karakter, Madam'ın aşığı için çektiği üzüntüyü düşündükçe Nesim'e karşı içinde önleyemediği bir öfke duyar. Nesim'e karşı olan bu öfkeyi, kardeşlerinden uzakta bir hayat kuran abiye gidişinin kaçış olduğunu söyleyerek onu incinmesini sağlayarak yansıtır. Anlatıcının öfkesi aslında abisinin gidişine değil bir hiç uğruna Madam'ın Nesim'in varla yok arası olan varlığına kendini adamasına rağmen adamın bunun kıymetini bilememesi ve o adamın yerinde kendisi olamadığı için duyduğu kıskançlığı başka nesneye yoneltir. Adama duyduğu öfkeyi abisine yansıtarak gidermeye çalışır.

“Ne diye Amerika'ya gittin sanki dedi ablam. Sesindeki gergin tını içimi ürperti, bak nasıl da koştuk gittik, dağıldık Gözleri yaşardı birden. Saçma bir kavga çıktı abimle aramızda. Suçlular, küskünler, yenikler hayata sıfırdan başlamak için hep Amerika'yı seçiyorlar dedim, Nesim'i hatırlayarak, Yeni Dünya'yı. Birden, ne diyorsun ulan sen diye bağırdı, kim suçlu, kim yenik?” (Tunç, 2016b: 86).

“Hiçbir Hikâye Görüldüğü Kadar Temiz Değildir” öyküsünde yaşadığı sorunları baskılayarak yok sayan anlatıcı karakter Mithat bunun yaratmış olduğu buhranla dış dünyaya sırtını dönerek evinden dışarı çıkmadan yaşamaya başlar ve kendini sadece yemeğe vererek yaşadıklarını unutmaya çalışır.

“Sigarayı üç pakete çıkarmıştım. Hayvan gibi yemek yiyordum. Evde yeniliği ve yüksek teknolojisiyle sırtan buzdolabının kapağı civarda ne kadar hazır yemekçi varsa hepsinin mıknaatlarıyla doluydu. Bir çeşit yemekle yetinmiyordum. Aynı öğünde bir sürü şey yemek istiyordum. Maaşımı yemeğe yatırıyordum. Bazen köfteciyle pizzacının veya hamburgerciyle mantıcının yolda karşılaştıklarını, birinin diğerine, ver ben zaten gidiyorum seninkini de götüreyim dediğini düşünüyordum” (Tunç, 2016ab: 95).

Bir sempozyum esnasında eski eşine rastlayan Mithat eski eşinin ona bakışını sonrasında ilk zamanlar da ona güldüğü gibi bir başkasına gülmesi onu çileden çıkarır. İçindeki öfkesini atamayan Mithat eve gidişince beş kişinin yiyebileceği bir yemeği tek başına kendine söyleyerek duyduğu öfkeyi yemek yiyerek gidermeye çalışır (Tunç, 2016b: 119).

“Doğru” öyküsünde anlatıcı kadın karakterin kocası yardım ettiği kızın büyük bir yalancı olduğunu öğrendiği için büyük bir öfke duyduğunu söyler fakat kadın, kocasının asıl öfkesinin kendisine yönelik olduğunu bilir. Çünkü kocası karısına karşı duyduğu bu öfkeyi işyerindeki kızın yalancılığına aşırı öfkelenerek çıkarmaya çalışır.

“Birkaç hafta sonra kocam eve çok öfkeli geldi. Kızın yalan söylediği ortaya çıkmış, kanser filan değilmiş. Hemen işine son vermiş. Canı çok sıkındı, yemek yemedi, erkenden yattı, hatta televizyondaki maçı bile izlemedi ki oğlumla kocam maçları hiç kaçırmazlar. Kocamın bu öfkeli halinde abartılı bir şeyler hissettim, sanki bir parça bana yönelikti öfkesi” (Tunç, 2016b: 125-126).

“**Serim-Düğüm-Çözüm**” öyküsünde yer alan kitap yazmaya çalışan karakter, geçmişindeki tecrübelerinin gerçeğini görmemek adına çarpıtmaya çalışır.

“Yaşadığı deneyimi/tecrübeyi hayata dair esaslı bir tecrübe haline getiren, ama farkına varmak istemediği gerçeği çarpıtmaya karar verdi. İçi rahattı, o dönemde hala ayna teorisine inananların bulunduğu dikkate alınacak olursa, birçok yazar arkadaşı gibi o da edebiyatın işinin gerçeği başka yönlerden de göstermek olduğunu düşünüyordu. Ama sorun şuydu ki, gerçeği ne çarpıtabildi ne dönüştürebildi, sadece yok saydı. Yaşadığı tecrübenin yazıda bari bir işe yaramasını sağlayamadı” (Tunç, 2016b: 154-155).

“**Saklı**” öyküsünde Zembilli Göçmen’i, karısı onu aldatıp oğlunu da alıp bir başkasına kaçmasından dolayı eşine karşı büyük bir öfke duyar. İçinde bastırdığı bu öfkeyi kendisi ile göz göze gelen kişilere öfkeli ve hınçlı bakarak çıkartır.

“Göçmeni oğluyla bir başına bıraktı. Göçmen işte o zaman sustu. Şeftali bahçelerini, ayçiçeği tarlalarını dolaştı günlerce, mısırların arasında uyudu. Duramadı. Bir gün bir yığın alay, hakaret, gülüş ve bir oğul bırakıp arkasında, çekti gitti. O günden beri insanların yüzlerine hınçla, öfkeyle bakar...” (Tunç, 2016a: 164).

“**Yaşadığımız Yerler**” öyküsünde anlatıcı karakter Halas çocukluk yıllarında ihtiyaç duyduğu anne baba sevgisinin yoksunluğundan ve annesinin onu istemeyişinin, ona yük oluşunun acı hatıralarını hatırlamamak için unutmaya eylemini gerçekleştirerek bilinç dışına bastırır.

“Çocukluğumu unuttum. Unutmak bir yalanlamadır, en yalnız zamanlarımda kendime bir bir anlattığım. Aslında hiçbirini unutmadım, sakladım. Çocukluğumu ve o günlerle birlikte taşıdığım her şeyi değerli bir sandık gibi kalbime çiviledim. ...Yaşarken güzellik sandığım şeylerin aslında nasıl da derin birer acı olduklarını anlayınca unutmak istedim hepsini. ...Öyle yalanladım, öyle unuttum ki her şeyi, uzak yerleri bir kuyunun aynasında arayan çocuk ben miyim? Uzaklara gittim mi? Aradığımı buldum mu? Ne kadar unutsam, yalanlasam da kör Kamber rüyalarım giriyor. ...Hayata katlanan bir kadın anlayamazdı benim içimde biriken şeyleri. Ben bile unuttum sonra, kaybettim. Yalanladım. Hayır. Bir kuyunun aynasında, bir körle birlikte uzak yerlere ait rüyalar arayan suskun çocuk ben olamam, değilim” (Tunç, 2016a: 179-180-181,184).

“**Önemsizlik**” öyküsünde Nesim ilk başlarda Madam Esteria’ya olan aşkını kendine bile itiraf edemedikçe içinde ona karşı büyüyen aşkı yadsıyarak böyle bir şeyin olamayacağını

düşünüp bu arzuyu Madam üzerinden çekip liseli kızlara yön değiştirerek yaşamaya çalışır. “Hep kızlara âşık olmaya zorlardı kendini. Okulların dağılma saatlerinde özellikle kız liselerinin kapılarında bir aşağı bir yukarı yürür dururdu. Aslında bütün bunları kendini kandırmak için yapıyordu. O, Ester' e âşıktı” (Tunç, 2016a: 190).

“*Mozart’ın Son Zartı*” öyküsünde Anne ve babasının boşanmasından sonra iki taraftan da istenilmeyen Şebnem, bu ilgisizliğin sevgisizliğin onda yaratmış olduğu nevrotik tahribatin sonucu yalan söyleme davranış bozukluğunu gösterir. Çünkü çevresine anlatabilecek sevgi dolu bir aile yapısı olmadığından bu eksikliğini yalanlarıyla tamamlamaya çalışır. Söylemiş olduğu yalanlar sayesinde de çevresi tarafından dikkat çekerek ondan esirgenen ilgiyi kazanmaya çalışır. “Yaşamak istediklerimi, yaşamışım gibi anlattım sadece. ... Ben kendim için uyduruyordum bütün bunları, onlar için değil ki...” (Tunç, 2016a: 213,217).

- İçgüdü Kuramı Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“*Hiçbir Hikâye Görüldüğü Gibi Temiz Değildir*” öyküsünde anlatıcı erkek karakter Mithat’ın öfkesini asıl nesneye karşı bir eyleme geçmeden baskılayarak yeme eylemine yansıtması aslında yıkıcı gücün simgesi olan yeme-içme eylemi ile gerçekleştirmektedir. İçgüdü kuramının ilkesinden biri olan thanatos Engin Gençtan’ın da bahsettiği gibi;

“Ölüm içgüdüsünün önemli bir türevi, saldırganlık dürtüsü'dür. Freud'a göre saldırganlık, insanın kendine dönük yıkıcı eğilimlerinin dış dünyadaki objelere çevrilmesidir. ...Örneğin, yeme eylem inde açlık ve yıkıcılık birbirine geçmiştir; doyum, yiyeceği ısırma, çiğneme ve yutma hareketiyle sağlanır” (2020: 32).

Öyküde ki Mithat da içinde eski eşinden dolayı doğan öfkeyi yıkıcı güçle yok etmek için orantısız şekilde yeme eylemi gerçekleştirir. “Garipti halim. ...Sigarayı üç pakete çıkarmıştım. Hayvan gibi yemek yiyordum. ...en az beş kişinin doyacağı kadar çok yemek istedim, ağzıma günlerdir lokma koymamışım gibi hissediyordum kendimi” (Tunç, 2016b: 95,119).

“*Yüreğim Mahallesi*” öyküsünde yaşama güdüsü bağlamında anlatıcı erkek karakter yıllarca birliktelik yaşadığı kadınlar olur fakat o hep arzuyla beklediği kendi halinde olan sıcak ve kırmızı dudaklı kadının varlığını yüreğinde hissederek bir gün bulacağını ümit eder. Anlatıcı karakter dilediği gibi aradığı sıcak ve kırmızı dudaklı kişiyi Asude akıllı karakterde bulur. Yıllarca beklediği şeyin bu olduğunu anlayan anlatıcı Asude’ye aşk ile bağlanır.

“...sessizce gelip, sessizce giden bir kadını, onun hep kırmızı ve sıcak kalmış dudaklarını hiç öpmedim. Öpmedikçe onlar benim olduğum yerlerde oldular, yüreğime girdiler, yüreğimi burktular. ...Asude'yi

sinemalara yakın telaşlı bir kahvede, kuytu bir masada oturmuş, sokağa bakarken gördüm. ...Afyonu olmuş yalnızlığını aralamak, onu sevmek istiyordum. ...sabırlı yıllarımla biriktirdiğim özlemlerle istediğim kadının kırmızı ve sıcak dudaklarını öptüm, vücudunun çizgilerini duydum, kuyuluğu kaybolan gözlerine baktım” (Tunç, 2016a: 239,244-245).

3.1.2. Mağara Arkadaşları Öykü Kitabında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Ayfer Tunç’un kaleme almış olduğu *Mağara Arkadaşları* adlı öykü kitabında sekiz öykü metni bulunmaktadır. Kitapta tespit edilen psikanaliz öğretilerine ait ilkelere sırasıyla şunlar karşılaşılr; oidipus kompleksi, elektra kompleksi, rüya kavramı, esere yansıyan yaratıcı yazar etkisi, baca boşaltma hadisesi (katarsist, konuşma kürü), yapısal kişilik kuramı, içgüdü kuramı tespit edilmektedir. Bu kitapta tespit edilen psikanalist kavramlar sırasıyla alt başlıklar halinde öykülerin adları verilerek örneklerle incelenecektir.

- Oidipus Kompleksi Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“*Mağara Arkadaşları*” Ay Yıldız Apartmanının ikinci katında oturan hafifmeşrep bir genç kızın vardır. Bu kız oturduğu apartmanının sahibi olan adamla ve onun oğluyla bir birliktelik yaşamaktadır. Birbirlerinden haberi olmayan baba ve oğul hayatlarındaki bu kadına maddi olarak destek olurlar. Genç kız, oğul için adeta oidipal karmaşada anneyi simgelemektedir. Genç kız foyasının ortaya çıkacağından korktuğu için sürekli olarak oğlandan ayrılmak ister. Oğlanın aşkı kızın onu istememesiyle daha da küllenerek artar. Daire sahibi, kızın bir sevgilisi olduğunu tahmin eder fakat bunun kendi oğlu olduğunu bilmeden bu gizemli kişinin rakibi olur.

“İkinci katta hafifmeşrep genç kız oturuyordu. Hem daire sahibinin hem de oğlunun sevgilisiydi. Baba ile oğlu birlikte idare ediyor, hepsi gül gibi geçinip gidiyorlardı. Dairenin sahibi tefecilik de yapan bir galericiydi. Her gelişinde altında başka bir araba olurdu. Kızın başka bir sevgilisi olduğundan kuşkuluyor, ama bunun kendi oğlu olabileceği, asla aklına gelmiyordu. ... bu üçlü ilişki, şu sıralarda sarpa sarmıştı. Çünkü kızın aynı zamanda babasının sevgilisi olduğunu bilmeyen oğul, kıza sırılsıklam âşık olmuştu ve onunla evlenmek istiyordu. Kız, baba ile oğulun birbirlerinden haberdar olması durumunda ne olacağını aklına bile getirmek istemiyor, aptal aşığı başından savmak istedikçe, oğlanın aşkı artıyordu” (Tunç, 2017a: 32-33).

“*Cinnet Bahçesi*” öyküsünde Müeyyet’in babası Hilmi Bey, zengin zahire tüccarı olan bir adamdır. Çevresi tarafından da mert bir adam olarak anlatılır. Fakat gece âlemlerini de düşkün olan Hilmi Bey, karısını ve çocuklarını evde bırakıp eğlenen bir tiptir. Karısı bu durumu her devasında odasına kapanıp ağlayarak sindirmeye çalışır. Annesinin bu durumuna şahit olan çocuklar onun duygularını paylaşarak onunla özdeşlik kurarak büyürler. Hilmi

Bey'in oğlu Müeyyet, çevresi tarafından tarif edildiğinde hep erkekliği sorgulan bir adam olur. Çünkü onun bıyıklarının olmaması, ev işlerini kendi yapması, bakımlı olmasının ardında hep bir erkeklik sorgusunu getirir. Bu özellikler bakımından bakıldığında babayla özdeşleşemeyen Müeyyet babanın tam zıddı olur. “Analarımız bir, babalarımız ayrı. Ama ana baba bir kardeş olsak bile, bu kadar sevmezdik birbirimizi. Annemizin garipliğini, yaşlı gözlerini paylaştık belki” (Tunç, 2017a: 88).

“... bildiğim şu ki gerçekten acayip bir adamdı. Erkek gibi değildi sanki. Bıyıklı değildi mesela, sonra her akşam çoraplarıyla, affedersiniz iç çamaşırlarını yıkar, aydınlığa bakan balkona asardı. ... Öğle yemeğini kendi hazırlardı. İşten gelip yer, giderdi. ...Gırahat takar ve elleri de ekmek hamuru gibi yumuşacıktır” (Tunç, 2017a: 78,80,84).

“Ara Renkler Grubu” öyküsünde anlatıcı erkek karakter Bektaş yaşadığı dünyada yalnız, sevgisiz, mutsuz ve yurtsuzdur. Onun ilk yurtsuzluğu ana rahminden sanki bir ur gibi görülüp atılmasıyla yaşadığı travmadır. Bu travmayı yetişkin bir özne olduğunda bile atlatamaz. Bektaş çektiği bu varoluşsal kaygıyı giderebilmek için kendi kartvizitini bastırır ki belki insanlar gömlek ceplerinde ya da cüzdanlarında adının geçtiği kartviziti taşırlarsa bu sayede varlığı herkes tarafından onaylanacak ve bir yere ait olan özneye dönüşecektir.

“Ben cücesiyim, kamburuyum, sara nöbetiyim, cüzzam karantinasıyım, farelerce kemirilmiş kanlı bir kulağıyım kendi hayatımın. Ben, nereye döküleceği bir türlü bilinmeyen, kokuşmuş bir suyum; kendi elimde gezip duruyorum. Ama bu suyu ben kirletmedim, ben tükürmedim hayatımın içine, ben sıksa, korkulu doğdum, yani böyle. ...Galiba o ebe annemin karnına bastırduğunda, ya da annem hayattan öfkesini alamayıp kendi karnını yumrukladığında kalbime bir şey oldu. Onun da hayatı bakmaya bile tahammül edilemeyen bir yara izidir de o yüzden saçlarını çekmektedir annem. O sırada içindeki bir uru doğurmaktadır, bir uğuru değil. Bir harf ne çok şeyi değiştirir” (Tunç, 2017a: 215).

“Size kartımı vermedim değil mi? Buyrun bir tane vereyim, yanınızda bulunsun. Sizin bir işinize yaramaz biliyorum. Ama olsun, lütfen alın kartımı, lütfen alın. Alın ki, birtakım insanların gömlek ceplerinde, yeni alınmış yahut yıpranmış cüzdanlarının bir köşesinde bari olayım, yırtılıp atılncaya kadar” (Tunç, 2017a: 209).

Anlatıcı erkek karakter Bektaş iç çamaşırı pazarlamasını yapan bir adamdır. Dış dünyada olduramadığı hayatını kurduğu düşlerle oldurmaya çalışır. Düşünde cinselliği yoğun olan bir kurgu kurar. Kendi iç giyim markasını bakire olan bir kıza giydirir. Bakire olması kendi şanına yakışan bir şey olarak atfeder. Şehvetli giysiler giydirdiği bu kadına daha sonra bir anda daha çok anne veya yaşlı kadınların giyebileceği tarzda paçalı don, uzun fanila, büyük sutyen gibi tamamen gösteriştan uzak olan bu giysileri giydirdiğini görür ve bu durumdan utanarak kadını giydirirken başını çevirir. Gözünün ucuyla baktığında birden kadın annesi oluverir. Düşünde kadının birden annesine dönüşmesinden de büyük utanç duyar.

Annesi tarafından istenilmeyip bir ur gibi atılmış olduğu düşüncesini gütmesi Bektaş'ın oedipal karmaşasını sağlıklı atlatılamadığını göstermektedir. Gülkurusu imgelemine baktığımızda kırmızı renk cinselliği çağrışırsa da gülkurusu canlı bir kırmızıyı değil rengi solmuş bir kırmızıya karşılık gelmektedir. Gençlik ateşinin yarattığı şehvet canlı kırmızı ile nitelenirken buradaki soluk kırmızının cinsellikteki yeri Bektaş'ın anneye yönelik olan ilk arzusunun isteğini çağrıştırmaktadır (Tunç, 2017a: 214-215).

- Elektra Kompleksi Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“Mağara Arkadaşları” öyküsünde Ay Yıldız apartmanının ikinci katında oturan hafifmeşrep kız ailesi tarafından üniversite okusun diye memleketinden başka bir yerde okumasına izin verilen bir kızdır. Babası yaşadıkları kasabada postacılık yaparak geçimini kazanan bir adamdır. Baba, üniversitede hukuk okuduğunu sandığı kızının onlara her ay gönderdiği paranın namusuyla çalışarak kazandığını ya da kızı iyi bir miktarda para gönderdiği için öyle olduğunu inanmayı tercih eder. Baba kız ilişkisi bu açıdan bakıldığında sevgiden çok çıkar ilişkisiyle örülmüş bir yapıdadır.

“Kızın Anadolu'da bir kasabada postacılık yapan babası, kızının hem hukukta okuduğunu hem de namuslu bir işte çalıştığını sanıyor, ya da kızı kendisine hatırı sayılır miktarda para gönderdikçe, böyle olduğuna inanmaya çalışıyordu. Oysa kız fakülteyi bırakalı iki sene olmuştu” (Tunç, 2017a: 32).

“Cinnet Bahçesi” öyküsünde maktul Suna'nın komşusu Sabah Avcı, mutsuz evliliği olan kocasının aldatmalarına ses çıkaramayan sindirilmiş bir kadındır. Gece vakitleri kocası eve geç geldiğinde içine bir ürperti girer sanki annesinin ölümü gerçekleşecek gibi ama kadının annesi zaten yıllar önce ölür. Annesinin ölümü onda büyük etki yarattığı için korku anında üzerinde uyanan ürpertiye annenin ölüm haberiyle eş tutar. Komşusu Suna ablasını anne yerine koyarak korktuğu vakitler eve onu çağırır.

“Rasim, beyim yani, geç gelir çoğu gece. -Dostu var diyorlar- Herkes evine girdikten, sokaklarda sarhoşlarla, gece gezmesinden dönenler kalmışken sadece, yatma saati gelince yani; içime tuhaf bir ürperti dolar. Sanki annem ölecekmiş gibi, -oysa annem yıllar önce öldü- böyle zamanlarda işte; korkardım, Suna Abla gel n'olursun derdim, hemen gelirdi” (Tunç, 2017a: 78).

Sabahat kızının kendisi gibi soyaçekime uğramasından çok korkar. İster ki kızı onun gibi olmasın. Bu düşüncelerle kızına baktığı zamanlarda kızının onun gibi olacağı düşüncesinden dolayı içi acır. “Kızıma sevgiyle bakarken nedense kalbim çok acıdı. Hiçbir şey yiyemedim. Onun da elleri kıpkırmızı kabuklu olacaktı gibi geldi bana” (Tunç, 2017a: 80).

Öyküde ki bir başka elektra kompleksi izleği ise cinayeti işleyen adamın ablası Muazzez Güngör'de görülür. Muazzez'in küçük yaşta babası ölmesiyle kendisi ve annesi anneanne ve dede tarafından yük gibi görülür. Kızının sorumluluğunu almak istemeyen anne ve baba kızlarını, ilk evliliğinden bir çocuğa sahip olan Hilmi adında bir adamla evlendirirler. Hilmi ne kendinden olan çocuğuyla ne de üvey kızı olan Muazzezle ilgilidir. Sevgisiz ve ilgisiz büyüyen Muazzez, kız kardeşinin halalarına hala demek ister fakat halalar tarafından reddedilir, okuyup öğretmen olmak ister fakat üvey babası tarafınsan okursa onun bunun kucağına düşer diye okutulmaz. Muazzez'in ölen öz babası ise aksine okumuş kültürlü bir adamdır. Yaşamış olsa Muazzez'in durumu bambaşka olacaktır. Baskıcı ve sevgisiz evden kurtulmanın tek çıkış bileti Muazzez'in evlenmesidir. Muazzez evleneceği adamın yüzünü dahi daha önce görmeden onu kabul ederek evlenir. Muazzez Hanım kocası sayesinde yaşadığı evden kurtulmayı başarır. Annesi onu on beş yaşına geldiğinde ne tahtını ne bahtını yapamadığını söyleyerek hayıflanır. Onca zaman sonra kocasıyla mutlu bir evlilik yaşadığı için Muazzez Hanım üvey babası Hilmi'yi kötü hatırlamaz. Ama anne sevgisinden kardeş sevgisinde ayrı kalmanın sızısı hep içinde bir ukde olarak kalır (Tunç, 2017a: 87-88-89).

- Rüya Kavramı Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“Mağara Arkadaşları” öyküsünü kurgusu menkıbelere de konu olmuş olan Ashâb-ı Kehf kıssasının Ayfer Tunç tarafından postmodernist edebiyatın ilkeleriyle harmanlayarak tekrar ele alınıp yorumlanmasıyla yapılır. Buradaki uyku metaforunda kişileştirilmiş olan Ay Yıldız Apartman'ı bir değişme gitmek zorundadır. Çünkü bina çok eskimiş ve çürümüştür. Buradaki çürümüşlükten kasıt yozlaşan günümüz dünyasına bir göndermedir. Apartmanın isim sembolizmine bakıldığında ay yıldız olarak Türkiye'yi çağrıştırmaktadır. Apartmanda yaşayan sakinler ise dünya ile iletişimi, ilişkisini kesmiş yalnız tipler olarak herkes kendi âleminde bir uyku halindedir. Bu uyku halinin nedeniyse herkesin kendisine ait olan bu âlemin derdinde olduğundan kimse kimseyi fark etmeyerek, görmeyerek ben merkezli bir yaşayışla özüne odaklandıklarından dalgın bir hal içine girerler. İnsanların takındıkları bu davranış hali sanki derin bir uykunun içinde olduğunu çağrıştırmaktadır. Ay Yıldız Apartmanı da bu yozlaşmayı yani temelinin çürümüşlüğüne yok edebilmek için önce binanın yok edilip tekrar inşa edilmesini ister (Eliuz ve Öksüz Güneş, 2016). Bu işi yaptıracak etiyle kanıyla var olan kişi bodrum kattaki Rüstem Efendidir. Rüstem Efendi kıssadaki yedi adamın yanında olan Kıtırmir köpeği yerine simgelenir. Çünkü yedi rakamına takılı olan Ayyaş Yazar gibi kişileştirilmiş Ay Yıldız Apartmanı'da mağaradaki yedi insanın metaforuyla binadaki yedi kişiyi apartmanın yeniden dirilişini sağlayacak potansiyelde olmadığını bunu yaparsa en iyisi yedinin yanında yedi buçuk edecek Kıtırmir pozisyonunda olan Rüstem Bey'in yapacağını

düşünür ve yeniden diriliş için Ay Yıldız Apartmanı Rüstem Efendi ile su boruları ile iletişim kurar. Rüstem Efendi uykuda olduğu bir vakit ezan okunur fakat rüya içinde olan kapıcı bunu rüyanın parçası olarak uykusunu bozmadan elini kalbine koyar. Rüyanın fizyolojik özelliği olan bu hadise dış etkenlerin rüyaya dâhil olması ve uyuyan insanın uykusunu bozmayı önlemek için egonun gerçekleştirdiği bir eylemdir. “Ezan sesi kulağına ulaştı ama Rüstem Efendi, bu sesi gördüğü rüyanın bir parçası zannederek, elini kalbinin üstüne koydu” (Tunç,2017a: 37). Rüya sırasında hiçbir şey görmese de kendini Allah için din fedailiği yapan bir adam olmaya layık görmediği için içi nefret ve korku dolar. Gördüğü rüya suçluluğundan kaynaklanan bir cezalandırma rüyasıdır. Çünkü o Allaha layık bir kul olmadığının vicdan muhasebesini rüyada açığa çıkarır. Rüyanın etkisi kapıcıyı büyük tesir altına alır.

“Fani dünyada da bütün güzellikleri ve ihtişamlarıyla var olan, ama maddi ve manevi gücü yetmediği için sahip olamadığı lezzetlerin sere serpe görüldüğü cennetin kapıları ona aralanmıştı ve ulaşması için bir şeyler yapması gerektiği birer cümle haline gelmeden, his olarak ona anlatılıyordu. Rüyada hiçbir ses duyulmuyor, hiçbir nur yüzlü, ak sakallı dede görünmüyor, buna rağmen Rüstem Efendi kalbinin taşınması gittikçe zorlaşan bir nefret, bir öfke ile dolduğunu hissediyor, kendini yüce rabbinin mübarek dinini korumakla görevlendirilmiş bir fedaisi olmaya layık bulamayarak, utançtan soluksuz kalıyordu. ...rüya zannettiği ama bir türlü kendine tarif edemediği şeyi yorumlamaya çalıştı” (Tunç, 2017a: 37).

“Ara Renkler Grubu” öyküsü kendi içinde üç ayrı bölüme ayrılır. İlk bölüm Camgöbeğinde yer alan pansiyon işletmecisi Behiç kimsesizliğinden yalnızlığından bunalmış bir adamdır. O kadar yalnızdır ki yalnızlığı onu konuşmayı unutturacak dereceye getirir. Sırf can sıkıntısını ve yalnızlığını giderebilmek için uyuyup rüyalar görür. Bu rüyaların hazzı cezalandırma rüyalarıdır. Sürekli olarak rüyalarında kâbuslar görür.

“Biri gelsin, kocaman kapıyı yumruklasın, ben çıplak ayaklarda koşup kapıyı açayım. Bir kadın sığınsın mesela kollarıma. Bir katil beni vursun altı yerimden. Bir şey olsun! Okadar az konuşuyorum ki, biri gelirse konuşmayı becerebilecek miyim, bilmiyorum. Sonra yine uyuyorum. Hep uyuyorum. Rüya gördüğüm için, rüyalarım da ya da kâbuslarımda bir şeyler olduğu için uyuyorum” (Tunç, 2017a: 205).

Behiç pansiyonda can sıkıntısı ile hayatına devam eder. Sabahları saat altıyı çeyrek geçe ya da altı buçuk dedi mi uyanır bir vaziyettedir. Bunun sebebi olarak pansiyonun yakın çevresinde olan kilisenin çanından mı kaynaklandığını düşünür fakat çanın çalmadığını bilir. Bir gece rüyasına bu kilise girer. Kilisenin arka ve ön kapıları her yerden sıkı sıkıya kilitlidir. Behiç onun birilerinin kovaladığını ve sığınmak için kiliseye koştuğunu söyler fakat içine giremez çünkü tüm kapılar kilitlidir. Bir anda anlatıcı ensesinde soğuk bir bıçak hissedir. Kaçıp koştuğu sığınmak istediği kapı kilitlidir. Kilitli olan kapıların ardında kiliseden ölüm müziklerinin yayıldığını duyar. Kilisesin tepesinde gördüğü haç işareti birden büyür ve birden

küçülür. Bu haç ona iflah olmayan, kimsesiz doğan, günahkâr bir yabancı olduğunu sanki onu gizlice mağarada doğuran günahkâr Meryem'in çocuğu olduğu çağrışımı düşündürür. Rüyanın psikanaliz izlerine bakıldığında yaşadığı yerdeki kilise rüyasına sirayet eder. Ön ve arka girişi olan kilise kadın genitalini simgelemektedir (Freud,2021a: 381,392). Birilerinden kaçarak bu kiliseye girmeye çalışması ve kapıların kilitli olması ana rahminden kopan öznenin dünyadaki bunalmışlığından, sıkılmışlığından bıkip ana rahmine geri dönüş arzusunu simgelemektedir. Buradaki kovaladığı kişilerin ensesine soğuk bir bıçak dayaması ise bıçakla penis imgesi simgelenmektedir (Freud,2021a: 411). Bu güç simgesi olarak da nitelenen bıçak/penis dünyadaki var olan otoriter gücün simgesini teşkil eder. Haç işareti ona Meryem Ana'nın bir mağarada doğurdu babasız İsa'yı ve toplum tarafından dışlanarak çarmığa gerilmesi olayını hatırlattığı için rüyada da anlatıcı karakter çevresi tarafından dışlanmışlığı ile Hz. İsa ile benzerlik kurarak özdeşleşmektedir. Çünkü o da yalnız yaşadığı ini olan pansiyonda bir başına kaldığı, insan ağzından çıkacak bir kelimeye hasret olarak toplum tarafınsan dışlanmış, insanlar tarafından görülmeyen, onlar için silik bir siyah lekeden başka bir şey olmayan birinin iç sıkıntılı yaşantısını Meryem'in dışlanan ve sonrada çarmığa gerilen oğlu ile eşdeğer görür. O kadar insana hasrettir ki bir insan sesi olması için uğurlu uğursuz veya katil her kim olursa olsun pansiyonuna gelsin ister. Kimse olmayınca da bu arzusunu anca rüya görerek gidermeye çalışır. Bu bir korkuyla hazzın birbirine karıştığı bir haz rüyasıdır (Tunç, 2017a: 201-202).

“Ara Renkler Grubu” öyküsündeki ikinci kısım olarak adlandırılan öykü **“Gül Kurusu”** bölümünde de Bektaş düşünde kendine bir hayat kurgular düşte haz duyduğu kadına kendi iç çamaşırı markasını giydirirken birden giydirdiği giyişiler yaşça büyük olan kadınların giyebileceği seksüalitesi olmayan gayet düz biçimli giysiler oluverir. Sonra bakar ki bu kadın annesi olur ve kendinden utanır. Rüya libidal haz rüyası olarak başlar daha sonra sağlıklı atlatılmayan oidipal kompleks evresi dönemine ait anneye duyulan arzu rüyayı etkisi altına alarak rüyanın seyri libidal haz rüyasından korku çıkarımı olarak cezalandırıcı haz rüyasına dönüşür.

“Bektaş, hadi kendine bir hayat düşle. Kendimi imtihan ediyorum yani. Ayıp düşler görüyorum. Çıplak, kollarında gamzeler olan bir kadına Özsevim marka iç çamaşırları giydiriyorum. Başlangıçta çok güzel oluyor kadın. Çok da utangaç, eh tabii diyorum, ar perdesi yırtılmış kadınlarla sevişecek değilim<ya düşlerimde? Kollarıyla göğüslerini kapatıyor. Derken önce paçalı bir don giydiriyorum kadına, giydirirken başımı çeviriyorum. Sonra büyük beden bir sutyen, en gösterişsizinden, dantelsiz, fistosuz; derken yarım kollu kadın fanilas. Uzun kollu, kapalı bir gecelik seçerken yığınların içinden, gözümün ucuyla bakıyorum kadına. Donup kalıyorum, katlaşıyor içim. Olamaz. Dişlerim kenetleniyor birbirine. Sanki ben dünyanın hastalıklı bedeninin doğurduğu bir sara nöbetiyim. Lanetliyim bu yüzden, ah

gelme, gelme denilen hep. Annem oluyor kadın. Kenetlenmiş dişlerimin arasından acı bir su sızıyor, gözlerimi yumuyorum sınıksı. Allah belanı versin Bektaş diyorum, hani böyle yapmayacaktın? Hani Özsevim marka iç çamaşırları giymiş bir kadını soyacaktın incecek?" (Tunç, 2017a: 214-215).

- Esere Yansıyan Yaratıcı Yazar Etkisi Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“Mağara Arkadaşları” öyküsünde rastlanan psikanaliz izleğe şu şekilde karşılaşılmaktadır; Ayfer Tunç bu öykü kitabına başladığında ilk olarak roman türü olarak başlar fakat içine sinmeyen, metne fazla gelen şeyleri hissettiği için roman türünü öyküye çevirir (İnci, 2014: 170).

Aynı şekilde öyküde Tunç gibi Ayyaş Yazar da kendi yaratacağı öykünün fiziksel olarak ayyaşlığın onda yaratmış olduğu dalgınlık, uyku ile uykusuz arasında olan ruh halini yazdığı bu öykü sayesinde uyandıracak, ketlenmiş olan bu yaratıcılık güdüsünü tekrar uyandıracak, yazdıkları diğerlerince görülecek ve iyi bir yazar olduğunu herkese kanıtlayacaktır. Bunun için “Yedi Uyuyanlar” ı ele alır ve asıl hikâyeden farklı olarak modern çağda farkındalık yapması beklenen bireyler olarak kadrosunu şu şekilde kurar; bunlar ressam, tiyatrocu, bilim adamı, heykeltıraş, şair, romancı, müzisyen ve sekizinci kişi olarak da Kıtırmir’i temsil eden sıradan insandır. Ayfer Tunç da bu öyküde apartmanın yedi katında olan kişileri şu şekil kurgular; yatak süngerleriyle dolu olan ev, hafifmeşrep kız, Bezmin Hanım, Rum terzi kadın, kavgacı ve bunak yaşlı adam, binbaşı, ayyaş yazar ve Kıtırmir’i simgeleyen Rüstem Efendidir. Ayfer Tunç da Ayyaş Yazar da eserlerinde yedili kombinasyonunu yapmışlar ve ikisi de menkıbeye ait türü metinlerarasılık ve üst kurmaca öğelerini kullanarak kıssayı postmodernist şekilde kaleme alırlar (Tunç, 2017a: 12-13, 15).

“Alafranga İhtiyar” öyküsünde klasik müzik dinleyen kapıcı Ulvi Bey adındaki şahsiyeti Ayfer Tunç, arkadaşıyla bir apartmanın önünden geçerken arkadaşının apartmanın kapıcısının klasik müzik dinlediğinin bilgisini verince bunun hikâyesini yazma isteğini güttüğünü Hece Dergisi’nde şöyle ifade eder;

“Bazen öylesine söylenivermiş bir cümle bir öykü yazmama sebep oluyor. Örneğin bir gün bir arkadaşım, sıradan bir apartmanın önünden geçerken bana şöyle demişti: ‘Bu apartmanın kapıcısı var ya, sadece klasik müzik dinliyormuş. Adam konservatuarda hademeyken bir alışmış, artık başka müzik dinleyemiyormuş.’ Bu cümle yüzünden ‘Alafranga İhtiyar’ı yazdım” (Tunç, 2020: 385).

“Sen Darülelhan nedir bilir misin? - Konservatuar, dedim. Yaşına nispetle çok parlak gözlerini gözlerime dikerek, anlatmaya başladı.- Ben Atatürk’ün öldüğü sene, Darülelhan’a girdim, müstahdem olarak. ...Darülelhan’da müstahdem olduğuma bakmaz, bana bütün bunları anlatır, batı musikisini, biraz da bilerek sevmem için gayret ederdi. ... Darülelhan’da müptela olduğum musikiyi duymak için, her hafta konsere gitmeye başladım” (Tunç, 2017a: 185,188,195).

Öyküde yazı yazma işine öykünen bir de anlatıcı karakter vardır.

“Hayatı görüldüğü kadar basit ve sade addederek, hiçbir analize yahut senteze tabi tutmadan, olduğu gibi hikâye etmeye çalışıyor sade ve basit zannettiğim hayat kâğıt üzerinde pek yavan kaçtığı için de ağdalı bir edebi lisana müracaat etmek mecburiyetinde kalıyordum. Ne var ki yazdıklarımı kendim de beğenmiyor, bir yerde bir yanlış yaptığımı hissediyordum. ...Zaman geçip de annem adımları sağda solda duymaya, mecmualarda filân görmeye başlayınca mühendis oğlum var diye iftihar edememesinin acısını unuttu ve bir muharririn bir mühendisten daha nadir bulunan bir şahıs olduğuna kanaat getirdi” (Tunç, 2017a: 165, 170).

Ulvi Bey’in klasik müzik dinlemesini dış görünüşüne aldanarak ilginç bulan anlatıcı erkek karakter, Ayfer Tunç’un ele aldığı gibi onun statüsel olarak kapıcı olmasından dolayı yakıştıramayan klasik müzik sevgisinin çevre tarafından yadırganışını ve onda ki bu müzik tutkunluğunu kaleme almak ister. “Hâlbuki kendisiyle konuşabilsem, yazmayı düşündüğüm bir şahsı daha yakından tanıma imkânına kavuşmuş olurum. ...Gayem, kaleme alacağım bu hikâyenin teferruatlarını da öğrenmekti” (Tunç, 2017a: 179,197).

- Katarsist (Konuşma Kürü-Baca Boşaltma) Kavramı Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“*Gençlik Sabah Çiyidir*” öyküsünde hayatından ve yaşantısından bıkmış olan yaşlı bir adamın ölmeyi beklerken bir gün pazarda yılbaşı alışverişine çıkmış olan yaşlı komşusunu görmesiyle hayatı farklı şekilde seyir eder. Kadın o sırada pazarcının yaptığı matematiksel hatayı kısık sesle çekingen ve ürkek şekilde söyleyerek hakkını savunmayan çalışırken adam bu duruma sessiz kalmayarak komşusuna arka çıkar ve pazarcıya karşı komşusunun hakkını müdafaa eder. Komşunun konuşma arzusu içinde olduğunu fark eden adam, komşusunun anlattıklarını dinlemenin onu ne denli mutlu edeceğini bilir çünkü aynı şeyleri zamanında oda yaşar. Bu yaşlı adamda açığa çıkan konuşma ihtiyacını çevresinde kimse olmadığından kedisi Kalender’e içini dökerek giderirdi. Kedisi de gidince konuşamaz olup hayatta yapayalnız kalır. O yüzden, kadının arzusunu bilen adam onun isteğini samimiyetle dinleyerek yerine getirir. Yılbaşı gecesi olduğu için yaşlı kadın o günü yalnız geçirmemek adına kendisine yardım eden komşusunu yılbaşı yemeğine davet eder. Adam da yalnız olduğu için bir çift laf edecek insan bulduğundan dolayı sevinerek daveti kabul eder. O gece birbirlerini içini döken çift çok güzel bir gece geçirirler. Adam o an içinde biriyle konuşmanın, bir şeyler paylaşmanın verdiği mutlulukla hayatın yaşamaya değer bir şey olduğunu düşünür (Tunç, 2017a: 110-111).

“*Ara Renkler Grubu*” öyküsünde ikinci bölümde yer alan *Gül Kuru* kısmında anlatıcı Bektaş’ın metin boyunca otobüste yanında oturan kişiye durmadan hayat hikâyesini filtrelemeden, sadece onun konuşmalarının var olduğu ve sürekli kendi hayatında önemli, +önemsiz ayrıntıları bir sıra boyu silsilesince anlatması, içini boşaltmak için tanıdığı biri olması ihtiyacını gütmeden, herhangi bir insanın onu dinlemesinin kâfi olduğu görülmektedir.

“Çok mu konuşuyorum? Başınızı ağrıtmıyorum inşallah. İsterseniz susayım da uyuyun biraz. ...Sustuğum zaman bile konuşuyorum. Bu nasıl oluyor bilmiyorum. Ama oluyor, bazen binlerce karınca kavga ediyor sanki beynimde. Oysa karıncalar ses çıkarmaz. Nasıl ezsem şunları diyorum; nasıl ezsem de sussalar, yok olsalar, şu kafamın içinde çınlayıp duran, uçsuz bucaksız konuşma bitse” (Tunç, 2017a: 208-209).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“*Mağara Arkadaşları*” öyküsünde Rüstem Efendi süperegosundan kaynaklanan etkiyle yaşadığı kırk yıllık hayatında iyi bir insan, iyi bir kul olamadığından dolayı suçluluk duymaktadır. Bu suçluluk duygusu onda rüya aracılığıyla ortaya çıkar.

“Allah’ın sevgili kulları olduklarından emin bir yüz ifadesiyle namaz kılan müminlerin yanında, ellerini beceriksizce açışı, kendini hep yanındakilerle kıyaslayışı, camide şöyle iyice bir yere, göğsünü gere gere ilişemeyişi, kendini hep yetersiz, hep günahkâr görüşü sona ermeli, oda gözlerini hep ileriye dikmeli, cehennemın dayanılmaz ateşinde yanacaklara, bunu onlara hatırlatacak, küçümser ve dik bir bakışla bakabilmeliydi. Ancak ne olduğunu henüz bulamadığı bu şeyi yaparsa bütün günahlarından arınmış, Allah’ın sevgili kulları arasına katılmış olacaktı. ... Rüstem Efendi’nin günahlar içinde debelenerek geçmiş kırk küsur yılını, bir solukta temizlemeliydi. Abdest almayı bitirip kurulanarak odasına girdi, taş zemini kaplayan eski kilimin üzerine, seccade niyetine kullandığı mukavvasını serdi, namaz kılmaya başladı” (Tunç, 2017a: 38).

“*Cinnet Bahçesi*” öyküsünde Müeyyet’in idinden gelen yok etme arzusunun etkisiyle cinnet geçirip karısını öldürmesi ve akabinde çok akliselim şekilde öldürdüğü karısını kokmamasın diye buza yatırması onun egosunun devreye girip bilinç düzeyinde sağlıklı düşünmesini sağlayarak öznenin gerçekleştirdiği vahşetin zararını en aza indirmeye çalışan egonun öznedeki nasıl seyir ettiğini göstermektedir. “...karısını boğduktan sonra, kokmasın diye dolaplar dolusu buz yapıp cesedin üstüne koyana, ilk defa rastlıyorum. Çok acayip bir durum” (Tunç, 2017a: 71).

“*Alafranga İhtiyar*” öyküsünde anlatıcı erkek karakterin sevgili Handan’ın onu cezalandırmak için bekletmesinden zevk aldığını söylemektedir. “Beni bekletmiş olmaktan

duyduğu büyük hazzın ortaya dökülmesine sebep olacak ısrarlı suallerini geçiştirmiş...” (Tunç, 2017a: 162).

3.1.3. Taş-Kâğıt-Makas Öykü Kitaplarında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Ayfer Tunç *Taş-Kâğıt-Makas* adlı öykü kitabında bulunan dört öyküsünün üç tanesini *Kaybetme Korkusu*, *Taş-Kâğıt – Makas*, *Fehime* adlı öykülerini *Kırmızı Azap* kitabın içinde yer verir. Adı geçen öykülerin incelenmesi *Kırmızı Kitap* öykü kitabının başlığı altında incelenecektir. *Suzan Defter* öyküsü ise 2011 yılında yazarın daha sonradan roman türü başlığı adı altında yeniden ele alıp yayımlar. Bu öykünün incelenmesi roman kategorisinde incelenecektir.

3.1.4. Kırmızı Azap Öykü Kitabında Rastlanan Psikanaliz İzlekler

- Oidipus Kompleksi Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“*Soğuk Geçen Bir Kış*” öyküsü Tanrısal bakış açısıyla anlatılan başkarakter Semavi Bey anne-babasından sevgi, ilgi ve şefkat görmeden büyüyen bir karakterdir. Semavi, babasının otoriter despot yapısı ve sevgisizliği yüzünden annesinin evden kaçtığını düşünür. Anne sevgisine hasret kalan Semavi Bey’in bu düşünceyi gütmesine sebep olan şeyin didasının anlattığı masallarda çok seven ama sevimemeyen kadınları annesinin durumu ile özleştirmesindendir. Bu yüzden o babası gibi olmayacak ve hayatına giren kadını çok seveceğinden sevdiği onu terk etmeyecektir.

Semavi Bey’in sevgi ilkesi hayatı anlamlandırmasını sağlayan en önemli etkidir. Annesiyle yaşayamamış oldu anne-oğul ilişkisinden alması gereken tamlik duygusunu alamadığı için bu sevgi açlığını karısında gidermeye çalışır. Onun yokluğunu çekti bu sevilme duygusu kendisinde aşırı derecede hastalıklı bir sevgiye dönüşür (Aslan Ayar, 2019: 19).

“Doğu kokan didasının kucagında... .."Niye bütün çocukların annesi var da benim yok?" diye sorardı burnunu kadının esmer tenli, yumuşak boynuna gömerek. Hep öfkeli bir adamın sert ayak seslerini takip eden kadın, kara ve sürmeli gözlerinde derin bir kederle içini çeker, sonra çok seven ama sevimemeyen güzel kadınlara dair hüznü masallar anlatırdı. O masalları dinlerken, küçücük çocuk aklıyla anlamıştı ki, babasının yeteri kadar sevmediği annesi çekip gitmiş. Babası tarafından her vesileyle azarlandıkça, bu sert ve zalim adamın bir kadını sevimemeyeceğini düşünür ve gün gelip bir kadını tanıdığına onu çok ama çok fazla seveceğine, onun çekip gitmesine izin vermeyeceğine dair kendine tekrar tekrar söz verirdi” (Tunç, 2014: 37).

Başkarakter Semavi Bey babasıyla beraber çalışır. İşe gidip gelirken Semavi’nin her sabah karşılaştığı kızla denk gelişlerinden bir anlam çıkaran babası ona bu kızı isteyip istemediği sorar. Babasının sorusu karşısında kıpkırmızı kesilir. Çünkü bu zamana kadar

babası onunla böyle konularda hiç konuşmamıştır. Onun babasıyla olan ilişkisine bakıldığında tek olumlu hatırladığı anısı bu olur.

“Her sabah babasıyla birlikte yazıhaneye giderken karşılaşırlardı. Bu karşılaşmalardan bir anlam çıkaran babası bir gün ilk kez öfkeli olmayan ama yine de otoriter bir sesle "Bu kızı sana alalım mı?" diye sormuştu. Aştan utandığından değil, babası ilk defa ona böyle bir şey söylediği için kıpkırmızı olmuş...” (Tunç, 2014: 38).

Semavi Bey hayatının tüm olumsuzluklarına karşı sevmeye şartlandırır kendini bu sayeye çok sevdikçe çok sevilecek güdüsü içine girer.

“Öylesine yalnızdı ve öyle çok sevmek istiyordu ki karısını, onun yanında olmadığı zamanlar geçmek bilmiyordu. Her an onu düşünüyor, onunla olmak istiyordu. Babasına itiraz etme gücünü asla bulamadığı için her gün düzenli gittiği ve hiçbir işe yaramadığı için sürekli azarlandığı yazıhanede bile, babasının öfkeli ve kalın sesi telefonda birilerine emirler yağdırırken, o, karısını düşünür, yüzünde safça bir gülümsemeyle birini sevebildiği için mutlu olurdu... Her şey, babasına rağmen güzeldi. Karısını çok seviyor ama hep daha çok sevmek istiyordu” (Tunç, 2014: 37-38).

Bir gün Semavi Bey’in babası ölür. Oğlu bu duruma üzüleceği yerde o çok sevinir. Çünkü annesine ve hasret kaldığı sevgisine sebep olan bu adamın dünyadan yok olup gitmesini yıllardır içten içe istemiştir. Babanın, oğlu üzerinde kurduğu tüm baskı ve otorite ölmesiyle son bulanarak oğul özgürleşir.

“Bir sabah babasının kahvaltıya inmemiş olduğunu gördü Semavi Bey. Ne olduğunu anladı. İçine yağmurlu bir günde birdenbire açan güneş gibi doyumsuz bir sevinç doldu. Sonunda olmuştu. Sonunda hiç kurtulamayacağını sandığı adam yoktu artık. Babasının ölümünü takip eden; dinsel törenlerle, uzak akrabaların yalancı gözyaşlarıyla dolu geçen bir hafta boyunca, sevincini belli etmemek için kendini zor tuttu. Mutlak özgürlüğe kavuşmuştu. Artık hayatını biçimlendiren, saatlerini bölen, düzenleyen, günlerini çarpan, birbirine katan, saçına başına, duruşuna, dalıp gitmesine, karısını arzulamasına, özlemesine karışan o zalim figür yoktu” (Tunç, 2014: 38).

Babanın ölmesiyle Semavi Bey’in, karısına olan aşırı sevgisini sergilerken çekineceği bir otoriter gücün ortada olmaması ve onun zoruyla gittiği bir işin de mecburiyeti kalmaması Semavi’nin yıllarca beklediği emeline ulaşmasını sağlar. Bundan sonra işe de gitmeyerek tüm gününü karısının yanında geçiren koca, hayalini kurduğu yaşayış şeklini doya doya yaşar. Artık günlerini çalışmadan evde karısıyla geçiren Semavi geçimini babasından kalan mirası azar azar satarak sağlar. Babasının ahabası olan antikacı adam ondan kalan eşyaları toptan bir seferde de alabileceğini söylesede Semavi bunu yapmaz. Çünkü babasından kalanları bir bir yok ederek adeta babasının geçmişte ona yaşattıklarının intikamını onun değer verdiği şeyleri satarak alır ve burumdan dolayı büyük bir haz duyar.

“Bir tek, parasının bittiği günler çok keyifli oluyordu. ...babasının en çok sevdiği ne varsa; bir çeşm-i bülbül, bir saksonya porselen; bir müzik kutusu, kıymetli bir tablo, bir konsol saati; hangisi gözüne ilişirse, koltuğunun altına alıp, hemen, babası kendi babasının arkadaşı olan antikacıya gidip okutuyordu. ...Semavi Bey zalimliği ve sevgisizliğiyle hayatını zehirlemiş olan babasının değer verdiği ne varsa, onları tek tek satmanın zevkini kaybetmek istememişti” (Tunç, 2014: 32-33).

Semavi Bey’in karısı, kocasının ilk başlarda ona düşkünlüğünden dolayı memnuniyet duyar. Fakat gittikçe nevroz boyutuna gelen bu düşkünlük karısını zamanla bunaltır. Kocasının korktuğu gibi karısının onu terk edip gideceği başka bir evi yoktur çünkü zaten babasız büyüyen ve annesini de kaybettikten sonra kocasından başka kimsesi kalmayan bir kadındır. Kocasına, kendisini hiç mi bırakmayacağını sorduğunda evet cevabını aldığından bu durumdan kaçış olmadığını anlayan kadın kurtuluşu kendini yakarak bulur.

“Karısının gideceği ve dönmeyeceği korkusu içini sarmıştı. Oysa babasız büyümüş ve annesini de kaybetmiş olan karısının gitmek istese de gidebileceği bir yer yoktu. Karısını hiçbir yerde, neredeyse evin içinde bile yalnız bırakmıyordu. Karısı çıldırmak üzereydi. Bir saat! " diye yalvarıyordu kadın. "Bir saatçik bırak beni, ne olur. " Bunu anlayamıyordu Semavi Bey. Ona ne zararı vardı? Onu sevmekten başka ne yapıyordu? Karısı saatlerce yalnız kalmak, tek başına bir yere gidip dolaşmak için yalvarmaktan, hiçkırarak ağlamaktan bitkin düşüyor, yatağında uyuyakalıyor, uyandığında kocasını saçlarını okşar buluyordu. Semavi Bey bazen karısını rahat bırakmaya karar veriyor, sonra onun gideceğini ve bir daha dönmeyeceğini düşünerek paniğe kapılıyordu. ...Yakarken "Semavi," dedi "beni sahiden seviyor musun?" Bu soru Semavi Bey' i delirtebilirdi. Başka ne yapıyordu ki? Hayatını ve geleceğini karısını sevmeye adanmıştı. "Beni hiç bırakmayacak mısın?" dedi karısı. "Bir gün bile, bir saat bile?" Bu soruyu gülünç buldu Semavi Bey. Uzun uzun güldükten sonra, "Hiç, "dedi "bir saniye bile" (Tunç, 2014: 39-40).

Semavi Bey, karısının yanarak can verdiği o trajik olaydan sonra ateşe yaklaşamama fobisi oluşur. O yüzden her kış geldiğinde ısınmak onun için bir ıstıraba dönüşür.

“Radyatör, etrafında küçük, ılık bir alan oluşturmuştu sadece. Bu sekiz gariban dilimle kışın geçmeyeceğini biliyordu, kolunu içeri sokup yorganı başına çekti. Ağlamamak için kendini zor tuttu. Ateşe bakamadığı için her kış bu ağır eziyeti çekiyor... ..ateşe bakmadıkça ruhu kıpırtısız bir deniz gibi sakin olabilirdi. Ama ateş. Kahrolası kışlar, bu yüzden, ateşe bakamadığı için büyük bir eziyet haline geliyordu. ..."Ben deli miyim?" diye kendine sorduğu oluyordu. Bir kibritin çakılışına, bir çakmağın alevine bile tahammülü yoktu, gürül gürül yanan bir soba görmek bile hasta olup yatmasına neden oluyordu. Bütün bunların sebebini biliyor ama bu sabit fikirden kurtulmak için en ufak bir çaba harcamıyordu. ” (Tunç, 2014: 30,32).

Yangından sonra Semavi Bey babasından kalan evi tadilat da ettirmez. Evin dökülüp gitmesi sanki babasının yitip gitmesini çağrıştırdığından bu olaydan büyük bir haz alır.

“Babasının yaptırmak ve dayayıp döşemek için bir ömür verdiği bu evin, inleyerek tükenmesinden doyulmaz bir zevk alıyordu. Öfkeyle, zalimlikle, despotlukla geçmiş bir ömrün imzası olan bu evin acıklı hali, onun ziyan olmuş hayatının bir intikamıydı sanki. ...evin arka odalarını tam manasıyla işgal etmiş olan küf, hep öfkeli halini hatırladığı o adamın...” (Tunç, 2014: 31).

Yangından sonra evde soba yakamayan Semavi Bey ısınmak için her zaman kahvehaneye gider. Bir gün yine ısınmak için gittiği kahvehanenin kapalı olduğunu görünce aklına hamama gitme fikri gelir. Hamama geldiğinde ısınmak için direkt göbek taşına yatar. Bu taşın sıcaklığı hiç tatmadığı anne sıcaklığının hissiyatını uyandırır. Birden bu yerin yarattığı duyguyla yattığı yerden anne neredesin diye inleyen adam sanki küçüklüğündeki Semavi oluverir ve anne özlemiyle ağlar. Saatlerce hamamda vakit geçiren Semavi Bey’den hiç ses çıkmayınca hamamcı onu hatırlayıp kontrol etmek için yanına geldiğinde Semavi Bey’in derin bir uykuya dalmış halde olduğunu ve uyanmaya hiç niyetinin olmadığını görür (Tunç, 2014: 31).

“*Taş-Kâğıt-Makas*” öyküsünde başkarakter Emir’in babası yetmiş iki yaşında emekli bir albaydır. Asker yapısından dolayı çok otoriter ve despot bir yapıya sahip olan babasıyla evlenen annesi, adamın üçüncü karısı olup aralarında kırk yaş bulunmaktadır. Evlerinde sessizlik hâkim olan bu ailede Emir’in babası yemekte asla kimsenin konuşmasına izin vermeyen bir baba figürüdür. Bu sessizlik içinde mutsuzluğa gark olan Emir’in annesi de babasının eri olan bir adamla askerliği bitince kaçır. Babası yüzünden anne sevgisinden mahrum kalan Emir, bu ihtiyacını babasının ikinci karısından olan ablası Yüksel’le gidermeye çalışır fakat ablası kanser yüzünden ölen annesinin ölümünden hemen sonra evlenen babasına ve oğluna tepkili olduğundan kardeşine sevgi göstermez (Tunç, 2014: 121-122).

Emir bir zaman sonra Gül adında bir kadınla evlenir ve çok uzun kara saçları olduğundan dolayı ona Karagül adını takar. Evliliklerinde her şey çok güzel giderken bir pazar günü Emir, Karagül’ü yataktan kalkması için uyandırırken karısı ona küçük bir kız çocuğu taklidiyle cevap verir. Eşinin bu durumu hoşuna giden Emir ona bunu bir daha yapmasını söyler. Oynadıkları ilk oyun böylelikle başlar. Artık birbirleri arasında baba-kız anne-oğul oyunu kurmuşlardır. Kimi zaman Emir Karagül’ün babası olur, kimi zaman Karagül onun annesi olur. Hayatları iki kişilikken iki kişilik hayaletlerin de dâhil olmasıyla dört kişilik yaşamaya başlarlar. İlk başta oynanan bu oyun ikilinin hoşlarına giden bir şey oluşturmaktadır. Çünkü içlerinde var olan sevgi açlığının karşılığını hayalide olsa almış olmalarındandır. Fakat iş çığırından çıkıp farklı bir boyut alınca ilişkilerinde bozulmalar başlar. Bu durumun etkisi en çok Karagül üzerinde görülmüş olup nevroz durumuna kadar gider. İkili artık birbiriyle seviştiklerinde sanki ya babası olacak ya da annesi yahut da kızı

veya oğlu olacak endişesiyle ilişki bazlı birbirlerinden soğumaya başlarlar. Emir durumun vahimliğine eren ilk kişidir. O sevişme sırasında karısının birden kızı olma ihtimalinin kendisinde büyük bir suçluluk ve utanç duygusunu uyandıracağını anladığından bu ilişkiyi kısa vadede sonlandırır. Karagül'e baktığında da oda onu kocası olarak arzulamaz ya babası olsun ya da oğlu olsun ister (Tunç, 2014: 131).

Anne ve babanın varlığını hissedemeden büyüyen Emir'in bir yanı hep çocuksu kalırken Karagül'ün de aile sevgisizliği bakımından kocasından geri kalan bir yanı yoktur. Bu yüzden Emir'de görülen oidipal ve karısında görülen elektal çatışmalardan ötürü ortaya çıkan bu çarpışık ilişkiyi yok etmek isteyen Emir başka bir kadınla ilişki yaşar. Bu durumdan da vicdan azabı duyan Emir'in pişmanlığı sanki karısına karşı değil de evde bekleyen küçük kızına karşı olur. Buna neden olan etken ise onun oidipal dönemde annesinin babasını aldatıp başka bir adamla kaçması sonucu kendi yaşamış olduğu travmayı kızı olarak görmeye başladığı karısına yaşatmaktan korkarak onun duygu durumunu kendi çocukluğuyla özdeşleştirir.

“Anne yok, baba var yok büyümüş bir adamın temel meselesi, büyük doğmuşluğun acısı, çocuk olamamış ama çocuksu kalmışlığın yaraladığı hayat. ...Önce cinsel hayatları yıkılmış. - Kendimi kızım ile yatıyormuş gibi hissediyordum. Her defasında Karagül bana 'babacım' der korkusuyla bir an önce sevişmeyi bitirmek istiyordum. Bunun nasıl bir acı verdiğini bilemezsin- Ya Karagül? - Sevişmekten tümüyle kaçınır olunca, anladım ki o da beni değil, oğlunu ya da babasını seviyor. Oğlu olmaktan vazgeçtim. ...Sonra bir kadınla birlikte olmaya başladım. Bankada çalışıyordu, öğle tatillerinde ucuz bir otelde buluşup yatıyorduk. Ardından ağır bir suçluluk duygusu kaplıyordu içimi. Karagül'ü aldattım diye değil, kızımın yüzüne nasıl bakacağım diye” (Tunç, 2014: 129,133).

Emir, Sigmund Freud'un da ifade ettiği gibi oidipal dönemde erkek çocuğunun anneye karşı duyduğu cinsel hazzın farkındadır. Karısıyla olan ilişkisinde karısının ona hem anne hem eş olarak davranması anneye karşı duyulan ilk cinsel hazzın karşılığını bulmasını sağladığından oynadıkları oyundan zevk duyar. Fakat daha sonrasında bu oyun bir hazdan çıkıp çocukluk dönemlerinden yetişkinlik dönemlerine içlerinde bastırarak taşıdıkları sevgi yoksunluklarının açığa çıkmasına neden olduğundan karı ve koca bu yoksunluklarını oynadıkları oyunla gidermeye çalışır. Karagül'de bu yoksunluğun izi daha ağır bastığından kurdukları bu hayali oyunda kocasını hem koca hem baba veya çocuğu olarak görmek istemez. İster ki oyunda kocası hep ya babası olsun ya da oğlu olsun. Emir karısıyla oynadığı bu oyunu sonlandırmak için onu başka bir kadınla aldatır. Aldattığı bu kadın tam da onun istediği gibi Emir'i hem anne gibi hem de sevgili gibi sever. “Sevgilim beni anne ile sevgili arasında seviyordu, istediğim gibi. Çünkü anne ile oğul arasında bir cinsel alışveriş vardır, Karagül'le yoktu, kalmamıştı” (Tunç, 2014: 134).

- Elektra Kompleksi Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“Kaybetme Korkusu” öyküsünde Süsen adlı karakter iki yaşındayken annesini ölüm döşeğinde acılar içinde kıvrandığına şahit olur. Baba, kızının duyduğu bu seslerden irkildiğini anlayınca daha fazla etkilenmemesi için onun kulaklarını kapamaya çalıştığı vakit kızı korkuyla babasının boynuna sarılır ve onu bırakamaz. Ağrılar içinde inleyen anne o günün sabahına ölünce de Süsen’in babası cenaze işlemlerini halletmek için evden çıkmak istediği vakit kızı onu yine bırakmaz. Bir müddet kızını sakinleştirmek için yanında kalan baba onun sakinlediğini düşünüp divana bırakır. Tam çıkacakken birden çocuğunun soluk alamadığını, mosmor katıldığını fark eder. Babası korkuyla kızını hemen kucağına aldığı anda onun kokusunu hisseden kızı rahat bir nefes almaya başlar. O zamandan beri babasından ayrı kaldığı her an bu davranış tepkisini gösteren Süsen babasından bir an bile ayrılamaz hale gelir (Tunç, 2014: 99-100).

Anne sıcaklığını tam tadamadan, annesini acı çığlıklarla kaybeden ve babasını da kaybederim korkusuyla ona sıkı sıkıya sarılan Süsen’in hafızasında o gün travmatik bir hatıra olarak kalır. Süsen elektrol döneminde bu yüzden sağlıklı şekilde atlatamayıp yetişkinlik çağında da babaya olan bu düşkünlüğü devam eder. Çevre tarafından bu babaya olan düşkünlük enstest bir ilişkinin var olduğunu düşündürtür hatta daha çok böyle olmasını kötücül bir istekle isteyerek olayın suçlusunun baba olduğuna inanırlar. “Artık bu hastalıklı halin kaynağı olarak işaret edilen; annesi bağıra bağıra öldüğü için yaşadığı korkuyu atamayan küçük kız değil, kızına hastalıklı bir tutkuyla bağlanarak delirdiği düşünülen zavallı ziraat müdürüymüş” (Tunç, 2014: 102).

Baba, kızının ona karşı olan bu bağımlı ilişkisini ne kadar çok engellemeye kalksa da her engelde kızını kaybetmeye ramak kaldığından artık bu olayı kabul eder ve zamanla bu durumdan o da rahatsızlık duymayı bırakıp kızının elini sımsıkı tutup bırakmak istemez. “İşin tuhafı bu defa, Süsen’in babası da en az Süsen kadar elini bırakmak istemiyormuş. Sanki tuttuğu elden ona can geçiyor, kızına dokunmasa ölecek gibi oluyormuş” (Tunç, 2014: 107).

Süsen bir nebze de olsa bu nevrozlu halini ehlileştirince babası gibi ziraatla ilgilenen Safir adında bir adamla evlenir. Süsen’in babası ölünce yaşadıkları kasabadan ayrılarak avlulu bir daireye taşınırlar. Süsen’in bu bağımlı davranış bozukluğu bu sefer babasından kocasına yön değiştirir. Tıpkı babası gibi kocasından bir an olsun ayrılmak istemez. İlk başlarda bu durum Safir için haz verici bir durum olsa da zamanla karısının bu halinden bunılır. Çünkü ilgi duyduğu zirai işleriyle hemhâl olamaz. Bir gün rasgele tanıştığı bahçıvanla saatlerce ilgi duyduğu bitkiler üzerine konuşmaları sonucunda eve geç geldiğinden Süsen kendini balkondan aşağı atarak intihar eder (Tunç, 2014: 112-115).

“Taş-Kâğıt-Makas” öyküsünde ki Gül/Karagül’ün kocasıyla kurduğu hayali çocukları ve anne-baba rolüne büründükleri ilişkisi sonucunda kocasından ziyade hayali baba yerine koyduğu babasını ya da oğul yerine koyduğu oğlu olan adamı arzulamaktadır. Karagül’ün bunu arzulamasına sebep olan en büyük etken küçük yaşta babasını kaybetmesinden dolayı yaşayamadığı baba-kız ilişkisini bu oyunla gidermeye çalışır. “Babası öldüğünde Karagül çok küçükmüş. Keşke babanla beni tanıştırmış olsaydın, ona baba demek isterdim, dedi” (Tunç, 2014: 127).

Öyküdeki diğer kişilerde görülen elektrik çatışma da ise Emir’in ablalarının babasıyla olan ilişkileriyle ilgilidir. Babaları anneleri ölür ölmez bir yıl sonra başka bir kadınla evlenen adamı kızları affedemez. Büyük kız babasının yaptığı bu duruma isyan ederek bir ömür babasını görmez. Diğer kızı Yüksel ise mecbur olduğundan babasının yanında kalır ama annesine yaşattıkları yüzünden babasından nefret eder ve babasının ikinci eşinden olan kardeşi Emir’i de sevmez (Tunç, 2014: 122-123).

- Esere Yansıyan Yaratıcı Yazar Etkisi Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“Taş-Kâğıt-Makas” öyküsünde Ayfer Tunç’un hemen hemen her öyküsünde görülecek olan kitap yazan karakterleri mevcuttur. Bu öyküde de başkarakter Emir lise yıllarında roman yazma işine girmiş biridir. “Bir roman yazıyordun bir zamanlar, hatırlıyor musun? Lisedeyken. - Birinci bölümünü bitirebilseydim, gerisini yazardım. Sustuk. Ansızın hatırlamıştım Emir’ in durmadan anlattığı ama bir türlü yazamadığı romanını” (Tunç, 2014: 132).

“Kırmızı Azap” öyküsünde yazma serüveninde olan bir yazarın üst kurmaca ile kafasında var etmiş olduğu karakterlerin birbiriyle olan diyalogları yer alır.

“Yazarımızın kafasında kaderlerimizin bir an önce yazılmasını bekleyen, üç hikâye kişisiydik. ...Onun beni yaratması durumunda, ben de onun varoluşuna katkıda bulunacaktım. Yazar ile yazdığı kişi arasındaki bu ilişki, var olmak isteğimi şiddetle artırıyor, beni müthiş heyecanlandırıyordu. ... Eskici'yle, Sanki yazarımızın kafasının demirbaşığıydı. Kaç yıldır onun kafasında yaşadığını, ana kişisi olduğu kaç hikâyeye başlandığını hatırlamıyordu. O kadar yazılamamış bir kişiydi ki, yazarımızın adeta vicdan azabı, eleştirmeni, yazarlığının vardığı noktaların denetleyicisi haline gelmişti. Kafasında yaşlanmış, adeta kişileşmişti. ...yazarımız onu yazdığı zaman, serüven bitecek, yazarlık defterini kapatacaktı” (Tunç, 2014: 75-76,79).

“Kaybetme Korkusu” öyküsünde Ayfer Tunç, bir zamanlar İstanbul-Kurtuluş’ta avlulu bir eve taşınır ve buranın atmosferi onu etkilediği için oradaki gözlemlerini bu öykü üzerinde işler.

“Kurtuluş daha adım atar atmaz başka bir ruhla sardı beni. ...Avlular fikrim orada gelişti. Arka balkonu avluya bakan bir evde oturuyordum. Pek çok apartmanın arka cepheleri bu avlulara bakar, yan yana sıralanıp gider avlular. Tuhaf ağaçlar olur, manolya bile görebilirsin. Binaların iç organları gibidir. Kavgalar görüyordum avlularda, aşklar, ayrılıklar. Her pencereden başka bir hayat sesinin geldiği bir yer. Bir adam her akşamüstü elektro sazını akort ederdi mesela, sonra siyah takım elbise, beyaz gömlek, çıkıp giderdi. Bir türkü barda çalışıyordu muhtemelen. Tam karşıma denk gelen dairede bir çalışma masası, üstünde eski model büyük bir daktilo duruyordu. Çok yaşlı bir kadın oturuyordu, bakıcısıyla. Ara sıra balkona çıkardı. Merak ederdim o daktiloda kim neler yazmış. Her pencerenin ardında farklı bir hayat yaşanıyor. Bu insan ve hayat çeşitliliğini gördüğüm, bunlara değebildiğim için beni yetiştiren bir yer diyorum. Mesela "Kaybetme Korkusu" tümüyle Kurtuluş'tan doğmuş bir öyküdür” (İnci, 2014: 289).

Öyküdeki anlatıcı karakter yazma işiyle uğraşan bir adamdır. Para kazanmak için kendisinin ilgi alanında olmayan konularda yazılar kaleme alır. Ayfer Tunç da öykücülüğü ve romancılığı dışında para kazanmak adına senaryolar yazar ve bunu genellikle kendi ismiyle değil takma adı olan Yıldız Tunç adıyla yayınlar (İnci,2014:176). Bu bakımdan anlatıcı yazar karakterle Ayfer Tunç özleşmektedir. “Başkalarını ilgilendiren ama para kazandırması dışında beni hiç ilgilendirmeyen şeyleri yazarken” (Tunç, 2014: 89).

- Katarsist (Konuşma Kürü-Baca Boşaltma) Kavramı Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“*Kaybetme Korkusu*” öyküsünde Safir karakteri, anlatıcı karakterin evine gelerek onunla konuşmak ister. Anlatıcı karakterin karısının ölümüne şahit olması ve sürekli olarak onun evini incelediğini bildiğinden dolayı onunla konuşmak ister. Çünkü karısının ölümünden büyük suçluluk duyan Safir bu olayın sebebini birine anlatamadıkça çıldıracağını dile getirir.

“Derken Safir çıkageldi. Tuhaf bir hikâyenin ortasına düştüm. Koltuğa oturup terasına baktıktan sonra, beni hatırlarsınız dedi. Süsen’in kocasıym. Şu teras katta oturuyorduk. Siz karanlıkta oturur, bizi seyrederdiniz. Karım iyi bir adama benzediğinizi söylerdi. Bu yüzden size gelmiş olabilirim. Birine anlatmam lazım, yoksa acıdan öleceğim” (Tunç, 2014: 98).

“*Taş-Kâğıt-Makas*” öyküsünde Emir yaşadığı kötü olayları anlatacak, derdini paylaşacak kimseyi bulamaz ta ki lise arkadaşı olan anlatıcı doktor karakterini askerde görene kadar. Bu rast gelme sayesinde Emir başından geçenleri arkadaşına anlatır. “Bu, anlatacak kimsesi kalmamış olanın hikâyesi, yani benim. Bana anlatıyorsun ama dedim, demek ki hala anlatacak biri var.- Bir ümit işte...” (Tunç, 2014: 117).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“Kadın Hikâyeleri Yüzünden” öyküsünde anlatıcı erkek karakter karısını kıskandırmak için hayatında olmayan bir kadınla hayali bir ilişki kurar ve bu sahte ilişkiye sanki o kadındanmış gibi izler yaratarak karısına göstermeye çalışır. Karısı bu izleri gördükçe kocasını hiç var olmayan kadından kıskanır. Kocasını karısının onu kıskanmasından dolayı büyük bir haz alır. Adamın oynadığı bu oyun çığırından çıkınca karısı daha fazla dayanamayıp intihar eder. “Kime oynadım bu oyunu, niye oynadım? Bilmiyorum. Ama oynarken hoşlandım, mutlu oldum. Hepsi bu. Böyle olacağını bilseydim, hiç oynar mıydım?” (Tunç, 2014: 15).

Anlatıcı erkek karakterin kadınlarla olan ilişkisi diğer erkeklere göre daha pasivize olduğundan bu durumunu, kurduğu hayali bir ilişkiyle karısını kıskandırarak gidermeye çalışır. Çünkü karısı, kocasının başka kadınlarla olan ilişkisini düşündükçe onun kadınları etkileyecek potansiyele sahip olduğunu ve onlarla bir ilişki kurduğunu düşünmesi kocasının erkekliğine erkeklik katacağından adam kendisine böyle bir hikâye yazarak karısının inanmasını sağlayacak izler de yaratarak kıskandırıp onun düştüğü bu durumlardan haz alır.

“Bir: Bu beş gecenin sonunda eve her gelişimde karım endişeliydi. Beni merak ettiğine dair kırık ve tedirgin kelimeler fısıldadığını, ona kan çanağına dönmüş gözlerle ve öfkeyle baktığını, cevap vermediğini hatırladım. ...Karımın küskün bir yüzle etrafımda dolanmasından, yalvaran gözlerle bana bakmasından hoşlandım, gizli gizli ağladığını hissettim, gülümsedim. Ağır bir hastalığın pençesine düşmüş gibi uykusunda inlediğini duydum. Bütün bunlar ne kadar sürdü, kestiremiyorum. Ama her geçen gün bu oyundan daha da hoşlandım. Artık benim de bir kadın hikâyem vardı ve buna tek inanan da karımdı” (Tunç, 2014: 16,21).

“Mikail’in Kalbi Durdu” öyküsünde süperego bağlamında anlatıcı erkek karakter, Sema’nın hayatına dâhil olmadan önce Sema, Mikail ile bir birliktelik yaşar. Daha sonrasında anlatıcı erkek karakter Sema’nın hayatına girdiğinden itibaren kadın Mikail’le görüşmeyi keser. Mikail Sema’yı çok severken Sema da gönlünü anlatıcı erkek karaktere kaptırır fakat anlatıcı karakter Sema’yı sevmez sadece hayata tekrar atılmaya dirayeti olamadığından istemeyerek de olsa onun hayatına dâhil olur. “Hikâyenin aynı zamanda anlatıcısı da olan başkarakteri, şehrin aslında ait olmadığı, yabancı olduğu mekânlarında onulmaz içsel sıkıntısını “gösterişli bir yabancılık” ile hazzı çevirme peşindedir” (Aslan Ayar, 2019: 19).

Mikail, anlatıcı erkek karakteri kendi aşkının, sevgisinin önüne engel teşkil eden rakip olarak gördüğünden onunla uğraşır. En son ne yaparsa yapsın Sema’nın kendisini sevmeyeceğini anlayarak yenilmişliğini kabul eder. Anlatıcı karakter de daha sonra adamın

düştüğü bu durumdan ötürü suçluluk duyar. Adamın o hali sürekli zihnini meşgul ettiğinden dolayı daha fazla dayanamayarak Sema'dan ayrılır (Tunç, 2014: 60-61,72).

Mikhail, Sema'nın peşini bırakmayıp sürekli olarak evine gidip gelir. Her seferinde kapının zilini ısrarla çalan adama kapıyı açmamak Sema'ya büyük zevk vermektedir. Çünkü âşık olduğu adamla birlikteyken bir zamanlar beraber olduğu Mikail'in tutkulu aşkı onun egosunu okşar.

“Açılmayan bir kapının zilini yalvarırcasına çalıp çalıp giden bir adam. Mikail. Semiramis yerinden tembel hareketlerle kalktı, tanıdığı erkekleri ve onunla birlikte yaşadığıma göre beni de bayağı bir zevke sürükleyen siyah iç çamaşırlarıyla, hala çekici olan vücudunun, sıcağa rağmen ahenkli hareketleriyle banyoya yürüdü. Mikail'e kapıyı açmamaktan müthiş bir zevk aldığını hissettim” (Tunç, 2014: 63).

Anlatıcı karakter de en az Sema kadar Mikail'e çektiği eziyetten zevk alır. Çünkü Mikail'in elde edemeyeceği aşka kendisinin sahip olması ve bu aşkla istediği gibi oynaması ondan büyük bir haz yaratır.

“Yine de kibirlenmekten kendimi alamadım. Mikail'i görmek, hatta kendimi ona göstermek için pencereye çıktım. Mikail az önce ümitli ve atak adımlarla çıktığı merdivenlerden; muhtemelen kırılmış, başı önde inmiş, böğründe barındırdığı acılarla katılaşmış dar sokağa çıkmıştı bile” (Tunç, 2014: 64).

“*Kırmızı Azap*” öyküsünde yer alan bir yazarın kafasında kurguladığı kadın karakteri öykünün anlatıcı pozisyonundadır. Öykü karakteri anlatıcı kadın, yazarın kafasında yaratmak istediği karakteri bir türlü yaratamadığından dolayı vicdan azabı çektiğini söyler. “Eskici... ..O kadar yazılamamış bir kişiydi ki, yazarımızın adeta vicdan azabı, eleştirmeni, yazarlığının vardığı noktaların denetleyicisi haline gelmişti” (Tunç, 2014: 79).

Anlatıcı kadın öykü karakteri, yazılmayı bekleyen öykü karakteri Delikanlı'nın kendisine baktığında yüzünde idden gelen bir şehvetin taşıdığını görür. “Ucuz bir şıklık içindeydim. Sigara içiyordum. Delikanlı'nın bana duyduğu şehvet teninden taşıyordu” (Tunç, 2014: 80).

“*Taş-Kâğıt-Makas*” öyküsünde Emir karısı ile oynadığı oyunun akıl almaz gidişatından endişe duyduğu için karısıyla ilişkisini noktalamaya karar verir. Ayrılmak istediğini söyleyince Karagül bu durumu kaldıramaz ve evi yakarak intihar eder. Emir bu büyük faciaya sebep olduğundan dolayı ağır bir suçluluk duyar. Duyduğu suçluluğun ağırlığı karısının kızı konumunda mı yoksa karısı konumunda mı öldüğünün bilinmezliğinde yatmaktadır. Eğer kızı konumunda öldüyse bu durum onu daha da çok yaralayacaktır. Çünkü ağır suçluluğundan bir tanesi de zaten Karagül'ü değil kızı statüsündeki Karagül'ü düşündüğü için vicdan azabı yaşar.

“- Bir soru beni kemiriyor dedi. Çürüyorum bu yüzden. ...- Karagül, dedi, evi yakarken çocuk muydu, büyük müydü? ...Suçluluğun içini kavurduğunu gözlerinden okuyabiliyordum. Çehresinde taş gibi bir ifade olsa da gözlerinin pınarları buğulanıyor. Bu yara Emir'i iflah etmeyecek. ...Bana bu kadar acı veren şey sadece yaptıklarım değil. Karagül'ü hiç düşünmemiş olmam. Oysa o daha kötü durumdaydı, uykusunda bile kızım olarak konuşmaya başlamıştı” (Tunç, 2014: 118-119,128,133).

Emir karısının ölümüne sebep olduğundan dolayı vicdan azabı duyduğu gibi karısıyla oynadığı baba-kız ilişkisinden sonra onunla normal hallerine dönüp karı-koca ilişkisi yaşamaya kalktığında daha önce kızı rolünü bürünen eşinin sevişirken birden kızı rolüne girmesinden korkarak birlikteliklerinden suçluluk duymaya başlar. “Kendimi kızım ile yatıyormuş gibi hissediyordum. Her defasında Karagül bana 'babacım' der korkusuyla bir an önce sevişmeyi bitirmek istiyordum. Bunun nasıl bir acı verdiğini bilemezsin” (Tunç, 2014: 133).

Başkarakter Emir'in çektiği suçluluk duygusunu en az onun kadar yaşayan bir diğer kişide anlatıcı doktor karakteridir. Doktorun çekmiş olduğu suçluluk duygusu, her şeye sahip olmasına rağmen çok sevdiği arkadaşı Emir'in buna sahip olamamasından dolayı onun yaşamış olduğu sıkıntılardan kendisine pay çıkararak mutlu geçen çocukluğundan vicdanı olarak rahatsızlık duyar.

“...bende suçluluk, onda haksızlığa uğramışlık duygusu. ...Onda olmayan her şey bende vardı, sevecen ve genç bir ana baba, yakın ilgi, akrabalar, mutlu bir ev hayatı. Sanki bütün bunlara sahip olduğum için suçluymdım ve onun bu yoksunluğun acısını yaşıyor olması haksızlıktı. ...Kalktım, adama gittim, yattım, battaniyeyi başıma çektim. İçimde yine bir suçluluk duygusu” (Tunç, 2014: 118,123,135).

“Yük” öyküsünde Neyyire Hanım, annesinin ne sebeple öldüğünü yıllardır herkesten saklar. Seksen üç yaşındaki Neyyire Hanım suçluluğun vermiş olduğu o ağır yük ile kendisiyle röportaj yapmaya gelen gazetecilere babasının Dersim olaylarındaki etkisinden dolayı annesinin dayanamayıp intihar ettiğini itiraf ederek üzerindeki vicdan azabından kurtulmaya çalışır.

“Neyyire Hanım birden annesinin intihar ettiğini söyledi, apaçık bir cümleyle. Annem, babamın beylik tabancasını kaparak başına dayadı, tetiği çekti, dedi. ...annesi mütemadiyen ağlıyormuş ve neden, diye soruyormuş. Neden bebekleri öldürdünüz? Babası köklerini kurutmasaydık da büyüyünce bu milletin başına bela mı olsalardı, diye bağırırmış. ...Neyyire Hanım artık ölebilirim, diye bağırıyordu. Artık ölebilirim! Artık ölebilirim!” (Tunç, 2014: 150,152).

- Ego Savunma Mekanizmaları Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“Kadın Hikâyeleri Yüzünden” öyküsünde anlatıcı erkek karakter, geçmişinde hatırladıkça bilinç dışına gömdüğü kimi anıları gün yüzüne çıkmaya çalıştığında egonun

savunma mekanizması olan baskılama eylemi devreye girerek bu geçmiş kötü anıyı unutmaya çalışır. Eğer özne yaşanmış olduğu travmatik anıyı sürekli olarak hatırlamış olsa bu durumdan acı duyacaktır. Bu durumun yaşanmaması adına ego savunma mekanizmalarından bastırma eylemini devreye sokarak öznenin bu travmatik olayı unutmasını sağlar. “Dükkânı süpürmeye kalkardım ve aynada gördüğüm, terk edilmiş, mavi ev köpeğini unutmaya çalışırdım” (Tunç, 2014: 12).

“*Soğuk Geçen Kış*” öyküsünde Semavi Bey, karısının ölümünden sonra yaşadığı o trajik olayı hatırlamamak için bilinç dışına baskılama yaparak o anı unutmaya çalışır. “Aklını adeta uyuşturmuş, ömrünü ürpertici bir kölelik haline getiren o olayı hafızasının en gizli köşesine atmıştı” (Tunç, 2014: 30).

“*Yük*” öyküsünde Nermin Hanım’ın annesi, kocasının Dersim katliamına dâhil olduğunu bildiği için onun yaptığı bu eylemi vicdanı hazmedemediğinden kocasına ait olan silahla kendi canına son verir. Anne ve babasının hikâyesine vakıf olan Nermin Hanım yıllarca bu tanık olduğu olayı kimseye anlatamaz. Kötü anıyı sürekli unutmaya çalışır ki annesine acı verdiği gibi ona da acı vermesin. Ailesinin sırrını ne kadar unutmaya çalışsa da ömrünün sonuna kadar unutamayan kadın en sonunda gerçeği gazeteciye itiraf eder.

“Ayrıca o da sormuştur bu soruyu kendine, iki buçuk milyar saniyeden fazla süren ömrünün bir yerinde, saniyenin onda biri kadar kısa bir an "Acaba?" diye sormuştur, belki rüyasında, belki bilinçaltında ama muhakkak sormuştur ve ömrünün kalanı o kısacık anı unutmaya çalışmakla geçmiştir” (Tunç, 2014: 146).

“*Mikail’in Kalbi Durdu*” öyküsünde anlatıcı erkek karakter, Mikail’e çektiirdiği acıların vicdan azabını duyduğu için ona yaşattıklarını uyuyarak unutmak ister. Böylece duyduğu vicdan azabının sesini susturacaktır.

“O günden sonra uykuyu kaybettim. Buna huzuru kaybettim de denebilir. Uyumak, uykunun o derin ve lezzetli boşluğuna yuvarlanıp, hiç değilse bir uykü zamanı boyunca kalbimi kanırtan o acıyı unutmak istedim. Ama olmadı. Uyuduğüm anlar o kadar kısaydı ki, ancak Mikail’in bir ağıt gibi incecik uzayarak, ölümcül bir tutkunun peşinde hızla yaşlanmış, durgun yüzünü ikiye bölen, modası geçmiş bıyıklarını unutmama yetti” (Tunç, 2014: 60).

- İçgüdü Kuramı Bağlamında Öykülerde Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

“*Kadın Hikâyeleri Yüzünden*” öyküsünde anlatıcı erkek karakterin içgüdüsel kuramdaki yok etme, yıkma güdüsünün etkisiyle karısının ona karşı olan duygularını yerle bir edip yıkmak ister. Arzuladığı gibi karısının duygularını yıkar fakat istediğinin gerçekleşmesi onu doyuma ulaştırmaz. Anlatıcı karakterin yıkıcı öfkeyle oynadığı bu oyun sonucunda karısı, kocasının onu aldattığına dayanamayarak intihar eder.

“...o öfke, beni bu anlamsız oyuna sürükleyen o öfke, içimde birdenbire büyüdü. Haksızlıktı, biliyorum. Ama oldu. Zile her defasından daha uzun, daha öfkeli bastım. Telaşlı adımlarla, merdivenleri adeta koşarak inen karımın yüzüne bakmadım. Ağlayarak uyuduğum sırada-dükkânda- rüyalarımın giren, renkleri tatlı, kemiksiz, yüzleri cıvıldaayan kuşları andıran kadınların hayalleri bozulacak diye korktum. ...Sızdım. Aslında sızmadım. Kendimdeydim, uyumuyordum. Ama bir sarhoş horultusu çıkıyordu ağzımdan. Karımın incecik bir sesle hıçkırdığını duydum ve yüzüme geniş bir gülümsemenin yayıldığını, bu gülüşe hâkim olamadığımı hissettim. ...Garip olan şuydu ki, bütün bunlar karımı bir sevgilim olduğuna inandırdığı halde, bana yetmiyordu” (Tunç, 2014: 19-22).

“Kar Yolcusu” öyküsünde karlı dağlarla çevrili olan demir yolu üzerin de bir küçük kulübe bulunmaktadır. Bu kulübede insanlardan uzak, iletişimsiz, tek başına Eşber adında bir adam yaşar. Bölgede hâkim olan bu ıssızlığı kurt sürüleri bozmaktadır. İnsan konuşmalarına hasret bir şekilde yaşayan Eşber’in can sıkıntısını gideren en büyük eğlencesi alana inen kurtlardan yakalayabildiğinin gözlerine kurşun sıkmaktır. Eşber’in gösterdiği bu davranış stili yok edicilikten aldığı haz onun içgüdüsel olarak thanatos güdüsünün etkin olan bir karakter olduğun göstermektedir. “Eşber penceresini açıp kendine bir pençe atımı kadar yaklaşmış olan bir kurdun parlak gözüne tüfeğiyle ateş etmekten büyük zevk alıyordu” (Tunç, 2014: 44).

Eşber’in yalnızlık kapısını, donmak üzereyken bulduğu Fidan adındaki bir kadın aralar. Her gün can sıkıntısıyla gittiği evinde yıkıcı güdülerini etkenken olarak kurtlara eziyet ederek geçirdiği hayatı bu kez evde onu bekleyen bir kadının var olduğu bilinci ona yaşama sevinci verdiğinden thanatos güdüsünün yerini eros güdüsü alır.

“Değişmişti. Her zaman ölümcül bir yalnızlığa gider gibi ayaklarını sürüyerek gittiği evine yaşamak arzusuyla dolup taşarak gidiyordu. Makas değiştirecek bir treni kulübesinde beklerken, pencereden görünen lojmanına bakıyor, içinde bir kadının oturmakta olduğu aklına yeniden geliyor, bu duygu içini coşturuyordu” (Tunç, 2014: 50).

“Kaybetme Korkusu” öyküsünde anlatıcı erkek karakter pencereden Süsen’in durumunu gün gün takip edip onun durumuna şahit oldukça kocası Safir’e nedensiz olarak düşman olur. Safir’e karşı gerçekleştirdi bu yıkıcı düşmanlık aslında her gün izlediği Süsen’i ondan kıskanmasından dolayıdır.

“Safir’di. ...Sebepsiz bir şekilde düşmandım ona. Safir hakkında da olayın nedeni hakkında da hiçbir fikrim yokken düşman olmuştum. Bu çok karışık bir duygu aslında. Birkaç defa çözümlemeye kalkıştıysam da vazgeçtim. Niye saklayayım ki! penceresi bu avluya bakan herkesin kötücül bir duygu beslemeye hakkı olduğu gibi tuhaf bir fikrim var” (Tunç, 2014: 87).

3.2. Ayfer Tunç Romanlarının Psikanaliz İlkeleriyle Ele Alınışı

3.2.1. Kapak Kızı Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekler

- Oidipus Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekler

Oidipus kompleksi bağlamında romanda rastlanan psikanaliz izleklere şu şekilde karşılaşılmaktadır; ana karakterlerden biri olan Bünyamin, yemekli tren vagonunda garsonluk yaparken menüde çıkan pırasa yemeğini görünce yüzünü buruşturarak yanında çalışan komiye yemeği onun dağıtmasını söyler. Ondaki pırasaya karşı olan bu tepki küçük yaşta annesiyle yaşadıkları kapıcı dairesinde yoksullukla geçen hayatlarında annesinin sürekli olarak bu yemeği pişiriyor olmasıdır. Annesi öldükten sonra erkek kardeşi Metin’le beraber eve çıktıklarında pırasanın bu eve girmeyeceğini söyler. Çünkü pırasa yemeğini annesi ile özleştirdiğinden annesinin hatıraları ve fakirlikle geçmiş çocukluk anılarını çağırıştırır.

“Mutfak kısmını restorandan ayıran tezgâhta dizili pırasa tabaklarını görünce yüzünü buruşturdu Bünyamin. Hiç sevmeydi pırasayı. Ona duvarları ıslak ve kömür kokan bir kapıcı dairesinde geçen ilk gençlik yıllarını hatırlatıyordu. Rahmetli annesiyle Çemberlitaş’ta bir apartmanın kapıcı dairesinde oturdukları sırada, sık sık pırasa pişirdi evde. ...Annesi öldükten sonra kardeşi Metin’le Samatya’da bir eve taşındıklarında “Bu eve pırasa girmesin,” demişti Bünyamin” (Tunç, 2022a: 12).

Bünyamin erkek dergisinde rast geldiği Şebnem’in çıplak fotoğraflarına baktığında ondan hoşlanır fakat fark eder ki diğer insanlar gibi onu anımsadığında onu hiç arzulamaz sadece masumane bir biçimde göğsünde yatmak, saçlarını koklamak ve kucağına yatıp ağlamayı arzulamaktadır. Onu her hatırladığında birden annesine özlem duyar. Şebnem’e karşı olan bu arzuların sebebini aslında annesine duyduğu özleminden kaynaklandığını idrak eder. Bünyamin erkek dergisine poz veren Şebnem’i görünce içi şehvetli duygular uyandıracak yerde ona karşı annenin verebileceği bir duygu olan şefkat duygusunu uyanması onun sağlıklı şekilde atlatması gereken oidipal kompleksini atlatamadığını göstermektedir. Kadının o çıplak kucağını annesinin kucağıyla bağdaştırır (Tunç, 2022a: 168-169,253).

Bünyamin yemekli tren vagonunda garsonluk görevi yaptığı sıralarda karısını evde bir başına bırakmak zorunda kaldığından aklı sürekli olarak onda kalır. Buna sebep karısının yakın arkadaşı olan Anahit’in erkek kardeşi Garo ile aldattığını düşünmesindendir. Bünyamin’in karısına olan güvensizliği aslında kendisine olan güvensizliğiyle ilgilidir. Çünkü doktora gidip çocuğu olmayacağını öğrendiği günün ardından karısı ona hamile olduğunu söyler. Çocuğunun kendinden olup olmadığına emin olamayan adam iğdiş olma endişesinden dolayı iş arkadaşı olan Erol’un ona ne zamandır evli olduklarını, neden hala bir çocuklarının olmadığını sorduğunda ona karısının kendisinden hamile olduğuna emin olmadan karısının

hamile olduğunu söyler. Çünkü iğdişlik kompleksinde olan adam gücünü simgeleyen erkekliğine zeval gelsin istemez.

“Gözlerini dışarıya dikti, böyle karlı, ıssız bir ovada donarak ölmeyi diledi, uykuya dalar gibi. Cennet yok, Garo yok, ikisinin onu aldatmaları yok. Şu anda ne yapıyorlar, birlikteler mi soruları yok. Gene yumdu gözlerini. Kendini Şebnem’in kucığında hayal etti. Kadın ateş gibi elleriyle yüzünü okşuyordu. Kısacık bir zevkin içinden geçti, gözlerini açtı. Restoranın havası ağırlaşmıştı. Kızaran sigaraböreklerinin cızırdadığını duydu. Yeniden Şebnem’i hatırlamak istedi, olmadı. “Ölmeden kurtulamayacağız anasını satayım!” dedi sıkıntıyla. ...Erol... ...Ne kadar oldu siz evleneli?” diye sordu. ...Erol, sonra manidar bir sesle asıl konuya geldi, “hâlâ çocuğunuz yok da...” Bünyamin buz gibi oldu. Erol da sonunda içindeki hassas tele dokunmuş, sızlatmıştı. Sorunun içindeki aşağılamayı ve kuşkuyu sezdi. Durumu reddetmenin sonuçlarına katlanamayacaktı, kendini çiğnenmiş gibi hissetti, ok yaydan çıktı ansızın. “Yengen hamile,” dedi” (Tunç, 2022a: 140,147).

Romanın ikinci ana karakteri olan Ersin, arkadaşının evinde kaldığı bir vakit şarkı dinlemek için teybe koyduğu kasette çalan şarkının hissiyatı ona babasıyla çocukluğunda dinlediği şarkıların çocuk ruhuna yaptığı etkisini hatırlatır. Babasının zevkiyle özdeşleştiği çocukluğu şimdiki yetişkin haline tesir eder.

“Muazzez Abacı’nın buğulu sesinden, babasının sevdiği şarkıları beklerken, ummadığı bir arabeskle karşılaştı. Bir burukluk duydu. Hiçbir şey saf haliyle, rafine haliyle kalmıyordu. Berrak sulara mürekkep damlar gibi bulanıyor, dumanlanıyordu. Babasının dinlediği plakları hatırladı. Münir Nurettin’in o inanılmaz sesinin ve şarkılarının, çocuk ruhunda yaptığı etkileri...” (Tunç, 2022a: 40).

Ersin’in dedesi erken yaşta ölmesiyle evin en büyük çocuğu olan babası ailesinin sorumluluğunu alarak hayata bu yüzden erken atılan kişi konumunda olmak zorunda kalır. Dedesi erkenden ölmese belki Ersin’in babası da amcası gibi üniversite okuyabilecekti fakat aile sorumluluğu daha baskın geldiğinden onların geçimini düşünmek zorunda olması onu erken yaşta olgunlaştırır. Ersin’in babası bu erken olgunlaşmaya sebep olan şartların haksızlığına öfke duyar. Çünkü babasızlığın yarattığı tahribat ona acısını da gençliğini de yaşatmadığından dolayı tutkularının peşinden de kardeşleri gibi koşamaz.

“Dedesi yaşasaydı babasının hayatı da bambaşka olabilirdi. Erken yaşta olgunlaşmak, ailesini sırtlamak zorunda kalmaz, o da kardeşi gibi üniversite bitirir, Kapalıçarşı’nın loş, serin, gürültülü dükkânlarında mal alma, mal satma, çek, senet, tahsilat derdi içinde bile vakur halini korumaya çalışmakla ömür tüketmez, gençliğinin tadını çıkarırdı. Ama hayat onu başka bir yola zorlayınca, gençliğini yaşamadan yaşlanmıştı. ...gençliğini elinden alan bir haksızlığa duyulan öfke olduğu... ...Amcasıyla halası, babasının aksine, tutkularının peşinden hesapsızca giden insanlardı” (Tunç, 2022a: 88).

Ersin, Şebnem’e âşık olsa da var olan anne ve baba otoritesinden korktuğu için Şebnem’e aşkını itiraf edemez. İtiraf edemediği, bastırıldığı bu geçmiş duyguların izi hala onda aktif durumdadır. Şebnem kadar cesaretli olamayışı içine dokunur. Belki ailesinden korkup çekinmeseydi Şebnem’le mutlu olabilecekti. Ama Şebnem’le olmak demek güvenli olan konfor alanını terk etmek demektir bu yüzden ortalama hayat olarak attığı güvenli alanından çıkmayı gözü almaz. Ersin ortalama bir hayat olarak nitelediği güvenli alanını tercih etmiş olsa da bu tercihten de hiç mutlu değildir. Çünkü o yıllarca bastırılan arzuların hissiyatı, yaşanmamışlıkların hayali peşini bırakmaz.

“Hem alçak hem korkak olduğunu biliyordu artık. Aştan, tenden, arzudan, babasından, annesinden, en çok da Şebnem’in büyüleyen varlığından korkmuş, ilk rastladığı kızın koluna girerek uzaklaşmıştı bu yarısı yasak duygudan. ...güvenli bir hayat istemek, ortalama olmak demektir” (Tunç, 2022a: 135).

Ersin, anne ve babasının sevgisiz evliliklerine şahit olan bir adamdır. Onlarda gördüğü bu aşksız evliliğin izleri kendi yaşantısına da sirayet eder. Kadınlarla yaşadığı ilişkileri düşünce onlara aşk olup olmadıklarını sorgular. Şebnem dışında yaşadığı hiçbir ilişkiyi aşk olarak tarif edemez. Şebnem’le olan aşk tarifi de zaten çocukluğunda kalan gerçekleşmemiş bir tariftir. Ersin için ailesinde görmediği ve yaşayamadığı aşkın tarifini vermek bu yüzden zordur (Tunç, 2022a: 158).

Ersin’in Şebnem’le mutlu bir birliktelik yaşayamamasının sebep olarak annesi, kız kardeşi ve babaannesini görerek kendi hayatına yön veren kadınların otoritesinden korktuğundan Şebnem’e yaklaşmadığını ifade eder.

“Bir ilk gençlik aşkımdan mı korkunuz?” “Hayatımın iplerini elinde tutan kadınlarla mücadele etmekten korktum. Annemden... ..Yıllardır, ne zaman Şebnem’in hayali zihnimde belirse, annem onu takip ediyor. Babamın da benden farkı olmadığını anlıyorum artık, niye balkona çekilip kendine kapandığını.” ...Baktım ki altından kalkamam, annemin nefretiyle mücadele edemem, uzaklaştım” (Tunç, 2022a: 246-247).

- Elektra Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Romanın ana karakterlerinden biri olan Selda’nın, annesi Mükerrerem Hanımla olan ilişkisinde sürekli olarak çatışma yaşamaktadır. Annesinin kendisini dikte etmesinden rahatsızlık duyan Selda onun isteklerine karşı gelir. Annesi kızının kendisine karşı çıkmasını sağlayacak gücü ebeveyn olarak onu şımartarak kendilerinin verdiğini ifade eder.

“Selda. Mantosunun katlanınca ne kadar ürkütücü bir siyah olduğunu gördü, annesini hatırladı. Mantosunu hiç beğenmemiş, bu haddinden fazla bol ve kara şeyin bir çarşaftan farksız olduğuna, Selda gibi okumuş yazmış, eline mesleğini almış bir kıza hiç yakışmadığına dair ısrarlı bir nutuk atmış;

hatlarını belli eden, açık renk bir mantonun onun gibi zarif bir hanımı daha da hoş göstereceğini söyleyerek mantoyu gerivermesini istemişti. ... çocuklarını gönlüne göre yetiştiremediğinden, ama bunun, onların değil kendisinin ve kocasının kabahati oluşundan yakınmıştı. Aralarında ne zaman bir anlaşmazlık çıksa, Selda annesinin hep bu minval üzere devam eden sözlerine cevap vermez” (Tunç, 2022a: 42-43).

Romanda ana karakterlerin anlattıkları kadar vakıf olunan metnin sessiz karakteri Şebnem de anne babası yüzünden elektra kompleksini sağlıklı atlatamamış bir karakterdir. Bir gün radyoda program yapan akrabası Selda’nın yayını arar. Kendisini hatırlatmak için üstüne basa basa söylediği Kolsuz Cavit’in kızı olduğunu ve radyo dinlemediğini, radyonun kendisine aileyi çağırıldığını dile getirir. Selda, Şebnem’in babasının eksikliğini anarken ona karşı hem acıma hem de nefret duyduğunu sezer. Şebnem’in babasına karşı güdümlendiği bu duygular kazaya kadar babasın imrenilen, örnek gösterilen bir babayken kazadan sonra kendisini yetersiz görerek, birine muhtaç olmaktan dolayı yaşadığı aşağılık kompleksinin hıncını sağdan soldan en çokta karısından çıkartıp karısını kendinden uzaklaştırarak mutlu evliliklerinin esamesi okunamaz hale getirerek babasının arzulanmayacak bir babaya dönüşmesinden dolayı ona öfke duyar. Bu yüzden babasını hem seven hem de ondan nefret eden Şebnem onun eksikliğini ile kendini Selda’ya tanıtır (Tunç, 2022a: 51-52-53).

Şebnem ailesinin dağılmasından dolayı eski mutlu günlerinde olduğu gibi anne babasından arzu ettiği ilgiyi alakayı alamaz. Bunun yansıması olarak Şebnem ailesinin dikkatlerini üzerine çekmek için yaptığı hırsızlık, intihar, sigara içmek, okuldan kaçmak vs. gibi tüm bu hatalı eylemleri kendisini ailesine gösterme çabasından gelmektedir. Onun sergilemiş olduğu bu davranış bozuklukları okulun psikoloğuna gönderilmesine sebep olur. Psikoloğa annesinin onu okuldan almaya geliyorum diye söz vermesine rağmen gelmediğinden bahsederken yine de annesine olan sevgisinden dolayı onu koruma içgüdüleriyle hastanede nöbetinin olduğundan dolayı gelemediğini söyler (Tunç, 2022a: 115-116-117).

Şebnem’in annesi Hülya, anne ve babasını Erzurum depreminde kaybedince babaannesinin yanında yaşamak zorunda kalır. Babaannesi ona karşı sevgi göstermeden yoğun otoriterliğin hâkim olduğu bir atmosfer içinde büyütür. Hülya’nın sonraki süreçlerini bir teyzede bir amcada geçerken yaşı gelince de güzelliği başa bela açacak diye yatılı hemşire okuluna yazdırılan bir kızıdır. Hülya Hanım’ın ailesi tarafından bu dışlanmışlığı kadersel olarak kızına da sirayet eder. C.G. Jung’a göre öznde gelişmiş olan anne arketipinin gerçek annesinde karşılığını bulamadığı takdirde öznenin kendisi yetişkinlik çağına geldiğinde eksik kalan sevgi nesnesi olan annenin imgesini başka nesnelerde gidermeye çalışacağını söyler. Eğer özne iyi annenin ya da kötü annenin özdeşleştirilmesinden birini benimserse özne

yetişkinliğinde aynı profili kendi hayatında ortaya koyar. (Jung, 1976'dan akt. Yılmaz, 2005: 17-145).

“Hülya Hala, babasının teyze kızıydı. Daha bebekken anne babası Erzincan depreminde ölünce, babaannesinin bu öksüz ve yetim yeğenini yanına aldığı annesinden öğrenmişti Selda. Hülya Hala ilkokul çağma kadar babaannesinin sevgisi kıt, disiplinli düzeni içinde yaşamış, sonraki yılları sık sık öbür teyzesinin ya da Erzincan'da oturan amcasının yanında geçirmiş, yaşı tutar tutmaz hemşirelik okuluna yatılı verilerek baştan savılmıştı. Bir felaketle hayatı altüst olmuştu kadının sonunda. Aile, güzelliğiyle herkesi tedirgin eden bu teyze kızından uzaklaşmış, onu kendi kaderine terk etmişti. ...Annesi Selda'ya eğilip “Öz yeğenini istemedi evinde!” demişti kayınvalidesi için. “Hülya'nın güzelliği delirtti hepsini.” ... Her halinde insanın kendini bakmaktan alıkoyamadığı bir ahenk vardı. Şebnem de annesine benziyordu, en az onun kadar güzeldi, insan gözlerini alamıyordu. Ama Hülya Hala'nın hareketlerindeki ahenk, Şebnem'de yerini çabucak anlaşılması güç bir nefretin ince hatlarına bırakıyordu” (Tunç, 2022a: 54,57).

Hülya Hanım'ın bakışlarında da Şebnem'in bakışlarında da görenlerin dönüp bir daha bakacağı tesirde bir ifade biçimleri vardır. Hülya'nın bakışları ahenkle süzülürken, Şebnem'in bakışları yırtıcı bir kuş gibi nefretle parlamaktadır. Anne-kızın etkili olan bu bakışlarındaki farklılık ikisinin hayatı farklı şekillerde görüp yaşamalarından kaynaklanmaktadır. Hülya'daki bu ahenkli hal onun en büyük savunma mekanizmasıdır. Çünkü anne ve babasını küçük yaşta kaybettikten sonra yakın çevresinin sevgisinden ziyade baskılarını görür. Onların yaptıklarına karşı ne istediğini bilen, akli başında, ayaklarının üstünde duran, güzelliğiyle, ahengiyle insanları etkileyen bir kadın olarak istediği kapıları rahatlıkla açabilen özgür bir kadın olur. Şebnem ise ilk başlarda annesi gibi aynı kaderi yaşamayıp mutlu bir ailenin içine doğan, anne ve babasından arzu edilen ilgi ve şefkati alan bir çocukken babasının geçirdiği o feci kazasından sonra mutlu aile tabloları bozularak ebeveynlerinden gördüğü o ilgi ve alakayı kaybeder. Bu yüzden Şebnem'in o keskin bakışlarının arkasında yükselen nefrette kaybettiği bir daha yaşayamayacağı aile saadetinden duyduğu acının yansıması vardır.

“Şebnem'in çıplak resimlerine hayretle bakarken annesininkine müthiş benzeyen güzel yüzünde tarif edilmesi zor, başkaldırıya benzeyen bir şey görmüştü. ...Saldırgan bir duygu ya da öfke yoktu, ama her şeyi yok sayan bakışlarında sakın bir nefret okunuyordu. Hiçbir şeyi takmadan hayatına biçim vermiş bir kadın vardı bu fotoğraflarda. ...Hülya Hala'nın hareketlerindeki ahenk, Şebnem'de yerini çabucak anlaşılması güç bir nefretin ince hatlarına bırakıyordu. ... Her halinde insanın kendini bakmaktan alıkoyamadığı bir ahenk vardı. Şebnem de annesine benziyordu, en az onun kadar güzeldi, insan gözlerini alamıyordu. Ama Hülya Hala'nın hareketlerindeki ahenk, Şebnem'de yerini çabucak anlaşılması güç bir nefretin ince hatlarına bırakıyordu” (Tunç, 2022a: 49,57).

Hülya Hanım ile kızı Şebnem'in kaderlerinin ortak olduğu bir diğer nokta ise ikisinin de çocukluğunda onları seven akraba erkeklerinin olması fakat cesaretsizlikleri yüzünden sevdiklerine sahip çıkamayan erkeklerdir. Hülya'ya kuzeni Lami, Şebnem'e kuzeni Ersin âşıktır fakat bu aşklar nihayete eren aşklar değildir. Bu bakımdan da anne kız birbirlerinin kaderlerini yaşarlar.

“Selda, ince ruhlu suskun amcasının Hülya Hala'ya hâlâ âşık olduğundan emindi. Ne zaman Hülya Hala'dan söz açılrsa, mermer beyazlığındaki yüzde hüznü bir değişme olurdu. ...Lami her zaman gizli aşkı Hülya'yı içten içe savunmuş... ...Şebnem'in yüzüne her baktığında aşkı hatırladığını düşündü Ersin. Ama hiç de uysal olmayan bir âşk. ilk gençlik heyecanları ve atılganlığı yerini daha serinkanlı bir akla, daha temkinli duygulara bırakınca, onları birbirlerine bu kadar çok yaklaştıran şeyin gizli bir başkaldırı duygusu olduğunu hissetmişti” (Tunç, 2022a: 55,57,83).

Anne-kızının kaderleri soya çekim olarak birbirine benzemektedir. İkisinin sahip olduğu güzellikleri çevreleri tarafından hasetle bakılır, onları seven adamlar aşklarında cesaret gösteremez, aile sevgisi annede de kızında da hep eksik kalır. Kaderleri birbirlerine benzediği kadar anne kızı gensel olarak da birbirine benzerler. “Şebnem'in cesur çıplaklığı sayılmazsa, ilk dikkatini çeken şey, annesine olan şaşırtıcı benzerliği idi. O bayağı dekorasyonun içinden sanki Hülya Hala bakıyordu” (Tunç, 2022a: 110).

Selda'nın halası Lamia Hanım da ne anne ne baba ne de kocasından ilgi görmemiş bir kadındır. İnsanlar tarafında önemsenip dikkat çekmek adına yalanlar söyleyerek olmayan hikâyeler anlatır. Doğurganlık yetisi de olmadığı için bir çocuk sahibi olamayan Lamia hala bunun acısını etrafındaki insanlarla uğraşarak çıkarmaya çalışır.

“İlgi çekmek için küçük oyunlar oynardı halası. Kendine garip hastalıklar icat eder, eve tuhaf telefonlar geldiğini iddia eder, gizemli seyahatlere çıkardı. Yalancı çobandan bir farkı kalmadığı için kimse aldırış etmiyordu. ...Ne iyi bir insandı halası ne kötü. Kendini fazla önemsiyordu sadece, unutulmaktan korkuyordu. Ama kendini bunca önemsemek, her an hatırlanmak arzusu halasında rahatsız edici bir kıskançlığa, garip bir kötülüğe dönüşüyor, bu da kadını iyice delimsirek bir hale sokuyordu” (Tunç, 2022a: 119,172).

- Rüya Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Selda bir gün evine gelen akrabası küçük Şebnem'in o yaşına rağmen üzerine işlemiş olan bilmişliğini ve aile sevgisinden yoksun büyüyen kızın konuşmalarındaki o hırçınlığını garipseyerek ve onun gözlerine yerleşmiş olan cesur yapısından etkilenerek kızla geçen bu anısını, hafızasının derin kuyusu olan bilinç dışında muhafaza eder. Şebnem'in benliğinde gizli kimliğini keşfeden Selda bazı geceler rüyasına giren bu gizli kimliğin, rüyada şekil değiştirmiş olarak geldiğini ve kendisini öldürdüğünü görür. Selda'da, Şebnem'in bu kadar iz

birakmasının nedeni o güzel yüzünün çizgilerinde yatan cesurluk, o her şeye kafa tutmaya hazır oluş hali vardır. Kendinden son derece emin olan bu kızın varlığı rüyalarına sirayet eder. Çünkü kızda sezinlediği bu cesaret, kendisinde olsun istediği ama hiçbir zaman olduramadığı bir duygudur.

“Selda kalbinin bir köşesinde duran, ölmeyecek kadar beslediği gizli bir kimliğin benzerini görmüştü onda. Ama yıllar geçerken o gizli kimliği, bazı geceler rüyasına giren başka bir insan halindeki kendini öldürmüştü. Şimdi geçmiş arkasında böyle, içi boş, ama kapalı bir kutu gibi duruyordu. ... hayatında önemli bir yer tutmayan bu kızı neden tümüyle unutamadığını kendine sorar, her şeye kafa tutmaya hazır bu genç karakterdeki vahşi cesareti hatırlar...” (Tunç, 2022a: 48-49).

Cennet’in en yakın arkadaşı olan Anahit, kendini değersiz bir eşya gibi önemsiz, huzursuz ve parasız hissettiği zamanlarda rüyalarında sürekli olarak bir kuleden yere düştüğünü ve parmaklarının kırıldığını görmektedir. Bu düşmenin imgeselliği dünyevi korkuların rüyada açığa çıkmasıdır. Sigmund Freud da rüyada görülen düşmeyi “düşme rüyalarına çoğu zaman bir korku duygusu hâkimdir” (Freud, 2021a: 82) diye açıklar. Anahit de değersiz olmaktan, parasız kalmaktan korkan bir karakter olarak bu korkularını bilinç dışına bastırır. Sürekli baskılanan bu duygular benliğin kaldırılamayacak raddesine gelince rüya aracılığıyla açığa çıkar. Anahit’in gördüğü bu rüyalar da bir korku rüyasıdır. Bu sayede Anahit’in benliği onun endişe duyduğu korkularını rüyada gösterip deşarj olmasını sağlayarak rahatlamasını hedef edinir. “Bazı gecelerde, özellikle parasız ve huzursuz olduğu, kendini değersiz bir eşya gibi hissettiği gecelerde, rüyasında bir kuleden düştüğünü görürdü. Tutunduğu parmaklıklar çatır çatır kırılır, Anahit düştükçe düşerdi” (Tunç, 2022a: 69).

Bünyamin, karısıyla onca zaman evli olmasına rağmen bir çocuk sahibi olamaması, doktorundan üreme yetisinin olmadığını öğrenmesi ve herkes tarafından da ne zaman bir çocuk sahibi olacaklarına dair gelen sorular onun ruhunu daraltır. Hala bir çocuğa sahip olamamanın vermiş olduğu erkeklikten yoksun olma kaygısı Bünyamin’in rüyalarına sirayet eder. Sürekli olarak rüyalarında ağlayan bir oğlan çocuğu gören Bünyamin’in rüyası bir korku hazzı rüyasıdır. Rüyasında kız değil de bir oğlan çocuğu görmesindeki imgeleme, onun doktordan öğrendiği üreme yetisindeki noksanlığını rüyasında gördüğü bu erkek çocukla zürriyetini devam ettirme arzusundan kaynaklanmaktadır.

“Cennet’in anne babası Bünyamin’e kuşkulu gözlerle bakarak, artık torun istediklerini açıkça söylüyorlardı. Elinden geldiğince uzak durmaya çalışıyordu onlardan. Arkadaşları da ailesinden aşağı kalmıyordu. “Eee? Bünyamin? Hadi oğlum. Çocuksuz evin neşesi mi olur?” Bu baskılar rüyalarına girmişti artık. Bünyamin’i en çok rahatsız eden de uykusunda bir oğlanı ağlıyor görüp sanki çocukları varmış gibi telaşla uyandığında, Cennet’in sakin, kıpırtısız uyuduğunu görmesiydi” (Tunç, 2022a: 143).

- Esere Yansıyan Yaratıcı Yazar Etkisi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Esere yansıyan yaratıcı yazar etkisi bağlamında romanda rastlanan psikanaliz izleklere şu şekilde karşılaşılmaktadır; Esere sinen yaratıcı yazar etkisi olarak yazara daha çok yaklaşan Selda karakteri de Tunç gibi çocukluğu taşınmalarla geçmiş bir İstanbul aşığıdır (İnci, 2014: 113). “Hayatları farklı şehirlerde, ama hep aynı çevre içinde geçmişti. İklimden ve doğadan başka bir şey değişmiyordu onlar için. Selda İstanbul’a duyduğu sevgiden söz eder ve babası bunu hiç anlamadığını söylerdi” (Tunç, 2022a: 44).

Ayfer Tunç’un babası Cumhuriyet dönemi öğretmenlerindendir. Romandaki Selda’nın annesi de Cumhuriyet döneminin öğretmenlerindendir. “Kuşağının tüm özelliklerini taşıyordu, tam bir cumhuriyet öğretmeni idi. Mesleğinin kutsallığına, tasarrufun erdemine inanırdı” (Tunç, 2022a: 107).

Yazar gibi yazma eylemiyle uğraşan Selda’nın kendi radyo programı için bir şeyler yazarken aklına gelen yazarların insanların basit bile olsa yaşayışlarından bambaşka hikâyeler çıkarabilecek kabiliyete sahip oldukları düşüncüsü, Ayfer Tunç’un insana dair olan her şeyden bambaşka hikâyeler yaratma özelliğini yansıtmaktadır. Bir bakıma Selda’nın yazarlarla ilgili romandaki bakış açısı, Tunç’un bakış açısıyla özdeşleşmektedir. Selda da yazar gibi insanı temel alan hikâyelere önem veren biridir. Yaptığı radyo programında insanı esas alan hikâyelerden kesitler sunar (Tunç, 2022a: 109,113,183,187,189,213).

Ayfer Tunç ve gazeteci arkadaşının “*İkiyüzlü Cinsellik*” adını verdikleri cinsellik üzerine yapılan sokak röportajlarında insanların cinselliği algılayışlarıyla yaşayışlarındaki farklılıklarının ve cinselliği erkeğe mubah, kadına ise tabu olarak görmelerindeki ikiyüzlülükleri gözler önüne sürer. Bu romanda da Ersin, Şebnem’in erkek dergisine verdiği çıplak pozlarda ona kızdığını ama bir başka birisi olmuş olsa gayet normal karşılayacak olmasında ikiyüzlülüğü barındırdığını ifade eder. Bu bakış açısı yazarın düşüncesinin Ersin üzerinden metne yansımaları göstermektedir.

“Şebnem için değil, kendi için ne yapmalıydı? Onu aklından ve kalbinden tümüyle çıkarmalı mıydı? Kendi hayatıdır, istediği gibi yaşar, deyip geçebilir miydi? Kadın vücudunun cinsel fantezi malzemesi olmasına karşıyım, diyerek kendini mi kandırmalıydı? Niye ikiyüzlüydü? Başka kadınların çıplak fotoğraflarına bakarken karşı olduğu falan yoktu. Ama Şebnem’e gelince acı çekiyordu. Bir zamanlar onu sevmiş olduğu için kendini de aşağılanmış hissediyor, çıldırarak gibi oluyordu” (Tunç, 2022a: 126).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Bünyamin'in çok sevdiği bir eşi olmasına rağmen cinsel haz aldığı erkek dergileri satın almaktan kendini alıkoyamaz. Evliliklerinde çatırdamalar ve üreme yetişinin olmadığını öğrendiğinden beri bu açık saçık dergiler onun için vazgeçilmez hatta gerçek manada olunan bir birliktelikten daha çok haz alarak idsel doyumunu nesnelden, soyuta geçirir. "O zamanlar Cennet'i çok seviyordu, ama yine de alıyordu o dergileri. ...artık alışkanlık olmaktan çıkmıştı bu dergiler, anlaşılmaz bir tutku, bir tiryakilik olmuş, hatta seksin yerini almıştı" (Tunç, 2022a: 20).

Ersin, iki normal insanın birlikte yemek yemelerinin çok olağan bir şey olduğunu düşünse de bir kadın ve bir erkeğin birlikte o anı paylaşarak bir eylemde bulunmasında daima özel bir şeylerin olduğunu düşünür. Çünkü beraber yenilen yemek ne kadar normal olursa olsun karşı cinsle yapılan bir eylemde bilinç ve irade ortama hâkim olmuş olsa da irade etkinin bir an ortadan yok olması demek, idsel güdülerin devreye girmesi demektir. Böylelikle devreye giren idsel güdüler arzuların gün yüzüne çıkmasına olanak sağlar.

"Ersin bir kadınla bir erkeğin karşılıklı yemek yemelerinde özel bir şey bulurdu hep, özel bir durum olmasa bile. Olağan olanın dışına çıkılabilecek en kuvvetli zamanlardan biriydi bu. Bilinç ve irade hem varlığını korur hem de her an kaybolmaya hazır beklerdi. Ama Şebnem'le yemek yedikleri gün bu özel oluşu tadamamıştı..." (Tunç, 2022a: 165).

- Ego Savunma Mekanizmaları Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Romanda küçük yaşlarda çalışmaya başlayan Cennet çocukluğunu maddi yetersizlik yüzünden yaşayamadığı için çalışırken garip bir aşağılık kompleksine kapılır. Sürekli kazandığı parayı kendini daha iyi hissedebilmek için giyime-kuşama, makyaj malzemelerine, kuaföre gibi birçok şeye harcar. Bunun sebebi var olan yoksunluğunu yadsıyıp dış görünüşünü değiştirerek tıpkı o saygın kişiler gibi bir ideal profil çizme kaygısından dolayı yapar. Evlendikten sonra kocasının onu çalıştırmamasına da memnun olur. Devlet bünyesinde garsonluk mesleği ile uğraşan kocasının mesleğini garson olarak değil de "*Demiryolları'nda memur*" demesi onun kendine tıpkı dış görünüşle biçtiği ideal egonun statüsel üstünlüğünü yaratmaya çalıştığı gibi kocasının statüsünde devlet bünyesinde memur olarak aksettirerek bu üstünlüğü kurmaya çalışır. Çünkü devlet demek güç demek olduğundan onun memurluğu da Cennet için tatmin edici bir güç simgesidir (Tunç, 2022a: 66).

Ego savunma mekanizmasının ana işlevi özneye kötü hissettiren anılar silsilelerini bilinç dışına baskılayarak geçici bir süre ortadan kaldırıp öznenin rahatlatmasını sağlamaktır. Unutma eylemi de bu işin en çok kullanılan metodudur. Ersin de hatırlandıkça kötü hissedilen anıların unutulmasının güzel olduğunu söyler. Bu sayede özne bir nebze olsa acıdan ve

kederden olsa kaçabilecektir. Unutarak anılardan kaçma girişimi sadece Ersin’de görülmez onun halasının suskun tavırlarında da bir unutulmuş sezilir.

“Anılar dayanıksızdı. Zamanla unutulabiliyor, yeniler eskileri unutturuyordu, bu kötü bir şey değildi. Ama arada bir özlemle hatırladığı ve niye özlem duyduğunu pek de düşünmediği bu eski aşk, kahramanın yeni rolü yüzünden acı bir hikâyeye dönüşmüştü artık. ...Ersin halasındaki bu ağırbaşlılık ve suskunluğun, aynı zamanda büyük bir keder ve unutulmuş içerdığının farkındaydı” (Tunç, 2022a: 82,88).

Kolsuz Cavit’in annesi, oğlunun geçirdiği kazandan sonra oğlunun onlarla iletişimi kesmesinden dolayı kahrılanır. Kadın, oğlunun yaptığı bu davranıştan ötürü büyük bir üzüntü duysa bile bunu oğluna yansıtmayıp acısını oğlunun karısı Hülya’dan çıkartır. Bu sayede asıl kızılacak kişiden başka bir kişiye yansıtılan öfkeyle öznedede açığa çıkan bu duygu başka bir hedef bularak özden uzaklaşır ve doyuma ulaşır.

“Cavit Amca yığınla ameliyat olup hastaneden çıkmış, kendini tümüyle içkiye vermiş, annesi ve kardeşleriyle bağlarını kendi isteğiyle, tamamen koparmıştı. ...Babaannesinin çok acı çektiğini biliyordu. Ersin, ama yine de acısının kaynağına Hülya Yenge’yi yerleştirerek kendini nefretle iyileştirmeye çalışmasını aklı almıyordu” (Tunç, 2022a: 96).

Cavit geçirdiği kaza yüzünden ona iyi davranan herkese karşı bir öfke nöbeti geçirir. Eksikliğinin acını çevresindeki yakın kişilere yansıtarak çıkarmaya çalışır. “Kendi annesine bile “Niye geldin?” diyordu. “Bu halime bakmaktan zevk mi alıyorsun?” (Tunç, 2022a: 20).

Selda, sevda yüzünden büyük acılar çekeceğinden korktuğu için kalbinin kapılarını kimseye açmaz. Kendisinin de herkes gibi sevilip, sevebileceğine olan inancını bilinç dışına bastırarak yok eder. Bunca zaman kalbi bomboş kalır. Benliğini acıdan korumanın yollarını sevmeyerek sağlamaya çalışır.

“Selda kendini düşündü, benim neyim var hayatta? Hiçbir şeyi yoktu. Kalbini yokladı, kimi sevdim? Boş buldu içini. Boş, çorak, ıssız. Harabe bile yoktu içinde. Sevmekten korkmuştu. Bu da bir tür tembellik işte. Hep, ayrılacak olursa fazla acı çekmeyeceği kişilerle soluk, tatsız aşklar yaşamıştı. Neden? İnsan aşktan neden korkar?” (Tunç, 2022a: 196).

Ersin yaşayışında istemediği ve onu mutsuz eden her şeyi hayatından çıkararak arzu ettiklerini yapmak ister. Onun bunca zaman arzulayıp da yapmadığı tüm istekleri cesaretsizliğinden ve tembelliğinden kaynaklanmaktadır. Yıllarca bunu inkâr etmiş olsa da istediklerini gerçekleştirememesinin sebebinin kendi tembelliği olduğunu itiraf eder. “Boşuna inkâr ediyorum, hayat tembeliyim ben” dedi. “Hayat tembeli olmaktan korktuğum da yalan. Olmuşum zaten. Hayatımı değiştireceğim, diyorum kendime, ama biliyorum lafta kalacak” (Tunç, 2022a: 246).

Ersin, annesinin Hülya Hanım'dan neden nefret ettiğinin bilir. Çünkü annesi güzel bir kadın olmasına rağmen yengesinin güzelliği karşısında annesinin güzelliği sönük kalmasından ötürü annesi bu güzellikle baş edilemeyeceğini anlayarak bu güzelliğe karşı doğan hasetliğin yansımaları Hülya'dan nefret ederek çıkartmaya çalışır. "Annem çirkin sayılmaz, ...Hülya Yenge'nin yanında öyle gölgede kalıyordu ki... Tek çaresi vardı. Varmış. Meğer. Baş edemediği bir güzellikten nefret etmek. O da öyle yaptı. Kendini var edecek kadar çok nefret etti Hülya Yenge' den ve türevinden, yani Şebnemden" (Tunç, 2022a: 246-247).

- İçgüdü Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

İçgüdü kuramı bağlamında romanda rastlanan psikanaliz izlekler şu şekilde karşılaşılmaktadır; Şebnem'in babası Cavit, geçirdiği elim bir kaza sonucunda kolunu ve birçok fiziksel fonksiyonlarını kaybederek bunun yoksunluklarını yaşar. Yaşadığı bu yoksunluğun buhranı onun içindeki yok edici, yıkıcı güdülerini uyandırır. Karısının onu sarıp sarmalamalarını, ona iyi davranmalarını geçirdiği kaza yüzünden sevilen bir adama değil de acınılan bir adama gösterilen bir ilgi olarak düşündüğünden karısının ona karşı olan hassas davranışları yaşadığı aşağılık kompleksinden dolayı içine batar. Bu yüzden ne kızını ne de karısını görmek ister. Çevresindeki herkesin de ortadan kaybolmasını ister. Çünkü birinin ona bakışı, ona iyi davranmaya çalışmalarındaki duyarlılıkları vs. yaşadığı yoksunluklarını hatırlattığından buna dayanamaz. Karısının samimi tavırlar içinde olduğunu ve onun kendisi için içtenlikle üzüldüğünü bilse de içindeki yıkıcılığın etkisi ona karşı iyi davranmasına izin vermez.

"Benden daha fazla acı çekti," dedi Hülya için. "Gitmesini ben istedim. Gitsin diye elimden geleni yaptım." ...Hiç kimseye, Hülya'ya, hatta kızına bile tahammülü yoktu. Karısının çektiği bütün acılara rağmen sağlıklı vücudunu, göz alıcı güzelliğini gördükçe, artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını, sağ koluyla birlikte başka şeyleri de kaybetmiş olduğunu hatırlıyordu. ...bir omzu havada gezen, elinde içki şişesiyle odadan odaya dolaşıp duran, hiçbir sese, küçük bir fısıltıya, bastırılan bir hıçkırığa bile tahammül edemeyen, her an yeni bir kavga çıkaran, vuran, çarpan, döven, bağırان, haykıran, lanet eden, içki şişelerini duvarlarda parçala yan bir adamla yaşayabileceği kadar yaşamıştı. "Git dedim. Şebnem'i de al git. Kendine yeni bir hayat kur. Daha gençsin." Karısının acı çektiğini, solduğunu, artık dayanacak gücünün kalmadığını görüyor, yine de iyi olamıyordu ona karşı" (Tunç, 2022a:101).

Selda'nın halası Lamia, Cavit'in kaza hadisesinden sonra adeta sevindiğini söyler. Selda, insanların kötülüllüğü kurcalandıkça onların bundan zevk aldığını düşünür. Duyulan bu zevk insanın yıkıp yok edici ilkel benliğinden olan thanatosdan kaynaklanmaktadır (Tunç, 2022a: 175-176).

3.2.2. Aziz Bey Hadisesi Romanında Kitabında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

- Oidipus Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Romanın ana karakteri olan Aziz Bey'in baskıcı bir baba ve silik bir anneye sahip olması onun hayatını önemli derece etkilemiştir. Çünkü Aziz Bey babasının otoritesine karşı çıktıkça benliği babası gibi olmama gayretini göstererek bir savunma mekanizması gerçekleştirir. Bu mekanizmayı aktif olarak göstermesi onun bu duyguyu bilinç dışına bastırmasına sebep olur. Sürekli bilinç dışına bastırılan bu güdü zamanla Aziz Bey'in benliğinde kapanmaz yaralar açar. Aziz Bey'in babası ile olan ilişkisini baskıcı-otoriter ebeveynler alt başlığı altında makalesine konu alan Şeyma Bakkaloğlu, baba-oğul çatışmasından şu şekilde bahseder:

“Aziz Bey'in babası ile olan gerilimli ilişkisi hikâye boyunca kendisini gösterir. Aziz Bey sert, otoriter, çalışkan bir babanın serseri, çapkın, tembel oğludur. Ne okulda ne okuldan sonra girdiği işlerde sebat gösterir. Aziz Bey, oğlu bir işte çalışsın, parasını kazansın, evlenip çoluğa çocuğa karışsın isteyen babasıyla sürekli bir çatışma hâlinindedir. Baskıcı bir tutumun meydana getirdiği etkiler çocuktan çocuğa göre değişirken bu tutum Aziz Bey'de isyankâr bir tavır olarak sonuç verir. Babasına karşı başlattığı isyan hayatını düzene koymasını engeller. Hâkim veya savcı olmasını isteyen babasının inadına gelip geçici işlerin peşine düşer. Bu da onun kalıcı sosyal bağlar oluşturmamasının önündeki engellerden biridir” (2021: 92).

Aziz Bey'in babası, kendi babasında kalan tamburaya hiç ilgi duymaz. Çünkü babası tambura çalan, itilip kakılan, ezilen, kimseye hayır diyemeyen tüm bunlardan kaçtıkça tamburasına sığınan silik ve ezik bir adamdır. Bu yüzden babası gibi olmamak adına onunla özdeşleşmek istemeyip onu hatırlatan ve simgeleyen tamburayı yok etmek ister ama yine de babasından kalan hatıra olduğu için bu aleti yok edemeyip evin bir köşesine kaldırır. Babası gibi olmak istemeyen adam, babasının tam aksini yansıtan karakter özellikleriyle özdeşleşerek ondan ayrışır. Yine de babasının sahip olduğu ince ruhlu hali ona da sirayet eder fakat babası gibi olmamak adına bu özelliğini sürekli olarak bilinç dışına baskılar (Tunç, 2016c: 14-15).

Aziz Bey de soya çekim olarak hem dedesinin hem de babasının özelliklerini kendi karakterinde yansıtmaktadır. O da dedesi gibi ince ruhlu bir yapıya sahip olup onun gibi tambura gönül verir ve babası gibi de her istediğini yapan, dediğim dedik, başı bir dik karakter sergiler. (Tunç, 2016c: 15,17).

Aziz Bey, sevgilisi Maryam'ın ondan habersiz ülkeyi terk etmesiyle yüreğinde açtığı yarayı, babası ile yaşadığı kavgalarının etkisi ve dedesinin ölümüyle yaşadığı o derin acıya benzetir. Baba-oğul bir türlü aralarındaki oidipal çatışmayı yok edemezler. “Bu gidiş, Aziz Bey'in babasıyla kavgaları, dedesinin ölümü gibi olaylar sayılmazsa, hayatındaki ilk yıkımdır” (Tunç, 2016c: 21).

Aziz Bey, Meryem'in aşkından dolayı ipin ucunu kaçıncı babası ders vermek adına onu evden kovar. Bu ceza onun aklını başına getirecek cinsten olduğunu düşünen Aziz Bey'in babası; keşke zamanında kendi babası da böyle olup onu disipline etseydi de bu hallerde olmasıydı diye düşünerek yine hayatta olmayan baba ile bir çatışma halindedir. İster ki oğlu da babasının yönlendirmediği kendisi gibi olmasın. Aziz Bey için iyi yerlerde, iyi bir hayat sürsün ister (Tunç, 2016c: 24).

Aziz Bey sevdiğinin ardına Beyrut'a gitmek için evden çıktığında sanki bir anda babasının gelip onu omzundan tutup yakalayacak korkusundan hızlı adımlarla evinden uzaklaşır. Geride bıraktığı annesinin hayali aklına geldikçe gidebilmek adına hızla unutmak ister (Tunç, 2016c: 26-27).

Meryem için yollara düşüp Beyrut'ta gelen Aziz Bey kendini burada yapayalnız hissedince bu duygunun yarattığı etkisiyle kafasını annesinin gerdanına gömme arzusu duyar. "O anda kendini yeryüzünde yapayalnız, kimsesiz ve unutulmuş hissetti. Annesinin beyaz, yumuşak, sarkmış gerdanını şiddetle özledi" (Tunç, 2016c: s.32).

Aziz Bey, sevdiği kadın için gittiği Beyrut'ta Maryam'dan umduğunu bulamayarak geri döner. Fakat geri döndüğünde öğrenir ki annesi ardından kahrından ölür. Babası oğlunu yok nezdinde sayarak onunla konuşmaz. Olduğundan beri sağlam bir baba-oğul ilişkisi yaşayamayan ikili bu son olayla beraber ipleri tamamen koparırlar. Babası ölene kadar oğlunu affetmez. Aziz Bey babasının tüm tepkilerine rağmen o ölene dek onu affetmesi için sürekli olarak evlerinin kapsını aşındırır (Tunç, 2016c: 50,53).

Babasının cansız vücudunun karşısında yeryüzünde tek başına kaldığını hisseden Aziz Bey aslında bunca zamandır bu anın gelmesini arzuladığını ve babasının onu affetmediğini değil o aslında babasını affedemediğini fark eder.

"Babasının taş kesilmiş gözkapaklarına dokununca ölümün gerçekliğiyle birlikte yeryüzünde yapayalnız kalmış olduğunu hissetti. ...böylesi bir bağımsızlığı beklediğini hatta arzuladığını fark etti. Ve yine anladı ki, babasının onu affetmemiş olmasına hiç aldırmanmış. Aksine, o babasını bir türlü affedememiş" (Tunç, 2016c: 55).

Aziz Bey yılgın geçen zamanlarının ardından hayatını Vuslat adında bir kadınla birleştirir. Vuslat'ı Maryam gibi sevmez sadece hayatında birinin var olduğunun bilincinde olması için onunla evlenir. Babasının yaptıklarına hiçbir zaman öykünmeyen Aziz Bey bir bakar ki karısına olan sevgisiz ve ilgisiz tavrı, onunla üst perdeden konuşan sesi, siması, elleri vs. hep olmaktan korktuğu babasına dönüşür. Meğer bunca zaman içinde yatan ve her davranışına sızmış olan babasının etkisini yeni yeni fark eder. Bu fark ediş ona büyük acı verir. Ne kadar istemezse istemesin Aziz Beyde içselleştirdiği babasının tıpkısı olur.

“...karısının yorgun adımlarında annesini buldu, ürperdi. Bu kadarla kalmadı. Kalkmak için koltuğun kollarını kavramış elleri gözüne ilişti. Kendi elleri. Bu eller tıpkı babasının elleriydi. Ansızın, evlilikleri boyunca bu evin odalarında, memnuniyetsiz bir ifadeyle dolaşan adamın kendisi değil, babası olduğunu fark etti, dehşete kapıldı. Hiç farkına varmadan babası olmuştu. Kalbini karısına açmayan, evinin dışındaki hayatı evinin içindekinden daha önemli bulan, evdeki yürek sızılarını anlamayan, anlasa da umursamayan, çehresi daima asık, sesi daima gür ve azarlamaya hazır babası. Konsolun aynasında yüzünü gördü. Aynı açık alın, sert hatlar, keskin bakışlar. Elini saçlarına götürdü, kolunun hareketinden aynaya yansıyan yine babasıydı. Geriye doğru taranmış, gümüşsü saçlarına dokunan parmaklar da onundu. Bir zamanlar yüzüne kapıyı çarpıp terk ettiği adam içine girmiş, orada sessizce ve yıllarca yaşamıştı. ... Ömrünü yanlışlarının doğru olduğunu iddia etmekle, olmadığı bir adam olabilmek için kendi halinde bir kadını ezmekle tüketmiş bir adamın devamı, zavallı bir kopyasıydı. İçi iki kere ezildi” (Tunç, 2016c: 64-65).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Aziz Bey, Zeki'nin meyhanesinde tamburi sanatını icra ederek çalışmaktadır. Meyhanede neşeli şarkılar çalacağı yerde Aziz Bey acıklı şarkılar çalarak müşterilerin eğlencesini baltalamaktadır. Zeki ilk başlarda Aziz Bey'i sevdiğinden dolayı birkaç defa onu uyarak müşterilerinin eğlenebileceği bir şeyler çalmasını söyler. Fakat Aziz Bey ısrarla kendinin istediği şarkıları çalar. En son tepesi atan Zeki, Tamburcuyu yaka paşa tutarak meyhanenin dışına atar. Bu elim olaydan sonra vefat eden Aziz Bey, Zeki'nin vicdanını sızlatır.

“Zeki her ne kadar "Ben haklıydım, burama gelmişti artık, dükkânın içine sıçıydı herif! " dese de Aziz Bey için; o geceden beri durgunlaştı, üzerinde hep ağladı ağlayacak bir hal var. İçinde, yerini kestiremediği bir nokta çok şiddetli ağrıyor. Bazı günler midesinin ağrıdığını sanıyor, bazı günler kalbinin. Dükkânı kapatıp evine gidiyor, pencerenin önüne oturuyor. Şehrin gecesine ateşböcekleri gibi süzülen ışıklara bakıp Aziz Bey'in artık sönmüş olan ışığının vaktiyle nerede yanıyor olabileceğini kestirmeye çalışarak, gözleri dolu dolu, karısına "Haksız mıydım ama Mukadder?" diye soruyor. "Yapılacak hareket miydi o?"...sen haklıydın tabii," diyor sadece. Ama herkesin haklı olduğunu söylemesi Zeki'yi yatıştırmıyor, içindeki ağrı geçmiyor” (Tunç, 2016c: 11).

Maryam, Aziz Bey'i samimiyetle sevmez o ardında bıraktığı aşkın çektiği ıstıraptan haz alan bir kadındır. Bu durumun idrakine varamayan Aziz Bey de aslında Maryam'ın erkek versiyonudur. Çünkü Aziz Bey'de kendisine âşık olmayacak kadının varlığına inanmaz. Onda da kendi yakışıklılığıyla herkesi elde edebileceğinin hazzı yatmaktadır.

“Maryam'ın da aşkın kendisinden değil, ardında bıraktığı yıkıntıdan haz alan kadınlardan olduğunu kolayca anlayabilirdi. Ama Aziz Bey bunu hiç anlamadı. Aslında pek de haksız sayılmazdı. Maryam nasıl ardında bıraktığı virane âşıktan haz alan kadınlardansa, Aziz Beyde kendisine tutulmayacak kadın

olamayacağına inanan erkeklerdendi. Genç yaşından beri hayatına giren sayısız kadın, onun kendine böylesine güvenmesine sebep olmuştu” (Tunç, 2016c: 23).

Aziz Bey Beyrut'ta gittiğinde Maryam'dan arzuladığı sevgiyi alamadığı için onun için ardında bırakıp geldiklerine pişmanlık duyar (Tunç, 2016c: 33).

Aziz Bey kendi memleketinde olsa özgüveninden, kibrinden kimse yanına yaklaşamazken Beyrut'ta yalnız, çaresiz ve acınalı yüzüyle kala kalmışlığına acıyarak ona yemek veren insanlar olur. Fakat Aziz Bey bu durumu ona acıdıkları için yaptığını anlamak istemeyerek onu sevdiklerinden dolayı yaptıklarını farz eder. Çünkü böyle düşünmesi onun benliğini daha az yıpratacaktır.

“Ama kendi çöplüğünde horoz, kendi mahallesinde aslan, zeki, gururlu, hatta kibirli Aziz Bey her iki adamın da söylediklerinden hiçbir şey anlamadı. ...Yalnız, çaresiz ve kederliydi Aziz Bey. Ağlamaklıydı. ...Az sonra bir garson önündeki sehpaye bir tepsi bıraktı. İki yuvarlak yassı ekmek, birkaç ızgara köfte ve biraz yeşillik. Aziz Bey bunun zavallı bir tanrı misafirine acıyarak yapılmış bir ikram olduğunu düşünmedi bile. Ama yine de açlıktan gözü karardığı halde, fazla acele etmeden, zihninden gururuna ilişkin her türlü düşüncüyü silerek yemeği yedi” (Tunç, 2016c: 38-39).

Aziz bey evine döndüğünde sevdiğinin onu, onun gibi sevmediğinin idrakine vardığında sevildiğini sanıp çarparak çıktığı kapıya geri dönmesinden dolayı yoğun bir utanç duygusu yaşar.

“Evi terk ederken, çarparak buzlu camını yere indirdiği kapının önüne geldiğinde çok utanıyordu. Her şeyden utanıyordu. Sevildiğini sanmış ve yanılmış olmaktan çok utanıyordu. Ölebilseydi eğer bunu tercih ederdi. Hayat babasının istediğinden çok daha fazla burnunu sürtmüş, ona hak etmediği kadar ağır bir ders vermişti” (Tunç, 2016c: 49).

Aziz bey kendisine ne kadar acı verse de Beyrut'ta gitmekten asla pişmanlık duymaz. Onun duyduğu acı, gitmekten pişman olmadığının duygusunu birilerine anlatamamaktan kaynaklanır. “Vaktiyle çekip gittiği için kendini suçlu hissetmiyor ama bunu anlatamamış olmanın acısını duyuyordu” (Tunç, 2016c: 54).

Aziz Bey, karısı Vuslat Hanım'la kendisine bir çift bir takım elbise diktirmek isterken tanışır. Ona sipariş ettiği takımının da en küçük bir hata payını dahi kabul etmeyeceğini babası gibi üst perdeden sert bir dille söyleyince kadının gözlerinde oluşan ağlamaklı halden dolayı büyük bir pişmanlık duyar. “Aziz Bey bu gözlerde ağladı ağlayacak bir hal gördü, sert davrandığına pişman oldu” (Tunç, 2016c: 57).

Vuslat Hanım, rahatsızlanınca kocası ona bunca zaman göstermediği ilgi ve alayı gösterir. Karısı o hasta haline rağmen Aziz Bey'in büründüğü bu ilgili koca durumundan çok

memnun olur. Hastalık yüzünden canı hiçbir şey istemese de sırf kocası ona özenip yiyecek bir şeyler hazırladığı için yaptıklarını yer. Karısına gösterdiği ilgiden kendisi de memnun olan Aziz Bey daha önce karısına bu denli yaklaşmadığı için vicdanı sızlar (Tunç, 2016c: 71).

Meyhane sahibi Zeki Bey sürekli damar şarkılar çalmaması konusunda uyardığı Aziz Bey'i yine bir akşam lokalde damar şarkı çaldığını duyunca uzun zamandır içinde tutup bastırdığı öfkesini daha fazla tutamayıp idinden gelen büyük bir arzuyla öfkesini ansızın Aziz Bey'in üstüne yansıtır. Adamı tuttuğu gibi hırpalayarak yaka paça dışarı atan işletme sahibi nihayet doyum arayan öfkesini hedefe yansıtarak deşarj olur. Zeki Bey olayın bu raddede buraya nasıl geldiğine şaşırılmaktadır.

“Zeki, Aziz Bey'i omzundan tuttuğu gibi sarsmaya başladı. "Yettin ulan! Yettin artık! " Aylardır içinde biriken öfke doyumsuz bir hazza dönüşmüştü. Beyninde günlerdir çınlayan sözler ağzından şurup lezzetinde çıkıyor, yaşadığı hazza kendi de inanmıyor, derin, kuvvetli nefesler alıyor, bağırırken ağzından tükürükler saçılıyordu” (Tunç, 2016c: 85).

- Ego Savunma Mekanizmaları Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Aziz Bey, Maryam'ın ona yaşattığı her şeyi unutmak ister. Böylelikle gönlünde onun açtığı ıstırap sona erecektir.

“Bu aşkın öncesini, başlamakla başlamamak arasında kararsız, o en lezzetli anlarını, en hülyalı safhasını hatırlamaktan hep kaçtı. Aslında unutmak istemekte haklıydı. Hatırladıkça hayatının nasıl yatak değiştirdiğini, ağır bir yanılmanın yükünün altında nasıl ezildiğini de hatırlıyordu... Maryam'ın onu sessizce ve pek de umursamadan terk etmiş olduğu gerçeğini zihnine adeta kazıdı. Maryam için bütün bunların gerçekleşmesine gerek olmayan tatlı bir hülya olduğunu bu defa kesinlikle anladı. O siyah saçları rüzgârda uçuşan vefasız sevgiliyi tümüyle aklından çıkarmaya karar verdi. Ama bu mümkün olmadı. Yaşanacak yıllarının tümünü Maryam'ı unutmak, onun umursamaz ve vefasız halinin ruhunda yarattığı ezikliği giderebilmek için harcadıysa da başaramadı. ...Aziz Bey böyle dokunaklı bir hikâyenin benliğinde kapanmaz bir yara açtığı Aziz Bey'di. O yaranın acısını bastırmakla, yaradılışındaki o dik başlı hatta kibirli duru şu abartmakla, ona genç yaşında ağır bir darbe indiren hayata karşı küstah durmaya çalışmakla geçirdi bir ömrü” (Tunç, 2016c: 18-19,45,51).

Aziz Bey kendisine onca şeyleri yaşatan, unutmayı isteyecek kadar acılar çektiren kadına karşı duyduğu aşktan yine de pişmanlık yaşamaz. “Maryam'ı hatırlıyor, bir davetiyle hayatının yolunu değiştiren, unutmak için tarifsiz acılar çektiği duyguları yaşatan Maryam'ı sevdiğine ne yazık ki hiç pişman olmadığını düşünüyor” (Tunç, 2016c: 72).

- İçgüdü Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Aziz Bey'in çalıştığı meyhanede garsonluk yapan Davut, o gece Zeki'nin Aziz Bey'i tartakladığını görür ve bu durumdan büyük bir haz alır. Bu durumun daha önceden olmasını

dileyen kötücül karaktere sahip olan Davut'un yıkıcı-yok edici güdüsünün yaşam güdüsüne nazaran daha etkin bir yapısı vardır.

“Garson Davut ise her şeyi gördü, biliyor. Günlerdir gizli bir sevinçle bekliyordu zaten. O doğuştan bir kötülük kutusudur, haindir, zehirlidir, kötülüğü sever. Ortada hiçbir şey yoksa "İçime doğuyor, bugünlerde kötü bir şeyler olacak," der. Onun tabiatı kötücüdür. Sağda solda en yanlış konuşan, bire bin katan odur. Zeki'nin yüzüne güler, patron diye etrafında pervane olur; ama çakırkeyiflikten sarhoşluğa geçtiğini hissettiği an, hevenkle muzları, kalıpla peynirleri, kalem kalem pirzoları poşete doldurduğu gibi evine götürür” (Tunç, 2016c: 11).

Aziz Bey'in Maryam'a duydu aşk onu fizyolojik olarak da derinden etkiler. Âşık olduğu kadın olmasa belki o da herkes bir adam olacaktı.

“Aziz Bey'in dramı Maryam 'la başlar. Çünkü ona âşık oldu. Bu aşk, kör bir göz, felçli bir sağ kol, tekleyen bir kalp gibi, ona hep acı verdi ama onunla birlikte yaşadı. ...Gözlerin tehlikeli olduğunu, Mariyam'dan sonra anladı. İkide bir onun konuşan gözleri aklına gelmese, onu gördüğü zaman vücudunda parmaklarının ucuna kadar bir alev yürümese, dizleri titremese, dili damağı kurumasaydı; Aziz Bey de herkes gibi bir adam olacaktı” (Tunç, 2016c: 17).

Maryam'ın ona verdiğini sandığı aşkı Aziz Bey'e yaşama sevinci olarak döner. “Sanki bir yerlerden havaya keskin bir yasemin kokusu dağılıyor, Aziz Bey' e garip bir şekilde yaşama arzusu veriyordu. İçine hoş bir şeyler dolduğunu, şehrin hep ümitsiz ve kırgın bir ruh haliyle dolaştığı sokaklarında bu defa adımlarının adeta uçtuğunu hissetti” (Tunç, 2016c: 37).

Meyhanede kendisinin istediğini değil de sarhoşları eğlendirmek için çaldığı şarkılara katlanmak Aziz Bey'i hiç olmayacağı kadar öfkeli, sinirli yaparak yıkıcı-yok edici güdüsünün ağır bastığı bir adama dönüştürür. “Katlanmak Aziz Bey'i daha da tahammülsüz, sinirli hatta saldırgan bir adam yaptı. Uzun bir zaman da böyle geçti” (Tunç, 2016c: 63).

3.2.3. Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi Romanında Kitabında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

- Oidipus Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Romanda ana mekânı olan akıl hastanesinin başhekiminin yatakhane arkadaşı olan Erdem Bakırcıoğlu'nun annesi Aydanur Hanım, kocasının onu kendi kız kardeşiyle aldatmasına şahit olduktan sonra kocasını boşar ve yıllarca oğlunu babasına düşman olması için işler. Annesinin bu halinden sıkılan Erdem ondan uzaklaşır. En sonunda yetişkin bir özne olduğunda annesinin hesabını sormak için babasının kapısını çalar. Kapıyı açan üvey annesi Bedia Hanım'a görür görmez âşık olur. Öncelikle hırçın şekilde babasından hesap soracakken

tutulduğu bu kadını tekrar görememenin düşüncesi babasına ılımlı yaklaşmasına neden olur. Bu sayede hem İstanbul'da hem de yalıda kalmanın önünü açan Erdem git gide üvey annesine daha da âşık olur. Üvey annenin de gönlü üvey oğluna karşı boş değildir. Birbiriyle aşk yaşamaya başlayan çift gerçeği Tarık Bey'e söyleyene kadar en ufak bir fiziksel yakınlaşma gerçekleştirmezler. Oidipus kompleksinin izleri görülen Erdem'de babasının yokluğunda annesinin onu doldurmasıyla geçen yıllar ters tepip üvey annesine âşık olsa da onun bilinç dışına yıllarca işlenmiş olarak kalınan bu diyet ödetme isteğinin karşılığını babasının karısı elinden alarak gerçekleştirmiş olur. Böylelikle oidipus evresinde gerçekleştiremediği anneye sahip olma arzusunu, yetişkinlikte annesi yaşıda olan üvey annesi Bedia Hanım'ın aşkını elde ederek gerçekleştirmiş olur (Tunç, 2017b: 78-79,211).

Soya çekim olarak tıpkı babasına benzeyen Erdem Bey babasız büyümenin etkisini yıllarca yaşamış bir karakterdir. Babasının annesini teyzesiyle aldatması tüm yaşantısını esir altına alır. Çünkü annesi kocasının onu aldatmasından çok onu kız kardeşiyle aldatılmasını kendine yediremediğinden hırsını oğlunu babasına karşı doldurarak çıkarır. Babasının bıraktığı boşluğu anne ile doldurmak isteyen Erdem, annesinin takıntılı hali yüzünden ondan almak istediği asıl sevgiyi, ilgiyi ve şefkati alamadığından dolayı var olan sevgi açlığının boşluğu birken iki olur. Annesinin bu halleri yüzünden ondan uzaklaşan Erdem, yetişkinliğe eriştiğinde babasına hesap sormak maksadıyla evine gittiğinde tanıştığı annesi yaşıdaki üvey annesi ona görmediği ilgiyi, sevgiyi ve şefkati gösterdiği için sevgi açlığını onunla doldurarak tüm sevgi nesne yatırımını önceden üvey annesi olan karısının Bedia Hanım'a yapar (Tunç, 2017b: 78-79,79-80).

Hilmi Ziya Ötüken başına gelen felaketlerin ailesinden gelen kötü kaderinin etkisi olduğuna inandığı için ne zaman başına kötü bir olay gelse bunu ailesinin kötü kaderine bağlayarak bunalıma giren depresif bir karakterdir. “Ömrü boyunca ailesinin üstündeki lanetin kendisine de sirayet etmesinden ve kötü kaderin yakasını bırakmamasından yakınan Hilmi Ziya Ötüken...” (Tunç, 2017b: 101). Bu yüzden zamanında eğitim için sevgilisiyle gideceği Amerika uçağına geç kalması sonucunda binemediğinden sevgilisi tek başına binmek zorunda kalır. Uçak seyir halindeyken belli bir müddet sonra düşer. Sevgilisini bu kazada kaybeden Hilmi Ziya büyük bir buhran yaşayıp hayatına kimseyi alamaz. “Aramayı bile reddettiği için kendine bir hayat arkadaşı bulamamış olan yalnız ve yorgun cerrah, ne zaman bu tür geri dönüşsüz operasyonları yapmak zorunda kalsa, periyodik kadere lanet konulu bunalımlarından birine girerdi” (Tunç, 2017b: 98).

Romanda akıl hastanesinin hademesi olan Kulaksız Ziya, çocukken geçirdiği kazadan dolayı kulağını kaybetmesi sonucu ilk olarak çocukluğunda mahalle arkadaşlarının ona

kulaksız diye hitap etmesine karşın kendisinden çok annesinin bu durumdan etkilenerek yavrusunu koruma içgüdüleriyle oğlunun ardından kulaksız diye bağırarak çocuklara şiddet uygulayarak karşılık verir. Kulaksız Ziya'nın abisine göre olan zekâsındaki durağanlığından dolayı annesi büyük oğlunun kendisini kurtarabileceğinden emin olarak küçük oğlunu yanından ayıramaz (Tunç, 2017b: 113,140).

Emine'nin büyük oğlu Barhun, kendini iyi bir eğitimle donattıktan sonra başarılı bir maden mühendisi olarak yurtdışında çalışmaya gider. Babası gibi tembel ve akıllı kıt olan kardeşini de hastanede işe sokar. Annesini maddi olarak destekledikten sonra temelli olarak yurtdışına yerleşen Barhun uzun bir müddetçe de ailesini görmez. Ailesi bazı sıralar aklına gelse de iş yoğunluğundan ailesine olan özlemini unuttur. Bir gün genetik mühendisi olan karısı Angela ve onun arkadaşıyla birlikte bir iş için Türkiye'ye geldiklerinde işlerini hallettikten sonra tatil yaparlar. Bu tatil sırasında hep beraber oturmuş sohbet ederken Barhun, karısının arkadaşı, ailesine olan özlemini bahsetmesinden cesaret alarak ve alkolün de etkisiyle yıllarca anlatmadığı ailesinin hikâyesini anlatarak içini boşaltır ve ağlar. Buna dayanamayan karısı kocasının ailesinin yaşadığı Karadeniz'deki şehre gelir ve onun ailesini görmesini sağlar. Yıllarca sevdiklerinin özlemini derinlerinde baskılayan Barhun annesini görür görmez gözyaşlarına hâkim olamaz ve ağlar. Yıllarca saklamaya çalıştığı öz kimliğini ailesini görünce açığa çıkarır. Annesi ve kardeşi Ziya ile özlem giderdikten sonra bir daha geriye dönmek üzere giden Barhun, ailesinin geçmişini ve ailesini ne kadar geri bırakıp kendine yeni bir kimlik inşa etse de hiçbir zaman kurduğu bu kimliğe tamamen ait olamaz (Tunç, 2017b: 136-137,139).

Ziya kulaksızlığının insanlar üzerinde yarattığı acıma hissini fark ettiğinden beri onların kendisine olan ilgisi hoşuna gittiğinden dolayı sürekli olarak bu yoksunluğunu gözler önüne sererek, içinde bulunan sevgi açlığını bu sayede doyuma ulaşmasını sağlamaktadır.

“Kulaksızlığının doktor ve hemşirelerin dikkatini çektiğini, bu eksikliği nedeniyle kendisine acıdıklarını, sıcaklık gösterdiklerini fark edince yaz kış giydiği, kesik kulak dibini örten sarı-lacivert bereyi çıkarıp atmakla kalmamış, tek kulaklı olduğu iyice ortaya çıksın diye, saçlarını da hala askerdeymiş gibi üç numaraya vurdurmuştu” (Tunç, 2017b: 143).

Barış'ın annesi Veda Hanım ve babası Menderes Bey mutsuz bir evlilik yapan ebeveynlerdir. Bunun yansıması olarak çiftlerin evliliği boyunca birbirlerini sayısızca aldattıkları da olur. Bu sevgisiz ve birbirine sadakati olmayan evliliğin yarattığı yıpratıcı süreç en çok baba Menderes'i etkilediğinden bir anda girdiği bunalımla evini terk ederek çekip Datça'ya gider. Veda Hanım'ın da sürekli olan yoğun diplomasi işleri yüzünden Barış'ın bakımını anneannesi Rana Hanım üstlenir. Bu evrede çocuğun bakım sağlayanlarından alması

gereken sevgi, ilgi ve alakayı anneannesinden de göremeyen Barış karşısında rol model alacağı, özdeşleşeceği kimseyi de bulamadığından dolayı onların yerine okuduğu ve izlediği karakteri koyarak onlarla özdeşleşip onları taklit eder. Babasında görülen buhranlı davranışların izleri ilgisiz kalmış bir çocuk olan Barış'ın davranışlarında da görülmesini akrabaları tarafından bunun ihmal edilmişinden olduğunu değil de soya çekim olarak babadan geçtiğini öne sürerler (Tunç, 2017b: 173, 177-178-179).

Barış o kadar ihmal edilmiş bir çocuktur ki babasını bile en son babaannesinin cenazesinde görür. O cenazede babasını tanıyamadığı gibi, babası da uzun yıllardır görmediği oğlunu tanıyamaz. Babası kurduğu yeni hayatına kendini o kadar kaptırır ki çocuğunu onca sene görmemesine rağmen ona karşı hiçbir özlem hissetmez. Babası tarafından terk edildiği gibi annesinin de iş yüzünden sürekli dışarlarda olmasından dolayı bir nevi ikinci darbeyi de annesinden yemektir. Kendisine örnek alacak kimseyi bulmayıp izlediklerine, okuduklarına sığınan Barış'ın psikolojik sıkıntıları sadece çocuklukta kalmayıp lise çağına geldiğinde de aynı davranış bozukluklarını ergenlikte de gösterir. Fakat yine bu durumu fark edemeyen anneanne torunun fazla kitap okuduğundan dolayı yaptığı eylemin kültürel birikiminden kaynaklan bir oyun olduğunu varsayar. Karakterlerle özdeşleşip onlar gibi davranması, onlarla konuşması aslında ne kadar yalnız ve ne kadar ilgisiz olduğunu göstermektedir. Anne baba ile yapacak olduğu, onlardan kazanacağı hayat tecrübesiyle ulaşacağı sevgi doyumuna Barış izlediği ve okuduğu karakterden temin etmeye çalışır. İzlediği ve oynadığı karakterlerle konuşmaların ciddiyeti günden güne artınca Barış'taki bu tuhaflığı hocalarının fark etmesi sayesinde tedavi edilmeye çalışır fakat iş işten geçmiş yaralı ve ailesinden alması gerekenleri almadan büyüyen bir çocuk olduğundan bir yanı hep eksik olan bu karakter yetişkinlikte de yine ailesi tarafından ihmal edilmesi onun normal bir birey olmasını tamamen zorlaştır (Tunç, 2017b: 187-188).

Menderes Bey'in öldüğü sıralarda anneannesinde kalan Barış izlediği veya okuduğu karakterlerle özdeşleşmenin yarattığı büyük etkiler o zamandan kendini göstermeye başlamış olup zamanla bu nevrozlar ileri derecede davranış bozukluklarına neden olur. Bir gün kendini özleştirdiği Mary Poppins karakteri gibi uçmak ister ve anneannesinin balkonundan aşağı atlar. Bu davranışına çocukluk deyip geçiştiren anneanne çocuğun davranış bozukluğunu fark edemediğinden ona gerekli desteği veremez. Babası öldükten sonra önemli bir yerin mirası kendisine kalır. Fakat çocuklukta ve ergenlikte gösterdiği nevrozlu davranışlar onun yetişkinliğine de sirayet ettiğinden dolayı annesi akıl yetisi olmadığı gerekçesiyle vasisi olur ve onu bir akıl hastanesine yatırarak oğluna geçen mirası elinden alıp villa yaptırır. Anne

karakteri oğlunun sağlıklı bir kişi olması için değil de kendisine ayak bağı olmasını engellemek maksadıyla hastaneye yatırır (Tunç, 2017b: 186).

Barış'taki bu okuduklarıyla özdeşleşme takıntısı tedaviye alındığı akıl hastanesinde de devam eder. En son okuduğu kitap Feyyaz Kayacan'ın “*Bir Deli Değilin Defteri*” eseri onu yine derinden etkileyerek hikâyedeki ben merkezli anlatıcı karakterin hayat hikâyesini kendi hayat hikâyesi sanarak metindeki gibi olmayan karısının, onu sol eliyle aldattığını ve kaçtığını sanır. Hikâyedeki gibi karısını bulacak ve ona bunun hesabını soracaktır. Bir gece hastanede yattığı yatakta karısının daha önce onu bu yatakta aldattığını sandığından yatağı ateşe verir. Barış kendisinin gelgitli durumunu doktora çaktırmayacak kadar da kendinde olup yerinde davranışlar sergileyebilen bir kişiliktir.

“Ruh Sağlığı Hastanesi'ne yatırılmadan bir yıl önce Türk edebiyatı okumaya başlayan Barış, bir süredir Feyyaz Kayacan'ın Bir Deli Değilin Defterleri adlı öyküsünün ana karakteriyle özdeşleşmiş, hatta daha ileri giderek yan karakterlerle ciddi ciddi kavga eder hale gelmişti. Tıpkı öyküdeki gibi doktorlara takmış durumdaydı ve doktoru Alim Kahkeci'ye açık vermemek için müthiş gayret ediyor; geceleri odalarda ışıklar söndürülmediği için, diğer hastalar görmesin diye Hastane Günlüğü'nü tuvalette, çömeldiği yerde, karanlıkta yazıyordu” (Tunç, 2017b: 188).

Süslü Salih gençliğinden beri giyim ve kuşamına önem veren bir adamdır. Sevip de evlenmek istediği kız onu süsü püsü yüzünden istemediği için kızın çok sevdiği artistler gibi oyuncu olmaya kalkışan, köy halkına göre garip, yöre halkının erkeğine benzemeyen bir tarzda olduğundan dolayı sürekli olarak insanlar tarafından tarzıyla, kelleşen saçına peruklar takmasıyla ve giyimi-kuşamıyla eleştirilen, aşağılanan bir karakterdir. Salih isteği kızı alamasa da onu ezelden beri seven Müzeyyen ile evlenerek mutlu bir evlilik yaşar. Yaşlandıkça süslülük olayını daha da artıran bu adamın manik halleri ve alışılmışın dışında bir baba figürü sergilemesi oğullarını da kendinden uzaklaştırır. Büyük oğlu Sinan babasının hal ve tavırlarından utandığı için onunla yüz yüze gelmek istemediğinden gece vardiyasındaki ağır işlerde yorgunluktan bayılıncaya kadar çalışır. Baba oğul ilişkisi babanın sahip olduğu aykırı karakteri yüzünden sıfırdır.

“Babasının manifaturayı bırakıp çeyiz eşyaları, incik boncuk, boya, fırça, dantel kukası, el işi malzemesi gibi kadınları ilgilendiren malları sattığı; tuhaf kılıklı insanların gelip gittiği dükkânının adını bile anmak istememiş, yorgunluktan bayılana kadar çalışacağı bir işi tercih etmişti. Arkadaşlarının gizlice dalga geçtiğini bildiği babasını o kadar göresi yoktu ki, daha ayı dolmadan, yirmi dört saat çalışan kereste atölyesinde gece vardiyasına geçti. Peruklu Salih akşam evine dönmeden işe gidiyor, sabaha kadar koca kütükleri hızarla kesiyor, sabah babası çıktıktan sonra eve gelip yatıyor. Böylece baba-oğul birbirlerinin yüzlerini gömüyorlardı” (Tunç, 2017b: 274-275).

Ortanca oğlu Ertan ise o da abisi gibi babasının yaptıklarına karışmasa da onun gibi olmamak için onun aksine daha erkeksi işi simgeleyen inşaat işiyle alakalı meslek tercih ederek yaşadığı yerden çok uzakta çalışıp orada evlenerek kendine ailesinden kopuk yeni bir hayat kurar. Ailesinden uzaktaki hayatı sırf babasının üzerine yapışan etiketlerden kurtulmak için ister.

“Ortanca oğlu Ertan okudu, fakülteyi bitirip inşaat mühendisi oldu. Salih'in hayatını dolduran boya, fırça, renkli kâğıtlar, parlak taşlar gibi şeylerin aksine kum, çimento, tuğla, demir gibi erkeksi ve güçlü malzemelerle haşır neşir olmayı seçti. Babasının hallerini onaylamıyorsa da tartışmıyor, uzak durmayı tercih ediyordu. Bir süre sonrada işini büyüttü, Bolu'ya taşınıp müteahhitliğe başladı, evlendi barklandı, kendine ailesinden uzak bir hayat kurdu” (Tunç, 2017b: 275).

En küçük oğlu Şenol da babasının manik halleri yüzünden nasibini alan, onun gibi olmamak için onun tam tersi profili sergileyerek ta çocukluğunda belinde oyuncak silahla gezerken aklına koyduğu polis olma hayalini arzu ettiği gibi gerçekleştirmiş bir karakterdir. “Daha bacak kadar veletken belinde oyuncak silahla gezen en küçük oğlu Şenol, polis olmaya kararlıydı, oldu da” (Tunç, 2017b: 275).

Romanda üç oğulun da babalarının hallerinden utanıp uzaklaştığı aktarılırken en küçük oğlu olan Şenol'un baba ile karşılaşp yıllarca kardeşlerinin ve kendisinin içinde tuttuklarını yansıtan bir hesaplaşma sahnesi dikkat çekicidir. Babası bir gün Şenol'un görev yaptığı karakola geldiğinde ondaki hal ve tavırların, yıllarca arkadaşlarına kestiği kabadayı, ağır abi pozlarının yerle bir edeceğinden korktuğu için babasının gerçek babası olmadığı, memleketinden ailesini kaybetmiş depremzede meczup olduğu yalanını söyler. Onu olduğu gibi bürodan uzaklaştırarak arkadaşlarının görmeyeceği yere götürüp yıllarca onun yüzünden çektiği utancı, baba olarak erkeksi iyi bir rol model olmadığının, herkes tarafından yaptıkları aşağılanarak karşılandığını yüzüne vurur. Baba oğul arasında gelişen bu çatışma oğul içini boşaltarak ne kadar rahatlamışsa da yine de babaya olan içsel sevgisi ona acımasına neden olur. Ona vurmak ister fakat acımayla şefkat arasında güttüğü duygudan dolayı ona vuramadıkça yapamadığı eylemi kendi üzerinde gerçekleştirir. Kendini var edebilmek için babayı tamamen reddeder. Baba oğlunun kendine peruk yüzünden böyle davrandığını düşünse de aslında onun üç oğlunun da ondan uzaklaşmasının nedeni dünyaya alışa gelmişin dışında bakarak, kabul görmüş davranışların dışında tavır ve hal sergilemesiyle yaşadığı yerde tepki çektiğinden bu tepkinin baskısı çocukları da etkilediğinden babalarının kaderlerini yaşamamak için ondan uzaklaşırlar (Tunç, 2017b: 275-276-277-278).

Şizoaffektif ³ bozukluğu tanısı konulan İsmail Çeliktaş fabrikada çalışan bir işçidir. Rahatsızlığına konulan tanı yüzünden akıl hastanesine yatırıldığında her sabah giyimine, kuşamına önem vererek ailesinin onu ziyarete geleceğini umarak bekler. Fakat ne karısı ne ailesi ne de çocukları onu görmek için hastanenin kapısını aşındırmaz. Onlar için İsmail'in hastanede yattığı için kavuşacağı ruh sağlığı değil fabrikanın hesabına yatırdığı maaş çok önemlidir. Annesi Hatun Hanım için oğlu demek maddiyat sağlayan bir gelir kapısı demektir. Oğlu akıl hastanesine yatmadan önce kavga kıyametle ondan kopardığı paraya kar olarak bakan bir annedir. İsmail annesinin takındığı bu tutumun farkındadır fakat sırf etrafa rezil olmamak adına annesine sus payı olsun diye maaşından bir miktar verir. Onun hastalığının bu raddeye gelmesindeki en büyük sebep annesinin ona karşı olan ihmalkârlığında yatmasına rağmen anne oğlunun durumundan sonra bile sevgisini ve ilgisini göstermeyip tek derdi ondan para kopartmak olur. İsmail, annesinin gösterdiği çıkar ilişkisine karşın yine de onun hastaneye gelecek olmasından dolayı hazır komuta bekleyerek ondan arzuladığı ilgi ve şefkati almak ister. Bu yüzden İsmail sevgisi doyumsuz bırakılan bir adam olarak her an bu ilginin boşluğunu doldurmayı isteyen bir tiptir.

“Benzer hastalarda görüldüğünün aksine, hastaneye yatırıldığından beri her sabah düzenli dişlerini fırçalayıp saçlarını tarayarak ziyaretçi bekleyen, ama ne annesiyle kız kardeşlerinin ne de karısıyla en büyüğü askerden yeni dönen işsiz güçsüz serseri oğullarının ziyaretine geldiği... ..Ana-oğul arasında uzun süredir sevgi ilişkisi değil, para ilişkisi vardı. O kadar ki, kadın kendisine ve kız kardeşlerine aslanlar gibi baktığını iddia ettiği oğlunu ilk yatırıldığı sırada bir kez görmeye gelmiş, gelirken sadece iki paket Anadolu sigarasıyla, yarım tepsi patatesli börek getirmiş, bir daha da ne aramış ne sormuştu. İsmail hastaneye yattığından beri ana-oğul arasındaki ilişki bundan ibaretti” (Tunç, 2017b: 302-303-304).

Kumar bağımlısı Suphi Karakurt ve karısı Zeynep İkbâl bulaştıkları kumar batağı yüzünden evini, çocuklarını ihmal eden bir karı kocadır. Zeynep küçük yaşta âşık olup kaçarak kocasıyla evlenen bir kadındır. Küçük yaşta anne babası olmadığı için dedesinin yanında büyüyen Zeynep anne ve baba sevgisi görmediği için sahip olduğu iki erkek evladına da bu sevgiyi veremeyip kocası gibi kumar batağına saplanıp kalır. Anne ve babadan görmesi gereken şefkati, ilgiyi, göremeyen Nadir ve Tarık da çocukluğu sevgi yoksunluğu çekerek geçmiş kişilerdir. Kardeşler ebeveynlerinin onlara göstermesi gereken ilgi ve alakayı onlardan esirgedikleri için onlardan nefret eder. Nadir ailesi gibi kumar bataklığına düşmemek için

³ Şizoaffektif Bozukluk (Şizoduygulanımsal Bozukluk); Bir öznenin geçirdiği travmalar sonucu yaşamış olduğu ruhsal bunalımın boyutu hem şizofreniyi hem de duygudurum bozukluğunu birlikte yansıtır. Bu hastalığın belirtileri öznenin gördüğü sanrılar, halüsinasyonlar, düşüncelerinin düzensizliği, günlük yaşantıda tavır ve davranışlarda ortaya çıkan beklenmedik davranışlar vb. gibi birçok özelliklerle görülmektedir.

kumardan uzak durmuş ama ne kadar kaçarsa kaçsın kader onu ucundan bucağından bu illete bulaştırır. Kardeşi Tarık ise ilgisiz ailesi yüzünden içine kapanık, sessiz sakin bir çocuk olur. Lise çağlarına geldiğinde erkeklerden hoşlandığını fark ettiğinde bunu anlatacak bir kişi bile bulamaz. Yalnızlığını ve can sıkıntısını giderebilmek için ayna karşısında yaptığı mim çalışmaları sayesinde iyi bir oyuncu olarak ailesinden uzaklaşır (Tunç, 2017b: s.396-397).

- Elektra Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Elektra kompleksi bağlamında romanda rastlanan psikanaliz izleklere şu şekilde karşılaşılmaktadır; Romanda yer alan Deli Emine'nin Babası Bolat, annesini ölüm döşeğinde bırakıp gittiği düğün sırasında ölmesiyle Hayırsız Bolat lakabını alan bir karakterdir. Hayırsız olduğu kadar ahlak ilkelerinden de yoksundur. Düğünden döndükten sonra ölü bulduğu annesinin ölümüne yalandan üzülmüş gibi yaparak annesinin ondan sakladığı altınların derdine düşer. Bu bencilikle büyüüp yetişmiş olan Hayırsız Bolat etraf tarafından da sevilmemektedir. Evlendikten sonra hayırsız evlatken, hayırsız bir babada olur. Karısının yemek yapıp tüm ailesinin sofrada olduğu bir gün parası olmadığı için dışarıya çıkamamanın acısını karısının yaptığı yemeğinin tuzu yok diye bahane bularak yemeği dışarı atarak karısını döver. Annesin kanlar içinde kalan yüzünü gören Emine'nin nevrî dönünce yana közlü odunu aldığı gibi babasını döver. Ona bu zaman kadar babalık yapmamış olan Bolat kızından yediği dayakla köyüne bir daha adım dahi atamaz duruma gelir.

“Huysuzluğu başına vurdukça çoluk çocuğunu burunlarından kan getirene kadar döven Bolat, bir akşam paralar suyunu çektiği için eğlenceye gidememişti, evdeydi. ...Annesinin bembeyaz tülbinden kana bulandığını görünce, Emine'nin gözleri karardı, kulağındaki çınlama beynini çatlatarak raddeye geldi. Ocaktan, ucu kıpkırmızı kor olmuş bir odun parçasını kaptığı gibi, babasının üstüne yürüdü. Annesinin yarılan kaşından fışkıran kanla eli yüzü kıpkırmızı kesilen babasını köy meydanına kadar kovaladı, herkesin gözü önünde kor odunla evire çevire dövdü. ...Bolat köy halkının önünde, on beş yaşındaki kızından yediği bu ağır ve ateşli dayaktan sonra köyü terk etti; bir daha da kendisini gören, hakkında bir şey duyan olmadı” (Tunç, 2017b: 131-132).

Köylüler tarafından da sevilmeyen Bolat kızından yediği odun darbelerini kimse engelleme kalkmamış aksine Bolat'ın kızından kaçmasını engeller. Emine daha on beş yaşında babasının, annesine bunca zaman yaptıkları canına tak değince birden gözünün dönmesi ile saldırmışından sonrası köylüler tarafından Emine'nin adı Deli Emine'ye çıkar.

“Emine deli meli değildi aslında, gayet de akıllıydı. Ama öz babası Hayırsız Bolat'ı bir akşam yemeği sırasında, ocaktaki ateşten çektiği, ucu kor odunla adamakıllı dövmesinden sonra adı deliye çıkmıştı. On beş yaşındaki bir kızın dağ gibi babasını devirmesi, Hayırsız Bolat'tan nefret eden, ama Bolat'ın amcası Mamşirek'i daima hayırla, sevgiyle anan köylülerde büyük bir şaşkınlık yarattı” (Tunç, 2017b: 114).

Servinaz'ın sapık kocası Ekrem Ceviz karısıyla kurduğu ilişkide fantezilerin boyutu git gide sapkınlık boyutunu aldığı için ilk başta ikili rızası olan bu fantezinin yoğun olduğu ilişki daha sonra Servinaz'ın artık istememesi üzerine çatışmalar çıkar. Kocasını sürekli bu konuda sıkıştırması üzerine Servinaz eşini bırakıp çocuklarıyla baba evine geri döner. Dışardan bakıldığında Servinaz'ın evliliğinde hiçbir sorun görünmeyen, kocasının evine çocuklarına bakan bir adam profili çizdiği için kadının baba evine döndüğünde herkes eşine dönmesi için ısrar eder. Fakat dönmemeye kararlı olan Servinaz on üç yaşında ergen bir genç kıza sahip olarak eşinin kızını kucağına alarak imalı olarak eğer eve gelemese ona uygulayacağı tüm sapkın halleri kızı üzerinde uygulayacağını imasını karısına sezdirmediği için kadın mecbur olarak evine geri döner. Kocasının aklı başında davranması sadece üç gün sürünce karısı ergenlik çağındaki olan genç kızın kendi yaşadıklarına, babası tarafından maruz kalmaması için eşine verdiği etkili ilaçla kalp krizi geçirmesini sağlar. Sapkın bir adam olan Ekrem sadece fantezileri uygulayabilmek için karısına kendi kızını kullanacak kadar pedofilik sapkınlığı benliğinde bulunduran bir karakterdir.

“Servinaz dudakları mühürlü bir vaziyette oturuyordu. Kocasının o bakışını görmeseydi, eve dönmeye katiyen niyeti yoktu. Ama manyak koca dizlerine oturttuğu, ergenlik çağına daha yeni girmiş kızının uzun saçlarını okşarken karısına öyle bir bakış baktı ki, Servinaz bu bakışın sen dönmezsen bu! Bugün olmazsa yarın! Anlamına geldiğini dehşet içinde anladı, kuzu kuzu evine döndü” (Tunç, 2017b: 195).

Şekip Sami Bey kimyager olarak eğitimini tamamlamış bu hususta yeni icatlar yaparak kimya alanında kendini ispatlamaya çalışan bir adamdır. Fakat kader hiç ondan yana gülmeyerek tüm yaptığı işler elinde kalıp istediğine ulaşamamıştır. Yıllarca bu başarısızlığı kayıvalidesi Fatoş Hanım tarafından aşağılanarak karşılanır. Şekip Sami Bey'in eşi de annesinin kocasına yaptığı baskıya karşı bir dur diyemeyen pasif karakterli bir tiptir. Yıllar içinde dört tane kız çocuğuna sahip olan Şekip Sami Bey, kızları pasif karakterli annesini değil de anneanneleri rol model alarak onlarda babalarının başarısızlığını anneanneleri gibi sürekli babalarını eleştirerek, aşağılayarak karşılamaktadır. Bir süre sonra anneleri ile tatile çıkan kızların döndüklerinde evlerini restore edecek olan babasının evi ucuz malzemelerle restore ettiği için annesini dolduruşa getirerek onu da alıp yurtdışına gider. Hayatını bir türlü düzene koyamayan Sami Bey bir evin çatı kantında pankreas kanseri olarak hayatını kaybeder. Babasının ölümüne çok üzülen Esra, kaderin cilvesi onu da bularak baba kompleksiyle kendinden yaşça büyük olan sevgilisin ailesini ya o ya biz diye tercih ettirmesi sonucuyla sevgilisin ailesini seçmesi üzerine Esra da sevdiği adam tarafından terk edilir (Tunç, 2017b: 338-339,341).

Esra ne ailesinde ne aşk hayatında umduğunu bulamadan mutsuzluğa gark olan bir karakterdir. Annesini babasından kopararak babasını tek başına bırakmasından sonra ölümünden kendisinin de kabahati olduğunu düşünerek kahrolur. “Hayatta aradığını bulamayan, ne aradığını da bilmeyen, bu nedenle daima mutsuz olan Esra, babasının ölüm haberini aldığı anda... ..Babasının ölüm haberiyle çok sarsıldı, saatlerce ağladı” (Tunç, 2017b: 345).

Romanda yer alan Nihan karakteri soylu bir aileye gelin olduktan sonra ilk olarak kocasının yaşayış şeklini kısıtlayarak ona baskı yapmış daha sonra kocasının babasını sürekli isteklerini yerine getirmesi için nazlanana bir kadın olarak işin boyutunu artırarak aynı evde yaşadığı kayınbabası ile çocuklarını konuşturmayınca işe bir dur diyen kayınbaba Emrullah Bey evden gelinini kovar ve torunlarını da ona vermez. Bu yüzden yıllarca annesinden mahrum kalan Zeynep dedesinden oldum olası nefret eder. “Zeynep'in üstünde, bir-iki gün öfkeyle ağlayıp zırlamak dışında bir etkisi olmadı. Annesi Nihan Hanım'ın evden kaçıp gitmesine yol açtığına inandığı dedesinden nefret ediyordu” (Tunç, 2017b: 387).

Romanda ki Çiçek karakteri babasının annesini bir başka kadın için bırakıp gitmesi ve kendi kızları yaşında biriyle evlenmesi yüzünden iletişimlerini tüm kardeşler olarak babalarıyla koparmışlardır. İkinci eşinden ayrıldıktan sonra ilk karısı olan Naime'ye geri dönen Müsteşar Cevdet Pektaş karısının ve kızlarının onu istememesi üzerine iyice yoldan ayaktan düşerek kendini içkiye verir. İçkiden dolayı beyin kanaması geçirip hastaneye düşen Müsteşar'a ortanca kızı olan Çiçek dayanamayıp annesinden gizli olarak babasını ölmeden önce görür. Babasından bunca zaman ayrı yaşamanın verdiği buruklukla onu hasta yatağında görmek Çiçek'i çok etkiler. Babasının ölmesinden ziyade onunla çocukluğunda güzel geçen anılarının olması yani ona bir zamanlar babalık yapan kişinin yok oluşu onu derinden üzmektedir.

“Müsteşar'ın ortanca kızı, Dil-Tarih'te felsefe öğrencisi Çiçek Şehriban'dan iki yaş küçüktü. Babasına en çok kin duyan o olduğu halde, hastalandığını öğrenince annesinden ve kardeşlerinden gizli babasını ziyarete geldi. ...Ölüm kalabalık bir koğuşta kimsesiz yatan bu zavallı adama yakın, ama babası diye bildiği adama çok uzak görünüyordu. ...Acıklı bedene bakarken tanıdığı tek şey, babasının sağ elinin serçe parmağında oldum olası gördüğü, üstünde çeyrek cumhuriyet altını bulunan şövalye yüzük oldu. ...Bu ziyaretten kısa bir süre sonra Müsteşar öldü. Çiçek babasının ölüm haberini alınca odasına kapandı, ziyarete gittiği canlı cenaze için değil; kendisini, dizlerine oturtup ellerini tutarak, usulca yere eğip kaldırırken Fış fış kayıkçı, kayıkçının küreği, akşama fincan böreği, diyerek oynatan, ta çocukluğunda kalmış bir baba resmi için ağladı çok. ...Babasının ne hastanedeki halini ne çocukluğundaki neşesini hatırlamak duygulandırıyor onu artık” (Tunç, 2017b: 259-260).

- Rüya Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Romandaki Gülnazmiye Barış’a abayı yakan bir doktordur. Barış bu akıl hastanesinden çıkış olarak gördüğü doktora yalandan da olsa âşık gibi davranır. Barış’ın aşkıyla yanıp tutuşan Doktor Gülnazmiye hasta doktor ilişkisinin hastanede duyulduğunda olacak olanlardan korkmasından dolayı idden gelen onunla doludizgin yaşamak isteğinin bastırmasından dolayı bu istek rüya aracılığıyla doyuma ulaşır. Gülnazmiye’nin gördüğü rüya haz rüyasıdır. Rüyasında gördüğü tenis raketinin tellerini eline soktuğunu ve bunun sanki cezaevini andırmasıyla bulundukları hastanenin bir nevi onlar için cezaevi gibi olması ve onu oradan kurtarma isteğinden dolayı rüyasında bunu çağrıştırarak görmektedir.

“Gülnazmiye, o gece rüyasında Barış Bakış’ı gördü. Uzun, her şeye rağmen güzel ve çok net bir ryaydı. Barış dev bir tenis raketinin gergin filesine, sanki hapisteymiş gibi, parmaklarını geçirmişti; su yeşili gözlerinden sel gibi yaş akıyordu. Gülnazmiye sevgilisinin kalem gibi ince parmaklarının üstüne elini koymuş, aşkının tüm gücüyle sıkıyor, aralarına giren ve kalplerinin kavuşmasını engelleyen bu fileyi er geç yok edeceğine yemin ediyordu. Uykusunda epeyce bir ağlayıp aşkım fısıldadı, sevgilisinin parmaklarını sıktı. ...O geceden beri Barış’la mutlu olduğunu gördüğü rüyaları bitmek bilmiyordu. Bundan hiç şikâyet etmese de ufak ufak burulmaya başlamıştı. Rüyalarda değil, sevgilisinin kollarında mutlu olmak istiyordu artık, ama aşkları bir türlü ilerlemiyor, Barış onu kollarına almıyordu. Zaten hastanede baş başa kalmalarına da olanak yoktu. O da şimdilik ryalarıyla idare ediyordu. Rüyaları da bir tuhaftı. Sevgilisi her gece farklı bir kompozisyonda kıza ellerini uzatıyor, aşk sözleri söylüyor, ama mutlaka acı çekiyordu. ...Kızağız Barış’ın kendisine yalvardığını gördüğü her rüyadan sonra sevgilisini bu hastaneden kurtaracağına yemin ediyordu” (Tunç, 2017b: 230-231).

Gülnazmiye’nin gördüğü ikinci rüyada yine haz rüyası olarak Barış’ı rüyasında görerek doyuma ulaşmak isteyen şehvet duygusunun yansıması olarak onu gördüğü titreme olarak yansıma bulur. Yazar, Sigmund Freud’un rüya yorumlama kavramından da yola çıkarak fizyolojik olarak etki eden tipik rüyanın da tanımını vermektedir.

“...gördüğü rüyada, hastane bahçesine usul usul yağan karın altında, güçlü kollarıyla belden yukarısı çıplak bedenini saran Barış Bakış çeneleri titreyerek Gl, ısıt beni, çok şyorum! diye yalvarıyordu. Her zamankinden daha doğal ve daha basit bir rüya görüyordu aslında. Gerçi kurcalansa, Barış’ın çıplaklığı ve güçlü kolları ile kızın bu yakışıklı geçen adama duyduğu şehvet arasında kolayca ilişki kurulabilirdi. Ama tıpkı uykusunda işi gelmiş birinin kendini uçurumun kenarında görmesi, altına kaçırmayı uçuruma düşmekle özdeşleştirmesi veya çok susamış birinin rüyasında su kaynağına bir türlü ulaşamaması gibi, Gülnazmiye de rüyasında Barış’ı gördüğü sırada iki yorganın altında tir tir titriyordu” (Tunç, 2017b: 231).

- Esere Yansıyan Yaratıcı Yazar Etkisi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekler

Yaratıcı yazar etkisi bağlamında romanda, yazar bu romanı yazarken kendi kökeni olan Karadenizli oluşunu romanı derinlemesine işledikçe kökenini keşfettiğini dile getirir (İnci, 2014: 278). Roman boyunca elli dokuz yerde Karadeniz ile alakalı bahsedilir. Bunlardan birkaçını örnek olarak aşağıda verilmektedir.

“Karadeniz şehirlerinden birinde, denize sırtını dönmüş biçimde inşa edildiği için görenlerin içinde anlamsız bir küslük duygusu yaratan bir Ruh Sağlığı Hastanesi... ..Bu Karadeniz şehrinin uzun bir tarihe sahip Ruh Sağlığı Hastanesi. ...Sanki bu Karadeniz şehrinin erkekleri yeterince güzel sarışın görmüyorlarmış gibi, bir de yarı çıplak vücudunu çekebilmek için kendini paralamış. ...Asiye Tibuka, kilosuna rağmen, yılın bir bölümünü Rize Kalkandere'deki bahçelerinden çay, dik yamaçlardaki ağaçlarından fındık toplayarak geçirmenin mükâfatını görmüş, sütun bacaklı Anya'yı otel koridorlarında kovalarken bir kez bile nefesi kesilmemişti. ...tam bir Karadenizli olduğunu ispat eden... ..19.yüzyıl sonunda Karadeniz'de yaşamış Ermeni fotoğrafçı Karni Sabuncuya” (Tunç, 2017b: 9,17,30-31,33,61).

Esere yansıyan yaratıcı yazar etkisi olarak yazarın anne tarafının Kafkaslardan göç edip gelmesi ve anneannesinin Ahbaz oluşunu metin içindeki karakterlerde yedirerek işler (Tunç, 2017b: 130,132,134-135,446).

Ayfer Tunç'un kendisinin de ifade ettiği gibi ilk başlarda normal seyir eden düzen takıntısı daha sonrasında obsesif boyuta ulaşır ve kendisi gibi annesinin de obsesif boyutta olan düzel takıntısı olduğu belirtir (İnci, 2014: 18,38,328,334). Romanda da Sevim Hanım'da da obesifkompulsif bozukluğu görülmektedir.

“Demir Bey'le evlenip mesleğini başlamadan bırakan Sevim Hanım, obesifkompulsif kişilik bozukluğundan mustarıptı. Evde yabancıların dokunduğu her yeri, Ankaralı olduğu için Ozonlusu dediği çamaşır suyuyla silmeden rahat edemiyor, bu nedenle yalnızca yatılı misafir değil, gündüzlü misafir de istemiyordu. ...Sevim Hanım'la şiddetli bir kavgaya tutuştular. Obsesifkompulsif bozukluktan mustarip olsa da gezme tozmadan hiç geri kalmayan kadın, gece Lions Kulübü'nün verdiği yemeğe gitmişti” (Tunç, 2017b: 20,470).

Romanda yazar gibi yazma işiyle uğraşan hastanenin Başhekimini Demir Demir'de hastanenin geçmişi üzerine bir kitap kaleme almayı planlayan bir karakterdir. “Zaten hastanenin tarihini anlatan bir kitap yazmak sevdasına da tutulmuştu, artık yıllardır başhekimliğini yaptığı ve adeta evi gibi benimsediği hastanesinin dört başı mamur tarihini yazmadan emekliye ayrılmayı katiyen düşünmüyordu” (Tunç, 2017b: 145).

- Katarsist (Konuşma Kürü-Baca Boşaltma) Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Romanda Alim Bey, Nebahat Hanım'ın yaşadıklarından dolayı içinde bastırıp tuttuklarını anlatıp bir boşaltıp sağladıktan sonra sıkıntılarını kurtulacağını söyler. “Alim Bey karşısına aldığı Nebahat Hanım'a sıkıntılarını içinde tutmamasını, konuşup deşarj olmasını, özellikle de maneviyatını güçlendirmesini söyledi” (Tunç, 2017b: 83).

Nebahat Hanım kocasının onu aldatmasını kendine yediremediği için sürekli başından geçen aldatılma hadisesini önüne gelen herkese anlatarak içinde bastırıldığı öfkesini anlatarak boşaltım yaparak deşarj olur. “Odasına gelenler nefis bir kahve veya çay içip ağızda dağılan o şahane kekleri tadarlarken, arızası bitmek bilmeyen doktor hanımdan, yıllardır anlata anlata bitiremediği, kocasının kendisini terk ediş hikâyesini bir kez daha dinlemek zorunda kalıyorlardı” (Tunç, 2017b: 86).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Romanın kahramanlarından Altay Çamur narsist ve egoist bir karakterdir. Yurtdışından döndükten sonra kendisini önemli biri olarak dönüşün herkes için çok büyük önem arz ettiğini düşündüğü için kendi meslektaşlarına tepeden bakarak onları aşağıla eğilimine gider. Kendine denk görmediği insanlara bile selam vermemin bir lütuf olduğunu varsayarak kendinden aşağı gördüğü insanlara selam vermeyecek kadar benliğini en üst mertebeye oturtur durumdadır. Altay Bey, kendi ile eş değerde olum olmadığını kestiremediği Doktor Ülkü Bey için ne olur ne olmaz hesabıyla ona verdiği selamı sanki bir başkasına da veriyor izlemi vererek selam verir. Aslında Altay Bey'in aşağılamak amacıyla güttüğü durum kendisinin sahip oldu bastırılmış olan aşağılık kompleksinden dolayı gelmektedir (Tunç, 2017b: 11).

Ülkü Bey yaşlanmanın vermiş olduğu o orta yaş bunalımıyla, genç ve sportmen olan göz doktoru Berkay Bey'in saçsız oluşun da kendi yaşlılığını örseleyip ona kelliğini hatırlatıcı müstehzi gülüşüne karşılık Dr. Berkay'da bunun altında kalmayarak Ülkü Bey'e yaşlılığını hatırlatarak ikililerin birbirlerinden haz etmemesine neden olur. Aslında Dr. Berkay'ın böyle bir gayesinin olmamasına karşın Ülkü Bey'in yaşlılıktan kompleksinden güttüğü aşağılanma hissiyatı karşısında kendinden daha genç ve dinç birini görmesinden sebep idden gelen bu aşağılama isteğini Berkay'a yansıtır. “Ülkü Bey genç, sportmen ve boy boy sertifikalı doktora; doktor da onun aslan yelesi saçlarına ve hak edilmemiş kibrine sinir oldular” (Tunç, 2017b: 16).

Ülkü Binici boşandıktan sonra yalnızlığını gidermek için gerçek hayatta bir arkadaş, konuşacak bir eş bulmak yerine internette girdiği chat odalarında karşısındaki kişinin erkek mi kadın mı olduğunu bilmeden erotik konuşmalar yaparak bundan haz alan bir karakterdir. Gerçekte doktor statüsünde yapamayacak olduğu rahat konuşma durumlarını internette görünmez halle gerçekleştirmesi onun idden gelen özsel isteklerin açığa çıkarak doyuma ulaşması bakımından haz duymaktadır. Ülkü Bey burada idden gelen bastırılmış isteklerin açığa çıkmasıyla sahip olduğu topluma ve dayatılan tabuya karşı gösterdiği profilin dışında bambaşka bir benliğinin ortaya çıkması ona sanki bambaşka bir ülkenin kahramanı gibi hissetmesine neden olduğu için bu internet âleminde büyük bir mutluluk duyumsar.

“Gizemli chat odalarında yazıştığı, bol bol erotik cümleler sarf etmekten müthiş zevk aldığı, manidar nick name'ler kullanan, cinsiyetlerinden asla emin olamadığı kişilere göz kırpması, öpücük türünden basit smile'ler göndermeye de bayılıyordu. Chat dilini tümüyle kapmış durumdaydı. ...Ama yine de çevresindeki kadınların ilgisi, içine ne zaman girdiğini bilemediği fantezi şeytanını yatıştıramaz olmuştu. Ekran başına geçtiğinde içinde uyanan şeytan onu sürekli kışkırtsa da gerçekliğe adım atmaya çekiniyor, geceleri saatlerce ve sınırsızca, kendi tahayyül gücüne hayret ederek sohbet ettiği bu kişilerin sanal âlemde kalmasını tercih ediyordu. ...sanal âlem, ruhsal bir yalnızlığın pençesinde kıvrandığı gecelerde (yani sık sık) girdiği ve kendi varlığından fersah fersah uzaklaşıp bastırılmış arzularının derinliklerinde kaybolduğu, orada yeni bir Ülkü bulduğu gizemli ülkeydi. Bazen gün içinde, hem de çok ciddi kişilerle bir arada olduğu sıralarda bu gece âlemlerini hatırlıyor,” (Tunç, 2017b: 17-18).

Sevim Hanım'ın temizlik takıntısının yanı sıra birde alışveriş bağımlılığı da görülmektedir. Satın alma bağımlılığın alt metninde narsisizm ilkesi yatmaktadır. Alışveriş bağımlısı öznelere kendini diğer insanlardan üstün görmek arzusundan dolayı bir şeye sahip olma güdüsünün yarattığı o üstünlük hissiyatıyla alınan materyallerdeki asıl amacından ziyade kendini diğerlerinden ayırtmak istediğinden dolayı görülmektedir.

“Sevim Hanım dokunduğu her nesneden sonra ellerini yıkamak için dayanılmaz bir arzu duymuş olsa da alışveriş tutkusu benliğini ele geçirmişti, eve döndüğünde her birini parmak ucuyla tutarak makineye atıp yıkadığı bir yığın giysi, hevesini aldıktan sonra sağa sola dağıttığı ayakkabı, çanta, kemer, incik boncuk vesaire satın aldı” (Tunç, 2017b: 21).

Tarık Bey ilk eşinden bir oğlan çocuğuna sahip olup kendinden yirmi yaş küçük olan karısı Bedia Hanım'ın çocuk isteyeceğinden korkarak bu konuya hiç değinmez. Bedia Hanım'da Tarık Bey gibi çocuk istemeyen bir karakterdir. Çünkü yaşadıkları hayatlarında ikisinin de arzuları, istekleri, yaşama sevinçleri birbirine denk olduğu için birlikteliklerini bozacak üçüncü bir etken hayatlarında istememişlerdir. “Bedia kesin bir kararla çocuk istemediği belirtti, Tarık Bey çok rahatladı. Tatlı tatlı gülen, nur topu gibi bebekleri gördüğü

zaman kadının içinde bir yarım saat kadar annelik içgüdüğü uyanıyorsa da hamilelik denen durumdan nefret ettiği için anne olmayı hiç istemiyordu” (Tunç, 2017b: 26).

İhtiyar Hekim Nurettin Kozan’lı mesleğinde beceriksiz olan, duruş itibarıyla yüzünde acıklı ve kederli bakışlarından dolayı arkadaşı Başhekim Demir Demir, bu yaşlı ihtiyara karşı hep acıdığı için kendini ona karşı iyi davranma gereksinimi hisseder. Bu acıma hissiyle ona para kazanabilmesi için basit hastalığa yakalanmış olan hastalarını yollayarak mesleğini icra etmesini sağlar. Adama karşı samimiyetle sevgi besleyen Demir Bey, ihtiyar doktorla hiç yerine girdiği bir siyasi tartışmada ihtiyarın o acıklı ve hüznü yüzünün yerini saldırgan ifadeler alır. İhtiyar doktor, başhekimin arkadaşları yanında olayın hiddetini artırarak tartışmayı büyüttüğünden başhekimi ihtiyara kırışmış bir şekilde oradan ayrılır. Yıllarca adama karşı duyduğu nedensiz acımanın artık duymasına gerek kalmadığı için bir bakıma adamın bu tavrına karşı bir rahatlama duyar.

“Başhekim uzatmadı; hayal kırıklığı içinde, diğer arkadaşlarına Müsaadenizle! deyip çıktı gitti. Açık havada geniş geniş yürüyerek evine giderken, duyduğu hayal kırıklığı yerini bir iç hafiflemesine bıraktı. Bu buruk yüzün verdiği, içini ezen sevgiden tümüyle kurtulduğunu, artık ihtiyar hekim için üzülmeye gerek kalmadığını anladı, kendini çok rahatlamış hissetti. Nurettin Bey ise yıllardır tanıdığı Başhekimi ilk kez böylesine alt edebildiği için çok mutluydu” (Tunç, 2017b: 35).

Polis memuru Düzcü Şenol gizli kapaklı olarak evli bir kadın olan Nilgün’le yaşadığı yasak aşk, kadının artık onunla bir ilişkiyi devam ettirmek istememesine karşı kadına hiddetle karşılık verir. Narsist bir karakter yapısı olan Şenol’un küçüklüğünden beri var olma biçimi babasının aksine olan gücünü simgeleyen maço erkek tavrı herkes üzerinde bir otorite kurmak için kullanmaktadır. Nilgün’e de aynı şekilde onu istememesi üzerine eğer dediğini yapmaması takdirde bu gücü onun üzerinde kullanmaktan çekinmeyeceğini kadına sert bir dille ifade eder.

“İsrardan iyice bunalan Nilgün İyi, tamam. Bakarız, deyip Şenol’u oyalayacak yerde, Hiçbir yere gitmem! Git kendine sikcek orospu bul! diye bağırınca, kadının yatağına tekrar gireceği anı deli gibi bekleyen polis sahiden delirdi. Gebertirim ulan seni! Diyerek tabancasını çektiği gibi Nilgün’ün şakağına dayadı. Şenol’un hiddetten dışarı fırlayan gözlerini görünce kadının ödü koptu. Şenol, kendisine bir daha hayır diyecek olursa anasından emdiği sütü burnundan getirmekle, uyuşturucu hap satan kocasının ipliğini pazara çıkarmakla, fuhuş yapıyor diye evini bastırmakla, aklına gelen ne kadar suç varsa hepsiyle tehdit etti. Bu hafta sonu Trabzon’a gitmek üzere hazır olmasını emretti, çıkıp gitti” (Tunç, 2017b: 45).

Nilgün alımlı ve çekici bir kadın olmasının etkisiyle yaşadığı yerde tüm erkeklerinin dikkatini üzerine toplayan bir karakterdir. Dilaver evli bir adam olmasına rağmen idsel

güdüden gelen istekle Nilgün'e sahip olma arzusu onu elde edebilmek için imkânı elvermese bile taksitle alınan altın bilezik ile onu etkilemeye çalışır.

“Dilaver, Kuyumcu Müfit'ten taksitle bir altın bileklik alıp, eczanenin yolunu tutmuştu. Arkadaşının karısıyla aşk yaşamak için altın almanın hiç zamanı değildi aslında, gırtlığına kadar borçluydu. Ama Nilgün'ün başını sağa sola çevirdikçe hafif titreşen gıdığını, soğuk nedeniyle kat kat giyinmesine rağmen iriliği belli olan göğüslerine kafayı takmıştı bir kere” (Tunç, 2017b: 48).

Nilgün kendi güzelliğinin farkında olduğundan Dilaver'in onu etkilemek için getirdiği hediyeye karşılık onun tipinin kendi tipine denk olmayacağını ima ederek yüzüne ayna tutmasıyla Dilaver çok aşağılanmış ve bu aşağılanmayı kendine yediremediğinden bu zamana kadar hakkında tek bir kelime bile kötü konuşmadığı kadın için ağıza alınmayacak ifadelerde bulunur daha da yetmeyip kocasını ona karşı doldurur.

“Ama muhasebecinin ruhunda açılan yara tamir olmamıştı. Nilgün'ün Önce tipine bi bak, sonra bana asıl, demek isteyerek, yüzüne ayna tutmasıyla aşkı sönen Dilaver, fena halde aşağılandığı bu durumun bedelini ödetmek için yanıp tutuşur olmuştur. O güne kadar Nilgün hakkında tek kelime kötü konuşmazken, önüne gelene karının orospuluğundan dem vurmaya, hatta eski defterleri karıştırıp Ruhi'yi ufak ufak karısı aleyhine doldurmaya başladı” (Tunç, 2017b: 51).

Nilgün, kocasını en sonunda bırakıp aile evine geri döner. Kocasını bunca zaman aldatmasına karşın kocası onu bırakmayarak onun peşinden gitti yere gelip ağlayarak geri dönmesi için ayaklarına kapanarak ağlayan adamın haline acıyan kadın yıllardır ona karşı yapmış oldu sadakatsiz davranışlarından dolayı büyük bir suçluluk duygusu çeker. “Ruhi'yi göz çukurları kapkara olmuş, iğne ipliğe dönmüş bir halde, ayaklarına kapanmış ağlarken gören Nilgün'ün yüreği ilk kez samimi bir aşkla doldu, kocasını defalarca aldattığına pişman oldu” (Tunç, 2017b: 55).

Ruhi, karısının sürekli onu aldatmasından dolayı kaybettiği özgüveni karısının ona geri dönmesi ve ona tıpkı kendisine benzeyen bir kız çocuk verdikten sonra doğum sırasında doktorun hatalı kas kesmesinden ötürü dışkısını tutamamak gibi bir sorunla karşılaşınca yemeden içmeden kesilerek eski güzelliğini kaybeder. Kocasının aşkını elde ettikten sonra kaybettiği özgüvenini geri kazanınca ne karısını ne de kızını görmemiş, karısının bir zamanlar onu aldattığı gibi oda hiç çekinmeden karısını aldatır. Fakat Ruhi işin ucunu kaçırıp yaşının küçük olduğunu bilmediği on dört yaşında bir kızı hamile bırakır. “Nilgün'ün aşkını elde ettikten sonra özgüveni tazelenen ve turizm sektöründe aradığını fazla fazla bulan Ruhi, eski Ruhi olmaktan çıkmıştı. ...Ruhi'nin on dört yaşında İsveçli bir kızı hamile bıraktığı anlaşıldı” (Tunç, 2017b: 57).

Türkan Hanım rahatsızlanınca dostunun onun için ayırttığı fotoğrafı almak için şoförü Hamdi'yi dostunun yanına gönderdiğinde yolda talihsiz bir kazaya karışan Şoför Hamdi Bey şoka girer. Kazanın etkisiyle nevrotik suçluluk duygusuna kapılan şoför kaldırıldığı akıl hastanesinde intihara teşebbüs eder. Şoför Hamdi'nin suçluluktan dolayı olaya aşırı tepki küçüklüğünde yaşamış olduğu ve bilinç dışında bastırdığı olaydan dolayı yetişkinliğinde böyle suçluluk durumu yaşadığı hallerde aşırı tepki vererek benliğinde onarılmaz yaralar açarak akli selim düşünemez hale gelir

(Tunç, 2017b: 61-62).

Şoför Hamdi Bey hastaneye yattığından beri doktoru sorununun bir türlü kökenine inip ne olduğunu bulamaz. Bir gün Hamdi'nin doktoru Alim Kâhkeci'nin kızı Zehre babasının yanına gider. Kitapçıdan aldığı Ömer Seyfettin'in kitaplarını okurken yanına gelen Hamdi kıza ne okuduğunu sorduğunda o da okuduğu kitaptan *Kaşığı* hikâyesini anlatınca suçluluk kompleksiyle aklını yitirecek kadar olan adamın buna neden olan sebebin beş yaşındayken kendinden üç yaş küçük olan kardeşini kışkandığı için kuyuya iterek ölmesine sebep olduğu için suçluluk duygusunun o zamandan bu zamana kadar içselleştirerek bilinç dışında yaşattığından dolayı en küçük bir suçluluk durumunda bilinçsiz olarak bu durumyla ilişki kurarak büyük bir suçluluk nevrozuna kapılır. Doktor Alim sayesinde bu durumla yüzleşen Hamdi bu durumdan ötürü kaynaklanan suçluluğun kabul edilip hayatına kaldığı yerden devam edeceği yerde suçluluk duygusu şimdiki halinden daha da çok artar (Tunç, 2017b: 472-473).

Hamdi kurtulamadığı suçluluk kompleksinden dolayı hastaneye yatmaya devam eder. Hastanenin başhekimini sabah saatlerinde geldiğinde onu tanıyamadığı için bundan bile suçluluk duyarak soluğu yine güvenlik kulübesinde alır. Hastanenin ikinci büyük yangını olan Gülnazmiye'nin çıkardığı yangın her yeri sardığı için tahliyelerin başladığı hastanede kendisinin nedeni olmasa da Hamdi yine suçluluk duygusuna kapılarak ateşlerin önüne atlamasıyla polisler olayın gerginliğiyle Hamdi'ye sert bir tokat atarlar. Başhekimini tanımamış olduğunun diyetini bu tokatla ödediğini düşünerek rahatlayan adam, güvenliği boşalan bu hastaneden kardeşini bulmak için kaçarak şehir mezarlığına gider. İşlediği suçun üzerinden elli yıl geçmesine rağmen Hamdi işlediği günahattan bir türlü kendini kurtaramaz (Tunç, 2017b: 510-511).

Tuhafiyecilik yapan İsmet, kibar ve nazik tavırları yüzünden çevre esnaf ve müşterileri tarafından eşcinsel olarak görülmektedir. Fakat İsmet aksine erkeklerden değil kadınlardan hoşlanan bir adamdır. Toplumsal kaidelerde alışagelmış olan erkeğin maço tavırları aynı şekilde İsmet'ten de beklenmektedir. İsmet ise içine kapanık, insanlarla iletişim kurmaktan

çekinen yapısıyla kendini müdafaa etmekte beceriksizdir. Platonik olarak sevdiği evli olan Gülümser'i içten içe sever. Kocasının ona aldığı fantezi kıyafetinden dolayı üzüntü duyarak kocasına öfkelenir ve idden gelen istekle Doktor Faik'in Rus bir kadına fantezi elbisesi aldığını ve geneleve dönen bir otele girdiğini gördüm diye yalan söyler. İsmet platonik olarak sevdiği kadının kocası tarafından kuracağı fantezi gecesinin düşüncesi onu çileden çıkardığı için bunu yapar. Kadının eşi değil de bir başkası olarak söylemesi platonik olarak sevdiği kadına laf gelmesini istemediği içindir (Tunç, 2017b: 69-70-71).

Bedia kocasından ayrılıp onun oğluyla birlikte olmaktan dolayı büyük bir suçluluk duyduğundan dolayı başına gelenlerin bu sebepten kaynaklandığını düşünse de Tarık'ın oğluyla arasında yaşanan her şeyin ahlak çerçevesinde olması ve yalana dolana başvurmadan eşine açıklamaları bu büyük aşktan dolayı ortaya çıkan vicdan azabın dinmesine olanak sağlar.

“Bedia kocasının geçmişinde, içeriğini bir türlü öğrenemediği trajik bir olayın yattığını hissetmişti. Hikâyeyi öğrendikten sonra, adamın öz oğluyla aşk yaşamasının bedelini tümüyle sağır olarak ödemesini de bu trajedinin cılası olarak görmüyor değildi. Sık sık Acaba ilahi adalet mi? diye kendine sormuş, ama Tarık Bey'in günahı ile kendininkini karşılaştırdığında, kendi günahının zemininde büyük bir aşk olduğunu görmek içini rahatlatmış, benliğini ara ara yoklayan vicdan azabını çekmekten vazgeçerek hayatına devam etmişti” (Tunç, 2017b: 76).

Aydanur kocasının onu kız kardeşiyle aldatmasından dolayı büyük bir utanç duyar. Aldattığı kadının kendi kız kardeşi olmasından dolayı bunu etrafa açıklamaktan utandığı için çevresine ayrılmasının nedeni olarak anlaşılmadıklarını öne sürer ve kardeşiyle hiçbir şey yokmuş gibi görüşmeye devam eder ama yıllar boyunca yaptığı bu ahlaksızlığı hep başına kalkar. Kardeşinin ayıbını yüzüne çarpmak Aydanur Hanım'a büyük bir haz verir. Bu sayede kardeşinin yaptığı ihanetini katlanılabilir hale getirir.

“İhanetin bu kadarına tahammül etmesi mümkün olmayan Aydanur Hanım bir saat içinde oğlunu alıp evini terk etmiş, sonsuza kadar iki elini yakasından indirmeyeceğini kocasının yüzünü bir daha görmemiş, oğluna da göstermemiştir. Acıdan çok dayanılmaz bir utanç duyuyordu. Evini terk etmesinin gerçek nedenini, sadece akli erecek yaşa geldiğinde oğluna söyledi, başkalarına Ruhen anlaşılmadık, demekle yetindi. Olay zavallı kadına öyle utanç verici gelmişti ki, yaşadığı skandalın öznesi olduğu anlaşılmaması diye Yurdanur'la görüşmeyi sürdürüyor, ama ne zaman baş başa kalsalar, ciğerinden koptukça yüreğini ferahlatan beddualarla kız kardeşinin hayatını zehirliyordu. Ama Yurdanur'a ağız dolusu beddua ederek işkence yapmaktan aldığı zevk fazla uzun sürmedi” (Tunç, 2017b: 78-79).

Aydanur'un kız kardeşi Yurdanur, ablasının kocasıyla birlikte olmasından dolayı duyduğu vicdan azabından ve ablasının sürekli olarak ayıbını yüzüne vurmasından dolayı

daha fazla dayanamayıp intihar eder. Aydanur, kardeşinin intihar etmesine sebebiyet verdiği için ağır bir suçluluk psikolojine girince kullandığı sinir ilaçları bağışıklık sistemini çökertir ve yakalandığı basit bir gripten ölür. Erdem bey ise babasının karısını elinden aldığından dolayı vicdan azabı duysa da annesi yaşındaki Bedia ile yaşadığı ilişkide gerçek bir aşkın olması bu vicdan azabını yatıştıracak büyük bir neden olur (Tunç, 2017b: 78,80).

Hastanede radyolog olarak çalışan Kahraman Bey ve hastanenin muhasebe şefi Hercai Hanım birbiriyle yasak ilişki yaşayan evli karakterlerdir. Fakat aralarındaki ilişki giderek büyüyüp gelişince ikililer resmi olarak evli oldukları karı ve kocalarına yazdığı bir mektupla terk ettiklerini belirterek İstanbul'a giderler. Kahraman Bey'in aksine Hercai Hanım kocasını böyle bir duruma düşürdüğü için suçluluk duymaktadır. (Tunç, 2017b: 88).

Şaban karısının onu bırakıp gitmesinin ardından girdiği ağır bir bunalım sonucunda kendisini toparlamak için gittiği Psikiyatr Aydemir Güzeldere onun dağılan ruhuna iyi gelmiş olup yıkılan egosunu yeniden sağlıklı bir şekilde inşa etmesine yardımcı olur (Tunç, 2017b: 94).

Şaban eşinden ayrıldıktan sonra eşine hiç zorluk çıkarmamış çocuklarını sık sık görmek için Hercai ve Karaman'ın evlerine gittiğinde büründüğü ezik hali sanki karısının eski eşi değil de sanki bir tanıdığı gibi evlerine gelip Hicran'a yenge demesi Kahraman'ın içini sızlatır ve ona karşı yaptığı hatadan dolayı büyük bir vicdan azabı duyar.

“Kahraman Bey eski kocanın ahı gitmiş vahı kalmış bir zavallı olduğunu, ailesine bir zarar gelmeyeceğini çabucak anlamış; karısını ve çocuklarını elinden alıp yapayalnız bıraktığı için biraz vicdan azabı duyduğu adama acımişti sadece, bu azabı hafifletmek için de yapmacık bir yakınlık göstermişti. Ama yarım saat içinde sahiden sevdi Şaban'ı. ...Sessizce oturan adam, dokuz sene evli kaldığı eski karısına ezik ezik Sağol yenge. Deyince, Kahraman'ın birden içi sızladı. Şaban'ın yeni durumu çaresizce kabullenmiş olmasından duyduğu üzüntü bütün gün peşini bırakmadı” (Tunç, 2017b: 96).

Zoltan güzelliği ile herkesi küçüklüğünden beri etkileyen bir karakterdir. Etrafında zengin ve sayısız ilgiye karşın kocası Sandor'a aşk ve sadakatle bağlıdır. Sandor'da karısına deliler gibi âşıktır fakat sahip olduğu güzellikle herkesin dikkatini çekmesinden büyük bir kıskançlık duyarak kapıldığı aşağılık kompleksinde dolayı karısını sürekli olarak inciterek kendi benliğini onunla eşitlemeye çalışır.

“Zoltan yedi yaşından beri çevresinden cinsel ilgi görmeye alıştı. Ama her gün yepyeni aşk vaatleriyle karşılaşsa da bir kölenin efendisine koşulsuz bağlılığını andıran tutkulu ve marazi bir aşkla Sandor'a bağlıydı. Üç yıldır bu kaba saba demircinin ayağının türabı, kapısının köpeği olmuştu. Oysa Sandor'un hayırsız bir kocadan farkı yoktu. ...kızıl bıyıklarında güneş ışıklarının oynadığı yakışıklı adam Zoltan'ı

deli gibi sevip kıskanıyordu; ama her fırsatta ağlatıp incitmekten de geri kalmıyordu” (Tunç, 2017b: 103).

Nesteren, sevgilisi olan Hilmi Ziya’yı sırf yakın olmak istediği profesörle çok samimi olmasından ve kökeninin Osmanlı soyluluğuna dayanmasından dolayı kendine eş olarak görür. Onun haz etmediği insanlara bir aşağılama ve ezikleme kompleksine kapılan kötülçülüğün karakterinde tamamen egemen olduğu Nesteren narsist bir profili yansıtmaktadır. Hilmi Ziya’nın çevresindekiler bu zengin ve güzel kızın onunla birlikte olmasını kıskanırlar ama aslını bilseler ona böyle bir narsist karakterli biriyle olduğu için çok acırlardı. “Nesteren’in güzel olduğu kadar hırslı, zeki olduğu kadar kötücül biri olduğunu, insan ezmekten, eziyet etmekten nasıl hoşlandığını bilseler, Hilmi Ziya’yı kıskanacaklarına zavallıya acırlardı” (Tunç, 2017b: 111).

Romandaki tavşan dudaklı Jinekolog Ayşe Nuran Serbest dudağında fiziksel olarak oluşmuş olan bozukluk onun küçük yaşlarda ruhunu derinden etkileyen bir kusur olmuştur. Bu durumu hep içinde bastırarak yaşayan Ayşe Nuran’ı bir gün üniversitesindeki bir kadın hocası tarafından fark edilerek bu kompleksini yenmesi için jinekoloji bölümünü seçmesini tavsiye eder. Ayşe’nin bu bölümü seçmesi kompleksine yenmesine yaramamış aksiyeye yıllarca bastırmış olduğu bu fizyolojik bozukluğu saplantılı hale getirmiş ve kiminle konuşsa dudağından gözlerini alamadıklarını ona baktıklarında dudaklarını vajinayı çağrıştıran benzetmeyi gördüğünü sanarak karşıdaki kişilere hiddetlenir (Tunç, 2017b: 165).

Alim Kâhkeci Bey, hastası Barış Bakış ile yaptığı seanslarda ona anlattığı kitaplardan ziyade hastasıyla ilgili olarak hayali olarak evli olduğu karısına yoğunlaştığı için onun anlatmak, konuşmak isteği şeylere önemsiz görerek ilgilenmemesi hastayı doktoruna karşı öfkelenirip onun narsist bir adam olduğu çıkarımında bulunur.

“Barış Bakış doktoru Alim Kâhkeci’den uzun uzun yakınmış; kimi zaman şaşılacak kadar dar düzgün, kimi zaman başsız sonsuz cümlelerle, araya başka konularla ilgili tuhaf sözler de karıştırarak, adamın narsist bir kişiliğe sahip olduğu için kimseyi dinleme zahmetine katlanmadığından söz etmişti” (Tunç, 2017b: 172).

Barış Bakış’ın babası Menderes Bakış’ın ruh hali anlık olarak değişe bilen arzu ettiği neyse o anda onu uygulayan, en küçük bir şeyde bile hemen aksiyon alabilen manik bir karakterdir. “Menderes Bakış ruh hali bir anda değişebilen, pire için düşünmeden yorgan yakan bir adamdı” (Tunç, 2017b: 179).

Servinaz bunca zaman kocasının sapıkça fantezileri üzerinden uygulamasından bıkip baba evine geri döndüğünde kocasının hiçbir şey yokmuş gibi gelip karısının eve dönmesini gizliden gizliye eğer dönmezse kendinin yaşadıklarını ergenliğinde olan kızının yaşayacağını

ima edince nevri dönen hemşire mecburu olarak kocasıyla beraber evine geri döner. Fakat ima ettiğinin gerçek olabileceği düşüncesi Servinaz'ı dehşete düşürdüğü için kocasına ilaç vererek ölmesini neden olur. İlk olarak bu durumdan inanılmaz derece vicdan azabı duyan kadın kendisinin yaşadıklarını, kızının yaşayabilecek olması durumu onun çekmiş olduğu vicdan azabının kaybolup gitmesini sağlar. Olayı tamamen yok sayarak geri kalan hayatını kocasız daha mutlu olarak yaşar (Tunç, 2017b: 196-197).

Bedia Hanım ömrünü güzel olan her şeye adanmış bir kadındır. Her şeyin göze hitap eden tarafını seçen, estetik yapısı iyi olan insanları yakınında yöresinde görmekten haz alır. Bedia Hanım'ın kapısına Maserati Reşat'ın yarı şoförü yarı bodyguardı olan Mustafa gelerek onları oturdukları evden çıkmaları için tehdit etmek ister fakat Bedia Hanım'ın yaşlı ve naif haline acıyarak bu işi yapamayıp evinde çalışan güzelliği ile insanları etkileyen Kübra'yı gördükten sonra asıl yapması gerek işi icraat edemez. Mustafa'nın da kendine has olan yakışıklılığı Bedia Hanım'ın dikkatini çekmiş fakat kendi güzelliğinin artık yaşlı bir kadının bünyesinde olmasından dolayı bir burukluk yaşasa da bundan büyük bir idsel haz alır. Çünkü sahip olduğu güzelliğiyle bu zamana kadar herkesi büyülemiştir (Tunç, 2017b: 209).

Tarik karısı Aydanur'u kendi kız kardeşiyle aldattıktan sonra girdi buhranlı halinden sonra yaşattıkları için vicdan azabı yaşar. Fakat eski karısının yaşadıklarının sadece tek sorumlusu olmadığını Tarık oğlundan duyarak bir nebze de olsa vicdanı rahatlar. "Tank Bey ilk zorlu anları geçirdikten sonra oğluna Yurdanur'u sormuş, Şişli'deki Fransız akıl hastanesi La Paix'de yattığını öğrenince müthiş bir vicdan azabı çekmişti. Ama Erdem'in annesi hakkında anlattığı ve kendi suçu olmayan şeyleri duyunca biraz ferahladı" (Tunç, 2017b: 210).

Uçuk tavırlara sahip olarak manik ataklar geçiren Salih gençliğinden beri giyimiyle kuşamıyla dikkatleri üzerine çekmeyi seven bir karakterdir. Gençliğinde âşık olduğu kız ona ne yaparsa yapsın varmayınca tamamen kendine dönerek hayatta ne yapmadıysa onu yaparak idsel arzularının peşinden gider. Çevre etraf ve ailesi tarafından Salih'in bu tavırları hoş karşılanmadığından dolayı sürekli olarak horlanır ve dışlanır. En sonunda Salih karısına babası yanında müstehcen hareketle yaklaşınca bunu gören babası dayanamayıp kalp krizi geçirerek hayatını kaybeder. Salih'e annesi dâhil tüm ailesi babasının ölümüne sebep olduğu için suçlar. Babasının ölümüyle Salih suçluluk duyar (Tunç, 2017b: 272-273).

Şenol küçüklüğünden beri babasının giyiminden, kuşamından ve tavırlarından dolayı bir aşağılanma yaşadığını gördüğü için babası gibi aynı duruma düşmemek adına babasının tam aksi profil çizer. Babasın tipinden ve tavırlarından herkes gibi oda utandığı için polislik mesleğini yapmak için farklı şehirde kendine bambaşka hayat kurar. Şenol'u bir gün ziyaret

etmek için karakola gelen Salih oğlunu arkadaşlarına sorduğunda Şenol kıpkırmızı kesilerek onun babası olmadığını memleketinden depremzede bir meczup olduğunu söyler. Onu kimsenin görmeyeceği yere çekip götüren oğul babasının o açıklı halini gördükçe ona acır öfkesinden onu dövmek istese de vicdanı elvermediğinden dolayı kendisine vurur. Babasının yıllarca taktığı peruğu alıp yerde sanki onu çiğnermişçesine çiğneyerek öfkesini atar. Babasını babalıktan reddettiğini söyleyerek oradan uzaklaşıp ilk burduğu camiye girip babasına karşı takındığı tavırdan dolayı çektiği vicdan azabından dolayı kimsenin duyamayacağı şekilde boğuk boğuk ağlar (Tunç, 2017b: 277).

Psikiyatri alanında oldukça ün salmış olan Vamık Volkan, 60'lı yıllarda Kıbrıs halkının kuş yetiştirme merakına karşı bir psikolojik açıklama getiren hoca, halkın bilinç dışlarında yatan güdünün aslında özgür olma arzularının dışa yansıması olarak evlerinde kuş beslediklerinin açıklamasını yapar.

“Sigmund Freud Ödülü başta olmak üzere sayısız ödül kazanan, Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilen, dünyaca ünlü Psikiyatr Vamık Volkan... ...Vamık Hoca, Kıbrıs'ın Türk halkını kuvvetle etkisi altına alan bu kuş yetiştirme tutkusunu psikanalitik bir tutumla yorumladı ve bunun, bilinçaltında yatan derin bir özgürlük arzusuyla açıklanabileceğini, kendini özgür hissetmeyen bu halkın, yetiştirdikleri kuşlar aracılığıyla özgür olma dileklerini canlı tuttuklarını söyledi. ... Vamık Hoca'nın aniden gelişen bu tutkuya getirdiği psikanalitik yorumdu” (Tunç, 2017b: 294-295).

Yaşadığı coğrafyadan, sevdiği insanlardan ayrı kalan İda bu durumdan etkilenip depresif bir ruh haline bürünür. Kocası Yeşuya/Yaşar'ın İstanbul'da aldığı iş teklifi yurduna tekrar dönmesine olanak sağladığı ve orda olan yakın akrabalarına kavuşacağı için bu duruma çok sevinir. Kocası teklifi kabul edince ülkesine döndüğünde İda'da ne ağlama nöbetleri ne de depresif hallerinden hiçbir iz kalmadan akrabalarıyla yeni yaşantısına daha mutlu bir özne olarak devam eder (Tunç, 2017b: 356).

Müzikolog Michel Simonian, İstanbul'da verdiği yerel müzik seminerinde tanıştığı, güzelliğiyle dikkat çeken Arsel ile karısını aldatır. Kadının güzelliğine kapılıp onunla bir ilişkiye başlayan Michel iyi gitmeyen evliliğini Paris'e karısının yanına döner dönmez genç bir kadına âşık olduğunu, kendi evliliklerinin iyi olmadığını bu yüzden ayrılmak istediğini söyler. Kocasını çok seven Femke ayrılığı kaldıramadığı için girdiği küvette bileklerini keserek intihar eder. Küvette onu o halde gören Michel karısının kanlar içinde kalan bembeyaz vücudunu görünce büyük bir suçluluk kompleksine kapılarak sanki buna tek sebebiyet verenin kendisi değil de Arsel olduğunu düşünerek tıpkı eşine yaptığı gibi sonucunu düşünmeden Arsel'i terk eder. Arsel'de Michel'e deli gibi âşık olduğunda kırdığı cam

bardağının parçalarıyla bileklerini keserek intihara teşebbüs eder. Fakat durumunu farkında olan annesi olaya hemen müdahale ederek kızını kurtarır (Tunç, 2017b: 444).

- Ego Savunma Mekanizmaları Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Ülkü Bey yaşılanıyor olmaktan dolayı duyduğu kaygısı aslında bunca zamandır çalışıyor olmaktan arzuladığı hiçbir şeyi gerçekleştirememiş olmasından kaynaklanmaktadır. O yüzden gözleri için gittiği doktorun ona gözlük veriyor olması değil bunun ona yaşlılığı hatırlattığı için öfkesini trafikte giderken kaza yaptığı aracının şoförüne yön değiştirerek yansıtır. Ülkü Bey yaşılanıyor olmasını bilmesine rağmen bu durumu kabul etmeyip inkâr ederek ona bunu hatırlatacak tüm olgulara karşı aksi bir tutum takınır (Tunç, 2017b: 14-15).

Ülkü Bey’e Oftalmolog Berkay Öz’ün yakın gözlüğünü kullanmasının gelmiş ve hatta geçmiş olduğunu söylediğinde Ülkü Bey bunu yine yaşlılık iması olarak algıladığında dolayı o da öfkesini doktora onun saçsız oluşuna gönderme olarak dazlak kafanın bu zamanlarda moda olduğunu söyleyerek yansıtmaya yapar. İki doktorda birbirlerini rencide ettiklerinden dolayı birbirlerinden haz almazlar. “Ülkü Bey genç, sportmen ve boy boy sertifikalı doktora; doktor da onun aslan yelesi saçlarına ve hak edilmemiş kibrine sinir oldular” (Tunç, 2017b: 16).

Ülkü bey yaratmış olduğu ideal egosu bozulmaması için idsel olarak arzuladığı isteklerini gerçekleştirmeden bilinç dışına bastırarak gün yüzüne çıkmasını engeller. Doyum arayan arzularını ancak sanal âlemde gerçekleştirebilen bu sayede bastırdıklarını gün yüzüne çıkartarak deşarj olur. Fakat kurduğu ideal egosu bozulmaması için bu sanal âlemi asla gerçeğe dökemez eğer gün yüzüne çıkardığı arzularını tekrar bastıramazsa kurmuş olduğu statüsünün yıkılacağından korkar.

“...sanal alem, ruhsal bir yalnızlığın pençesinde kıvrandığı gecelerde (yani sık sık) girdiği ve kendi varlığından fersah fersah uzaklaşıp bastırılmış arzularının derinliklerinde kaybolduğu, orada yeni bir Ülkü bulduğu gizemli ülkeydi. ...Korkuyordu çünkü. Gönderdikleri resimlerin kendilerine ait olmadığından emin olduğu, kim olabileceklerini tahmin bile edemediği bu profesyonel chat’çi arkadaşlarının Reel dedikleri gerçek dünyada, onlarla yüz yüzegelecek olursa bastırdığı arzularını çıktıkları yere tikiştirememekten; bir daha gerçek varlığına, ciddi, akademisyen, güvenilir kişi kimliğine dönememekten deli gibi korkuyordu” (Tunç, 2017b: 18).

Temizlik takıntısı olan Sevim Hanım’ın temizlik takıntısının yanı sıra bir de alışveriş bağımlılığı da vardır. Uzun vadeli kullanmayacağını bildiği halde eşyalardan hevesini aldıktan sonra sağa sola dağıtması aslında onun içinde bastırdığı kimi etkenlerin yansıması olarak bu bağımlılığı kazandığının göstergesidir.

“Sevim Hanım dokunduğu her nesneden sonra ellerini yıkamak için dayanılmaz bir arzu duymuş olsa da alışveriş tutkusu benliğini ele geçirmişti, eve döndüğünde her birini parmak ucuyla tutarak makineye atıp yıkadığı bir yığın giysi, hevesini aldıktan sonra sağa sola dağıttığı ayakkabı, çanta, kemer, incik boncuk vesaire satın aldı” (Tunç, 2017b: 22).

Ruhi karısının onu aldatmasından dolayı duyduğu öfkeyi içine atarak bastırmaya çalışır Tüm gün karısının ihanetini unutmaya çalışarak eczanesini düzenli bir şekilde idare eder. Fakat bastırmak istedikçe zihnini işgal eden düşünceler Ruhi’nin unutmaya engel olur. Karısını sevdiğinden dolayı ona hediye olarak almak istediği halı zihnini kurcalar. Nefretle sevgi arasında gidip geldikçe halının desenleri ona karısına olan aşkı çağırır. Fakat ortada var olan ihanetse karısını sevgiyle andıkça onun kalbine bıçak gibi bir acı saplanır.

“Gün boyunca, boynuzlandığını unutmayı başararak, vızır vızır işleyen eczaneyi gayet güzel idare etmiş, ama garip bir şekilde, karısına almak istediği o güzelim ipek halıyı aklından çıkaramamıştı. En olmadık anlarda halının şahane deseni gözünün önüne geliyor, ardından Nilgün’ü bağrına batan bir bıçak gibi hatırlıyordu” (Tunç, 2017b: 39).

Astsubay Talat Şeker karısını aldatınca karısı kocasını terk edip baba evine geri döner. Akrabalarının araya girmesiyle evine geri dönen Nergis Şeker kocasının onu hala aldatma teşebbüslerinde bulunduğunu bildiği halde bilmezlikten gelir. Bu durum yüzünden iyice ruhaniyeti bozulan kadın depresyona girer. Yakın çevresi bu durumun etkisini bastırmak için farklı şeylerle uğraşmasını söyleyerek o da Halk Eğitim’in verdiği kurslara giderek yaşadığı sıkıntıları unutmak ister.

“Talat’ın hala zamparalık peşinde olduğunu anlasa da anlamazlıktan geliyordu. Ne mal olduğunu bildiği halde kocasına dönmeye mecbur kalınca depresyonu artmıştı gerçi. Eşi dostu Kendine bir meşgale bul, diye akıl verince, kurslara yazıldı. Üşenmiyor, her gün minibüse binip Halk Eğitim’in kurslarına gidiyordu” (Tunç, 2017b: 64).

Nöropsikiyatr Nebahat Özdamar’ın eşi Kahraman onu hastanenin muhasebe şefi Hercai ile aldatıp üstüne bir de ayrılmak istediğini belirten bir mektup yazıp kadınla İstanbul’a kaçması Nebahat’ı çileden çıkarmış, kocasına âşık olan kadın onun yüzünden sık sık sinirsel nöbetler geçirerek ağlama krizlerine girer. Yaşadığı aldatılma onda travma yaratmış olup hiçbir şeye akli melekeleriyle yaklaşamayıp onun acısını bastırmak için fiziksel olarak değişiklikler yaparak saçını üç numaraya vurdurur ve yıllarca tiryaki olduğu sigarayı bırakır. Anlık olarak değişen ruh hali ile güler yüzlü halinden eser kalmayıp yine bedeni yaşadığı ağır buhrana fizyolojik tepkilere vererek yüz seğirmeleri yaşar. (Tunç, 2017b: 81-82-83).

Nebahat, kocasının onu aldatmasını herkes tarafından bilinip kınanması için sinir krizlerinin şiddetini artırarak ilgiyi kendi üzerine çekmeye çalışır.

“Nebahat Hanım boşandıkları gün, sonraki yıllarda giderek artacak olan sinir krizlerinin en görkemlisini yaşadı. Epilepsiyi andıran titremelerle yerlerde mi yuvarlanmadı, mutfak işçisi Hacer Ablanın kollarında mı bayılmadı, kafasını duvarlara mı vurmadı, yapmadığı şov kalmadı. Böylece herkesin durumuna içtenlikle üzülmesini, Kahraman Bey'e lanet okumasını sağladı” (Tunç, 2017b: 92).

Hilmi Ziya sülalesinin kötü kaderinin onun da yakasına yapışmış olduğunu düşünerek başına gelen tüm kötü şeylerin sebebini buna bağlayarak mutsuz olan bir adamdır. Sevdiği kadını kaybetmesinden ötürü duyduğu büyük acı mutsuz bir adam olarak tüm yaşantısını etkilemiş yansıtarak daha da takıntılı biri olur. “Gerçek şuydu: Takıntısı nedeniyle ölene kadar mutsuz kalacak insanlardan olan Hilmi Ziya Bey, bunalıma girmek için yer arayan biriydi.” (Tunç, 2017b: 99).

Servinaz Hanım kocasının ona uyguladığı sapkın cinsel hareketlerden dolayı sinirleri alt üst olunca bunun yansımaları iş hayatında beraber çalıştığı çalışma arkadaşlarından çıkartmaktadır. Kurduğu otoriter tavır aslında her şeyin üst seviye nizami olması arzusundan değil kocasının ona yaptığı şeylerin travmasını bastırabilmek için istemsizce gerçekleştirdiği bir savunma mekanizmasıdır. Kocasını öldürme üzerinde yarattığı sinir harbi ortadan kalkınca kadın etrafına daha mutlu bakarak herkesin derdine deva olmaya çalışan neşeli bir kadına dönüşür (Tunç, 2017b: 192-193,197).

Nöropsikiyatr Nebahat kocasının onu bırakıp gitmesinin ardından acısını bastırıp ona karşı duyduğu öfkesi yön değiştirerek kendini kek yapmaya verir. Sürekli olarak yaptığı kekler ilk başta hastanece kekler zevkle yenildikçe kadının devamlı yapıp dağıttı kekler artık herkes tarafından bıkkınlık getirir. Kadın üzerinden depresyonu atamadıkça bunun yansıması olarak kendini unutturacak farklı meşgaleler arayıp durur ve günlük yapacağı rutin eylemlerini askıya alır. “Tunç’un eserlerinde yer verdiği depresyonlu kadınlar genellikle sessizliğe gömülür ve kederli bir ruh hâli ile günlük aktivitelerden uzak durur” (Ergün, 2018: 141).

“Nebahat Hanım artık pek normal olmadığı için Başhekim ona nöbet yazılmasını istemiyordu. Ama bazı geceler bodur doktor kendi kendine nöbetçi olduğuna karar veriyor, gün boyunca kimseye yediremediği kekleri üçer beşer gruplar halinde oturmuş televizyon izleyen hastalara dağıtıyordu. Böyle gecelerden birinde, elinde kek, çoktan beri kontrolden çıkmış olan madde bağımlıları katında, rasgele bir odaya girdi” (Tunç, 2017b: 217).

Emekli Edebiyat Öğretmeni Zarife Hanım, oğlunu kaybettikten sonra geçirdiği ağır bir buhran onun yansıması olarak nevrotik bir gülme kompleksine kapılır. Bu sebepten ötürü

kocası iyileşmesi adına onu tedavi alsın diye akıl hastanesine yatmasına sebep olur (Tunç, 2017b: 225).

Akıl hastanesinde akıl sağlığı aşırı derecede bozulmuş olan Leyla sürekli olarak aniden soyunma nevrozuna kapılmış bir hastadır. Bir gün yine Leyla'nın soyunduğu vakit o halini gülerek izleyen hastanenin hademesi Cumali kızın üzerini hemen örteceği yerde işi yavaşla alır ve üzerini örtme bahanesiyle orasını burasını ellemesi Başhemşire Servinaz'ın gözünden kaçmayarak adamın yapmış olduğu bu ahlaksız hareketleri kendi kocasının yapmış olduğu sapkın hareketleri çağrıştırdığı için kocasına o zaman içinde nasıl bir öfke doğmuşsa aynı şekilde bu öfke kocası ile özleştirdiği Cuma içinde doğmuş ve eline geçirdiği saksıyı hademenin başına geçirerek hiddetle ona bağıır (Tunç, 2017b: 226-227).

Gülnazmiye Başhekimle konuşmak için odasına girdiğinde kızın dolgun göğüsleri Başhekime gençliğinde cinsellik acısında seks ilahisi olan Melek Görgün'ü çağrıştırdığı için bilinç dışında bastırdığı bu kadını kızla özleştirerek kızın kendi adını söyleyeceğine dili sürçerek bu kadının adını söyler (Tunç, 2017b: 242).

Süslü Salih babasının cenazesinde yakışık almaz diye kızıl peruğunu çıkarıp koyu bir peruk taktığında cenaze cemaati ona karşı gerçek duygularını bastırarak yüzüne karşı gülmemeye çalışır.

“Salih'in kızıl kafasını arayanlar, onu başında siyah perukla görünce tanıyamadılar önce. Cemaatte bir dalgalanma oldu, kıkırdaşmalı fısıldaşmalar arttı. Cenazeye katılanlar, böyle acılı bir günde üzüntüden ve vicdan azabından bitkin düşmüş adama gülmek için çok çaba sarf ediyorlar, Merhumu nasıl bilirdiniz? diye soran imam bile, Salih'e bakıp da gülmek için başını çeviriyordu” (Tunç, 2017b: 274).

Mimar Çetin yükseklik korkusu olan bir karakterdir. Bir gün karısı ile beraber yeni bir iş yemeğine gidecekleri vakit köprüde gerçekleşen kazada bir müddet beklemek zorunda kalırlar. Bir mimar olarak asma köprülerinin sallanmasının çok doğal olmasını bilmesine rağmen yükseklik korkusunun yansımasıyla büyük bir panik atak krizi geçirir ve açılan yolda arabasını kullanamaz hale gelir ve o günden beri de araba kullanırsa karşısına viyadüğün çıkma ihtimalinden bile korkarak araba kullanamaz. Bu korkunun yansımaları hayatını ciddi derecede etkileyinca mimar bir uzmandan yardım alır (Tunç, 2017b: 294).

Akdenizli olan Temuçin karakteri denizle büyümüş olduğunda dolayı okumak için geldiği Erzurum şehrinden dolayı denizden uzak kalınca bilinç dışında oluşan deniz algısı ile gördüğü boş bir arazinin tarla olduğunun bilincinde olmasına karşın arzuladığı deniz hasreti onun dilini sürçer ve gördüğü tarlaya deniz diye bağıır.

“Gördüğünün tarla olduğunun farkındaydı, ama yine de zihninin deniz düşüncesiyle dolu tarafı onu Deniz' diye bağırtmıştı. Girne sahillerinde güneş batarken denizin aldığı rengin tam da böyle bir sarı olduğunu söylemesi biri Karadenizli, öteki Akdenizli iki arkadaşının bu yanılgıyı, lapsusu, dil sürçmesini, artık her ne ise onu neşeyle dillerine dolamalarına engel olamadı” (Tunç, 2017b: 298-299).

Temuçin'in kapalı yerlerde kalma fobisinden dolayı yaşadığı stres bir anksiyete olarak yansıma bulur. “Akdenizliyle Karadenizli kızlarla sakil hareketlerle dans ederlerken, Temuçin Birol'un anksiyetesi arttı. Kapalı yerde kalma korkusuna kapılmıştı, terliyordu” (Tunç, 2017b: 299).

Demir Bey çok güzel olmasa da cinsel çekim duyduğu Zerrin Hanımla bir yasak ilişki yaşamak için kadının yanında yöresinde dolanırken bir zaman sonra aradığı yakınlaşma fırsatını bulur ve kadına yaklaştığında aldığı ten kokusu ona ekşimiz bir peynir kokusunu çağrıştırdığı için kadından bir anda soğur. Aslında Zerrin'in teni Demir Bey'in tiksineceği boyutta kokmamasına rağmen karısını aldatacağının verdiği süperegodan kaynaklanan suçluluk duygusu egonun devreye girmesiyle oluşan suçluluğu yansıtmaya savunma mekanizması ile yok etmeye çalışır. Bu sayede suçluluk duygusundan kurtularak karısına sadık kalmış olur (Tunç, 2017b: 311).

Veda Hanım, Barış'ın hastanede kalış süresini uzatmak için Başhekim Demir Bey'e yaptığı küçük kurlar başhekim tarafından arzu ile kabul edilir. Kadının asıl niyetini cinsellik olmadığını bilmesine rağmen bunu yadsıyarak kadınla yaşadığı diyalogun hazzını yaşar. Bilinç dışına bastırarak unuttuğu gerçeklik tekrardan gün yüzüne çıktığında olayın aslını idrak eder (Tunç, 2017b: 312).

Sosyal Hizmet Uzmanı Anoreksik Buse nevroitik davranış bozukluğu yaşamasına rağmen bu durumu yansıyarak hastalığını kabul etmez. “Sosyal hizmet uzmanı anoreksik Buse Göçer... ..Hasta olduğunu asla kabul etmeyen genç kız” (Tunç, 2017b: 313).

Temaşa Hanım yaşadığı psikosomatik rahatsızlığın yansıması olarak hayattan haz alıp mutlu olamaz ve fizyolojiye yansıyan rahatsızlığı ise geçirdiği bağırsak işlevsizliği, migren ağrıları ve titreme nöbetleri gibi birçok vücuda yansıyan rahatsızlıklar yaşar.

“Temaşa Hanım hayata uyum sağlayıp mutlu olmak yerine, hayatını bizzat kendi eliyle cehenneme çevirmeyi tercih etti. Her türlü psikosomatik hastalıktan mustarıptı. Bağırsakları çalışmaz, titreme nöbetleri geçirir, günler süren migren atakları yaşardı. Mukbil Bey dünyanın kendi etrafında döndüğünü zanneden karısının hastalığının adını koymuştu aslında, isteri” (Tunç, 2017b: 360).

Temaşa Hanım'ın kocası onun psikolojik rahatsızlığını idrak edip psikoloğa götürmek istemişse de karısı bu durumu yadsıyarak hasta olduğunu kabul etmez (Tunç, 2017b: 361).

Temaşa Hanım'ın kocası öldükten sonra nevrotik davranışlarında oldukça azalmalar görülür. Kadının yaşamış olduğu sıkıntılarının deşarj edeceği biri olarak gördüğü kocasının yok olmasıyla onu tek bırakmış olduğunu düşünen kadın bunun buhranını bu sefer kocası ile geçen anılara nefretle bakarak çıkartır. Temaşa Hanım kocasıyla ilişkilerinin bu hale gelmesinin sebebi kocasının Ali Mukbil Özüpek'in kitaplarını okuduğu için olduğunu varsayarak nefretini bu sefer anılarından kitaba yer değiştirerek yansıtan kadın kocasının kitaplarını yakarak bu öfkesini çıkarır.

“Kocasının ölümünden sonra hayatı zindan edeceği kimsesi kalmayan Temaşa Hanım'ın isteri nöbetleri giderek azalmış, ama bu kez kocasının hatırasına karşı yoğun bir nefretle dolmuştu. Adamın ölümünden kısa bir süre sonra, bu hale gelmelerinin tüm suçunu kitaplara yükledi. ... Kocasına duyduğu nefreti kitap denen nesnede cisimleştiren kadın, değeri hakkında en ufak bir fikir sahibi olmadığı kitaplar için gülünç denecek kadar düşük bir para istemiş, kitapların bir saat içinde kolilere doldurulup götürülmesinin ardından, çatır çatır söktürdüğü canım kütüphaneyi apartmanın kalorifer kazanına attırıp yaktırmıştı” (Tunç, 2017b: 361-362).

Bir evde yardımcılık yapan “*kız kurusu*” Saadet sevdiği adamın bir başka kadınla konuştuğunu balkondan öylesine bakarken görür. Onları göz takibinden kaçırmadan takip etmek isterken elleri balkonun demirliğinden kayarak yere düşer ve olduğu yerde bedeninin bütünlük parçası bozularak vefat eder. Evin hanımı Zeynep de bu olaya hamileyken şahit olduğu bu travmatik vaka onun hafızasına büyük bir travma olarak kazınırken bunun yansımaları olarak postpartum depresyonuna yakalanır.

“Zeynep'in hayatı, bu korkunç olayla birlikte değişti. Doğumdan sonra kucağında bebeğiyle eve gelirken münasebetsiz bir komşunun, kapı önünü gösterip Saadet'in beyni tam burda dağıttı. Kasap Hilmi, dükkânın camına yapışan beyin parçalarını sile sile bitiremedi, demesiyle kapıldığı dehşet, ağır bir postpartum depresyon ile birleşince, lohusa kadın darmadağın oldu. Suphi ise, depresyondan bir türlü çıkamayan karısı işi intihar tehditleri savurmaya kadar vardırıncaya, bakanlıktan yine bir yurtdışı görev uydurdu” (Tunç, 2017b: 393).

Serop Hoca kırk günlük girdiği perhizin otuz ikinci gününde yaşadığı deliliğin yansımaları olarak idsel olarak bastırılan vahşi sapkın benliği ortaya çıkarak Müzik Öğretmeni Lena Hanım'a tacize kalkışır. “Serop Efendi cemaatinin güvenini kazanmış, öğrencileriyle yakından ilgilenen, efendiliğiyle tanınan bir adamdı. Ama kırk gün süren büyük perhizin otuz ikinci günü, şaşılacak bir delilik krizi geçirmiş, herkesin içinde müzik öğretmeni Lerna Hanım'a tecavüze yeltenmişti” (Tunç, 2017b: 411).

Safiye şahit olduğu üvey annesinin ölümüyle suçluluk psikozuna kapılarak bu durumdan ciddi şekilde etkilenir. Egonun devreye girmesiyle ortaya çıkan bastırma savuma

mekanizmasıyla yaşadığı ve hatırladıkça acı veren kötü anıları unutarak bilinç dışına baskılayıp yoluna devam eder. Aynı şekilde Arnavut arabacı da Hürmüz'ün ölümünü hızlı şekilde unutarak hayatına devam eder ve ardına hemen evlenir.

“Safiye üvey anasının korkunç ölümünden etkilendi, biraz vicdan azabı ve korku çekti, ama zamanla unuttu. Yangın sırasında Pazar tekke'de bir ayakçı meyhanesinde demlenen Arnavut arabacı ise Hürmüz'ü öyle çabuk unutmuştu ki, üç ay sonra, yaşına başına bakmadan dördüncüye evlenip Atikali'de bir kira evine içgüveysi girmişti” (Tunç, 2017b: 430).

Michel, karısı Femke'yi genç bir kadın olan Arsel için terk ettiğinde karısı bu durumu kaldıramayıp intihar eder. Michel eşini kendisi yüzünden kaybetmesiyle duyduğu suçluluk duygusunu yansıtarak buna sebep olanın kendisi değil de sanki sevilisi Arsel olduğunu düşünerek kendisine olan nefreti yön değiştirerek Arsel'e yansıtır. “Michel o kadar ağır bir suçluluk duygusu içindeydi ki, bir anda Arsen işlediği suçun sebebi haline geldi. Sanki kendisini tuzağa düşürmüş gibi kızıdan nefret ediyordu” (Tunç, 2017b: 444).

- İçgüdü Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Benliğin ilkel güdülerini yaşam içgüdüleri ile yeme, içme, barınma, güvenlik ve cinsellik insanın en temel ihtiyaçlarıdır. Eros olarak tanımlanan bu içgüdü romanda Latif Tibuka adlı karakterin duyduğu cinsellik arzusuyla karısını Anya adında bir kadınla aldattır. Kadınla kocasını bir otel odasında basan Asiye Hanım kocasını ve Anya'yı tartaklar. Bunu kayda alan kameranlar olayı geniş bir perspektiften kayda alacağı yerde görenin cinsel arzusunu uyandıracak olan kızın uzun bacaklarına kamerayı zumlayarak gerçekleştirir.

“Henüz on sekiz yaşındaki Anya çok pişkin çıkmış; Asiye'ye saçlarını kaptırmadan önce, otel koridorlarında köşe kapmaca oynarken peşine düşen kameralara el sallamış, öpücük göndermişti. Kameramanlardan biri kızın boyu bir metreyi bulan bacaklarına takmıştı. Sanki bu Karadeniz şehrinin erkekleri yeterince güzel sarışın görmüyorlarmış gibi, bir de yarı çıplak vücudunu çekebilmek için kendini paralamış” (Tunç, 2017b: 31).

Başhekim, Nurettin'in duruşunun sürekli açıklı bir hal almasından dolayı ona acıyarak iyi davranma ihtiyacı duyarak gördüğü her yerde samimiyetle iyi davrandığı adamın bir tartışma sırasında kendi fikrinin dışında başka birinin farklı bir fikrine beyan edilmesine tahammül edemeyerek içindeki thanatosun etkisiyle saldırganlığını en üst perdeden doktora yansıtır. “Başhekim, ilk kez Nurettin Bey'in ifadesinden acıklı bir hüznün değil, sinir bozucu bir saldırganlık hissi aldığı için sustu” (Tunç, 2017b: 35).

Hamdi Tutuş yaptığı kazayla bir kişinin canına mal olduğundan duyduğu suçluluk duygusu ile ölüm içgüdüleri ortaya çıkarak intihara kalkışır. Bu güdünün sürekli ortaya çıkışı

Hamdi'nin fallik döneminde kardeş kıskacılığı yaşadığı için iki yaşındaki küçük kardeşini kuyuya ittiğinden ötürü yaşamaktadır. "...nevrotik suçluluk duygusu sendromundan şüphelendiği şoförün bir süre müşahede altında tutulmasını istemiş; Hamdi Tutuş o gece ayakkabısının bağcıklarını birbirine bağlayıp intihara yeltenince, durumdan emin olmuştu" (Tunç, 2017b: 62).

Nöropsikiyatr Nebahat Hanım'ın kocası Kahraman yasak aşk yaşadığı Hercai'ye tamamen kapılmış olarak ilişkilerini sürekli gizli kapaklı olmadan yaşamak için eşlerinden ayrılarak yeni bir birlikteliğe yelken aşarak kendilerine mutlu bir evlilik kurarlar. "Hain koca on dört yıllık evliliğe iki düşük, bir dış gebelik sığdıran karısını beş yıldır ilişkide olduğu başka bir kadın için bırakmış, çekmiş gitmişti. Gidip sevgiliyle evlenmişti ve de çok mutluydu" (Tunç, 2017b: 87).

Hilmi Ziya ailesinin yaşadığı badirelerinin sürekli başına musallat olmuş bir lanet olduğunu düşünerek aynı lanetin kendi kaderini de esir aldığını düşünerek ölüm içgüdüsünün baskın gelmesinden dolayı sürekli olarak bir buhranlı halle yaşantısını sürdürerek hayattan zevk alamayarak yaşar.

"Ailesini mahveden lanetin yakasını bırakmayacağından kuşku duymayarak... ..Giderek yaşama sevincini kaybetti, derken hayatın ucunu da bırakıverdi. Hangi ıstıraplar ve melankolik ruh halleri içinde geçtiğini anlamadığı uzun senelerden sonra, kendini küçücük bir Karadeniz şehrinin devlet hastanesin buldu ve kaderinden şikâyet etmeyi huy edindi" (Tunç, 2017b: 113).

Eşcinsel olan Tarkan ve Esat Tarkan'ın evine geldiklerinde ikili birbirlerine olan aşklarını açıkladıklarında uzun süre devam edecek mutlu bir birliktelik yaşarlar.

"Esat-ama-vasat dedikleri, çocuğu eve getirdi. Henüz sevgili değildiler. İkisi de aralarındaki çekimi tüm hücrelerine kadar hissediyor olsalar da aşklarını itiraf etmemişlerdi. O gece hem sevgili oldular hem de hayatlarının en korkunç, ama ikisini birbirine ölene kadar bağlayacak olan dakikalarını yaşadılar" (Tunç, 2017b: 397).

Romanda iç güdüsel olarak thanatos (ölüm içgüdüsü) birçok roman kahramanında görülmektedir. Bu karakterlerin ölümü, anlatıcı tarafından oldukça sıradan ve komik bir şekilde bahsedilir. Yazarın bunu tercih etmesinin en büyük sebebi ölüm gibi bir kavramın insanlar üzerinde yarattığı korkuyu, buhranı ve nevrozsal sıkıntıları yok sayabilmesi için insanın bu durumun farkına vardırıarak bunun çok da önemli olmayan sıradan ve herkesin başına gelecek, olağan bir durum algısını yaratarak bu ölüm kaygısını yok etmeye çalışır. Psikanalitik edebiyat kuramının da bir numaralı esası olan okurun yazarın metnini okurken ondan bıraktığı psikolojik etki böylelikle okura yansımış olur.

“Aslında, roman boyunca, çeşitli kişilerin ölümlerinden söz edilir. Bu ölümler de benzer şekilde, komik bir biçimde verilir; örneğin anlatıcı Kahraman Đnal’ın babasını, “...yaşına başına bakmadan kaldırmaya yeltendiği halterin başına düşmesiyle ölen...” (Tunç, 2009:83) diyerek betimler. Ölümlerin komik bir şekilde sunulmasının nedenini Bakhtin’in gülmeyle ilgili açıklamalarında bulabiliriz. Bakhtin, “Gülme korkunun üstesinden gelir, çünkü gülme herhangi bir sınırlama ve engelleme tanımaz... Ortaçağ insanını en çok etkileyen gülmenin korkuya karşı bu zaferidir.” (Bakhtin, 1984:90) der. Bu açıklamalara dayanarak, yazarın romanda sıklıkla karşımıza çıkan ölümleri, komik bir şekilde vermesinin nedeninin, okurunun ölüm korkusunu yenmesini ve böylelikle, ölüme karşı zafer kazanmasını sağlamak olduğunu söyleyebiliriz” (Eren, 2011:221).

- Cinsellik Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Ayfer Tunç’un romanlarında cinsellik hemen hemen tüm eserlerinin ana konusuna etken olan bir kavramdır. Tunç daha çok bu kavramı insanların ikiye bölünmüşlüğüne göstermek açısından sıkça kullanır. BDEYYAKT’de romanında işlediği cinsellik konularını gazetecilik yaptığı yıllarda halkla yaptığı sokak röportajında cinsel tabularının erkek ve kadına göre şekil değiştiren ikiye bölünmüşlüğüne, “*İkiye Bölünmüş Cinsellik*” araştırma kitabından faydalanarak karakterlerinde derinlemesine işler.

Romanda fakülte sekreteri cinsel güdülerini yoğun olan bir karakterdir. Normal bir davranışta bile davranışın kendisine yönelik bir cinsel ilgi olarak algılar. “Cinsel içerikli ihsasları yanlış anlamakta Şenay Hanım’ı üstüne yoktu, yakışıklı doçentin kendisine asıldığını sandı” (Tunç, 2017: 10).

Ülkü Bey konferansa çıktığında anlattığı konuda dinleyicinin etkisini kaybettiğini anladığı vakit onların dikkati tekrardan konuya geçmek için cinselliği kullanır ve merak ve ilgi duyulan bu cinselliği daha da albenisini artıran kadın olgusu üzerinden toplayarak ilgiyi tamamen yükseltir. Bu da toplumun cinsellik konusu üzerimde tabu oluşturduğundan dolayı rahat konuşulmayan bu kavramı herhangi bir yerde birinin bunu konuşması merak ve haz uyandırdığından dinleyicinin dikkatini kendine çeker. Modern çağda tıpkı reklamlarda markanın akılda kalıcılığını artırmak için kadını ve cinselliği kullandığı gibidir.

“Dinleyicinin ilgisini canlı tutmak yetiyordu ona, zaten daha fazlasını talep eden de yoktu. Bu nedenle makalelerine kadın bacakları, uçları görünmeyen iri göğüsler gibi taşra için cesur sayılabilecek, ama muhafazakârları da galeyana getirmeyecek resimler yerleştiriyordu. Ülkü Bey dinleyicinin kaybolan ilgisini diriltmenin yolunun cinsellikten geçtiğini biliyordu ve bu bilgiyi yerli yerinde kullanıyordu” (Tunç, 2017b: 16-17).

Nilgün yıllarca Ruhi’yi başka adamlarla aldatması üzerine Ruhi’nin içinde açılan derin eziklik kompleksi onu buhrana götürür. Bir gün karşıyla yalvar yakar tekrar barışmasının üzerine yeniden onun aşkını kazanarak kaybettiği özgüvenini tekrar kazanır. Karısının yıllarca

başka adamlarla yaşadığı cinsel birliktelik onun onurunu kırmıştır. Onun onur kırıcı eylemini kendisi de yaparak karısının yaşattığını o da ona yaşatır. İşin boyutunu aşırıya götüren adam yaşını dahi bilmediği bakire olan henüz buluğ çağında genç bir kızı hamile bırakır. Cinsel doyumunu, kaybettiği erkeklik gururunu içgüdüsel olarak tekrar kazanmanın arzusuyla kadınlarla birlikteliği başına iş açar. “Ruhi'nin on dört yaşında İsveçli bir kızı hamile bıraktığı anlaşıldı” (Tunç, 2017b: 57).

Ekrem Bey annesi yaşındaki üvey annesi olan Bedia Hanım’a âşık olduktan sonra tüm hayatı boyunca onu samimiyetle sever ve ondan başkasını gözü görmez. Ekrem Bey bir gün hastanenin buhranlı doktoru Nebahat Hanım’ın geçirdiği bir panik sırasında ayılıp bayılmasında eteğini altından görülen paçalı donu gören Ekrem Bey’i kadına garipseyerek bakıp kendi karısı Bedia Hanım’ın arasında yaş farkı olmasına rağmen hala genç bir kadınmişçasına giyim kuşamına tavrına dikkat etmesini düşündükçe Ekrem Bey’in hala karısına karşı duyduğu cinsel hazza şaşırır.

“Bedia Hanım bu yaşında bile bacak bacak üstüne atarken, zarif hareketlerle, daha otuzlarında genç bir kadınmiş gibi eteğini bir örtüp bir açıyordu. Erdem Bey yaşlı karısına hala derin bir aşkla bağlı olmasını hiç tuhaf bulmuyordu, ama gözü ön sırada oturan Psikolog Gülnazmiye Görgün’ü haddinden fazla iri memelerine ilişince, karısına karşı hala cinsel arzu duyuyor olmasını gerçekten tuhaf buldu, akli karmakarışık oldu” (Tunç, 2017b: 81).

Ayşe Nuran dudağındaki tavşan dudak diye adlandırılan bozukluğundan doları yıllarca bunu dert edinip şekil itibar ile dudağının bozukluğunu vajinaya benzettiğinden birileri ile konuştuğunda insanların istemsizce de olsa dudaklarına bakmasının cinselliği çağrıştıran bir obje olarak gördüklerini düşündüğünden onun dudağına bakan herkese karşı içinde büyük bir öfke oluşarak bunu olduğu gibi dışa yansıtır. Kadının dudağının şekli yüzünden oluşturduğu nevrotik cinsel obje çağrıştırmaları onun hayatını da ciddi boyutta etkiler.

“...yüzündeki bu kusur ile vajinayı eşleştirdiğini fark eden bir kadın hoca, kızı bir psikiyatru göndereceği yerde, bunu aşması için jinekoloji ihtisası yapmasını tavsiye etmiş; zekâca arkadaşlarından üstün bir tarafı olmayan, hatta bir parça aşağıda sayılabilen, ama kafasını ders kitaplarından kaldırmadığı için sınıflarını takır takır geçen Ayşe Nuran azmetmiş; gece gündüz çalışıp meraklısı çok olan bu ihtisası kazanmıştı” (Tunç, 2017b: 165).

Başhemşire Servinaz eşi ile birlikteliğinde onun kendisinden istediği bir takım cinsel istekleri Servinaz ilk başlarda ufak fantezi oyunları var sayarak kabul etmiş olsa da kocasının istekleri zamanla mazoşist ve sadist tavırlar olarak karısından olmayacak şeyler yapmasını ister ve istediğini de zorla yaptırır. Kadın bu durumu utandığı için kimseye anlatamadığı ve kocasına da karşı gelemeyeceği için büyük bir sinir harbi yaşar. Bu yüzden pozitif bir insanken

kocasının cinsel sapkınlığı kadını tamamen dış iletişime kapalı, despot ve mutsuz bir kadına dönüştürür. Kadın kocasından ayrılmak isteyince adam bu defa kadını eğer evine dönmediği takdirde yaşadıklarını buluş çayında olan kızına yaşatacağını ima ettirdiği evine mecburiyetten döner. Toplumun yine ikiyüzlülüğünü gözler önüne seren yazar dışardan bakıldığında ailenin mutlu kocanın evini kimseye muhtaç ettirmeden geçindirdiğini gösteren bir tablo gösterse de içinde bambaşka sapkınca bir dünya yattığı ortaya çıkar (Tunç, 2017b: 193,195-196).

Leyla geçmişinde yaşadığı bilinç dışında yatan bir travmanın tetiklenmesiyle ortaya çıkan bilinçsizce ulu orta çırlıçiplak soyunma eylemiyle anne ve babası cinselliğe aç olan bu halkın kızlarından faydalanmak istiyor olabileceklerinden dolayı korkarlar. Kızlarının sorumluluğunu başında kocası var mantalitesini güderek henüz on yedi yaşındayken evlendirirler. Kızlarını adam akıllı tedavi ettirmek yerine hiç olmayacak şekilde küçük yaşta evlendirerek kurtulmak isterler.

“Leyla Böğrü'nün hastalığı, dört günlük gelirken artık gizlenemez bir şekilde ortaya çıkmıştı. Konu komşunun henüz farkına varmadığı, ağılda koyun sağarken çırlıçiplak soyunmak, maaile televizyon izlenirken ekranın önüne geçip şalvarını çıkarmaya kalkmak gibi taşkın ve uygunsuz hareketleri cinsel azgınlığına yorulan, bu nedenle her defasında anasından bayılıncaya kadar dayak yiyen Leyla Böğrü; bu gidişle ailenin başını derde sokacağı, adını lekeleyeceği korkusuyla ilk talibi Mustafa Keklik'e verildiğinde on yedi yaşındaydı” (Tunç, 2017b: 200).

Romanda hastanenin hademesi Cumali düşmüş durumda olan Leyla'nın bir manik anında sürekli olarak yaşadığı nevrotik davranış bozukluğu olan bilinçsizce olan ulu orta soyunma eyleminden büyük bir cinsel haz alır kadını o halde hızlı şekilde korumak adına bir iş yapacağı yerde kadının o halini sırtarak izler, üstünü kapatma işini geciktirerek ağırdan alır ve hazzını daha da gerçekleştirmek için kadını giydirme bahanesiyle orasını burasını ellemeye çalışır (Tunç, 2017b: 226).

Öğretmen Serop Efendi geçirdiği bir delilik anında okulun Müzik Öğretmen Lerna Hanım'ı taciz eder. Bilincini kaybettiğinde ortadan kalkan aklının yerini devralan idsel alan bastırılmış olan ne varsa gerçekleştirmeye çalışır. Öğretmenin bilinç kaybıyla ortaya çıkan cinsel arzularıyla gerçekleştirdiği eylem tekrar kendine geldiğinde bu durumdan büyük bir utanç duyar. Lerna Öğretmenin ve okulun yüzüne bakamayacağını anlayarak ertesi gün hemen okuldaki işini bırakır. “Lerna'nın kemanını başka bir kadın öğretmenin eline verip Çat! Diye tutturdu. Bir yandan el şaklatıp dans ediyor, pantolonunu indirmeye kalkışıyor, kızlar hakkında küçük düşürücü sözler söylüyordu” (Tunç, 2017b: 411).

3.2.4. Yeşil Peri Gecesi Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

- Oidipus Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Babası tarafından çok otoriterce büyütülen Osman, annesine son derece bağlı bir adamdır. Babasının narsist tavırları, annesine uyguladığı şiddet çocukluğundan beri Osman'ın benliğini yaralayan derin izler oluşur. Annesini kanserden kaybeden Osman'ın yüzüne annesinin yokluğunun hüznü oturur. Şebnem ile evlendiğinde karısı ona hem eş hem de anne olur.

“Çocuksuydu. Zayıf karakterliydi. Onun, bende garip bir şefkat gösterme isteği uyandıran, beni zamanı geçmişçe, gereksizce anneleştiren bu çocuksu haline âşık olmuştum. ...Osman ben de annesini aradı. ...Ama Osman'ın annesi oldum. Osman'ın annesi olduğum anlar bir sonraki güne uyanmama yaradı” (Tunç, 2021: 17,286)

Şebnem ile Osman arasında oluşan sevgi aşktan kaynaklanan bir sevgi değildir. Şebnem ailesinden göremediği sevgiyi kocasından bekler, Osman ise annesinin ardından onu onun gibi sevecek olan karısını bulduğu için ona âşık olduğunu sanır. Şebnem'i sevmiştii elbette ama Osman en çok babasından gelen bir özellik olarak en çok kendisini sever. “Ben aşkın ne olduğunu biliyordum. Osman'la yaşadığımız şey aşk değildi. Aşka çok benzediği zamanlar olmuştu. Ama tümüyle aşk değildi. Başka bir şeydi” (Tunç, 2021: 22).

Osman da aynı babasının yolundan istemeyerek de olsa gider Jeoloji Mühendisliği mesleğini seçer. Fakat müzik tutkunu olan Osman bir süre bu sevmediği işi yapsa da sonradan bırakır. “Müzikle uğraşıyordu ama gerçekten müzisyen değildi. Babası merhum profesör taş yürek Necmi Bey gibi jeoloji okumuştii. Bir süre jeolog olarak çalışmaya çalışmış, ama becerememişti. "Neden? " diye sorduğumda, bu mesleğin ona göre olmadığını söylemişti” (Tunç, 2021: 24).

Osman'ın babasının despot yanı ve annesine uyguladığı şiddetler daha çocukken hafızasına kazınır ve yetişkinlik çağına geldiğinde bu yaşadıklarını unutamaz. Bir gün çok içtiği zaman karısı Şebnem'e babasının nasıl bir adam olduğunu anlatır. Yine bu anlatış Şebnemin kollarında sanki ana kollarındaymışçasına gibi ağlayarak anlatır.

“Osman'ın gözyaşları içinde anlattığı gibi, karınızı aşağılamakla mı meşguldünüz? ...Osman kollarımda yatıyordu. Saçları yumuşacıktı. Gülerken gülerken gözleri yaşarmış, sonra ağlamaya başlamıştı. Hıçkırarak ailenize neler yaptığınızı anlatmıştı. Karınız sizden habersiz dışarı çıkmasını diye ayakkabısının altına tebeşirle çarpı çizermişsiniz hani. ...Akşam eve gelir gelmez karınızın ayakkabılarının altını kontrol edermişsiniz. Tebeşir silinmişse kadıncağızı dövmüşsünüz. En çok ağzına vurmuşsunuz, karınızın ağzına takırmışsınız. Yüzüne vurursam görünür, dövdüğüm anlaşılır diye düşünmezmişsiniz bile. Karınızı zaten dışarı çıkarmazmışsınız ...Sonra Osman ilkokula başlamış. Bir gün okuldan tebeşir getirmiş annesine. "Al sen çiz," demiş. Annesinin o anki yüzünü hiç unutamazmış.

...Ama siz Teoman'ı mükemmel bir yalaka, iyi bir muhbir, şahane bir küçük Hitler olarak yetiştirmişsiniz. O akşam eve döndüğünüzde, daha siz paltonuzu çıkarmadan annesini ve abisini size ihbar etmiş. ...Ana-oğul birbirlerine sarılıp ağlamışlar. Osman kırılmaya çeyrek kalmış elleriyle annesinin yüzüne ıslak havlu koymuş” (Tunç, 2021: 38-39)

Osman’ın o çocuksu ruhu hep annesinin dışarıya çıkıp çıkmadığını anlamak için babasının, annesinin ayakkabısının altını tebeşirle çizdiği eğer çıkmışsa da onu dövdüğü o acı çağda durur. Bu oidipal çatışmalar Osman’ın sağlıklı bir özne olmasına engel olur. “Osman'ın bedeni tam çağını bulmuştu. Ama ruhu annesinin ayakkabısının altına tebeşirle çizilen çarpı işaretinde kalmıştı. O günden beri Osman'ın bedeniyle ruhu hiç buluşamamıştı. Bir bütün olamamıştı. İçim asıl bunun için sızlıyordu” (Tunç, 2021: 116).

Osman’ın babasının despot ve otoriter tavırla bir korku ütopyası içinde çocuklarını büyüttüğü için Osman’ın naif karakteri korku ile çepeçevre sarılmış olduğundan her korku anında altına kirlettiği bir korku tepkisi geliştirir. “Osman liseye kadar geceleri yatağına işemiş. Annesi ve Osman, bu sırrı Teoman 'dan saklamışlar. Ama çok zor olmuş. Osman'ın hayatının en zor eylemi korkunca altına işediğini kardeşinden saklamak olmuş” (Tunç, 2021: 53).

Şebnem tarafından Osman’ın annesine olan düşkünlüğü, anne-babadan kaynaklanan oidipal kompleksinin farkındadır. Kendisine Osman’ın çekici gelmesinin nedenininse bu odipaldan kaynaklanan karşı cinsinin anaçlığını tetiklemesidir. “Osman hep çok yakışıklıydı, hep kompleksti, Ödip’ti, kadınların içindeki anneliği uyandırıyor” (Tunç, 2021: 63-64).

Osman’ın güzellik algısı çocukluğundan beri gelmektedir. Babası ve dedesinden şiddet gören Osman’ın altında yatan eziklik buradan gelir. Aile içinde hem dayak yiyerek geleneksel çarpık aile ilişkisini gösterir hem de güzelliğin ve estetiğin hâkim olduğu modern aile yapısıyla ikisinin arasında sıkışmış bir çocukluktan yetişkinliğe evrilen yaralı bir öznedir. “Osman "estet" büyütülmüştü hem dayak yemiş hem estetiği öğrenmişti. Osman güzel severdi, bu çirkin kıza uzun süre bakamıyordu” (Tunç, 2021: 68).

Osman babasının onca zaman kendisine ve annesine yaptıklarına rağmen iyi insanların dileyebileceği şekilde babasının yatağında rahatça ölmesini ve yıllarca ona çektiydiklerini affedemez. Babasının normal ölümünü içine sinmeyen Osman’ın annesinin kanser tedavisi gördüğü sırada hastanede can vermesinin etkisinin sanki tüm elektriklerinin kesildiği benzetmesiyle yaparak onun için anne imgesi aydınlık, ferahlıkken yok olması ise kendisini karanlıkta hissetmesine denk bir duygudur.

“Osman'ın arabasına bindik. Artık etkisini kaybetmiş huysuzluğunu komşularına bulaştırmaya çalışarak, yapayalnız yaşadığı evinde depremin dehşetini tatmadan, iyi yürekli insanlar için dilenen bir şekilde

uykusunda öldüğü için (de) affetmediği babası... ..Loş bir hastane odasında, tıpkı Gün gibi bir deri-bir kemik kalmış annesinin başında, yemeden içmeden, uyumadan, her seğirişinde yüreğine batan elini tutarak beklediği, annesi zangır zangır sarsıldığı, çok ağır bir nöbetten sonra tak! diye ansızın öldüğünde, aklından geçen ilk cümle* "Ne tuhaf, sanki elektrik kesildi," olduğu için kendini affetmediği günler" (Tunç, 2021: 244-245).

Osman güç ve paranın onda olduğu zamanlar Şebnem'e ihtiyaç duymaz. Ne zaman ki parası biter o zaman karısına sokulur. Tıpkı yaramaz bir çocuğun yaptığı hataya kadar olayda tek başına olması ve bu hatadan acı duymaya başlayınca anneye sığınması gibi o da anne gibi gördüğü Şebnem'e sığınır.

"Parası olduğunda güçlü oluyordu. ...Aşırı neşeleniyordu. Manik oluyordu. Göğsüme yatma, yatıp susma, susup kedileşme ihtiyacı azalıyordu. Ama bensiz de yapamıyordu. Her türlü yapamıyordu bensiz. Buna o kadar alışkındım ki, ayrılma ihtimalimizin sıfır olduğunu düşünüyordum" (Tunç, 2021: 294).

Osman'ın yaşadığı oidipal çatışmasına karşı geliştirdiği savunma mekanizması gerçeklerden kaçma, onu görmezden gelerek başa çıkmaya çalışan bir yapı geliştirerek kendi benliğini korumaya çalışır.

"Gene görmezden mi geliyorsun? Olmamış gibi mi yapıyorsun? ... Karakteri zayıf, bencilliği çelikten kocamın annesi oldum gene. ... Osman kavga etmezdi, edemezdi. Çünkü Osman en basit bir meseleyle bile yüzleşemezdi. Kavga edeceğine hemen kaçıp giderdi. Osman devekuşlarını bile kısıktırarak mükemmellikte bir devekuşuydu" (Tunç, 2021: 382).

- Elektra Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Romanın ana karakteri olan Şebnem'in anne babasından göremediği sevgiyi ve ilgiyi dışarlarda araması, tanıştığı her adama âşık oldum sanması doyuma ulaşmayan anne baba sevgisini çevresindeki erkeklerden temin etmeye çalışmasından gelir. Şebnem'de açığa çıkan sevgi açlığının karşılığında insanlara güzelliğinden başka bir şey veremeyecek olduğunu söyler. Çünkü gerçek sevginin karşılığının ne olduğunu bilemeyen bir yaralı kadındır.

"Ben zaten bu yaşa gelene kadar çok fazla adama âşık olmuştum. Hayata hep kendimi birilerine âşık olduğuma inandırmaya çalışarak tahammül etmişim. Ama hep birilerine âşık olmaya çalışarak sefil olmuştum. (Aslında âşık olduğum herkes tekti, Ali'ydi.) Ben kendimi aşkın içinde kaybedemezdim. Ben kendimi hayatın içinde kaybederdim. ...Sevilmek istemişim. Ömrüm sevilmek isteyerek geçmişti. Sevilmek için güzelliğimden b aşka verebileceğim hiçbir şeyim yoktu." (Tunç, 2021: 17-18).

Şebnem'in babaannesi, annesinden nefret ettiği için onu da sevmez. Mecburi olarak oğlu hastalınca torununa bakmak zorunda olduğundan bunu mecburiyetten yapar ve torununa

sevgi ile asla yaklaşmaz. Onun da annesi gibi kötü bir kadın olacağını söyler. Aslında Şebnem, babaannesinin içten içe annesi gibi düşmüş bir kadın olmasını arzuladığını düşünür. Ne anne ne baba ne de büyükannesi tarafından sevilmeyen kızın yıkımı ve yok oluşu yine onların sevgisizliği yüzünden olur (Tunç, 2021: 20,77).

Şebnem kocasının kardeşi tarafından Uluç Müdüre pazarlanması olayına sessiz kaldığı için artık kocasına karşı hiçbir şey hissetmez. Kendisine yapılanlara karşı alacağı intikam olayında eşinin başına bir iş gelmesinden de korkarak onun için kaygılanır. Bir insanı sevmenin izi kaldığını tıpkı bir zamanlar mutlu ailesini çok sevdiği gibi sonradan yaşananların yarattığı tahribat onu etkilemiş olsa da aklında hep o sıcak sevilen zamanların izi gelir. Osman'a da bir zamanlar aynı duyguları hissettiği için başına gelecek olanlara üzüldür. "Aslında Osman'ı o mahut geceden beri sevmiyordum. Ama bir zamanlar sevmiştim. Birini bir zamanlar sevmiş olmak insanın içinde iz bırakıyordu. İnsan o kişiyi artık sevmese bile iz kalan yer acıyordu" (Tunç, 2021: 31).

Sevgisiz bir aile, sevgisiz bir ev ve sevgisiz geçen bir ömür Şebnem'in kendisini yok etmesine sebep olur. Sevgi uğruna medet umduğu insanlar onu aşağılar pozisyona getirirler de hiçbir şey hissetmez. Ona kendini ve acısını hatırlatan şiirler okuduğunda yasak maddelere sığınarak yaşantısını yok saymak ister. Şebnem'in küçük yaşta kurup oturtamadığı sağlam benliği yetişkin çağında da dikiş tutmaz bir hal alır (Tunç, 2021: 37).

Osman'ın babası da Şebnem'in babası da annelerine şiddet uygulayan adamlardır. İkisi de aşağılık kompleksinin yarattığı tahribatı eşlerine gösterirler. Bunlardan nasibini alan çocukların davranışlarında büyük travmalara neden olur. Şiddetlerin sonucu Osman'da altına işeme gibi, Şebnem'de babasına karşı bitmek bilmeyen öfke ve onu yok etmek isterken kendini yok etmesi gibi eylemler görülür. Şebnem de öz yıkımını gerçekleştirmek istediği zamanlarda tıpkı annesi gibi çok şiddete maruz kalır. Güzellik gibi kader de soya çekim olarak kızını bulur.

"Yıllarca çalıştığı fakültenin amfilerinden birine adı verilen bu saygıdeğer hocanın resmine bakarken benim annemin de dövüldüğünü hatırladım. Babam dövmüştü. Babam da aynı Necmi Bey gibi, annemin yüzüne vurmuştu. Annemin yüzünü duvara vurmuştu. Ben de dövülmüştüm. Benim de yüzüme vurmuşlardı. Demek ki dayak ve güzellik kalıtsaldı" (Tunç, 2021: 40).

Şebnem'in intikam almak için oynadığı oyunda kendisini kurban etmesinin ortaya çıkması durumunda annesinin onu tanımayacağını düşünen Şebnem buna sebep olan durumun yıllarca her çekti acıda tek başına olmasından annenin sağlamış olması gereken güveni hiçbir zaman kurmamış olmasında yatmaktadır. Şebnem'in annesi kocasının durumundan ve tavırlarından kendini tüketmiş ve bu tükenmişliğinde kızını göz ardı ettiğinden anne-kızın

ilişkisi bir türlü sevgiye ve güvene dayalı sağlıklı bir tür olamaz. “Olup biteni öğrenince annem kalp krizi geçirecekti. Ölecekti. Belki de hiçbir şey olmayacaktı. " Öyle birini tanımıyorum, benimle bir ilgisi yok," diyecekti. Diyebilirdi. Annem bunu yapabilecek biriydi” (Tunç, 2021: 50).

Şebnem kendinden yaşça büyük olan hayatının aşkı Ali’yi tarif ederken sürekli olarak onun ellerine odaklanır. Çünkü babasının büyük travması olan sağ kolunun yitikliğinden Şebnem’de erkeklerde öncelikle eline bakarak babası ile özdeşleştiren bir refleks geliştirir. Elektral çatışmanın bir sonucu olarak Ali’nin hem yaşça büyük oluşu hem de babasına benzeyen ellere sahip olması onu Şebnem’e çeker. Uluç Müdür’e yapmış olduğu kumpastan sonra baba edasında olan hayatının aşkı Ali’ye sığınarak saklanır (Tunç, 2021: 13,54-55,64,71,139).

Ali’yle tanışmadan önce Gün’ün bir tanıdığı olan üniversitede de hocalık yapan Haluk adında bir adamdan etkilenir. Ondan etkilenmesine sebep yine ellerinden ötürürdür. Şebnem babasının buhranlı halinin sadece kolu yüzünden olduğu ve ona ve ailesine mutsuzluk getirdiği için onda travmatik olarak erkeklerde sadece ele odaklandırmış olup, babasına olan sevgi nesnesinin imgesini ellere yüklediğinden de eller onun için önemli etken olur. Sanki iyi ele sahip olmayan bir erkekle beraber olsa ona mutsuzluk getirecek içgüdüğü oluşur. Ali’yi gerçek manada samimiyetle ve içtenlikle sever ama onu Ali’ye çeken ilk etken tabi ki de elleri olmuştur. Haluk Hocayla beraber olmalarına Gün çok kızar. Fakat Şebnem adamdan kendini alamaz ve bunun için Gün’le büyük kavga etmelerine rağmen yine de adamla beraber olmaya devam eder. Fakat bu birliktelikten derin bir suçluluk duyar. Bunu hocayı karısından ayırdığı için ya da Gün çok kızdığı için değil babasına çok benzeyen biriyle sevişmenin yarattığı büyük suçluluktan dolayıdır. Çünkü onunla bir birliktelik yaşamak babasını çağıştırdığından dolayı babasıyla olmak anlamına geldiğinden bu durumdan kaynaklı bir suçluk duyumsar (Tunç, 2021: 268-269).

Şebnem on dokuz Ali otuz dört yaşında oluşu ve ellerinin babasına benzemesi tüm bu detaylar babadan dolayı ona bağlandığını gösterir. Ana karakter bu durumun “güvensiz bağlanma sendromu” olduğunu bilir ama yine de Ali’ye ilk aşkı o diyecek kadar kör kütük ona bağlıdır. Her hareketinde her sözünde onda babasını arar. Kaderini annesiyle özdeşleştirdiği için annesini ona yapamadığı anneliğini eğer bir gün çocuk yaparsa kendisi de annesi gibi olacağından korktuğundan doğurmak istemez. Osman’ın aradığı anne ihtiyacını karşılamak ona anne olma hissiyatını tattırdığı için Osman’a bu yüzden ilgi duyar.

“Ah Ali! Kırışmış saçlarını soluk bir hale gibi saran hüznüyle bana babamı hatırlatan, peşinden koşarken babamın peşinden koştuğumu içten içe bildiğim Ali. Artık ev kadınlarının bile bildiği gibi,

psikolojide buna 'güvensiz bağlanma' deniyor. ...Ama benim, koştüğüm her adamda babamı arıyor oluşumun bu kadar basit ve kaba bir bilgi olması, bilginin doğruluğunu ortadan kaldırmıyor... ...Hayatta ben en çok babamı sevdim. Ben Ali' de babamı aradım. Sonra babam yaşındaki adamlarda Ali'yi aradım. B abamda eski babamı aradım. Bu zincir böyle giderken Osman bende annesini aradı. Ben kendimi annesiz hissettiğim için anne olmaya korktum. Benden iyi bir anne çıkmamasından, kendi parçamdan yaratacağım varlığın, sefillikte beni geçmesinden korktum. Doğurmadım. Ama Osman'ın annesi oldum. Osman'ın annesi olduğum anlar bir sonraki güne uyanmama yaradı” (Tunç, 2021: 285-286).

Şebnem Ali'nin annesinin hala küçük bir çocukmuşçasına her gün ütülü mendil vermesine çok şaşırır. Çünkü kendi annesinin yapmadığı küçücük bir detayda bile sevgi nesnesi barındıran bir izi işleyen Ali'nin annesinin varlığı kendi annesini sorgulatıp annesinin buna benzer bir şeyin yapmadığını düşünerek acı duyumsar.

““Annem hala her gün evden çıkarken bana zorla mendil veriyor,” dedi. Annesi mi. Her sabah ona ütülü, mis gibi kumaş mendil veren bir anneyle mi yaşıyor? Ne var ki? Ben de babamla yaşıyorum. Ama ben daha genç kızım, bir işim gücüm yok, işim gücüm olsun diye uğraşıyorum. Koskoca adam annesiyle yaşıyor” (Tunç, 2021: 72).

Şebnem annesine ne kadar öfkeli ve kızgın olsa da içten içe ona ve güzelliğine hayrandır. Kendi güzelliğini ve tabiatını ondan alır (Tunç, 2021: 80,83-84,93,100).

Şebnem'in annesi onu amcasıyla aldatmasına şahit olması babasının kazasından sonra ikinci büyük travması olur. Annesi ile babasını aynı yatakta bastığında amcasında gördüğü siyah et beni hafızasından hiç çıkmaz ne zaman hatırlasa büyük bir tiksinti duyar (Tunç, 2021: 85-88,102).

Şebnem'in babası Cavit Bey ölmeden önce akıl muhakemesini artık usturuplu bir şekilde sağlayamadığı için etrafındaki kişilere sapkın davranışlar, kendisine iyi davranan ve ilgilenen Sibel Hanım'ın ona âşık olduğunu gibi olmayacak şeyler kurgular. Babası yıllarca içine atmanın etkisiyle bu hale gelir. Yıllarca ölmek için Allah'a yalvardığı istekle ölüm kapısını dayanır. Tüm bu çılgın hareketleri yapmasının sebebini ise Şebnem ölmeden önce kızının onu affetmesini dilediği için yaptığını düşünür. Yine o da onunla özdeşleşerek babasının ardından öleme sırasının ona geldiğini söyler (Tunç, 2021: 408-409).

Bir zaman sonra öfkeyle hem sevdiği hem de nefret ettiği babası ölünce Şebnem, bunun en büyük suçlusu ve sorumlusu olarak annesini görür. O babasını terk ederek en çok kendisini terk etmişti ve tüm acı veren hadiseleri onun yüzünden yaşadığını düşünür. “Babam kurdun saatinde öldü. Bu savaşı muhteşem güzelliğin kazandı anne! Babam öldü. ...doyumsuz güzelliğin kazansın istedin. Bizi terk ettin. Babam öldü. Asıl kaybeden ben oldum anne! Beni en çok sen terk ettin! Allah belanı versin!” (Tunç, 2021: 102-103).

Osman karısını başka kadınlarla aldatırsa bile Şebnem, Osman'ın adı altında kendine verdiği sözle onu aldatmayacağını sözünü verir. Burada kendine bu sözü vermesinin nedeni annesi gibi olmayacağını, annesinin babasına yaşattıklarını o kocasına yaşatmayacağını sözüdür.

“Osman'ı artık eskisi gibi umursamıyordum. Beni sık sık, çeşit çeşit aldattığını biliyordum. ...Ben Osman'a (aslında kendime) içimden verdiğim sözü tutuyordum. Seni aldatmıyorum Osman diyordum. Seni aldatmakla aramda bir adım var sadece. Ama bak gene de yapmıyorum. Seni eskisi gibi sevdiğimden değil, içimden gelmediği için yapmıyorum” (Tunç, 2021: 116).

Şebnem babasının ölümüyle babası için yaşadığı ikinci büyük travmayı geçirir. Onun ölümü ardından kendini koca bir hiçlikte hissederek. O da onun gibi ölmek ister ama beceremez.

“Babam öldüğünden beri, kurdun saatinde uyanıyordum. Bir daha uyuyamıyordum. Bu yüzden günün her saatinde kendimi çok bitkin hissediyordum. Ölümü özlüyordum. Başaramamaktan korktuğum için deneyemediğim ölüm gelsin beni bulsun istiyordum. Aklımda kendimi ılık bir ırmağın üstüne bırakmak gibi garip bir hayal vardı” (Tunç, 2021: 124).

Hastaneden eve dönen Şebnem ve ailesi artık kolsuz bir babanın buhranı ile eski saadetlerini kaybeder. Kazanın sonucu evlerine, sevgilerine, karı-koca-çocuk ilişkisine toptan sirayet ederek artık huzurun anıldığı ev değil mutsuzluğun hâkim olduğu bir eve dönüşür. “Vatuş, "Baban eve döndü," dediğinde her şeyi unutmaya hazırım. Tekrar eskisi gibi mutlu olmaya hazırım. Koşarak gidiyorum. Sevinçle. Ama babam karanlık odadaki somyaya yatmış çoktan. Yüzünü duvara dönmüş. Benimle konuşmuyor. Kimseyle konuşmuyor” (Tunç, 2021: 133).

“Evimize döneli neredeyse bir yıl oldu. Ama hala mutlu değiliz. Biz yokken aşk merdiveni çiçeğimiz ölmüş. ...Aşk ölmüş. Aşk merdiveni çiçeği ne ki? Babamın yüzü eskisi gibi güzel değil. Çirkin. Hatta korkunç. ... Sanki babamın ağzı başkasının artık, sesi de öyle. Zaten pek konuşmuyor. Hep içiyor. ...Annem işten dönünce babam karanlık odaya gidiyor. Oradaki somyada yatıyor. Yüzü hep duvara dönük. Annemle babam birlikte yatmıyorlar artık. Yatak odalarında annem tek başına yatıyor.” (Tunç, 2021: 127-128)

Baba Cavit kolsuzluğun getirdiği buhranı kimseyle konuşmayarak, kendini insanlardan izole ederek yaşar. Kendisine yaklaştırmaya çalışan karısını görmezden gelir. Tüm bu anlara şahitlik eden Şebnem anıları kor gibi yüreğini yakar. Babasının ağlama nöbetlerinde musluk suyunu açarak ağlaması, borulardan çıkan sesin sanki babası için ağladığını düşünür ve o da ağlar. Babasının buhranlı hali Şebnem'i de etkisi altına alır.

“Babam sık sık banyoya kapanıp ağlıyor. Haaaah! der gibi bir nefesin yükseldiğini duyuyorum. Babamın ciğerlerine hava dolduğunu, orada hıçkırık haline geldiğini hissediyorum. Babam musluğu açıyor ağlarken. Bütün borular ötüyor. Boruların ötmesi beni ağlatıyor. Borular babam için ağlıyormuş gibi geliyor bana” (Tunç, 2021: 134-135).

Şebnem babasının kazasından sonra o kadar ondan ilgi göremez ki bir gece annesinin nöbette olduğu zaman bacağını bir akrep sokar feryadına babası koşarak gelerek kızı için çırpınır. Bu çırpınıŞ Şebnem’i acıya rağmen mutlu eder. Babasını o ilk mutlu olduğu zamanlardaki gibi ilgili babasını karşısında görür.

“Annemin nöbetçi olduğu bir gece bir gece çığlık atarak uyanıyorum. Bacağımda korkunç bir acı var. Nefesim kesiliyor. Acıdan bacağımı kaldırıp kaldırıp yatağa vuruyorum. Babam koşup geliyor. Kaza geçirdiğinden beri onu ilk kez bana bir şey olacak korkusu içinde görüyorum. Hissettiğim acıya rağmen seviniyorum. Yatağımda kocaman kara-sarı bir akrep buluyoruz.” (Tunç, 2021: 135).

Babası, komşusu Vatuş’a Şebnem’in annesini aramasını söyler. Tedavi için onun çalıştığı hastaneye götürecektir. Vatuş hastaneyi arayıp öğrendiğinde Hülya’nın aylardır nöbet tutmadığını gündüz vardiyasında çalıştığını öğrenir. Babası bu durumu duyunca kül gibi olur ve sağ göz kapağı düşer. Şebnem annesinin babasını aldattığını öğrendiği için keşke bağırmasaydım, babamı uyandırıp bu olayı öğrenmesini sağlamasaydım diye ölmeyi bile düşünür. Sabah annesi eve döndüğünde kocası ona nerde olduğunu sorduğunda nöbette olduğunu söyler. Bu konuşma uzun zamandır ilk defa babasının annesiyle konuşmasıdır. Yalan söylediği için Cavit karısını tek koluyla yüzünü duvara çarparak döver. Şebnem anne ve babasını ayırmak istedikçe kimse onu görmez ve o da babasının annesi duvara vurduğu gibi kendi başını duvar vurur. Anne suçluluğunu bildiğinden kocasının şiddetine asla tepki göstermez. Bu olaydan sonra kocasını terk eder. Babasına düşkün olan Şebnem, annesini babasının yaptığı psikolojik şiddetin yanında yaptığı fiziksel şiddete dayanamayıp gitmesi yüzünden sürekli olarak babasını değil hep annesini suçlar.

“Babam Vatuş’a "Annesini ara! " diyor. Dikkat ediyorum, annemin adını söylemiyor. Beni annemin çalıştığı hastaneye götürecekler. Vatuş hastaneyi arıyor. Annemin o gece nöbetçi olmadığını öğreniyor. Annemin aylardır gece nöbetine kalmadığını, gündüz servisine geçtiğini, geceleri hastaneye uğramadığını öğreniyor. Babamın yüzü kül gibi oluyor. Birden bir avuç kül yürüyor yüzüne. Susuyor babam. Sağ gözkapığı küt diye düşüyor. Sağ gözü kapanıyor. Ben ağlamayı kesiyorum. Ama gözlerimden yaş akıyor. ... Bana serum bağlıyorlar. Babam başucumda oturuyor. Elimi hiç bırakmıyor. Ben çok mutsuzum. Ölmek istiyorum. Keşke çığlık atmasaydım, babamı uyandırmasaydım, o zaman ölebilirdim diye düşünüyorum. ...Sabah annem geliyor. Babam "Neredeydin?" diye soruyor. Hastaneden çıktığından beri anneme ilk kez hitap ediyor. "Nöbetçiydim," diyor annem. Şaşırmış olduğu belli. Babam yumruğuyla annemin yüzüne vuruyor. ...Yapma baba!" diye çığlık atıyorum.

Yalvarıyorum. Ben de başımı duvara vuruyorum. Başımı duvara vura vura ölmek istiyorum. Babam beni görmüyor. Annemin gıkı çıkmıyor. ...Sanki babam onu öldürsün istiyor. Ben kulaklarımı tıkıyorum. ...Annem babamı terk ediyor” (Tunç, 2021: 135-136).

Şebnem annesiyle özdeşleştiği kadar babasıyla da özdeşleşmektedir. Baba-kız ikilisi en büyük mağdurlardandır. Babası kaza yüzünden kaybettiği kolunun mağduruyken, kızı ise babasının geçirdiği kazanın etkisi yüzünden kaybettiği mutlu ailesinin mağduriyetini ve annesinden geçen güzelliğin mağduriyetini yaşar. Babası da o da ölmek istese de ölümüne yaşamak arzusu içindedirler.

“Babam mağdurların en mağduruydu. Babam benden daha fazla mağdurdu. Mağdurluğunu her hissettiğinde sol eliyle pijamasının boş kolunu tutar, salları. ...Biz babamla birbirimize çok benziyoruz. Nedense yaşamak istiyoruz. Yenilen pehlivanlarız, güreşe doymuyoruz. Hayat canımıza okudukça (hayatın canımıza okumasına izin verdikçe böyle zırlı zırlı ağlayarak), yaşamakta daha beter ısrar ediyoruz” (Tunç, 2021: 141,234).

Hülya Hanım evi ve kocasını terk edip bir zaman sonra kızı Şebnem’i görmeye gittiğinde kızı annesini görünce koşup beline sarılır. Annesine çok özlediğini söylemek istese de babasına yaptığını unutamayan kızı sadece ona sarılmakla yetinirken en sonunda dayanamayarak ağlar. “Birden annemi görüyorum. Yolun karşısında: beni bekliyor. Ok gibi fırlıyorum. Koşup beline sarılıyorum. Acı bir hasretle. Anne seni çok özledim diyeceğim, ama sesim çıkmıyor. Annemin gözleri yaşlı. Gülümsemeye çalışıyor. "Seni çok özledim," diyor. Başımı göğsüne gömüyorum. Samsa'ra kokusu. Ağlamak istemiyorum, ama gözlerim çok yanıyor. Kendimi tutamıyorum, ağlıyorum” (Tunç, 2021: 165).

Annesi, Şebnem’e evlendiğini ve onu da yanına alacağını söyler. Fakat Şebnem, annesinin babasını terk ettiği gibi o da buhran halinde olan babasını yalnız başına bırakmak istemez. Babası zorla annesiyle gitmesini isteyince Şebnem annesinin yeni evine gidince mutlu olamaz. Akli yalnız bıraktığı babasındadır. Şebnem’in elektal kompleksi bağlamında babaya olan sevgisi annesinden daha baskın gelmektedir.

“...babam "Artık annenle yaşayacaksın," dediğinde dünya başıma yıkılıyor. Beni o herifin evine gönderme demek istiyorum, diyemiyorum. Çok acı bakıyorum, ama sesim çıkmıyor. Ağlamaya başlıyorum. Babamın gözlerinde bir an gözyaşının parladığını görüyorum. Sadece bir an. ...İçim ağlıyor. İçim babam diye inliyor. ...Ben evimi, mükemmel olmayan babamı özlüyorum. ...Anneme "Burayı sevmiyorum. Beni babama gönder," diyorum” (Tunç, 2021: 167-168-169).

Şebnem annesinin yanına taşındığından beri onu babasının yanına göndermediği için sürekli olarak maraza çıkarır. Derslerinde İngilizce hariç tüm derslerini bilerek zayıf getirir. Annesi bu duruma çok kızarak tokatlayıp onu rezil ettiğini söylemesi Şebnem’in benliğinde

tokattan daha büyük bir iz bırakır. Büyüdüğünde genç bir kız olduğunda annesinin rezil ettin sözünü gerçek bir fiile dökmek için erkek dergisine çıplak pozlar verir. Kendince annesinin rezil ettin dediği çocuğun rezilliği öyle değil böyle olur demek istercesine bu işi yapar.

“İlk yarıyıl karnemde yedi zayıf var. Müzik bile zayıf. Hem de öyle üç-dört değil, bir-iki. Bir tek İngilizcem sekiz. Annem karnemi görünce çıldırıyor, sağlam bir tokat atıyor bana. İlk kez. Annemden yediğim ilk tokat bu. Sendeliyorum. "Beni rezil ettin!" diyor. Çok dokunuyor bu sözü. Tokadından daha fazla dokunuyor. Onu rezil etmişim. ... Annemin başının belası olmaya karar veriyorum” (Tunç, 2021: 171).

Kolsuz Cavit çok kez ölmek için niyetlense de yapamaz aklından geçen bir dünya intihar planları hep havada kalır. Şebnem’in çocukluğu da babasının hep bu ölme isteğini dinleyerek geçer.

“Babam ilk iş ölmek islediğini söylemişti. "Git fare zehirim al kızım. ...Babamın çılgınlıkları: "Allahım öldür beni! Allahım öldür beni! Allahım öldür beni! " ...babam korkunç sıcak ışın demetinin göbeğine oturmuş, panjurları indirmeyerek (Süleyman Amca'nın yaptırdığı panjurlar) beyin kanaması geçirmeye çalışıyordu. Babam hem istiyor hem suçluyordu. Hem kendini hem abisini” (Tunç, 2021: 203-206).

Ayfer Tunç, romanda Şebnem’in soya çekim olarak anneye benzemesini ve onun kaderini yaşamasının lanetini anne-kızın elektrik çatışmasının bariz örneğini benim yazarım dediği Ingmar Bergman’ın 1978’de yayınladığı “*Gün Sonatı*” filminde geçen “*Kızlarının mutsuzluğu annelerin zaferi midir?*” repliğini Şebnem’in düşüncesinden okuruz. Filmin alıntılanan kısmında diyalog şöyle kurulur;

“Bir anne ve kızı: Duyguların, kafa karışıklığının ve yıkımın ne korkunç bir bileşimi! Sevgi ve şefkat adına her şeyi yapmak mübah. Kızlar annelerinin yaralarını miras alır. Annelerin hatalarını kızlar ödemelidir. Annelerin mutsuzluğu kızlarının mutsuzluğudur. Sanki göbek bağı hiç kesilmemiş gibi... Anne, sahiden öyle mi? Kızının mutsuzluğu bir annenin zaferi midir? Anne, benim üzüntüm sana gizli bir zevk mi veriyor?” (Bergman, 1978)⁴

“Hayat bize sağlam bir kafa attı baba. ...Natura! İyi de ben niye annemin kaderini yaşıyorum? Hatta ileriye taşıyorum? Niye fersah fersah aşıyorum? Annemden bana geçen güzellik lanetli miydi? Virüslü müydü? Güzelliğim niye beni kemiriyor? Benim hayatım niye girip çıkan adamlarla delik deşik oldu? Kızlarının mutsuzluğu annelerin zaferi midir?” (Tunç, 2021: 264-265)

⁴Ingmar Bergman, “Güz Sonatı” (1978; 1:10:32-1:11:48 (<https://www.imdb.com/video/vi4069245721/?playlistId=tt0077711&ref=ttovvi>, erişim tarihi: 30.12.23)

- Rüya Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Rüya kavramı bağlamında romanda rastlanan psikanaliz izlekler şu şekilde karşılaşılmaktadır; şebnem'in metinde gördüğü rüya günün kalıntısı ve çocukluk anısından kalma travmatik olayları rüyasında birleştirerek görür. Rüyasında Ali bir yere gidecektir fakat gitmeden yakalamanın peşine düşen şebnem, asfaltlar eridiği için ona yetişemez. Rüyasında Ali'ye yetişememesi Ali'nin yurt dışına gideceğin de ona gitme dur diyememesini simgeler. Asfaltın eriyip simsiyah denize benzemesi ise psikanalitik rüya analizinde deniz imgesi anneyi simgelemektedir. Annenin çocukluğunda onu terk edip gidişi ve yaşadığı kötü günler siyah ile anlatılır. Ali'de annesi gibi gittiğinde kötü günler yaşar. Asfaltın bu siyah sıcaklığına batıp çıkmasıyla uzayan bacaklar ise bacak tek başına yapısı itibariyle dik ve uzun olduğu için penisi simgeleyen gücü temsil eder. şebnem, Ali ve annesinin terk edişlerinden güçlü olarak çıkar. şebnem'in kuş bakışı olarak gördüğü İnönü stadında bir sürü taraftar vardır. Fakat ortada desteklenecek iki ayrı bir takım yoktur. Taraftarların hi biri ma için bir coşku göstermez. şebnem'in gördüğü bu rüya oyuncularını desteksiz bırakan taraftarın simgelenmesi anne baba olarak bağdaştırmış olabilir. Çünkü oyuncunun desteklenmeyişi şebnem tarafından kendi çocukluğunun ailesi tarafından desteklenmeyişi olarak işaret olabilir. şebnem'in rüyasında olayın ma üzerinden görmesini günün kalıntısı rüya özelliğiyle şebnem'in dn geceden Osman ve arkadaşlarının *“Gece bir ara futboldan konuşulmuştu”* (Tunç, 2021: 177) diye aklından geçirir. Stadın içindeki oyuncular içinde şebnem bir türlü Ali'yi bulamaz. Maçın hakemi olan amcası siyahlar içinde ktlcllğn simgesiyle betimlenir. Maçın kalecisi de eksik koluyla sürekli kalede gol giyen babasıdır. Gol yedikçe amcası babasını tokatlar ve babası bunu hak etmiş gibi kabullenir. Buradaki ağrışım amcasının babasına yaptığı hainliği ve babasının yoksunluğu yüzünden başına gelen her şeyin olabilirliğin kabullenişi simgeler. Rüyada sürekli olarak duyulan düdük gerçekte yardımcısının kapı zilinin almasından dolayı duyduğu sestir. Bu da egonun uykuyu bozmamak adına fizyolojik etkenlerin rüyaya dâhil edilmesinden dolayı kaynaklanmaktadır. Ali'ye yetişmek için çok vakit kaybettiğini görmesi bunca zamandan sonra Aliye kavuşmanın arzusuyla gerçekte tekrar ülkeye dönen Ali'yle birlikte olmayı istemesinin rüyaya yansımasıdır (Tunç, 2021: 176-177).

şebnem babasını ölesiye sevse de ölesiye de onda nefret eder. Onu rüyasında görmediği bir gece bile yoktur. şebnem'in rüyasına bir gün yine babası girer. Rüyasında ocukluk anısından kalma izlerle babasının onu boynuna aldığı mutlu günlerin izlerini çağrıştıran rüyayı görür. Onun gördüğü bu rüya haz rüyasıdır. Çünkü gerçekte tekrarını yaşayamayacak olduğu geçmiş mutlu anılarının özlemi rüya arayışıyla yeniden gerekleşi.

“Ölmeni istediğim zaman kalbime bir bıçak saplanıyor. Her gece rüyama giriyorsun Beni omuzlarına alıyorsun. Boynundan sarkıttığını bacaklarımı tutuyorsun. Kırmızı rugan pabuçlarım var benim. Annemin içine bir toka, bir mendil, bozuk para ve sakız koyduğu bir çantam var. Bembeyaz çoraplarımın ponponlarıyla oynayarak yürüyorsun. Seni çenenden tutuyorum. Parmaklarımı ham yapıyorsun. Gülüyorum, çekiyorum ellerimi. Pamuk helvam diyorsun hana, badem ezmem, ktır akidem. Senin ölmeni istiyorum baba. Her sabah uyandığımda, zihnimde, üst üste yazıldığı için birbirine karışan iki yazı oluyor. Birazdan kalka ağım ve nihayet babamı yatağın da ölmüş bula ağım ve Allahım nolur babam ölmesin, babam çok yaşasın, ölmesin! Senden nefret ediyorum baba. Seni yastıkla boğmak istiyorum. Baba seni öyle seviyorum ki” (Tunç, 2021: 280).

Şebnem kaset skandalından sonra Ali’nin yanında saklanır. Olayların nasıl sonuçlanacağını düşlerken birden rüyaya dalan Şebnem bir korku hazzı içeren bir rüya görür. Rüyasında yaşadığı olaydan Ali’nin başına kötü bir şey açılmaması için bu belanın esas sebebi olan kocası Osman’ın yanına geri gider. Kocası onu her zamanki şehvet duygularla öper. Birden kapıya silahla Teoman gelir ve elindeki silahla Osman’ı ve Şebnem’i tarar. Şebnem, Teoman’a nefret dolu olduğu için onun yüzünü kuru kafa olarak simgeleştirir. Korku rüyası olmasına karşın Teoman, Osman’ı ve kendisini taramasına rağmen kendini hiçbir şekilde yara almaz ama kocası delik deşik olarak kanlar içinde kalır. Bu korku hazzı rüyası olsa bile rüyada silahın onu hiçbir şekilde etkilememesi egonun devrede olup kendini daha kötü hissetmemesi için kurmuş olduğu bir koruma kalkanıdır. Kaset skandalı Şebnem’in başına birçok belayı getireceğinin bilincinde olmasına rağmen kendisine kötülük yapanlara cezasını kestiği için bilin dışında yaptığından haz alır (Tunç, 2021: 216-217-218).

- Esere Yansıyan Yaratıcı Yazar Etkisi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekler

Ayfer Tunç’un babası üç yaşında vefat ettiğinde babasızlığın boşluğu içini kaplar. Romandaki Şebnem karakteri de babasının yokluğuyla onun boşluğuna düşmekten korkar. “Boşluğu tanımaya çalışıyorum. Boşluk fikri beni mutsuz ediyor. Babam ölecek boşluğu kalacak diye ölesiye mutsuzum” (Tunç, 2021: 76).

Ayfer Tunç’un baba tarafı “Babamın ailesi Yamalı, Karadeniz’in batı ucu” (İnci, 2014: 278) bölgesinden olup romanda Şebnem’in annesi Hülya Hanım evlendiği doktor eşi ile Karadeniz’in ili olan Samsun’da yaşarlar. Romanda Tunç’un ailesinin kökensel izleri görülür. “Karadeniz hep dalgalı. ...Samsun'da herkes annemi konuşuyor. ...Ekrem'le oğlu, Karadeniz' in delirdiği bir gün... ... Cemal'in ustası Dumancoz Rizeli. ..."Çağur baa o kutuz başlı gocani ha bu kizu cobertece mi ne edecese etsun!” (Tunç, 2021: 168,172,174).

Tunç, “Obsesif bir karaktere sahip olmam” (İnci, 2014: 18) diye belirttiği özelliği romanın ana karakter olan Şebnem’de de bu obsesif özellik görülmektedir. “Sen benim saplantımdın Ali, takıntımdın, güzel obsesyonumdun, sen benim en sabit fikr-i sabitimdin” (Tunç, 2021: 184).

Ayfer Tunç romandaki kız yatılı okulunda kızların hikâyesini, kendisinin yatılı olarak okuduğu kız lisesindeki anılarından esinlenerek kaleme aldığını ifade eder (İnci, 2014: 78). “İstanbul’da bir kız lisesine yatılı veriyorlar” (Tunç, 2021: 175).

- Katarsist (Konuşma Kürü-Baca Boşaltma) Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Gün’ün kanserden dolayı son günleri olduğu için Osman, Şebnem ve Gün bu zaman zarfında birbirleriyle daha fazla vakit geçirerek içinde tuttıkları ne varsa birbirlerine anlatırlar. Herkes içini dökerken Şebnem kendi yaşantısını arkadaşlarına rahatlıkla anlatamaz. Annesinin ona yaşattıklarını ve annesi gibi olmaktan korkup ondan daha beter halde olduğunu, annesiyle babasının ayrılma sebebini babasının annesine kötü davrandığından değil annesinin babasını aldattığını söyleyemez. Bunun üstüne annesinin babasını amcasıyla aldatmasını da küçüklüğünden beri yıllarca saklamıştır. Her şeyi konuşmalarına rağmen bu anılar Şebnem’in kanayan yarası olduğundan bunları en yakınlarına bile açamaz.

“Gün’ün saatlerinin sayılı olduğunu bildiğimiz halde, acıklı hikâyelerimizi hiç ağlamadan, gözlerimiz bile dolmadan, sanki hayatın bütün derslerinden yıldızlı pekiyiyle geçmişiz gibi birbirimize anlatabiliyorduk? Ve madem üçümüz de durdurulamaz bir katarsis içindeydik, içimdeki büyük kisti, annemin asıl beni terk ettiğini ve onun kaderini yaşamaktan korktuğum halde tekrar ettiğimi, hatta kucaklan kucaka geçerek daha da ileriye taşıdığımı, annemi fersah fersah aştığımı neden onlara anlatamıyordum? Nasıl oluyordu da iş kazasında kolu kopan babam anneme çok kötü davrandığı ve de annem artık dayanamadığı için "babamı terk etti" diyebiliyordum, siyah iğrenç bir et beninin tarihimde oynadığı rolü gizleyerek” (Tunç, 2021: 250).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Osman, maddi olarak zor olduğu bir vakit İstanbul Emniyet Müdürü Uluç Bey ona destek olur. Fakat bu destek olmalar karşılıksız değildir. Şebnem’in kirli geçmişini bilen Uluç Müdür Şebnem’le birlikte olmak ister. Bunu yapması için de Osman’ın kardeşi Teoman’ı araya sokar. Teoman, Şebnem’in müdürle birlikte olması için onu döverek ve kafasına silah dayayarak tehdit edip adamla birlikte olmaya zorlar. Osman karısına yapılanların farkındadır ama bilmezden gelir. Çünkü küçüklüğünden beri otoriteden güçten korktuğundan Uluç müdürün statüsel gücünden de korkarak olayları göz ardı eder. Kardeşinin yaptığı bu ahlaksızlığı ve kendisinin de karısına yapılanları görmezden gelmesinden büyük bir suçluluk

duyar. Bilinç dışına bastırıldığı bu suçluluk duygusu ancak uykuya daldığı zamanlarda onu ele geçirdiğinden kabuslu rüyalar görür. “Teoman'ın bana yaşattıklarından hiç söz etmedik. Osman olan bitenden haberi yokmuş gibi davranıyordu ya, merak ediyordum, nasıl yaşayabiliyordu? Gece uykularının kötüleşmesi sayılmazsa” (Tunç, 2021: 23).

Teoman, abisini sürekli küçük gören ve çocukluğundan beri babasına ne kadar yakın olursa gücünün etkisiyle oda güçlü olacağını sanan bir tiptir. Abisi ve eşinin çöküşü ona her şeyden daha çok haz verir. Teoman bu kötücül tavrı içgüdüsel olarak thanatosu (yıkıcı-yok edici güdü) baskın bir karakter olmasından kaynaklanmaktadır. “Sahte sevecenlikten ölüyorlardı. Teoman hazdan kudurmuştu. Sadece işini halletmiş, zenginliğe (değilmiş gibi), güce, bir çeşit iktidara yelken açmış olmanın hazzı değildi bu. Beni bitirmiş, abisini pezevenk yerine koymuş olmanın güçten de paradan da büyük hazzıydı” (Tunç, 2021: 46).

Şebnem'in ilk aşkı olan Ali, zamanında Şebnem'i bırakıp gittiği ve yanında olmadığı için büyük pişmanlık duyar. "Yıllarım seni bırakıp gittiğim için pişmanlıkla geçti," (Tunç, 2021: 58).

Osman narsist bir babanın etkisiyle büyüdüğü için mahzun bir çocukken zamanla babasına evrilerek narsist ve egoist bir kimliğe bürünür.

“Kanırtıcı bir acıyı defalarca ve hiç de meraklısı olmadan tecrübe etmiş güzel yüzlü, mahzun bir çocuktan gözlerinin dibine pis bir kurnazlık oturmuş narsist ve egoist bir hayvana evrilen güzel yüzlü bir adamın ruhsal tarihi parkenin üstüne sıraladığım resimlerde kuzu kuzu yatıyordu” (Tunç, 2021: 97-98).

Şebnem'in hayatı babasının geçirdiği elzem kazaya kadar inanılmaz mutlu ve hazla yaşanan zamanlardır. Şebnem, babasının kazası ile bu mutlu günlerin tekrar yaşanılmayacak kadar uzakta olan bir zaman diliminde olduğunu düşünür. “Geçmişimizin özetine bakarak, ailecek hazdan geberdiğimiz ya yiyip içtiğimiz ya gülüp oynadığımız bütün bu resimlerimize bakarak sular seller gibi ağlamıştım. (Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz.)” (Tunç, 2021: 101).

Şebnemin babası yaşadığı kazayla beraber özgüvenini de kaybeder. Bu yüzden babanın yaşadığı buhran tüm evi de etkisi altına almıştır. Kazadan sonra eskiden olduğu gibi babasından ilgisini ve sevgisini bekleyen Şebnem aradığını bulamaz. Şebnem'in en büyük narsist yararlanması da burada yatar. O bu yoksunluğunu hayatına giren erkeklerden gidermeye çalışır.

“Kendilik Psikolojisinde idealleştirilmiş ebeveynin yani babanın çocuğun beklentilerine uygun kırılmalarla gerekli yanıtları vermesi bir yandan çocuğun narsisizminin gerilemesine engel olurken; diğer yandan da toplumsal yapıya uyum sağlamasına yardımcı olur. Bu dönemi sağlıklı atlatan çocuğun

ileride yaşayacağı nesne kayıplarından dolayı kişiliğinde bir bozulma olmaz. Fakat bundan mahrum kalan çocuklar “Hasretini çektikleri ideal bir kendilik nesnesine bilinçdışında saplanmış olduklarından, yeterince idealleştirdikleri bir üst benleri de olmadığından, kendi dışlarında tüm güçlü figürler arayıp dururlar.” (Kohut, 2019, s. 86) Şebnem’in de arayışı bu yöndedir. O, ilişki yaşadığı her erkekte bir parça babasını arar” (Derhem, 2022: 100).

Şebnem’in annesi Hülya, bebekken annesini ve babasını bir deprem sırasında kaybeder. Hülya’nın bakımıysa babaannesine ve oradan da teyzesine kalır. Onun güzelliği akrabaları tarafından tehlikeli bir unsur olarak görüldüğünden okuması için yatılı bir hemşirelik lisesine verilir. Gereksinimi olan aile şefkatini hiçbir zaman göremeyen Hülya bu ihtiyacını başka insanları güzelliği ile etkileyip onların sevgilerini kendi üzerine çeker. Onun güzellik algısı her şeyin üzerindedir. Öyle ki kocasından boşandıktan sonra yeni evlendiği kişinin yanına kızını getirdiğinde kızı evdeki psikolojik ve fiziksel şiddetten yakınmasına rağmen annesi kendi güzelliği ile ilgilenmektedir. (Tunç, 2021: 170).

“Hülya, kendilik nesnelerinden mahrum olarak büyür. Varlığının onaylanmadığından ve aynalama yoluyla elde edilen değerlilik hissinden kaynaklanan doygunluğu yaşamasına izin verilmediğinden (Schmidt, 2019, s. 141) dolayı büyülenmeci kendilik evresini sağlıklı bir şekilde atlatamaz. Bu tip durumlarda kişi elde edemediği huzuru, büyülenmeci ve teşhirci bir kendilik imgesi oluşturarak yakalamaya çalışır. Zira narsisistlerin dikkat odağı olmaya dair doymak bilmeyen ihtiyaçları vardır (Behary, 2014, s. 25). Hülya’nın da ilerleyen yaşamında güzelliğinin de etkisiyle teşhirci davranışlar sergilediği ve içinde bulunduğu ortamda dikkat çekerek var olmaya çalıştığı görülür” (Derhem, 2022: 97).

Hülya, kızının onu kocasının kardeşiyle yatakta yakaladığından beri duyduğu suçluluktan kızı ile göz göze gelmekten kaçınır. “Annem, onu Süleyman Amca’yla yakaladığımdan beri gözlerimin içine bakmıyor” (Tunç, 2021: 129).

Şebnem babası hastanede olduğu zamanlar da ona bakması için babaanneye emanet edildiğinde uyuz oldu diye saçları erkek çocuğu gibi sıfıra vurdurulur. Annesi bu durumu görünce kızına yapılandan derin bir üzüntü duyar ve onu babaanneye emanet ettiği için büyük bir pişmanlık yaşar.

“Annem saçlarımın kesildiğini görünce deliriyor, korkusunu unutuyor. " Sana ne yaptılar! Ne yaptılar! " diye bağırıyor. Benden beter ağlıyor. Kendini yerden yere vuruyor. Parmaklarını kendi saçlarına sokuyor, kopartacak gibi çekiyor. Annem o anda çok acı çekiyor. Birçok acıyı birden çekiyor” (Tunç, 2021: 132).

Romanda tek gerçek hesaplaşmanın görüldüğü sahne Şebnem’in amcası ile karşı karşıya kaldığı sahnedir. Şebnem’in yaptıklarına karşı amcası ondan hesap sormak için onu

zorla alıkoyar. Amcası kendi suçunu bildiğinden ve Şebnem'in de bundan haberdar olduğu düşündüğünden yol boyunca Şebnem'e hiçbir şekilde hesap soramaz. Şebnem'e onun da kızı olduğunu en az kendi çocukları kadar onun doğuşuna da sevindiğini söyler. Şebnem amcasını dinledikten sonra onun annesiyle babasını kazadan önce de mi beraber olduklarını sorar. Suçluluğun verdiği etkiyle onun verdiği çıplak pozları sorarak bastırmaya çalışır ama Şebnem aynı soruyu ısrarla sorunca suçunu aşk adı altında itiraf eder.

“...sırtını öfkesine dayayamadı. Aksine, suçluluğu ağır bastı, öfkesini örtmek istedi. Gözleri doldu. ..."Kazadan önce de annemi düzüyor muydun?" ...Birden bomba patladı amcamın yüzünde. Bildiğimi tahmin ettiği halde. B eklemiyordu böyle doğrudan, böyle kıvrımadan, dolandırmadan sormamı o yılların özeti hain soruyu. Darmadağın oldu kaşları, gözleri, ağzı, burnu. Kulakları uçuşturdu dört bir tarafa, alını çatırdadı, beyni dağıldı. ...kırmızı ışıktaki durduğunda ağlamaya başladı bizimki. Yepyeni direksiyona yapılmış bir gözden yaş fışkırıyor. Bombadan sonra tek tük kalan kirpikleri kırılıyor. Uzun bir sessizlikten sonra ön cama yapılmış dudakları mırıldandı. (Doğrusu bu itirafı beklemiyordum.)"Baban hastanedeyken başladı." ...Annen çok kötü durumdaydı. Teselli etmek istedim. Nasıl oldu biz de anlayamadık. Çok pişman olduk ikimiz de. Ama aşka karşı koyamadık işte. (Tunç, 2021: 230-231-232).

Şebnem babasının hastalığı nüksesince nevrotik davranışlarla parkta oturan kadınlara sapkın hareketler yapar. Olayı duyan Şebnem babasının yaptıklarından utanç duyar. Utancın yarattığı psikolojiyle dengesiz tavırlar Şebnem'e de geçer. Babasının yaptığı hareketten kıyasıya utanmasına rağmen onun hareketine kahkahalarla güler. “Babası parktaki kadınlara orasını gösteren bir evlat olmanın utancından yüzüm yanıyordu benim. Bir an yanıyordum, sonra arsız arsız gülüyordum” (Tunç, 2021: 402).

Şebnem Uluç Müdür'ün intikamını almak için ikisinin birlikte olduğu anları kayda almak ister. Fakat Uluç Müdür birlikteliklerine ortak olması için yanında bir üçüncü olarak oyuncu bir adamı getirir. Olay bitip video ortalıklarda yayıldıktan sonra oyuncu adamın bir yerlerde konuşması müdürün erkekliğine daha da zeval getireceğinden konuşmaması için suikasta kurban gider. Şebnem bu adama sebep olduğu için vicdan azabı duyar. “Televizyon dizilerinin sevilen oyuncusu bugün akşam saatlerinde kendini beşinci kattan atarak intihar etti." "Benim yüzümden öldü! Benim yüzümden öldü! Benim yüzümden öldü! "Taşı şimdi bu azabı taşıyabilirsen..." (Tunç, 2021: 434).

- Ego Savunma Mekanizmaları Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Osman çocukluğundan yetişkinliğine kadar kendini kötü gördüğü olaylardan soyutlamak için gerçeği görmezden gelerek onu yadsıyan bir savunma mekanizması geliştirir. Teoman'ın karsına yaptıklarını bilmesine rağmen hiçbir şekilde buna karşı koymayarak

görmezden gelir. “Osman Berlin'den altı saat önce gelmişti. Yetmiş küsur saat önce olup bitenlerden habersizmiş gibi yapmıştı. ... Mükemmel yalan söyler, harika bir şekilde inkâr ederdi. ... Benim gözlerimden ateş çıktığını Osman da görüyordu. Görmemiş gibi yapıyordu. ... Osman kötü kokunun kaynağını kurutamayınca, yokmuş gibi yaptı” (Tunç, 2021: 17,32,44,47).

Şebnem annesinin Osman gibi kendisini yok sayabilecek karaktere sahip biri olarak düşünür. “Olup biteni öğrenince annem kalp krizi geçirecekti. Ölecekti. Belki de hiçbir şey olmayacaktı. “Öyle birini tanımıyorum, benimle bir ilgisi yok,” diyecekti. Diyebilirdi. Annem bunu yapabilecek biriydi” (Tunç, 2021: 50).

Şebnem, kocasının onu başka bir kadınla aldatıp gece eve geldiğinde üzerindeki samsara kokusunu aldığı anda çıldırır. Çıldırdığı asıl mesele Osman’ın onu aldatmış olması değil eve getirdiği samsara kokusunun etkisidir. Çünkü bu kokuyu küçükken annesi kullandığı için kokuyu duyumsayınca annesinin babasını aldatma hadisesi aklına çağırır. Bu yüzden çocukluk yarası depreşmiş olup annesine olan asıl öfkesini bahane ile yön değiştirerek Osman’a yansıtmış olur.

“Osman' a boğazım yırtılırcasına bağırırken, gözlerimin önünde Samsara süren annem ve annemin bacaklarını arasında kır saçlarını, kenarında nohut kadar, siyah, iğrenç bir et beni olan tıraşlı ensesini gördüğüm Süleyman Amca vardı. ... Beni deli edip kavga çıkartmama neden olan Samsara kokusuydu. ... Osman kokuyu eve taşımış, beni delirtmişti” (Tunç, 2021: 69).

Romanda yazar tarafından benliğin korunma mekanizması olan unutma hadisesinin neden gerçekleştiği Şebnem’e düşündürür.

“...ruh hafızasını konuşturmaya başlıyor. O konuştukça beden olup biteni hatırlıyor. Beden hatırladıkça ruh acıyor. Ruh acıdıkkça damarlardaki kan çırpınıyor. Kan çırpındıkça mide yükseliyor. Mide yükseldikçe safra fışkırıyor. Safra fışkırdıkça mide ve boğaz ve ağız yanıyor. Mide ve boğaz ve ağız yandıkça gözyaşları sel oluyor. ...Sonunda unutma geliyor. Erteleme daha doğrusu hatırlamayı erteleme. Ruh ve beden iş birliği yapıyor. Olup biteni derinler de bir yere saklıyorlar” (Tunç, 2021: 112-113).

Şebnem Gün vefat edince onun acısını bastıra bilmek için entelektüel savunma mekanizması geliştirerek günün cenazesi için gelecek ambulansın önceden cankurtaran olduğu bilgisini vererek güler. Asıl nedenden duyduğu derin üzüntüyü hissizleştirmek adına farklı bilgilerle olayı anımsamama çabasına girer (Tunç, 2021: 255).

Şebnem evli olan üniversitesi hocası Haluk Bey ile beraber olunca büyük bir suçluluk duygusuna kapılır. Çünkü Haluk Hoca’yı babasına çok benzettir. Onunla beraber olurken sanki babasıyla oluyormuşçasına büyük bir suçluluk duyar. “Berbat bir aşktı. Yaşadıklarımın en

kötüsü. İlk kez içimi böylesine kanırtan bir suçluluk duygusu çekiyordum. ...Hem adamla sevişiyordum hem vicdanımın ağrısından uyuyamıyordum” (Tunç, 2021: 269).

- İçgüdü Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Osman, Şebnem’e yapılan kötülüğe sessiz kalarak görmeyişinden doğan kendine öfkesi, narsistik bir karakter yapısına sahip olduğu içinde açığa çıkan yıkıcı yok edici öfkenin yansımaları Şebnem’le sevişirken onunla öldürürcesine sevişerek çıkartmaya çalışır. Aynı şekilde Şebnem’de Osman’ın görüp de görmezden geldiği şeylere takındığı tavır Şebnem üzerinde yıkıcı yok edici bir öfke yaratır. Bu öfkesini Şebnem de Osman’la sevişirken sanki birbirlerini öldürmek istercesine sevişirken çıkartır. “Beni sevişirken öldürmek istiyordu. Kalbinin düzensiz atışından anlıyordum. Ben de aynı şeyi istiyordum. Onu sevişirken öldürmek istiyordum” (Tunç, 2021: 33).

Şebnem yaşadıklarından dolayı babasını, annesini, babaannesini, eşi Osman’ı, onun kardeşi Teoman’ı sorumlu tutarak onları cezalandırmak için bile isteye yok etmenin güdüsüyle kendi öz yıkımı için uğraşır. Şebnem güzelliğini yıkıcılığının nesnesini olarak kullanır. Öz yıkımı için güzelliğinin etkisiyle kendisine çabuk bağlanan erkekler ve erkek dergisine verdiği pozlar hep bu yıkımı gerçekleştirmek, anne-babasının ona yaşattıklarının öfkesini onlardan alacağı intikamla varlıklarını bayağı bir kız statüsüne düşen kızlarının utancıyla yaşatmaya çalışır. Şebnem bunca zamana kadar kendisini hep yok etmenin peşinde olur. Tüm yaptıklarını kendi ön yıkımı gerçekleştirmek için planlasa da ölümün ucuna geldiğinde kıyasıyla yaşamak istediğini anlar. (Tunç, 2021: 46,104,108-109, 190-191,239,292).

“Yeşil Peri Gecesi’nin ismi hiç anılmayan, fakat Kapak Kızı romanından ötürü Şebnem olduğunu bildiğimiz anlatıcısının macerasını da özetler aslında: Şebnem, intikam amacıyla çıplak poz vererek kendi yıkımını başlatır ve oraya kadar her şey yolundadır. Verdiği poz onu bir gölge gibi takip ederek olmadık yerlerde karşısına çıkar, ailece yenilen bir yemekte örneğin, yine de her şey yolundadır. Şebnem, lisede kendisini taciz eden öğretmeniyle, tıkr tıkr işleyen planı sayesinde ve harika bir zamanlamayla “basılır” ve oraya kadar da her şey yolundadır. “İstanbul’un Allah’ı” Uluç Müdür’ün ahlaksız teklifini ilkinde kabul etmese de daha sonra bunu kabul etmekle kalmayıp, ülke çapında bir skandal yaratır ve -tabii ki yine- her şey yolundadır. Kısaca, Şebnem’in kendi hayat filmindeki düşüşü hep devam eder ve her şey, her zaman yolundadır. Onun yolu düşüştür çünkü. Şebnem, bilerek ve isteyerek kendi öz yıkımını kurgulayan, kendi ateşine odun atan ve kendi ruhunu yaptığı her kötülükle biraz daha ortaya çıkaran bir karakterdir” (Özkan, 2018: 131).

Şebnem kendine yöneltilen nefret ve sevgisizliği diline de yerleşir. Ondan nefret eden kişilerden bahsederken onlardan aşağılayıcı sıfatlarla bahseder. Hepsine bir küçük düşürücü sıfatlar takarak bahseder, içindeki yıkıcı nefreti bu şekilde dışarıya yansıtır. “...anam gibi

orospu olayım istiyor. ...Orospu çocuğu Teoman... ...oğullarınız birer orospu çocuğu...
...Bir, ben orospu değilmişim...” (Tunç, 2021: 21,38,118,304).

Şebnem ne kadar yıkıcı güdülerle Osman’dan nefret etse de yine de içindeki eros güdüsüyle Osman’a acıma duyar. “Osman'ın saf tarafını (hala), acıyarak seviyordum. Birkaç ay önce kır saçlı başçıyla resmen kırıştırdığımı görmezden gelmiş olmasına rağmen, onda hala saf bir taraf bulabilecek kadar saftım” (Tunç, 2021: 152).

Şebnem ve babası Cavit Bey’in ölüm içgüdüğü benliklerini çevrelese de tüm kötülöklere rağmen hayata sıkı sıkıya bağlanırlar. Yaşamak için adeta çırpınırlar.

“Biz babamla birbirimize çok benziyoruz. Nedense yaşamak istiyoruz. Yenilen pehlivanlarız, gürşe doymuyoruz. Hayat canımıza okudukça (hayatın canımıza okumasına izin verdikçe böyle zırlı zırlı ağlayarak), yaşamakta daha beter ısrar ediyoruz. ...O zaman anlamalıydım aslında, her şeye rağmen yaşamak istediğimi. Ölüm arzum ile yaşama isteğimin sürekli birbirini ezdiğini. Zihnimde, ikisinin arasında bir yerde Osman'ın durduğunu. ...İnsan ölümün eşğinde bile olsa unutulmadığı için seviniyor. Unutulmak çünkü ölümün provası, hatta bin beteri.” (Tunç, 2021: 235,293,445).

Şebnem’in birlikte olduğı üniversite hocası Haluk Bey, her seferinde ayrılıp barışmasına bahane olarak aşk adı altında olduğunu söylese de asıl sebebi ilkel benliğin getirdiğı libidal isteklerin doyumunu şehvet duyduğı Şebnem de çıkarma isteğidir. “Gözlerime bakıyor yine. Ama o ışıklı gözlerde bu kez aşk değil şehvet açıkça okunuyor. Temel içgüdü işte. Eşeğe altın semer de vursan, libido gene libidodur” (Tunç, 2021: 275).

3.2.5. Suzan Defter Romanında Rastlanan İzlekler

- Oidipus Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Romanın ana karakterlerinden olan Ekmel Bey dedesinin ölümü arzuladığı gibi kendisinin de yaşadığı dünyada niye yaşadığını bilmediğinin yazacağı günlük defterinin bittiğinde ölümünün de tıpkı dedesini bulduğı gibi onu bulmasını ister. Ekmel Bey’in kendi karakterizesini tarif ederken o dedesinin babasının arasında gidip gelen ve annesinde duraklayarak özdeşleşmesini gerçekleştirdiğini söyleyen bir adamdır (Tunç, 2016d: 8,10,64).

Avukat olan Ekmel Bey, işinden, kızından, eşinden ve evinden ayrılarak babasından kalan eve yerleşir. Burada hayatının manasızlığını sorgulayarak günlerini geçirir. Onun için evin neyi simgelediğini kendi kendine sorar. Sigmund Freud’un ev simgesinin rahime denk gelen bir karşılığının olduğunu ifade ettiğı gibi oda evin ana rahmini simgelediğini ifade eder. (Freud,1900’den akt. Muradoğlu, 2021a: 86,93). Ev onun için ana rahmine kaçıştır. Ekmel Bey, ilk travma olan doğmanın kaygısını yine ona dönme arzusu güderek yani eve sinerek kendini yok etmeye çalışır. Ekmel Bey’in anne ve babası mutsuz bir evliliğı mecburiyetten

yürütürler. Annesi babasını hiç sevmediği için bu evi ev gibi yapmaz (Tunç, 2021: 24,36,40,113).

Ekmel Bey'in annesi ile babasının birlikteliği bir aşk evliliği değildir. Çok ister Ekmel Bey gerçekten ailesinin bir aşk evliliğiyle evlenmiş ve birbirlerini çok seven bir karı koca olsun. Hiç olmazsa en azından babası değilse bile annesinin bir aşk hikâyesi olsun ister. Fakat annesi, babasına karşı o kadar katıdır ki babası ona ne yaparsa yapsın annesi asla karşılık vermeyerek kayıtsız kalır. Babası, karısının bir tepki vermesi için onu aldadır, ona aşkla yaklaşır ya da tam tersi şiddet dili ile iletişim kurmaya çalışsa da karısı inatla karşılık vermeyerek karşısında taş gibi kalır. Ekmel Bey'in annesi kocasıyla istemeyerek evlendiği için adeta o hiç yokmuş gibi aşkına kayıtsız kalarak onu cezalandırır (Tunç, 2021: 52,54,100,118).

“Ekmel Bey'in anne-baba ilişkisi, kahramanın roman boyunca devam eden hiçlik ve yalnızlık duygusunun arka planını oluşturur. Günlüklerinde dile getirdiği hatıralarında bahsettiği şey, anne ve babası arasındaki sevgisizliğin adeta genetik miras gibi kendisine kaldığıdır. Ekmel Bey'in aile içi ilişkilere dair en çok üstünde durduğu konu, annesinin babasına karşı olan sevgisizliği karşısında babasının tek taraflı sevgisinin onu ne şekilde tükettiği ve tüm bu sahneleri çocukluğu boyunca anlamlandırma çabası olur” (Başer, 2020:127).

Baba ve anne ile özdeşleşen Ekmel Bey onların hayatlarında şahit oldukları iyi kötü ne varsa kendi hayatında yansımalarını bulur. Baba gibi avukat olan Ekmel Bey onun gibi eşini aldatan adam olarak anne ve babasının mutsuz evlilikleri kendi evliliğine de sirayet eder ve mutlu bir birliktelik yaşayamaz. Mutsuz evliliğinde aşksız ve karısına kayıtsız kalışı annesi ile özdeşleşmesinden kaynaklanır. Ekmel Bey'in karakteri ve bunalım halindeki tavırları tamamen anne ile babayı sağlıksız bir şekilde içselleştirdiğinden kaynaklanmaktadır. Günlüğün genel çerçevesine bakıldığında bunun Ekmel Bey tarafından da idrak edildiği görülmektedir.

“Evliliğimin her pazarı diğerinin aynıydı. Her pazar günü karımla birbirinden uzaklaşarak kuruyan iki su damlası olduk. Annemle babam her pazar birbirlerini erittiler. ...Babam avukattı. Ben de stajımı bitirip avukat olduğumda... ...Benim ikinci hayatım babamınkiyle kıyaslanmayacak kadar zayıftı. ...Annemin hamurunda aşk yoktu. Babam annemin aşkı içinde çırpınıyordu. Ben anneme çekmişim” (Tunç, 2021: s.44,52,54,56, 60).

Ekmel annesindeki bu katılığın sebebini hep merak eder ve keşke onunla konuşa bilseydim diye içinden geçirir. Erkek çocuklarının anneye olan ilk cinsel hazzın izleği Ekmel Bey'de de görülmektedir. Annesini çıplak gördüğünde ilk baktığı yerin göğüsleri olduğunu söyler. Bu iki göğüsün bilincin de çağrışımıyla bir göğsün babası bir diğerinin de annesi

olduğunu simgelenir. Bu bakış açısı Melanie Klein'in ortaya koyduğu kuramla ilişkilidir (Klein, 1957'den akt. O. Koçak ve Y. Erten, 2011: 21). Çünkü memeyle tanışan bebek memeyi iyi meme ve kötü meme olarak kategorize eder. Erkek çocuğunun ilk sevgi yatırımı anneye olduğu için Ekmel'in anne olarak gördüğü memeyi iyi, baba olarak konumlandığı memeyi kötü meme olarak simgeleştirir.

“Öldüğü gün sesini tümüyle unuttuğum, uzun süre hatırlamaya çalışıp sonunda vazgeçtiğim annem. Tunçtan dökülmüş melek heykeli annem. ...içindeki büyük boşlukta ne türlü bir âlem yaşattığını merak etmekte çok geç kaldım. ...Çocukken annemin en çok göğüslerine bakardım, iki göğsünün arasında sert bir boşluk vardı. İki göğüs birleşmezdi. Ateşim çıktığında annem beni kucağına alırdı. Başımı iki göğsünün arasına koyardım. Biri annem, biri babam diye düşündüğüm anda, göğüs kafesinin sertliğini hisseder, kalbinin bana yabancı, beni yabancılayan sesin den korkar, başımı çekerdim hemen. Annemin bağrını tanımadım desem yeridir. Hâlâ duyarım kalbinin güçlüve öfkeli gürültüsünü. Yine de öldüğünde asitli bir acı dolaştı içimde. Sanki çınlıplak sahneye çıkmışım. Artık bana dileyen dilediği kötülüğü yapabilir, öylesine savunmasız ve yalnızım” (Tunç, 2021: 40,110).

Ekmel Bey annesinin babasına olan katılığında kalbinin kapılarını arada sadece üç oğulları için aralar. Bu zamanlarda annenin gösterdiği ilgi hiçbir zaman Ekmel'i doyurmamıştır. Anneden temin etmek istediği ilgi ve alaka ona yeterli gelmediği için bu istediği hep yarım kalır. Tam anlamıyla doyuma ulaşmayan duygularının karşılığını Ekmel hayatına giren kadınlarda annesinden birkaç iz arar. İlk matematik öğretmenin ona yaklaşımı, bir annenin bakım verdiği çocuğuna sevgiyle yaklaşmasından çocuğun duyduğu sevgi hazını yaşatır. Sonrasında evini görmeye gelen ve sohbeti ilerletip arkadaş oldukları Suzan Hanım'ın o gün gelmemesini düşünmemeye çalıştıkça aklına annesinin gelmesi bu yoksunluğunun en büyük yansımasıdır.

“Hayat hanımdan her çarşamba saat dörtten altıya kadar matematik dersi alıyordum o yıl. Üçüncü derste ensemde başlamıştı kadın, kısacık kesilmiş saçlarımin terli diplerini okşayarak. Belkemiğim boyunca yürüyen bir ürperti, pembe ojeli, sivri tırnaklı, bodur parmakların sırtımda bıraktığı izler. Hayvansılığımı yaşamamın ilk dehşetini tattıktan ve sıradan gerçekliğini kanıksadıktan sonra... ..Suzan Hanım bugün gelmedi. Ya bir daha hiç gelmezse diye korktuğum için onu düşünmemeye çalıştım. Onu düşünmemeye çalıştıkça annemi daha çok hatırladım, bu beni daha çok yaraladı” (Tunç, 2021: 50,56).

Ekmel Bey'in babası da kendi babasıyla oidipal çatışma içinde oldukları bir baba-oğul ilişkisi sergiler. Dedesi hayata karşı oluşan bıkkınlığıyla sessizliği kendine bir düstur edinerek bir karakter sergilemişse babası ise bir o kadar kendi babasına inat çok konuşur. “Babam (babasına inat) çok konuşurdu.” (Tunç, 2021: 62).

Romanın diğer ana karakteri olan Suzan'ın babası kendi ailesinden habersiz olarak nikâhsız bir karısı ve çocuğu vardır. Baba ile abinin birbirleriyle olan ilişkilerinde çatışmalar

mevcuttur. Baba, oğluna ve kızına iyi baba profilini göstermez. Babalarının ondalardan habersiz gizlice kurduğu diğer ailesi yüzünden kızgındırlar. Suzan'ın abisi diğer kadından olan kardeşinin bu olayda suçunun olmadığını asıl suçun babasında olduğunu dile getirir.

“...abimle duvar gibi küs; bizden gizlediği nikâhsız bir karısı, bizden gizlediği sümüklü bir oğlu, bizden gizlediği bir evde terlikleri, pijaması ve silahı olduğunu ölümünden sonra öğrendiğimiz; hayatımıza sadece misafir olmuş, hayatımızdan çıktıktan sonra ardında çok ses bırakmış olan yakın-yabancı. ...Abim de tutturmaz mı, ‘çocuğun bir suçu yok Derya, suçlu babamız’ diye” (Tunç, 2021: 15,19,21).

Hayat şartlarının değişmesiyle Suzan'ın abisinin fikren ve zikren düşünceleri de tamamen değişir. Düne kadar babasında kızdığı, yadırgadığı ne varsa soya çekim olarak babasının içselleştirdiği her özelliğini karakteri üzerinde gösterir. “Ondan mıydı bir zamanlar yumruk yumruğa dövüştüğün babamı hayırla anıp kaplan sırtı mermerden mezar yaptırman, babamın saatini takman, imzanı onunkine benzetmen, kıymetli şirketinin birinci kuruluş yıldönümünde Ataköy Camii’nde babamın ruhuna mevlit okutman?” (Tunç, 2021: 69).

- Elektra Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Suzan/Derya ve abisi anne yokluğunda babaannesi yanında büyüyen babasının diğer ailesinde ve işlerinden fırsat buldukça annesine çocuklarını görmeye gelen ve bu evin ve çocuğun sırrını ölünceye kadar saklayan bir tiptir. Bu yüzden Suzan/Derya ve abisi baba sevgisinden mahrum büyürler. Annesini altı yaşında kaybeden Suzan/Derya, babasından da görmesi gereken ilgi ve alakayı göremeyince babaya yönelik olan evgi nesne yatırımını olduğu gibi abisine atfeder. Abiyi babayla özdeşleştirerek babaya duyulacak olan tüm duygu abisine yansıtır.

“Abimi sayfalarca yazabilirim. Büyük aşkı. Hayatıma giren tek erkek. Ruhuma en çok sokulan erkek. ...Ama her şeye rağmen, şu kahrolası dünya üzerinde benim kimim var? diye kendime sorduğumda aklıma gelen tek isim: abim. Şu kahrolası dünya üzerinde ben en çok kimi sevdim? diye sorduğumda da. Babam. Arada bir geceleri eve gelip gittiğini, günlerce ortadan kaybolduğunu hatırladığım; abimle duvar gibi küs, bizden gizlediği nikâhsız bir karısı, bizden gizlediği sümüklü bir oğlu, bizden gizlediği bir evde terlikleri, pijaması ve silahı olduğunu ölümünden sonra öğrendiğimiz; hayatımıza sadece misafir olmuş, hayatımızdan çıktıktan sonra ardında çok ses bırakmış olan yakın-yabancı... Abim babamdı.” (Tunç, 2021: 15,81).

Suzan/Derya kendi babasından tadamadığı sevgiyi bir başka kadından olan üvey kardeşinin tatmış olmasından dolayı ona karşı yaklaşımını da negatif olarak kurmasına sebep olur. Babasının nikâhsız evlilikten olan çocuğunu abisi kabul etse de Suzan/Derya bu durumu sindiremez. Kendi çocuklarına sevgiyi veremeyen bir adamın başka bir çocuğunun olması

Suzan/Derya'yı öfkelenendirir. “Abim de tutturmaz mı, ‘çocuğun bir suçu yok Derya, suçlu babamız’ diye. Onu biliyoruz abicim, tek suçu bu olsa, iyi. Suçunda vuruldu babamız, hesaplaşma, ödeme, her neyse. ... Ben istemiyorum kardeş mardeş. Babam bile olmamışken doğru dürüst, ne kardeşi!” (Tunç, 2021: 19,21).

Suzan/Derya tüm sevgisini abisine yüklemiş olsa da küçükken ara sıra gelen babanın onu sevindirdiğini düşünür. Fakat babası onlar uyurken hemen gitmesi tekrar bir hayal kırıklığı yaşamasına sebep olur. Bu yüzdendir ki arzuladığı sevgiyi babasından alamayacağının bilinci onu abiye yaklaştırır. “Yine de babamdı. Eve geldiği nadir gecelerde içime dolan sevinçle uyurdum. Aynı sevinçle uyanacağımı sanırken çoktan dönmüş olurdu kendi âlemine, bizi babaanneme teslim edip” (Tunç, 2021: 37).

Suzan/Derya'nın tüm sevgi yatırımı abisine olduğu için tıpkı bir babayı anneden kıskanan bir çocuk gibi o da abisinin hayatına giren kadınları onu elinden alacaklar diye kıskanır. Abisini en az kendisi kadar seven gerçek Suzan'ı kıskanır. Abisinin ona gösterdiği samimi sevgi kendisinden koparılan sevgi parçacıkları olduğu için Suzan/Derya bunu kabul edemez ve sürekli olarak abisinin ondan ayrılmasını içten içe arzulamaktadır. Bu sayede bölünen sevgi sadece Suzan/Derya'nın olacaktır.

“Ama biz aynı erkeği seven iki kadındık. Aşkımız ve acımız birdi. ... Abim bana kalamazdı biliyordum. Ama onu benim kadar sevmeyecek bir kadının olmasını da istemiyordum. Suzan onu benim kadar sevebiliyordu. ... En çok adaya giderdik, Heybeli ye. Bir pazar günü yine gidecektik. Ama abimin sinemada Suzan'ın saçlarını öptüğünü görmüştüm. Çok kıskanmıştım, içim alev alev yanıyordu. Abim karşımızda oturuyordu. Uzandı, Suzan'ım yanağını okşadı, içimde yine bir ateş parladı. Üşüdüm deyip içeri girdim. Kulaklarımda kıskançlığın soluk soluğa sözleri” (Tunç, 2021: 29,31,48).

Toplumsal düşünüş olan ateşle barutun yan yana durmaz görüşü Suzan/Derya'nın babaannesi içinde aynı şekilde teşkil ederek enstest ilişki korkusundan dolayı babaanne, abi ile kız kardeşinin aynı odada kalmamalarının gerektiğini söyler. “Büyüdüğümüzde babaannem abimle aynı odada yatmamızı istemeyip beni kendi odasına taşımaya kalkınca Abim ‘saçmalama babaanne’ dedi, ‘ne ilkel düşünceler bunlar!’ Ben de ‘seninle aynı odada yatmam, çok horluyorsun’ dedim” (Tunç, 2021: 79).

Suzan/Derya can sıkıntısının verdiği etkiyle sırf dışarı çıkıp bir değişiklik yapabilmek için evinin satılık ilanını veren Ekmel Bey'in evini görmeye gider. Ekmel Bey'le tanışan Suzan/Derya, aslında adının Derya olmasına rağmen isminin Suzan olduğunu söyler. Bunu söylemeye iten etken hayatının merkezi konumundaki abisinin sadece kendisine ait olduğu düşündüğü sevgisini bölüp Suzan'a vermesiyle Ekmel Bey'e onun adını kendi adıymış gibi söylemesi bu bölünen sevgi parçasını gerçekte olmasa bile ruhen geri alma çabasıdır. Hep

Suzan'ın yerinde olmak arzusu onun adını sahiplenerek kısmen de olsa gerçekleştirir. Ekmel Bey'i görünce onu kendi babasının özellikleriyle mukayese ederek baba izini yeni tanıştığı bir adamda arar.

“Keşke adım Suzan demeseydim Ekmel beye. Adım Derya ve siz babama hiç benzemiyorsunuz. Babam kaba bir adamdı, sevgisini göstermekten hoşlanmazdı. ...Şık bir adam Ekmel Bey. Kar gibi bir gömleğin üstüne saman sarısı hırka giymiş, yün, iyi cins. Kır saçlı, etkileyici, yakışıklı. Babam da yakışıklı sayılırdı. Ama giyim tarzından nefret ederdim.” (Tunç, 2021: 37,39).

Suzan/Derya, abisinin evlenebileceği bir adam olarak görmediği Cihanla evlenir. Fakat onun babasızlık yarası abisini babasının yerine özleştirmesi sağlıklı bir evlilik yapmasına engel olur. Çünkü sürekli olarak Cihan'ı abisinin özellikleriyle mukayese eder. Cihan samimiyetle karısını çok sevse de Suzan/Derya abisindeki sevgi yatırımı kocasına yön değiştiremediğinden aynı samimiyetle eşini sevmeyip sürekli onda abisinin izlerini arar. Abisinin evlenme dediği adamla boşandığında abisinin kazandığını söyleyen Suzan/Derya, aslında sırf abisi haklı çıksın istediği için eşinin onun için her şeyi yapabileceğini fakat onun, eşiyle aynı duyguları taşımadığını söyler (Tunç, 2021: 81,83,85,103).

Ekmel Bey'in evin rahim olduğu görüşü Suzan/Derya'yı düşündürür. Ailesinden kalan Bahriye'deki evin ellerinden gidişinde çok aç ıktığını duyumsar. Eski eşiyle sağlıklı gerçekleşen bir evliliği olmasa da güvenli alan olarak bilinen evlilik müessesesi adı altında birleşirler. Evliliğinin dağılmasıyla evini kaybeden insanın güvensizliğiyle günlerce bir evde kapanıp geçirdiği inzivayı düşünür fakat bunu Ekmel Bey'e anlatmayıp Yunus'taki Evinin annesini çağrıştırdığını söyler.

“İnsan hayatı bir rahim arayışından ibarettir,” dedi Ekmel Bey, “ev rahimdir. Bundandır kendimize bir ev aramamız. Evi olan insan ne şanslı!” Birden anladım Bahriye'deki ev elimizden gittiğinde neden çok acı ıktığımı; neden evden çıkma korkusuyla hasta olduğumu. Cihan'dan ayrılınca eve kapanarak kendimi nasıl tedavi ettiğimi anlatmadım da "Ne zaman Yunus'taki evi hatırlasana, annem aklıma geliyor,” dedim. Resimlerine bakarak hatırasını canlandırmaya çalıştığım anneme giderek benzediğimi fark ediyorum” (Tunç, 2021:).

Suzan/Derya'da dinmeyen elektrik çatışma sürekli olarak abisine olan bağlılığını perçinler. Abisinin dâhil olmadığı bir an bile yoktur. Sürekli olarak onun hasretini çeker.

“Ruhumda iyileşemez bir yara var: abimi çok özliyorum, gördükçe daha çok. ...Bavulu doldurmaya başladım ağlayarak: Sensizim abi, sensizim. Kimsesizim. ...ben de abime bakıyorum bakıyorum... diyorum ki sonra: karşı karşı dururken yüzüne hasret kalsam. ...Benim bir şey isteyecek kimsem olmadı. Annem yoktu, babam ortadan kayboldu, babaannem yaşlı, ahimin bana ihtiyacı var. Şu hale bakın. Cihan'dan manasızca her şeyi istedim, yapmaya hazırdı, ama samimiyetime inanmadı- değildim

zaten. Çünkü ben Derya'yım, abimi anlıyor, hak veriyor ve hâlâ çok seviyorum.” (Tunç, 2021: 83,85,113,115).

- Rüya Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Ayfer Tunç annesinin ölümünden sonra kendini yoğun bir psikoloji okumasına verdiğini ondan sonraki süreçte bu metni ele aldığını söyler. Romanda da Suzan/Derya'nın görmüş olduğu rüya bir vicdan azabının yaratmış olduğu bir süpereo ile karışık bir cezalandırma rüyasıdır. Bunca zaman abisi ile Suzan'ın ayrılmasını içten içe dilemesinin, abisinin onu çok sevdiğini lanse ederek Suzan'ı kışkırtmaya çalışması, ilişkileri boyunca sürekli aralarını bozmaya çalışması, abisinin ortalıklarda olmadığı zaman sevgilisini değil de onu görmeye geldiğini söyleyerek ona acı çektirmiş olmanın verdiği bastırılmış suçluluğu gördüğü rüyada açığa çıkar. Rüyada Suzan/Derya'nın sürekli olarak düşme rüyaları görmesi abisini kaybetme korkusunun şekil değiştirmiş hali olduğu varsayılabilir (Tunç, 2021: 47,49).

Suzan Defter metni Ayfer Tunç'un kurgulamış olduğu yapıda aynı anı birlikte yaşayıp tanıklık eden iki insanın zihinlerinin bir karşılaştırmasını yaptığı günlük formatıyla Ekmel Bey'in tuttuğu günlükte ki bu çift rakamlara tekabül etmekte olup onun aktarmış olduğu Suzan/Derya'nın görmüş olduğu rüyayı aktarır. Rüyada Suzan/Derya'nın iki ev arasında bir ipte yürüdüğü ve bu ipin ucundaki ev alevler içinde yanarken diğer evin odaları bomboştur. Yine düşmekten korkarak boş odalı eve gider. Freud'unda ifade ettiği gibi girip çıkılan nesneler kadın genitalini simgelemektedir. (Freud,1916'dan akt. İdemen, 2016: 89,94-95,132). Boş olan evin açılan pencerelerinden içeriye dolan boşluk anlatıcının ölüm hissiyatını verdiğini söyler. Rüyanın yorumu olarak irdelendiğinde bu pencerelerden giren boşluğun bebeğin doğumu anıyla bebeğin anne rahminden kopup annesi ile ilişkisinin kopma manasını çağrıştırmaktadır. Anlatıcı bir yanan ev bir boş eve gidip gelmesiyle de en sonunda uyandığını söyler. Rüyada sürekli olarak bir yerden gidip gelme hadisesi uyanma niyetini çağrıştıran eylemlerdir. (Freud,1900'den akt. Muradoğlu, 2021a:521).

“Rüyasında iki ev arasında gerili bir ipin üstünde yürüyormuş. İpin bir ucundaki ev alev alev yanıyormuş, diğer ucundaki evse boş odalarla doluymuş. Düşmekten çok korkuyormuş. Boş odalarla dolu eve gitmiş. Ama evin boş odalarının pencereleri açılmaya, içeriye boşluk dolmaya başlamış. Toprağa gömülmek gibi bir şey olduğunu hissetmiş bunun, ölüm yani, korkmuş, kendini boş odalarla dolu evden dışarı atmış. İpin üstünde yürüyüp alev alev yanan eve gitmiş. Boşlukla dolan evde korkudan buz gibi olduğu için, ateş başlangıçta iyi gelmiş. Ama sonra cam yanmaya başlamış. Tam saçları tutuşacakken kendini dışarı atmış. Bir evden diğerine yürümeye başlamış ipin üstünde. Bir evden diğerine. Boş evden yanan eve. Yanan evden boş eve. Durmaksızın” (Tunç, 2021: 68,70).

Suzan/Derya'nın tutuğu günlükte rüyanın Ekmel Bey tarafından görüldüğü ifade edilir. Rüya da iki ev vardır ve birinin yanmakta olduğu diğerinin boş olduğu adamın ipin üzerinde bi o eve bir diğer eve gittiğini söyler. Aynı şekilde bu da bir korku rüyasıdır. Ev anneyi niteleyerek Ekmel Bey'in ana evine taşınmasının etkisiyle anne özlemi çağrışmaktadır. “Ekmel Bey tuhaf bir rüya anlattı bugün. Biri yanmakta olan diğeri boş iki ev arasında gerili ipte yürüyormuş. “Biri karınızın evi, öteki sizin,” dedim” (Tunç, 2021: 71).

Suzan/Derya vicdan azabı duyduğu ve bunun için derinlere bastırıldığı abisinin sevgilisi Suzan'ı rüyasında görür. Rüyasında babaannesi Suzan'ın saçlarını keser, Suzan saçları kesildiği için durmadan ağlar. Suzan/Derya, onun değil kendisinin saçlarının kesilmesini isteyerek babaannesine yalvarır. Uyandığında gerçekten Suzan yerine kendini ağlar bulur. Suzan/Derya'nın görmüş olduğu bu rüya süperegodan kaynaklanan vicdan azabından ortaya çıkan bir cezalandırma rüyasıdır. Rüyadaki saç kesilme eylemi iğdiş edilme manasına gelmektedir (Freud,1900'den akt. Muradoğlu, 2021a: 384). Babaanne Suzan'ın saçlarını keserek onu iğdiş ederek cezalandırır. Buradaki iğdiş edilmenin manası kız çocukları doğuştan iğdiş edilmiş olarak doğduklarından penis yoksunluğu yaşadıkları için bundan dolayı aşağılık kompleksine kapılmaktadırlar rüyayı gören kişi olarak Suzan/Derya'nın ise abisinin sevgilisinin saçlarını babaannesine kestirerek ki burada babaanne otoriter gücü simgeleyerek Suzan'ı yoksun bırakarak abisinin gözünde itibarsızlaştırmayı arzulamaktadır. Fakat süperegounun devreye girmesiyle arzuladığı isteğini babaannesinin gerçekleştirmesiyle azap duyduğundan abisinin sevgilisinin değil de kendi saçının kesilmesini diler. Uyandığında ağlayanın Suzan değil gerçekte kendinin olduğunu görür. Bu bir vicdan azabından kaynaklanan bir rüya olsa da idden kaynaklanan hazzında gerçekleştiği görülür. Çünkü saç kesilen kendisi değil abisinin sevgilisinindir.

“Gece çok kötü uyudum. Babaannemi gördüm rüyamda. Yine Suzan'ın saçlarını kesiyordu. Suzan ağlıyordu. Ben babaanneme benim saçlarımı kes, onunkileri bırak diye yalvarıyordum. Uyandığımda yastığım sırlıslıklamdı. Hâlâ uyanmamış olmalıyım ki, 'ama ağlayan Suzan'dı, neden benim yastığım ıslak?’ diye mırıldanırken buldum kendimi” (Tunç, 2021: 77).

- Esere Yansıyan Yaratıcı Yazar Etkisi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekler

Ayfer Tunç günlük tutmakla arasının iyi olamadığını tutsa da devam etmediğini dile getirerek ilk günlüğünü on yaşında Kıbrıs Savaşı döneminde tuttuğunu söyler. (İnci, 2014: 15). Romanda da Suzan/Derya roman tutmaya ilk defa ilkokul döneminde Kıbrıs Savaşı zamanında tuttuğunu söyleyerek yazardan esere yansıyan izleri görürüz. “Benim yine günlük

tutmaya başlamam hiç hayra alamet değil. İlk defa Kıbrıs savaşı sırasında günlük tuttum. İlkokuldaydım” (Tunç, 2021: 9).

- Katarsist (Konuşma Kürü-Baca Boşaltma) Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Suzan/Derya, Suzan’ın defter tuttuğu gibi kendisi de tutarak içini açmaktan korktuğunu söyler. Kendini defterlere gömerek içinde tutuklarını yazmak ister yazdıklarını sorup da anlamsız bulanlara bunun bir hikâye olduğunu söylerim diye düşünür.

“Suzan defter tutmuş. Kendimi kapadım yazdığım defterlere. İçimi açmaktan çok korktum. Artık yazdıklarımın bir anlamı olsun istiyorum. Bir şey söylüyor olayım. Bu ne bu, bu satırlar ne anlama geliyor? diye bir soran olursa, sanki olabilirmiş gibi, diyeyim ki: bu bir hikâye, ama biraz karışık” (Tunç, 2021: 13).

Ekmel Bey, Suzan/Derya’nın ücret karşılığında beraber yarenlik edebilmek için evine davet eder. Bu tıpkı bir psikolog edasında gerçekleşecek bir iş teklifidir. Ekmel bey içinde biriktirdiklerini birine dökme ihtiyacı duyduğu için Suzan/Derya’ya bu teklifi yapar.

“Onunla -ücret karşılığında elbette- arkadaşlık eder miymişim? “Âşıkdaşlık değil, arkadaşlık,” dedi üstüne basarak, yanlış anlamamamı rica ediyormuş. Konuşma ihtiyacı. Anlatmak. Dinlemek. ... “Bu ağır bir iş sayılmaz, öyle değil mi?” dedi, “anlatmak ve dinlemek, hepsi bu” (Tunç, 2021: 51,61).

Ekmel Bey’e gitmekten vazgeçen Suzan/Derya içinde olanları anlatmadan nasıl duracağını düşünür. Bu ani vazgeçiş içinde bastırdıklarının muhatabını bulamamak onu düşündürür. “Ekmel beye de gitmem bir daha, artık hiçbir şey anlatmam. Ama anlatamadığım şeyi içimde daha ne kadar taşıyım?” (Tunç, 2021: 105).

Ekmel Bey ile yine görüşmeye giden Suzan/Derya ona psikolojiden anladığını ve onun terapist kendisinin de hasta olarak anlatacaklarını dinlemesini ister. Bir nevi analizanın psikanalistinden katarsist eylemini yapmasını talep eder. “Ben psikoloji okudum Ekmel Bey, az buçuk anlıyorum halimden. Anlıyorum da bir işine yarıyor mu anlamak dersiniz, halimden belli değil mi yaramadığı? En iyisi siz terapist olun, ben hasta, anlatayım, dinleyin” (Tunç, 2021: 113).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Suzan/Derya abisinin uzakta olduğu için attığı mektupları sevgilisine atmayı azalttığının farkına varır. Kız kardeşi Suzan’ın açıklı halinden haz duyar. Fakat haz duymanın yanında böyle bir şey hissettiği için kendini de suçlu hisseder. “Suzan hasretle abimi

bekliyordu, evleneceklerdi; ben niye hasretle bekliyordum ki? Suzan solmaya başlayınca anladım mektupların aralandığını. Kendimi zafer kazanmışım gibi hissettim; ama aynı zamanda yalancı, suçlu, hain, içimde bir taraf çok acıyordu” (Tunç, 2021: 69).

Suzan/Derya’nın bir gece yarısı evine abisi geldiğinde niye gelmiş olduğunu düşünürken karısı Tülay’ı sevmediği için onunla kavga edip gediği düşünerek bu düşünceden hazsal bir zevk alır “Niye geldi acaba gecenin bu saatinde? diye merak ettim. Tülay’la kavga mı ettiler yoksa? Ne yalan söyleyeyim, bu ihtimal içimi sevince benzer bir duyguyla ürpertti” (Tunç, 2021: 73).

Ekmel Bey babasının annesine ihanet etmesinin cesareten kaynaklandığını bu sayede dünyaya hükmedilebilir gücü elde ettiği hele ki ihanet ederken ortaya çıkan şehvetin, korkunun ve pişmanlık duygusunun insanı var ettiğini düşünür. “Cesaret insana iyi geliyor: sana ihanet edebiliyorsam dünyaya hükmedebilirim, bir. İhanet ederken cesaret, şehvet, korku, pişmanlık duyuyorsam; sen varsın demektir ki, işte bu çok önemli” (Tunç, 2021: 82).

Suzan/Derya, abisinin sevgilisinin adını takma ad olarak kendine seçmesi aslında onun yerinde olma arzusundan kaynaklanır. Çünkü abisinin sevgisinin tek varisi kendisi olsun ister. Bu isteğini sahte olsa da gerçekleştirmesi ona büyük bir haz verir. “Suzan oluyorum. Suzan olmak beni coşturuyor. Şimdiye kadar hiç kimseye anlatmadıklarımı şehvetle, arzuyla, yaşar gibi anlatırken, ağzımdan bal damlıyor, biliyorum” (Tunç, 2021: 91).

Ekmel Bey’in babası, karısının ona ilgisiz kalışından büyük bir acı çeker. Ekmel’in annesi, kocasına bu denli acı çektirmekten haz alır. Çünkü karısı, kocasıyla isteyerek evlenmez. Bu yüzden kocası ne yaparsa yapsın onu sevemez. Tek tesellisi kocasının onun aşkından acı çekiyor olmasından duyduğu büyük hazdır. “...bu sözlerle her türlü aşktan öcünü almış olmanın verdiği derin hazla” (Tunç, 2021: 100).

Ekmel Bey’in anlattığı Suzan/Derya’nın aşk hikâyesinde babaannenin evinde sevgilisiyle birlikte olmaktan suçluluk duyduğunu dile getirir. “Babaannenin gözleri onları izliyor gibi suçluluk duyuyormuş Suzan. O ilk sevişmeden ona kalan huzursuzluk, gerginlik ve yalnızlık olmuş” (Tunç, 2021: 100).

- Ego Savunma Mekanizmaları Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Ekmel Bey ile Suzan/Derya’nın eş zamanlı olan günlükleri okunulduğu zaman aynı anıyı aynı şekilde anlatmadıkları görülür. Bu aynı anının herkes tarafından farklı şekilde algılanması, herkes için farklı bir anlam ifade ettiğini ve doğrunun tek bir doğru olmadığını göstermektedir. Psikolojide “*Sahte Anı Sendromu*” olarak nitelendirilen bu olguda insanın benlik savunma mekanizmaları özneyi korumak adına geliştirdiği kimi metotlarla geçmişinde

yaşadığı kötü anıları ya unutup ya da iyi hatırlayacağı şekilde değiştirip zihinde gerçekten böyle olduğunu ya da böyle yaşadığını sanarak hayali fantezinin bilinç üzerinde gerçeğe dönüşmesidir.

Ekmel Bey'in günlüğünde Suzan/Derya'nın arka bahçedeki manolya ağacını fark ettiğini söylerken Suzan/Derya'nın günlüğünde ağacın hangi ağaç olduğunu bilemediğini yazar.

“Arka bahçedeki manolya ağacını benden sonra ilk fark eden Suzan Hanım oldu, yıllardır gizlice büyüyen öksüz yetim manolya ağacını. "Bu manolya ağacı değil mi?" dedi şaşırarak, gençleşti. ... Gözüm bahçedeki çıplak ağaca ilişti. Dallarını yalvarır gibi gökyüzüne uzatmış. Işık... Biraz daha ışık..."Tanıyamadım, ne ağacı bu?" diye sordum. Manolyaymış” (Tunç, 2021: 38,41).

Sahte anı sendromuna metinde başka bir örnek ise Ekmel Bey'in günlüğünde rüya gören kişi Suzan/Derya'yken, Suzan/Derya'nın günlüğünde rüyayı gören kişi Ekmel Bey'dir. “Bir rüya görmüş Suzan Hanım. ...Ekmel Bey tuhaf bir rüya anlattı bugün” (Tunç, 2021: 68,71).

Yine aynı şekilde kahramanların günlüklerinde anlattıklarının çarpıtılmış gerçeklerine örnek Ekmel Bey'in İzmir'e bir duruşma için giderken yanına kendi gibi avukat arkadaşını aldığı başından geçen olayı anlatırken, Suzan/Derya'nın günlüğünde bu arkadaşı karısı olarak aktarılır.

“Bir tarihte İzmir'de bir duruşmaya gitmem gerekiyordu. ...Depoyu doldurturken birden şeytan dürttü; Nurhayat'ı arayıp, 'benimle İzmir'e gelir misin?' dedim. O da avukattı. Hoş kadındı, benden yaşça büyük, kocasından ayrılmış, esmer, dolgun, siyah gözlü. ... “Size bir kar hikâyemi anlatayım,” dedi. Yıllar evvel bir tarihte İzmir'de bir duruşmaya gitmesi gerekiyormuş. Bir aksilik olmuş, uçağı kaçırmış, arabayla yola çıkmak zorunda kalmış. Karısı da gelmek istemiş” (Tunç, 2021: 90-91).

Ekmel Bey'in babası annesinden bir türlü aradığı sıcaklığı, aşkı bulamadıkça sinirini, öfkesini savunama mekanizmalarından yön değiştirme ilkesiyle eşyalara yansıtarak çıkarmaya çalışır. “Karşı kutbunu bulamamış bir aşk dolaşırdı babamın evinde; öfke, ihanet, acı ve kin olarak. Eşyaya da sirayet ederdi bütün duygular. Abajurlar çarpar, bardaklar çatlar, duvardaki çiviler yerinden oynardı” (Tunç, 2021: 60).

Suzan/Derya, abisi yurtdışında çalışırken yazdığı mektuplar Suzan'a daha fazla yazılmışsa bu yüzden ortaya çıkan öfkeyi kocası Cihan'a yansıtarak çıkarmaya çalışır. “Önceleri bana bir mektup yazıyorsa, Suzan'a iki, hatta üç yazıyordu. Çok içerliyordum. Hırsımı zavallı Cihan'ı didikleyerek alıyordum” (Tunç, 2021: 67).

- İlgüdü Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

İlgüdüsel kuramı bağlamında romanda rastlanan psikanaliz izlekler şu şekilde karşılaşılmaktadır; Ekmel Bey matematik öğretmenine duyduğu cinsel isteğinin o idden gelen hayvansal dürtünün çekimiyle haz duyduğunu söyler.

“Hayat Hanım... Üçüncü derste ensemden başlamıştı kadın, kısacık kesilmiş saçlarımın terli diplerini okşayarak. Belkemiğim boyunca yürüyen bir ürperti, pembe ojeli, sivri tırnaklı, bodur parmakların sırtımda bıraktığı izler. Hayvansılığımı yaşamamın ilk dehşetini tattıktan ve sıradan gerçekliğini kanıksadıktan sonra gülesim gelirdi” (Tunç, 2021: 50).

3.2.6. Dünya Ağrısı Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekler

- Oidipus Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Baba oğul çatışmasının yarattığı gerilimi metnin içinde açık veya alt metin olarak ele alan Ayfer Tunç bu romanla Türk toplumunda babanın otoritesine karşı çıkamayan çocukların bu otoriteye boğun eğmek zorunda kalarak kendi bireyselliğini yaratamamasının psikolojik etkilerini gözler önüne serer.

Ayfer Tunç eserleri üzerinde çalışma yapan Şeyma Bakkaloğlu, otoriter baba figürünün Mürşit üzerinde etkisini şu şekilde açıklar:

“Romanda, babası tarafından babasının rüyalarını, hayallerini gerçekleştirmeye zorlanan Mürşit’in öyküsünü okuruz. Mürşit otoriter bir babanın tüm otoriteleri yıkmaya kararlı oğludur. Bu zıtlık aralarındaki ilişkiye de yansır elbette. Babası Mürşit’ten kendisinin kurduğu otelin başına geçmesini ve onu büyütmesini bekler. Oysa Mürşit daha çocukken otelde mutlu olamayacağını anlamıştır. ...Mürşit’in, otoriter babasına rağmen kişisel yaşamına ait kararları kendisinin belirleme süreci, yani birey olma çabası, babasının hastalanması ve Mürşit’in mecburî geri dönüşü ile sona erer. Birey olma çabasının önüne koyulan engeller ise Mürşit’in toplumdan izole bir yaşam sürmesine neden olacaktır. Gençliğinde vermiş olduğu kararların ve hayallerinin, ailesi –özellikle de babası- tarafından görmezden gelinmesi Mürşit’i ailesinden uzaklaştırmış ve yalnızlığa itmiştir” (2021: 92-93).

Mürşit kendi elleriyle kurmak istediği hayallerini babası hasta olduğu için kuramaz. Hasta varlığı kendisini bu küçük şehre mahkûm eder. Bu yüzden kendisi olamamanın suçlusu olarak gördüğü babasının her ölüm yıl dönümünde ondan öç almışçasına adına herkese rakı ısmarlar. Böylelikle yaşarken hesabını sormadığı babasından öcünü kendince almış olur. “...çocuklarına karşı sevgisizlik olmayan ama anlatması güç bir uzaklık hissettiğini ya da babasının ölüm yıldönümlerinde Atlantik’e gidip cebindeki son parayla tanımadığı insanlara rakı ısmarladığını, her gece babasına ölmekte geç kaldığı için küfrettiğini” (Tunç, 2020a: 11).

Mürşit’in yaşadığı buhran yüzünden artık ailesi de sıkılınca onun yanında rahat konuşamaz olurlar. Oğul ve anne babasız gayet mutluyken babanın buhranlı varlığı onlara da

bulaşıyor diye sessizliğe bürünürler. Anne ve oğul birlikteyken mutludurlar ikisinin de ortak derdi Mürşit olur ve bu dert Şükran'ı sessizleştirirken oğlunu gerginleştirmektedir (Tunç, 2020a: 16,20-21).

Modern dünyaya uyum sağlayamayan özneler eşik durumunda kaldığında yaşamış oldukları psikoz ve nevrozlar onların davranışlarını ciddi manada etkiler. Bu nevrotik davranış bozukluğunun en belirgin özelliği bireyin yaşadığı özgüven eksikliğinden kaynaklanmaktadır. *Dünya Ağrısı* romanın da Mürşit karakteri, söz konusu bu nevrotik davranışları sergilemektedir. Aile içerisinde oldukça pasif bir rolü olan Mürşit'in deneyimlediği öznel boşluk yaşantısında yabancılaşmasına sebep olur. Mürşit evine, ailesine, arkadaşına yabancılaştıkça onların içinde olmak onlarla iletişim kurmayı zorlaştırır (Koyun, 2021:139).

Mürşit'in babası günden güne kötü olmasına rağmen ölemez. Hastalığı yüzünden canla başla kurtulmak istediği baba evinde zorunlu olarak bağlı kalır. İçten içe her gün hasta babasının ölmesini arzulamaktadır. Madem burada onun hastalığı yüzünden kaldı o zaman babası da layığı şekilde ölmeliydi fakat babası ölmek adına adeta ısrarcı davranır. “Babası hastaydı, her gün biraz daha kötüleşiyordu. Bu yüzden ev neşesiz, tatsız, bunaltıcıydı ama havasında bu bunaltıya uymayan, şaşırtıcı bir yaşama inadı vardı. Mürşit bu inadı fazla ısrarlı, hatta gereksiz buluyordu” (Tunç, 2020a: 18).

Mürşit'in aldığı sorumluklar içinde en hayal kırıklığına uğrayıp pişman olduğu şey ise kız kardeşlerinin başlarında bir erkek olsun diye annesi, oğlunu okulu bırakıp dönmesini ister. Mürşit kız kardeşlerinin namusu ve istikballeri adı altında geri dönmesine rağmen kardeşleri birer yıl arayla evlenerek evden giderler. Sırf annesinin başlarında bir erkek olsun diye döndüğü, kendi benliğini, kendi otoritesini kuramadan annenin babadan alıp oğula devrettiği iktidar boşu boşuna alınmış bir güçtür. Çünkü ailesi uğruna vazgeçtiği benliği kardeşleri hiç değer bilmeden yok sayarak (evlenerek) adları gibi Gurbet ve Hasret olup giderler. Kardeşlerinin isimlerini garipseyen abi, babasına neden böyle bir isim sorduğunda evlendiğinde gidecekler diye koyduğunu söyler. Babası haklıda çıkar fakat canını sıkkan asıl şeyin kendisin de bu kafesten ebedi olarak gidip uzaklaşma isteğidir. Fakat iktidarı güç olan babaya bunu söyleyemez bu güçten çekinir (Tunç, 2020a: 19).

Mürşit babasına kendi isminin anlamına sorma gereği bile duymaz çünkü ömrü boyunca zaten babası ona adına layık olmasını, kardeşlerine yol gösteren olmasını öğütler. Fakat o kendi yolunu bile tayin edemezken kardeşlerine nasıl bir kılavuzluk yapacağını sorar kendine. Kendi oğlu olunca sırf kendisi gibi olmasını diye adını Özgür koyar. Fark etmez ama Mürşit de babası gibi olur. Babasının ondan dilediği gibi bir oğul olmasını isterken o da kendi

oğlundan kendi dilediği gibi bir oğul olmasını arzulayarak gerçek bir oidipal karmaşanın içinde gark olur. Değişmez yazgı babalar hep oğullarını kendileri gibi reformize etmek ister. Batılı toplumlarda oğlan babayı öldürerek özneleşebilirken, Doğulu toplumlarda babalar oğullarını yani benliklerini öldürerek kendi iktidarına bağımlı bir özne yaratırlar. Mürşit'te bu öznenin en bariz örneğidir. Mürşit'in babası bu iktidarı gücünü ona baskıyla uygulamaz. Fakat onun hastalığı oğlunun üzerinde büyük bir vicdan dalgalanması yarattığı için bu hatalık gücüne boyun eğmek zorunda kalır. Bu yüzden annesine, özellikle babasına tepkilidir (Tunç, 2020a: 19-20).

Mürşit üç kuşak boyunca gelen bu otelin dört kuşağı olmak için heyecanlanan oğlunun bu köhneleşmiş otelin eski şaşasına dönmesi için çırpınmasını acıyarak izler. Kendisine olduğu gibi bu otelin ona ayak bağı olmasını istemez. İster ki ufkunu genişletebileceği yerlere gitsin, kendisi gibi buranın köhneliğine o da alışmasın. Mürşit bu üç kuşağın zayıf halkası olmasaydı zincirini kırıp bu sorumluluk esaretinden kurtulsaydı belki oğlu da dedesinin arzuladığı gibi biri olmazdı ama yapamadı. Kendisinde o zinciri kırma cesaretini bulamadı. Bulamadığı içinde bunun öcünü otelden çıkartmak istediği için otelde asla yenilik yapmamıştır. Böylelikle kendi iç çürümüşlüğü'nün yansımasını adeta otelin çürümüşlüğü'nde göstermek ister (Tunç, 2020a: 26-27,41-42).

Mürşit, oğlunun oteli yenileme heyecanına kayıtsız kalır. Oğlu ister ki otel şahlansın rakip gördüğü Beyaz'ın otelini geçsin ama babası hiçbir şekilde oğluna destek olmaz, yenilik fikrine asla kulak asmaz. Babasının ona dayattığını farklı bir versiyonla o da iyilik ediyorum maksadıyla Özgür'e yapar. Bu sebepten babasının tavırları Özgür'ü öfkeli ve hırslı bir genç yapar. Askere gidip gelince babasından oteli devralmayı planlar. Bu düşüncesinin de bizzat babasına söyleyemediğinden annesi ile paylaşır. Yenilik fikrine babasını ikna edemediği için hala içselleştirdiği bir baba otoritesi fikri olduğundan dolayı Özgür hem çekindiğinden hem de saygısından babasına karşı gelemeyip öfkesini içine baskılayarak bir köşede oturur (Tunç, 2020a: 43,45-46).

Soya çekim olarak dedesinin özellikleri Özgür'e geçer. Mürşit, oğlunun babasının oğlu olsa daha mutlu öleceğini düşünür. Ama kendi oğlu olduğu için oğlunun kendi arzularını yaşamasını istemeyerek oidipal çatışmanın sürdürülmesini sağlar. Mürşit'in babası oğlunun iyi niyetle oteli işletip onun da babasından alıp işlettiği bu otel oğluna para getiren bir ekmek kapısı olsun ister, Mürşit'te kendi oğlu için iyilikle dar taşraya tıklı kalmadan dilediği gibi yaşamasını ister. Ama Mürşit'in anlamak istemediği şey oğlunun hayallerinin ve arzularının bu taşra şehrinde aktığı ve arzuladıklarını burada gerçekleştirmek istediğidir. Ama kendinden yola çıkarak inatla bunu görmek istemez. Mürşit, oğlunun arzusunun onun erkenden

olgunlaştıracığını düşünerek ona acır. Çünkü ona göre oğlunun erken olgunlaşması demek daha olgunlaşmadan çürümesi manasına gelmektedir.

“Oğlunu canla başla çalışırken görmek Mürşit’ in duygularını karıştırıyor. Babamın oğlu o olmalıydı diye düşünüyor, ben, oğlum gibi bir oğul olsaydım babam mutlu ölürdü; oğlum babamın istediği gibi bir oğul olduğu için ben mutsuz öleceğim. ...Özgür’ü sadece gördüğü, imrendiği maddi şeylerin çektiği kanısında. Oğlunun isyankâr heyecanları olmadığını, bu şehri kafes gibi saran dağların ardında ne olduğunu hiç merak etmediğini düşünüyor. Oğlunun hayatı da hayalleri de bu kafesle sınırlı olduğu için üzülüyor. Daha on dokuz yaşında yaşlanmaya başlayan bir oğlum var diye düşünüyor. Şükran buna olgunluk diyor... ..Oysa Mürşit’e göre bu daha oluşmadan çürüme... ..Mürşit’in içi sızladı, Özgür’ün burulmasından çok, kendini babasına benzettiği, onun gibi davrandığı için.” (Tunç, 2020a: 58-59,61).

Mürşit’in oğlunun bu taşra şehirden asıl gitmesini istemesinin nedeni zamanında gerçekleşen linç kitlesine arkadaşının onu dâhil edip içindeki ölüm içgüdüsünün vermiş olduğu etkiyle içindeki hayvanı uyandırıp istenmeyen sonuçlar doğurunca bundan dolayı bitip tükenmek bilmeyen suçluluk duyduğundan bu taşra insanların kitlesel linç duygularını oğlunu etkisi altına almasını istemediğinden taşrada kalmasını istemez. Çünkü bu taşra şehrinin halkı her an kulaktan dolma sözlerle her an öfkelenip linç güruhunu oluşturmaya hazır bir topluluktur. Yine aynı şekilde şehrin esnaflarından olan Peynirci gelini altınları yüzünden öldürdüğünde olayının içine tecavüz dedikodusu da karışır ve yakalandığı gün şehrin halkı tarafından linç edilmek istenir. Tıpkı otuz yıl önce Mürşit’in de dahil olduğu linç girişimi gibidir. Bu linç kitlesinin içinde oğlu Özgür yoktur fakat ya olursa kendisi gibi bir anlık yıkıcı güdülerine yenilirse bir ömür boyu onun gibi içi çürüyerek ölebilirdi. İşte bu yüzden Mürşit oğlunun hayallerini, isteklerini göz ardı eder, onu kendiyile özleştirerek kötü sonuçlar doğacağında bu canavar ruhlu olarak gördüğü şehirden uzaklaşmasını diler. “Başka türlü bir insan olmasını hayal ettiği oğlu eli sopalı güruhun içinde yer almadığı için ferahlamıştı. Özgür aralarında değildi. Ama ya bir dahakine olursa? Bu şehir durmayacak ki. Bu şehrin içinde bir canavar uyuyor” (Tunç, 2020a: 107).

Mürşit ile babası arasında ilk büyük çatışma, ilk birbirinden vazgeçiş oğlunun İstanbul’da Felsefe bölümü kazanıp gitmesiyle olur. Çünkü önem atfettiği otele onun verdiği değer kadar önem vermiyor hatta hiç önemsememiş olmasıdır. Babası da onun isteklerini, arzularını hiç önemsememiştir. Oğlunun kazandığı bölümü önemsiz bir bölüm olarak görmüş Mürşit’in hevesini kursağında bırakmıştır. Annesi, oğlunun okumuş biri olmasını istediğinden okul konusunda oğlunu desteklediği için babası oğlundan bir yılgın durumla vazgeçer. Mürşit tam bu taşradan kurtuldum derken babasının hastalığı ona evine geri getirtmiş ve geri gelmenin kahredici acısı, babasının artık düzelemeyeceği bilinci onu babasının iyileşemiyorsa o zaman ölsün düşüncesiyle babasının ölümünü arzular. Çünkü başka şehirde tek başına

ayakları üstünde durup kendi olabilme imkanını babasının hastalıklı varlığı elinden alır. Bu varlığın hem yitip gitmesini büyük bir arzuyla isterken bir yandan da bu isteğinden suçluluk duyar. Babası da oğlunun geri dönüp kendisi kadar değer vermediği otelin sorumluluğunu oğluna zorunluluktan vermiş olmanın büyük acısını duyar. O da sanki oğlunun bu hastalıklı vücudun yok olmasını istediği bilircesine inatla yaşama tutunur (Tunç, 2020a: 67-68).

Aslına bakılacak olursa Mürşit'in babasının oğlu için kurduğu hayallerinin yıkılması ilk değildir. Onun hayalini ilk yıkan şey bir gün oğlu okul birincisi olduğu için babasının ona hediye olarak istediği bisikleti alabileceği önerisinde bulunmasıyla oğlunun bunu istemesi olur. Çünkü oğlu bisiklet yerine yaz tatilinde otelde çalışmamayı ister. Bunu ilk başta yaz aylıklığı olarak yorumlasa da babasının ona hiç mi çalışmak istemiyorsun sorusuna hiç yanıtını alınca onun için kurduğu hayaller yıkılıp yer le bir olur.

““Git, Niyazi'nin dükkânından seç bi tane," dedi. "En iyisini seç ama. "Mürşit "İstemiyorum," dedi. Babası Mürşit'in aslında ödüllendirilmeyi istediğini, ama iyi yetiştirildiği için tokgözlü davrandığını sandı, çok memnun oldu, yüzüne gururlu bir tebessüm yayıldı." O zaman ne istiyorsun onu söyle. "Mürşit bir süre sustu, sonra birdenbire söyledi. "Beni otelde çalıştırma." ...Babası anlayamadı, gülüyordu. "Nasıl yani çalıştırma," dedi. "Hiç mi?" "Hiç." Babası tokat yemiş gibi oldu. ... gerçeği anlamıştı, yıkılmıştı”” (Tunç, 2020a: 292).

Mürşit'in annesi geleneksel bir anne olduğu için otoriteyi eline almak yerine var olan otoriteyi erkek diye oğluna devretmek ister. Oğlunun ne istediği ile ilgilenemez. Tıpkı bir baba edasıyla onun evine ve kardeşlerine yetemediği durumlarda annesinin suçlar gibi bakması Mürşit'in yine suçluluk psikozuna girmesine neden olur. Anne tüm sorumluluğu oğluna yüklese de oğlunun üzerinden otoriter elini çekmeyerek daha fazla kazanç sağlaması için otel çalışanı Kibar'a otelin lobisinin bir kenarında kahvehanemsi bir yer kurdurtarak ek gelir getirmesini sağlar (Tunç, 2020a: 82-83-84).

Babasından umduğunu bulamayan Özgür takdirini kazanamadığından bari nefretini kazanayım düşüncesiyle babasının sevmediği kayınbiraderi ile samimi olur. Babasının ne evde ne işte hissettirmediği otoritesini kendince yok sayar. Fakat gerçek otoriteyi göstereceği takdirde oğlunun korkacağını bildiği için Mürşit onun adına yine acı duyumsar. Oğlunun hala çocuksuluğunu bildiği için dayısından aldığı arabayı süreceğini söylediğinde baba duyguları öne geçen Mürşit oğlunun araba sürerken dikkatli olmasını ister. Babasının bu lafından sonra Özgür babasına karşı aldığı nefret gardı yok olur. Aslında Özgür, babasından babasal gücünü göstermesini ve kendine adı gibi kılavuzluk etmesini arzulamaktadır. Bunu babada göremediği için arzusunun doyumunu yakınında erkek figürü olan karakterden sağlamak ister (Tunç, 2020a: 90).

Madenci Uzak, çocukluğunda gerçekleşen Kahramanmaraş Katliamı olayını babasının ofisindeyken gazetede kendi yaşlarında ölmüş çıplak bir kız fotoğrafını görür. Babası bir anda oğlunun elinden gazeteyi alıp fırlatır ve oğlunu kucakladığı gibi tuvalete giderek yere çökerek oğlunun canını acıtacak kadar sınıksız ona sarılarak ağlar. Babasının bu durumundan korkan çocuk babasına bir şey olacak diye çok tedirgin olur. Katliamdan bir süre sonra yemek sofrasında Uzak'ın annesi birden yedi günde yüz elli ölü deyince çocuklarının bu durumdan korkmasını istemeyen baba, karısını uyarmış ve olayın olduğu günde babasının ağlaması gibi annesine de bir ağlama krizi gelse de kendini tutarak ağlamaz. O gün babası için nasıl korkmuşsa şimdi de annesine bir şey olacak diye çok endişelenir. Yaşadığı bu travmatik olay katliamın her yıl dönümü geldiğinde şahit oldukları ve anne babasının ruh halleri Uzak'ın zihninde tekrar tekrar canlanır (Tunç, 2020a: 116-117).

Mürşit'in annesi tarafından erkek olduğundan sorumluluğu sürekli olarak oğluna empoze edilmiş durumdadır. Bir gün düğüne gideceğinde babası gelmeyeceği için annesinin oğluna gel başımızda erkek ol beraber düğüne gidelim demesi annenin oğluna daha o zamanlardan baba yerine atfettiği iktidarı gücü sahiplenmesi gerektiği hissettirir. Bu yüzden annesi ona dön dediğinde Mürşit dönmeseydi bu seferde dönmediğinin vicdan azabını duyacaktı. Mürşit vicdan yükümlülüğü bilinci yoğun yetiştirilen biridir. Bu yüzden gitse de kalsa da bu sorumluluğun yükünü kendini çürüterek ağır ödeyecektir (Tunç, 2020a: 134-135).

Mürşit'in babası hep kendi istediklerinin olmasını isteyen bir baba profilidir. Mürşit'in isteklerini babasına söyleyebilmekte kaygısı ta ilköğretim çağlarında başlar. Babasının yönlendirici tavrı hasta yatağındaiken bile sürekli olarak Mürşit'e akıl verme çabası içindedir (Tunç, 2020a: 136).

Mürşit babasına göre annesinin hâl ve tavrından çabuk etkilenen bir adamdır. Gittiği bir düğünde oğlan, asıl sevdiği kadınla alevi olduğu için evlenemediğinin üzüntüsünü annesini derinden etkiler ve bu üzüntünün izi yüzüne yansır. Aynı şekilde çocukluğunda gerçekleşen Maraş Katliamı'nda vahşet şekilde ölen insanların üzüntüsü annesinin yüzüne çöktüğü gibi o da annesinden etkilenerek üzülmür. Bu yüzden annesinin ona babasının hastalığının ciddi olduğunu ve başında erkek gerektiğinden gelmesi konusunda uzunca bir nutuk atınca hem annesinin ve hem de vicdanının ağır basmasından dolayı annesinin çağrısına hayır diyemez (Tunç, 2020a: 139).

Mürşit'in annesi aslında oğlunu anlıyordu, okuması için de oğluna ön ayak olan odur ama yaşadığı taşra şehirde kadın olarak iktidarı gücü eline alamazdı. Bu yüzden illaki başında bir erkek olmalıydı. Geleneksel toplum dayatması kadının güçlü olmasına tahammül

edemeyip illaki erkek olan birinin başında olmasını bekler ki bu sayede başlarına bela, musibet bulaşmasın. Hele ki evde iki kızı varsa muhakkak başında erkek biri olmalıydı bu ya oğul ya abi ya baba ya da yakın çevreden sözü geçen erkek birinin başı çekmesi beklenir. Bu sayede baştaki erkek, kadının kendi namusunu koruyamayacağı düşüncesiyle namusu muhafaza edecek ve musibetten onu korumuş olacaktır. İşte tüm bunların bilinciyle Mürşit'in annesi gücü eline alamayıp, oğlunun kendi gücü kurmasına olanak vermeden hazır iktidarı ona verir.

“Şimdi düşünüyör, annesi galiba bu hikâyedeki acıyı kavrayan tek kişiydi. Onu derin bir suskunluğa sevk eden şey kavrayışıydı. Annesi acıyı kavrayabiliyordu. Mürşit'in acısını da kavramıştı ama çaresizdi. Bu yüzden oğlunu sarsacak, gittiği yerde kalırsa iflah etmeyecek kelimeleri seçmişti. "Oğlum dön," demişti. "Başımızdaki erkek ol. "Onun da elinden gelen bu kadardı. Sınırlar. Herkesin sınırları var” (Tunç, 2020a: 141).

Uzay, annesi ölene kadar mutlu bir aile evinde büyür. Fakat annesi öldükten sonra ne annesi ne ablası eski mutlu günlerini tekrar yaşayamazlar. Annesinin yokluğu adeta onların ışığını kaybetmelerine neden olur.

“Annesi Madenci'ye portakal sıkmış. "C vitamini oğlum, antibiyotik alıyorsun, içmen lazım." Annesine dair hatırladığı son aydınlık anıymış bu, yalnız annesine değil, ailesine, hatta kendine dair son mutluluk anısı. ...Sonra annesi ansızın ölmüş, kanserden. Hastalığının teşhisi, ölümü hepsi üç ay sürmüş. Annesi ölünce evlerindeki buhar mutluluğu sona ermiş” (Tunç, 2020a: 169).

Mürşit her ne kadar elini eteğini babalıktan, kocalıktan, çekmiş olsa da hala ailesinden birine dokunacak olan olursa o içine gömdüğü ve silikleştirdiği gücü ailesi için somuna kadar çıkarmaya hazırdır. Kendisi her şeyden vazgeçmiş olması bir başkasının bu vazgeçişini kullanarak ailesine zarar vermesine izin vermez. Özgür oteldeki kavgayı tıpkı dedesinin uzlaştırmacı tavrıyla sakinleştirip yatıştırırken Mürşit yıllar önce babasında gördüğü bu uzlaştırmacı yanından hayranlık duyduğu özelliği oğlunda da tekrar sezinler sanki karşısında babası varmışçasına olaydaki tavrı ona hayranlık uyandırır.

“Kavga eden adamların öfkesi Özgür' e yöneldi. Birden içi titredi. Oğluma dokunacak olurlarsa gebertirim ikisini de. Evladının istikbaliyle oynasa da baba sonuçta, oğlundan vazgeçemez. Oğlundan kızından, karısından vazgeçebilecek olsaydı çoktan geçerd, öyle veya böyle biterdi bu ıstırap ama olmuyor, vazgeçilemiyor, benliğine kaynaşmışlar. ...Mürşit hayretle oğluna baktı. Özgür'ün boyu uzamış sanki, tek tük sakallan çoğalmış, kararmış. İçinden tanıdığı bir duygu geçti, eski bir hayranlık: Oğlum aynı b abam gibi, her zaman olması gerektiği yerde oluyor, yapılması gerekeni yapıyor. On dokuz yaşındaki oğlu iki katı yaşındaki adamlara ayar veriyordu. Cümleler nasıl da rahatça çıkıyordu ağzından, öfkesi ne kadar doğal” (Tunç, 2020a: 182-183).

Mürşit babasıyla geçinemediği gibi onun oğlu da kendisiyle geçinemez. Mürşit, babasının sonu yatağa muhtaç halde birisine bağımlı olurken kendisinin sonun nasıl olacağını düşünür. Özgür iyi bir müşterinin kalorifer yok diye otelde kalmadığı için müşterinin elinden kaçırmanın öfkesiyle babasıyla laf dalaşına girer. Özgür babasına olan hırsını sobayı tekmeleyerek çıkartır. Onun gücü yetebilse babasına tamamen diklenmek ister fakat oda babası gibidir. İsteklerine baba otoritesi yüzünden boyun eğer ya da geciktirir. Mürşit babalığından, otoriterliğinden vazgeçmiş olsa da Özgürün içinde içselleştirilmiş bir baba figürü olduğundan dolayı babaya karşı çıkamaz.

“Babalar son demlerinde ya uyuyorlar ya ağlıyorlar, acaba kendisi hangi türden bir baba olacak? ...oğlum bana bağırarakla yetiniyor. Benim gırtlığımı sıkacağı yerde sobayı tekmeleyiyor. Mürşit nasihate inanmıyor, nasihat yerine hep böyle iğneli cümleler ediyor. Bir faydası olduğundan değil, elinden başka türlü gelmediğinden. Özgür’ün yerinde o olsaydı gırtlığını sıkardı çoktan. Sıkar mıydı? Emin değil, belki de sıkamazdı. Zamanında babamın gırtlığını sıkabilmiş olsaydım bugün burada olmazdım diye geçti aklından, nerede olurdum peki?” (Tunç, 2020a: 190,193).

Mürşit’in babadan zorunlu olarak kalan oteli ile ilgilenmemesinin nedeni aslında zamanında annesine karşı koyup gösteremediği tepkisini, otele karşı kayıtsız kalarak göstermekteydi. Onun kayıtsızlığı babasının ulviyetler yüklediği oteli tıpkı kendisinin gibi çürümüşlüğe terk ederek babasından intikamını aldığı bir tepkiye dönüştürür. Böylelikle bu otel yüzünden bu taşraya sıkışıp kalmanın bedeli kendince alınmış oluyordu. Mürşit babasının ona olan borcunu oteli çürüterek alırken, Özgür babasının kendisini hiç düşünmediğini istikbali ile oynadığı için babasını suçlar. Çünkü onun gelecekteki ekmek kapısı olarak burayı görmesi ama babasının burayı itibarsızlaştırması ona yapılan bir haksızlık olarak görür. Ama babası ister ki Özgür’ün bu dar alana sıkışıp kalmasın. Fakat iyi niyet beslemiş olsa da Mürşit de babasının yaptığı gibi kendi istediği olsun diye oğlunun isteklerini göz ardı ederek babasından farkı kalmayan bir hâl alır.

“Yalnızlığının dibinden en kararlı sesiyle konuşuyordu, yüzdüğü boşlukta öylece kalmak istiyordu. Oğlu ise onu bu boşluktan çıkarıp silkelemek, ataletini yüzüne vurmak istiyordu. İnce duygulardan vurmak istedi sonunda, sorumluluklardan. "Sen nasıl bi babasın ya! İstikbalimle oynuyorsun, farkında değil misin? " "Kalorifer oğlum, kalorifer. Ne istikbali? "Özgür’ün ciğeri yırtıldı haykırıyordu. Benim bu otelden başka istikbalim mi var?" ...Kalma, git, istikbalini bu şehrin ötesinde ara." ...iddialı babalar en çok evlatlarının istikbaliyle oynayanlar. ..."Nankörsün sen, nankör. Dedem sana koskoca otel bırakmış. Sana bi istikbal vermiş." "İstedim mi? Baba bana bi otel bırak, bi istikbal ver dedim mi?" "Mahvettin! Hayatımı da geleceğimi de her şeyimi mahvettin! " Geleceksiz kaldığını düşünen on dokuz yaşındaki oğlunun gözlerinden öfke yaşlan fışkırdı” (Tunç, 2020a: 194-195).

Madenci'nin babası ile olan ilişkisi roman boyunca en pozitif olan baba-oğul ilişkisidir. Fakat annenin hayatlarından yitip gitmesi hepsinin hayatında derin etkiler yaratır.

“Birden babamı özledim. Galiba aklımda aşk vardı. Aşk deyince aklıma babamdan başkası gelmiyordu. Evine gittim. Salonda oturuyordu, kitaplığın önündeki koltukta. Saçlarının tümüyle beyaz olduğunu fark ettim. Saçları yıllardır beyazdı. Annem öldükten sonra başlamıştı. Ama bu kez beyazdan çok renksiz görünüyordu. ...Satranç oynayalım mı dedi. Ş aşırıdım. Çocukken oynardık; ama annem öldüğünden beri oynamamıştık. Satranç takımını aradık. Evi altüst ettik. Sonunda bulduk. Çocuk gibi sevindi. Çocuklaştığını düşündüm. İçime ağlamaklı bir sevgi doldu” (Tunç, 2020a: 210).

Mürşit içten içe biliyordu oğlunun isteklerine karşılık veremediğini. Ama içini yiyen bu çürümüşlük eyleme geçmesine izin vermiyordu. Onun babasına görmezden gelerek yok etmesini, oğlundan da onun yaptığı gibi yapmasını bekler.

“Özgür ben kuruyorum sen yıkıyorsun, ben yapıyorum sen bozuyorsun bakışıyla baktı, ateş gibi, başını çevirdi. Mürşit aferin dedi içinden. Görmezden gelmek en iyisi, öldüremediğin babanı görmezden geleceksin oğlum, ben öyle yapmaya çalıştım, bu da öldürmenin bir yoludur. Ama benim babam ne öldü ne yaşadı, sadece süründü, sürünürken beni de süründürdü” (Tunç, 2020a: 254).

Babasına dair sayılı olan iyi anıları hatırlayan Mürşit, otele gelen iki aşığı belahlılarından kurtarmasıyla babasına hayranlık duyduğu günü anımsar. Babası ne kadar benliğini kurmasına izin vermemiş olsa da annesine olan sevgisi, âşıklara olan hürmeti ve korumacı yapısı babasına hayranlık duymasını sağlar. Mürşit'in babasıyla tek derdi benliğini kurmasına engel olmasından dolayıdır.

““Bi kere de yavuklusunu kaçırın bir delikanlıyı öldürdüler. Kızın abileri oteli bastı, yerlerini söylesin diye babamın başına silah dayadılar.” "Söyledi mi?" "Söylemedi. "Babasına hayran olduğu sayılı anlardan biriydi. Kızın ahilerinin şakası yoktu. Ama babası ikisini de ele vermemişti” (Tunç, 2020a: 258).

Mürşit kızı Elvan'la konuşunca onun da kendisi gibi duyumsamış olduğu bir dünya ağrısının var olduğunu öğrenir. Kendi vicdan azabıyla oluşan çürümüşlüğü yüzünden çocuklarını göremeyen Mürşit kızına geç kalmışken en azından oğluna geç kalmamak adına oğlunun istediği gibi otel yönetimini ona bırakır.

““Otel senin artık," dedi. "Ne yaparsan yap." Özgür anlamadı. "Nasıl yani?" "Askerden dönünce başına geçicim demiyor muydun? Askerliğini bekleme. Otel orda duruyor, otur benim yerime, işlet." ...Ablanla konuş. Otel onun da malı. İki kardeş el ele verin. “Özgür "Baba ne biçim konuşuyorsun ya!" dedi birden. "Sen ölmedin daha. "Mürşit'in gözleri doldu. Oğlunun sesinde sevgi var gibi geldi. İlk kez. Belki her zaman vardı da o görmüyordu. Bakmazsan göremezsın. (Tunç, 2020a: 265).

Mürşit babasından bisiklet yerine otelde çalışmama istediğinin bedelini büyük öder. Babası ulviyet atfettiği otelini küçümsediği için oğluna küser. Baba oğlunu adeta yok gibi görerek ona kız kardeşleri ile misilleme yapar. Bunlar evden gidici dediği kızlarına, sırf Mürşit'i kıskandırmak için beklemedik bir ilgi alaka gösterir. Mürşit babasının yaptığı cezadan hemen nasibini alarak ertesi gün onunla işe gitmek için kalkar fakat babası cezayı derinlemesine ödetmeye niyetlidir. Otele ardından gelen oğlunu otele aldırılmaz. İşte o an yıkılmaz denen baba figürü Mürşit için yıkılmıştır. Baba bile yıkılıyorsa başka şeyler neden yıkılmaz diye düşünen Mürşit içinde büyük bir cesaret parlar fakat bu yıkıntının altında büyük bir suçlulukta vardır. Bu suçluluk onu hayatı boyunca sarıp sarmalar. O yüzden Mürşit hep arada kalmış olanlardan olur. Onun için gitse suçluluk kalsa suçluluktur. Anne ve babasının ona öğrettiği bu vicdani erdem onun çöküşü olur. “Annesi de babası da suçun varlığının ayrılmaz bir parçası olduğunu Mürşit'e çok küçükken öğrettiler” (Tunç, 2020a: 297). Çünkü gereğinden fazla öne sürülen her duygu özneyi olumsuz etkilemektedir (Tunç, 2020a: 296-297-298).

Mürşit'in ailesinin alevi mezhep inancına bakışı farklı bir ailedir. Yani alevi kültürlerinde olan birinden bir şey istemek, yemek, içmek onunla birlik olmak olmayacak bir iştir. Annesi ile gittikleri düğünde damadın sevdiği kız alevi diye ailesi onunla evlendirmemiş olmalarına babası ve annesi bu duruma haklı sebep olarak bakarlar. Mürşit'in arkadaşı olan Cumhur mahallede olan bir linç girişimine Mürşit'i de çağırarak dâhil ettiğinde Mürşit mahallelinin yüksek gerilimli linç olayına kendini kaptırarak o da eline aldığı beyaz sivri bir taşla çocuğuna tecavüz etti diye adı çıkan hamala bir taş atar ve taş hamalın gözüne isabet edip gözünün orada akmasına sebep olur. Tüm linç ekini karakola toplayan polisler Mürşit'in yaşı küçük olduğundan dolayı babasını çağırırlar ve uzun konuşmadan sonra oğlunu teslim alan baba eve kadar halden hale girer. Eve geldiklerinde Mürşit'e tam bir tokat atacakken Mürşit hamalın alevi olduğunu söyler. Bunun üzerine dona kalan babası tokadı atamadan ağlamaya başlar. Kendi elleriyle, kendi düşünceleri yüzünden bir canavar yarattıklarını söyleyerek annesi ve babası dövuine dövuine ağlarlar. Babası en son Mürşit'i odasına kapatır ve sabaha kadar anne ve babasının feryat figan ağlamalarını duyar. Mürşit'in olaydan kendini kurtarmak için ortaya attığı yalan ailesinin vicdanına o kadar işlemiştir ki çocuklarının dâhil olduğu vahşetin kendi görüşleri yüzünden çocuklarda empoze oluşunu Mürşit'in gerçekleştirmiş olduğu linç eyleminde yansıması olarak gördükleri için kahrolurlar (Tunç, 2020a: 312-313).

Çocukluğunda hem ailesine hem kendisine derin izler bırakan bu hadise Mürşit'in ileride kurduğu yuvasına da sirayet eder. Bilinç dışına bastırdığı bu suçluluk çocuklarına iyi

baba olmasına engel olur. Bu yüzden ne mutlu bir babalık ne kocalık ne de kendisi için iyi bir şeyler yapamadan ölmeyi diler. Çünkü ta çocuk çağında aşamadığı o travma şimdiki zamanını ele geçirir. “O geceyi unutmak ömrümü kokuşmuş bir suya çevirdi,” dedi. “Karımla çocuklarımı da bu bataklığın içine çektim. Sakat bir koca, sakat bir baba. Belki de hiç evlenmemeliydim” (Tunç, 2020a: 316).

Mürşit oğluna oteli devreder devretmez işlere koyulan Özgür ilk iş olarak otelin temizliğinden sorumlu olan, kendinden yaşça büyük olan kadını azarlamakla başlar. Babasının oğluyla kendi arasında gördüğü fark oğlunun vicdan kabuğunun sert kendisinin ise çok çabuk kırılabilir yapıya sahip olmasıdır. Kuşaklar olarak yetiştirilme tarzına bakıldığında Mürşit ve karısı kendi çocuklarını kendi ailesinin yetiştirdiği gibi yetiştirmemiş olup kolay kolay vicdanına boyun eğen çocuklar büyütmemişlerdir.

“Özgür kendisinin otuz küsur yıldır yapmadığını daha ilk dakikada yaptı, işe annesi yaşındaki Zülal'i azarlayarak başladı. Oğluyla arasındaki fark bu. Özgür'ün vicdanının kabuğu çok kalın, kolay kolay kırılmıyor. Oğlunun başına bulut oturmamış. Oysa onun başı daima bulutlu. Bu bulut yüzünden diye düşündü, hayır bulut değil dedi, bulut temiz ve hoş bir şeydir, benimki korkulardan, suçlardan, bıkmalardan, anlamsızlıklardan, bir yere varmayan kopuk düşüncelerden oluşmuş tozlu bir topak” (Tunç, 2020a: s.325).

- Elektra Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Mürşit kendi çürümüşlüğü içinde çocukları içinde en ihmal ettiği çocuğu kızı Elvan'dır. Oğluyla beraber birbirlerine zıt gitseler bile oğlunun neyi isteyip neyi istemediğini bilmektedir. Fakat kızı ile olan diyalogu nerdeyse sifıra yakındır. Kızı neyi sever neyi sevmez evliliğinde mutlu mu mutsuz mu bunu bile bilememektedir. Bunu kendisi de farkındadır. Eğer sormaya cesareti olsa kızına mutlu olup olmadığını soracaktır ama bunun da suçlusu kendisi çıkacak diye korktuğundan soramaz, kızından da kendini tamamen soyutlar.

“Yemeğe geldiklerinde Elvan'ın bu mecburi ziyareti bir an önce tamamlayıp gitmek istediği yüzünden okunuyor. Diken üstünde oturuyor. Babasının akıl almayacak kadar boş konuşan kocasını küçümsediğini biliyor, belli etmesinden korkuyor. ...Mürşit kızının mutlu olup olmadığını bilmiyor. Bazen acaba gerçekten mutlu mu diye kendine soruyor. Ama sorusu hiçbir yere değmeyen, havada asılı kalmış bir nesneye benziyor. Kızıyla arasında zor, çözülmemiş bir şeyler var. Sormaya korkuyor, kurcalarsa gene haksız çıkacak. Hep haksız çıkıyor. ...Elvan' a, kızım bu geri zekâlı herifle gerçekten mutlu musun diye soramam. Değilim baba, senin yüzünden mutlu değilim, hiç olmadım derse kendimi öldürmem gerekir ama yapamam, elimden gelmez, gelmedi bugüne kadar.” (Tunç, 2020a: 24-25).

Oğluyla ilgilendiği kadar kızıyla ilgilenmemenin sızısı Mürşit'i sarmış durumdadır ne zaman kızını düşünce onu ihmal ettiği için eski suçluluklarının üzerine bir suçluluk eklenir.

“Özgür'e oğlum ruh sefili olma dedi. Elvan'a ne dedi, kızım âşık mısın'dan başka? Hiç. Elvan'ı hatırlayınca içinde yeni bir ağrı başlıyor, eski ağrıları yetmezmiş gibi” (Tunç, 2020a: 154)

Mürşit'in içinin çürümesini henüz daha başlamamışken, mutlu olabileceğine inancının olduğu yıllarda karısından gizli kaçamak bir ilişki yaşamak arzusuyla otele kalmaya gelen Öznur adında bir öğretmenle birlikte olacakken bir gün kızına ayakkabı almak için otele getirdiği Elvan, babası ile kadın arasındaki ilişkiyi sezer ve babasını kıskandığı için babasının elini cimcikler. İlk başta bunun çocukluk davranışı olduğuna sanan Mürşit kızının tüm gün bu hareketi tekrarladığını görünce bunu kadın yüzünden yaptığını anlayarak kadınla bir ilişki yaşamaktan vazgeçer. Kadın oteli terk ettikten sonra normale dönen Elvan daha o zaman babasının çevresinde ona annesinden sonra rakip olacak bir kadının varlığı rahatsız eder ve acısını babasından çıkartır (Tunç, 2020a: 230-231).

Bir yılbaşı kutlaması için kızlarının evine giden Mürşit sigaraya içmeye çıktığı bir arada kızı yanına gelir ve babasına neyin olduğunu sorduğunda babası bir anda iç ağrım var deyince kızı da kendisinin de aynı dertten mustarip olduğunu söyler. Kızının da kendisi gibi olmasına çok şaşırır baba hem çok sevinir derdini anlayan birinin olduğuna hem de çok üzülür bunca yıl kızını tanıyamadım diye. Oysa oğlunun dar alanda sıkışmasına gönlü el vermediği gibi kızını da aynı şekilde düşünseydi o da derdini anlayan birinin var olduğu bilincine daha önce vakıf olup çürümesi bu kadar yoğun olmayacaktı.

“Elvan geldi, elindeki battaniyeyi Mürşit' in sırtına koydu, yanına oturdu, yumuşacık gözlerle baktı. "Baba. Neyin var?" "Hiç kızım. İçim ağrıyor." ... "Benim de ağrıyor baba," dedi "herkesin az çok ağrıyor içi. "Mürşit şaşırdı, yanlış mı duydum, soyut, elle tutulmayan, tarif edilemeyen bir ağrıdan söz ettim ve kızım anladı mı yani diye düşündü. Bende de var dedi üstelik. Kızının gözlerinde varlığından daha önce haberdar olmadığı bir irade gördü, daha çok şaşırdı” (Tunç, 2020a: 242).

Mürşit bu zamana kadar yaşadıklarını tek başına yaşamış olmanın, yanında yakınında onu anlayacak ve içini açacak birinin olmamasından dolayı çürümesi günden güne büyüyerek gider ve en son kendi sıkıntısından başkasını göremez hâle gelir. Elvan'la konuşunca onunla ne kadar çok benzediğini ve onu anlayan birisini karşısında görmesinden mutluluk ve acı duyar. Mürşit kızıyla konuşana dek onu kendi kafasındaki düşünceyle yorumlamış ve onun hayal kırıklıkları ile yaşayan bir kızı olduğunu varsaymıştır. Dünya ağrıları kızıyla birbirine benzeyen baba-kızı birbirinden ayıran tek nokta Elvan, ağrının yarattığı buhranla hayatının iplerinin ellerinden kayıp gitmesine izin vermezken, Mürşit ise o ipi hiç tutmamıştır. Artık kızıyla aralarında hiç ummadığı apayrı bir baba kız ilişkisi doğar ve onun sayesinde hayata daha farklı gözle bakmaya başlar.

“Boşlukta bir şeyler görebilen sadece Madenci'yle kendisi değilmiş. Elvan da boşluğu biliyormuş meğer, o da dünya ağrısı çekiyormuş. Çekmediğini sanıyordu, yılbaşı gecesi öğrendi. Oğlu için istediklerini boşluğu görebilen kızı için istememiş olduğunu bilmek ağrısını dahada artırıyor şimdi, hatta başkalaştırıyor ...Mürşit kızıyla aralarında yepyeni bir bağ kurulduğunu hissetti, baba kız olmaktan daha başka, daha derin bir şey. Ağzında biriken kelimelerin kızında bir karşılığı var. Elvan'ın dudaklarına hüznü bir gülümseme konu...Kendince düşünceler, beklentiler, hayal kırıklıkları biçtiği kızını değil, gerçek kızını ilk kez tanıyor. ...Elvan hayata razı olmuş, teslim olmuş diye düşündü, bunun suçunun kendisinde olduğunu bilmek içini kavurdu.” (Tunç, 2020a: 238-239,242-243).

Madencinin karısı Arzu, babasının istismarına maruz kalmış bir kadındır. Yaşadığı olayı kimselere anlatamaz. Yüzünün o buruk ifadesinde babasının yaptığı istismarın izleri vardır. Bu yüzden Arzu kimsesizdir. Arzunun hayatını birleştirdiği Uzay'a bağlanması ve ondan başka bir yere gidememesinin nedeni onu koruyup kollayan birinin olması isteğidir. Çünkü bu zamana kadar Arzu'ya sevgiyle bakan ve ilgi, alaka gösteren bir ailesi olmamıştır. O yüzden içinde çığ gibi büyüyen sevgi açlığını ailesinden ziyade Madenci Uzay'ın kendine gösterdiği aşkla ve sevgiyle hayata tutunur.

“Arzu bana sensiz hayatım yok dedi. Olsun istiyorum, sensiz ve hiç kimsesiz bir hayatım olsun istiyorum ama olmuyor dedi” ... Hiç gururun yok mu?” diyor. “Senin yerinde hangi kadın olsa çoktan çekip giderdi.” Arzu “Ben de gitmek istiyorum,” diyor. “Ama gidecek yerim yok, gidersem sonsuzluğun içinde bir başıma öleceğim.” Arzu'nun gidecek yerim yok derken bir mekânı kastetmediğini biliyormuş. Bir kucaktan bahsettiğinin farkındaymış, bir kozadan, içinde yuvalanacağı bir kalpten. Ama zalimce anlamazdan geliyormuş. Sonra kahroluyormuş, kendini parçalamak istiyormuş.” (Tunç, 2020a: 178,286).

Madenci karısının babası tarafından tecavüze uğradığını sezgisini nikâh günlerinde yaptığı pis sırtışından anlar. Bunu anlamasına rağmen açık açık karısına soramaz ister ki kendi anlatsın ama Arzu ölene dek başına gelenleri anlatmaz. İçindeki kuşku Arzu'yu ölüme götürdüğü için kendini son derece suçlu hisseden Madenci bu suçluluğun karşılığı olarak kuşkusunun asıl hedefinde olan babaya gider. Kızının öldüğüne gram üzülmeyen gamsız babası ölüğünün günün ertesi çilingir sofrası kurarak keyif yapar. Madenci kızın babasının evine gittiğinde ona yaptıklarını itiraf eder. Kayınbabası sapkınlığına kılıf olarak hasta olduğunu öne sürer ve kızına yaptıklarını isteyerek yapmadığını söyler. Arzu ile babasının ilişkisi sapkın bir ilişkilerle ağları örüldüğünden bu zamana kadar Arzu hep yaşadığı istismarın izleriyle kimseye güvenemeden ve sevmeden bir hayat yaşar. İçine bastırıldığı baba utancı onu silik bir tipe dönüştürür. Ölümü bile babasının yaptığı sapkınlığı eşine itiraf edemediğinden dolayı eşinin itiraf ettirmek için uyguladığı taktikler yüzünden olur. Madenci karısının hayatına sebep olan babasını öldürerek bu suçluluğun günahını hafifletmek ister.

“Kızını toprağa verişinin ertesi günü iki odalı sefil evinde çilingir sofrası kurmuş içiyormuş. Küçük masada pastırma, beyaz peynir, çiroz, daha birkaç meze varmış. Babanın üşenmeden portakalları soyup, dilim dilim bir tabağa koymuş olduğunu görmüş. Bütün bu yiyecekleri çiğneyebildiğini, yutabildiğini, adamın ağzında eşi bulunmaz bir bencilliğin uzun ve pis dişleri olduğunu düşünmüş. Televizyonda yılbaşı eğlencesi varmış. Kadının biri şarkı söylüyormuş. Baba ona da bir rakı doldurmuş. Sarımsak kokulu nefesini duyacak kadar yakın oturuyorlarmış. Göz göze gelmişler. Baba Madenci'nin sorgu dolu bakışlarına yakalanınca korkmuş, yüzü kaplayan korku gerçeği ele vermiş. "Hastayım ben," demiş. "Kendimi bildim bileli hastayım. Yoksa ister miydin kızıma kötülük etmeyi. Kızım o benim" (Tunç, 2020a: 288-289).

- Rüya Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Mürşit'in yaşadığı şehirde madenden altın çıkacağına olan inanç tüm halkı sarar. Bundan dolayı halk merakla altının çıkacağı günü ve zengin olacakları günü beklemektedir. Bu altın dedikodularıyla aklını bozan halk sakinlerinden peynirci lakaplı adam gelinini altınları vermedi gerekçesiyle öldürür. Dedikodulara tecavüzde karışınca peynirci bir 9 Eylül günü yakalanınca halk kalabalık yaratıp linç için an kollamaktadırlar. Bu olaya tanıklık eden Mürşit çocukluğunda yaşadığı ve derinlerine bastırıp unutmaya çalıştığı o vahşet gününü tekrar hatırlar ve artık otuz yıl önce yok pahasına silmek istediği anı tekrar hortlayıp rüyalarını esir alır. “Cumhur rüyasına ilk defa 9 Eylül gecesini, sabaha karşı girdi. Gayet iyi hatırlıyor, çünkü onu tepeden tırnağa titreten, hafızasının patlamasına yol açan bir olay olmuştu. ... 9 Eylül gecesini polisler peynirciyi yakaladılar” (Tunç, 2020a: 74,77).

Mürşit yıllar önce arkadaşı Cumhur ile gerçekleştirdiği linç girişiminde arkadaşının verdiği beyaz sivri uçlu taşla hamalın gözünü çıkarması üzerine bu olayın suçluluğu bir ömür boyu içinden atamadığı bir durum haline gelerek sık sık bu olayı ve Cumhur'u rüyasında görür. Cumhur ise tabiat olarak yıkıcı güdülerini benliğinde baskın olan bir çocuktur. İsim sembolizminde de “Cumhur olması güruhla halk arasındaki hattın nasıl kolayca geçilebilir olduğunu göstermeye yarıyor” (İnci, 2014: 315). Cumhur toplumun içinde yatan yıkıcı yok edici güdünün sembolüken Mürşit'in için de yatan yıkıcı yok edici öldürme güdüsünü hareketlenmesine de sebep olan bir kötülük temsilcisi bir karakterdir. Bu yüzden Mürşit onu rüyasında şeytanla eş sembolize ederek görür. İçindekileri uyandırıp tekrar tekrar canlandırarak Cumhur Mürşit'in öteki benini yani kötülüclüğün simgelemektedir. Bu yüzden rüyada Cumhur'un tipinden bahsedilirken hep çirkin tasvir edilir. Mürşit'in Cumhuru dinazor imgesiyle de ilişkilendirmesi olayın çok eskilerinde olduğuna dair zihninin miladi bir hayvan olan dinazor ile bağdaştırmasından kaynaklanmaktadır. Bu bir süperegöden kaynaklanan bir cezalandırma rüyasıdır. Fakat Mürşit kendi içindeki kötülüclüğü direkt olarak kendi gerçek bünyesinde üzerinde değil de Cumhur üzerinden yansıtmaya bir nevi idinden gelen bir

özelliktir. Çünkü olayda yaptığı şeyin sorumluluğunu Cumhur’a yükler o onun içinde yatan kötücüllüğü uyandırmasıydı böyle bir linç girişimine katılmayacaktı. Fakat o içinde uyuyan kötücüllüğün uyandırdığı için bu suçun en büyük payı onda olduğunu düşündüğünden çirkin benzetmeleri kendi sıfatında değil de onun sıfatında tasvir ederek küçük de olsa suçluluğuna sorumluluğunu ona yükleyerek kendi suçunu hafifletmeye çalışır. Her uyandığında dehşete kapılıp cumhurdan korkması aslında o vahşet gününü hatırlattığı için ondan korkmaktadır.

“Mürşit’in parçalanan benliğinin bir yanı hamalda diğer yanı Cumhur’da asılı kalır ancak kaybettiği asıl nesne kendisi, değerleridir. Her yasin birbirinden farklı olduğunu kabul edersek rüyaların Mürşit’te gizli bir yas süreci olduğu söylenebilir. Yas süreci, hafızadaki yaralı parçaların rüyada su yüzüne vurmasıyla başlar. Rüyalarda (şeytan ya da farklı şekillerde) ortaya çıkan Cumhur’dan kurtuluş, başarısız yas sürecini sonlandırmakla gerçekleşecektir” (Şahin, 2017: 3)

Yıllarca bastırdığı korku, bilinç dışına hapsoldü için; 9 Eylül’de yaşanan olayda linç gerçekleştirmek arzusuyla yanıp tutuşan güruhun toplanması eski anısını çağrıştırarak en küçük anımsamayı fırsat kollayan bilinç dışı derinliklerde bastırılan o anı rüya aracılığıyla tekrar gün yüzüne çıkarır. Bir korku rüyası olsa da yıllarca baskılanmanın öznedeyarattığı kaygılı suçluluk duygusunun oluşturduğu gerilimi bilinç dışı rüya aracılığıyla açığa çıkartarak oluşan bu gerilimi deşarj ederek arzusunun azda olsa gerçekleşmesini sağlayarak özneyi doyuma ulaştırır (Tunç, 2020a: 9-10,108,114).

Mürşit’in sürekli geçmişe dönen uyandığında kendini yıpratmak kadar olan süperegödan kaynaklanan cezalandırıcı rüyaları görmesinin sebebi otele gelen Madenci ile her gece bir rakı sofrası kurup içini ona azar azar açarak pişmanlıklarından ve suçluluklarından bahsetmesiyle eskiye dair ne kadar bastırdığı suçluluk yaratan hadiseler varsa bunlar hep rüya aracılığıyla gün yüzüne çıkar. “Bütün bunlar, rüyalarının zehirlenmesi yani, hep o genç Madenci’nin yüzünden. Onunla arkadaş olduğundan beri zihninde her gün yeni bir kuyu açılıyor sanki, işlediği ne kadar günah varsa hepsi yıllardır gömüldükleri derinliklerden çıkıyor” (Tunç, 2020a: 11).

Gündüz düşleri, öznenin uyanırken düşlediği fantezilerin oluşumudur. Sigmund Freud, psikonevrozların genel analizini baz alındığında fantezilerin ve gündüz düşlerinin histerik semptomlardan sonraki aşamada olduğunu söyler. Çünkü histerik semptomlarda yaşanmış olan anılar değil de bu anılarla ilintili olarak ortaya çıkan fantezilerin yarattığı etkinin sonrası ortaya çıkan durumlar olduğun dile getirmektedir (Freud,1900’den akt. Muradoğlu, 2021a: 509). Mürşit’te otelde otururken karşısında duran dağa dalıp gider ve kendini birden evinde bulur ve eşi Şükran ona evi terk edeceğini söyler. Yıllarca Şükran’ın evi çekip çevirmesi, kendisinin buhranlı hallerini çekmesine alışmış olan Mürşit böyle bir

ihtimalin olacağı düşüncesi kalbini acıtır. Gündüz düşleri genellikle fantezi hayalleriyle kuruluyken o Şükranı çektiirdiklerinin suçluluğuyla böyle bir gündüz düşü görür. Kendisi de bu durumun farkında olup fantezi düşleri değil de suçluluktan dolayı gördüğü hayaller onun kederine keder katar.

“Dağa dalmış bakarken kendini evde buldu, yatağında. Şükran pencerenin önündeydi, üstünde uçuk mavi geceliği vardı. Işık arkasından geldiği için yüzü karanlıktaydı, bakır rengi saçları gençliğindeki gibi omuzlarına dökülmüş, yaşına rağmen hala latif bir gövde. Hareketlerindeki ahenk Mürşit'e acı veriyordu. Geceliğinin eteklerini toplayarak yatağın kenarına oturdu. "Ben artık dayanamayacağım Mürşit," dedi "gidiyorum. "Mürşit'in içine bir bıçak saplandı. Gün boyu defalarca saplanıyor bu bıçak. Hep böyle kendine acı veren, kısacık hayaller kuruyor. Normal bir adam olmadığı buradan belli. Normal insan haz veren hayaller kurar. O içine dolan kederi kendi çağırıyor” (Tunç, 2020a: 32).

Mürşit yaşadığı yerin suçluluk mekânını olduğunu bildiği ve hayallerinden peşinden gidememesinin engeli olarak deden kalma bir otelin işletmesini yapmak zorunda kaldığı için bu taşra şehir, ona sürekli yitirdiği masumluğunu ve yitirdiği hayallerini hatırlatır. Bu yüzden gördüğü haz rüyalarında bu mekânın yok olduğunu ya da kendisinin buradan yok olduğu rüyalar görür. “Günün yirmi dört saatinin yirmi dördünde de buranın hayatımdan buharlaştığı ya da benim buradan buharlaştığımı rüyalar görüyorum diye düşünüyor” (Tunç, 2020a: 190).

Mürşit şeytan kılıklı gördüğü Cumhuriyet'un asıl kendi şeytaniliklerin yansıması olarak gördüğünü o gün rüyasında dehşet içinde kalkıp yüzünü tırmaladığından geriye kalan tırnak izlerini Madenci sorduğunda Cumhuriyet olduğunu dile getiremediğinden kendi şeytanı olduğunu söyler.

“Madenci'ye rüyalarında şeytanı andıran bir dinozor gördüğünü söylemişti, kendini yine o iğrenç salıyı silmek için yüzünü tırmalamış bir halde bulduğu bir sabah. Madenci yüzüne ne olduğunu sormuştu çünkü, oda Cumhuriyet olduğunu saklayarak şeytanından bahsetmişti. ...Madenci kurcaladı. Niye şeytana benzeyen bir dinozor görüyor olabileceğini sordu. Mürşit geçiştirdi, soyut günahlardan bahsetti; ruhunda belirsiz, karanlık şeyler biriktiğinden. "Herkesin bir şeytanı var," diyerek kapattı konuyu "kimininki gündüz görünür gözüne, benimki b ana rüyalarımnda kendimi parçalatıyor. ...Cumhuriyet'u gene görüyor, gene iki günde bir yüzünü kaplayan iğrenç salıya hissiyle uyanıyor. Ama dehşetten titremiyor artık. Günahla yüzleşmenin böyle bir tarafı var. Dehşet yerini uysalca cezasını beklemeye bırakıyor, toprağa girene kadar” (Tunç, 2020a: 205-206).

Travmatik anılarını hatırlatan tekrar tekrar görülen rüyalar “tekrar rüyaları” olarak adlandırılmaktadır. Mürşit çocukluğunda yaşadığı vahşet dolu anısını tekrar hatırlayınca suçluluk duygusu ayan beyan ortaya çıkar ve her gece rüyasında Cumhuriyet dinozor kılıklı şeytan olarak kendi şeytaniliğini Cumhuriyet'un kılığında atfederek gördüğü ve sürekli tekrarlanan rüyaları onun travmasının nevrotik olarak yansımasıdır. “Eve gitti, erkenden yattı.

Karmakarışık rüyalar gene, Cumhurlar, dinazorlar, asma köprüler, saçları kana bulanmış bir kadın” (Tunç, 2020a: 237).

Mürşit günün kalıntıları ile gördüğü haz rüyalarında yaşantısında olan depremin kurgusunu kendi haz rüyasında otelin yıkılmasını düşler. Bu deprem sırasında babasını göçük altında hayal eden Mürşit rüyasında bile babasını kendi öldüremeyip doğal afet yolu ile olmasını düşler. Yani asıl arzusunu gizil tutarak kendi değil de bir başka sebepten ötürü olarak gerçekleştirir. Bu da Mürşit’in anne ve babasının onu yetiştirirken kendilerinin görüşlerini ne kadar içselleştirdiğini göstermektedir. Rüya da bile tek arzuladığı baba ölümünü bile farklı şeylerle simgeleyerek doyuma ulaşmaya çalışır. Cumhuriyet, onu linçe dâhil olmasına sebep olduğu vahşeti hatırladıkça artık arzu rüyalarının yerini korku rüyaları alır. Mürşit karısı ile yatarken gördüğü rüyada yatak odasının duvarlarının hareket ettiğini ve duvarların daralıp Şükran’dan olan tarafın yıkılmaya başladığında eşini uyarmak istediğini fakat sesinin çıkmadığını görür. Burada kendinin kötücül yanı olarak gördüğü Cumhuriyet’in yatak odasının duvarlarını daraltması gerçek hayatta karısına ve çocuklara yarattığı sıkıntılarla onların içlerini daraltmasını simgelemekte olup duvarın Şükran tarafından yıkılması kendi buhranının altında eşinin kaldığını ve bunun için hiçbir şey yapamadığını rüyasında simgeleştirir (Tunç, 2020a: 294-295).

Mürşit suçluluklarına bir de kızını bunca yıl anlayamamanın yükü eklenince kızını da rüyalarında görmeye başlar ve yine süperegodan kaynaklı cezalandırıcı rüyalar görür. Kızını oğluyla eş değer sevmesine rağmen oğlu gibi kızına da özgürlüğünün peşinde olmasını öğütlemiş olsaydı eğer kadın olması yüzünden özgürlüğün bedelini daha ağır ödemek zorunda kalacağından kızına bu yüzden oğluna daha çok düştüğünü söyler. Kızının buruk bir duruşla, ona suçlayıcı bakışlarla bakması Mürşit’in iç acısını daha da artırır. Her gece rüyasından ağlayarak kalkmasına sebep olur.

“Bazen rüyalarında ağladığı oluyor. Çoğu zaman Elvan ağlatıyor onu. Kızının yüzünde bir burukluk görüyor. Özgür için dilediklerini benim için dilemedin der gibi, suçlayarak bakıyor. Tutmak istiyor ama kızı uzaklaşıyor. Kızına dokunamıyor. Arkasından sesleniyor. Kızım diyor, güvende ol istedim, sen kadınsın, özgürlüğünün bedelini ödeyemezsin, ondan. Yoksa seni Özgür’ü sevdiğimden daha fazla seviyorum. Elvan inanmıyor, uzaklaşıp geri zekâlı kocasıyla öpüşüyor. Mürşit gördüklerin-den rahatsız oluyor. Çocuk suratlı köse damadının tükürüklü ağzı kocaman açılıyor, kızını yutuyor, kızının uzun, beyaz bacakları bir balının ağzına dalar gibi kocasının ağzına girip kayboluyor” (Tunç, 2020a: 295).

Mürşit vahşetin yaşandığı ilk gecede travmatik olayın etkisiyle hamalın akan gözünü rüyasında Cumhuriyet’ten aktığını yani Cumhuriyet görüntüsünde olan kendisinin gözü aktığını görünce korkarak uykudan çığlıklarla kalkar. Mürşit’i bu suçluluk duygusu ne uyanıkken ne

uykuda asla peşini bırakmaz. Ancak içmek onun bu suçluluğunu geçicide olsa unutmamasını sağlar. “Annesinin kapattığı odada ancak sabaha karşı uyuyakaldığını, rüyasında patlayan bir göz gördüğünü, bu gözün sahibinin Cumhuriyet olduğunu, çığlık atarak uyandığını, birkaç gün kendini bilmeden sayıklayarak yattığını...” (Tunç, 2020a: 315).

- Katarsist (Konuşma Kürü-Baca Boşaltma) Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Mürşit bunca zaman kendisini anlayacak biri olmadığından içini kimselere açamaz. Bu yüzden otele gelen kendi gibi yüzü suçluluktan dolayı kederli olan Madenci ile anlaşır ve dost olurlar. Onun sayesinde içinde tuttuğu ne varsa önemli, önemsiz ona anlatarak bir boşaltım yapar ve bu sayede yıllarca bastırılan yer boşalır ve bu boşlukların yerine acı bir keder dolar.

“Madenci konuşuruyor onu. ...Havadan sudan konuşurlarken hatırlamak istemediği anlar kelimelere dönüşüp boğazından fışkırıyor. Kelimelerin selini durduramıyor. Yüzyıllarca susmuş da nihayet acısını çıkarıyormuş gibi anlatıyor. Şükran'ı nasıl harap ettiğini anlatıyor mesela, yıllardır evinin yabancısı olduğunu, çocuklarına karşı sevgisizlik olmayan ama anlatması güç bir uzaklık hissettiğini ya da babasının ölüm yıldönümlerinde Atlantik' e gidip cebindeki son parayla tanımadığı insanlara rakı ısmarladığını, her gece babasına ölmekte geç kaldığı için küfrettiğini. ...Anlattıkça içi boşalıyor, sonra boşalan yeri yoğun bir keder dolduruyor” (Tunç, 2020a: 11).

Mürşit Madenci'nin kendi oteline geldiğine şükürler eder. Eğer o da olmasa kafasındaki düşüncelerini aktaramamanın vermiş olduğu gerilimle iç çürümesini daha fazla hızlandırmış olacaktır. Çünkü her insan anlaşılma ister.

“Mürşit iyi ki Madenci geldi diye düşünüyor, iyi ki ev tutmaya kalkmadı. Burada, onun bu hazin, bu acıklı oteline kalıyor. İçinde kaynaşan, çarpışan kelimeler sese dönüşüp bir yere varabiliyor böylece. Yazmayı başaramadığı sözlerin bir dinleyeni var artık. Kelimeleri özgürlüğe kavuştu. ...Çevresinde konuşmaya değer birini bulamadığı için kelimeler beyninde kanatlı böcekler gibi uğuldardı” (Tunç, 2020a: 55).

Mürşit'in yaşadığı o vahşet anı ve Cumhuriyet rüyalarını esir alır. Madenciye yaşadıklarını anlatmakla anlatmamak arasında kalır en son dayanamayarak Cumhuriyet'dan kurtulmak adına ona olan biteni anlatarak rahatlar. “Anlatmakla günahından kurtulamayacağını biliyor; ama sırt olmaktan çıkarsa belki Cumhuriyet'dan kurtulur, rüyaları temizlenir” (Tunç, 2020a: 110).

Madenci de kendi gibi olan Mürşit'in kederini sezip onu dinlemek isteyen biridir. Mürşit içindekileri anlatırsa insani olan duygularının yeniden onu bulabileceğini düşünür

“Madenci "Hadi anlat," dedi sonunda. "Bu keder boşuna oturmaz adamın yüzüne. Bir şey içini kemiriyor." Mürşit kemirmek ne kelime, kemirilen şeyden bir kırıntı kalır hiç olmazsa diye düşündü. İçi yok oldu onun. ...Anlatmak kabuğun içini insansı bir şeylerle doldurur belki” (Tunç, 2020a: 133-134).

Mürşit de Madenci de birbirlerine içlerini açarak rahatlamaya çalışan adamlardır. Onları bu zaman kadar kendileri gibi anlayan insanlar hayatlarında olmamıştır. Bu yüzden anlattıkları ile bir bütün olacaklarını sanırlar. Fakat anlattıkça boşalan yerlerin yerine dolanlar sızı yapar. Buna rağmen anlatmanın vermiş olduğu rahatlama sonraki güne tahammül etmelerini sağlar.

“...geceler boyunca ruhlarını deşerek birbirlerine anlattıkları varlıklarının dağılmış parçalarını umutsuzca toplama çabasından, yeniden bir bütün olma umudundan başka bir şey değil. İkisi de hatırlıyor, anlatıyor, hayatlarının kopmuş parçalarını yerlerine koyuyorlar; ama ek yerleri fena sızlıyor. Sonu gelmeyen bu konuşmalar hakkında Madenciye düşünüyor, Mürşit bilmiyor. Ama ona faydası oluyor, hiç değilse ertesi güne tahammül etmesini sağlıyor. Madenci'yle dost olduğundan beri her sabah acı da olsa umutlu bir beklentiyle uyanıyor. Akşam olacak Madenci gelecek, duygulardan, düşüncelerden, içimizde, ulaşamayacağımızı sandığımız yerlerde birikip ağrı yapan şeylerden konuşacağız. Anlatmak acıyı gidermiyor ama uyuşturuyor” (Tunç, 2020a: 143).

Mürşit kurduğu hayaller zihninde hemen yıkıldığı için bunları kâğıda dökmek ister. Belki yazarsa arzuladığı şeyleri yıkılmadan yazabilir ama onu da beceremez. Çünkü suçluluk benliğini öyle bir sarmıştır ki hayal bile kurmasına imkân vermez.

“Mürşit benimkiler daha başında yıkılıyor diye düşündü, bir sahne bile kuramadan. Bu yüzden bazen yazmaya çalışıyor. Yazı belki hayal kurmasını sağlar, kaybolan şeyleri geri getirir diye umutlanıyor ama kâğıt kayganlaşıyor, kalemin mürekkebi akıp gidiyor, kâğıt yazıyı tutmuyor, zihni hayallerini tutmuyor” (Tunç, 2020a: 173).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Mürşit çocukluğunda hamala yaptıkları linçin suçluluğunu içinden atamaz ve bu suçluluk tüm benliğini sardığı için de her adımında bu suçlulukla kavrulur. Madenci de eşi Arzu'nun geçmişine dair duyduğu şüpheleri ona itiraf ettiremediği için olmadık yollara başvurur. Arzu kocasının yaptıklarına dayanamayıp intihar edince Madenci bu kuşkunun doğmasına sebep olan eşinin babası olunca onu öldürür. Fakat Madenci, kayınbabasını öldürdüğü için değil karısının geçmişine duyduğu kuşku yüzünden ona çektirdiklerinden suçluluk duyar. Mürşit ve Madenci yaptıkları hatalarının bedelini yaşarken suçluluktan kavrulan vicdanları ile hayattan kendilerini soyutlayarak öderler.

““Hafızası insanın düşmanıdır," dedi aynı gece. "Unuttum, kurtuldum sanırsın ama öyle bir şey yok. Yaşanmıştan kurtulmak yok. Toprağa girene kadar takip eder seni olmuş olan." ...her günahın gömüldüğü derinlikten çıkacağı bir an gelir. ...günahı hafızasının dehlizlerinde zamanını bekliyor. Bu

yüzden gerekli gereksiz ne varsa anlatıp duruyor Madenci'ye. ...Madenci birdenbire "Mecburdum," dedi. "Bana olanlar önemli değil ama Arzu'ya yazık oldu." ..."Mürşit Abi!" Mürşit durdu, dönüp baktı. "Başkalarının kuyuları daha fena," dedi Madenci. "Elimde olsa kendi kuyumda boğulurdum." ...Mürşit, Madenci'nin yakışıklı yüzünde koyu bir gölge gördü, tanıdığı bir şeydi, aynada sık sık karşılaşıyordu bir benzeriyle. Böylece ikisinin de içlerindeki boşluğu ben zer bir kederin doldurduğunu anladı. Onları birbirlerine yaklaştıran şey de bu oldu, keder. Ashında kederden çok günahlarının altında ezilmeleri. ...Normal insanlar huzurla, herhangi bir vicdan sızısı duymadan uyurlarken, Madenci ve ben ve bizim gibiler dünyanın derdi denen soyut, tarifsiz bir yükü çekmeye yazgılıyız. ..." (Tunç, 2020a: 12-13-14-15,142).

Mürşit'in içindeki suçluluk yüzünden içinde oluşan buhranlar ailesine de yansımaktadır. Bu yüzden ailesi ile sağlıklı bir iletişim kuramaz.

"Bir süredir neşe yutucu biri olduğunu düşünüyor, yüzünde etrafındaki neşeyi çekip yutan bir kara delik var sanki. Ne olduğunu bilemiyor ama bir şey var. ...Her ne ise, varlığında rahatsız edici bir şey var. Ne zaman aynaya baksa içi ağrıyor. Kendini boşlukta dönerek ona buna saplanan, sahipsiz bir hançer gibi hissediyor. ...sebepsiz kederiyle herkesi yaralıyor. ..."O geceyi unutmak ömrümü kokuşmuş bir suya çevirdi," dedi. "Karımla çocuklarımı da bu bataklığın içine çektim. Sakat bir koca, sakat bir baba. Belki de hiç evlenmemeliydim" (Tunç, 2020a: 16,316).

Mürşit ailesi tarafından o kadar çok süperegosu yüksek bir çocuk olarak yetiştirilmiştir ki kendi suçu olmadığı sorumlulukları bile kendi suçu gibi görüp onun suçluluğunu yaşayan bir karaktere dönüşür. Kibar'ın bunca zaman evlenememiş olmanın suçluluğunu duyar ve komşu esnaf ayakkabı tamircisinin Ermeni olduğunu ölünce öğrenmesi yani yıllarca onu tanımasına rağmen nereli olduğunu bilmemesi kendini insanlardan soyutladığı içindir. Bu yüzden ayakkabı tamircisiyle ahablık kuramamanın vermiş olduğu pişmanlığı duyumsar.

"Müşterilerin bir keresinde ona niye hiç evlenmediğini sorduklarını duydu. Kibar "Gençken param yoktu, sonra da ihtiyarladım," dedi. Mürşit'e çok dokundu bu cevap. Zavallının gençliği babasının ona verdiği bu inde tükendiği için kendini suçlu hissetti. Bitmeyen bu suçluluk hissi zaten, ömrünü yiyip bitiren şey, yapamadığı her şey. ...Kendini bildi bileli bu şehirde yaşayan ayakkabı tamircisinin Ermeni olduğunu şimdi öğrenmek içine dokundu. Şehre duyduğu yabancılık bin kat artmış gibi hissetti kendini" (Tunç, 2020a: 31,151).

Mürşit kendini ilgilendirmeyen küçük bir olayda bile kendini sorumlu tutarak suçluluk duygusuna kapılması ailesinin ona küçük yaşta kendi ahlaksal görüşlerini empoze etmesinden kaynaklanır. Çünkü ailesinin ahlaksal yapısını içselleştikçe fazla gelişen süperego benliği olumsuz etkilemektedir.

"Babası insana suçlarını unutturmazdı. Hem ödetir hem unutulmasına izin vermezdi. Annesi de babası da suçun varlığının ayrılmaz bir parçası olduğunu Mürşit'e çok küçükken öğretiler. Ama epeydir onu

korkaklığa suçlu olmanın değil, suçunun ne olduğunu bilememenin sürüklediğini düşünüyor. Hala hep bir şeyleri yanlış yaptığı duygusuyla, bulanık bir belirsizliğin içinde yaşıyor. Suçluluk hissi ruhunun derisi oldu. Bu hissin derisi kadar kendisinin olduğunu biliyor. Ama bilmek ruhunu kurtarmıyor. Nasıl derisinden kurtulamazsa, bu histen de kurtulamaz, gerçeği umutsuzca kabullendi. (Tunç, 2020a: 297).

Mürşit hayatından ümidini kesmediği zamanlarda hoşlantı duyduğu Şükran'la evlenince her şeyin yoluna gireceğini düşünür fakat bu hevesi bir anlıktır gelir ve geçer. Evlenince de unutmak istediklerini unutamaz ve kendi buhranına karısını da ortak eder. Karısı, evliliğinde mutluluğu kocasının geçmişi yüzünden bir türlü yakalayamaz. Mürşit, karısını da kendisi gibi mutsuzluğa gark ettiği için bir de bu yüzden suçluluk duyar. Oysaki Mürşit'e rağmen Şükran çocuklarını ailesine karşı çok saygılı ve sevgi dolu büyütür.

“Annesi onu Şükran'la evlendirmek istediğinde itiraz etmediği, hatta belli belirsiz bir yenilenme umuduyla kabul ettiği için kendini suçluyor. Her durumda, yaptığı ve yapmadığı her şey için kendini suçluyor. ...evlendiği gün, içinde sadece hafif bir kıpırtı hissedince aşkın bundan çok daha fazla bir şey olduğunu anlamalıydı. Anladı aslında; ama anladığı şeye inanmak istemedi. İnanırsa ailesini yüzüstü bırakıp gitmesi gerekirdi. Ne gidecek cesareti vardı ne de vicdanı elverirdi buna... ...Çocukları için hala üzülebiliyor mesela, Şükran için üzülebiliyor, ailesinin hayatını berbat ettiği için kendini suçlamaya devam ediyor. ...Şükran'ın çocukları iyi yetiştirdiğini düşünüyor, ikisi de terbiyeli, sabırlı çocuklar, bu yüzden içi burkuluyor en çok, Şükran'a yaptığı haksızlık yüzünden. İyi bir hayat Şükran'ın hakkıydı.” (Tunç, 2020a: 32-33-34,47).

Mürşit neden bu hale geldiğinin sebebini bilir ama bu nedeni dile getirmekten çekinir. Çünkü yıllarca suçluluğunu bilinç dışının en kuytu yerlerine bastırdığı için tekrar gün yüzüne çıkartması demek bu sefer suçluluğun benliğini dayanamayacak şekilde ele geçirmesi demektir. Bunun olmasından korktuğu için yaşadığı buhranın sebebini anlamazlıktan gelir. Taşranın ağır abisi Pehlivan onun yarasını anlar gibi olduğundan içini azda olsa ona üstü kapalı şekilde döker. Ama yine de içini Madenci'ye açtığı kadar kimseye açamaz.

“Pehlivan "Senin için ağrıyor," dedi. ...ihtiyarın gözlerinde bunca yıllık karısında bile rastlamadığı bir anlayış gördü. Kendini tutamadı. "Çok." dedi inleyerek. "Dermanı yok mu?" "Sebebi yok ki dermanı olsun." Yıllar önce unuttuğu bir sebebi vardı aslında, bu ağrıya hafızasının dehlizlerine gömdüğü günahının neden olduğunu belli belirsiz hissediyordu; ama kırk yıldır hatırlamamak için elinden geleni yapıyordu, sızlayan içini kurcalamıyordu, kurcalarsa ruhundaki çıban patlayacak, zaten zor dayandığı dünya tümünden irine batacak” (Tunç, 2020a: 63).

Mürşit, babasının kendi benliğini kurmasına neden olduğu için ondan nefret eder. Onun hastalığı yüzünden İstanbul'daki okulunu bırakıp dönmesi ve babasının uzun müddetçe hastalıkla cebelleşip ölmemesiyle onun ölümünü arzular. Çünkü babası hasta olduğu için

dönmüştür. Ama babası o hasta haline rağmen hayata inatla tutunmuş gibidir. Onun ölmesini dilediği içinde büyük bir suçluluk duyar.

“Mürşit yıllarca babasının ölmesini istediği için kendinden nefret etti, aynı zamanda bir türlü ölmediği içinde babasından nefret etti. Babası inadına ölmedi, yıllarca, Mürşit ölmesini istediği için ölmedi. Kırgınlığı dinmediyse de babasını sürekli ağlarken görmekten çok acı duydu.” (Tunç, 2020a: 68)

Mürşit’in annesi oğlunun üzerinde etkisi çok yoğun olan bir kadındır. O annesinin bakışlarıyla bile baskıyı üzerinde hissedip suçluluk duyar. Geri dönmek istediği okuluna annesinin onu hassas karnından vurarak vicdanıyla oynadığı için dönemez. Bu yüzden gidemememin suçluluğunu da sürekli olarak içinde yaşar.

“Alacaklılar babası hasta diye birkaç ay sabretmişler, sonunda kapıya dizilmişlerdi. Otele gelip onlarla karşılaşmak istemiyordu. Evden çıkmaya da mecburdu öte yandan. Annesinin hayal kırıklığıyla dolu bakışlarına maruz kalmak ağırına gidiyordu. ...hülyaları ve özlemleri artıyordu. Özlemleri arttıkça içi ağrıyordu. Annesi Mürşit’in bu eğreti halinin farkındaydı, gitme arzusuyla dolu olduğunu görüyordu. Bir gün ona uzun bir nutuk attı. Evin direği artık oydu. ...Annesi ağır konuşuyordu, onu hassas bir yerinden, aile sorumluluklarından vuruyordu” (Tunç, 2020a: 84).

Mürşit yaşadığı şehrin esnaflarından olan peynircinin, gelinini altın yüzünden öldürdüğünden halk tarafından linç edilmek istenir. Bu olay, onun çocukken hamala yaptıkları linç olayını çağırıştırır. Mürşit’i ömür boyunca esir almış olan ve konuşmaya dahi korktuğu suçluluğu peynircinin olayı ile derinlere gömdüğü büyük günahı tekrar gün yüzüne çıkınca dehşete kapılır.

“Mürşit zihnindeki kaos görüntülerinin etkisinden çıktı. Suç böyle bir şey diye düşündü, asla kendisiyle sınırlı kalmaz, geçmişi de ortaya döker, yeniden yazar, kuyruğuna b aşka şeyler takılır, devasa bir günah haline gelir. ... Mürşit birden gördü neler olacağını, ucu sivri, beyaz bir taşla patlatılan gözü hatırladı. Kalbinin boğazına çıktığını hissetti. Kalbinin gırtlığını geçip ağzından dışarı fırlayacağını; toz kalkmasını diye ikide bir sulanan çamurlu kaldırıma düşeceğini; yerde, çer çöp arasında kesik tavuk başı gibi çırpınacağını; galeyan halindeki bu ayakların altında ezileceğini sandı. Kalbi bedeninin dışında bir yerde çırpınırken gözleri yaşanan manzaranın tek bir anını bile kaçırmıyordu. ...Yaşadıklarım hatırlamaktan çok korkuyordu, hatırlamamak için var gücüyle görüntüleri kovmaya çalışıyordu” (Tunç, 2020a: 92-93,96).

Suçluluğun yarattığı etkiyle Mürşit’in gece uykuları ona zehir olur. Uykusunda sürekli olarak yaşadığı vahşet gecesinin etkilerini ve içindeki hayvanı uyandırmış olan Cumhuriyet’u gördüğünden rüyaları ona azap olur. Bu yüzden rahat uyku uyuyan kişilerin uykusunu kıskanır çünkü o benliğini saran suçluluk yüzünden rahat uykuya hasret kalır.

“Mürşit bu insanların uykularının kışkandırıcı olduğunu düşündü, gamsızlıklarının delirtici olduğunu. Burada hayat denen rezalete, musibete, felakete tahammül etmek için gamsız olmak şarttı. Duygusuz olmalıydı insan. Aklı, vicdanı felç olmalıydı. ...Hafızasının duvarlarını yıkan vahşet gecesinin her anını hatırlıyor artık. Engellemek için ne kadar çırpınsa da gördüğü rüyadan sonra görüntüler sıraya girdi. Günahı başı sonu belli bir film gibi akıyor gözlerinin önünden. ...Cumhur' un rüyasına girmesinin bir işaret olduğunu düşünüyor şimdi. Ortağı olduğu vahşeti onun varlığında cisimleştirdiğini, günahını ona yüklemeye çalıştığını anlıyor” (Tunç, 2020a: 98,109,124).

Mürşit suçluluğunu bastırıp unutmaya çalışsa da var olan suç geçici olarak ortadan kalksa da suçluluğun onun üzerinde yarattığı etkisini anlamak istemediği bir keder yaratır. Bu kederin izlerini Mürşit anlamak istemese de nedeninin ne olduğunu bilmektedir. “Cumhur henüz rüyasına girmemişti, günahı zihninin aydınlığına çıkmamıştı ama kafasında bir şey uğuldamaya başlamıştı, deprem öncesinde yeraltından gelen sesler gibiydi ve kaynağını bilemediği için müthiş korkutucuydu” (Tunç, 2020a: 98).

Mürşit her anda günahının iziyle karşılaşır ve vicdan azabını tekrar tekrar yaşar. “Madenci'nin hikâyesine uzaktan ilişen günahı beyninin duvarlarını tırmalıyordu. Kulaklarında korkunç bir uğultu vardı. Cumhurlardan oluşan bir gürhunun uğultusu, yeryüzünde bir insan topluluğunun çıkarabileceği en korkunç ses” (Tunç, 2020a: 118).

Mürşit sürekli olarak zihninde canlanan suçluluğunu Madenci'ye anlatıp kurtulmak ister. Her aklına geldiğinde olayı anlatıp da anlatmamak arasında kendisiyle cebelleşir. “...günahın dilinin ucuna kadar gelip dayanmış, arda kilitlenip kalmış, anlat diyecekti. Yüzünden kara bir gölge geçti, gözlerini kaçırdı” (Tunç, 2020a: 140).

Ego oluşumunu iyi şekilde kurulmasını sağlayacak en önemli faktör başka bir insanla, öznenin hemhâl olmasıdır. Yazar bunu tanrısal bakış açısıyla okura sezdirir.

“İnsana değmeden yaşanmıyor, insanoğlu insansız bir hayat bulamadı. ... İnsanlara değerek yaşamak ona acı veriyor. Okuduğu kitaplardan insansızlığın acısına dair bazı şeyler de hatırlıyor öte yandan, umut kırıcı şeyler. ...Mürşit o zaman düşündü; insanla da insansız da olmadığını.” (Tunç, 2020a: 144-145).

Ailesi yüzünden İstanbul'da okuyamamanın vermiş olduğu idden gelen öfkesini otele İstanbul'dan kalmaya gelen otel misafirlerinden çıkarır. Hiçbir neden yokken onların İstanbullu oluşlarından sebepsiz gurur duyduklarını düşünerek onlara tahammül edemez. “İstanbul'dan gelenlere tahammülü yok hiç. Bir kibirli havalar, bir her şeyi ben bilirim edası, İstanbullu olmanın sebepsiz gururu. Yarattığı iyi duygularla birlikte geçmişinde kaybolmuş bir büyük şehirden bugün ona kalan bu, sebepsiz bir kızgınlığın örttüğü köklü bir haset” (Tunç, 2020a: 147).

Mürşit'in karısı Şükran hastalanıp ameliyata girdiğinde bunca zaman karısı için duyumsamadığı duyguları duyar. Onun ölmesi demek yıllarca duyduğu suçluluğu bitirebilmek adına kendisinin de rahatlıkla ölmesi demektir. Böylelikle yıllarca azap eden acısı dinebilirdi. “Hastanede Şükran'ın ameliyattan çıkmasını beklerken tuhaf duygular içindeydi. Hem karısına hayret edeceği kadar derinden bağlanmış olduğunu fark etmişti hem de ölürse kendisinin de ölmeye hak kazanacağını düşünüyordu” (Tunç, 2020a: 149).

Mürşit sadece kendi duyumsadığı suçluluk buhranı ile ilgilendiği için ailesine yaşattığı buhrana sıra bir türlü gelmez. Kendi çöküşüne karısı Şükran'ı da istemeyerek de olsa dâhil eden Mürşit eşinin bunları hak etmemesine rağmen karısına yaşattıkları için suçluluk duyar. Böyle olsun istemez ama bunu değiştirmek içinde bir şey yapmayarak kendi pişmanlıklarıyla karısını da buhrana iter. Karısının evde olmadığını düşünerek kitap okumak için eve geldiği bir gün karsının içli içli şarkı söylediği duyar. Karısının söylediği şarkıda geçen “Ben bu dünyayı anlayamadım” sözü karısının ağzından duyunca karısına yaşattıklarından derin bir acı duyar.

“Şükran'ın sırtı kapıya dönüktü, bir yandan kurumuş çamaşırları katlıyor, bir yandan bağrından gelen acılı bir sesle şarkı söylüyordu. Ben bu dünyayı anlayamadım. Şarkı bitti, Şükran'ın sesi kayboldu. Mürşit usulca hole geri döndü. Birden sessiz sessiz ağlamaya başladı. Gözyaşları iplik kadar inceydi ama çok sıcaktı, kaynıyordu, soğuktan kaskatı kesilmiş yanaklarını yakıyordu” (Tunç, 2020a: 155).

Mürşit'in otele kalmaya gelen görme engelli müşterisi Mürşit için ilk başta hiçbir şey ifade etmese de daha sonra adamın gözlerini görünce eski günahı aklına gelerek adamın gözlerine bakmaya çekinir bir halle gözlerini onun gözlerinden kaçırır. Suçluluğunu yine hatırlatacak bir hadise ile karşılaşınca Mürşit ilk gün ki gibi acısını tekrar tekrar bir daha duyumsar (Tunç, 2020a: 158,165).

Mürşit görme engelli müşterisinin karısına hitap şeklini duyunca kendi karısına hiç bu şekilde bir gün bile olsun yaklaşmadığını düşünür. Bu zamana kadar Şükran kocasından kendisi için bir şeylerin talebinde bulunmaz. Mürşit'te karısının bir arzusu, bir isteği var mı diye de düşünmez. Bunları düşündükçe karısına bunca zaman yapmadıkları ve onu aşkla sevedemediği için içi suçlulukla ağrır (Tunç, 2020a: 163,177).

Mürşit kendini bu yaşama, yaşayamadıklarına, aldığı ama almak istemediği sorumluluğun gelip yapışıp kalmasından doğan gerçekleştiremediklerinin ıstırabına yabancılaşır.

“Yerden göğe kadar haklısın Şükran. Ama ben bu dünyaya sığamıyorum. Bende bir acayıklık var. Gurur değil bu. Gurur olsa yaşadığımız bu hayat haysiyetime dokunuyor derdim, sabahları erken uyanırdım, eşşek gibi çalışırdım, ölümünü bekleyen bir kuş gibi bankonun arkasına tünemezdim. Ben

başka türlü olduğumdan sığamıyorum bu dünyaya Şükran, ama nasıl bir başka türlü olduğumu ben de bilmiyorum” (Tunç, 2020a: 164).

Mürşit idsel arzularının bir kez olsun bile gerçekleştirememenin sorumlusu olarak önce hastalandı diye okulundan dönmek zorunda bırakan babasına, üzerinde etki yarattığını bildiği için kalması için etkisini kullanan annesine, kız oldukları için başında bir erkeğin olması gerektiği yüzünden dönmesiyle, geldiğinin bir amacı olmadan hemen evlenen kız kardeşlerine, koparılmayacak bir bağ oluşturduğu için çekip gitmesini daha da zorlaştıran çocuklarına ve bunca şeye rağmen kendisine katlanan kendisi gibi buhrana kapılan fakat bu buhranını hayat meşgaleleriydi, çocuklarının derdiydi diye uğraşırken gün içinde düşünmeyip sadece yatarken açığa çıkan ıstırabını sadece uyku sırasında bir ah ile geçiştiren karısına kıyasıyla öfke duyar. Tüm ailesi ona ayak bağı olurmuş olup onlar olmasa bambaşka bir adam olabileceğinin düşüncesi içi içini yiyerek daha öfkeli ve daha insanlardan soyut bir adam olmasına neden olur (Tunç, 2020a: 248-249).

Mürşit kendi iç sıkıntısıyla uğraşırken kendisi gibi olan kızının dünya ağrısını göremediği için suçluluğuna bir suçluluk daha eklenir. “Özgür'e oğlum ruh sefil olma dedi. Elvan'a ne dedi, kızım âşık mısın'dan başka? Hiç. Elvan'ı hatırlayınca içinde yeni bir ağrı başlıyor, eski ağrıları yetmezmiş gibi” (Tunç, 2020a: 154).

Mürşit kendi içindeki canavarı uyandıran Cumhuriyet’u olaydan sonra ilk karşılaştığında onun bakışları ona hem korku hem de anlaşılmaz bir haz vermektedir. Bu yüzden onunla arkadaşlık ederken kendi baskılanan açığa çıkarmayan thanatos yanını açığa çıkardığı için onunla arkadaşlık etmişti. Fakat bu arkadaşlığın bedeli içindekilerini uyandırdığı için işlediği suçun günahıyla bir ömür boyu suçluluk duygusu peşi bırakmayacaktır (Tunç, 2020a: 10,301).

Mürşit, Cumhuriyet’un hamalı linçlemeye götürmesi üzerine onu ikna edebilmek için hamalın oğluna tecavüz ettiğini söyler. Bu tecavüz kelimesiyle Mürşit’in aklında dayak yemiş ve gözleri morarmış bir oğlan çocuğunu canlanır. Oğluna yaptıkları yüzünden hamalın linçlenmeyi hak eden baba olduğuna kendini ikna ettiği için idden gelen doyumsuz bir istekle hamalı linç etmenin düşüncesi onda haz duygusunu uyandırır (Tunç, 2020a: 307,309).

Mürşit’in anne ve babası oğlunun küçük yaşta iyi eğitemediklerini düşünerek gerçekleşen vahşete dâhil olduğu için oğullarının suçluluklarını çekerler. Annesi ve babası mahvolmuş şekilde olayın geçtiği gece tüm gün oğullarının vahşete ortak olmasının, içinde uyanan canavardan dolayı derin bir suçluluk yaşarlar (Tunç, 2020a: 312-313).

Artık suçlarını görmezden gelmeyerek suçlarının farkındalığıyla Mürşit sürekli olarak kendini suçlamaktan yorulan bu eylemden vazgeçerek kendini bağışlama yoluna gider. “Niye

böyle yaptığını bilemedi. Üstünde de durmadı. Bundan sonra ne yaparsa yapsın kendini bağışlayacak, yoruldu artık suçluluktan” (Tunç, 2020a: 251).

Romanda geçen Kahramanmaraş Katliamı’nda Madenci’nin babasının ofisinde gazetede gördüğü çıplak ölü kız çocuğunun fotoğrafı onun üzerinde derin etkisi olmuş ve ailesinin bu katliamdan duyduğu büyük suçluluk o zamandan Madenci’nin aklına kazınır. Madenci yetişkin bir özne olduğunda katliamın her yıl dönümünde gördüğü o fotoğraf zihninde canlanır ve geçmişte başkalarının yapmış olduğu utancının suçluluğunu hala üzerinde taşımasına neden olur (Tunç, 2020a: 119-120-121,123).

Madenci’nin, Mürşit gibi buhrana kapılmasına neden olan şey karısının kendi yüzünden intiharıdır. Madenci karısıyla ilk tanıştıktan beri üzerine yerleşen lekenin nedenini eşinden öğrenmeye çalışır. Hiçbir şekilde nedenini açıklamayan Arzu’ya kendiliğinden açıklaması için türlü türlü yollar dener. Onun içine kuşkuyu düşüren Arzu’nun babası olur. Evlendiği gün babasının onlara pis gülüşü Madenci’yi şüphelendirir. Karısını konuşturmak için sabrıyla sınıyınca artık daha fazla dayanamayan eşi Arzu bu durumdan kendini kurtarmak için intihar eder. Karısının derdini anlamak için sabrını bitirip onu intihara sürüklediği için Madenci’ye suçluluk duygusu etkisi altına alır. Karısına yaptıklarından dolayı pişmanlık duyar. O da artık Mürşit gibi dünyada yarım kalan insanlardan olur (Tunç, 2020a: 174,176,178,181,287).

Madencinin çalıştığı yere işçi olarak girmek isteyen Cuma, sürekli olarak Madenci’nin onu işe alması için peşinde dolaşır ve ona diller döker. Bir gün yine peşine düştüğü bir zaman Madenci’ye eğer onu işe almazsa kendini atacağını ve bu yüzden onun vebalini gireceğini söyler. Bunu duyan Madenci zaten karısına sebep olmaktan duyduğu vicdan azabıyla kavrulmaktadır. Bundan dolayı Cuma’nın sen sebep olacaksın sonuma demesi onu yaşadığı ıstıraplı suçluluğunu, pişmanlığını hatırlatmış olup yaşadığı olayın öfkesini Cuma’ya yansıtır. Ama asıl öfkesi kendisinedir. Çünkü o karısının sınırlarını zorlayıp intihara kalkışmasına sebep olduğu için onun vebaline girer. Bir kişiye daha sebep olma düşüncesi onu çileden çıkarır.

““Çekil dedim Cuma çekil! Git başımdan! "Cuma sendeledi, düşecek gibi oldu. Birden yalvarması şekil değiştirdi. Madenci’yi kendi hayatıyla tehdit etti. "Sebebin olursun. Günahıma girersin. Almazsan atarım kendimi uçurumdan. Vebali büyük olur, taşıyamazsın. "Madenci birden kendini kaybetti. Şiddetli bir yumruk attı. Cuma’nın burnundan kan fişkırdı”” (Tunç, 2020a: 212).

Arzu’nun babası zorla kızıyla encest ilişki kuran sapkın, bencil ve narsist karakterli bir babadır. Kızına bunca zaman yaşattıkları umurunda olmazken onun ölümünün ardına rakı

sofrası kurup keyfine bakan, yaptığı sapkın kötücüllüğün hastalık kılıfını uydurmaktan çekinmeyen bir tiptir.

“Kızını toprağa verişinin ertesi günü iki odalı sefil evinde çilingir sofrası kurmuş içiyormuş. Küçük masada pastırma, beyaz peynir, çiroz, daha birkaç meze varmış. Babanın üşenmeden portakalları soyup, dilim bir tabağa koymuş olduğunu görmüş. Bütün bu yiyecekleri çiğneyebildiğini, yutabildiğini, adamın ağzında eşi bulunmaz bir bencilliğin uzun ve pis dişleri olduğunu düşünmüş” (Tunç, 2020a: 288).

- Ego Savunma Mekanizmaları Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Mürşit kendini etkileyen vahşet geçesini hatırlamamak üzere bilinç dışına bastırır. Böylelikle kendine acı veren o anı unutarak hatırlanmaz hale getirir. Ta ki olayı çağırtıracak benzer bir olay yaşanana ve otele gelen Madenci ile her gece içerek dertleşmeleri sonucunda birbirlerine açılana kadar Mürşit her şeyi baskılayıp unutmuş durumdadır.

“Şimdi hafızasından silerek zararsız bir hale getirmek için bir ömür harcadığı o vahşet gecesini düşünüyor. ...Madenci'nin yüzünden. Onunla arkadaş olduğundan beri zihninde her gün yeni bir kuyu açılıyor sanki, işlediği ne kadar günah varsa hepsi yıllardır gömüldükleri derinliklerden çıkıyor. ...Güzel şeyleri de unutmak istiyor. Güzel şeyleri hatırlamanın ertesi günü mahveden, yıkıcı bir tarafı var. "Hafızası insanın düşmanıdır," dedi aynı gece. "Unuttum, kurtuldum sanırsın ama öyle bir şey yok. Yaşanmıştan kurtulmak yok. Toprağa girene kadar takip eder seni olmuş olan. ...Dayanması gerektiğini düşündüm adem ki hatırladı her şeyi, ölene kadar azap çekecek, hayatın ona her an o vahşet gecesini hatırlatmasına boyun eğecek.” (Tunç, 2020a: 10-11-12,158).

Mürşit içindeki buhran yüzünden ailesini kendisinden uzaklaştırdığı için oğlu Özgür bunun acısını öfkeli biri olarak yansıtırken eşi Şükran ise sessizliğe bürünerek yansıtır. “Mürşit'in onları kendinden uzaklaştıran amaçsızlığını, düzensiz düzenini sonunda kabullendiler. Ama kabullenmeleri acı çekmedikleri anlamına gelmiyor. Özgür'ün acısı gerginliğe dönüştü, Şükran'ınki sessizliğe...” (Tunç, 2020a: 21).

İsteklerini bir türlü dünyada elde edemeyen Mürşit, hayattan kaçma isteği duyar. Bu yüzden yaşarken mutlu sayacak çok az yaşanmışlıkları vardır. “Borcumuzdan kaçmıyoruz, hayattan kaçıyoruz; ama hayat da borç da yakamızı bırakmıyor” (Tunç, 2020a: 38).

Mürşit içinde bulunan sebepsiz sıkıntıdan dolayı kederlenir. Aslında nedeni bilir ama yıllar önce hatırlamamak üzere bilinç dışına bastırdığı vahşet anı belli belirsiz belleğinde gelip gittiği için sıkıntı duyar.

“"Dermanı yok mu?" "Sebebi yok ki dermanı olsun." Yıllar önce unuttuğu bir sebebi vardı aslında, bu ağrıya hafızasının dehlizlerine gömdüğü günahının neden olduğunu belli belirsiz hissediyordu; ama kırk yıldır hatırlamamak için elinden geleni yapıyordu, sızlayan içini kurcalamıyordu, kurcalarsa ruhundaki çiban patlayacak, zaten zor dayandığı dünya tümünden irine batacak” (Tunç, 2020a: 63).

Madenci ve Mürşit'in çektiği ıstırapları derinlerinde bastırarak unutmaya isteği güderler. Fakat ne kadar unutmak isteseler de bu içlerinde gelişmiş olan süperegolarından dolayı unutmak istediklerini her imgesel çağrışımında hatırlayınca iç sancıları depreşir. Madenci çocukken şahit olduğu katliamın yarattığı etkiyi unuttuğunu sanır. Fakat en küçük çağrışımında dehşet olayı tüm ayrıntısıyla hatırlar (Tunç, 2020a: 120,122).

Mürşit küçükken gittiği düğünde sevdiği kızla evlendirilmedi diye şakağına tabanca dayayan adamı yıllar sonra obez halde görür. Mürşit, adamın belki evlenemediği kızın mutsuzluğuyla kendini yemeğe verdiğini ve acısını bu şekilde unuttuğunu düşünür. Yemek yeme aslında yıkıcı yok edici gücün simgeselliğini çağrıştırmaktadır. Mürşit adamın yemek yeme ile yıllarca içinde var olan öfkesinin yansımasını yiyerek çıkardığını ifade etmek ister. “Çok şaşarsın ama. Aşk için kendi düğünde tabancayı şakağına dayayan adam bu ağzı kalabalık şişko mu dersin. Yüz otuz kilo oldu, bi oturuşta bi tepsi baklava yiyormuş. Belki de mutsuzluktan kendini yemeğe vurmuştur, bilmiyorum, gerçi bana kalırsa düpedüz oburluk” (Tunç, 2020a: 140).

Mürşit de Madenci de yaşadıklarını içki içerek bastırmaya çalışırlar. Bu sayede yaşadığı suçlulukları unutmayı isterler. “Rahat bırak bizi Kibar dedi içinden, rakı içiyoruz, görmüyor musun? Biz güneşsiz günlerin bütün ağırlığına sırf bunun için katlanıyoruz, gece olsun, alkolün buharı dünyayla aramızdaki uçuruma dolsun diye” (Tunç, 2020a: 157).

Madenci'nin babası eşini kaybettikten sonra büyük bir buhrana tutulur. Karısının yokluğu onu erken yaşlandırır. Madenci'nin babası benliğindeki acıyı bastırabilmek için anlatma hastalığına yakalanır. Bu sayede zihnini başka şeylerle meşgul tutarak acısının küllenmesine izin vermez (Tunç, 2020a: 170).

Madenci'nin ablası da annesinin ölüm acısını bastırmak için sanki annesi hiç ölmemiş gibi yadsıyarak gülme krizleri yaşar. Kahkahalarının arkasında acısının o büyük çığlıklarını gizler. Annesinin yokluğuyla açılan sevgi boşluğunu doldurabilmek adına farklı insanlara sevgi nesne yatırımı yaparak gidermeye çalışır.

“Ablası filmi seyrederken, Madenci, ablasını seyretmiş. Ablası anneleri hiç ölmemiş gibi gülüyormuş; ama kahkahaları siyah bir tüle benziyormuş. Mermerden yontulmuş bir büstün üstüne örtülmüş siyah tül, katı acıyı gizleyemez. ...Anneleri öldükten sonra ablası kendini aşka vurmuş. Her gün yeni birine âşık oluyormuş. Odasına kapanıp saatlerce ağlıyor ya da iç bayıcı aşk şarkıları dinliyormuş. Yanından ayırmadığı bir defteri varmış, sağdan soldan duyduğu, bir yerlerde okuduğu berbat aşk şiirleri, vıcık vıcık romantik sözler yazıyormuş bu süslü deftere” (Tunç, 2020a: 172).

Mürşit, Madenci'nin anlattığı iyi babaya dair anılarının altında yatan derin acıların olduğunu ve bunları bastırdığı için kötü anılar iyi anılarla yer değiştirdiğini düşünür. “Mürşit

neden bilemiyordu ama acı perdesi diye düşündü o sırada. Bütün bu küçük, sıcak şeyler, iyi babaya dair hatıralar derinde yatan acıları gizliyor” (Tunç, 2020a: 196).

Madenci askerlik yaptığı sırada madende çalışan aklı dengesini yitiren bir eleman kendini dinamit patlatarak yok eder. Derdinden dolayı her gün birkaç kere uçurum başına gidip bağırarak bu adam yaşadıklarını hatırlamamak için madendeki her işe kendini verip bir hata çıktığında da gereksiz yere kendini heba ettiği için bu aşırılığa dayanamayıp intihar ettiği söylenilmiş. Tıpkı Mürşit ve Madenci Uzak gibi bu çalışan da kendisine ait olmayan suçun suçluluğunu götmüştür.

“...dünyanın bütün günahlarını yüklenmiş gibi yaşıyormuş. Madendeki her hatadan kendini sorumlu tutuyormuş. Bir sorun çıktığında kendini kaybediyormuş, çözmek için gereksiz yere çırpınarak kaosa yol açıyormuş, işe zarar veriyormuş. Bu aşırılığa fazla dayanamamış, elinde dinamit patlamış bir gün. Kaza diye rapor tutulmuş. Ama Madenci intihar ettiğini düşünüyormuş. ..."Çocuk inkârın adını pasif uyku koymuştu," dedi. "Yaşadıklarını hatırlamak istemiyordu bu yüzden içini uyutuyordu. Sonunda öldü” (Tunç, 2020a: 206-207).

Mürşit acısını unutmak, bastırmak için tepkisizliği bir savunma mekanizması olarak kullanır. “Herkes bir şey yapıyor diye düşündü. Kötülük için. İyilik için. Acısını unutmak için. Kaçmak için. Ben kıpırdayamıyorum” (Tunç, 2020a: 229).

Mürşit yaşadığı acının, öfkenin sebebini bilir ama bunların için elimden bir şey gelmediğinden dolayı tüm etkisini kendine yansıttığından sinirli bir adama dönüşür. “Anlamak daha sinirli yaptı onu, ikide bir öfkeleniyor. İşin kötüsü öfkesini yönelteceği somut bir şey bulamıyor. Birine öfkelenen kavga edersen, hırsını alırsın. Bir nesneye öfkelenen kırıp atarsın. Ama soyut bir öfke bu, her şeyi anladığını inkâr edememenin acısı” (Tunç, 2020a: 246).

Mürşit, insanın bilinç dışının dışı taşmasının yaratacağı etkisinden korktuğu ve bu korku yüzünden orda bastırılanların gün yüzüne çıkmasını istemez eğer çıkarsa insanın canını yakacağından keder duyar. “Kendi kuyumuza inip kendimizi tanımak istemiyoruz. Biliyoruz çünkü ne kadar aciz, zavallı, korkak, tiksindirici olduğumuzu. Ama bilmek istemiyoruz." "Bilsek nasıl dayanırız kendimize?" dedi Mürşit. "İnsanın kendine dayanması imkânsız” (Tunç, 2020a: 281).

Madenci karısının yüzünde gördüğü lekenin aslında yıllar önce katliamda ölen çıplak kız çocuğunun resmini unutmaması için benliğinin yaratmış olduğu yanılsama olabileceğini düşünür. Bu sayede ölü kızın yerine karısının yüzündeki o masumluk zihninde birbiriyle yer değiştirmiş olur.

“Arzu'nun yüzünde gördüğü şeyin çıplak ölü kız çocuğunun resmini unutması için benliğinin yarattığı bir yanılsama olabileceği kanısına varıyormuş. Benliğinin ona, unutmak istediği resmin yerine Arzu'nun yüzünde başka bir masumiyet göstermiş olması mümkünmüş. Zihni, katledilmiş bir çocuğun masumiyetinin yerine Arzu'nun yüzünden silmek istediği, genç kızın masumiyetini gizleyen o lekeyi işaret ediyor olabilirmiş” (Tunç, 2020a: 284).

- İçgüdü Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Romanda fon karakter olarak yer alan eczacı Oktay'ın karısını dövmesi ve bunu zevkle anlatması içgüdüsel yıkıcı-yok edici güçlerinin benliğinde baskın olduğunu göstermektedir. “Oktay'ın hemen her gece karısını dövdüğünü ve bunu zevkle anlattığını, adamı hiç rahatsızlık duymadan dinlediğini hatırladı. İlk kez fark etti bunu. Oktay'ın dayak hikâyelerini sıradan bir olaymış gibi dinlemiş hep” (Tunç, 2020a: 13).

Mürşit yaşadığı derin kederden dolayı ölmeyi arzulamaktadır. Öldüğünde bütün sıkıntıların biteceğini düşünür ama ölmeyi de beceremez.

“...kederinden ölecek bir madenciyle rakı içerek geçiren ve kendi ölümünü hayal ederek zamanını tüketen bir adama normal denemez. Ruhu kanser oldu çoktan ama ölemiyor, bedeni içtiği onca sigara ve içkiye rağmen öküz gibi sağlam. ... Mümkün olsa kalan ömrünü şu anda isteyene verir. Almam diyen bir Allah'ın kulu da çıkmaz. Herkes pek seviyor hayat denen bu sıkıntıyı, kimsenin ölesi yok” (Tunç, 2020a: 23,112).

Mürşit arzu ettiği kendi benliğini kuramaması ve annesi tarafından ona verilen hazır iktidarın yaratmış olduğu gerginlikle sürekli olarak intiharı düşünmüş fakat anlayamadığı bir şekilde yaşamama tutunma istediği ile bu eylemi gerçekleştirmesine izin vermez.

"Şimdiden as kendini o zaman. Elden ayaktan düşünce evladın hayırsızı çok koyuyor insana." Mürşit ürperdi. Evladın hayırsızı değil, kendini asmak fikri bulanık bir resim gibi kafasında canlandı. Daha önce kaç kere canlanmış bir resim, eskidi artık ama yine de her defasında etkileniyor” (Tunç, 2020a: 40).

En az Mürşit kadar Madenci Uzay'da yaşadığı bunalımlardan dolayı ölmeyi arzulamaktadır. “Madenci de pek farklı görünmüyor. Sanki kebab değil çamur çiğniyor. Öylesine mutsuz ki varlığının her parçası ölelim de kurtulalım diye bağıyor” (Tunç, 2020a: 56).

Mürşit hayatına son veremeyerek hala yaşamak için dirayet eder. Bunu sağlayabilmek için boş vermişlik tavrını üzerine takınır. “Mürşit... ...Korkaklık gibi görünen, Şükran'ı için hasta eden bu boş vermişlik hayatını kolaylaştıran tek şeydi, yaşadığı şeye hayat denebilirse” (Tunç, 2020a: 89).

Mürşit yaşadığı taşra şehrin halkı, linç kültürüne o kadar alışkın bir topluluktur ki içlerinde bastırıldığı yıkıcı yok edici güdüyü bir topluluk olarak bir araya geldiğinde ortaya çıkarmaktan çekinmeyen hatta bu durumdan haz duyan bir yapıya sahip olduğunu söyler⁰. Sigmund Freud bir grup topluluğun bir araya geldiğinde gerçekleştirdiği güdülenmeleri şu şekilde açıklar;

“Bize göre, grup içinde olmak, bireyin bilinçaltında yatan bastırıldığı içgüdüsel dürtülerden kurtulmasına olanak vereceğini söylemek yeterli olacaktır. Bireyin sergilediği yeni özellikler aslında insan zihninin bilinçaltında kötülüğe olan eğiliminin göstergesidir. Böyle durumlarda bilincin ya da sorumluluk duygusunun kaybolmasını anlamak çok da zor değildir. Çok uzun zamandır bizim "sosyal kaygı" olarak tanımladığımız şey aslında bilinçtir” (Freud, 1921’den akt. Yücel, 2014: 9).

Taşrada gerçekleşen linç eylemlerindeki grupların da tam olarak yapmak istediği içlerinde baskılanmış olan yıkıcı yok edici güdülerini dışarıya yansıtmaya ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. “Kalabalık yeterince tatmin olmadan dağıldı. Zevkten başlarını döndüren yok etme arzuları kursaklarında kaldı” (Tunç, 2020a: 95,107).

Tunç’un toplumlarda görülen linç kültürünün öbekleşerek nasıl yayıldığını gösterdiği bu romanda kötülülüğün etkisini Çimen Günel-Erkol “*Ayfer Tunç’un Modernizmle Derdi Faillik ve İktidar*” makalesinde şu şekilde analiz eder:

“...dramatik “kötülük” parantezini Türkiye tarihinde açan bir roman olan Dünya Ağrısı’nda Tunç, aynı Arendt’in yaptığı gibi, “kötülüğün kaynağını” anlamaya çalışmaktadır. Romanda Mürşit’in hayatını kronik bir ağrıya çeviren unsur, geçmişte tanık olduğu bir linçin hatırasıdır. Bu hatıra, Mürşit’in babasıyla arasındaki çatışmalı ilişkiden, felsefe okuduğu büyük kenti bırakıp taşraya dönmesine neden olan aile ilişkilerinden, yaşadığı kentteki sıkıntısından, çocukları Elvan ile Özgür’le ve karısı Şükran’la olan tartışmalarından kaynaklanan ağrılarla birleşir ve bir ağrılar toplamı oluşturur. Okur, babasından kalan oteli işleten Mürşit’in, unutmak istediği “kötülüğü” yani arkadaşı Cumhuriyet’un peşinden kalabalığa karışarak suçuna ortak olduğu linç romanın en sonunda öğrenir” (2017:9).

Romanda altınları yüzünden yeni gelinini öldüren peynirci işlediği cinayettin vahşetinden çıldırmaz da zamanında öldürüp kadının altınlarına el koyamadığı için çıldırmıştır. Onun işlediği cinayet anlık bir öfkeyle olan bir eylem değildir. Peynircinin öldürme güdüsü baskın olan ve acımayaya dair bir gram duygusu olmayan bir karakter olduğu için bu olay gerçekleşmiştir. “Peynirci, gelini boş yere öldürdüğü için değil, öldürmekte geç kaldığı için çıldırmış. "Maç vardı," demiş "bir gece önce televizyonda maç vardı. Yenildi pezevenkler, yenileceklerini bilseydim seyretmezdim, o gece hallederdim işimi”” (Tunç, 2020a:97).

Pehlivan'ın kızı yaşamdan elini eteğini çekmiş hayattan umduğunu bulamayan bir karakterdir. Babası tüm çocuklarından daha fazla onu sevmesine rağmen kızının üzerinde olan elemi dağıtamaz ve kızı bir gün onca ilgi ve alakaya rağmen yaşama arzusunu tamamen kaybederek kendini uçurumdan aşağı atar. ““Pehlivan kızını sever miydi?" "Çok. Oğullarına göstermediği ihtimamı gösterirdi. Buna rağmen yaşama arzusu verememiş. Öyle dedi cenazesinde. Bir kere dolu dolu güldüğünü göreydim, o bile yeterdi diye ağladı. Doğuştan kederli bir kızdı” (Tunç, 2020a: 103).

Mürşit uzun bir zaman sonra gittiği İstanbul şehrinde öğrencilik yıllarında yapamadığı tüm özlemlerini gerçekleştirir. Benliği özgür kalınca içinde bastırdığı güdüler bir an parlayıverir. “Genelev sokağının yakınından geçerken, birden içindeki hayvanı şehvetle yatıştırmak istedi. Çok yeni bir istekti, yeniliği onu korkuttu. ...Mürşit' in içindeki öfke hayvanı bütün bu iğrenç kokuların arasında yatıştı, yok oldu” (Tunç, 2020a: 127-128).

Mürşit'in oteline gelen görme engelli müşterisi engeline rağmen hayatla bağı kopmamış yaşamı seven eros güdüsü yüksek bir karakterdir. “Körsün kardeşim sen, senin için her şeyin sorun olması lazım. ...Mutluydu kör, karısına hayatım diye hitap eden kör yaşamak harika bir şeymiş, tadından yenmez bir şeymiş gibi, her zorluğa zevkle göğüs germeye hazır, mutlu mutlu gülümsedi” (Tunç, 2020a: 165).

Mürşit'in içinde bastırdığı yıkıcı güdülerini arkadaşı Cumhur uyandırıp ortaya çıkarır. Cumhur da karakter olarak yıkıcı yok edici güdülerini ağır basan bir tiptir. Bu yüzden kendisi gibi etrafındaki olan kişileri de bu güdünün uyanmasına neden olur (Tunç, 2020a: 303-304,309).

3.2.7. Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekler - Oidipus Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Umut annesinden geçen gen hastalığına yakalanmış bir karakterdir. Annesinin bu hastalıktan neler çektiğini ve sonunun nasıl olacağını kendisi kadar babası ve abisi de bilmesine rağmen onun yaşayacağına olan inançları Umut'tan daha yüksektir. Umut bu inancı tamamen yitirmiş durumda olup ailesinin üzülmelerini istemediğinden bunu onlardan saklar. “Sophie'den sonra babamla abimin tuttuğu ipi çoktan bıraktığımı bilmiyor. Babam tutamayacak kadar yaşlı üstelik ama hala inatla tutuyor” (Tunç, 2022b: 18).

Umut'un Türkiye'deki doktoru da küçüklüğünde anne ve babasından sevgi ve alaka görmediği için kendisi de yetişkin bir özne olduğunda bir oğlan çocuğu olur. Doktor içinde oluşmuş olan ebeveyn boşluğuyla o da oğluna gerekli olan sevgi ve alakayı veremeyip onu baba sevgisinden yoksun ve eksik bir çocuk yapar (Tunç, 2022b: 25).

Umut'un doktorunun sürekli insanlardan soyutlanmış şekilde tek başına kalma isteği çocukluğundan beri tek, ilgisiz ve yalnız kalmışlığından gelmektedir. Onun için küçük ev imgesi, mutlu aile tablosunu sergilediğinden tam tersine çocukluğunda olduğu gibi, yalnızlığını hissettiren büyük evler onun ilgisini çeker. Umut da aynı şekilde hastalığından sonra tek başına kalmak ister. Çünkü annesinin hastalığı ona da geçmiş ve onun çektiği acıları bizzat yaşayıp gördüğü için o anılar travmatik olarak hafızasına yer edinir. Aynı şeyleri kendisinin de yaşayacak olması Umut'ta da acı verdiğinden insanlardan uzak kalarak acısını tek başına yaşamak ister. Doktor gibi Umut'un da ev algısı aynıdır. Annesinden geçen hastalıklı gen, onun kendi olma imkânını elinden alır. Bu yüzden kendisinin benimseyeceği küçük evi istemez.

“Doktorumun ıssızlık arayışını anlayabiliyorum. Sophie'den sonra ben de sık sık ıssızlık arar oldum. Bazen abimin yüzü bile fazla geliyor. Hayatımda bir tek Sanem'in yüzü olsun istiyorum, o da ıssızlığın kendisi. ...Büyük evler bende katlanılmaz bir terk edilmişlik duygusu uyandırıyor. Bu yalnızlıktan farklı bir şey. ...”Bir evi ancak kendimle doldurabilirim ve büyük bir evi doldurabilecek kadar büyük değilim,” diyorum. “Aslında ben de aynı nedenle büyük bir ev istedim,” diyor doktorum. “Küçük olursa kendimi eve ait hissedebilirim, bir evi doldurabilirim. Küçük evlerde öyle oluyor. İnsan istemediği halde evi benimsiyor, oysa kendime bile ait değilim ben” (Tunç, 2022b: 29-30).

Hastalığı yüzünden baba ve abisin Umut üzerine düşmesi, ikisinin tek ortak noktası olması ve babanın gittikçe yaşlanan sesi Umut'a acı vermektedir. Çünkü kendi çaresizliğinin kederini baba ve abisinin çekmesine dayanamaz.

“Babamdan sesli mesaj dinlemek istemiyorum, boşluğa konuşmasının verdiği tedirginliğin yanı sıra artık iyice yaşlanan sesindeki dokunaklı ton beni üzüyor. Abim boşuna arama, uçağı daha inmedi demiştir. Babam, olsun gene de bir arayayım demiştir. Aralarında geçen konuşmaları yanlarındaymışım gibi biliyorum artık. Benden başka ortak konuları kalmadı” (Tunç, 2022b: 32).

Umut, abisinin eşi Sedef'i bir abla, bir anne yerine koyarak hayatında giren çıkan tüm kadınları rahatlıkla ona anlatırken hastalıktan sonra bu durumu değişir ve eskisi kadar onunla rahatlıkla konuşamaz hale gelir. “Doktorum ve abimden başka kimseye Sanem'den bahsetmedim, Sedef'e bile ki Sedef hep bilmek ister hayatımdaki kadınları. Eskiden anlatırdım. Aynı yaşta olduğumuz halde sıcak bir abla sevgisi ve abla müşkülpesentliğiyle dinlerdi” (Tunç, 2022b: 33).

Her erkek çocuğunun ilk aşkı annelerinin olduğu oidipal görüş yazar tarafından Umut'un ağzından okura sunulur. “Mutlu geçen çocukluğunda annesine âşık olan Umut “Belki de bu gene, bu bozuk, hasta, arızalı, en büyük aşkım annemden bana kalan gene rağmen âşık olmam yeterince deliliktir” (Tunç, 2022b: 37).

Umut annesinin hastalığına kadar geçen süre zarfında çocukluk çağı onun için mutlu anı silsileriyle doludur. Onun için aile demek mutlu da olsa mutsuz da olsa hep beraber bir sofraya oturmak, sıkı bağılıklarının, ilginin ve alakanın göstergesidir. O yüzden Umut'un hastalığına moral olmak için hazırlanan sofrada eski mutlu günlerin atmosferi yaratılmaya çalışsa da Umut herkesin onun için endişeli olduğunu ve özellikle babasının oğlu için çektiği acıyı ona göstermemeye çalışarak ortamın asla sessiz olmasına izin vermeyerek hastalığın varlığı yokmuş gibi görmezden gelir.

“...ekmek önemlidir çünkü. Ne kadar mutsuz olurlarsa olsunlar, aileler için sofraya konulan ekmek hayatın iplerinin hala elde tutulduğunun kanıtıdır. Dağılmadık, bitmedik, bu soframız, bu ekmeğimiz, biz aileyiz, beraberiz demektir. Biz de dağılmadık, bitmedik, biz de hala bir aileyiz. ...Babam sımsıcak ellerini sırtıma bastırarak, varlığımı bedeniyle hissetmek isteyecek. ...Sedef anneminkiler kadar güzel bir kahvaltı sofrası hazırlamış olacak. ...Bu masada herkes eşit olacak, babama rağmen reissiz bir aile. ...Babam sessizlik olur da bana bakan gözlerini yakalarım ve içindeki acıyı görürüm diye havadan sudan konuşacak. Masaya sessizlik çökmesine izin vermeyecek. Konuşup gülüşerek kederimizi bir süreliğine unutacağız” (Tunç, 2022b: 38-39).

Hastalığın yarattığı buhran Umut'un içinde kapanmayan bir boşluk yaratır. Bunu bastırabilmek için o da aynı babası gibi unutmak adına olur olmayacak her şeyi anlatma isteğindedir. “İçimdeki ıssızlığı duymamak için, babam gibi, sürekli bir şeyler anlatıyordum” (Tunç, 2022b: 45).

Umut'un annesinin geçirdiği hastalık evlerine kor gibi düşer. Hastalıktan çektiği acılarla bilincini ve konuşma yetisini kaybedişi tüm aile için bir yıkımı oluşturur. Umut'un tanık olduğu bu anlar ruhunda onarılmaz yaralar açar.

“...annemin bütün varlığı yürek parçalayıcı bir haykırışa dönüşmüştü. Annem NaaAAaaAaaa! diye haykırdıkça evimiz yanmıştı, babam plastikten yapılmış gibi erimişti, abim tutuşmuştu. Annem hayatının nesnelerini çevresine daire şeklinde dizmemiş, çıplak bir halde ortasında oturmamıştı. Annemin zihni delik deşikti” (Tunç, 2022b: 47).

Umut hastalığının tedavisi için gittiği Amerika'da Cathy adında yaşlı bir kadının evinde kalır. Kadının yaşadığı Alzheimer hastalığı varlığını unutmamasına neden olur ama yine de yaşar. Umut'un annesi ise varlığını bilse bile bu hastalıklı halde yaşamaktan acı duyarak yaşamak istemez. “Cathy yaşadığını biliyor, kim olduğunu bilmiyordu. Annem yaşadığını ve kim olduğunu biliyor, böyle bir yaşamak istemiyordu” (Tunç, 2022b: 48).

Umut'un abisi, annesini gen hastalığı yüzünden kaybedince, kardeşinde de çıkan gen hastalığı yaşanan geçmiş acıların tekrar yaşanacak olmasından ve kardeşinin sonunu

bilmesinden dolayı Umut'un kendi hastalığında yaşayacak olmasına dair söylediklerine umut bağlanamaz. Her ikisi de işin sonunu bilmektedir.

“Abim anlattıklarımın gerçek olup olmadığını anlayamıyordu. Uydurmadığımdan emin olamıyordu. Bana inanmak istediğini ama boş yere umutlanmaktan korktuğunu yüzünden okuyordum. Annem için boş yere çok umutlanmıştık. Defalarca umutlanmış ve defalarca yıkılmıştık” (Tunç, 2022b: 49).

Babasından sonra Umut'un abisi de onun için önemli olan güçlü bir erkek figürüdür. “Sevinmişim gerçekten. Mutlu geçen çocukluğumuzdan beri abimi sevindiren her şey beni de sevindiriyor” (Tunç, 2022b: 50).

Karısı hastalıktan intihar edip öldükten sonra aynı şeylerin oğlunun başına gelmesinden korkan baba, Umut'un hastalığına çare bulmak ister. O yüzden oğlu için acılarını geri plana atarak sadece ona ve onun sağlığına odaklanır. “Allahtan babamızın akıllı zehir gibiymiş ne unutkanlık ne bir şey. Babamın Alzheimer olacağı varsa da olmaz diye düşündüm, ben ölmedikçe babama bir şey olmaz, merak etme” (Tunç, 2022b: 51).

Umut'un abisinin arkadaşı Stefan, çocukluğu yaralı olarak geçmiş bir adamdır. Babasının ailesine karşı olan şiddeti, eve sürekli olarak alkollü gelip o günü evine halkına zehir eden bir adamdır. Stefan'ın annesi kocasının yaptıklarına dayanamayarak çocuklarına rağmen evi terk eder. Stefan annesinin evi terk etmesiyle bir darbeyi de ondan yer. Evin, kardeşlerin ve ayyaş babasın bütün sorumluluğu daha küçük yaşında Stefan alır. Stefan için baba algısı onun için kötü imgelerle simgelenirken babasının hep ölmesini dilemiştir. Daha fazla yaşananlara katlanmamak için kardeşlerini de bırakarak o da tıpkı annesi gibi evi terk eder (Tunç, 2022b: 53).

Umut'un babası bu zamana kadar çocuklarını kötü şeylerden sakınıp başlarını bela sokmamak için onları her şeyden koruyan bir babadır. Babasının onlara gösterdiği bu ilgi yüzünden abisi ve kendisi belanın ne olduğunu bilmeden büyürler.

“Yanımdan gelip geçen karanlık ve umutsuz insanlara bakarken babamın belaya bulaşmak sandığı ehliyetsiz araba kullanmak, sarhoş olmak, mahallenin serseri çocuklarıyla dövüşmek gibi şeylerin konforlu ve güvenli bir hayatın içindeki küçük hasarlıklardan ibaret olması bana hem çok komik hem çok acıklı geliyordu. Biz, babamın çocukları belaya bulaşmak nedir öğrenmemiştik” (Tunç, 2022b: 57).

Umut izlediği bir film karakterinin yaşadığı olayı kendi babasının yaşadığı olaya benzetir. Oyuncu karakter gibi babası da karısının ölümüne tanıklık etmiş şimdi aynı hadise oğlunun başına gelmesiyle oğlundan önce ölmek baba için bir yıkımdır. O yüzden oğlunun ölümünden önce ölmek istemez. “...kendi ölümünü beklerken karısını kaybeden katı ve

kuralcı adamın babama benzediğini fark etmiştim, benzer acıların ve benzer karakterlerin birbirine benzettiği yüzler” (Tunç, 2022b: 59).

Umut annesini kaybetmesinden sonra ailecek yaşadıkları travmatik olay Umut’un kendisini yalnız hissetmesine neden olduğu gibi aynı şeyi Umut’un babası da duyumsar. O da karısının ölümünden sonra manen kendini yapayalnız bir adam hisseder. Baba da oğlu da yaşadıkları açıkly olaylar yüzünden kalabalıklar içinde kendilerini hep yalnız hissederler.

“Sanem’e birbirimizle dolduramadığımız yalnızlıklarımızı hatırlatmış oldum böylece, hiç kimsenin hiç kimseyle dolduramayacağı, varlık kadar kesin yalnızlığımızı. Dağların yalnızlığı bilmediğini biliyordum. Doğada yalnızlık diye bir şey yok. Yalnızlık bir insanlık durumu. En somut haliyle babamın durumu. Ölürken yalnız olacağım diye düşündüm, yanımda beni sevenlerin olup olmaması bunu değiştirmeyecek. Zaten yanımda biri olsun istemiyorum. Ölüm yalnız çıkılan bir yolculuk” (Tunç, 2022b: 60).

Umut annesinin hastalıkta yaşadığı tüm semptomlara bizzat şahit olup soya çekim olarak ondan miras olan gen hastalığının kendi başına neler getirebileceğinden haberdardır.

“...Zihinsel olanları. Bedensel semptomları biliyordum, annemde görmüştüm. Annemin neler hissettiğini bilmek istiyordum, pelteye dönüşmeden önce kendimi tespit etmem gerekiyordu. "Ben de emin değilim," dedi doktorum. "Sanırım anlam zincirinde endişe verici bir kayma ya da yakın geçmişte açıklayamadığın boşluklar olacak. "Bunların geçmişi unutmakla ilgisi yok. Geçmiş hatırlanmıyor. Her defasında yeniden kurgulanıyor. Zihin boşluğa tahammül edemiyor, bütün boşlukları kendi dolduruyor, mutlaka iyi şeylerle ya da elden geçirilmiş ve acılığı giderilmiş şeylerle dolduruyor” (Tunç, 2022b: 61).

Umut ve abisi küçüklüğünde kendi yiyeceklerinden artırıp besledikleri sokak köpeklerini anneleri fark edince onlara yiyeceklerini kendileri yemesi için onların yediklerini gözetip köpek beslemelerini yasaklar. Annelerinin bu tutumu iyi anne içselleştirmelerini zedelediği için Umut ve abisinin bu anıyı anımsamaları onları rahatsız ettiğinden dolayı bu bahsi kapamak isterler.

“Çocukken gizli gizli beslediğimiz sokak köpeklerinden konuştuk. ...Bir akşam abim beni gizlice peçeteye sarıp cebime koyduğum bir köfteyi kemikleri çıkmış bir köpeğe verirken yakaladı. O da yemeğini yemeyip köpeklere ayırmaya başladı. Derken aramızda yarışa dönüştü bu, neredeyse yemek yemez olduk "Kendi de yiyecek vermedi," dedi, "ne bize verdirdi ne kendi verdi, yok olup gitti zavallılar." Annemizi bu şekilde anmak ikimizi de rahatsız etti. Konuyu değiştirdik” (Tunç, 2022b: 67).

Umut’un hastalığın “Sophie’nin seçiminden” kaynaklandığını söyleyerek Sophie ismini filmde kendi hastalığını adlandırmak için alıntılacağı Sofia’nın Seçimi filmi kadın karakterinin çocuklarından birini seçip diğerini ölüme terk etmesinden dolayı yaptığı zorunluluğun annesine atfetmesinin haksızlık olduğunu söyler. Çünkü Umut’un annesin

hastalığını birine geçmesi için herhangi bir yaptırım yapmaz. Kaderin cilvesi olarak hastalık onu seçer. Abisi ise kaderin onu değil de kardeşini seçtiği için acı çeker. Bu yüzden kardeşi ona ne kadar işkence çektirirse çektirsin abisi buna razıdır. Kardeşini annesini gibi kaybedecek olmasının bilinci abiyi gittikçe daha hızlı yaşlanmasına ve babasına benzemesine neden olur. Baba da aynı abi gibidir. Çok sevdiği karsının ölümü onun içini de öldürür fakat aynı durumdan mustarip oğlu ve büyük oğlunun psikolojileri için bunu dışa yansıtmaz (Tunç, 2022b: 68,120-121,125,127).

Umut ve abisin ailesi ile geçen mutlu anıları en kötü anda bile birlikteliklerinden ve sevgilerinden dolayı ortaya daima sıcak aile tablosu çıkmasına neden olur. Abi ve kardeşin ailesi sayesinde yaşadıkları bu tablo tüm hayatlarına sirayet eder.

“Resmi tatillerde babam çalışmıyorsa, çalıştığı çok olurdu, mutlaka bir yere giderdik, genellikle annemin sevdiği, yakın yerlere, Termal'e, Şile'ye, Abant'a, Ayvalık' a. Bir keresinde Uludağ' a gittik, yolda arabamız bozuldu. Babam yoldan geçen bir arabaya binip tamirci getirmeye gitti. Annemle biz ormana daldık. Babam döndüğünde bizi arabanın başında bulamayınca çok kızdı. Biz gülüp durduk. Bu babamı daha da kızdırdı. Sonunda o da güldü. Güzel bir gündü çünkü. Annem ağaçları anlatmıştı o gün bize, bu kayın, bu karaçam, bu kestane, bu gürgen” (Tunç, 2022b: 70-71).

Hastalığın abide değil de Umut'ta çıkması abinin var olan dengesini tamamen altüst edip abilikten ziyade kardeşine olan arkadaş tavrını tamamen bırakıp abilik yapmaya çalıştıkça babası gibi olmaya başlar. Bu yüzden üzerine sinen baba misyonunu babasından daha çok babalık yapma isteği gerçek babanın yerini almasından ötürü baba burada sürekli duruma sızlanan ah vah çeken bir ihtiyara dönüştürür. Umut'un hastalığı abiyi de babayı da kendisi olmaktan alıkoyar (Tunç, 2022b: 72-73,167).

Umut, ünlü yazar Faulkner tanımını yaptığı hayatın esas konusunun aşk, para ve ölüm üçgeninden oluştuğunu geri kalan şeylerin ise bu üçgen etrafında teşkil ettiğini söyleyip kendisinin, abisinin ve babasının hayatlarının sadece aşk ile ölümden ibaret olduğunu söyler. “Faulkner' a göre hayatta, hakkında yazacak sadece üç şey var; aşk, para, ölüm. Geri kalan her şey bu üçünün içinden türüyor. Benim hikâyem üçte iki, babamınki üçte iki, abiminki üçte iki. Aşk ve ölüm bizim hikâyemize yetiyor” (Tunç, 2022b: 76).

Umut annesinin hastalığının yarattığı derin etkiler yüzünden benliğinin değişmesine neden olur. Hastalığın getirisi olan buhranlı hallerle Umut karamsarlığın hâkim olduğu anılar silsileri, gittikçe azalan arkadaş çevresi ile yalnızlaşma ve aşka olan hissiyatsızlık benliğini olduğu gibi etkisi altına alır. Artık geriye sadece anne ile olan hastalıklı zamanlar kalır.

“Anlatmak istediğim her şeyin bir öncesi oluyordu, onun da öncesi, onun da daha öncesi. Zamanı parçalarına ayırmayı, bu parçalardan yeni bir bütün kurmayı başaramadım. Sonra annem hastalandı.

Değiştigimi hissettim. Artık daha acı ve karamsar hikâyeler, daha az arkadaş, bu defa aşk olabilir mi dediğim duygularda bir çoraklık ve annemin yanında daha çok geçen zaman” (Tunç, 2022b: 78).

Umut’un annesinin hastalığının yaratmış olduğu emareler yavaş yavaş kadını esir alırken en son olarak kadın konuşma yetisini kaybeder. Bu konuşmak isterken ağzından çıkardığı garip sesler ile kendini gösterir. Buna karşılık kadının kocası katı, gelenekçi, aşkın ve sevgini öyle ulu orta yaşanmasına karşı bir babayken karısının o halini çocuklarına yansıtmamak için aniden hiç yapmadığı bir şeyi yaparak karısını herkesin içinde ağzından öper. Babalarını ve annelerini hiç o halde görmedikleri için çocuklar dehşete düşer. Babalarının annelerini öperken gözlerinden dökülen yaş bir aşkın, bir şehvetin göstergesinden değil karısının o halini çocuklarının görmesinden duyduğu acıdan kaynaklanmaktadır (Tunç, 2022b: 84-85-86-87).

Yaşadığı hastalık Umut’u annesini daha da içselleştirmesine neden oluyordu. Sadece kendisi değil yakın çevresinde onun hareketlerinde annesinde görülen belirtileri aramaya başlar. Özellikle Umut’un babası oğlunun ellerine bakar ki hastalık belirtisini göstermeye başlamış mı diye. Oğlu da bunun farkındadır çünkü o da annesinin belirtilerine bizzat şahit olmuştur. Baba oğlunun hastalığına kadar o geleneksel baba tavrını sürdürüp kendi gözünde statüsü iyi gördüğü bir işle ilgilenmesini isterken hastalıktan sonra oğlunun üzerinde baskı kurmayı bırakmış sadece o ölene kadar onun için ne kadar bir şeyler yapabilirse kâr bilir. O yüzden oğlunun son demlerindeki hallerini akışına bırakır.

“Ne zaman bir arada olsak babam göz ucuyla, belli etmediğini sanarak ellerime bakıyor. Niye ellerime baktığını biliyorum. Sophie’yi ilk annemin ellerinde fark etmiştik, ellerinin ani, istemsiz, saçma hareketlerinde. ...Sonra yüzünde gördük, söz dinlemeyen ağzında, camlaşmış, dehşet dolu gözlerinde, NaaAAaaAaaa! diye haykıran sesinde. ...Sophie’den önce değerli bulduğu bir işle meşgul olmamı istiyordu. Evinde oturup mıy mıy mıy diye tabir ettiği işlerle uğraşan ve bir aileyi rahatça geçindirecek kadar para kazanmayı beceremeyen erkekleri aşağılardı (Tunç, 2022b: 89).

Umut’un babası ve abisi onun başına geleceklerinin annesinin sonu gibi olmasından çok korktukları için sürekli olarak Umut’u tek başına bırakmamaya çalışırlar. Aradıklarında ya da mesaj attıklarında karşı tarafa bunun iletilmesi aile için çok önem arz eder. Çünkü tek kaldığında annesi intihara birkaç kez meyil eder. Fakat anneyi sonrasında yalnız bırakmasalar da kader ağlarının kaçınılmazlığıyla istenmeyen son kendini bularak anne intihar eder. Soya çekimsel olarak aynı şeylerin Umut’un başına da gelmesinden imtina etseler de eninde sonunda o kaçınılamayan son Umut’u da bulur ve annesi gibi intihar ederek yaşamına son verir.

“Babam beklediği felaket yalnız başımayken başlarsa diye çok korkuyor. ...İkimiz de aklımızdan geçen düşünceleri birbirimizden gizleyerek gülümsüyoruz. Durumunda henüz onları endişelendirecek bir şey olmadığı halde, kendi evimde tek başıma yaşamamı istemiyorlar. Annemi yalnız bıraktığımızda kötü şeyler oldu. Sonrasında hiç yalnız bırakmadık, ama bu annemin sonunu değiştirmede. Babam kendi tükenmişliğinin bana iyi gelmeyeceğini biliyor. ...Bunlar hiç abime göre şeyler değil. Ama okundu işaretini görmek istiyor. Hayatta olduğumu, annemin yaptığını yapmadığımı bilmek istiyor” (Tunç, 2022b: 91).

Umut babasının onun için çırpındığını görür ve hala onun için bir şeyler yaptığını düşünür. Abisinin karısı Sedef psikiyatrist olduğu için babasının onunla konuştuğunu şimdiki ruh halini en iyi anlayabilecek kişinin o olduğunu ve onun kendisi ile konuşmasını istediğini düşünür. Çevresinin onun için ne kadar çabaladığını gören Umut onların sonraki adımlarının da ne yapacaklarını bile önceden tahmin eder.

“Babam Sedefe sen psikiyatristsin, nasıl konuşulacağını bilirsin, konuş sizinle otursun diyordur. ...Babam Sedefi yanlış anlıyordur. Her şeyi yanlış anlıyor artık; her şey ona karşı, her şeyin gizli bir nedeni var sanıyor. Abimle yalnız kaldığında karın kardeşinin sizinle yaşamasını istemiyor, ondan ısrar etmiyor diyordur” (Tunç, 2022b: 92).

Umut kendisinin babasından daha çok annesine benzer. Fiziksel olarak benzediği kadar kadersel de ona benzemektedir. Küçüklüğünde annesine karşı olan aşırı sevgisi onu ilk aşkı yapmış ve rakibi olan abiden bile kıskanıp kendisinin kıskandığı gibi onunda kıskanmasını sağlamak için annesinin kendisini ondan daha çok sevdiğini söylemiştir. Fakat abisi, kardeşinin arzuladığı gibi onu kıskanmadığını, babasının da onu çok sevdiğini söyler. Bu tabirleri yetişkinliğe erdiklerinde de gerçekleşmiş durumdadır. Abi tamamen babanın kıvancını sağlayacak tavırlarda işler yaparken, Umut da annesinin oğlu olur. Hayatına ne kadar çok kadın girerse girsin ilk aşkı her zaman annesi olmuş, birliktelik yaşadığı kadınlarla kendisi yüzünden hiçbir sonuca varmayan ilişkiler yaşamıştır. Umut’un oidipal olarak babadan sonraki rakibi olan abisini ne kadar kıskansa da ona hayranlıkta duyar. Umut için baba ise annesine çok âşık olmasından dolayı annesinin aşkı olan kocasını yani babasını da ondan ötürü sevmektedir. Umut’taki bu anne düşkünlüğü büyük bir oidipal göstergedir (Tunç, 2022b: 94-95-96).

Umut’un annesine olan düşkünlüğü küçükken annesinin kucağına yattığında annesinin köprücük kemiklerine dokanıp, giyinirken de aynada onun vücudunu seyrederken gördüğü kemikler Umut’un kemiklerine hayran olmasına sebep olur.

“Doktorumun genoma duyduğu hayranlık gibi ben de kemiklere hayranım. Çocukken şımarıp kucağına yattığımda elimi annemin köprücük kemiğinin üstüne koyardım, parmaklarımla yoklayarak tatlı

çıkıntısını hissedirdim. İki yana uzanıp omuzlarının yuvarlaklığını oluşturan, onu kırılınca güzelleştiren kemiklerini aynadan seyredirdim. Annem onu seyretmemden hoşlanırdı, "Âşık mısın oğlum sen bana?" derdi, kucaklayıp gıdıklardı, "Âşık mısın? Bana âşık mısın sen?" Yatağa yuvarlanırdık. İçim tarifsiz bir mutlulukla dolardı: Aşığım anne, sana aşığım. ...Türkçedeki kemik adlarına da hayrandım. En çok gözyaşı kemiğinin adına hayrandım. ...Elmacık kemiği, köprücük kemiği, sapan kemiği, dil kemiği, trapez kemiği... ... "en sevdiğim kemiği sordu. Parmaklarımla annemin köprücük kemiğini yoklayarak uyuduğum zamanları hatırladım, içim özlemle doldu. "Köprücük," dedim, "sizinki?" Elmacık kemiğiyle gözyaşı kemiği arasında seçim yapamadığını söyledi. Bir kadının yüzüne güzelliği elmacık kemikleri verirmiş, ama gözyaşı kemiğinin adı da çok hüznülmüş" (Tunç, 2022b: 98-99,192).

Umut Sanem'e duyduğu aşkı en yakınında hem rakipleri hem de özdeşleştiği kişiler olan babasının ve abisinin eşlerine duyduğu aşklarıyla mukayese etmeye çalışır.

"Sanem'in ellerine bakarken babamın aşkı bulduğunu ne zaman anlamış olabileceğini düşündüm. Annemi görür görmez mi, daha sonra mı? Sonraysa ne kadar sonra? Annemi öperken, ağzını susturmak dışında aklından ne geçtiğini bilmek istedim, o an aşkı bulduğuna pişman olup olmadığını. Belki babam aşkı, bulduğunu anlamadan yaşamıştı. Bulduğunu anlamadan yaşadıysa arkada bıraktıklarının çektikleri acılara değmiş miydi? İnsan aşkı bulduğunu nasıl anlıyor? Abim haklı mı, aşk kimyadan mı ibaret? abimin aşkı bulduğundan eminmiş gibi yaşadığını düşündüm" (Tunç, 2022b: 102).

Umut babasının annesine karşı olan derin aşkını bilse de buna şahit olduğu anlar sınırlıdır. En fazla mutfakta olan sevgi göstergesine şahit olduğundan bununla sınırlı olduğunu düşünür. Bu yüzden annesini kelimeleri ağzından tam çıkaramadığı zaman çocuklarının bunu görmesini istemediğinden baba karısını ağzından öper ve bu durum abiyi de Umut'u da darmaduman eder.

"Evimizde annemle babam arasında, aşkı en çok andıran anlar mutfakta yaşanmıştı. İkisinin de aşka en yakın olduklarını hissettiğimiz an, babamın elini yemeği karıştıran annemin omzuna koyarak tencereyi kokladığı ve "Gene nefis kokuyor hanım," dediği- andı. Annemle babamın arasındaki aşkın bu kadar olduğunu sanıyorduk. Sonra babam annemi ağzından öptü, darmadağın olduk" (Tunç, 2022b: 103).

Umut annesini sadece rakip olarak baba ve abisinden değil öğretmen olarak görev yapan annesini mesleğini yaparken de öğrencilerinden kıskanmaktadır (Tunç, 2022b: 105).

Umut'un babası ne kadar aydın bir kişilik olsa da onun kadına bakışı erkeğin gölgesinde kalan silik bir varlık olarak tabir etmektedir.

"Babamın bütün kişilik yargıları erkekler hakkındaydı. Kadınlar için böyle yargılarda bulunmazdı. Sanki kadınların iradeleri yoktu, erkeklerin kişiliklerinin zayıf birer yansımasıydılar. ...Annem kırmızıya bayılırdı. Ama babama göre makam mevki sahibi bir adamın kırmızı bir arabaya binmesi söz konusu olamazdı. Makam mevki sahibi bir adamın karısı yerine göre kırmızı giyebilir, kırmızı ruj

sürebilirdi öte yandan. Annem de bu yerine görenin neresi olduğunu her zaman bilirdi” (Tunç, 2022b: 112,130).

Soya çekim olarak Umut ve abisi annesinin karakterini özelliklerini yansıtmaması gibi onun kökensellikten dolayı ten rengini de alırlar. “...annemin Balkan kökenleri nedeniyle açık tenliyiz biz, abimde ben de” (Tunç, 2022b: 113)

Umut’un annesi yaşadığı rahatsızlığa kadar hayatında şanslı bir kadın olduğunu düşünür. Genetik hastalığından sonra bunun böyle olmadığını söyler. Umut annesini hasta yatağında dertlere gark olmaması için hayatının düşündüğü gibi olmadığını annesinin ve ailesinin mutlu aileye sahip olduğunu da inanmayarak söyler. Çünkü onların hayatının merkezini anneleri var ettiği için onun yokluğu demek hem babayı hem abiyi hem gelini hem de kendisini derinden sarstığı için anne oluşan hezeyanın ve kaderinin şanssızlığından herkes nasibini alır.

“İyi ki yaşadım denecek bir hayatın ne anlama geldiğini düşündüm. Annem bir gün, hastalandıktan sonra "Şanslı bir kadın olduğumu sanıyordum," demişti. Sanıyordum, yanılmışım yani. " Şanslısın anne," dedim. Mutlu diye bilinen hayatları tarif eden ve bizde de olan şeylerden bahsettim. Abim, babam, ben, Naz, aile mutluluğu, geçmiş ve gelecek güzel günler. Bazı yalanları söylemek ne kadar zor” (Tunç, 2022b: 115).

Umut abisinin arkadaşı olan Doktor Stefan, Umut’un genetik hastalığını bilim adına bir faydası olması ve hastalığın yaratacağı sıkıntılı süreçleri daha iyi şekilde yönetebilmek ve en önemlisi yaşamını ne kadar daha uzatabilirse uzatması için özellikle babasının oğlunun yaşayacağına yönelik pırıltılı umudu onun bu tedaviyi kabul etmesine neden olur. Umut’un tedaviyi kabul etmesi babasının, annesinin ölümünden sonra ilk kez yüzünün güldüğü tek gece olduğu için kabul eder.

“Bedenini bu tür amaçlar için bağışlayanlara çok saygı duyuyordum. Ama ben bedeni mi değil kendimi bağışlamıştım. Kendimi yaşarken bağışlamıştım. O sırada bunu düşünmedim. Düşünseydim belki de kabul etmezdim, bir de babamın gözlerinde kör edici bir ışık gibi umut pırıltısı olmasaydı: Oğlum kabul et, tıp ilerliyor, kabul et. ...Annem öldüğünden beri babamın yaşıyormuş gibi görüldüğü tek gece buydu” (Tunç, 2022b: 117).

Umut’un ilk aşkı olan annesinin hastalıklı olarak dahi olsa hayatta oluşu ona yetmektedir. Fakat annesi hastalığının getirdiği yavaş yavaş çürüyen bedeninin yok oluşuna dayanamadığından dolayı intihar eder. Umut ise annesinin ölümünün yarattığı acıyı bastırabilmek için ona karşı öfke duyar. Çünkü intihar ederek onu bırakıp gider. Daha sonra annenin hastalığını hangi oğluna miras bıraktığını öğrenmekten korktuğu etkisi yüksek olan

hastalığın kimde çıktığı açıklandığı günde olaya tanıklık edemeyecek kadar korktuğundan oğullarının yanında bulunamaz. Hastalığın kimde çıktığını öğrendiğinden sonra Umut'tan daha umutlu olarak hastalığı inkâr ederek sanki karısının başına gelenleri bilmez gibi hiçbir şeyin kesin olmadığını, sadece bir testin bir şeyler anlam ifade etmediğini söyler. Ama Umut neyin ne olduğunu iyi bilmektedir. Çünkü annesinden tecrübe eder (Tunç, 2022b: 123-124).

Umut'un Türkiye'deki doktoru anne ve baba yoksunluğundan mustarip bir karakterdir. Anne ve babasının çok küçükken ayrılması sevgisiz ve ilgisiz büyüyen çocuk olmasına neden olur. Ailesinden almadığı ilgi ve alaka doktorda sevgi yoksunluğu yaratır ve bu yoksunluk yüzünden doktor yetişkin bir özne olana kadar ilerleyen çocukluk evrelerini sağlıklı atlatamaz. Bu yüzden ondaki bu yalnızlık, sanki hiçbir ebeveyne sahip olmamış gibi, kimse ile kuramadığı sağlıklı ilişkiler hep çocukluk evrelerinde yaşandığı travmaların yetişkinliğine sirayet ettiğinden kaynaklanmaktadır.

“Doktorum yalnızlığın yüzünde somutlaştığı bir adam. Sanki başka bir gezegenden sırf benimle konuşması için gönderilmiş. Bir anne babası olduğuna inanmak çok güç. Oysa annesi de babası da hayattaymış. O iki yaşındayken boşanmışlar. İkisinin de ikinci eşlerinden ikişer çocuğu varmış. Ama dört kardeşinin hiçbirisiyle görüşmüyormuş. ...herhangi bir ilişki talebinde bulunmak doğasında yokmuş. Anne babasını hala ziyaret ediyormuş” (Tunç, 2022b: 125-126).

Umut çocukluğundan beri annesine karşı hem rakip olarak gördüğü hem de sevgiyle imrendiği abisi, sevgilisiyle tanıştırdığı gün çocukluğunda babasına inat yediği çiğ karides hadisesini anlattığı için yine aynı şekilde o günden beri ağzına koymadığı karidesi sipariş ederek ona güç gösterisi yapar.

“Abimin beni Sedef’le tanıştırdığı gün bir balık lokantasına gittik. Abim benim inat için yarım kilo çiğ karides yediğimi, bu yüzden ağzıma koymadığımı anlattı Sedef’e “Yoo, yiyorum,” dedim, “ çok da seviyorum, tabii çiğ değil. “Sevgilisinin önünde yalancı çıkarmaya çalıştığım abim babamın yaptığı gibi beni sınamaya kalkmadı. Ama ben kendimi ispat etmek zorunda hissettim. Izgara karides istedim. Gelen karidesin tamamını yedim, sevdim, sonra başkalarıyla da yedim” (Tunç, 2022b: 131).

Umut, Sanem ile intihar hakkında konuşurken kendi hastalığından da bahseder. Fakat aynı hastalığın annesinde olduğundan ve annesinin intiharından bahsetmez. Çünkü hala annesinin ölümünü kabul edip sindiremeyen Umut onun ölümünden bahsetmeyerek yarattığı acıyı bastırmaya çalışır. Annesinin ölümü Umut'un bilinç dışını çepeçevre sarmış durumdadır. Onun ölümünü ve hastalığını düşünmek doğrudan yapabildiği şey değildir. Yarattığı büyük üzüntüden dolayı benliği bir koruma mekanizmasıyla bunu bastırır fakat rahat durmayan bilinç dışı bu durumu sürekli olarak birkaç emarelerle, çağrışımlarla ona hatırlatır.

“İntiharlardan söz ettik, çoğunun akıl baştayken yaşandığından, psikiyatrik bir hastalık söz konusu değilse. Ya psikiyatrik bir hastalığın kendisiyse? Sanem' e Sophie'yi anlatmıştım, ama annemin kendini öldürdüğünü anlatmamıştım. Saklamak istediğimden değildi. Bunu konuşmak istemediğimden. Kendi hakkımda ya da Sophie hakkında konuşmaktan kaçınmıyordum. Sophie'yle barıştığımı hissetmeme yarıyordu bu. Ama annemden bahsetmek içimi karıştırıyordu. Annem ve ölümü zihnimde dolaylıydı, doğrudan ulaştığım bir düşünce değildi. Annemin intiharı yerine Aokigahara Ormanı'ndan söz ettim, ağaçlar denizinden” (Tunç, 2022b: 133).

Umut ve abisi babalarının romanda açık olarak mesleği belirtilmeden “*işkenceciler müdürü*” olarak tabir edildiğinden bir emniyet mensubu olduğu çıkarılmaktadır. Babalarının işkenceci oluşunu annesinin cenazesinde üvey ablası olduğunu daha sonra öğrendikleri kadından öğrenirler. Fakat bu durum abi ve kardeşinin tutkuyla bağlı oldukları babalarının bu yanını görmek onların babasına olan sevgisini ve güvenini sarsacağından dolayı babasının var olan işinde takındığı o vahşi tarafını görmek istemezler. Çünkü eğer görececek olursalar abi-kardeşin içselleştirdiği baba figürü yerle bir olacaktı. Bunun için babalarının evin dışındaki yaratmış olduğu profili görmek istemezler ama bir taraftan bu görünmez karakterin altında yatan gerçekliği öğrenemedikleri içinde bu gerçeklik içlerini yer (Tunç, 2022b: 155).

Umut'un babasının otoriter tavrı oğlunun hastalığıyla tamamen ortadan kalkar. Sanki ortada hiçbir şey yokmuş gibi sanki oğlu karısının amansız hastalığına yakalanıp onun gibi ölmeyecek gibi çok rahat oğluyla karşılıklı sigara içmek için Umut'a sigara uzatır. Babadaki bu tavır otoritesinin sarsılmasından değil, oğlunun karısının sonunu yaşayacağını bilmek için hala hayattayken onun son anlarının iyi geçmesini sağlamaktır. Artık baba için oğlunun ölümü ile barışma değil ona acı veren kahredici bir kabullenıştır.

“Eskiden saygıda şekil şartlarına çok önem veren, çocukken karşısında yayılıp oturduğumuzda bizi şiddetle azarlayan babam saygının şekille ilgisi yokmuş gibi davranıyor artık. Canlanma belirtisi gösterdiği anlarda "Hadi kalk, balkona çıkalım da tütürelim karşılıklı," diyerek bana sigara bile uzatıyor. Yıllar önce bırakmıştı, annemin öldüğü gün tekrar başladı. Bana her sigara uzattığında abim öfke dolu bir hayretle babama bakıyor. Babam ne bakıyorsun der gibi başını sallıyor hafifçe. Gözleri nasıl olsa ölmeyecek mi diyor. Abimin yüzü acıdan siyahlaşıyor. Babamın beklenen sonumla daha şimdiden barışmış olmasına tahammül edemiyor. Oysa babamın tutumu barışma değil, kabullenme” (Tunç, 2022b: 156).

Umut ailesiyle mutlu bir akşam yaşarken babasının birden ağlaması ortamın atmosferini bozar. Amerika'dan döndükten sonra kırlaşan sakalını kesmekten söz edince babası bu sözle dehşete düşer. Yıllara tıraşsız birini topluma saygısızlık olarak gören bir adamın böyle bir şeye şaşırması karısının bir kahvaltı sırasında ekmek bıçağı ile boğazını

kesmesinden ötürü oğlunun da bir buhran havasında aynı şeyin tıraş yaparken tekrarlayacak olması düşüncesi onu bu hale getirir (Tunç, 2022b: 158-159,166).

Baba, karısının başına gelenleri yok sayarak karısının her gününü âşıklar gibi geçirmesini sağlayarak acısını unutturmaya çalışır. Despot ve gelenekçi adam sırf karısının hastalıklı ev havası değişsin diye her gün eve çiçek getiren, karısını her gün en güzel elbiseleri giydirip, makyajla süsleyen adam onun çürümüşlüğüne örtbas etmeye çalışır.

“Babam annemi hiç yalnız bırakmıyordu. Sanki ortada bir sorun yokmuş, sanki annemle gece gündüz birlikte olmak istemesi sırf aşktanmış gibi davranıyordu. Romantik erkeklerle gaddarca alay eden babam bir çiçekçiyle anlaşmıştı. Eve her gün taze çiçek geliyordu; güller, papatyalar, zambaklar. Anneme en güzel elbiselerini giydiriyordu. Dudaklarına kırmızı rujunu sürüyordu. Dans müziği açıyordu. Vücudu hızla pelteleşen annemi kucaklayıp dans ediyordu ve anneme bütün bu romantik hareketlerin nedenini onu çok sevmesine bağlayan güzel sözler söylüyordu” (Tunç, 2022b: 159).

Umut’un annesini izleyerek hastalığın yarattığı acıyı taşıyamadığının izlerini gözleriyle görür. Aynı şey onun da başına geldiğinde hastalığın getirdiği ölüme uzanan yollar ona acı yaşattığı için o da annesi gibi taşıyamadığı acıya son vermek ister (Tunç, 2022b: 160).

Annesinden Umut’a geçen genetik hastalık mirasından sonra annesini daha da içselleştiren Umut, yaşadığı hastalık yüzünden ona olan aşkı da hastalık boyutunu alır.

“Herkesten biri olmak istemezdim. Herkes tıraş olsaydı sakal bırakırdım. Belki de annemin âşık olduğu babama benzemek için tıraş oluyordum, annemin aşkının kopyası olmak için. Bunu yeni yeni fark ediyorum, annemi eskiden sevdiğimden daha başka, hastalıklı bir sevgiyle sevdiğimden beri” Tunç, 2022b: 161).

Amerika’da evinde kaldığı Cathy adındaki ihtiyar kadının yaşadığı Alzheimer rahatsızlığı yüzünden kendini bile unutması üzerine Umut onun öz bakımına kadar ihtiyaçlarını üstlenir. Kadın Umut’u kendi çocuğunu sanarak onu iyi ki doğurduğunu söyler. Cathy yaşadığı bu hastalığa rağmen mutlu olması ona hastalık yüzünden yavaş yavaş çürüyen annesinin mutsuzluğunu çağrıştırdığından derin üzüntü duyar. Çünkü Cathy haslıkla yaşadığı geçmişini, kendisini unuttur ama andan zevk alır. Umut’un annesi ise geçmişin mutlu anılarından ziyade hastalığın getirdiği yok olacak oluşunun getirdiği buhranla mutsuzluğa gark olur (Tunç, 2022b: 162,178).

Umut’un babasının karakterini tamamen değişmesine neden olan şey karısının hastalığından sonra aynı şeyin oğlunun başına gelmesinden kaynaklanmaktadır. “Kendi babamı düşündüm. Benim babam da ceviz gibiydi, üstelik kabuğu kırılmayacak kadar sertti. Ama Sophie babamın kabuğunu delik deşik etti” (Tunç, 2022b: 163).

Umut'un hastalığından beri ailesi onu yalnız bırakmazlar. Babası Umut'a evinde kalması için ısrar eder. Abisi ve yengesiyile bu durumu aşan Umut bir türlü babası ile kalma işini aşamaz. Çünkü baba, karısının sonu gibi oğlunun sonunun da intihar ile sonuçlanacağından korkar (Tunç, 2022b: 169).

Umut'un kendisinde kalması için babasının artık biz zamirinden ben zamirine geçmesi iki sebepten dolayı içini kavurur. İlki annesinden dolayı en çok kıskandığı ve onunla özdeşleştiği babasının yaşlı ve yalnız olması ve artık annesini yok oluşunu henüz kendisi dahi kabul edememişken babasının annesinin yokluğunu kabul etmesini sindiremez. Umut yaşlı ve yalnızlaşan babasının bu hallerini göreceğine onun ölmesini tercih eder. Ama babası Umut'un hastalığından dolayı kendi ölümü bile aklına getirmez. Çünkü üzerine düşen evlat acısı ona büyük bir sorumluluk hırkası giydirir.

““Yokuş çıkma şimdi, gel bende kal bu gece," dedi. Şaşırdım. Babam eskiden 'bizde Karl'dı, 'bende kal' olmuş. Birbirine karşıt iki şey içime dokundu. Biri, babam yalnız ve yaşlı bir adam artık. Evi ıssız, kimsesiz, hayat belirtisi yok denecek kadar az. İçeri girecek, antrenin ışığını açacak, yüzü onu ölüye benzeten bir ışıkla aydınlanacak. ...İçime dokunan diğer şey, babamın annemin yokluğunu kabullenmiş olması. Bende kal diyor, öteki yarısının yokluğuna alışmış. Annemin yokluğuna nasıl alışılır? Babam bunu nasıl kabullenir? ...Babamı o halde görmeye dayanamıyorum. Bu kadar çok acıyla yaşıyor olmasına dayanamıyorum. Bir an önce ölmesini istiyorum, uykusunda, hiç acı çekmeden. Onun ölüm acısını yaşamaya çoktan razıyım. Ama babam bana kendi ölümünün acısını yaşatmaya razı değil” (Tunç, 2022b: 170-171).

Abi ve kardeşin anne ve babalarından gördüğü sevgi ve şefkat ebeveynlerini en iyi şekilde içselleştirmesine neden olur. Bir gün annesinin cenazesine gelen üvey ablası annesinin, babalarının elinden alan bir kadın olduğunu, babasının ise işkencecilere patronluk yapan bir adam olduğunu söyler. Abi ve kardeşin ebeveynlerin hakkında öğrendikleri gerçekler onun iyi anne ve iyi baba figürlerini yıksalar bile kardeşler ebeveynlerini derinlemesine içselleştirdikleri için onlardan nefret edemezler.

“Bizim sırlarımız da annemin cenazesinde ortaya çıkmıştı. Biz de yıkılmıştık. Abimle ben mahvolmuştuk. Günlerce ruh gibi gezmiştik. Ama biz babamızdan ve annemizden nefret edememiştik. Derinden sarsılmış da olsak, tertemiz bir bütün olduğumu sandığımız geçmişimiz paramparça olsa da onları sevmeye devam etmiştik. ... “Doktorum babasının acımasızlığından bahsederken ben kendi babamı düşündüm, ondan neden nefret edemediğimi. Bir zamanlar işkencecilerin müdürü olduğumu annemin ölümünden sonra, acı biçimde öğrendiğimiz babamdan nefret etmek istediğim halde neden edemediğimi kendime bininci kere sordum. Eve, başkalarına yaptığı kötülüğü duvarlarında korkunç çizgilerin yankılandığı, karanlık, rutubetli bodrumlarda bırakarak elinde ekmek, çikolata veya can erikle geldiği ve geldiği zaman mutlulukla dolduğum, uyuyabildiğim, bizi çok sevdiğini bildiğim babam olduğu için olabilir mi?”” (Tunç, 2022b: 178,184).

Babası Umut'un öleceğini bilmesine rağmen gittiği ülkenin soğuk oluşundan oğluna ucuzundan değil en iyi montu almasını söyler. Bu söz oğlunu o kadar derinden sarsar ki sanki küçüklüğündeki haline dönüp babasının minik oğlu olur. Çaresizliğin içinde hala bir umut arayan baba oğlunun yüreğini paramparça eder (Tunç, 2022b: 179).

Türkiye'deki Umut'un doktoru ebeveynlerinden yara almış bir çocuktur. Babası ile annesinin küçük yaşta ayrılması iki tarafında oğullarını ilgisiz bırakması onda sevgi yoksunluğu yaratır. Babasının zorunluluktan oğlunu alıp gezdirmesi oğluna karşı duyduğu sevgiden değil yasaların getirmiş olduğu zoraki yaptırımdan kaynaklanır. Babasına yük gibi olduğunu bilen çocuk babasına daha da yük olmamak için asla bunun nedenini sormaz. Babasının hiç hoşlanmasa bile boks makinesine geliş güzel vurmasına rağmen en yüksek skoru yapmasına karşılık oğlunun bu güce tepkisiz kalmasının cezasını oğlunun gerçek güçsüzlüğünü oraya çıkarıp gözler önüne serip herkesin gülmesine neden olmasıyla ödetir. Doktorun babasının ile aklında kalan bu anısı bir kötü anı olarak hafızasına kazınır (Tunç, 2022b: 182-183-184).

Babalarının ilk evliliğinden olan kızı babasının tüm gerçekliğini ortaya çıkardığı için abi ve kardeş üvey ablalarından haz etmezler. Fakat abideki hazmedememe meselesi iyi baba figürünü yerle bir ettiğinden dolayı kaynaklanmaktadır. Babasının evine gelip annesini eşyalarına dokunması da Umut'u rahatsız eder. Fakat abisi kadar bu duruma tepki vermez. Çünkü babası onları değil üvey ablalarını terk eder. Bu hikâyede en çok yanan üvey ablası olduğundan ona karşı Umut çok hiddetli bir öfke duymaz. Babasını yok sayamayan abi üvey ablasını yok sayarak babasını hayatında tutmayı seçer (Tunç, 2022b: 190,194-195).

Babaları oğullarına geçmişiyile ilgili her şeyi itiraf eder. Oğulları için babalarının onlardan önce bir hayatının olması ihanet gibidir. Fakat asıl ihaneti anne ve babası ilk evliliğinden olan babasının kızına ve eski eşine yaparlar. Yine de abi ve kardeş ölmüş annelerine bu ihanetin failini olarak görmek istemediğinden bu suçun tek sorumlu sanki sadece babalarıymış gibi görerek ona öfkelenirler. Yine de anne babalarının akıllarına kazınan o olumlu figürlerinin olumsuz çizilmesi aileyi sarsar. Bu sarsıntıya rağmen içselleştirilen anne baba imgesi kardeşlerce öyle çok kolay dağıtılamaz (Tunç, 2022b: 198,201-202).

Umut ve abisi annesinin hastalıklı geninin kimde olduğunu öğrenmekten imtina ederler. Çünkü annelerinin cenazesinde onlara ilenen ve lanetler okuyan üvey ablalarının beddualarının gerçek çıkmasından korkarlar.

“...doktor abime telefon etmiş. Genetik testleri mutlaka yaptırmamız gerektiğini hatırlatmış. Belki de o testleri yaptırmayı, damarlarımızdan kan, ağzlarımızdan tükürük alınmasını bu yüzden uzun süre

reddetmiştir, Ablamız'ın sözlerini aklımızdan çıkaramadığımız ve bedduasının tutmasından korktuğumuz için” (Tunç, 2022b: 200).

Sedef'in hastalarından bir kişinin de sahip olduğu kemik takıntısı daha onu doğururken ölen annesinin mezarı istimlak edilince kemikleri başka bir mezara nakledilince annesinin mezarına vakıf olamayan adam da kemik takıntısı oluşmuştur. Babası da bir gün ölünce annesinin mezarının yerine dair ne ablası ne de kendisi hiçbir şekilde öğrenemezler. Annesinin yokluğunun yanında var olduğuna dair bir mezar yerinin bile bilinmesi hastada travmatik bir takıntı olarak kemik takıntısı yaratmasına neden olur.

““Neden kemik? "Sedef "Kemikleri kaybının yerine koyuyor," dedi. "Kaybı karısı mı, çocuğu mu?" "Hiç evlenmemiş, çocuğu da yok. "Ama annesi onu doğururken ölmüş. Yattığı mezarlık istimlak edilmiş. Annenin kemikleri başka yere taşınmış. Babaları da ölünce abla kardeş annelerinin mezarının yerini öğrenememişler” (Tunç, 2022b: 203).

Umut eşyaları baba oğul olarak kişileştirir. Eski olan koltuk baba imgesini simgelerken yeni olan koltuk oğul olarak kendisi olduğunu düşler.

“Bu da çok büyük bir ev. ...Ada'daki evden getirdiği koltuğun tıpatıp eşini aldığını söylüyor. Biri yeni, biri eski iki koltuk çok tuhaf görünüyor gözüme. Baba oğul gibi diye düşünüyorum. Sonra çok saçma buluyorum bu düşünceyi. ...Koltuklara oturuyoruz. Yenisine oturduğumu fark ediyorum. Oğul olan ben miyim diye düşünüyorum” (Tunç, 2022b: 209-210).

Umut Türkiye'deki doktoruna oğlunun hayatına iz bırakmadan geçebilecek mi olduğunu sorar. Doktor ise oğlunun hayatına iz bırakmadan geçemeyeceğinin bilincindedir. Oda babasının hayatına iz bıraktığı gibi kendi oğlunun hayatına da sevgisiz ve ilgisiz bir baba olarak iz bırakacaktır. Nasıl ki babası ona böyle bir kaderi reva görmüşse o da kendi oğluna bu kaderi reva görecektir. "Oğlunun hayatından iz bırakmadan geçebilecek misin? " diye soruyorum. Hiç düşünmeden "Hayır," diyor. "İz bıraktığımı biliyorum. Oğluma bir kader bıraktım ben" (Tunç, 2022b: 212).

Türkiye'deki doktor, Umut'a babasının öldüğünü söyler. Babasına karşı hiçbir şey hissetmediğini söylese bile onun yok oluşunun bilinci içten içe doktoru sarsar. ““Bu arada, babam öldü," diyor. ...Olmuş işte diye diye düşünüyorum. Özel bir şey olmadı dedin ama olmuş. Doktorumun gözleri yine gözyaşı damlasına benziyor” (Tunç, 2022b: 213).

Romanın ikinci başkahramanı Sanem çocukluğundan beri âşık olduğu Deniz'den on altı yaşında hamile kalınca durumu öğrenen Deniz'in annesi oğlunun başına bela açılmaması ve geleceğinin o yaşta kararmaması için şehri terk eder. Oğlunu korumak adına yaptığını bu eylem Sanem'in hayatını karartır. “Deniz'in annesi, on altı yaşındayken oğlundan hamile

kaldığım için benden nefret ettiği, on yedi yaşındaki oğlunun geleceğini mahvetmemden korktuğu ve Deniz geleceğinin mahvolmasından annesinin korktuğundan daha fazla korktuğu için ayrıldık” (Tunç, 2022b: 353).

Umut ve ailesi annesinin başına gelenlerden dolayı acı çekmesine dayanamadıkları için onun ölmesini dilerler fakat bunu istemekten dolayı da büyük bir vicdan azabı duyarlar. Mutlu geçmiş dünlerinin bugünde aynı şekilde yaşayamamak da aileye acı verir.

“”Birbirimize hiç söylemedik, ama üçümüz de abim, babam ve ben, hem annemin bir an önce ölmesini istiyorduk hem de bunu istemek bize korkunç bi acı veriyordu,” dedi. "Sık sık keşke hiç mutlu olmasaydık diyordum, hala diyorum, keşke hiç mutlu olmasaydık. Bu kadar acı çekmezdim o zaman” (Tunç, 2022b: 385).

Stefan’ın da Umut ve Sedef’in hastası gibi takıntılık duyduğu bir ilgi alanı vardır bu da genetikdir. Buna ilgi duymasının nedeni küçük yaşta onu terk eden annesine benzeyip benzemediğini öğrenmek istediği içindir. Bunu öğrenmenin bir faydası olup olmadığını da sorgular. Çünkü Stefan’ın babası şiddet gösteren bir babayken annesi de çocuklarını yük gibi görüp başına gelenlerin sorumlusu olarak onları görerek çocuklarını terk ettiği için doktor ebeveynlerini olumsuz şekilde içselleştirir. O yüzden ne annesini ne de babasını affedip affetmediğini bilemediğini söyler (Tunç, 2022b: 410-411-412).

Umut’un abisi annesinin intiharını kabul edemediğinden annesinin yaptığı bu eylemi onlara yapılan bir haksızlık olarak görür. Fakat Umut ise annesinin acısını dindiremedikleri için asıl haksızlığı onların yaptığını düşünür. “Annemin bize bunu yapmaya hakkı yoktu dedi. Hayır, vardı dedim, hatta biz işini kolaylaştırmalıydık” (Tunç, 2022b: 445).

Umut’un evinde kaldığı Cathy adındaki yaşlı kadın gençken kocasını aldattığından dolayı Matt ve kardeşi annelerinden nefret ederler. Matt annesinin yaptığı ihanet yüzünden annesini hayatından tamamen çıkartır.

“Birden Matt’ın annesini görmeye niye gelmediğini anladım. Bu sahne, Cathy’nin aklı başındayken de yaşanmış olmalıydı. Bütün sırlar açığa çıkmıştı. Belki de babaları ölmemişti de bu yüzden evi terk etmişti ya da bu yüzden ölmüştü, bilemiyordum. Çocukları Cathy’den tiksinişlerdi, nefret etmişlerdi. Matt muhtemelen bu yüzden annesini defterden silmişti” (Tunç, 2022b: 177-178).

- Elektra Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Romanda Umut’un yeğeni ergenlik evresine girdiğinde benlik çatışmasını anne ile yapmaktadır. Bu evrede uyuklayan cinsellik uykudan uyanmasıyla Naz’ın ebeveyne olan ilgisi karşı cinse kayar.

“Naz ben dönüyorum diye muzlu pasta yapacaktım bugün. Ergenlik sorunları başlamış, ani öfkeler, duygusal iniş çıkışlar, özellikle annesiyle takışmalar. Üç aydır gitar dersi alıyormuş. Akşamları tıntın tın kafa bırakmıyormuş evde. Sedef âşık olduğu çocuğun dikkatini çekmek istediği için gitara sardığını söylüyormuş” (Tunç, 2022b: 51).

Sanem’in derinlerinde yatan kor onun ailesi tarafından benliğinin kurulmasında kimsesiz bırakılmasından kaynaklanmaktadır. “Sanem’le aramızda duran şeyin sadece benim bozuk genim değil, Sanem’in derinlerinde yanan bir kor olduğunu” (Tunç, 2022b: 65).

Sanem evde küçük yaşına rağmen ev halkı tarafından işlerine koşturtulan değersiz bir varlık gibi davranılır. Özellikle anneannesinden ve annesinden aldığı yaralar kişiliğini oluşturmada olumsuz etkiler yaratır.

“Altı yaşındayken mutfağın, beyaz fayansların çatlaklarına dolmuş kir, nemden şiştiği için kapanmayan dolap kapakları, sabahın kör karanlığında, çoktan ölmüş kadar yaşlı ve hiç ölmeyecek kadar huysuz anneannesine akşamdan kalan çorbayı ısıtması, acı kış soğukunda parmakları donduğu için bir türlü kibriti çakıp ocağı yakamaması ve evdekilerin sürekli onu azarlayan sesi demek olduğunu günler sonra söyledi” (Tunç, 2022b: 105).

Sanem ile annesinin arasındaki ilişki annesi tarafından kurulan bir çıkar ilişkisidir. Sadece menfaati olduğu zamanlar Sanem’e şefkatle ve sevgiyle yaklaşır. Sadece çıkar annede değil tüm aile bireyleri için geçerlidir. Herkes öyle veya böyle Sanem’den faydalanmak ister. Umut’un sevilmişliğinin yanında Sanem’in kendi ailesinin onu sevmesini alelade sevmek olarak tarif eder.

““Bir kızımı deyişi var, sanki annem değil iyi yürekli şarkıcılardan bir koro bana sesleniyor. Yine benden bir şey isteyeceğini biliyorum. Annemin sesi ne zaman pamuk gibi olsa benden bir şey ister.” ... “Onu sevmişler, gül gibi bakmışlar, üstüne titremişler, beni de sevdiler, ama şu papatya ne kadar güzel gibi sevdiler, bana gül gibi bakmadılar, hatta benim onlara bakmamı istediler, yıllarca baktım, hala bakıyorum, hala benden bir şeyler istiyorlar, kendimi bildim bileli istiyorlar, bitmiyor istekleri, irili ufaklı, maddi manevi” (Tunç, 2022b: 106,219).

Umut Sanem’in köksüzlüğüne kök olabileceğini düşünür. Sanem’deki köksüzlüğün ruhaniyetine sinmesine sebep olan ise ailesini ona ait bir yuva kuramamasından kaynaklanır. Çünkü o doğduğundan beri istenmeyen bir çocuktur. Ailesi tarafından onun misyonu sadece evdeki bireylerin çıkarlarını karşılayan biri olarak görülür. Bu yüzdendir ki Sanem adının tam aksine put gibi el üstünde tuttukları değil de en kötü mahsul, en kötü tohum olarak görülüp değersizleştirdiklerinin bilincinde olup bunun derin hüznü içine taş gibi oturup yüzüne ifade olarak yerleştiren bir kadındır Yine de onların, onu göz ardı etmesine, yuvadaki sıcak sevgilerini, birlikteliklerini esirgemelerine rağmen her birine sadakatle bağlıdır. Çünkü ev

rahimi simgeler bu simgenin başyapıtı her zaman annedir. Her öznenin yuva arzusu depresir ve ister bilinçli olsun ister bilinçsiz bir eve ait olmak insana güven verir (Tunç, 2022b: 106-107,270,387-388-399-400,405).

Umut annesinin hastalıklı geninin eğer kendisinde değil de abisinde çıkmış olsaydı ondan da kızı Naz'da çıkacak olması düşüncesi abisinin karısı Sedef'in nerdeyse ölmüş annesini bile mezardan çıkarıp hastalıklı genini kendi kızına miras bırakmasının hesabını sormak arzusunun olduğunu düşünür. Çünkü annelik içgüdüleriyle Sedef'in, kaynanasında gördüğü hastalığın getirmiş olduğu tüm kötü süreçleri bildiğinden aynı kaderin kendi kızında olma düşüncesine katlanamaz ve bundan dolayı korku ve kaygı duyar. O yüzden kocasının testi bir an önce yaptırmaya zorlar.

“Annemi mezarından çıkarıp tırnaklarıyla lime lime edebilirdi. Kocasının kaderini cesaretle beklemeye hazır, ama kızının kaderini beklemekten ölesiye korkuyor. Sedef'in o gelişini hatırladığımda, onu anlamalıydım, hatta ondaki annelik içgüdüünün bu kadar şiddetle dışavurumuna hayranlık duymalıydım diye düşünüyorum” (Tunç, 2022b: 122-123).

Sanem'in evdeki otoriter baba figüründeki babasının hastalığı yüzünden tek uğraşı kendi sağlığına odaklanmış baba figürüdür. Baba kızının evde anneanneden, anneden ve kardeşleri tarafından ezilmelerine karşı durmaz. Zaten o da Sanem'in doğup doğmaması konusunda bir fikir bile beyan etmez. Evde kızını yalnızlığına bırakanlar içinde baba da yerini alır. Babanın hayata karşı zayıf karakteri onun dışarıya karşı da sinirli olmasına sebep olur. Onun bu zayıflığı hayattan mutlu olamamasına ve huzursuz olmasına neden olur. Hastalığının vücutta açtığı rahatsızlık gibi bu durumları da ruhunda büyük yaralar açar. Sanem diğer aile bireylerine hizmet ettiği gibi babasının bir gün hastalığından kaynaklı hastaneye kaldırıldığı günde yanında tam kırk yedi gün okula gitmeden onun için sınıfta kalacak kadar bakar. Umut'a anlattığı aile hayatındaki baba konumunu da açıklayan Sanem'e babasının sevip sevmediğini sorar. Sanem babasını sevdiğini ama elde edilemeyen bir şeyin varlığını sevdiği gibi öyle uzaktan ve heyecan duymadan olan bir sevginin olduğunu söyler. Çünkü bu zamana kadar ne yaparsa yapsın ailesinde kimsenin sevgisini kazanamaz. Onların sevmesini beklemeden, sadece umarak her şeye rağmen yalnızca kendisi onları sever. Babasının tüm onu yalnız ve sevgisiz bırakmasına rağmen o babası öldüğünde mezarına bir gül diker. Sanem ölmüş babasının mezarına gül dikerek hala karşılıksız yaşadığı sevgiyi göstererek var olmaya çalışır (Tunç, 2022b: 163-164,232).

Sevgisiz ve ilgisiz büyümek Sanem'in benliğinde onarılmayacak yaralar açtığından bu yaranın yansması onun yüzüne ifade olarak yerleşir.

“Ailesinden bahsettiği nadir akşamlardan biriydi. Sustuğunda, yüzünde derin bir haksızlığa uğramışlık duygusu gördüm. Bunun bir kerelik olmadığını, varlığıyla bütünleştiğini hissettim. Bağlarından kurtulmak hakkında söylediklerini hatırladım; didinerek kurduğu, üstünden geçtikten sonra yıktığı köprüleri” (Tunç, 2022b: 164).

Sanem annesinin ondan esirgediği sevgisi yüzünden o da annesini sevmez. Sevmez gibi görünür ama annesine karşı içten içte beslediği derin sevgi hep vardır ve bir gün bu sevgiyi annesi de ona gösterecektir. Bu yüzdendir ki annesi, her başı sıkıştığında kızını o yumuşak, sesiyle, sevgisini ve ilgisini esirgemeyen anne tavrıyla kızını aradığında bu sefer sakındığı tüm sevgisi verecek diye uman fakat bunun böyle olmayacak olmasını yine bir çıkar uğruna aradığını bilir. Fakat yine de annesinden yardım elini çekmeyen kişi Sanem’dir. Bu sayede Sanem ona verilmeyen, hak ettiği sevgiyi hak etmeyen ailesine vererek kendi benliğini bu şekilde doyurur.

“Sanem’ e baktım. Sevmiyor diye düşündüm. Annesinden iyi söz etmiyor, annesini sevmiyor. İnsan annesini nasıl sevmez ki? Bunu anlamam çok zor. Abimle ben sevgiyi hiç aramadık. Bizim sevmek ya da sevilme için çırpınmamız gerekmedi, biz sevginin içine doğduk. Sonra farkına vardım Sanem’in annesini de elde edemeyeceğini bildiği, ama elde etmeyi deli gibi istediği bir şeyi sever gibi sevdiğini” (Tunç, 2022b: 165).

Umut’un babası, anneleri ile ikinci evliliğini yapar. Babanın yaptığı ilk evlilikten bir kız çocuğu vardır. Fakat kızının okulunda öğretmenlik yapan Umut’un annesine âşık olunca ilk evlilikten olan kızını ve karısını terk ederek âşık olduğu kadınla yeni bir hayat kurar. Bu süre zarfında umut ve abisi, ablalarının adını annelerinin cenazesine kadar bilmemişlerdir. Kızının olmasına rağmen türlü bahanelerle bir kez olarak babalık yapmayan adam kızını cenazede görünce şoke olur. Yıllarca babasız büyümenin ve çektiği sıkıntıların acısını cenazeye gelerek babasına ve onları bu hasta kadın uğruna terk etmelerinin bedeli olduğu söyler. Bununla yetinmeyen kadının kaderin cilvesi olarak babasının sevdiği kadını elinden almasının yetmediğini birde evlat acısı yaşaması için beddua eder. Ablanın babaya karşı bu hıncı babanın sevgiden yoksun bırakarak açtığı boşluğu kızı ona nefret duyarak doldurur (Tunç, 2022b: 197).

Baba, Umut’a ve abisine annesiyle olan geçmişteki her şeyi itiraf eder. Ablalarını anneleri için terk ettiğini buna sebep olan şeyin ikisini arasında olan büyük aşktan kaynaklandığını söyler. Ablaları daha sekiz yaşındayken terk edilmenin acısını o zamanlardan içselleştirmiş olarak koca bir kadın olduğunda bile babasının onu terk etmesini hazmedemez. Yıllarca babasının vereceği sevgiyi arayan kadın en son onları terk ettiği kadının cenazesine gelerek içine bastırdıklarını kusar. Bu açıdan bakıldığında ablada görülen babaya karşı

dinmeyen bu öfkenin sebebi, ruhu sekiz yaşında bırakılan ve hala baba sevgisi arayan bir kız çocuğu kırgınlığıyla duran bir kadının babanın açtığı yarayı yılların dindirememiş olmasından kaynaklanır (Tunç, 2022b: 198,201,207).

Naz'ın anne ve babası bir ayrılık sürecine girdiğinde o bu durumdan çok az bir şekilde etkilenir. Çünkü anne ve babasından doğumundan itibaren aldığı ilgi ve alaka onun sağlıklı bir özne olmasını sağladığından ebeveynlerinin ayrılık süreçlerinde de psikolojisi çok az şekilde etkilenir. Anne baba birbirinden ayrılrsa da biricik kızlarından ayrılmamışlardır. Umut yeğeninin bu yüzden şanslı olduğunu düşünür. Fakat ablaları bu şansa vakıf olamaz. Çünkü babası onu bir aşk uğruna terk ederek onun ruhunu çürümeye bırakır. "...anne babasının dağılan hayatlarının ona ne yaptığını. Videonun sonunda kameraya gülümsüyor. Çok doğal bakıyor, her zamanki halinde. Çocuklar daha kolay kabulleniyor. Ama Ablamız kabullenememiş. Çünkü o terk edildi. Naz edilmeyecek" (Tunç, 2022b: 215-216).

Sanem aile bireyleri tarafında sevilmediğini bilmesine rağmen kendi varlığını onların varlığıyla birleştirdiğinden en azından kendisinin onlara gösterdiği sevginin var ettiğini eğer bu sevginin olmadığı takdirde ya da onları tamamen kendisinden koparıp attığından köksüzlüğün yarattığı bir hiç olma durumuna kapılacağından onlara olan bağlılığını istese de içinden söküp atamaz (Tunç, 2022b: 219-220,229).

Sanem'in anneannesi de kızı gibi toruna sevgi göstermemiş sadece çıkarı için torunun kullanmış bir karakterdir. Onun dünyaya sıkı sıkı tutunuşu ve Sanem'in kendisine reva görülen davranışları içine atarak yine de anneannesinin son zamanlarında elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışarak borç harç bulduğu parayla anneannesi yatak yarası olmasın diye hasta yatağı alanda yine kendisi olur. Evin her işine koştuğu yetmez gibi bir de annesinin direktifleriyle anneannesi için sağa sola koşturur (Tunç, 2022b: 222,227).

Narsist bir karakter yapısına sahip olan Sanem'in anneannesi, soya çekim olarak Sanem'in annesi de kendi annesinden daha üst seviyede bir narsist karaktere sahip olarak bunu kızına yansıtır. Sanem annesinin, anneannesini geçtiğini ama onun ise bir türlü annesine benzemediğini dile getirir. Buna sebep olan yapının da anne ile kızın arasında geçen ilişkinin Sanem'in geçirdiği yaş evrelerinde doğan çatışmaların hiçbirini sağlıklı atlatmadığından onun anneye karşı olan içselleştirmesi olumlu pozisyonda seyretmediği için annesinin karakterine karşı tam tersi bir profil benimsediğinden kaynaklanmaktadır.

"'Azrail yakında bana da görünecek, hissediyorum," diyor, "bugün yarın çalacak kapımı. "Ardına kadar aç anne, varsa yırtığı söküğü Azrail' in siyah pelerininin ben dikerim, yıkayıp ütülerim, yapmadığım şey değil yıkayıp ütülerim, sökük dikmeler, yeter ki kapıyı aç ve özgürleştir beni artık, n'olur. ...Anneannem ağlamazdı, ağlatırdı, annem anneannemi fersah fersah geçti hem ağlıyor hem ağlatıyor,

bütün kızlar annelerini geçti, bir ben geçemedim. Ah annem ne güzel ağlar ne içli ne sinsi, Ravel'in "Bolero"su gibidir" (Tunç, 2022b: 222-223).

Sanem'in evinde baba figürü otoriter olsa da hastalığın pençesinde olan adamın otoritesini görmeyen anneanne, Sanem'in ablası evleneceğinde torununun sevdiği adamın soyu sopu belli olmadığından dolayı kızına evlendirmemesini söyler. Evin içinde oluşan gerginliğin payı yine evin maddi manevi çilesini çeken Sanem'e kalır.

"...anneannem. Babamı zaten adam yerine koymazdı, anneme "vermiceksin gül gibi kızını bu soyu sopu şaibeli kadının oğluna, verirsen hakkımı helal etmem," dedi. Anneannemin annemi doğurmuş olmaktan başka helal edecek ne hakkı vardı, bilmiyorum. ...ev halkını cezalandırmak için kendine reva gördüğü bu muamelenin çilesini çeken yine ben olurum. Sanem ananenin başını ov. Sanem ananene çorba içir. Sanem hükümet tabibine git ananene ilaç yazdır. Sanem kalk. Sanem git. Sanem koş" (Tunç, 2022b: 225-226).

Sanem'in ailesi onu hayatta bir yere sığdıramadıkları gibi kendine ait olan odasında da sığdıramayıp odasını eve iç güveysi gelen eniştesi ve ablasına verirler. "Yerinden sürülen ben oldum. Ablamla yattığım oda onlara verildi, bana da anneannemin kendince çok kıymetli eşyalarıyla tıklım tıklım dolu odasına zorla sığıştırılan bir somyayla altında bir naylon sepet düştü" (Tunç, 2022b: 227).

Sanem ona verilen sevginin aslında sadece tahammül olduğunun farkındadır. Ama sevilme ihtiyacından dolayı bu tahammülü sevgi olarak farz eder. Bunun bilincine ancak ailesinden uzaklaşıp ona sürekli maddi çıkarlar uğrunda ulaşan ailesi sayesinde idrak eder. Amerika'daki arkadaşı Eda'ya kendinden yola çıkarak bir kadının ilkin çocukluğunda aldığı darbenin kaderinin ne olacağı ile ilgili bilgi verdiğini söyler. "O zaman anladım, sen sevildiğini sanıyorsundur dayanılıyorsundur aslında, gözden çıkarılmamak için çırpınması gereken sensindir. Bir gün Eda'ya "bi kadın daha çocukluğunda hayat yoluna böyle çıkmışsa kaderinin ne olacağı aşağı yukarı bellidir," dedim" (Tunç, 2022b: 228).

Sanem babasını kaybettiğinde annesi hastalıklı bir adamın kahrını yıllarca çekmenin verdiği stresle eşini kaybedince üzüntü yerine rahatlama duyar. Kadının rahatlamaıyla üzerinde bir acıma nişanesi gibi taşıdığı kocasını kaybetmiş kadın imajını Sanem'in duygularını suistimal ederek kullanır. Kocasının kaybının ardına dikkati üstüne çekmek isteyen kadın sürekli kocasının yasını ses getirerek yaşayarak dikkati üstüne toplar. Sanem'in annesi kocasının hastalığıyla boğuşmaktan eşiyle karısı koca ilişkisini yaşayamaz. O yüzden Sanem, babasını kaybedince rahatlayan annesine hak verir. Fakat Sanem en zor şeyin aradığı aşkı bir gün yaşayacak olmanın umudunu gütmenin daha zor olduğunu düşünür.

“Dünyanın her yerinde erkekler ölünce kadınların ömrü uzuyor. Babam ölünce annem rahatladı. Annem, babam öldüğünden beri öbür yarısı gitmiş, artık yarım bir kadınmış gibi yaparak, bu ölümü onu yücelten bir nişanmış gibi taşıyarak ve benden daha çok şey istemesini sağlayan bir temel hakmış gibi görerek yaşıyor. Babamın öldüğü hafta boyunca sesinde bir burukluk vardı, hep bir ah çekme halindeydi, gözünün yaşı dinmiyordu, ama daha dolu nefes aldığını, gözbebeklerinde daha önce olmayan bir ışığın parladığını görüyordum. Hak da veriyordum aslında, daha en başında enkaz haline gelmiş bir adamın aşkını canlıymış gibi yıllarca sürüklemek çok zor. Ama anne inan bana, istediğin aşkı bir gün yaşayacakmışın gibi beklemek çok daha zor” (Tunç, 2022b: 233).

Enid’in babası dünyadan bağını koparmış, yaşamdan mutluluk duymayan bir adamdır. Bu yüzden kaldığı bakım evindeki kimseyle anlaşılamayıp huzursuzluk çıkarır. Mal varlığı olarak bir tek sahip olduğu emekliliği hiçbir şeye yetmeyince kızı Enid babasının masraflarını karşılamak için birden fazla işte çalışarak gidermeye çalışır. Babanın kızına destek olacağı yerine kızı babasının misyonunu üstlenerek onun ihtiyaçları için çabalar. “Enid sabah Larry uyurken babamı almaya gidiyorum diye not bırakmış, gitmiş. Babası Bronx’ta bir bakımevinde kalıyormuş, her şeyden ve herkesten nefret ediyormuş, çalışanları delirtmek için bile bile altına işiyormuş, bez bağlamaya kalktıklarında görevlileri ısıırıyormuş” (Tunç, 2022b: 234).

Sanem hayatında onu gerçekten seven arkadaşı dışında kimseyle bir şey konuşup, birine değer vermez. Zaten ailesinde görmediği değeri bir başkası verme konusunda da iyi değildir. O yüzden diğer insanların varlığını tıpkı ailesinin ona yaptığı gibi değersizleştirir (Tunç, 2022b: 235,346).

Sanem’in yurtdışındayken sürekli olarak gittiği restoranın sahibi Larry’nin uyuşturucu batağına düşmüş olan Lily adında bir kızı vardır. Kızın annesi de psikolojik sorunları olan bir kadındır. Bir gün bir parkta kafasına çıkarak intihar eder. Anne ve baba ilgisinin yoksunluğunda olan Lily bu ihtiyacını zehirli madde kullanarak doldurmaya çalışır. Larry karısının intiharından çok onu sorunlu kızı ile bir başına bırakmasından dolayı affedemez (Tunç, 2022b: 238,240).

Sanem Larry’in kızı için yaptıklarını kendi başına geldiğinde babasının yapıp yapmayacağını düşünür. Evin içinde hırpalanışına, yok sayılmasına hiç karşı çıkmayan babanın böyle bir durumda olduğunda da hiçbir şey yapmayacağını da bilincindedir. Sanem annesini düşündüğünde ne olursa olsun her zaman yardım edeceğini bilir. Fakat annenin yardımı asla karşılıksız yapılan bir yardım değildir. Sürekli olarak yaptığı iyiliğin kızından karşılığını beklentisi olan ve kızına da bu durumu sonuna kadar hissettirip minnet duygusunu iliklerine kadar işlemesini sağlar. Ergenlik döneminde aşık olduğu çocukla yaşadığı birliktelikten olan çocuğu bile benliğini feda ettiği gibi kendinden olan parçasını da ablasının

kaybettiği çocuğunun yerine vererek feda eder. Sanem duyduğu suçluluğun bedelini devamlı ödemesine rağmen üstüne çöken bu duygudan kurtulamaz (Tunç, 2022b: 239).

Sanem küçüklüğünden beri suçluluk psikolojisi ile yetiştirildiğinden dolayı süperegosu fazlaca gelişmiş bir karakterdir. Annesinin varlığı ona iyi gelmese bile geçmişte az da olsa iyi yaptığı şeylerin hatırına her aradığında onunla konuşmak istemese bile duyduğu minnetten dolayı kendini suçlu hissederek telefonlarını açar. Ama annesi, anneannesinin kızı olduğundan asla onu kişilik bakımından aratmaz.

“Annem çoktan ölmüş anneannemin ruhunu dipdiri yaşatıyor. Her aradığında açmak istemiyorum. Çünkü sözlerine en pamuk sesiyle kızımı diye başlasa da annemin beni sevindirecek bir şey söylemeyeceğini biliyorum. Ama suçluluk hissi nasıl kanıma karışmışsa her aradığında açıyorum, bu hisse bağımlı olduğumu, beni bu hissin yönettiğini biliyorum. Bu kez açma dedim kendime, açma! Karanlıkta telefonumun ekranındaki annem yazısına bakarken, niye sadece anne yazamadığımı düşünüyordum, hastanede yattığımda bana bakması geliyordu aklıma, sonra bana ördüğü kazak, sonra bana yaptığı yemek, sonra borç harç para bulup bana aldığı uçak bileti, Londra'ya gidebileyim diye” (Tunç, 2022b: 241-242).

Sanem’e misyon olarak biçilen evin yükünü sırtlanma görevi yurtdışında olduğunda bile devam eder. Annesi onu en etkileyen yumuşak sesiyle arayıp ağlayarak oğlu için para ister. Yıllarca abisi Sanem’i istememiş olsa da onun gönderdiği para sayesinde abisi emekli olur ve dükkan açar. Fakat abinin ayakları yere sağlam basan bir erkek profili olamadığı için açtığı dükkanı da batırarak kardeşinin verdiği parayı hiç eder (Tunç, 2022b: 242-243).

Sanem sevilmenin tek taraflı olduğuna daha doğduğu ilk andan itibaren maruz kaldığından öğrenir. Ailesine olan sevgiyi karşılıksız olarak bir başına yaşamaktan, ona çocukken sadece gülümsedi diye aşık olduğu Deniz’e tüm sevgisini, ilgisini ve gururunu adar. En sonunda aşık olduğu çocukta Sanem’e ailesi gibi davranır. Zaten ailesini tek taraflı sevmesine alışık olan kız sevdiği adamın bu tavrını yadırgamaz onu da ailesinin sevdiği gibi tek tarafları sevmeye devam eder. Aşk babasının dinlediği şarkıyla özleştiren Sanem aşkımda her zaman sevenlerin sevilmediğini olarak görür.

“Senin içinde babanın sık sık dinlediği o şarkı çağıldamaktadır yine. Sevmek acı bir arzu derler, sevilmiyor sevenler. Ağlayan şu gözlerim ne güldü ne de gülecekler. Sen, sevmenin karşılıksız olduğuna inanmışsındır. Bunca insanın sevdiği şarkı yalan olamaz, sevenler seviemez, sevmek tek taraflı bir duygudur, sevmenin tabiatı budur diyerek kendini avutmuşsundur” (Tunç, 2022b: 247)

Sanem kendine iş CV’leri oluştururken olmayan şeyleri varsayarak ideal egosunu var etmeye çalışır. Bu olmayan bir şeyi var etme çabası ilk kez, ablası ile kavga ettiğinde sinirle İstanbul’a gitmek için bindiği otobüste ağlamaya başlayınca otobüsteki yolcu kadının

Sanem’e neden ağladığını sorduğunda ablasına duyduğu öfkeyi annesine yansıtarak kadına annem öldü diye cevap verir. Öldü kelimesi yerine daha üstü kapalı kelimeler tercih edebilirken direkt olarak öldü kelimesini seçmesinin nedeni ailenin ona gösteremediği sevginin intikamını gerçek olmasa da almak istemesinden gelmektedir. Halbuki Sanem küçük yaşından sevilmemeye ve ilgi görmemeye alışık olmasına rağmen annesinin ölecek olma durumu benliğini korkuyla sarar çünkü annesi çıkar için de olsa yalanda olsa ona gösterdiği ilgi kırıntıları ona karşı kendini bağımlı kılar. Fakat yine de bu sevgi kırıntıları anne ile kız arasında bir güven ilişkisini teşkil edecek kadar yeterli durumda değildir (Tunç, 2022b: 272-273-274,402).

Sanem’in babası kendi canının derdinden olan bir baba profili olduğu için, çocuklarına gereken ilgiyi gösteremediği gibi geçirdiği hastalıkla evin tüm ilgisini kendi üzerine toplar. Bu yüzden yaşadığı tüm sancılı kıvranıslarda Sanem babasının ölmesini diler. Sanem babasını sever fakat onun bu dileği hem babasının acılarının bir sonunun olmasını istediğinden, hem evin içine sinen hastalık furyasının yükünün bitmesini hem de kendini yok sayan ev halkına karşı bir gün bile olsa onu koruyup kollamadığından dolayı tüm duyguları birbirine boca olmasından dolayı ister.

“Çocuklar babalarının da yaşadığından emin olmak isterler, ama baba olmak yaşıyor olmaktır zaten, nefesini dinlemeye gerek yok. Her sabah uyandığımda babamın gece ölmüş olduğunu duymayı bekledim, bir somyayla bir sepete layık görülmemden önce bile. Babam evi kaplamıştı çünkü. Babamın ağrıları, sancıları, bozuk sinirleri, ...uzun parmaklı kuru elleri, saçlarının terli dipleri, sapsarı çökmüş yüzü, yani babamın bozuk ve hastalıklı dünyasını oluşturan her şey... ...babama ait ne varsa hepsi sıvılaşmış, kara sarı bir balgam gibi evi kaplamıştı. ...Babam ölünce yıkanacaktı ev, yapış yapış koyu balgam yerlerden, duvarlardan kazınacak, ev hafifleyecekti. Babamı seviyordum ve bir an önce ölmesini istiyordum” (Tunç, 2022b: 274-275).

Sanem annesini ve ablasını sevip sevmediğinden emin değildir. Aslında onları çok sever ama onların çıkarıcı tavırları hem sevip hem sevmeme arasında gidip geldiği için onun iki duyguyu bir arada yaşamasına neden olur. Fakat abisine duyduğu duygu tek ve kesindir. Abisine karşı hiçbir şey hissetmez. Çünkü ablasına verdiği kızı Gülsüm sayesinde öyle ya da böyle bir şekilde ilişkisi vardır, annesi de çıkarları dahi olsa ona bakması, onunla az da ilgilenmesi ondan nefret etmesini alı koyar fakat abi ile iyi kötü ilişkide bulunduğu hiçbir bağlantısı yoktur. Onu sadece geçmişinde Sanem doğdu diye utanarak askere gitmesi ve kardeşinin okulun en başarılı öğrencisi olup ödül aldığını bilmesine rağmen kardeşinin başarısını ailesine söylememesi ve ergenlik hatası ile hamile kalmasından ötürü hem onu hem de çocuğunu düşürmesi için hınca hınç Sanem’i dövmesi abisinden nefret etmesine neden olur. Gerçek manada kalbinin derinliklerinde bir sevgi hissettiği kişi doğurduğu kızı Gülsün

olmasına rağmen insanlara karşı hissizleştüğinden dolayı ona da olan sevgisi bilinç dışında bi yerlerde yatmaktadır.

“Bu sırada annemi sevip sevmediğimi düşünüyorum, annemi ve içimdeki korun asıl kaynağı ablamı. Huzursuzluk, yıllardır içimde yaşayan bir yılan oldu, sürekli organlarımın arasında dolanıyor. Geçmiş fazla parçalanmış fragmanlar halinde zihnime hücum ediyor, bir anlık görüntüler konfeti gibi üstüme yağıyor. Ama bunlardan onları sevip sevmediğime dair bir sonuç çıkmıyor. Bir tek abimi sevmediğimden eminim, bir de çok derinimde bir yerde Gülsün duruyor, bir şey hissedemediğim için unutuyorum onu” (Tunç, 2022b: 276).

Sessizliğe bürütülen bir evde Sanem ilgisini her şeye odaklanarak kendini eyler. Ailesi ona oyuncaklar alırlar fakat ona alınan oyuncaklar evde varlığını hissettirmeden bir köşede sessiz sedasız oynaması için verilir. Çünkü evde yaşlı bir anneanne, hasta bir baba vardır. Sanem bu sessizliğin ortasında kendini oyuncaklar yerine kelimeler ile eylemeyi tercih eder. Bir kelimeden türettiği kelimeler silsilesi onun en büyük oyunudur. Yoğun bir sessizliğin hakim olduğu bu ev Sanem’in karakterine de yansır.

“Oysa her şeye dikkat kesilen bir çocuktum. Çünkü sessizliğin esas olduğu bir evde büyüyen bir çocuk çevresindeki her şeye dikkat kesilerek kendini oyalar. Benim hiç oyuncagım olmadı, bana bir bebek bile almadılar diyemem, çünkü aldılar, eve oyuncak yığmadılar ama aldılar sonuçta, ucuz mucuz bir şeyler aldılar. Sesini çıkarmadan oyna e mi, bak baban hasta, anneannenin de başı ağrıyor. ...Oynuyormuşum ve öğreniyormuşum gibi yapıyordum. Çünkü benim annem gibi anneler için çocukluk yetişkinliğin simülasyonudur. Oynamak için oyuncaklarımı değil kelimeleri tercih ediyordum bu yüzden. Daha küçücükken annemin elim alışsın diye verdiği ıslak bezle kauçuğun yapraklarını silerken kendi kendime kelime üretme oyunu oynuyordum. Kauçuk. Çocuk. Boncuk. Gocuk. Sucuk. Gıcık. Kelimeler çocukluğumun en güzel oyuncakları. ...“Şimdi geçmişe bakıyorum ve hepimiz çoktan kendimizden başkası olmuştuk zaten diye düşünüyorum, ben bunu sadece sistematik ve işe yarar bir hale getirdim. ...Ne yapmam gerektiğini biliyordum, altı yaşında bile olsam annemin söylemesine gerek kalmadan ne zaman ne yapmam gerektiğini anlamayı çoktan öğrenmişim. Bizim evde çok az konuşuluyordu ve kasvetli hayatımızı yürütmeye birkaç yüz kelime yetiyordu. Birkaç yüzden fazla kelimemiz yok değildi, vardı bizim de kelimelerimiz, ama daha fazla kelime kullanmamızı gerektirecek bir hayatımız yoktu. ...evde sessizlik esastı, çünkü babam hasta, anneannemin başı ağrıyor ve annem çok yorgun, ayrıca söz gümüşse sükut altındır, altının daha kıymetli olduğunu herkes bilir, kısacası boş gevezeliğe lüzum yoktur”” (Tunç, 2022b: 286,326).

Sanem yalnızlığını giderebilmek için kendisine yarenlik eden bir farenin besliyor olmasının düşüncesinin delilik gibi olduğunu fakat herkesten çok sevdiği Eda’nın bunu yadırgamadığını çünkü bir eve ait olamamanın verdiği boşluğun ne demek olduğu en az kendisi kadar Eda’da bildiğini bilmektedir. “Fare besleyecek kadar delirmiş olduğumu

düşünmedi, yurtsuzluk ne demek az çok biliyor, daha önemlisi beni tanıyor” (Tunç, 2022b: 291).

Sanem işi bırakıp da parasız kaldığını öğrenen annesinin o yumuşak sesinin birden çıkarları karşılanmayınca ortaya çıkan ok gibi can yakan ses tonun gerçek benliğini yansıtmayla Sanem sinir krizleri geçirerek tanımadığı insanların kollarında bağıra bağıra ağlayarak içini boşalttıktan sonra yine onların istediği Sanem olmak için yeniden işine geri döner. Çünkü Sanem’in üzerine binen yükün benliğiyle hemhâl olup ayrılmaz bir bütün oluşturduğundan ondan kopamaz vaziyete gelir. Bu sayede var olabildiğini düşünür.

“...parasız kaldığımı, para göndermeyince annemin pamuk sesindeki çivilerin meydana çıktığını, bir pazar gecesi saatlerce boş boş dolaştıktan sonra metroyla eve dönerken istasyonun çıkışında durup çığlık attığımı, milletin başıma toplandığını, tanımadığım insanların kollarında bağıra bağıra ağladığımı, beni hastaneye götürmeye kalktıklarını, sırtımdaki küfenin bedenime kaynaşmış olduğunu anlayınca işe geri döndüğümü...” (Tunç, 2022b: 295).

Sanem yaptığı işi dışında ekstra yaptığı işlerde kazandığı paraları sırf oldum olası canını yakan ailesine göndermemek, onları kendince cezalandırmak için olmayacak yerlerde olmayacak fiyata aldığı, içtiği ve yediği şeylerle bu parayı harcamaya çalışır.

“...ekstra para kazandığım oluyor. Böyle zamanlarda sanki bileğimin hakkıyla kazanmamışım gibi delice bir harcama arzusuna kapılıyorum, bir kadeh içkinin yüz dolar olduğu fazla şık barlara, yemekten aç kalkılan pahalı restoranlara gidiyorum, geceliği sekiz yüz dolardan başlayan otellerde bir gece geçiriyorum. ...Buralara para ellerimi yaktığı için gidiyorum, kendimden başkası olmak için değil. ...Daha iyi şeyler için harcayabileceğim bu parayı yırtıp atar gibi harcamak bana haşin bir zevk veriyor. Emeğimle kazandığım paranın somut bir şeye dönüşmesini istemiyorum, paranın izi bile kalmayın, ziyan olup gitsin, harcamazsam gönderirim çünkü” (Tunç, 2022b: 311).

Sanem’in anne ve babası hayat galeleri yüzünden kendi hallerinde yaşamak için verdikleri efor onları sinirli bir insana dönüştürür. Ebeveynlerin bu tutumundan en büyük nasibini alan da Sanem olur. Evdeki ilgisizliğe rağmen Sanem kendini eyleye bilmek için yaptığı uğraşlar onun okumayı erken sökmesine neden olur. Çocuğun yaptı bu eylem bile ev halkı tarafından idrak edilmez edilse bile görmezden gelinir. Bir tek bunun farkına olan anneanne ise yine bunu da kendi çıkarları için kullanır. Torununa gazetesini, dini hikaye kitaplarını vs. okutturarak can sıkıntısını giderdir.

“Hayatın tekeri dönmek zorundaydı ve hayatın tekerini döndürmeye çalışmak hep yorgun annemle hep hasta babamı sinirli insanlar yapmıştı. Alev almak için küçücük bir kıvılcım bekleyen gaz kaçağı gibi yaşıyorduk. ...Okumayı kendi kendime öğrenmişim, ama evde kimse umursamamıştı bunu. Annem çatır çatır okuduğumu gördüğü halde, bir kere bile nasıl öğrendin kızım sen okumayı diye sormadı.

Ama anneannem fark etti, her şeyi fark ederdi. İşine gelmiyorsa fark etmemiş gibi yapardı. Benim okumayı öğrenmiş olmam işine gelmişti, gazete okutturuyordu bana, dini hikayeler anlatan kitaplar okutturuyordu ama okumayı o yaşta ve kendi kendime öğrendiğim için beni övmek işine gelmiyordu. Çocukları, özellikle de beni şımartmaya karşıydı. ...altı yaşındayken hepsinden daha zeki olduğumu anlamak çok sinirlendiriyordu onları, annemi bile, belki de en çok annemi ve bunu düşünmek kötücül bir zevk veriyor bana, sok o çivileri ağzına geri anne, bana muhtaç olduğunu unutma” (Tunç, 2022b: 327).

Sanem kurduğu hayalde kırdığı bardağın parçaları annesinin gözüne, anneannesinin de kalbini parçalar. Kurduğu bu hayalle ona yaşatamadıkları sevgi dolu aile yapısının cezasını hayatının en büyük faktörü olan iki kadını en can alıcı yerlerinden yaralayarak alır. Fakat süperegosu baskın yetiştirilen bir çocuk olduğundan Sanem’in hazla kurduğu bu düştten büyük bir suçluluk duyar

“...hayali bir bardağı parmaklarımla sıkarak kırdım, bardak parçalara ayrıldı, odayı milyonlarca cam parçası kapladı, cam parçalarının annemin gözüne, anneannemin kalbine girdiğini gördüm, birinin gözünden, ötekinin kalbinden saatlerce kan aktı, sonra gizli gizli ağladım bunu hayal etmiş olduğum için” (Tunç, 2022b: 327-328).

Narsist bir karakter olan anneanne öldüğünde bile Sanem’e ölmemiş gibi gelmektedir. O derece yaşama ve kendine bağlı olan kadının güzelliği ölü halde bile varlığını bir bütün olarak korur. Sanem’de genlerini annesinden ve anneannesinden almasına rağmen o da güzeldir ama hayatındaki kadınlar kadar güzel olamamıştır. Çünkü Sanem’e hep aksi hissettirilir. Evin son ve kardeşler arasında büyük yaş farkı olarak dünya bir tekne kazıntısı olarak gelmesiyle tekne kazıntısının iki türü olduğunu bunun ilkinin anne ve babayı gençleştiren dinamik bir enerji yaratan bebekken, ikincisi istenmeyen ama yine de yaşamasının lütfu ebeveynlerinin tarafından verilerek onlar istemese olmayacağını sürekli olarak yüzüne vurulan bir varoluştur. Sanem’de ikinci kategoride yerini alır. Bu lütfu karşı beklenen bedeli Sanem hayatı boyunca ailesine misliyle öder (Tunç, 2022b: 331-332).

Sanem’e anneanesi tarafından sürekli olarak istenmeyen çocuk oluşu dile getirilir. O olmasaydı dünyada olmayacak olmasının minneti defalarca yinelenerek Sanem’e dikte edilir. Bu bilinçle istenmediğini bilen üstüne ailesinin çıkarları dışında göstermedikleri ilgi ve sevgiden kaynaklı bunun yokluğunu Sanem hep kendi kendine gidermeye çalışır. Bir gülümseyişle Deniz’e aşık olmasının sebebi de bundandır.

“Annemin bana hamile kaldığı anlaşılınca abimin utancından apar topar askere gittiğini, on beş yaşındaki ablamın kıyameti koparttığını, annemin beni doğurmayı hiç istemediğini, beni düşürmek için her yolu denediğini, kendini dolap üstlerinden yerlere attığını, maydanoz lapası yediğini, soğan kabuğu

kaynatıp içtiğini, benden kurtulmayı başaramayınca kürtaj parası için babamı emekli sandığından borç almaya zorladığını anlatan anneannemdi. "Sayemde doğdun," dedi, "ben annene doğuracaksın demeseydim şimdi dünyada yoktun. Doğuracaksın, o da büyüyünce sana bakacak dedim." ...İstenmeyen çocuk olduğumu anneannemden defalarca dinledim. ...hayatımın bana lütfedilmiş olduğunu bilmek o gülümseyişi bu kadar değerli kılmış olabilir. Belki de bu yüzden Deniz'e âşık olmaya cesaret etmişimdir" (Tunç, 2022b: 333).

Evdeki iktidar kadın figürü anneanne, kendi isteklerinin kölesi olarak kızını ve onun ailesini görür. Bu yüzden kaptığı kaprisleri kızına, torunlarına alıştırarak ilgiyi ve odağı hep kendi üzerinde tutmaya çalışır.

"Patlıcan yemeği yapmıştı, anneannem genç kızmış gibi salınarak geldi, masaya oturdu, midesine dokunduğu halde yine patlıcan yemeği yapıldığı için tabağını sertçe itti. Odaya güm diye bir öfke düştü yine. Alıştığımız bir öfkeydi, hiçbirimizi etkilemiyordu, sadece uzamasın diye gerekeni yapıyorduk" (Tunç, 2022b: 342).

Sanem bir gün ateşler içinde kalıp hastalandığında annesi ona hem kızmış hem de kızarken ki sesinde bulduğu suçluluk duygusundan annesinin az da olsa onun için kaygılanmasından mutluluk duyar. Sanem'in o yaz ailesi ile hep beraber gittiği denizde babasını hayatında karamsarlığından çıkıp mutlu olduğu nadir anlardan birine şahit olur.

"Annem beni kanepeye yatırırken "çıplak ayakla saatlerce suyun içinde dikilirsen olacağı bu," dedi. Yine beni azarlıyordu, ama sesinde bir suçluluk hissettim, hoşuma gitti bu, tahta çubuk elimdeymiş gibi avucumu sıktım. Ateşim öyle yatıp terlemekle düşecek gibi değildi, daha da yükseldi, kendimden geçtim. ...O yaz denize iki kere gidebildik. ...Babamın iyi olduğu, neşeli olduğu bir gündü" (Tunç, 2022b: 343).

Sanem'e sunulan her şey sadece yapılmasını gerekenlerin zorunlu icabet edildiğinden tekrarı gelmeyen tavırlar silsileleriyle gerçekleşir. Oyuncaklar alınır evet ama sadece susup bir kenarda rahatsız etmemesi için, okula yazdırılır evet gitmemesinin suç olduğundan hem ne kadar çabuk giderse o kadar çabuk okulu bitirip evin işine yarar düşüncesiyle, okula gittiği ilk günde annesi yanında olur ama sadece ilk günün gereksinimiyle yapılır. Daha sonra hayatta da Sanem hep tek bırakılır. "İlk gün beni okula annem götürdü, ilk ve son oldu bu, beni bir daha okula götüren getiren olmadı. Ben her yere kendimi kendim götürdüm, geri getirmedi" (Tunç, 2022b: 345).

Sanem, en yakın arkadaşı Eda'nın kendi başından geçenleri anlatsa bile anlayamayacağını çünkü aynı şartlar altında yetişmediğini o ailesi tarafından sevilerek büyürken kendisinin sevgisiz büyümesi ve onlardan ayrı yaşayınca duyduğu köksüzlüğe rağmen Eda'nın da ailesinden ayrı yaşamış olmasında duyumsamadığı köksüzlük Eda'nın

arakasında var olan bilincinden gelmektedir. Bundan dolayı Sanem hayatını anlatsa bunu Eda anlamış olsa bile aynı şeyleri hissedemez. Hayatı annesinin onu görmezden geldiği gibi kriz anlarında da farkında değilmiş gibi görmezden gelerek yok sayan annesin maharetindendir.

“Eda’ya bunları söylemedim, anlayamaz çünkü, kurduğu işi batırdığında babasının hemen para yolladığı, abileriyle uzak ülke tatillerinde buluşan, onlarla kahkahalı fotoğraflar çektiren, kuzenlerinin düğünlerine giden Eda benim yaşlılarımdan daha yaşlı olduğumu, evdekiler elsiz kalırlarsa el, gözsüz kalırlarsa göz olayım diye, yedek organ olarak dünyaya getirilmiş olduğumu anlayamaz. ...Annem kısacık bir an bana baktı, hemen gözlerini kaçırdı, işine döndü, taze fasulye ayıklıyordu. Suçluluğun bakışıydı, ama bir şey söylemeye gerek görmedi. Kriz anlarının farkında değilmiş gibi yapmak annemin en maharetli olduğu alan” (Tunç, 2022b: 347).

Sanem’in Deniz’e aşık olması ve bu durumun herkes tarafından bilinip dalga konusu olması yüzünden annesi Sanem’i tokatlar. O günden sonra Sanem annesinin onu yine şiddet uygulayacağı durumlara düşmesine rağmen yakalanmamayı kendine bir düstur edinir. Çünkü annenin ona sağlaması gereken güven duygusunu aşılayamadan gösterdiği şiddet kızının başına ne gelirse gelsin anlatmaktan ziyade onu gizleyip saklamayı tercih etmeye yoluna itildiğinden hayatını etkileyen her şeyi ailesinden gizler. “O gün Deniz' e aşık olduğum için değil kendimi ve onu gülünç duruma düşürdüğüm için annemden ilk ve son kez tokat yedim, o günden sonra annemin bana el kaldırmasını gerektirecek daha pek çok şey yaptım ama hiçbirinde yakalanmadım” (Tunç, 2022b: 348).

Sanem geçmişini düşündüğünde tek başına o raddelerden o haliyle nasıl geçtiğini, yaşadığı travmatik geçen çocukluk haline karşı yaşatılanlardan üzüntü duyar. Bu üzüntüyü unutabilmek için annesine para göndererek annesinin onun parasına muhtaç olma durumuyla sevecenleşmesinden Sanem’e haz vermektedir. Bu davranışla Sanem içine bastırdığı, üzüldüğü küçük Sanem’e yapılanların cezasını annesini o hale sokarak rahatlar.

“Çocukluğumu eski bir filmi seyreder gibi hatırlıyorum ve şimdi bana ben gibi gelmeyen o küçük kız çocuğu için çok üzülüyorum. Her üzüldüğümde anneme para gönderiyorum. Sonra telefon ediyorum. Çelik tınlı bir sesle "sana para gönderdim," diyorum. Paranın annemin sesini pamuklaştırması beni hem yatıştırıyor hem zalimleştiriyor” (Tunç, 2022b: 349).

Sanem babasının kendi halinde hastalığında yavaş yavaş çürümesinden kendi ihtiyaçlarını karşılayamamasından dolayı ona karşı acıyarak sever. Onun bakımını abisi yerine kendi üstlenmesi de bu durumdan rahatsız olmasına sebep olur. Ama yine de onu hem seven hem de ondan sevgisini esirgediği, onu koruyup kollamadığı için sevmeyen Sanem babasına karşı iki duyguyu aynı anda yaşar (Tunç, 2022b: 375-376).

Sanem babasını son kez hasta yatağında görmek için apar topar hastaneye koşup onu görmeye çabalar. Ama kendi kendine sorduğunda aslında babasının son halini görmek istemez. Çünkü Sanem'in derinlerinde babaya karşı duyduğu bir öfke yatmaktadır. Bundan dolayı da onu affetmekle, atfetmemek arasında gidip gelir. Sanem çok isterdi onu sarıp sarmalayan dış dünyanın kötülüğüne karşı koruyan bir babanın olmasını fakat babasını hiçbir zaman bu misyonu benimsemeyerek kızını görmezden gelir. Kızı ne çok istemiştir diğer arkadaşlarının babaları gibi o da babasına sığına bilsin ama bunu gerçekleştirecek bir anı bile babasıyla yaşamaz. Babası tarafından verilmeyen bu güven duygusu ona karşı net bir duygu kurmasını engeller. Hastaneye geldiğinde ölü babasının sakallarının hala duruyor olduğunu gören Sanem annesine ilk defa ondan beklemeyecek tavırla sesini yükselttiği için annesi kızının durumuna şaşırarak sakallı gömülmesinin sevap olduğu açıklamasını vermek zorunda hisseder. Sanem annesinin ciddi manada sesinin pamuklaştığı günün bu olduğunu dile getirir. Çünkü Sanem ilk defa annesine karşı durup hesap sorar. Babasını gömmeden önce Sanem'in öpmesini isteseler de o babasını öpemez. Öpmemesi babasının sakallarından tiksindiğinden değil de sevgi göstergesi olan öpücüğü bir kez olsun ona göstermeyip esirgediği öpücüğü oda babasına göstermeyerek kendince babasının sevgisizliğine karşılık verir (Tunç, 2022b: 377-378).

Sanem anneannesi ölmeye yakın anlamını bilmediği garip bir kelimeyi söylediği anı bilinç dışına gömdüğünde anneannesini ölümünü anınca bu anısı da birden zihninde yeniden canlanır. Sanem bunları düşünürken anneannesi, annesi, babası vs. ailesine ait bireyleri hakkında bir bilgiye vakıf olamadığını düşünür. Ailesi kızını tanıyamadıkları gibi kızlarının da onlar hakkında hiçbir şey bilmesine olanak sağlamazlar.

"...anneannemin, öldüğü gün, son nefesini vermeden önce doğrulup pencereyi işaret ederek "Sohag! Sohag! "diye bağırdığını hatırlıyorum. Sokak demek istediğini düşünmüştük, sokağa mı çıkmak istiyorsun anane? Tamam çıkarıcaz, ama önce iyileşmen lazım. Anneannem sürekli sohag diye sayıklıyordu, üstünde durmadık, çok geçmeden de öldü. Bunu niye hatırladığımı anlayamıyorum, zihnim ne yapmaya çalışıyor? Birden "bülbul mü demek istiyordu?" diyorum büyük bir şaşkınlıkla. Bunu Türkçe söylediğim için Stefan anlamıyor. ... Ne biliyorum ki anneannem hakkında, hatta annem hakkında, babam hakkında?" (Tunç, 2022b: 397).

Sanem annesine onu boşluklar içinde sevgisiz ve ilgisiz bıraktığı için öfke duymuş olsa da istemeyerek de olsa bir kızın rol model olarak özdeşleştiği anne modeli olarak yine kendi annesini model alarak onun gibi yaşanan her şeyin sanki kendisinin elinde değil de kaderin onun için yazmış olduğu bir yazgıymışçasına görerek olaylarına akışına bırakmayı öğrenir. "Annemin yaptığını yapmaya karar veriyorum. Yaşanan her şey dışarıdan geliyormuş

gibi yaparsam, zaman kendi yolunda akmaya devam eder, olması gereken neyse o olur. "Kısacası yolu kadere bırakıyorum," diyorum" (Tunç, 2022b: 406-407).

Sanem'in küçük yaşta doğurduğu Gülsün de diğer aile bireyleri gibi olup sadece çıkarları doğrultusunda teyzesi bildiği annesi Sanem'i arar. Sanem kendi kızına diğerlerine öfkelenildiği ya da kızdığı kadar kızmaz. Bunun sebebi kendisinin doğurmuş olmasından ziyade üslup olarak diğerlerinden daha zeki ve nazik olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü Gülsün'de onlarla yaşaya yaşaya onlar gibi olduğundan Sanem bu durumu çok normal olarak karşılayıp kabul eder.

"Sadece ona diğerlerine öfkelenmediğim kadar öfkelenmiyorum, bunun da Gülsün'ün daha zekice ve daha nazik konuşmasından başka bir nedeni yok. ...Ablamın Gülsün'ün benim yanıma gelmesini nasıl olup da kabul ettiğini merak ediyordum. Ablam için Gülsün'ün geleceği sırlardan ve sahip olmalardan daha önemli olsa gerek, annelik bu demek, kızın için iyi olan şey her şeyden daha önemli" (Tunç, 2022b: 408).

Stefan'ın kız kardeşleri de anneleri tarafından terk edilir. Annelerinin onları terk ettiği gibi o da kız kardeşlerini sorumsuz babaları ile bir başlarına bırakır. "Stefan durgun bir sesle kız kardeşlerini anlatmaya başlıyor. Annesinin yaptığını yaparak onları terk ettiğini söylüyor" (Tunç, 2022b: 409).

Sanem geyik ve küfür kelimeleri aklına geldiğinde aklına aile bireyleri içinde herkese tahammül az da olsa sevgi göstermesine rağmen abisine kaşı içinde bir türlü gideremediği bir nefreti taşımaktadır. "Geyik ve küfür aklıma abime duyduğum nefretin derinliğini getiriyor" (Tunç, 2022b: 411).

Sanem hamileliğinin son demlerindeyken aynı zamanda hamile olan ablası çocuğunu düşük yaptığı için kaybeder. Kaybın yarattığı büyük acıyla travma geçiren abla ölen çocuğu rahmine geri sokmaya çalışır. Anne kızının kaybının yarattığı travmatik halini görünce küçük yaşta hamile kalıp mahallelinin diline düşen Sanem'in bebeğini ablasına vererek hem ablanın durumuna merhem olmaya çalışmış hem de adı çıktığı için mahalleyi terk edip yeni bir yere yerleşmelerinde tekrar dedikoduları önlemenin yolunu bulduğundan Sanem'in doğurduğu bebeği ablaya vererek olası dedikoduyu önlemiş olur (Tunç, 2022b: 413-414,419).

Sanem'in hamile kaldığı öğrenilince ev ahalisi el birliğiyle onun bebeğini düşürmesi için elinden geleni yaparlar. Sanem bu durumdan suçluluk duyduğundan dolayı kimsenin yaptığı eziyete karşı koymayarak tüm yapılanlara boyun eyer (Tunç, 2022b: 415).

Hamileliğinden dolayı tüm ailesi Sanem'i aşağılayıp şiddet uygular. Sanem aile fertlerine karşı iki duyguyu aynı anda yaşadığından dolayı onlara karşı hem sevgi hem de sevgisizlik duyarken abisine karşı tamamen negatif duygular beslemektedir. Abisinin

küçüklüğünden beri ona uyguladığı şiddet, yaptığı aşağılamalar, hiç yerine koymalar, zeki ve çalışkan bir çocuk olmasına rağmen kardeşinin başarısını kıskanıp başarısını kimsenin duymasını sağlamayan abiye karşı derinlerinde yatan bir nefret oluşur (Tunç, 2022b: 416).

Sanem'in annesi en sonunda kızına yaptıklarının farkına vararak ablasına onu çok yordugunu söyler. Annesinden yıllarca bunu duymayı bekleyen Sanem onun söylediklerini öğrenince bir anlam ifade etmediğinden dolayı da bu duruma karşı hiçbir şey hissetmez. Ablası bunları anlatınca ablasının sesinde Sanem'e karşı bir yenilginin emaresini sezer. "Annem çok yorduk onu demiş ablama benim için, şaşırdım, ama ne sevindim ne sevinmedi, annem çok zaman önce annem olmalıydı. Gülsün arayacak diye beklerken ablam aradı, Patty'den aldığım anahtarla kapıyı açarken. Sesinde bir yenilgi var gibiydi" (Tunç, 2022b: 443).

- Rüya Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Sanem kitap okurken uyuya kalınca günün kalıntısı rüya görerek uykuya dalmadan önceki eylemini rüyasında devam ettirir. Uykudan ayılınca rüyasında gördüğü şeyleri kitapta gerçekten okuduğunu sanarak kaldığı yeri bulmaya çalışır. Fakat daha sonrasında anladığında aradığı şeyi düşünde gördüğünü anlar. Bu durumun kasvetli yaşantısını anımsayacağı yerde okuduğu kitabın devamını görmesi hoşuna gider.

"Sadece üç dört dakika uyumuş olduğum halde uyandığımda kaldığım yeri bulamıyorum. Savcı, Julika'nın Stiller'le görüşmesine izin vermişti. Ama ben Stiller değilim diyen Stiller gardiyana görüşmeyi kabul etmediğini söyledi. Julika seni görebilmek için altı saat tren yolculuğu yaptım, tren kara saplandı diye yazdı. Julika'nın mektubunu arıyorum. Ama romanda öyle bir şey yok. Sayfalarca geri gidiyorum, hepsini baştan okuyorum, yok. Sonunda uyuyakaldığımda bütün bunları uydurmuş olduğumu anlıyorum. Bundan şikayetçi değilim. Aksine uyurken zihnimin hikayeyi çoğaltmakla meşgul olması çok hoşuma gidiyor" (Tunç, 2022b: 135).

Sanem sık sık rüyasında annesini ölüyor olarak görür. Bu Sanem'in derinlerinde bir yerde annesine karşı bastırılmış olan duygularının rüya aracılığıyla açığa çıkıp doyuma ulaşmasını sağlayan hazdan kaynaklanmaktadır. Yıllarca annesinden bir sevgi bekleyen Sanem bu sevginin yarattığı gerilimi rüyasında annesini yavaş yavaş suyla karışıp yok olmasıyla Sanem'in yok sayılmasıyla yavaş yavaş ölen içinin metaforik bir göndermesini annesinin azar azar giderek yok olması ile simgeleştirir.

"Şimdi bir süredir rüyamda annemi ölmüş görüyorum. Gasilhanede geçiyor rüya. Annem keskin köşeleri çizgi çizgi pırıldayan çelik bir tenesirde çırılçıplak yatıyor, güneş yüzü görmemiş vücudu bembeyaz, güzelliğinden eser yok, göğsünde kalın ipliklerle dikilmiş V şeklinde boydan boya bir kesik

var, göbeğine kadar uzanıyor, incelmış bacakları bitleştirilmiş, karnı kat kat olmuş, iki yana sarkmış memelerinin uçları belli olmuyor. Bu beyaz ve çelik rengi rüyayı bir çift eflatun plastik eldiven renklendiriyor. Beyaz önlüklü, beyaz başörtülü, beyaz yüzlü bir gassal kadın, eflatun elleriyle duş kafasını annemin buz beyazı yüzüne tutuyor. Basınçlı su annemin buruşuk yanaklarını çökertiyor, kirpiklerini kopartıyor, bir kirpik teli suyun akışına kapılıyor, döne döne çelik giderde kayboluyor, derken bir kirpik daha kopuyor, bir kirpik daha, derken bütün kaşları, kirpikleri, sonra saç telleri. Ardından sıcak suyun buharı kaplıyor rüyamı ve annemin sıcak suda eriyen bedeninin eflatun eldivenlerin arasından akıp gittiğini görüyorum” (Tunç, 2022b: 275).

- Esere Yansıyan Yaratıcı Yazar Etkisi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekler

Ayfer Tunç’a kendisini etkileyen yazarlar sorulduğunda buna Max Frisch olarak cevap verirken onun kaleme aldığı “*Montauk*” (1975) kitabını da onu çarpman cümlelerin onu çokça düşündürdüğünü yazar şu şekilde ifade eder;

“...beni en çok düşündüren yazar Max Frisch' e başvuracağım yine Montauk adlı kitabında, "Ben hayatımı kendimden sakladım. (...) Bu hikayelerde kendimi ortaya koydum, biliyorum tanınmamacasına. Hep yalnızca kendimi anlattığım bile doğru değil. Ben kendimi asla anlatmadım. Kendimi yalnız ele verdim," diyor. Sanırım Max Frisch' e bu kadar düşkün olmamın nedeni bu, bana kendimi kendime bile anlatmadığımı ama ele verdiğimi göstermiş olması” (İnci, 2014: 18).

Ayfer Tunç’un okuyup da kendisine ışık olan bu yazar ve eserinden etkilendiği cümleyi ADYDYT’ da yazardan esere yansımanın iziyle kitabın baş kahramanlarından olan Sanem’e de okutarak aynı cümleden etkilendiğini görülür.

“Beni Frisch'e bağlamıştı bu cümle, ben de kendimi hiç anlatmadığımı, yalnızca ele vermiş olduğumu düşünüyordum. ... "Demin Lynn dedin," dedim. "Lynn kim?" "Montauk'taki kadın," dedi. "Max Frisch' le buraya gelmişler. Kitapta anlatıyor. Belki burada oturmuşlardır, bizim yürüdüğümüz yoldan yürümüşlerdir. Senin de hoşuna gitmiyor mu bunu düşünmek? Bir düşün bak” (Tunç, 2022b: 113,134).

Balkan kökenli olan yazar, romanda Sanem’in güzel genlerinin Balkan kökenlerinden geldiğini metne yansıtır. “...aksine, annemin Balkan kökenleri nedeniyle açık tenliyiz biz, abimde ben de. Sanem elimdeki kitabı işaret etti. Kitabın kötü bir kapağı vardı, silik, özensiz” (Tunç, 2022b: 113).

Ayfer Tunç romanda yine en sevdiği yönetmenlerden olan Kieslowski’nin ünlü eseri *Dekalog* (1989) Yahudiliğin on emrini on parçada farklı karakterlerle hikayeleştirerek anlattığı dizi serisini Tunç, roman içinde Umut’un Yahudi bir adama uydurduğu abisinin karısı ile aldattığı yalanı söylerken adamın hahamlığının getirisi olarak var olan favorilerindeki saç tutamlarına bakarken Sanem’le izlediğini bu film zihnine çağırır.

“Kieslowski'nin başyapıtı geçiyordu: Dekalog. Yahudi'nin kitabındaki on emirden ikisi: Öldürmeyeceksin. ...Sanem'le birlikte Dekalog serisini seyredirken her iki film arasında Preisner' in diğer bestelerini de dinlemiştik. Bunu defalarca dinlemiştik” (Tunç, 2022b: 151,211,212).

Ayfer Tunç söyleşilerinde birçok kez dile getirdiği gibi müzik zevkinin çok iyi olmadığını dinlediği çoğu müziğinde filim müzikleri olduğunu, belki de bir var edilen hikayenin üzerine var edilen bir müzik olduğu için filim müziklerini daha çok sevip dinlediğini dile getirir. Romanda da Dekalog için yapılan müziği Umut doktorunun evinde sesini duyunca hemen tanır. “"Damage Jatale değil mi bu?" diyorum. "Preisner'in Louis Malle'in bir filmi için yaptığı müzik"” (Tunç, 2022b: 211).

Ayfer Tunç gençliğinde çalışmak için oluşturduğu CV'lerde işe alımını kolaylaştırmak adına çalışmadığı yerlerde kendini çalıştı olarak göstererek işe alım gücünü artırmaya çalışır. Yazarın yaptığı söyleşi de bunu şu şekilde açıklar;

“...sürekli iş değiştiriyordum. Beni hemen işe alıyorlardı. Tabii bunun için sahte CV'ler yazdığımı da söylemem lazım. ...gerçek olmayan hangi maddeler vardı CV'nde? Çalıştığım yerler, mezun olduğum tarih. Mezun değildim halbuki. Diğer yerlerde de üç-beş ay çalıştığımı göstersem hoş olmayacak, uzun gösteriyorum. İnternet, sosyal medya yok tabii o zamanlar, yalanların izini sürmek mümkün değil” (İnci, 2014: 155-156).

Romanda da Sanem iş başvurusunda alımını kolaylaştırmak için yaptığı sahte CV'ler ile çalışmadığı işlerde kendini çalışmış gibi gösterir. İnternetin de henüz gelişmemiş olmasından dolayı doğruluk payının olup olmadığı sorgulanamadığı için rahatlıkla CV'ye olmayan şeyler yazılabilmektedir.

“Kendimden başkası olmaya iş başvuruları için ev hazırlarken başladım. Aslında çok daha önce başlamıştım, ama ev bahanesiyle yaptığım şeye sağlam bir gerekçe bulmuş oldum. Henüz öğrenci olduğum halde çalışmak zorundaydım, ayakta durmak zorundaydım ve geldiğim yeri, olduğum şeyi saklamak zorundaydım. ...Eda'nın en mükemmel bulduğu, Yeşilirmak boyunda, Abdi Beyler Konağı diye bir isim uydurduğum bir ahşap köşkün restorasyonunda yedi ay çalıştığımı yazdığım, kendimi kaptırıp bir sürü ilginç ayrıntı eklediğim ev. Restorasyon sözde belediyenin işiydi ve yazdığım bilgilerde sadece referans gösterdiğim eski belediye başkanının adı ve Amasya'nın telefon kodu doğrudu. "Allahtan internet yok gibi bişeydi o zamanlar," diyor Eda, "şimdiki gibi olsaydı bi tıkla bütün foyan meydana çıkardı." ...Eda benim anneannemin de Amasya' da doğduğunu söyledi, sahte CV hazırlama hikayemi anlattı, Yeşilirmak kıyısında Abdi Beyler Konağı diye olmayan bir konak uydurduğumu ve bu sahte CV'yle işe girmeyi başardığımı” (Tunç, 2022b: 270-271,398).

Ayfer Tunç insanların bir şeyleri birine pazarlamak için doğru veya yanlış bir hikaye yaratıp karşı tarafa sunmasını bu romanda Sanem düşüncesinde dile getirilirken aynı durumun

örneğini *Osman* romanında da antikacının sattığı eşyalarda alacak olan kişiye eşyanın olmayan tarihinde soylu geçmişe sahip olduğunu, açıklı hikayelerle yoğurarak satmaya çalıştığı düşüncesi işlenir. “...bina için uydurma bir tarih yazmışlar bile. Herkes hikaye peşinde, eğlence şirketleri bile eğlencenin yanında satacakları bir hikaye arıyorlar. Kapanmış fabrikalar, çökmeye terk edilmiş binalar, vaktiyle içinden mafya cesetleri geçmiş depolar hikâyeleriyle birlikte satılık” (Tunç, 2022b: 303).

- Katarsist (Konuşma Kürü-Baca Boşaltma) Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Katarsist (konuşma kürü-baca boşaltma) kavramı bağlamında romanda rastlanan psikanaliz izlekler şu şekilde karşılaşılmaktadır; Umut yalanlandığı amansız gen hastalığının karakteri üzerinde yarattığı bunalımları yazarak rahatlama ihtiyacı güder (Tunç, 2022b: 17,77-78).

Sanem hayatında başından geçenleri rahatlıkla bir tek Umut’a açarak kendini içinin birikmişlerini dökerek deşarj olur. Umut’a bu denli rahat olup açılabilmesi onun öleceğini bilmesine rağmen ölmesini kabul edip hiç bir şey yokmuşçasına yaşamasına kapılır. “Umut’ta kendimi ona açmama neden olan bir şey vardı, ne olduğunu anlayamıyordum, belki öleceğini bilmesi. Herkes öleceğini biliyor, ama Umut için bu, aynaya baktığında gördüğü ilk şey” (Tunç, 2022b: 279).

Sanem konuşmanın büyüüne inanan, konuşunca insanın içini acıtan gerçekliğin ne kadar acıtsa da ortaya çıktığından öznenin rahatlığa kavuşacağını bilincinde olmasına rağmen ailesi ile kurduğu ilişkilerinde gerçekliklerin gizlenip bastırıldığı bir aile ortamında fertler bastırılmanın yarattığı gerimle buhran yaşarlar. Bunun tek çözümü de karşı tarafa duygu ve düşünceleri sansüre uğratmadan aktarabilmektir. Ama Sanem’in ailesi için bu durum söz konusu bile değildir.

“...evdekilerle aramda söze dökülmeyen bir sözleşme vardı, gerçeğin yerine çok iyi hazırlanmış bir yalan koymuştuk, elbirliğiyle kurduğumuz bu yalana inandığımız için konuşmuyorduk. Konuşmak tiner gibidir çünkü, çözücü maddedir, çözer, dağıtır, konuşmak tehlikelidir, bu yüzden hiçbir şey yaşanmamış gibi, her şey nasılsa öyleymiş gibi pek konuşmadan, kurcalamadan gelişine yaşamak gerekir, hayat ne verdiyse artık ya da kader” (Tunç, 2022b: 325).

Umut ülkesine geri dönünce Sanem’le mektuplaşarak içindekileri birbirlerine açarlar. Açtıkları kişilerin kendi içindeki kişiler olarak onların hissiyatında yatan kendiliklerini yansıttığını dile getiriler. “İkimiz de birbirimize yazarken kendimizdeki birbirimize yazdığımızı biliyoruz” (Tunç, 2022b: 355).

Sanem yalnızlığını bir şeyler yazarak gidermeye çalışır. Böylelikle tek başınalığın verdiği buhran yazarak boşaltım sağlar.

“...küçük ve iyi şeyler olsun. Hatta daha iyisi, dünyayı saran bu yalnızlık bulutunu bir yerlerinden deecek neşeli ve komik şeyler olsun. Ama olmuyor, dünya neşeli ve komik şeylerle dolu değil. Bu yüzden küçük küçük hikayeler anlatarak dünyayı yığınla renkli camdan oluşmuş sonsuz bir mozaikmiş gibi göstermeye çalışıyorum” (Tunç, 2022b: 355).

Sanem, Umut’un aracılığıyla arkadaş olduğu Stefan’a Umut gittikten sonra rahatça konuşacak kimsesi kalmayınca Umut’tan kalan arkadaşına tüm olanıyla biteniyle hiç susmayacakcasına başından geçen olayları anlatarak bir boşaltım yapar.

“Birden anlatmaya başlıyorum, kelimeler billur bir su gibi akıyor ağzımdan, kendimi susturamıyorum. Beni ne Eda’ya ne Umut’a anlatabildiğim şeyi anlatmaya zorlayan akşamları kalbim mi, ot mu, piyanomu, Stefan’ın şefkati ya da külrengi gözlerindeki ebedi yalnızlık mı, bütün kaderiyle üstüme gölgesini düşüren Umut mu, Sophie mi bilmiyorum” (Tunç, 2022b: 405).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Umut Sanem’i ilk restoranda gördüğü anda onun yüzünden kadehine yansıyan ifadesinin hayatta yaşadığı acılardan mı yoksa isteyip de gerçekleştiremediği arzulardan mı kaynaklandığını düşünür. “Başını kadehine eğmişti, acı burnundan kadehine damlıyor gibiydi. Yaralar mı, arzular mı diye düşündüm, acıya dönüşüp kadehine damlayan” (Tunç, 2022b: 13).

Sanem’in ailesi onun kendi benliğini oluşturması için olumlu bir tutum sergilemedikleri gibi onu hiçselleştirip yok gibi davranarak, Sanem’in kendine ideal ego çizmesine neden olurlar. Sanem de özdeşleşmek istediği ya da kendinden başka biriymiş gibi hayal ettiği benliğin rolüne bürünür. Sanem ilkin adının yansımaları hiçbir zaman hayatında yaşamadığı aksini yaşattıkları için dönem dönem kendine farklı isimler edinir. Bir zaman aralığında zihninde kalan lisedeki edebiyat öğretmenin güzel şiirler öğrettiği ve eski bir ada sahip olmak adına onun Muhterem adını kullanır. “Hayatının farklı dönemlerinde kendine farklı adlar uydurmuş. Bir dönem Muhterem demiş, lisedeki edebiyat öğretmenin adını. ...Eski tozlu bir ad sahibi olmak istemiş sadece, bir de kadının ona güzel şiirler ezberletmiş olması” (Tunç, 2022b: 15).

Umut’un Türkiye’deki doktoru çok güzel ve çok zeki bir kadınla birlikte olup onunla evlenmesinden bir zafer kazanmış hazzını alır. Fakat çıktıkları balayı tatilinde karısının aslında hiç de düşündüğü gibi olmadığını ona veren hazzın ona sahip olma arzusundan kaynaklandığını, ona sahip olunca bu hazzının ortadan kalkması ve sırf bu yüzden onunla birlikte olduğu için vicdanı kendinden utanmasına sebep olur.

“Herkesin istediği, çok güzel, çok zeki ve çok başarılı bir kadınla evlenmiş olmanın verdiği zafer duygusu sadece birkaç gün sürmüştü. Balayına gittikleri saçma sapan bir ülkede, karısını, boynunda çiçek çelenkleri ve elinde şemsiyeli bir kokteyllle gereksiz şeylerden söz ederek gülerken seyretmiş ve bu kadınla evlenmeyi sırf anlamsız bir zafer duygusu için istemiş olmaktan utanç duymuş. Bu utanç, içinde karısına dair ne kadar iyi duygu varsa hepsini silmiş” (Tunç, 2022b: 25).

Umut’un Türk doktoru aile travması olan bir adamdır. Ailesinde çocukluğunda aldığı yaralanma onun yetişkinliğine erdiğinde eksik olmasına sebep olur. Kendi çocuğuna bile babalık yapamayarak onu annesine bırakıp yalnızlığı hayatının merkezine koyar. Zevk aldığı tek şey bilimsel bir şeyler öğrenmek için yurt dışında katıldığı konferanslardır. Orda bile topluluklar içinde yalnızlığı benimser. İnsanlar içinde gördüğü fazlaca şişirilmiş benliklerini birbirine satma derdinde olan fertlerin düştüğü durumdan doktoru gizli bir haz alır.

“Toplu fotoğraflara girmediğini, ama toplu yemeklere katılmaktan, kendilerini diğer insanlardan çok üstün, aşırı üstün sanan bu sıradan ölümlülerin konuşmalarına kulak vermekten hoşlandığını söylüyor. ...”Herkes kafayı bulup da egolar şiddetle çarpışmaya başlayınca onları seyrederek eğleniyorum,” diyor, " ama çok çabuk sıkılıyorum. Gözlerin buğulandığını, hareketlerin gerginleşip her türlü ihtirasın elle tutulur hale geldiğini görünce dışarı çıkıyorum. Yolumu kaybedinceye kadar boş caddelerde yürüyorum”” (Tunç, 2022b: 26).

Umut Türkiye’deki doktorunun ruh durumunu analiz ettiğinde içinin yavaş yavaş çürüdüğü, hayata karşı bir kayıtsızlığı olduğunu bu yüzden her an ölebileceğini düşünür. Başından beri onu anlayan ve ona iyi gelen doktorunun idsel olarak kendisinden önce ölmesini istemez.

“Ölmesin çünkü ölüyor parça parça, görüyorum. Doktorumun benden önce ölmemesini dilemem bencillik sayılabilir. Ama çok az şeyim var artık, bu kadar bencilliğe hakkım var. ...içinde yüzdüğüm bu yalnızlık denizi yüzünden kendime bir Sanem yaratmış olabilir miyim diye düşündüğüm zamanlar oluyor” (Tunç, 2022b: 36).

Umut öleceğini annesinden tecrübe ederek bildiğinden yurtdışına sırf umut besleyen babasını ve abisini üzmemek için Amerika’ya gelir. Yapacak bir şeyi olmadığı için şehri turlarken gördüğü dış dünyadaki hayatın sular gibi aktığı arzusunun, şehvetin ortasında Umut, bu akışa karşı bir şey hissetmez. Tek hissettiği şey ölecek olmanın verdiği garip duygularla hayatın boş olduğu hissiyatıdır.

“...para hırslının sel gibi aktığı caddelerden geceleri şehvet, arzu, istek ve doyumsuz bir haz beklentisi akıyordu. Geceleri boş boş yürüdüğüm caddelerde araba farları, neonlar, ışıklı billboard'lar, bedava eğlence arayan genç kızların uzun, çıplak bacakları gözümü alıyordu. ...Ne zaman öleceğini bilmeyenler için şehrin baştan çıkarıcı şehvetinden uzak bu mekanlarda, hayatımın geride bıraktığım

kısmı ve ölmeyi başaramazsam beni bekleyen sonun ne zaman ve nasıl olacağı hakkında düşünmeye, bana artık tümüyle anlaşılmaz gelen hayata bir anlam vermeye çalışıyordum” (Tunç, 2022b: 42).

Umut’un birden bir şey anlatırken inanmadığı bir şeyi karşı tarafa inandırmak için kendisinin daha da çok coşarak idsel arzusunu yansıtmamasını abisi genlerindeki değişen hormanel durumundan kaynaklandığını düşünür. “...bu manik hal, bu coşkulu anlatış bozuk geninden kaynaklanıyor olabilir” (Tunç, 2022b: 50).

Stefan, annesi onu sorunlu baba ve iki kız kardeşi ile bırakınca kendi hayatını kurtarabilmek için kardeşlerini babaları yanında bırakarak gider. Kardeşlerini bırakmanın ızdırabı Stefan’ı sarmış olsada en büyük suçlu olanların anne ve babası olduğunu düşündüğü için onların düşünüp, onların bu durumdan acı çekmesi gerektiğini içinden geçirir. Böyle demesine rağmen yine de kız kardeşlerini düşündükçe acı duyan abi bu suçluluğu unutmak için kendisiyle irtibat kurmak isteyen kardeşlerinin sosyal medyada onu bulup eklemesine karşı bağlantı kurmamak adına reddeder. Bir gün internete rasgele bakarken kız kardeşinin kendini evlerinin penceresinden aşağıya atarak intihar ettiği haberi görür. Bu durumdan suçluluk duyan doktor en çok öleli yedi ay olmasına rağmen ara sıra aklına geliyor olan kardeşinin yaşıyor olarak bilmesi ve onunla irtibata geçmek istemelerine suçluluktan ötürü Stefan’ın istemesi suçluluk yüküne daha da yük katar (Tunç, 2022b: 54-55,409-410).

Umut idden kaynaklanan arzuların, tutkuların peşinde koşan bir karakter olarak babası bu tutumunun onun başına bela açacağından korkmaktadır.

“...sonunu düşünmeden bir arzunun peşinden koşmak, sonra elde edeyim ya da edemeyeyim ballandırarak anlatmak. Babamın "Bu coşkuyla başını belaya sokacak bir gün," dediği oğluydum. Babam için arzular beladan başka bir şey değildi: "Ne geçiyor eline zaman kaybindan başka?" (Tunç, 2022b: 73).

Umut yaşadığı hastalığının buhranlı hallerinin abisine de sirayet ettiğini ve en az onunda kendisi kadar acı çektiğini bilmektedir. Abi hastalığın kendisinde değil de kardeşinde çıkmasının sanki kendi suçuymuş gibi vicdan azabını yaşar. Umut da bu yüzden abi kardeş ilişkilerinin bu denli iyi olmasından üzüntü duyar. Bu kadar iyi olmasalardı belki bu kadar ikisinin de üzölmeyeceğini düşünmektedir.

“Keşke bu kadar abi kardeş olmasaydık. Keşke her koyun kendi bacağından hesabı olsaydı ilişkimiz. Senin hayatın sana, benim hayatım bana. Büyük çoğunluğun yaşadığı gibi, kardeşlik de bir yere kadar olsaydı. Küçük bir aileydik biz annem yaşarken. Çevremiz genişti, tanıdıklar, ahbablar, aile dostları. Ama biz demirden daireydik, kimse kolay kolay giremez içeri, Sedef bile ne sınavlardan geçti” (Tunç, 2022b: 82).

Umut kurduğu tüm ilişkilerde ilişkiyi yürütemeyen taraf olmaktadır. Kadınların onlardan ayrılmaları için büründüğü tavırda tartışma yaratarak üzerindeki suçluluk psikolojisini azaltmaya çalışır. Bir ilişkisinde yine aynı davranışı sergileyen Umut, kadının duruma hiç tepki vermeden sadece tırnaklarını yiyerek onu dinlemesi ve Umut'un konuşması bitince elinin ağzından çekince kadının kanlar içinde kalan ağzı onu oldukça korkutmuş, kadın evlenelim dese, bu olayın etkisiyle kabul edebilecek büyük bir suçluluk duygusu içine girer. Umut bu yüzden kadınları yaralamaktan dolayı sürekli olarak ilişkileri suçluluk çekecek şekilde noktalanmaktadır.

“Bir keresinde iri parlak gözleri olan bir kıza ilişkiyi neden yürütemediğimi anlatmaya çalışırken kızın tırnaklarını yediğini fark ettim. Beni dinlerken eli sürekli ağzındaydı. O sustukça ben konuşmaya devam ediyordum. Aramızda bir tartışma çıksın istiyordum. Bir ilişkiyi tartışmayla bitirmek suçluluğu azaltıyor. Ama kız susuyordu, tek kelime etmeden bana bakıyordu. Sonunda artık söyleyecek bir şeyim kalmayıp sustuğumda kız elini ağzından çekti. Ağzının kan içinde olduğunu gördüm, parmakları kanıyordu. Çok korkuttu beni bu” (Tunç, 2022b: 96).

Umut yetişkinliğinden beri kadınlar tarafından ilginin daima üzerinde oluşu onun narsist bir kişilik karaktere bürünmesine neden olur. O yüzden bu özelliğiyle yengesi Sedef tarafından narsist biri olduğunu yer yer konuşma ortamında dile getirilmektedir. Bir gün sevgilisi Sanem'in evinde onun odasında yatıyor vaziyette görünce onun Umut'un yanında bulunmasını istemediği için yatıyor numarası yaptığını düşünerek narsist egosu zedelenir. Egosunun zedelenmesinin ilki bu değildir. Sophie'den sonra benliğindeki narsisizm çemberi kırılır.

“...belki de uyumuyordur, beni odasında daha fazla istemediğini anlayıp gitmem için uyuyor gibi yapıyordur diye düşünüyordum. Bunu düşününce içimde acı veren bir yumru belirliyordu, Sedef'in deyişiyle narsisizmim zedeleniyordu. Eskiden buna çok gülerdim. Aile sıcaklığı ve bağlılık hissi yaydığını düşündüğüm için bulunmaktan çok hoşlandığım evlerinde abimle Sedef'e terk edildiğimi anlatıyor olurum. Abim dalga geçerdi. Ama Sedef ciddiye alırdı, narsisizminin zedelendiğini iddia ederdi. Abim "Bırak Sedef Allah aşkına," derdi, "bunun narsisizmini ferishtahı gelse zedeleyemez." Sedef artık bunu söylemiyor, Sophie'nin narsisizmimi yerle bir ettiğini biliyor” (Tunç, 2022b: 97-98).

Amerika'daki restorandın sahibi Larry gençliğinde ilgisinin çeken şeylerle ilgilendiğini, hayat ilerledikçe ilgisinin çeken bir şeyin kalmadığını arzu ettiği şeyin okyanus yakın bir kulübe de sadece içmek istediğini dile getirir. Larry'nin bu tutumu geçmişe ağlayarak, hayatının kötü gidişatına sızlanarak yaşamaktan haz almaktan gelir. “"Sızlanmayı seviyor," dedi Sanem, "bütün yenilmişler gibi geçmişine ağlayarak ve hayatına küfrederek yaşamaktan hoşlanıyor” (Tunç, 2022b: 115).

Türkiye’deki Doktor, annesi ve babası daha on iki yaşında ayrılıp kendilerine farklı hayatlar kurup yeni çocuklar yapınca doktor arada kalan ilgisiz bir çocuk olarak kalır. Anne ve babası doktoru ne kadar ihmal etmiş olursa olsun onlar yaşlanınca her ay birini ziyarete giden doktor bunu vicdanın bir vazifesi gibi görüp gerek olmamasına rağmen hiç de samimi de olmayan ortamda plastik bir hava yaratılır. Aslında doktor bunu yaparak anne ve babasını cezalandırmak istediği düşünülebilir. Hiç olarak görülen varlığını ebeveynleri yaşlanınca devamlı ziyaretleri ben buradayım dercesine kendisini göstermek arzusundan gelmektedir. “Bu iki saatlik süreyi de ayda birlik rutini de kendi belirlemiş. İlle gel bizi gör diyen yokmuş aslında. Neden üstlendiğini bilmediği bir görevi yerine getirir gibi gidiyormuş onları görmeye, sanki ölene kadar sürecek bir kamu hizmeti cezasına çarptırılmış da onu çekiyor” (Tunç, 2022b: 126).

Umut hastalığın yarattığı gerilim ailesine yansımaması için büründüğü tavır ona büyük sorumluluk yüklemektedir. Onların da üzülmeleri durumunda duyacağı suçluluk duygusu sırtına olmayacak bir yük bindirir.

“Beni karşılarında konuşurken, gülerken, yemek yerken görmek onlara iyi geliyor. Onları üzmemek için nasıl çabaladığımın farkında değiller. En zoru da bu. Sevilmenin; olduğun gibi, acımayla ve acıyla sevilmenin nasıl ağır bir yük olduğunu bilmiyorlar. ... Benim için üzüldükçe sevgileri büyüyor. Onları durdurmak istiyorum. Ama dozu kaçan bu sevginin bana iyi gelmediğini söylersem bir de bunun için üzülecekler” (Tunç, 2022b: 153,168).

Umut’un babası ilk evliliğinden olan kızına yaşattıklarından dolayı vicdan azabı çekmektedir. Yıllar sonra Umut’un annesinin ölmesiyle tekrar hayatına dahil olan kızını geçmişe geri getiremeyecek olsa da onun yarattığı acıları telafi etmek adına kızına karşı adımlar atar.

“Babam Sophie'den sonra, geçmişe değiştiremeyeceğini bildiği halde, zamana geri dönüp yıktıklarını onarma isteğine kapıldı. O da görece fazla kışı kalmamış gibi yaşıyor. Bu geçmişe onarma gayreti babam için tümüyle faydasız sayılmaz aslında. Yaşattığı acıları gideremez artık. Geç uyanan vicdan geçmişe değiştiremez, ama en azından Ablamız 'ı kısmen de olsa hayatına dahil etmeyi başardı” (Tunç, 2022b: 156).

Umut, anne ve babasının gerçekliğini öğrenene kadar ve babasının işinde sahip olduğu statü itibari ile suçlu olarak gözaltına alınanlara işkence emrini onaylaması yüzünden işkenceci baba figürüne de sahip olması itibari ile Umut’un gözünden anne ve baba imajı ciddi anlamada bir zedelenme yaşar. Fakat bu zamana kadar anne ve babasını olumlu şekilde içselleştirdiği için onlara karşı duyduğu öfke içinde bir yerlerde köşe bulup yerleşemez. Bu

yüzden onlara hem kızar hem de kızgınlığı geçtiği için kendi vicdanını muhasebe ederek sorgular. Umut, ebeveynlerinin başkalarına yaşattıklarının suçluluğunu da onlar yerine çeker (Tunç, 2022b: 184-185,195-196,199,212).

Umut başına gelenlerin ablasına yaşatılan acıların kader tarafından anne ve babasının kefarecini ödemek adına seçildiğini düşünür. Bu yüzden babasının çektiği acıların reva olduğunu aşk için çekilen çileyi anca delilerin çekeceğini zaten aşıkların deli olduğunu söyler. “Ben babamın cezasıyım. Sophie en başından beri vardı. Hayatımıza annemle birlikte gelmişti. Babam kızının öğretmenine aşık olmanın kefarecini ödüyor. Çok acı çekiyor. Çekeceksin baba. Çünkü aşıklar delidir ve deliler acı çeker” (Tunç, 2022b: 202).

Umut’un abisi, önce annesinin yaşadığı hastalıkla sonra da kardeşinin yaşadığı hastalık yüzünden türlü türlü acılar yaşararak vicdan azabı çekmiş bir adamdır. Bu acıların getirisi olarak içinde girdi duygu durumunu kendi çekirdek ailesine de yaşattığı için karısı Sedef ile arasında da görünmeyen ve konuşulmayan kopmalar yaşanır. İkisi de hayatlarına farklı insanlar alır fakat birbirine olan gönül vefaları yüzünden suçluluk duyarak hayatlarına giren insanlarla olamazlar. “Sedef "Sana bunu yapamam," demiş abime. "Birine aşık oldum. Onu seviyorum ama sana bunu yapamam." ...İkisi de yeni O'larla birlikte olamıyorlar” (Tunç, 2022b:208).

Umut abisinin hayatına giren kadınla beraber yaşadığı onu parçalayan acılarla bir şeyler inşa etmeye çalışır. Umut abisinin onu çok sevmesine rağmen kendisinin varlığı abisinin sıkıntıyla yaptığı bir görev olarak düşünür. Babası ise yokluğuna hemen alışacağını çünkü zaten karısından tecrübeli olan babanın oğlunun ölümünü baştan kabullenir. Zaten ortaya çıkan ablanın geçmiş yüzünden yaşadığı acıları silmeye çalışmak için uğraşacak olan babanın oğlunun beklenen sonuna alışması kızı sayesinde daha kolay olacaktır. “Hayatına bir O girdiğinden beri kendi kırık parçalarının arasında oturuyor. Abim için sevgi dolu olsa da sıkıntılı bir göreve dönüştüğümü hissediyorum. Yine de onun için çok zor olacak. Ama babam dayanır. Ablamız'ın varlığı dayanmasını sağlar. Onunla daha uzun bir yolları var” (Tunç, 2022b: 215).

Kendi benliğini herkesin benliğinin üstünde tutan narsist karakterli anneanne Havva Hanım varlığının soylu geçmişini Osmanlı soyuna kadar dayandırmaktadır. Başkalarının mutsuzluğundan mutluluk duyacak kadar da benliği kötücül hazla doludur. O çevresindeki herkesi kendisine amade olarak görmekten kendini alıkoyamaz. Ruhundaki bencil karakter benliğine de yansıdığından dünyanın onun etrafından döndüğünü sayarak varlığının kutsiyetli bütünlüğünün devamı için kendi ismini ilk kız torununa verildiği yetmezmiş gibi bir daha

doğan kız torununa kendi adının verilmesini isteyecek kadar da narsist karakteri yüksek biridir (Tunç, 2022b: 226,284,345,360).

Sanem'in ablası da aynı anneanesi gibi kocası Nadir'i tamamen kendisine amade etmek köklerine kadar kendisini olmasını arzulayarak bu arzusunu gerçekleştirir. Sanem de ablasının bu arzusuna karşı hem nefret hem de hayranlık duyar "Ablamın Nadir Abi'yi tümüyle, köklerine varıncaya kadar kendisinin yapmak istediğini ve bunu başardığını şimdi anlıyorum ve ablamın bu başarısına da nefret dolu bir hayranlık duyuyorum" (Tunç, 2022b: 227).

Sanem'in arkadaşı Larry ölmeye çok yakinken karısının onu kurtarmasıyla ölümün çepeçevre saran halini bir daha ruhunu sarmayacak olmasından dolayı eşini boşar. Etrafında çürüyüp yok olan nesnelerinde bile ölümü gören ve kendinin bir türlü ölememiş olmasına içeren adamın bu acı durumu Sanem'in vicdanını sızlatarak kederine keder ekler. "Boyası kalkmış duvarlara, döşemeleri yıpranmış sandalyelere, restoranının perişan haline göz gezdirdi. "Çevremdeki her şey ölüyor, bi tek ben ölemiyorum. Öyle gerçek bir istekle söyledi ki bunu, kendi kederim yetmezmiş gibi, üstüme bir de bu sözün kederi çöktü" (Tunç, 2022b: 237).

Sanem, Umut'un yokluğunun ardından duyduğu acı sadece onun yokluğundan duyduğu acı değildir o kendi kaybettiği yiten gençliğine, yaşamış olduğu hayatta bir şeyleri olduramamış olmasından boş geçen geçmişine de acıtmaktadır. Hayatın anlamını bulmak için koşturduğu, koşarken idsel olarak duyduğu hazzın kaynağını nereden doyuma ulaştıracağını bilmeden geçen günlere hayıflanır ve bu tamamlanmamışlık Sanem'in sağlam bir benliğin oluşamamasında en büyük etkidir.

"Müthiş bir yalnızlık ve kalbime saplanan bir acı hissettim. Bu sadece Umut'un yokluğunun acısı değildi, gençliğimin geçip gitmişliğinin, hayatımın boşunluğunun acısıydı. Ne oluyor yaşıyorum da? Neye yarıyor geçen bu yıllar ve ne bekliyordum ki zaten hayattan? Hayatım ne olduğunu ve nerede bulacağımı bilmediğim bir arzunun gölgesini kovalayarak geçti" (Tunç, 2022b:259).

Sanem işe girmek için oluşturduğu sahte profiller onun benliği için yarattığı olmayı arzuladığı ideal egodan kaynaklanmaktadır.

"Eda'ya "işe girmek için," diyordum ama içten içe kendimden başkası olmak istiyordum, bunu neden istediğim hakkında düşünmek istemiyordum" ...Kendimle zorum olduğu için kendimden başkası oluyorum. Bazen de gayet açık bir bilinçle, insanları tanımanın bir yolu olarak başkası oluyorum. Anlattığım hikayeye göre insanların tepkilerinin değişmesi hayrete düşürüyor beni, bazen sırf bunu görebilmek için bir şeyler uyduruyorum ve her defasında bu garip dünyayı son nefesime kadar anlayamayacağımı, kendimi de hiçbir zaman tanıyamayacağımı hissediyorum. Belki de ben diye bir şey

yok diyorum, belki hiç kimse için yok. ...Herkes kendi hayatını kendi aynasından görüyor, kendi hikayesinin üstünden geçiyor ve hayatının bu olduğuna inanıyor. Ama ben kendi hayatımın bu olduğuna hiçbir zaman inanmadım, uydurduğumun hep farkındaydım. Sandalyenin ucuna ilişir gibi eğreti bir hayat yaşıyorum. İşte bu yüzden ne kadar çok benden başkası, o kadar tahammül edilir bir hayat” (Tunç, 2022b: 271,276-277).

Sanem’in abisi utanç duygusundan uzak idsel güdülerini hareket edip yaptıklarının sonuçlarını hiç düşünmeden davranan bir karakterdir. Bu davranışlarının bilançosunu ödemek her zaman ki gibi Sanem’e kalmaktadır. “Utanmak denince aklıma abim geldi, hep o gelir. Utanmak abimde olmayan bir haslet, hatta nasıl oluyorsa, utanmak bir yana her yanıktan sonra kendine güveni artırıyor. Pek çok şey gibi abimin yanlış kararlarının bedelini ödemek de bana düştü” (Tunç, 2022b: 285).

Sanem ve Umut dolaşırken gençlik arzularının peşinde koşarken yaş almanın getirisiyle o arzuların tek tek kaybolmasından ve o arzunun eskisi gibi aynı şeyleri ifade etmediklerinden yakınır. Umut ona yaralarının mı yoksa arzularının mı etkilediğini sorar. Sanem ise küçüklüğünden beri ondan hep büyükcesine işler beklentisinde olan ailesinden dolayı çocukluğunu yaşayamamış olmasının verdiği getiriyle yaşının hep üstünde olan bir çocukluk ve yetişkinlik yaşar. Bu yüzden şimdiki yaşı ona hep o anın yetişkini değil de daha yaşlısı gibi hissettirmesine neden olur. “Dondurma yerken durulmaktan konuştuk, gençken arzuyla peşinde koştuğumuz şeylerin kaybolmasından, arzunun solmasından. Yaralar mı arzular mı? "Yaşlandım," dedim, "yaşımdan daha çok yaşlandım" (Tunç, 2022b: 292).

Sanem Umut’a yazmanın vermiş olduğu duygunun gerçek benliğini yansıtmaya neden olduğunu düşünür. Yazdıkları ne kadar acıklı olursa olsun ona yazmak idsel güdülerinin tamamen reforma uğramadan aktara bilmesini sağlar. “Ama yine de buruk bir şey sızıyor yazdıklarımdan. Ona yazarken ben benim, kelimeler içimde bir yerden geliyor” (Tunç, 2022b: 300).

Mustafa, Sanem’e evlilik teklifi ettiğinde onun bu teklife cevapsız kalışını hatırladıkça gülerek anar. Fakat Mustafa’nın o durumuna karşı vicdan azabı çektiğinde dolayı ona karşı bir acı duymaktadır.

“Elimdeki deftere üçgenler, spiraller çizerken birden Mustafa’nın "benimle evlenir misin?" deyişi geliyor aklıma. Duvarda bir şey görmüşüm gibi uzaklaşıyorum yanlarından. Bunu her hatırladığımda içimden gülmek geliyor çünkü, aynı zamanda Mustafa’ya karşı garip ve gereksiz bir acıma hissediyorum” (Tunç, 2022b: 306).

Eda, Sanem’in odasından daha iyi bir odanın boşaldığını ve burada onun kalmasını istedikçe Sanem’in kalmamak için diretmesine karşı kendisine iyi bir hayatı layık görmediği

için kızar. Duyduğu suçluluktan dolayı kendine iyi bir hayatı reva görmez. Zaten ailesi de ona iyi bir çocukluğu, ergenliği ve yetişkinliği reva görmediklerinden oda kendine göremez. “"Kendini iyi bi hayata layık olmadığına inandırmışsın bi kere," diyor. "Neyin bedelini ödetiyorsun kendine anlamıyorum ki. ...Hak ettiğimden çok daha büyük bir hediye almışım gibi korktum. Güzel şeyleri hak etmediğim hissi hayatım boyunca peşimi bırakmadı” (Tunç, 2022b: 315,331).

Sanem’in kaldığı evin başka bir odasında sevgili olan Nicole ve Julien kalkmaktadır. Nicole, sevgilisi Julien’in başka birini sevdiğinden dolayı ondan ayrılması yüzünden aşk acısı çekerek mutfakta ağlar. Bu durumu gören Eda aşkın insanları rezilleştirdiğini söylese de Sanem aşkın değil egonun olduğunu söyler. Çünkü Nicole’yi aşk acısı bu hale getirmez onu başka biri yüzünden terk etmesi egosunu yaraladığından bu haldedir. “"Aşk insanı rezil etmek zorunda mı?" dedi. "Aşk değil ki, ego. " dedim, "Nicole Julien'in başka birini seçmesine katlanamıyor." Aslında aşk çoktan bitmişti, ama galiba bittiğini kabul etmemiz için büyük bi şey gerekiyordu. Bir ay sonra boşandık” (Tunç, 2022b: 321-322).

Sanem ailesi tarafından ne kadar hor görülüp, dışlanmışsa da varlığı görülmemiş olsa da onun kazandığı paraya ailesi hep muhtaç olmuştur. Paraya her ihtiyaç duyduklarında Sanem’e karşı tavırları daha yumuşak olan anne, kardeşinden para alabilmek için ona yalakalık yapan abi, abla ve onların çocukları olan yeğenlerin davranışlarını gördükçe ona muhtaç olmaları Sanem’in bu durumdan kötücül bir haz almasını sağlar. Çünkü bu zaman kadar ailesi ona hiçbir şekilde gerekli ilgiyi vermez. Çıkar ilişkisi güden ailesinin ona muhtaç olma durumuyla bir nebze olsa onlardan bu sayede öcünü almış olma durumundan egosunu tatmin eder.

“Ama şimdi o yuların benim elime geçtiğini bilmek, kendime bile açıkça itiraf etmekten kaçındığım kötücül bir haz veriyor bana. ...Beni çok üzdüler. Beni affetmediler. Beni bitirdiler. Varlığımı elimden aldılar. Ama şimdi elime bakıyorlar. Bana mahkumlar. ... “Muhtemelen üçü, annem de dahil, hatta doyumsuz, açgözlü yeğenlerim de dahil. Hepsi nankörlük cephesinde bir araya geldiklerinde Sanem diye diye geberiyorlardır, Allah belasını versin o Sanem' in, esir etti bizi eline” (Tunç, 2022b: 332,361).

Sanem ilk ilgi gördüğü erkek olarak daha ziyade sıcak bir gülümseme ile sevgi emaresi gördüğü bir insan olarak Deniz’e tutkunluğu ergenliğine kadar devam eder. Sanem’in Deniz’i arzulaması aslında onu baba eşdeğerine koyduğu için aile evinde görmediği, bulamadığı ilgiyi, şefkati ve sevgiyi Deniz’den bulma arayışındadır. Onun bir gülüşü bu arayışı bulacağına inandırır. Ama zaman geçtikçe ikisi de büyümeye başladıkça Sanem’in ilgi bağımlılığı, Deniz’in de kendini tanımlama ve gerçekleştirme evrelerinde Sanem’in ilgisi onun hoşuna gitse de onun bu bağımlılığı sıkır. Sıkıldığı için onu aşağıladıkça sessiz

kalışından ne yaparsa yapsın onu bırakmayacağından emin olduğu için Deniz bu aşağılama işinden de kötücül bir haz alır. Sanem ise bu durumu yadırgamaz. Zaten evde öğretilmiş bir horlanma ve aşağılama olduğu için bunun olağan bir şey olduğunu kabul eder. Sanem bunun arızalı bir durum olmasının bilincinde olmasına rağmen onurlu bir davranışın nasıl bir şey olduğunu ebeveynlerinden öğrenemediği ve kendi benliğini sağlıklı bir şekilde oluşturamadığı için böyle bir şeyin üstesinden nasıl gelebileceğinin bilincinde de değildir (Tunç, 2022b: 350,414-415).

Eda hız yapmaktan duyduğu haz onun idinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal trafik yaptırımlarına bu zevkinden dolayı uymadığından çokça ceza öder. Artık bu cezaları yiye yiye sistematik şekilde ceza yememenin yollarını da öğrenir (Tunç, 2022b: 365).

Sanem geçmişinde yaşadığı her şeyi Umut'a anlatabileceğini ama varlığını yokmuşçasına aşağılayan, ezenlerin onun ruhuna ne derece yara açtıklarını anlatmaya gücü yetmez çünkü aşık olduğu adama ve onu var kılan adama yok gibi görülmenin ezilmişliğini anlatmaktan süperegodan kaynaklı utanç duyar.

“Umut'a o an Deniz'i anlatmak içi şiddetli bir istek duydum. İnsan her şeyi anlatabiliyor, korkularını, sırlarını, en bağışlanmaz günahlarını. Ama yok oluncaya kadar ezilmişliğin verdiği utanç anlatılamıyor, benlik yarasını göstermek istemiyor. Stefan haklı. Arada geçmişi, geleceği, her şeyi içine alacak kadar büyük bir aşk olmadıkça ilişkiler yara bandı olmaktan öteye gitmiyor. ... “acının insana neler yaptırabileceği hakkında bir fikri var, ama utancın neler yaptırabileceği hakkında bir fikri olmadığı belli” (Tunç, 2022b: 385-386,417).

Sanem ablasının ona yaptıklarına rağmen ona karşı öfke, nefret duyması gerekirken ablasının çocuğunu kaybederken ki yaşadığı travma onun bilinç dışında o kadar yer eder ki içinde bir yerlerde ablasının acı çığlıkları yerleşir. Onun acıdan dehşete bürünen yüzünün hali ablasını affetmesine neden olur. Bu yüzden ona karşı öfke ve nefret besleyemez. “Ablamın, içimde çok derinde bir yerde onu affetmemi sağlayan korkunç çığlıklarını ve acıdan adeta yanmış, kapkara olmuş yüzünü anlatıyorum” (Tunç, 2022b:412).

Sanem Amerika'ya olduramamış, eksik kalan yanlarını tamamlama ihtiyacından oraya gider. Bu arzusunu kendine bile itiraf edemez. Daha sonra Umut'la tanıştıkça bu arzusunun bilincine varır. İnsan ne yaşamış olursa olsun arzusunun kaybolmayacağını öğrenen Sanem, kendinden esirgenmiş olan duygunun varlığını içini döktüğü defterine büyük harflerle sev yazar. Sevmek onun için en temel idsel güdüdür. “Amerika'da yeni bir arzu aradım. Aradığımı kendime itiraf etmeden aradım. İnsan yaşadıkça arzu ölmüyor. Arzu ancak insan ölürse ölüyor. Şimdi defterimin kalan üç beş sayfasından ilkinde sadece SEV yazıyor” (Tunç, 2022b:440).

- Topografik Kuram Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Umut gökyüzüne baktığında zihninde kurduğu düşünde bedeni yokmuşçasına göğse yükselmenin aslında bir nevi ölüm ile eş değer bir tarif olduğu söyler. Fakat bilincin varlığı bu tarifi bozmaktadır.

“Bazen gökyüzüne bakıyorum, bedenim yokmuşçasına yükseldiğimi, uzay boşluğunda, mutlak bir sessizlik ve karanlık içinde, zamanın sonuna kadar kaybolduğumu hayal ediyorum. Bilincin varlığı sayılmazsa, bunun ölümün bir tür tarifi olduğunun farkındayım ve bana hiç de kötü gelmiyor” (Tunç, 2022b: 18).

Umut hastalığının getirmiş olduğu sıkıntı ile Amerika’da rast geldiği Sanem’e tutku ile bağlanır. Sanem’e olan tutkusu bilinçle seçilmiş bir duygu değildir. Çünkü yaşadığı buhranla hayatta tahammül edebilmenin yolu birine tutku ile bağlandığında çekebileceğini düşünür.

“Sanem’i bilinçle seçmedim, varlığından bir tutku yaratabilirim diye düşünmedim. Zaten bir anda da olmadı bu. O sıralarda kendime sık sık insan Sophie’nin eline düşmüşse yaşamaya tutkudan başka neyle dayanabilir ki diye soruyordum, hele ölmek elinden gelmiyorsa. Çaresizler umutsuzca tutkuya sarılıyor” (Tunç, 2022b: 18).

Umut, gen hastalığının getirisi olarak yavaş yavaş çürüyen zihninin akışkan haliyle çalıştığını idrak ettikçe hayret eder. Kendi varlığını bilinçli bir zihinle bilmek onu o yapar. Ama hastalığın ileri raddelerinde kaybedecek olduğu bilinci ve doğal olarak kim olduğu idraki onu kendisi olmaktan alıkoyacaktır.

“Zihnim beni de hayrete düşüren bir yaratıcılıkla çalışıyordu. Sanki beynimi su gibi akışkan hale getiren mucizevi bir şey içmiştim, kelimeler çağlayarak akıyordu ağzımdan. Böyle akıcı, ayrıntılı, eğlenceli hikayeler uydurabildiğime, bir çırpıda ve ağzım dağılmadan anlatabildiğime göre zihnim hala kaymamış diye düşündüm. Zihnim yerli yerinde durduğu sürece ben benim. Ben, ancak zihnim yerli yerindeyken benim” (Tunç, 2022b: 46).

Umut hastalıkla baş gösterecek olan bilinç kaybını annesinden tecrübe ettiğinden bilmektedir. Aynı şekilde abisi de annesinin hastalık durumuna vakıf olduğundan dolayı kardeşinin bilincinin yerinde olup olmadığını anlamak için ona çaktırmadan sorular sorarak test eder. Umut’un bilinci hala yerinde olduğu için abisinin ne yapmak istediğini hemen anlar. “Aklım hala başımda. Zihnim kaymış değil. Bunların hiçbirisi olmadı. ...Abim hafızamı test ediyordu. Test ettiğini bana hissettirmemek için sorularının arasına havadan sudan bahsedermiş gibi ben yokken olup bitenleri karıştırıyordu” (Tunç, 2022b: 49-50).

Yazar Umut’un düşüncesinden yaşanan gerçeklerin geçmişte kalıp anı olarak insanın belleğinde parçalara ayrılarak yerleştikten daha sonra öznenin o anıyı hatırladıkça kendi

travmalarına göre ego savunma mekanizmalarının işleviyle benliği koruma altına almak isteyen egonun bilinçli veya bilinçsiz olarak o anıyı yeniden kurgulamasının, sansürlere uğratarak kötü yanları unutturarak aslında insanın yaşadıklarında hiç de samimi olmadığını çünkü reforma uğrayan geçmişin sahtelikler barındırdığını gösterir. Umud ve abisi bunun en iyi idrakine babasının işkenceyi onaylayan bir devlet mensubu olmasıyla babalarını sevdikleri için zihinleri babalarının kötü olan karakterini görmek istemezler.

“Gerçek dağılıp parçalarına ayrıldıkça bilinç de kendinden şüphe eder hale geliyor öte yandan. İnsan kendi bilinciyle oynuyor, kelimeleri değiştiriyor, şu kelimenin yerine bunu, bunun yerine şunu söylediğinin farkına bile varmıyor. Ama değiştirilen kelimeler gerçekleri değiştirmiyor. İnsanın yaşadıklarına sahtelik hissi veren şey de bu, dilinin ucuna gelenler yerine bambaşka şeyler söylemek. İnsanın yedekte bekleyen, gizli bir bilinci var. Berrak bilinç gerçekle yüzleşemeyeceğini anlayınca gizli bilinç ortaya çıkıyor ve berrak bilinci bulandırıyor. Unut diyor, öyle bir şey yok, olmadı, öyle bir söz söylenmedi, unut. ...Ama gazeteyi görünce, çocukluğumuzdan beri babamızdan gizli gizli kuşkulanan gizli bilincimiz berrak bilincimizi bulandıramadı. İkimizin de aklından Sahaf Orhan geçti. Babamızın muhbiriyile gizli konuşmaları” (Tunç, 2022b: 70,199).

Umud çocukluk evrelerinde geçen anıların çok mutlu olduğunu düşünür fakat geçmişe dönüp baktığında aslında iyi ve kötünün aynı anda olduğunu fakat zihnin iyi olan yanları hatırlamak istediğinden kötüyü görmeyip iyi güzel yanları gördüğünden sanki çocukluk zamanların hiç kötü şeyler barındırmadığını düşünür. Ama bilinçli bir zihinle baktığında bunun tam da böyle olmadığını görür. “Ona en çok abimden ve mutlu geçen çocukluğumdan söz ettim. Küçükken bütün çocukların mutlu olduklarını sanırdım. Bu mutluluğun, şimdi kabul etmekte güçlük çektiğim acıların üstüne inşa edilmiş olduğunu bilmek çok canımı yakıyor” (Tunç, 2022b: 88,).

Umud kendi evine geçtiğinde evinin her şeyinin aydınlık olmasını ister. Onun zihninde ışıklı ev çağrışımı mutlulukla ilişkilendirir. Işıksız ev onun zihninde mutsuzluğu çağrıştırmaktadır.

“Sophie'den yıllar önce, mutlu anne baba evinden ayrılıp kendi evime taşındığımda bir elektrikçi çağırdım ve antredeki düğmeye basmamla evin bütün ışıklarının yanmasını istediğimi söyledim. ...Bir evin ışıkları insanı mutsuzluktan öldürebilir de dipten yüzeye çıkarabilir de” (Tunç, 2022b: 170).

Umud’la Türkiye’deki doktoru ölmek üzerine konuşurken doktoru insan bilinci yerindeyken ölecek diye bir kaidenin olmadığını bilinç aktif olmadığı zamanda da ölünebileceğini ama bunun ölçmenin en iyi yolunun saniyeleri sayabilmek olduğunu söyler. “İnsan bilinci yerindeyken ölecek diye bir şart yok elbette,” diyor, “ölmekte olduğunu

anlayacağı o anı yakalayamayabilir insan, ama yine de bir ihtimal var. Bilinmezliğe gidişi hissetmenin en somut yolu bu, saniyeleri saymak" (Tunç, 2022b: 211).

Sanem yaşantısının acı izlerini belleğinde dün gibi tutar. Belleğinde tuttuğu bu anılar acı veren hatıralar olduğu için onu olumlu bir sıfatla değil de olumsuz sıfat olan çöp ile tanımlar. Belleğin ne kadar işlevsel olduğunu daha küçük yaşta anlayan Sanem ellerinin bile onun hafızasında çağrıştırdığı bir geçmişinin olduğunu söyler. Güçlü bir belleğe sahip olduğundan dolayı hayatında yaşadığı tüm aksilikleri, üzüntüleri ayrıntısına kadar hatırlaması onu huzursuz eder fakat bir yandan da derinlemesine olan gözlem yeteneği bu yeteneği de ilgisiz kaldığı için yapacak bir şey bulmadığı, evde ses dahi çıkarılmasına izin verilmediği için geliştirdiği özellik olduğundan farkındalığını yüksek birini olmasına neden olarak hayata tahammülünü de artırır.

“Beynim acı anıların çöplüğü gibi bazen. ...ellerimin kendine ait bir belleğinin olması ne tuhaf. ...güçlü bir belleğim ve gözlem yeteneğim olduğunu da. Beş yaşındayken belleğin ne olduğunu biliyordum ve benim gördüğüm ayrıntıları başkalarının niye göremediğini anlayamıyordum. Belleğim bana bir gün bile huzur vermedi, gözlem yeteneğim ise hayata tahammül etmemi kolaylaştırdı. ...Çünkü hayat ona değişiyor, benim içimden geçiyor, beni çalkalıyor, iç duvarlarıma çarpıyor, hayat bana beni unutturmuyor” (Tunç, 2022b: 221,264,322).

Sanem, insanın var olan mutluluğunu umut etmesini bildiği kadar gerçek olan ölüm ve asıl olan mutluluğun var olmadığının da bilincinde olduğunu düşünür.

““Mutluluk hakkında bi fikrim yok," diyor. "Hatta mutluluk diye bişey var mı, ondan da emin değilim. Bence mutluluk bi varsayım. İnsan sadece mutsuzluğu biliyor, bunun bi karşısının olması gerektiğini düşünüyor, o yüzden inanıyor mutluluğun varlığına." ...Umut'la her seviştiğimde ağladım. Mutluluk gözyaşları değildi, yaşadığım anın içinden gelen bir şey ağlatıyordu beni. İnsan ölümlü olduğunu bildiği gibi, mutluluğun da var olmadığını biliyor” (Tunç, 2022b: 384).

Umut hastalıktan dolayı hem bedensel hem zihinsel yetilerini kaybetmeden bilinci yerindeyken benliğini bilirken Sanem'den ayrılmak ister. Çünkü Sanem'in onun bu hallerini görmesini istemez. ““Hayır," diyor, "ama en azından daha ağır ilerleyecekti. Bedeninin ve zihninin çökmeye başladığını senin görmeni istemediği için gitti." Duymak istediğim şey bu, Umut için bir anlam taşıdığımı bilmek, ama yine de içime bir bıçak saplanıyor” (Tunç, 2022b: 392).

Sanem Stefan'la beraber alkol ve yasak madde almasına rağmen aldığı aşırı uyaranlar zihninin bulanıklaştırmayıp bilincinin hala idrak seviyesini koruduğunu ve duyduğu her kelimeyi olduğundan daha iyi şekilde anladığını duyumsar. Sanem onca alkol ve yasak maddeye rağmen bilincini kaybetmesi gerektiği yerde daha iyi şekilde idrakinin açık olması

benliğinin savunma mekanizmasının devreye girip onun isteğine karşı direnç göstermesinden kaynaklanır. Çünkü gardını düşürüşe bir katarsist yaşayacağını bilen benlik egonun hakimiyetini kırmaz. “Stefan’ı dinlerken içtiğim onca votka ve ota rağmen bilincimin pırıl pırıl olduğunu fark ediyorum, duyduğum her bir kelime sanki parlıyor, cümleler hiç olmadığı kadar berrak” (Tunç, 2022b: 394).

- Ego Savunma Mekanizmaları Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Umut abisi ve babasının aksine Amerika’da şifa bulmak için değil hastalıktan önce var olan eski isteklerini bastırarak unutmak için gelir. “Benim yaramı Avrupa açmamıştı. ...Yeni arzular aradığım da yoktu. Ama eski istekleri unutmak için geldiğim doğrudu. Öte yandan abimle babamın Amerika’da bulacağıma inandıkları şifa benim değildi” (Tunç, 2022b: 13).

Umut annesinden miras olan gen hastalığı yüzünden geçirdiği buhran ile Sanem’in ailesinden aldığı yarayla ailelerini içselleştirerek içinin hüznüleri yüzlerinde bir emare çizmesiyle birbirleriyle özdeşlemektedir.

“Benim gözlerim de acı dolu ama gözlerim çok geride bir yerde kalmış gibi geliyor bana. Sanki yüzüm burada, ama gözlerimi uzakta bir yerde bıraktım. Aramızda garip bir ruh yakınlığı var. İkimiz de ait olduğumuz evreni arar gibiyiz. Bizi birbirimize benzeten şey de bu” (Tunç, 2022b: 22).

Umut’un Türkiye’deki doktoru ailesinin ona yaşatmış olduğu geçmiş travmaları bastırmak acıyla benliğini tamamen işi olan bilime vererek yaşadıklarını bastırarak unutmaya çalışır.

“...kendini içindeki boşluk dolacakmış gibi hissediyor. Bu yüzden kapısını her açtığımda onu postadan yeni çıkmış bir bilim dergisine veya internet kütüphanelerinde bilimsel bir gelişme hakkında yazılmış bir makaleye gömülmüş buluyorum. Ona bilimden başka heyecan veren bir şey yok. İnandığı bir şey de yok. Bilim de olmasa tümüyle boşluğun içinde yüzecek. ... Gezmeyi sevmediğini, dünyayı hiç merak etmediğini ama yurtdışına kongrelere gitmekten hoşlandığını söylüyor. Döndüğünde anlattığı tek şey, eğer varsa ona heyecan veren bilimsel bir gelişme” (Tunç, 2022b: 24,26).

Umut’un abisi bir ablası olduğu gerçeğini annesinin cenazesinde ortaya çıkan ablasından öğrenince babasına duyduğu öfke aynı zamanda kardeşinin ölecek olması durumu içinde bastırdığı öfkeyi daha da perçinler. “Abim öfkeli aynı zamanda, bir türlü patlamayan, patlayıp da bir sonuca varamayan ve onu güçsüzleştiren öfkesini karabulut gibi başında taşıyor. Doktorum kederinin içinde eriyor sanki. Ben kederli sayılmam, benimki Sophie tarafından seçilmiş olmanın verdiği saf acı” (Tunç, 2022b: 31).

Umut hastalığını öğrenip annesi gibi öleceğini bilerek hayattan beklentisini keserek sırf baba ve abisi üzülmessin diye Amerika’da tedaviyi kabul edip gittiğinde orada tanıştığı

Sanem'e hastalığına rağmen rahatsızlığını görmezden gelerek tutku ile bağlanır. Bu sayede hayata tahammül ettiğini düşünür. Umut, ölecek bir adamın hala aşkı aramasının delilik olduğunu düşünür. “Doktoruma Sanem'i anlattım bir gün. Varlığıma nüfuz eden bir bağıllık ya da bütünleşme dediğim, ama bu tarifle yetinemediğim bir tür Sanem tutkusunu” (Tunç, 2022b: 34).

Umut hastalığın yarattığı travmayı bastırabilmek için onu önemsizleştirip bir kavram adı vererek bu acıdan kaçınmaya çalışır. Benliğin gerçekleştirmiş olduğu bu eylem özneyi korumak adına yaptığı entelektüel savunma mekanizmasıdır. “Doktorum Sophie'yi kavramlaştırdığımı söylerken haklı olabilir diye düşünüyorum şimdi. Ne zaman Sophie desem abim ne demek istediğimi anlıyor. Babam anlamıyor, Sedef anlamıyor. Üstünde de durmuyorlar. ... Naz, Sophie'yi Amerika'da aşık olduğum bir kadın sanıyor” (Tunç, 2022b: 34-35).

Umut'un babası yaşadığı acı gerçekleri yok yasayarak yadsıma savunma mekanizmasını kullanır. Ona göre bir şeyi bilmemek acıdan kaçınma yollarından biridir. “...yoğunlaşmış bir kardeşlik duygusunun dışavurumu olarak iki kişilik bir dil. Bu sıra dışı kardeşlik biçimine saygı duymaları gerektiğini düşünüyorlar. Zaten babam pek çok şeyi bilmek istemiyor artık. Hayatını çok daralttı” (Tunç, 2022b: 35).

Umut hastalığın yarattığı gitgelli duygudurumunun hıncını abisine hastalığını hatırlatarak çektiği acıyla çıkarmak ister. Öfkesi hastalığın kendisineyken yön değiştirerek abisine yansır. “Aramızda Sophie kelimesi nasıl geçti hatırlamıyorum, yine abimin canını yakmak istemiş olabilirim. Oluyor çünkü, bazen birden ahimin canını yakmak istiyorum. Kısacık bir an sürüyor bu duygu, acımasızca Sophie'yi hatırlatıyorum ona” (Tunç, 2022b: 35).

Umut'un ailesi onun hastalığını yokmuş gibi davranarak yurt dışına çıkmasını sanki gezi amaçlı yapıyormuş da orayı görmesini, buraya gitmesini söylerler. Buradaki asıl amaç hastalık yüzünden çıktığı seyahat anılmayarak onun getirdiği acıyı göz ardı etmeyi amaçlarlar.

“Abim, babam ve Sedef asıl amacı hepimiz tarafından bilinen seyahatime uzun bir tatil havası vermek istemişlerdi. Beni gezilecek yerlere, görülecek oyunlara, tadılacak yemeklere dair listelerle, mekanlar, öneriler, şunu mutlaka yap, şuraya mutlaka git, şurayı mutlaka gör'lerle, orada kaldığım süre boyunca mail'ler, linkler, fotoğraflarla, indiğim gün Stefan'ın benim için alıp hazır ettiği Amerikan hatlı telefonumda her dakika bir bildirim çınlamasıyla kuşatmışlardı” (Tunç, 2022b: 43).

Umut rahatsız olmasın diye ailesinin onun hastalığını yokmuş gibi davranmasından hoşnut olmadığı için bu duruma öfke duyar. Bastırdığı öfkesi biriktikçe taşma yaşayan Umut bunu konuşma sırasında zaman zaman öfke ve kırgınlıkla zaman zaman da coşkun bir neşeyle onların kendisine hissettirmeden yaptıkları şeyin farkında olduğunu göstermek istercesine

yansıtır. "...bastırdığım bir öfkeyle ve yersiz bir kırgınlıkla, bazen aşırı bir neşeyle, gizli amacınızı biliyorum demek ister gibi abartarak anlatıyordum" (Tunç, 2022b: 45).

Umut buhrana kapıldıkça içinde büyüyen boşluğu hatırlamamak için babasıyla özdeşleşerek onun gibi anmak istemediği şeyi bastırmak adına farklı şeylere ilgisini yönelterek unutmaya çalışır. "İçimdeki ıssızlığı duymamak için, babam gibi, sürekli bir şeyler anlatıyordum. ...ben dahil herkes konuşuyor, en çok da babam. Konuşursa bana içini göstermeyeceğini sanıyor" (Tunç, 2022b: 45,153).

Umut abisine yaşamadığı şeyleri yaşamış gibi iştahlı şekilde neşeyle anlatması onun hayrete düşmesine neden olur. Abi kardeşinin anlattıklarına inanmak istese de annede gördüğü durumun er ya da geç kardeşinin başına geleceğini bildiği için onun adına umutlanamaz. Umut ise aklının başında olmasına rağmen böyle bir şeyler niye uydurduğunu bilmesede de yaptığını söyler fakat Umut'un yaptığı şey gerçeklerden kaçma isteğinden kaynaklanmaktadır.

"Hepsini uydurdum. Ama niye uydurduğumu bilmiyorum. ... "Ansızın uydurmaya başladığım bir hikayenin içinde yüzüyor olmak bana iyi geldi. Kendimi durduramadığımı, durdurmak da istemediğimi hissettim. ... "Abim iyi olduğuma inanmak istiyordu, ama inanmıyordu. İyi olduğuma inandığına beni inandırmaya çalışırken yüzünün aldığı hal annemin biz çocukken kermes gibi bir şeyden alıp evimizin holüne astığı, gülen ayva ağlayan nar süsünü hatırlatıyordu. Abimle ben bu seramik süsü hiç beğenmemiştik, çok çirkin bulmuştuk. Annem bütün ciddiyetiyle hayatı simgelediğini söylemişti" (Tunç, 2022b: 49,58,79).

Sedef eşiyile arasında olan ilişkisi sekteye uğradığı sıralarda hayatına başka bir insan dahil olur ve bu tutumu kendine yakıştıramadığı için onun üzerinde olan ilgisini başka bir nesneye yönelterek asıl odaklandığı şeyi bastırmaya çalışır. "Sedef'in durup dururken orkideye sarması hayra alamet değil diye düşündüm. Böyle ani meraklar bende hep kuşku uyandırıyor. Biri ansızın bir merak edinmişse, onu çağıran tutkulu bir şeyden uzak durmak için kendini oyalamaya çalıştığı duygusuna kapılıyorum" (Tunç, 2022b: 51).

Umut'un abisi Stefan'ın kardeşlerini terk ettiği için başlarına ondan sonra ne geldiğini merak etmesine rağmen öğrendiğinde kötü süreçler yaşamış olacağını duyacağından korktuğu için yüzleşmekten çekinerek onların varlığını zihninde derinlerine bastırarak unutmaya çalıştığını düşünür. Çünkü kendini kurtarmak adına kız kardeşlerini geride bırakmak onlara ihanet etmesine neden olur. "'Onun hakkında da kötü bir şey öğrenmekten korkuyor ya da yüzleşmek istemiyor," dedi abim, "terk ederek kız kardeşlerine ihanet ettiğini biliyor.'" (Tunç, 2022b: 56).

Umut doktoruna hastalığının ne gibi belirtiler vereceğini sorduğunda doktoru zihninde geçmişe dair oluşacak boşlukları söyler. Umut ise bu belirtinin geçmişi unutmakla ilgisinin olamayacağını zaten benliğin savunma mekanizmasının özne üzerinde aktif olduğunu, zihnin zamanla açık kalan boşluklarını özneye göre acı hatıralardan soyutlayarak öznenin mutlu olacağı şekilde iyi şeyler ile yer değiştirerek yeniden inşa etmesi ile bu boşluklar pozitif manada doldurulur.

“Ben de emin değilim,” dedi doktorum. “Sanırım anlam zincirinde endişe verici bir kayma ya da yakın geçmişte açıklayamadığın boşluklar olacak. “Bunların geçmişi unutmakla ilgisi yok. Geçmiş hatırlanmıyor. Her defasında yeniden kurgulanıyor. Zihin boşluğa tahammül edemiyor, bütün boşlukları kendi dolduruyor, mutlaka iyi şeylerle ya da elden geçirilmiş ve acılığı giderilmiş şeylerle dolduruyor” (Tunç, 2022b: 61).

Umut, abisinin aşk konusunda kendisi gibi düşündüğünü fakat düşündüğü şeyi kendisine bile itiraf edemeyerek olayı yadsımak adına önce kendini ikna etmek için çabalamasından dolayı büyük bir keder duyar. “...aşk tamamen dünyevi bir şeydi, çoğu insan için hayal kırıklığı yaratacak kadar sıradandı, fazla büyötmeye gerek yoktu. Abimin kendini kandırdığını inkar etmek için bunca çabalaması her zaman içime dokundu” (Tunç, 2022b: 69).

Umut’un abisi tabiat olarak benliğini yadsıyarak koruma altına almaya çalışan bir karakter olsada tamamen bunu hayatına yaymadığı için samimidir. Fakat kardeşinin hastalığında onu üzmemek adına gerçekler sürekli olarak olağanın dışında değiştirildiği için gerçeklik algısını tamamen kaybeder.

“Sophie’den önce abim inkarın eşiğinde dursa da samimiydi. Gerçek henüz ölmemişti, en azından ikimiz için. Sophie’den sonra yalnız abimle değil, babamla veya Sedef’le, hatta Naz’la bile aramızda geçen her türlü söz, söylenmeden önce bir tür revizyondan geçirilir oldu, inandırıcılığını kaybetti” (Tunç, 2022b: 72).

Umut’un abisi, Umut’un neşeli halleri yüzünden onun adına endişelenir. Çünkü hastalığı inkar ettiği için bu tavırda olduğunu varsayar. Umut ise hastalığını yadsıma çabası içinde olmayıp durumu daha önceden tecrübe ettiğinden kabullenme eşiğine gelir. “Halimi doğal bulmuyordu. Sophie’yi inkar ettiğimi sanıyordu. Oysa etmiyordum, sadece kabullenmiştim” (Tunç, 2022b: 73).

Umut ölüm korkusunu bastırmak adına yazılar yazmaktadır. Çünkü yazma eylemi yazan kişi yok olsa bile ondan sonra kalan tüm kelimeler varlığını yansıtacağı için bilinç dışında yer olan bu düşünceyle yok olsa bile var olacağından dolayı hem deşarj olmak hem de benliğini yokken de yaşatmak adına yaşadıklarını kaleme alır.

“Uçaklar beni hüzünlendiriyor. Sanem'e yine uçak geçti diye yazıyorum, ...Sophie'den önce başka biriydim diye yazıyorum kendime, şimdi kendi fotoğrafımın negatifi gibiyim. Eskiden güçlüydüm, neşeliydim, şimdi öylece oturup susuyorum. Eskiden yapacak yığınla işim vardı, şimdi sadece yazıyorum. Eskiden yakın uzak sayısız arkadaşım vardı, ne zaman ve nasıl olduğunu anlamadan hepsini hayatımdan çıkarttım. ... “Aslında gece gündüz evimde olmak ve yazmak istiyorum. ... “Tek bildiğim parmaklarım kilitleninceye kadar yazmanın zihnimi bütün tutmasına yarayacak olması. ...Yutarcasına okuyorum yazdıklarını, adlandıramadığım duygular yüzünden içim ağrıyor” (Tunç, 2022b: 74-75,153,181).

Umut'un abisi babasının ilk evliliğinden olan ablasına büyük bir öfke duyarak onu görmeye bile katlanamaz. Fakat aslında ablasından ziyade onun öfkesi babasıdır. Babaya gösterilemeyen öfke ablaya yansıtılmaktadır. Abi sadece babasının öfkesini yansıtmaz ablasına aynı zamanda kardeşinin hastalıktan dolayı kaybedeceğinin o cenazede söylediği şeyin gerçekleşmesinden dolayı da hastalığın öfkesini ablasına yansıtır.

“...abim Ablamız'ı görmeye katlanamıyor. Bu da abimle babam arasında gerilime neden oluyor. ... “Abim yumuşamıyor. Ablamız'ı affetmeye niyeti yok. Ablamız'dan ısrarla o kadın diye bahsediyor. ...ısrarla Ablamız diyerek abimin damarına basıyorum. Niyetim onu üzme ya da kızdırmak değil. Aksine, abimle hayatımızın arasına bir çeşit kum torbası koyuyorum. Böylece abim hayatımıza, kaderimize, Sophie'ye, yürümeyen şeylere olan hıncını Ablamız'dan nefret ederek alıyor” (Tunç, 2022b: 93,193).

Umut yağmurun birden şiddetlenen birden duran sesini bilinç dışına iterek bastırmaya çalıştığı annesinin hastayken çıkardığı inleme seslerini benzetmektedir. “Yağmurun bir artıp bir azalan uğultusu bana annemin NaaAAaaAaaa! diye haykırışını hatırlatıyordu” (Tunç, 2022b: 93).

Umut'un beraberlik yaşadığı kadın Umut'un ondan ayrılacağını söylediğinde duyduklarına karşı içinde oluşan birden farklı duyguları yansıtmak yerine duygularını baskılayarak bunun yerine tırnaklarını dibine kadar yiyerek bastırmaya çalıştığı duygularını fiziksel olarak yansıtır.

“Bir keresinde iri parlak gözleri olan bir kıza ilişkiyi neden yürütemediğimi anlatmaya çalışırken kızın tırnaklarını yediğini fark ettim. Beni dinlerken eli sürekli ağzındaydı. O sustukça ben konuşmaya devam ediyordum. Aramızda bir tartışma çıksın istiyordum. Bir ilişkiyi tartışmayla bitirmek suçluluğu azaltıyor. Ama kız susuyordu, tek kelime etmeden bana bakıyordu. Sonunda artık söyleyecek bir şeyim kalmayıp sustuğumda kız elini ağzından çekti. Ağzının kan içinde olduğunu gördüm, parmakları kaniyordu. Çok korkuttu beni bu” (Tunç, 2022b: 96).

Sanem yaşadığı aile travmasını unutmak adına bilinç dışına bastırdıkça bunu ortaya çıkmasını engellemek adına neşeli şekilde davranır. Fakat sürekli olarak baskılanan güdüler

baskılanamaz hale geldikçe gün yüzüne çıkmak için zaman kollarlar. Sanem de içinde birikenleri bir gün yağmur yağdığı sırada yağmur altında kaldıkça ıslanan yüzünü örtbas eden yağmurla kıyasıya ağlayarak çıkarmaya çalışır. Umut da onun yüzüne bakınca bunun böyle olduğunu hemen anlar. Çünkü oda içinden kurtulmak istediği durumda kaldığında olağan olmayan garip şeyler yapar.

“Sanem çok neşeliydi, fazla neşeliydi. "Yağmurda yüzeceğiz," diye bağırarak gülüyordu. Sanem'in neşesini paylaşmak için ben de yağmurda yüzmek istiyordum. Sonra yüzünü gördüm. Gülüyor sandığımı yüz yaş dökmeden ağlıyordu. Aslında yüzmek istemediğini anladım. Derdi yağmurda yüzmek değildi. İçindeki bir şeyi atmak istiyordu, ondandı bu aşırı neşe. İnsan içindeki şeyden kurtulmak için tuhaf şeyler yapabiliyor. Kendimden biliyorum, ben de yaptım” (Tunç, 2022b: 120).

Sanem içinde duyduğu öfkeyi manası olmayacak şekilde Umut’la gittikleri restorandaki masanın örtüsüne yansıtarak örtünün naylondan olmasına karşı bir öfkelenir.

“Bir tedirginlik ya da sinirlilik gelmişti üstüne. Balık desenli masa örtüsünü inceledi iki parmağının arasında. "Naylon," dedi. Kolunu yaklaştırdı, "bak elektrikleniyor, sermesinler daha iyi. "Sanki hayali birine öfkelenmişti. Örtüyü hızla topladı, tabakların altlarından çekti. Tuzluk düşüyordu, yakaladım. Adi tahtadan yapılma masa ortaya çıktı, çentiklerine yılların tozu yerleşmiş. Birden sakinleşti yine” (Tunç, 2022b: 132).

Umut insanların kendini iyi ve mutlu hissedebilmesi için benliğinin gerçekliği evirip çevirip yeniden kurmasıyla sağladığını ya da kendine bunu inandırarak yaşadığını düşünür. Umut’un düşündüğü şey benliğin en ilkel olarak acıdan kaçınmak için gerçekleştirdiği ego savunma mekanizmasıdır.

“Dünyada böyle ne çok yalan var. Kötü yalanlar değil bunlar, çoğu kendini daha iyi hissetmek için söyleniyor. İnsanın, sürekli kendini kandırması gereken bir varlık olması çok acı. İnsan saf gerçekle yaşayamıyor; çarpıtması, değiştirmesi, kendinin ya da başkalarının başka türlü olduğuna kendini inandırması gerekiyor” (Tunç, 2022b: 152).

Umut’un abisi, kardeşinin yaşadığı hastalık yüzünden ona acıma duyguları hissettiği için böyle bir duyguyu barındırdığı için kendine çok kızar içindeki bu kızgınlığı atabilmek adına türlü bahaneler bularak öfkesinin yön değiştirmesini sağlar. Ana etkenden ökeyi alıp farklı şeylere yansıtır.

“Abim bana acıdığı için kendine çok kızıyor, hissediyorum. Bulunamayan kumanda, gıcırdayan sandalye, korna çalan taksi gibi küçük şeylere fazla öfkelenerek veya abuk sabuk şeylere fazla gülerek duygularını gizlemeye çalışıyor. Böyle zamanlarda, az konuşan biri olduğu halde susmak bilmiyor.

Üstümüze çöken kederi dağıtacak, hep beraber eğleneceğimiz konular arıyor, buluyor da” (Tunç, 2022b: 157).

Umut’un annesi hastalığını ilk etapta basit bir denklem olarak görse de sorununun tamamen ortadan kalkmamasından dolayı duyduğu hayal kırıklığı onun öfkelenidir. Öfkeyle yaşadığı gelgitler hayattan tamamen soyutlanmak arzusuyla ölmek ister.

“Ama zaman geçtikçe ve beyninde birbirine değmeyen iki kablo kadar basit olduğuna kendini inandırdığı neden bulunamadıkça hayal kırıklığı büyüyordu, öfkeleniyordu, depresyona giriyordu, bağıra bağıra ağlıyordu. Bu şekilde yaşamak istemediğini, düzelmeyecekse bir an önce ölmek istediğini söylüyordu” (Tunç, 2022b: 159).

Umut’un annesi hastalık yüzünden acı çekse de bunu bastırarak oğluna yansıtmamak için mutluymuş gibi davranır ama oğlu annesinin ne kadar acı çektiğini görmektedir. “Seni doğurmakla ne iyi etmişim,” diyordu. Kendini kutluyordu. Bana sarılıp yanaklarımdan öpüyordu. Çok mutlu görünüyordu. Bense annemin hastalık süreci boyunca hiç mutlu olmadığını, çok acı çektiğini düşünüp acı çekiyordum” (Tunç, 2022b: 162).

Umut tıraşını kendi yapmak istediğini eli boğazında söylerken ailesi özellikle babası dehşete düşer. Çünkü annesi hastalığın getirmiş olduğu sinir harbiyle canını kıymak istediğinden ekmek bıçağı ile boğazını kesmeye çalışır. Ailenin zihninde bu anı canlandığı için baba karısından yaşamış olduğu bu cinnete şahit olduğu için aynı şeyin oğlunun da başına geleceğini düşündüğünden içinde yaşadığı duyguları bastırarak kimseye göstermemeye çalışarak ağladığından sesinin boğukluğunu örtbas etmeye çalışır. Daha dayanamadığı için balkonu kaçış bilir. Abi de durumu bildiğinden o da dayanamayarak babasının yanına balkona çıkar. Odada Umut, Sedef ve Naz kaldığında Naz olayın gerginliğini dağıtmak adına savunma mekanizmalarından olan yön değiştirme eylemini gerçekleştirerek asıl konudan farklı konuya bahis açarak gergin ve buruk ortamı daha o yaşına rağmen dağıtmaya çalışır (Tunç, 2022b: 166).

Umut’un Türkiye’deki doktoru babası ile hatırladığı birlikte geçirdi tek anıda babasının bir boks makinasına sağlam bir yumruk çaktığında herkesin onu taktir etmesine karşın oğlunun onu taktir etmemesinin cezasını makinaya dahi boyu yetişmeyecek oğluna yumruk atmasını isteyip çocuk yapamayacağını söyledikçe yapması konusunda ısrar eder. Çocuk en son babasına yenilip dediği yaptığında boks makinasına vuramayınca etraf tarafından kahkahalar ile karşılanır. Babasıyla yaşadığı bu anı hafızasında unutamadığı büyük bir utanç olarak kalır. Hatırlamak istemedikçe bu anıyı bilinç dışının en kuytu yerine bastırır.

“Doktorum babasının bunu onu küçük düşürmek için yaptığını anlamış. Utançla titremiş. Hatırlaya bildiği en kuvvetli duygu anı buymuş, bizzat babası tarafından aşağılanması. Ama aynı zamanda bunun üstünde durmaması gerektiğini de anlamış. Ruhunun dibinde bir yere itmiş bu aşağılanmanın utancını” (Tunç, 2022b: 184).

Umut ve Sedef’in hastası Ömür geçmişinde yaşadıkları olaylar yüzünden kemiklere bir anlam yüklediklerinden dolayı kemiklere ilgi duyar. Umut’a kemikler annesini anımsattığı için Ömür’e ise kaybettiği kişinin yerine kemiklerle ile özdeşim kurarak yer değiştirdiği için kemiklere ilgi duyar.

“Kemikler hakkında konuşmaya başladık. Adam benim de az buçuk bildiğimi görünce iyice coştı. Benim sandalsı dediğim kemiğe o kayıksı diyormuş. Aysı kemiğe hilal kemik, çengel kemik diyen de varmış. Dil kemiği bağımsız olan tek kemikmiş. ...en sevdiğim kemiği sordu. Parmaklarımla annemin köprücük kemiğini yoklayarak uyuduğum zamanları hatırladım, içim özlemle doldu. "Köprücük," dedim... ...Adam kazdığı mezarlardan kemik çalarken yakalandığı için üç kere tutuklanınca psikiyatrinin yolunu tutmuşlar. "Neden peki?" dedi abim, "Neden kemik?" Sedef "Kemikleri kaybının yerine koyuyor," dedi” (Tunç, 2022b: 191,203).

Babanın gerçeği yok saymasıyla abinin yaşananlara karşı duyduğu öfkenin hincını sadece abla üzerine yansıtarak çıkarması yitip giden anneden sonra geriye kalan baba üzerinden çıkaracak olursa onunda yok olması durumu bir aile yapısının kalmayacağından dolayı ablaya yansıtılmış durumdadır. “Gerçeği kabul etmek istemeyen, gerçeği saptıran, babamın yerine Ablamız’dan nefret etmeyi seçen, böylece aile kalmak isteyen abimi. Annemiz öldü, babamızdan da nefret edersek aile kalamayız. Parçalanırız, yok oluruz. Tamam, konuşmayalım” (Tunç, 2022b: 195).

Sedef eşinin annesinin rahatsızlığının yanında bir de kendi annesinde seyir eden Alzheimer hastalığı ile uğraşması üstüne kızını da o haldeki annesin yanında bakıcıya emanet etmesinden ötürü yaşadığı tüm stres ve kaygıları bastırıp unutmak adına kendini işine ve hastalarına vererek yok saymaya çalışır. “Sedef de iyi değil. Biricik kızını Alzheimer teşhisi konulan ve hastalığı agresif bir seyir izleyen annesinin evinde bırakacak, yanlarına beceriksiz bir bakıcı dikip ikisini de unutacak, kendini hastalarına vuracak kadar dağılmış halde” (Tunç, 2022b: 204).

Umut, Sedef ile abisinin arasında yaşadıkları gerginliği Sedef’in orkide yetiştirmeye sarması ile gidermeye çalıştığını onun abisi ile konuşurken sesinin titremesinden anlayıp bu durumdan tedirginlik duyar. “Sedef in orkide yetiştirmeye merak sardığını öğrendiğimden beri, Sedef in abime "Bıyık bırakırsan boşanırm," diyen sesinde bir şeyin titrediğini hissettiğimden beri korkuyordum” (Tunç, 2022b: 205).

Sanem annesinin hala onu varlığıyla ezerek bir çıkar elde etmesinden ötürü ondan bağını koparmak ister ama koparamadığı bu bağ onu çepeçevre çevrelediği için annesine diyemediklerini bastırdığı için kendisinden nefret eder. “...kapıyı aç ve özgürleştir beni artık, n'olur. Demek istiyorum ama diyemiyorum ve diyemediğim için kendimden nefret ediyorum, ne zamana kadar nefret edicem kendimden?” (Tunç, 2022b: 223).

Sanem ailesine karşı duyduğu öfkesini kendisine yansıtarak onların ona yaptığı gibi o da kendine her şeyin suçlusu oymuşçasına acı çektirir. “Yeteneklisin, akıllısın. Niye böyle basit işlerle kendini heba ediyorsun? "Haklıydı, kendimi heba ediyordum, heder ediyordum, harap ediyordum. Hala ediyorum” (Tunç, 2022b: 228).

Sanem arkadaşı Eda'ya yaşadıklarını rahatça kendini anlatmadığı için yaşadıklarını baskılayarak başında geçenleri anmamak için anca aklını kaybetmesi gerektiğini düşünür. “Gül gibi bakılmışsın sen, sevilmişsin, pamuklara sarılmışsın, bu yüzden anlamıyorsun. Anlatamayacağım şeyler var diyemiyorum, hatırlamadan tek bir gün geçirebilmek için aklımı kaybetmeye bile razı olduğum şeyler var” (Tunç, 2022b: 229).

Larry, kızı için üzüldüğünde Sanem'e göstermeden ağlamaya çalışır. Durumun farkında olan Sanem ona teselli vermek için üzülmemesini söylerken Larry kızı için üzülmeyi söyleyince Sanem kendi yaşantısıyla özdeşim kurduğu için Larry'e karşı içinde öfke uyanır. “İçimde bir öfke kabardı. Her zaman evlatlardan yanayım, her zaman evlatlar için üzüliyorum. Senin hiç mi suçun yok diye soracaktım tam, beni hiç ilgilendirmedeği ve olup bitenler hakkında hiçbir şey bilmediğim halde” (Tunç, 2022b: 241).

Sanem de Umut gibi var olan bastırılmış olan sorunları yazarak kurtulamaya çalışır. “Bulduğum her boşlukta yazıyorum. ...Kelimelerin iyi geldiği, yarım kalmış insanlarız biz” (Tunç, 2022b: 249,301).

Sanem uyurken açığa çıkan bastırılmış duygularının yansımalarını zihnin devre dışı olup bilinç dışının hakimiyet kurduğu anda açığa çıkan kimi bastırılmış duyguların gün yüzüne çıkarak doyuma ulaşmaya çalışan yansımalarından kaynaklanır. Bazen bu bastırılan duygular çok baskılanmaktan dolayı öznenin fizyolojisini de etkileyerek uyku düzenini bozmaktadır. Çünkü bilinç dışından taşan düşünceler özneyi uyutmaz. Uyusa bile bu durum uyku sırasında açığa çıkar.

“Yastığıma dokundum, ıslak, benmişim ağlayan. Buna şaşırmadım, bazen oluyor, derinimdeki ben benden gizli ağlıyor böyle. ... “Evet ben de uykusuzlardım, uyurken bile kederlenenlerden. Biz uykusuzlar birbirimizi tanıyoruz, birbirlerini sözleriyle döven ama birbirlerinden vazgeçemeyen deli bir ailenin üyeleri gibiyiz, dövüşüyoruz, çünkü hammaddemizdeki acı sık sık sık öfkeli bir enerjiye dönüşüyor, sanki hepimizin içinde uyuyan bir kıvılcım var, bendeki birden alev alıyor ve bana altı ton siyah taş döşetmeye kalkıyor” (Tunç, 2022b: 251,261).

Sanem içinden taşan sebepsiz öfkesini çalıştığı şantiyede işçilerin döşediği taşları sökerek oluşan öfkesini nesnelere yansıtarak yok etmeye çalışır. “O gün ansızın içimden taşan nedensiz bir öfkeyle işçilerin döşedikleri taşları sökmeye girişmişim, nefes nefese kaldırıp yeniden yerleştiriyordum, Türk işçilerden biri "abla neyin var senin?" diye kolumdan tutup yerden kaldırmasa altı ton taşı kendi başıma döşeyecektim” (Tunç, 2022b: 255).

Sanem yurtdışında kaldığı sırada yapacak bir şey olmadığından kendi köksüzlüğünü unutmak için yapacak farklı meşgaleler arar. Bir pazar sabahı hiç tanımadığı bir kadının hızla yürüyüşüne kapılarak o da kadınla beraber hızlı adımlarla yürümeye başlar. Bu sayede oluşan boşluk hissinden, zihninin düşüncelerinden kendini soyutlanmaya çalışır. “Kadın hızlı adımlarla yürümeye koyuldu, ben de hızlandım. Amaçsızlıktan takip ediyordum, dünyanın dibine düşmekte olduğum hissinden kurtulmak istediğim ve pazar sabahının bu çok erken saatinde yapacak hiçbir şeyim olmadığı için” (Tunç, 2022b: 260).

Sanem Umut’un ardından yaşadığı duygu durumunu değiştirmek adına ona karşı olan hislerini untabilmek için başka hayat hikayelerine kendisini vererek ilgisinin Umut’tan başka hayat hikayesine yön değiştirmesi acılarından kaçınmak için yaptığı bir savunma mekanizmasıdır.

“Umut gittiğinden beri duygulanmaya değer hayat hikayeleri arıyorum. İnce bir delilik olsun içinde, keder olsun, hüznün olsun, bu lanetli dünyadan geçip gittiğime değsin. Kendi hikayemin degeceğine inanmıyorum. ...onsuzluğun acısına katlanamadığımı, hayatıma girip güzel şeyler hissetmeme, hayatım konusunda umutlanmama neden olduğu için ondan nefret ettiğimi, aynı anda özlemekten yandığımı, onsuzluktan ruhumun hasta olduğunu yazmıyorum” (Tunç, 2022b: 264,296).

Sanem’in en çok ilgi görmek istediği ve en çok da nefret ettiği kişi annesidir. Bu yüzden balasıyla kavga edip ona sinirlenip ağladığında bir kadının ona neden ağladığını sorduğunda o ablasına olan öfkesinden dolayı onu düşünsel öldürerek ablam öldü demesi gerekecek yerde öfkesini yüreğinde sızı gibi kalan annesine yansıtır. “Ablam öldü diyebilirdim, kalbime bıçak sokan ablamdı, neden annem dedim? Ablama kamyon çarpmış, kafası kopmuş, cenazesini yıkamaya ben de girdim” (Tunç, 2022b: 272-273).

Sanem acılarından kurtulmak adına yarattığı ideal egolar onun yarasına merhem olamaz. Çünkü yok saymak istediği, bastırmak istediği acılar onun peşine bırakmadığından dolayı anbean hatırlayarak acı duymaktadır. Oysaki benlik özneyi korumak adına yaşadığı anılarda özneyi acıtan tarafları silip yerine iyi şeylerle doldurup mutlu olması için çabalarken Sanem’in benliği bu işlevi gerçekleştiremez.

“Başkası olmak hayatımı tahammül edilir kıldı, ama unutmak istediğim şeyleri unutmama bir yararı olmadı. ...Bilincin anıları değiştirdiği, acı verenleri silip güzel olanları parlattığı doğru olabilir, ama

benim için geçerli değil bu, acı benim yapıtaşım, subasmanım, temelim, ben acının üstünde yükseldim” (Tunç, 2022b: 277).

Sanem ailesinin onu hiç gibi görmesinden bu önemsizleştirmeye katlanamadığından ideal egolar yaratır ve farklı kişiler ile özdeşleşerek öz benliğini inkar eder. İnkâr etmesi aslını acıdan korumak isteğinden kaynaklanmaktadır. “Sen aslında bir hiçsin ve hiç olduğunu bilmeye katlanamazsın, kendini inkar etmek zorundasın” (Tunç, 2022b: 282).

Sanem adının aksine put gibi tapılıp sevilmediği için nadir olan çiçeklerden, çiçek gibi biricik sevilmiş insanları sevemez. Kendi sevilmemişliğinin öfkelerini sevilmiş insanlara karşı sevgisiz kalarak yansıtır. Aslında anne babasına olan duygusunu sevilmiş insanlara yansıtmış olur. “Nadir çiçeklere düşmanım. Güllerden, gül gibi sevilmişlerden hoşlanmıyorum. Eda hariç” (Tunç, 2022b: 289).

Sanem insanın bir şeyi hatırlayamamasının tamamen unutmasından kaynaklanmadığını var olan anının bilinç öncesinde depolandığını öznenin ihtiyaç duyduğunda gün yüzüne çıkaracağını fakat unutmak, yok etmek istediğinin kimi duyguları veya anıları bilincin karanlık yüzü olan bilinç dışında baskılayarak kaybolmasını sağlamasının özneyi derinden etkilemesinden kaynakladığı için benliğin özneyi korumak adına geliştirdiği bastırma savunma mekanizmasını devreye sokmasından kaynaklandığını ifade etmek istemektedir.

“Ama hatırlamamak unutmak demek değil diyorum, hatırlamamak, çok sevdiğin birinin verdiği bir yüzüğü güzel bir kutuya koyup çekmecenin dibine saklamak gibi. Ama unutmak yok etmek demek, yüzüğü kutusuyla birlikte okyanusa atmak ve dönüp gitmek sonra, dünyanın dörtte üçü su” (Tunç, 2022b: 297).

Sanem’in arkadaşı Mustafa hayallerini gerçekleştiremediği için bunun yansıması olarak öfkesi sinirli bir karakter olmasına neden olur. “...hayal ettiği büyük sıçramayı gerçekleştiremediği için sinirli ve hırslı bir karakter Mustafa, aynı zamanda da gamsız, rahat, dünya yansa bir çuval samanı yanmaz, ayakta durmanın yolunu öğrenmiş” (Tunç, 2022b: 305).

Sanem gerçekliği görmezden gelerek davranmanın hayatının kolaylaştırdığını küçük yaşında öğrenip benliğini çıkara göre korumayı öğrenen bir karakterdir “Yemiş gibi yapmanın hayatımı kolaylaştıracağını çocukluğumdan beri biliyordum. Bendeki hayat bilgisi de bu” (Tunç, 2022b: 308).

Sanem, Eda’nın da içinde bastırıp gömdüğü yaraları etkilediği için onun varlığı ona acı verir. Fakat Sanem’in çektikleri Edaya daha göre yoğun olduğu için Eda en çokta onu anladığından dolayı acı çeker.

“Niye ağlatıyorum ki seni?” “Bilmiyorum. Ağlatıyorsun işte,” dedi. “Ben böyle şeyleri açıklayamam. Hayatta bişeyler olur, ben de yaşarım, o kadar. Ama seninki yaşamaktan daha fazla.” “Nasıl fazla?” “Hayat bana değişiyor, ama senin içinden geçiyor. “Sesinde incecik bir imrenme buldum, şaşırdım. Eda’yı ilk kez anladım ya da hissettim” (Tunç, 2022b: 318).

Sanem Deniz’in ona yarattığı travmaları bilinç dışına bastırarak onun etkisini az da olsa kırar. Fakat bu karanlık kuytuya gömdüğü travmaları tekrar gün yüzüne çıkarmak Sanem’in tamamen öz yıkımına neden olacak raddede olduğundan bu duyguları tekrar açığa çıkarmak istemez. Çıkardığı taktirde yarım olan benliği tamamen hiçlikte yok olacaktır.

“Deniz’in gözlerinden başlayarak, sonunda neden böyle safi acı bir kadın olduğumu. Ama güç bela kapattığım bir kutuyu açmaktan korktum, kapatmak yıllarımı almış, içindekileri saçarsam tekrar toplayamam, içindekiler hayata karışırsa denge bozulur, hayatım bir cam küre ve saç teli kadar ince bir çelik telin üstünde duruyor” (Tunç, 2022b: 319).

Sanem pasif-agresifliğin belirtilerinin kendinde olmadığını fakat kendisine yansıtarak çok yakıştığını söyler. Kabul etmemiş olsada kendisine yakıştırmış olması Sanem’in ailesine karşı duyguyu öfkeyi onlara gösteremediği için duygusunu içine dönük yansıttığından bu durumu pasifiz olarak gerçekleştirir. ““Pasif-agresif kişilik bozukluğu diye bişey var,” diyorum Eda’ya, “belirtilerinin benim durumumla bi ilgisi yok, ama bu iki kelimeyi birleştirip kendime uyarlıyorum ve bana çok yakıştığını görüyorum”” (Tunç, 2022b: 308).

Sanem yılarca kendisini etkileyen Deniz’i anlatırken onunla yaşadıklarını olağan dışında abartarak yansıtması aslında ona duyduğu öz duygularını bu abartının altına gizlemek için gösterdiği bir davranış durumudur. “Deniz’i ilk gördüğüm anı abarttıkça abartıyorum. Bu abartının içindeki sızılı, ince hüznü göremiyor, her anlatışında sinirleniyor” (Tunç, 2022b: 329).

Sanem Umut’un evinde kaldığı yaşlı ve Alzheimer hastalığı olan Cathy’e karşı sorumluluğu olmamasına rağmen bir ödevmiş gibi ona bakma yükümlülüğünü alarak kendi hayatından kaçmak istediklerinden ilgisini bu kadına yönelterek unutmaya çalışır. “Cathy’nin sorumluluğunu almaya mecbur olmadığını biliyormuş ama onunla ilgilenince kendini iyi hissediyormuş” (Tunç, 2022b: 371).

Sanem, Umut gidecek diye içinde oluşan duyguları bastıra bilmek adına kuaföre gidip saçlarını kestirir. Saç kestirirken bastırıldığı duygular birden göz yaşı olup akar gider. “Kuaför saçlarımı keserken ağlıyordum, kadınla aynada göz göze geldik. “Saçlar ayrılığa dayanamaz,” dedi. ...Umut’a gittim. “Gidiyormuşsun,” dedim. Saçlar ayrılığa dayanamaz” (Tunç, 2022b: 381).

Sanem alkol alarak acı duygularını unutmaya çalışır. Alkol almadığı zaman açık zihnindeki tüm acı dolu anılar peşini bırakmaz içmediği zamanlar artık elleri titremeye başlar onun acısını bastırma şeklide içerek unutmaktır. “...içmeyi seviyorum, alkol acı düşünceleri cıva gibi örtüyor, acıya o kadar dayanamıyorum ki, içmediğim zaman ellerim titriyor” (Tunç, 2022b: 389).

Sanem geyik ve küfür kelimesini duyduğu vakit aklına abisine karşı bastırıldığı nefret çağrışmaktadır. “Geyik ve küfür aklıma abime duyduğum nefretin derinliğini getiriyor” (Tunç, 2022b: 411).

Sanem’in ablası kaybettiği bebeğini tekrar rahmine koymaya çalıştığında kapıldığı nevrozlu halini unutmaya çalışsa da o anılar bölük pörçük Sanem’in hafızasında yer eder. Tamamen unutmaya yüz tutan anı sanki dün yaşanmış gibi her anı zihninde hatırlayarak canlanır. “O geceyi parça parça hatırladığım çok oldu, giderek daha az, giderek daha kısa parçalar halinde. Sonunda unutmayı başardığımı sanıyordum. Ama şimdi tek bir anını bile unutmamış olduğumu, o gecenin bütün hayatımın kırılma gecesi olduğunu anlıyorum” (Tunç, 2022b: 414).

Umut da Sanem de asıl yapmak istedikleri şeyleri baskılayarak tam aksi şeyler yaparak ana konudan odağını farklı bir konuya yön değiştirirler. “Umut'u aramaya korkuyorum diyemiyorum. Ama aramam gerek, sesi de kaybolmadan önce. Sanem'e onunla konuşmak istediğimi yazmadan önce yapmam gereken şeyleri yaptım. Evimi topladım” (Tunç, 2022b: 441).

Sanem bunca yıl doğurup da ablasına verdiği bebeğini kendisi dahi sanki kendisi doğurmamışçasına unutarak, yok sayıp ablasının olarak varsaydığı bebeğin gerçekliğini sadece Stefan’a anlatarak rahatlayan Sanem içine attığı yükünden kurtulur.

“...insanın bunu inkar etmesinin boşuna ve çok acıklı bir çaba olduğunu keşfetmiştim ve çok rahatlamıştım. İçime gömdüğüm şeyi Stefan'a anlattıktan sonra kendimden olan varlığın benim olmadığını huzurla kabul ettim, buna üzülmedim, onun için doğrusu bu diye kendimi avutmaya da kalkmadım, doğmanın bir tür kopmak, yaşamanın bir tür ölmek olduğunu düşündüm” (Tunç, 2022b: 443).

Umut’un Psikiyatrist olan yengesi Sedef, onun annesinin ölümünden sonra duyduğu acıya karşı benliğini savunma mekanizmasının devreye girip duyduğu acıyı dışlaştırarak sanki bir başkasının acısını anlatıyormuşçasına kendi acısından kaçındığını söyler.

“...acı hangi aralıklarla hatırlanıyor, hatırlamanın bir düzeni var mı, acının şiddeti ile unutma hızının birbirine oranı ne? Bilimci olsaydım bu konuda çalışırdım dedim bir akşam abime. Annem daha yeni ölmüştü, Sophie'nin balyozunu benim başıma indirdiğini henüz bilmiyorduk. Sedef bana acını niye

dışlaştırmaya çalışıyorsun? dedi birden. Çok gergindi, sesi soğuktu. Ne demek istediğini sordum. Edilgen cümleler kuruyorsun, acıyı sanki senin değilmiş gibi genelliyorsun, yastan kaçmaya çalışıyorsun” (Tunç, 2022b: 444).

- İçgüdü Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

İçgüdüsel kuramı bağlamında romanda rastlanan psikanaliz izlekler şu şekilde karşılaşılmaktadır; Umut öleceğini bilmesine rağmen Sanem’in aşkı onu hayata tutundurur. Bazı yaşlıların ölüp ölmediğini anlamak için attıkları çığlık gibi Umut için de Sanem onun ölmediğinin göstergesi olan sessiz çığlığıdır.

“Onun için taşıdığım anlamdan emin olamamak sonumu hızlandırıyor. Gelecek olan daha çabuk gelecek, biliyorum. Öte yandan bu belirsizlik, arızalı bir zihne bağlı, titrek bir elin yaptığı karalamalara benzeyen hayatımı eşsiz bir hale getiriyor. Aklımda Sanem varken göğsümde muazzam bir orman gürültüyor, okyanusu yutabilirim. ...bazı yaşlıların ölüp ölmediklerini anlamak için çığlık attıklarını. Sanem benim çığlığım mı diye kendimden kuşkulandırırken Sanem'den yeni cümleler geliyor. Böylece gerçek yeniden kuruluyor. ...Sanem'i her düşündüğümde varlığımı kaplayan tarifi imkansız bir yoğunluktur” (Tunç, 2022b: 19,36,37).

Umut ve Türkiye’deki doktoru yaşamdan umduklarını bulamamış olsalar da yine de yaşamdan tamamen kendilerini soyutlayamamış, yaşam isteğini içlerinde bir yerlerde barındıran adamlardır.

“Doktorumun yüzünde ilk defa keder sızdırmayan, dümdüz bir gülüş gördüm o gün. Bu da bir şey diye düşündüm, demek ki içinde hala yaşayan bir öz var, benden önce ölmesin. ...Doktorumla aramızda bir sürü kelime uçuştı o gün. ...Ölü bir dilde canlılık aramamıza güldük. Ölüm bizi güldürdü. ...Doktorum "Amantes sunt amentes," dedi, "aşıklar delidir. "Bir harfle aşıktan deliye ya da deliden aşığa geçilmesi çok güzel. Aşıklar çılgındır da denebilir. Ama çılgın sıfatında sanki kelimedenden taşan, atomların baş döndüren hareketini hatırlatan bir enerji var, bendeki aşık tarifine uymuyor. "Çılgınlar da aşık olabilir," dedim, "ama bence aşıklar delidir"" (Tunç, 2022b: 36-37).

Umut hastalığa yakalanmadan önce hayatı daima hareketli geçer. Fakat hastalıktan sonra girdiği ruhani bir çöküşle insanların bu kadar hareketliliği nasıl becerdiklerini merak eder. Hastalıktan önce sahip olduğu yaşama içgüdüsel hastalıkla evrildiği için ve annesinin hastalığına bizzat şahit olduğundan dolayı ölmeyi arzular. “Sophie'den önceki hayatımı tarif eden şeyin hareket olduğunu unutuyordum, bu kadar yoğun bir hareket içinde yaşamayı anlayamıyordum. İnsanların benim kaybettiğim yaşama iştahını nereden bulduklarını merak ediyordum” (Tunç, 2022b: 42).

Umut hastalığından bir şeylerin değiştirilemeyeceğini bilmesine rağmen yine de yaşamak isteği benliğinde bulunur. “Umut sadece bir histi. Pasifti. Tek başına hiçbir şeyi değiştirmeye yetmiyordu” (Tunç, 2022b: 44).

Gülmenin yaşamaya olan bağını artırdığını söyleyen Umut anlık bile olsa güldükçe insanın içinde var olan yaşama isteğinin arttığını söyler. “Gülerken acıyı unuttu. Gülmek varlığı ele geçirebilir diye düşündüm. Kısacık bir an için bile olsa gülmek pusuda bekleyen ölümü yenebilir. Bu yaşamaktır. Yaşamak zaten anlık bir şeydir” (Tunç, 2022b: 46).

Çocukluğundan beri mutlu yaşam geçirmiş olan Umut annesinin hastalığına kadar acı çekmemiş bir hayatla yaşama olumlu bakar. Fakat annesinin başına gelen daha sonra kendi başına gelen gen hastalığının getirdiği yavaş yavaş çürümeyle yok olacağının bilinci yaşam içgüdüğü ile çatışmaktadır. Bilincini yitirerek ölüme gitmesi ona dehşet verir.

“Zihnime olacakların yanında bedenime olacaklar hiçti. Zihnim eridiğinde yaşayıp yaşamadığımı nasıl anlayacağımı bilmiyordum. En çok bundan korkuyordum. Canlı mıyım ölü müyüm sorusuna cevap verememekten, yaşayıp yaşamadığımı anlayabilmek için çılgılık atmaktan, varlığımın çaresizce haykırmasından çok korkuyordum” (Tunç, 2022b: 47).

Çocukluk evrelerini sağlıklı atlatıp mutlu bir geçmiş hatırlayan Umut hayatı da bu bakış açısıyla içselleştirir. Kendi mutluluğunun dışında çok sevdiği abisinin mutluluğu da sevinir. “Mutlu geçen çocukluğumuzdan beri abimi sevindiren her şey beni de sevindiriyor” (Tunç, 2022b: 50).

Stefan hayatta kalmanın onunla uyumlu şekilde hareket etmekten kaynaklandığını bildiğinden hayatta başına ne gelirse gelsin ona en iyi şekilde fayda sağlayacak açıdan uyum sağlar. Bu geçmişte sırf yaşama içgüdüleri hareket ederek şiddet uygulayan babaya boyun eğmeyip, ona itaat etmeyerek yaşadığı yerden kaçıp kendine sağlam bir hayat kurduğunda bunu göstermiş olur. Bu yaşamsal döngü için çok bedeller öder ama yine de kendi güdüsünü gerçekleştirir. “Stefan uyumlu biri. Çünkü uyum bir tür hayatta kalma yeteneği ve zor bir hayattan gelenlerde bu yetenek daha çok gelişiyor” (Tunç, 2022b: 52-53).

Sanem’in aşkı Umut’a mutluluk verir yaşama olan sevinci artar. Fakat hastalık yüzünden öleceğini bilmekte ona bir yandan acı verir. Çünkü içindeki o yaşama sevincini Sanemle uzun bir müddet yaşamak ister. “Sanem’ in başını göğsüme dayadığını hissetmek içimi acı bir mutlulukla doldurdu. Acı çünkü geçici. Acı çünkü geleceksiz. Yarına dair küçücük bir umut bile yok” (Tunç, 2022b: 59).

Umut ve abisi, anne ve babasının birbirlerine olan aşklarını, sevgilerini onlarda görerek tecrübe ettiklerinden sevgi algılarını onlara göre içselleştirmişlerdir. Abi aşkın en sonunda sıcak bir yuva ya dönüşeceğinin erossal güdüsü Umut’tan daha yüksektir. “Aşkın

onun için aile sıcaklığına dönüştüğünü, saran, koruyan, güven veren bir sevgi kozası haline geldiğini, bunu hiçbir şeye değişmeyeceğini söylüyordu. Beni oldum olası müşkülpesent buluyordu” (Tunç, 2022b: 69).

Umut kelimelerin insanların ruhunda büyüleyici bir etki yarattığını bildiğinden okuma eylemi ona çok iyi gelmektedir. Okumanın vermiş olduğu hazdan yaşam içgüdüğü alan Umut hem okumayı hem yaşamayı hem de anlatmayı çok sever. “Kelimelerin yan yana gelişini büyüleyici buluyorum. Bu yüzden okumayı çok sevdim, okumayı, yaşamayı ve anlatmayı” (Tunç, 2022b: 76).

Yaşama içgüdüğünün daha da perçinlenip var oluşun bilmesi için Umut insanın hayatını özel kılan birilerinin de olması gerektiğini düşünmektedir. “Varlık, var olduğunu bilmekle yetinmiyor, yüz on milyardan biri olmayı kaldıramıyor, bu yüzden özel biri için özel bir şekilde var olmak istiyor” (Tunç, 2022b: 77).

Umut hastalığının getirdiği yok oluş bilinci ile yaşama isteğini birlikte götürmüş olsa da onun dışında kalan insanların yaşama dair takındıkları tutum inatla ve umutla olduğundan onun ve diğer insanların yaşamsal istediğinin aynı şekilde idrak edilmediğini ifade eder. “Ama onların yaşamak dedikleri şeyin benim yaşamak dediğim şeyle aynı olmadığını onlara söylemiyorum. Onlar umutsuz yaşayamazlar” (Tunç, 2022b: 79).

“Sophie, Umut’u seçmiştir. Umut, bu hastalığın sonunun ölüm olduğunu biliyordur, annesini başından beri gözlemlemiştir. Bedeni üzerindeki tahakkümünü yitirmek, Umut’un gözünde ölümden daha ağırdır. Çünkü Umut zaten yaşadığı topluma bu hastalığa sahip olduğunu öğrenmeden çok önce yabancılaşmıştır, içinde herhangi bir yaşama sevinci ya da isteği yoktur. Hatta etrafına baktığında, yaşamak için direnen tüm canlılar onu çok şaşırtır” (Demirli, 2018: 97).

Umut hastalığından dolayı umutsuz bir hale büründüğü ölüm içgüdüğü ruhaniyetinde baskın olsa da o başkalarının yaşam sevincine katkı sağlar. Hande’nin erosuna karşılık bir duygu barındırmadığından ona davranışından umut bağlayacağından korkarak hareket eder ama zaten kendisi yaşadığı hastalıkla ölümün pençesinde olduğundan onun yanlış anlaşılmasının kendisi için çokta bir anlam ifade etmediğini söyler.

“Kendimde olmayan umudu başkalarına vererek yaşıyorum. Bu iyi bir şey mi kötü bir şey mi emin değilim. Bazen her telefonuna cevap vererek Hande’nin aşk umudunu arttırıyor olmaktan korkuyorum, hatta üzülüyorum onun için. Kitabı geri gönderip yapmayacağım demeyi düşünüyorum. Sonra bana ne diyorum, yenilmişlerden sandığı beni ayağa kaldıracığına inanıyorsa devam etsin, buda onun umudu” (Tunç, 2022b: 90).

Umut, Sanem’e ilk aşık olduğu anda çok kısa zaman da olsa onun yakınından olmasından duyduğu hazla sevinç duyar. Yaşama sevinci Saneme duyduğu aşkla artar. “Yeni

tanıştığım bu kadının bu kadar yakınımnda olmasından neden sevinç duyduğumu kendime sordum. Votka kadehine eğilen hüzünlü başı gözümün önüne geldi. Bir şey var diye düşündüm, varlığında beni ona çeken bir şey var” (Tunç, 2022b: 114).

Umut’un annesi yaşamış olduğu gen hastalığı yüzünden bilincini yitirme seviyesine geldiğinde bu şekilde ölmek istemediğinden dolayı içindeki thanatos güdülerini etkinleştirerek kendi canına zihni, bilinci yerindeyken son verir.

“Annem kendini öldürerek bu soruyu cevapladı. ...Benim de annem gibi gırtlığımı kesmeye kalkmamdan korktu sanırım. Annemin beyaz geceliğinin göğsü kan içindeydi. Yuvasında durmayan, oradan oraya kayan gözlerinde tarif edilemez bir acı, elinde babamın parmaklarını güçlkle açarak aldığı ekmek bıçağı vardı. ...Annem dördüncü kattan atladı. Nasıl başarabildiğini bilmiyoruz. Bakıcısı mutfaktaymış, görmemiş. Yine bir bahar günü, ılık ve temiz hava salona dolsun diye açık bırakılan pencereden, yıkılan ceviz ağacının kesilip düzeltilmiş kökünün üstüne attı kendini” (Tunç, 2022b: 121,158,161).

Umut’un ölüm içgüdülerinin erostan daha etkin bir hal alması annesinin de yaşadığı hastalıkta bilincini kaybetmeden ölmek isteği ve ailesinin buna izin vermemesi onun intihar etmesine yol açtığından oğlu Umut’u da etkileyerek o da ölümünün bilinçli bir zihinle olmasını istediğinden yaşama içgüdüğü yerine ölüm içgüdüğü daha ağır gelir.

“Kendi hakkımda ya da Sophie hakkında konuşmaktan kaçınmıyordum. Sophie’yle barıştığımı hissetmeme yarıyordu bu. Ama annemden bahsetmek içimi karıştırıyordu. Annem ve ölümü zihnimde dolaylıydı, doğrudan ulaştığım bir düşünce değildi. Annemin intiharı yerine Aokigahara Ormanı’ndan söz ettim, ağaçlar denizinden. ...Gülmekten umudumu keseli çok oldu, yine de çoktan çürüğe çıkması gereken, paslı bir gemiye benzeyen hayatımı inatla yüzdürmeye çalışıyorum ve bu delik deşik geminin hala batmamasına, iyi kötü yüzmesine hayret ediyorum” (Tunç, 2022b: 133,221).

Umut hastalığını ve onu bekleyen korkunç sona razı olup kabul etmiş olsa da bir tarafları hala canla başla yaşama içgüdüğüyle dolu olduğunu hele ki hastalık vasıtası ile gitti yurtdışında tanıdığı Sanem’e olan aşkı onun yaşama isteğini daha da artırır. “Sophie’yle aslında hiç uzlaşmadığımı anladım. Bozuk genime gömdüğümü sandığım yaşamak arzusu içimde bir damarı yırttı, arzu kanıma karıştı. Bu da benim için hiç iyi olmadı” (Tunç, 2022b: 189).

Umut annesini kaybedince abisi ve babası annesinin intihar ederek öldüğünü kabul etmedikleri gibi bu ölümü etrafa ölüsünün itibarını sarmaması için, onun arkasından ah ah vah vah dememeleri için bu ölümün hastalıktan kaynaklanan bir son olduğunu gazeteye ilan veririrler. Ailesine karşı Umut, bu sonun kurtulmak olduğunu düşünür çünkü öznenin ölümü

zaten bilinçsiz olarak nefes alışıyla eş değer olduğundan yaşamının bir manasının olmadığı düşünür. Bu şeylere şahit olması Umud'un thanatosu artırır.

“Babamla abim annemin intihar ettiğinin bilinmesini istememişlerdi. Ölüm ilanına 'yakalandığı amansız hastalıktan kurtulamayarak.' yazdırmışlardı. Oysa ben annemin kurtulduğunu düşünüyordum. Annem kurtulmuştu, bu amansız hastalıktan kendini öldürerek kurtulmuştu” (Tunç, 2022b: 196).

Sanem'in arkadaşı Larry ile ölüm hakkında konuşurken kendisini de bazen ölümü arzuladığını söyler fakat Larry onun ölmek istemediğini ölmek istese ölümü bazen değil her zaman düşünmesi gerektiğini söyler. Sanem de karakter yapısı itibarı ile ne kadar kaderin sillesinden nasibini almış olsada ölmeyi gerçekten hiç istememiştir. Larry ise yaşadıklarından dolayı hayatta olmasının bir anlamı olmadığından yaşama isteği tamamen biterek ölümü arzuladığından bunu gerçekleştirmek için intihar eder ama karısı onu son anda ölümden kurtarır. Bu yüzden de bir daha bu denli yükselen ölüm içgüdüsünü yakalayamadığından dolayı intihar etmez.

“Ben de bazen ölmek istiyorum ama yapamıyorum, "dedim. "Bazen değil her an isteyeceksin, ancak o zaman yapabilirsin," dedi, "ya da bir an gelecek, kendini kurumuş bir böcek kabuğu gibi kırılmaya hazır ve içi boş hissedeceksin. Ne mutsuzluk ne keder ne de başka bir şey, içinde hiçbir duygu olmayacak. İşte o an, ölme isteğinin seni ele geçirdiği andır, o zaman ölebilirsin." "O duyguyu yaşamış gibi konuşuyorsun," dedim. "Yaşadım ama kurtardılar," dedi. ... Silah sesini duyduğu anda ambulans çağırıp onu kurtardığı için karısını asla affetmemiş. Ölüm isteğinin varlığını tümüyle ele geçirdiği o anı bir daha yakalayamayacağını biliyormuş çünkü” (Tunç, 2022b: 236-237).

Sanem'in babası hastalığı yüzünden ölüm korkusunun yarattığı etkisiyle yaşama tutunma isteğinden dolayı bencil, sinirli ve asabi bir tavra bürünür fakat Larry'nin babası gibi bir durumu olmamasına rağmen ölüm içgüdüsünün baskın olmasının nedenine bir anlam veremez.

“Bir babanın bu kadar bencil olması için bir gerekçesi olmalı, benim babamın vardı, benim babamın bencil, sinirli, kendi dünyasına gömülmüş bir adam olmak için geçerli bir nedeni vardı. Ama Larry' nin yok gibi gelmişti bana, özgür kuş o, istediği gibi uçuş ve dört bir tarafa küfür etme, her şeyden şikayet etme hakkına sahip, ihtiyar bir kuş” (Tunç, 2022b: 238).

Sanem'in ablası ve eniştesi Nadir birbirlerine bencilliğe dönüşecek kadar bir tutkuyla bağlandıklarından onların sevgisi kısır döngülü bir erosa dönüşür. “Ablanla Nadir Abi birbirlerini hala sevmektedirler, hatta öyle çok sevmektedirler ki sevgileri benzersiz bir bencilliğe dönüşmüştür, birbirlerini böyle sevebildikleri için her şeyin hakları olduğuna inanırlar, kimseye bir şey vermezler, bir parçacık anlayış bile” (Tunç, 2022b: 247).

Sanem'in ailesi içindeki kötülükten dolayı onun yüzüne gülseler de ona muhtaç olmaktan dolayı bir öfke ve nefret duymaktadır. “Refahlarının bana bağlı olduğunu bilmeleri içlerinde derin bir öfke hatta nefret yaratıyor ama yüzüme gülüyorlar” (Tunç, 2022b: 332-333).

Sanem ailesinin ona yaşattığı travmadan dolayı yaşam sevincini hiç olmayacak kadar aza indirir. Hayattan zevk almayan Sanem başına gelecek olan her şeye razıdır çünkü bu hayatı sevgisizlik ve hiçlik içinde yaşamaktan yorulur.

“İnşallah olayı sessizce kapatmayı kabul etmezler de mahkemelik oluruz, böylece ben de biterim, bir yerde bitmem gerek çünkü, bu hayatı sürüklemekten çok yoruldum, beni çok tutmazlar içerde, ama kesin sınır dışı edirim, gidecek yer bulmalıyım, sefil olmanın yeni biçimlerini bulmalıyım” (Tunç, 2022b: 363).

Sanem arkadaşına Eda'ya göre küçücük bir sevgiden veya şefkatten çıkardığı aşk onun ailesinden göremediği sevgiyi dış etkenlerden gelen küçük bir kırıntıdan bile karşılamaya çalışır. Bu yüzden hayata bağlılığı her daim olmasına rağmen bunu doyuma bir türlü kavuşturamaz.

“Küçücük bir şefkatten, samimiyetten aşk çıkarmaya kalkıyorum, niye böyle şeyler yapıyorum? Adam acısını paylaşmak istemiş sadece. İnsanlar acılarını anlatmayı severler. Normal insanlar. Acılarını anlatmak normal insanlara hayatlarının hakiki olduğunu, boşuna yaşamadıklarını hissettirir” (Tunç, 2022b: 367).

Sanem'in annesine ve ablasına karşı hayali yok etme isteği onların ona vermediği sevgilerinden kaynaklanmaktadır. “Kumsala giden iki yanı çalılık iki kilometrelik yol boyunca ablamı annemin gözleri önünde bıçakladım, parçalara ayırdım, kuma gömdüm” (Tunç, 2022b: 401).

Stefan'ın kız kardeşi annesinin ve abisinin onları terk etmesinden sonra sorumsuz ve şiddet uygulayan babanın eline kalması ve çevresinde onlara destek olan birinin olmaması hayattan umduğunu bulamamış bir kadın olarak yaşam sevinci yok olarak içindeki thanatosa itaat ederek kendini yüksek bir yerden atarak intihar eder. “Karin'in kendini öldürdüğünü bildiğini, Ute'ye ne olduğunu bilmeyi hem istediğini hem istemediğini, bunun suçluluk hissi ya da vicdanı çok aşan bir şey olduğunu, bu şey her neyse onunla birlikte yaşadığını” (Tunç, 2022b: 409).

Umut intihar etmeden önce ardından ailesi için bıraktı iyi bir yaşam sürdüğü notu onun ölmeden önceki dünyaya bıraktığı son izdir. “...ekranda boş bir sayfa açıp tuşlara tek tek basarak, iyi bir hayat yaşadım, benim için üzülmeyin yazabilirim ya da bunu yapmaya

hakkım var diyeceğim bir video kaydedebilirim. Ama somut bir şey bırakmak istiyorum onlara. Elleri alabilecekleri, dokunabilecekleri bir şey” (Tunç, 2022b: 442).

3.2.8. Osman Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekler

- Oidipus Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Osman, teyzesinin oğlu Avukat Coşkun abisinin sayesinde despot ve dediğim dedik babasına ilk kez karşı çıkarak kendi evine çıkarak özgürlüğünü ele almaya çalışır.

“Bu gece babamın evindeki son gecem. Yarın yeni bir sayfa açıyorum. Yaşamım yarından sonra tümüyle bana ait olacak. 24 yaşındayım ve bundan sonra nasıl yaşayacağıma sonunda kendim karar verebileceğim. Yaşamımı elime almakta bu kadar geç kaldığım için utanıyorum aslında. ... Babam benimle ipleri neden tümüyle koparmıyor, anlamış değilim. Belki de benimle uğraşmanın zevkinden vazgeçmek istemiyordur. Zor uğraşır bundan sonra, kendime ait bir evim var artık. ...babama ağzımı açacak cesareti bulamazdım. Osman kaç oldun sen, yirmiyi geçtin mi? Geçtim Coşkun Abi, niye? Ne zamana kadar babanın evinde oturmayı düşünüyorsun oğlum? Koca adamsın, kendi evine çık artık. Önce işe girmem gerek Coşkun Abi, okul bitmedi daha, babam kendi evimde oturmam için asla para vermez. Babanın parasını ne yapacaksın? Senin kendi paran var. Nasıl var? Teyzemden miras kalmadı mı size? Sattır dairelerin birini, kur yaşamını. Coşkun Abi'nin yüzüne bakakaldım. Doğru söylüyor” (Tunç, 2020b: 39,46).

Narsist ve despot karaktere sahip olan Osman'ın babası Necdet Bey, çocuğuna karşı olan tutumu da sahip olduğu karaktere göre şekillene olduğundan dolayı Osman'ın yaptıklarını taktir etme konusunda kısıt bir profil sergiler. Osman babasıyla yaşadığı olayları gizlice günlüğüne döker. Günlüğüne onunla olan kavgalarından ve ona nasıl kızdığından bahseder. Bu kızmaların en büyük sebebi kendinden küçük yaşta olan kardeşi Teoman'ın yaptıkları yüzündendir. Oidipus bağlamında Osman, babası ile savaşıırken aynı anda bir de erkek kardeşi Teo ile çatışmaktadır. “Dolmakalem tutkum pederin takdir ettiği tek özelliğim sanırım. ...Defterlerimi yok etmeden önce neler yazmışım okumak istedim. Başladım ama fazla dayanamadım. Sürekli babama kızmışım, Teo da ikide bir beni babama gammazlamış, hiç şaşırtıcı değil” (Tunç, 2020b: 40).

Osman annesini kaybetmenin acısıyla sık sık onu mezarında ziyaret eder. Bu ziyaretlerine babası da eşlik eder. Bunca yıl babasının annesine eziyet etmesine şahit olan Osman, annesinin öldükten sonra babasının annesine karşı olan ikiyüzlü ilgisini yapmacık bulur. Osman içini döküp deşarj olduğu ve babasından gizli tuttuğu günlükleri ya Teoman'ın ya da babasının eline geçer endişesi güttüğünden yazdıklarını depoda yok olana kadar ortadan kaldırmaya çalışır. Bilir ki günlükler normal bir şekilde babası veya kardeşinin eline geçerse

dalga konusu olup hatta babasının daha da ileriye gidip bir olay çıkarabilecek potansiyele bürünecektir.

“Öldüğü yıl, ilk birkaç ay sık sık mezarına gittik, babamın annem öldükten sonra başlayan annem aşkı sönene kadar. ...Evde babam veya Teo bulur, dalga geçerler, hatta babam olay çıkarır diye kovayı kalorifer dairesine saklamıştım, bir sürü hurdanın arasına, ara sıra gidip bir çubukla karıştırıyordum” (Tunç, 2020b: 41).

Annesinin kaybı Osman’ı derinden etkilediği için bir içini döktüğü aktivite olan günlük yazma işinden de vazgeçer. Annesini kaybedince adeta sözcüklerini de kaybeder. Çünkü Osman için annesi hem maddi hem de manevi olarak onun gizli sığınak kalesiydi. “Annem öldüğünden beri günlük tutmuyordum. İlk birkaç gün fırsat bulamamıştım, ev çok kalabalıktı, sürekli başsağlığına gelenler vardı. Sonra yazacak bir şey bulamadım, sözcüklerim tutulmuştu sanki” (Tunç, 2020b: 42).

Osman, babası tarafından o kadar despotça büyütülmüştür ki o ne yaparsa yapsın babası ona kızacak diye çekindiğinden bir korku ütopyası içinde büyür. Yalnızlığını ve içinde sıkışıp kalan duygularını bile tuttuğu deftere yazarken babasına yakalandığında başına geleceklerden o kadar çok çekinir ki yakalanma durumuna karşı her ihtimal iki günlük tutar. Bu günlükten biri gerçek biri sahte olan günlüklerdir. Bu sayede yakalanırsa da babası okuduğunda gerçek duygularından dolayı onu cezalandırıp gururunu kırmayacaktır.

“Günlüğümü yazdıktan sonra kendimi çok iyi hissettiğimin farkına varınca iki ayrı günlük tutmaya başladım. Biri gerçek günlüğümdü. Babamın eline geçmesin diye Türkçe veya sosyal bilgiler defterimin orta sayfalarına yazıyordum, babam onlara bakmıyordu çünkü. Bir kere eline geçmişti, matematik ödevimi kontrol ediyordu, onu neden sevmediğimi yazmıştım, çok şaşırdı, çok bozuldu, sevdiğimi sanıyordu herhalde. Defterimi suratıma fırlattı, niye böyle saçma sapan şeyler yazıyorsun diye” (Tunç, 2020b: 43).

Osman babasının çağ dışı kalmış bir baba figürü sergilediğinden müziğe karşı olan ilgisini görmezden geldiğin için onun bu işlerden hiçbir şeyler anlamadığını ve yine kendi isteği doğrultusunda müzik namına bildiği tek şey olan piyano için müziğe düşkün oğlunun, yine ilgilenecekse en azından yine kendisinin istediği gibi iyi bir piyanist olmasını çok ister. Osman piyano yerine gitara gönül verince bir gitar alır ve onu çalmak ister. Baba Necmi Bey ise yine karaların kendi isteği dışında gerçekleşen oğluna bir hobisini bile kendi isteği olduğu için reva görmediğinden oğlunun gitarını paramparça eder. Yetişkinliğe erdiğinde teyzesinin oğlu Coşkun’un verdiği cesaretle babasına karşı koyabileceğinin bilinci ile kurduğu babasını yere serdiği düşü ona babasına karşı ilk karşı çıkıp aldığı gitarı anımsatır (Tunç, 2020b: 45-46,49).

Osman'ın babasından yanından ayrılmak için annesinden miras kalan mal varlıklarını ayrı eve çıkma isteğiyle kardeşini de bu duruma ortak edip evi satmak için onu ikna etmeye çalışır. Teoman tamamen babasının oğlu olduğundan tıpkı o da babasının vereceği bir tepki vererek Osman'a karşı çıkarak, durumu da fırsat bilip olayı babasına gambazlar. Osman'a akıl veren teyze oğlunu düşündükçe babasının annesi tarafından kimseden hazzetmediği hatta sadece annesinin değil kendi tarafının akrabalarından da hazzetmediği aklına gelir. Babasının narsist karakteri itibariyle aslında kimseden hoşlanıp sevmediğini bilir. Osman babasının az da olsa kendisini ve kardeşini sevdiğini ne de olsa ondan olma bir kan bağına sahip olduğundan kaynaklandığını düşünür. Babasının kendisine ve kardeşine olan sevgisini kıstasında bile kardeşinin kendisinden daha çok sevdiğini babasının hal ve tavırlarından kestirir. Babası en çok ölü insanlı sevmekte ölü bir baba, ölü bir eş, ölü bir hoca. Çünkü ölü bir insan onun narsist yaralarını kanatacak seviyede olmadığından en çok onlardan korkmadığı için sever (Tunç, 2020b: 47-48).

Osman'ın miras yedeciliğindeki en temel yapı taşı babasının yetişkin biri olup evden ayrılmak istediği oğluna verdiği cevapta görülür. Küçüklüğünden peri ona verilen harçlığın muhasebesini verimli bir şekilde tutamadığından dolayı haftalığını hemen erkenden bitirir. Osman'ın para harcamayı sevme merakı evde bulamadığı ilgi ve alakayı dışarda para harcayarak sevgi açlığını doyurma ihtiyacından ortaya çıkar. Bu yüzden çocukluğundaki bu yaptırım, geleceğini de esir altına alır.

“Annenin mirasını almanı niye istemedim biliyor musun dedi. Yaşamımın kontrolü sende olsun diye olabilir mi acaba? Sende para kavramı yok çünkü, sana paranın nasıl harcanacağını öğretmedim gitti. Hep annenin yüzünden. Her pazartesi harçlığını verirdim, daha çarşamba günü beş kuruş kalmazdı elinde ama annen benden gizli verirdi. Çok kötü alıştırdı seni. Hâlâ öylesin, hâlâ harçlığını bir günde yiyorsun. Çok da haksız değildi aslında, para harcamayı seviyorum ama asıl sorun artık yetişkin olduğumu anlamamasıydı” (Tunç, 2020b: 51).

Osman babasına karşı özgürlüğünü ayrı eve çıkma fikrini direterek kazanmış olsa da çıkacağı eve bile karar verme olanağını elinden almak isteyen babasının dayatmalarına karşı yine de bildiğini okur. Sürekli babasına karşı meydan okumak ona hep pahalıya mal olur.

“0 Daire baktırıyor sağda solda, bak şurada şöyle bir şey var, onu alıyoruz. Ya istemiyorum, para benim değil mi, istediğim gibi harcarım. Dinlemedim, kiraya çıkacağım dedim. Çok kızdı ama baktı kararlıyım, bu kez de emlakçılara yedirme paranı diye tutturdu. Sonunda kendi beğendiğim evi emlakçıdan tuttum. Bir de o yüzden fırça, bir kira parasını sokağa attın” (Tunç, 2020b: 52).

Osman'ın anılarında baba daima ona yaşattığı travmalar ile hatırına gelir. Babasının manyak bir narsist olduğunu düşünen Osman, onun evin perdelerini kapatmayarak herkesi

izlemeyi sevdiğini fakat kendi içinde yatan yıkıcı iç güdülerinin yansıması olarak ailesine gösterdiği şiddeti gizlemek adına arkada odasının pençeleri kapatır. Osman'ın piyano çalmama isteğine karşı parmaklarını piyanonun kapakları sertçe kapatıyormuş da parmaklarını kırarmış gibi yaparak Osman'ın unutamadığı anılarında yer alır.

“Babam da karşıdakiler gibi, perdeleri hiç kapatmaz. İzlenmekten hoşlanır o, bayılır, narsisist manyak. Her şeyi şov. Dayak hariç tabii. Bu yüzden annem yaşarken yalnızca arka odaların panjurları inikti, duvar piyanosu da dışarıdan görülmüyordu, böylece çalmak istemiyorum diye ağladığımda kapağını parmaklarıma tak tak indirebiliyordu küçükken. Nasıl tam parmaklarıma değecek kadar indirebiliyordu, hâlâ aklım almıyor. Canım pek acımazdı ama parmaklarım kırılacak korkusundan ölürdüm. Babam güzel döverdi yalnız, sık değil ama çok etkili” (Tunç, 2020b: 70).

Osman babasının kardeşi ile kendi arasında ayırım yaptığını düşüncesiyle babasına olan nefreti daha da artar. Babalarından kardeşiyle yedikleri dayığı baz aldığında ikisine de aynı dozda şiddet gösteriyor olması Osman'ın en azından bu konuda adil olduğu duygusundan dolayı olmayacak bir şey olsa da bundan hoşnut olur. Osman babasının noksanlıklarında olumlu küçük bir detay bile bulsa bu durumdan memnun olur. “Pedere dikkat ederdim, Teo'ya da bana vurduğu kadar güçlü vuruyor mu diye. Evet, ona da çok güçlü vuruyor, en azından bu konuda çocuklarını ayırmıyor” (Tunç, 2020b: 71).

Osman'ın arkadaşı Fuat da baba şiddetine maruz kalan karakterdir. O da en az Osman kadar babasının şiddetleri yüzünden benlik yaralanması yaşar. Fuat babasından uzaklaşarak Amerika'ya yerleşir. “Fuat'ın babası feciydi, bir keresinde kolunu kırdı çocuğun. Amerika'ya yerleşti Fuat, hiç gelmiyor” (Tunç, 2020b: 71).

Annesine çok düşkün olan Osman aradığı sevgiyi yarımda olsa annesinden aldığından o vefat edince ardında bıraktığı etkisi de daha çok olur. Çünkü hiç kimse Osman'ı annesi gibi sevmemiştir. Bu yüzden en küçük emarede bile annesini anar olur.

“Karlar düşer, düşer düşer ağlarım. Hep ismini, hep ismini anarım. Çok güzel bir şarkı bu, içime dokunuyor. Böyle bir şarkı yazmak isterdim. Bizim çocuklar duymasın, fena dalga geçerler benimle. Moruk musun oğlum sen, bu şarkıyı sevenlerin yaş ortalaması yetmiş! Doğru. Ama bu şarkı bana annemi anımsatıyor. ...Yerine sevemem, olmuyor, denedim, olmuyor. ...Annemden beri bu şarkıyı ölümle özdeşleştiriyorum, yerine sevemem deyince aklıma annem geliyor. Ayrılamamaktan çok ölümü düşündürüyor bana, bence ölüp de beni sensiz bırakma, senin yerine kimseyi koyamam demek istiyor” (Tunç, 2020b: 74,258).

Necmi Bey'in antikacı arkadaşı Ziya Bey, arkadaşının ne yaparsa yapsın her işini avam bulduğunu, Osman'ı sıktığı ve özgür bırakmadığı için yapmak istediklerine ket vurmasından dolayı Osman'ın Osman olmasına engellediğini söyler. Osman'ın hoş bir adam

olarak yakışıklılığı soya çekimsel olarak annesinin güzelliğinden de geldiği antikacıdan öğrenilir.

“Ne iş yaparsan yap. Ama işte Necmi Bey avam buluyordu o cins müzikleri, illa klasik müzik olacak. Bu mevzuda çok dar görüşlüydü rahmetli. Çocuğu rahat bıraksaydı Osman çok güzel işler yapabilirdi. ...Çok güzel bir çocuktü. Annesine çekmişti. Mahmure hanım da çok güzel bir kadındı” (Tunç, 2020b: 77-78).

Necmi Bey yaşadığı feci bir kazadan sonra yaşadığı travmadan kaynaklı araba kullanamaz hale gelir. Kendisi dışında başkalarının araba kullanmasını hazmedemeyen Necmi Bey, insanların sahip olduğu arabalarına da düşman olur. Yıllarca onca varlıklarının içinde ailesinin bir arabaya sahip olmasını anlamayan Osman, olayın asıl sebebini annesi öldüğünde öğrenir. Bu yüzdendir ki Osman’ın arabalara olan düşkünlüğü sürekli bir üst modellerle paraya acımadan değiştirmesi babasının takındığı tavra karşı tam aksi tavır sergilemesine neden olur (Tunç, 2020b: 91,196).

Osman’ın babası onun okuyacağı okula bile etkisi olup ünlü bir piyanist olmayacaksa bari kendi yolundan gidip onun gibi Jeoloji Mühendisi olmasını istediğinden üniversite tercihinine Osman yerine o karar verir. Osman ilk başta babasının okulunda onun hocalığının forsunu yaşamış olsada tahmin ettiğı gibi olmamış hocalar onu kayırmayıp ders konusunda diğerlerine nasılsa ona da aynı şekilde davranmışlardır.

“İnsan niye kimya okur ki? Gerçi jeoloji niye okur? Ama benim nedenim belli, babam. Hazırlıktayken, babam İTÜ’de hoca diye okuldaki Türk hocalardan acayip ilgi görünce çok havam olmuştu. Bir gün merak ettim, sen niye jeoloji okudun diye sordum babama. Yeni bir daldı, ilgimi çekiyordu dedi. Mühendislikte okurken Jeoloji Enstitüsü’nün derslerine dışarıdan giriyormuş. Daha o zamanlar kafaya koymuş hoca olmayı. Maden Fakültesi kurulunca oraya geçmiş. Hocaları çok ısrar etmişler sözde. Gerçi olabilir de şeytan tüyü vardır pederde. ...Bana da illa kendi okulunu yazdırdı, tıp mühendislik falan kazanamazsam bari izinden gideyim istiyordu, madem dünyaca ünlü bir piyanist olup onu gururdan kanatlandıramadım, bari ben de onun gibi saygıdeğer bir hoca olayım. Benim de işime geldi, bütün hocalar arkadaşı, torpilim olur kolay geçerim dedim. Çok yanılmışım, acıyan bile yok, süründürüyorlar resmen” (Tunç, 2020b: 99-100).

Baba Necmi Bey dayatmalarıyla evi esir altına almış olsa da yasakladıklarını kendisi yapma konusunda eline kimse su dökemez durumdadır. Osman, babasının baskısından yasakladıklarını harfi harfine uymasına rağmen kardeşi Teoman onun tam aksini gerçekleştirir.

“Ah benim yerimde Teo olacaktı, ne diyorsun lan sen, senin geçmişini sikerim diye başlardı. Hiç tanımaz, kafası attı mı dümdüz gider. Ama Teo gibi küfredemiyorum ben, yapamıyorum. Bizim evde

küfür yasaktı, yalnızca bize yasaktı tabii, babam kendisi çok güzel söverdi. Teoman babamı fersah fersah geçti” (Tunç, 2020b: 102).

Osman’ın şık giyim kuşamı babasının babası olan İsmail dedesinden gelmekte olduğu annesi Osman’a söyler. Osman’ın babası da giyim kuşam konusunda en az babası gibidir. “Gerçi zevkli adammış, hakkını yemeyeyim, fotoğraflarına baktığımda hayran oluyorum. Giysilerime özeniyorum diye annem dedene çekmişsin derdi” (Tunç, 2020b: 104).

Necmi Bey bulunduğu konum itibariyle ve sahip olduğu servet ile etrafı tarafında sayılan saygı duyulan adam olmasıyla itibariyle herkese iyi manada dokunan bir şeyler yapmış ve çevresi tarafından iyi bilinen bir adam olmasına karşın evine bir yabancı bir düşman gibidir. Çünkü göstermediği özünü karısı ve çocuklarına şiddetiyle, aşağılamalarıyla gösterir. Bu yüzden Osman babasının her derde deva olmasına karşın bir kendilerine zehir olması halinden yakınır. “Ulan herkes de babama çok şey borçlu, bir ben mi değilim?” (Tunç, 2020b: 108).

Baba Necmi oğlu Osman’ı zorla eski öğrencisi olan Mübin Bey’in yanına çalışması için gönderir. Osman sırf babasının baskısıyla işe gider fakat işte istenilen performansı göstermeyerek babasına şikayet edilir. Bu durum karşısında küplere binen baba her zamanki tehditleri ile Osman’ı paylasa da adamın Osman’ı efendiliğini öve öve bahsetmesinden babası hoşnut olur. Osman’ın başkası tarafından babasına övülmesinden kıvanç duyar.

“Ben anlamam, bir şikâyet daha duyarsam ananı ağlatırım dedi. Yeteri kadar ağlattın zaten, mezara soktun kadını. Neyse ki fazla uzatmadı. Mübin Bey aramış, Osman’ı çok sevdim, çok efendi bir çocuk demiş. Acayip gururlanmış bizimki, aferin işte böyle ol diyor. Söyledikleri benim de hoşuma gitti. ...İlk defa arkamda durdu, şaşırdım. Ama araba aldığı mı öğrenince ne yapacak bakalım” (Tunç, 2020b: 110).

Osman için röportaj yapanlardan arkadaşı Çağatay onun yaşantısında takındığı tavrın tembellikten ziyade amaçsızlıktan dolayı olduğunu söyler. Bu tavra bürünmesine sebepte annesi olduğunu ifade eder. Aslında Osman’ın amaçsızlığı sürekli olarak babasının baskısından kurtulmak amaçlı yapmış olduğu bir korunma kalkanıdır. Çünkü bir şeyi amaç edeceğinde babasının onu örselemesinden kaynaklanan kaygıdan dolayı bir şeye bağlılık duymaz. Arkadaşının dıştan görüşüne göre Osman’ın ailesi tarafından iyi bakıldığı söylenir ama bu Necmi Bey’in görünen tarafı olup görünmeyen taraflarını bir tek ailesi görerek onun şiddetini maruz kalırlar.

“Osman tembel miydi? Ya şimdi tembeldi demek doğru olmaz, amaçsızdı diyelim. Çok çalışırdı ama bir yere varmazdı çalışması, maymun iştahlıydı çok. ...Aslında ergen kalmıştı Osman. Büyüyemedi. Çok parası var diye hayatı da ciddiye almadı. ...Sizce neden ergen kaldı? Sizin düşünceniz ne? Bilmiyorum. Belki annesinin etkisi olmuştur. Biraz fazlaca el bebek gül bebek büyütülmüştü. Mahmure

teyze çocuklarına çok düşkündü, Necmi amca da öyleydi gerçi. Nasıl düşünlerdi mesela? Üstlerine titrerlerdi. İkisinin de her istediğini yaparlardı. Ne isterlerse alınır falan. Benim babam öyle yetiştirmede bizi. Her istediğimiz alınmazdı bizim” (Tunç, 2020b: 120-121).

Çağatay, Osman’ın çekingen ürkek yapıya sahip olmasının en büyük nedeninin babasının dominant bir karaktere sahip olmasından kaynaklandığını anlatır. Bu yüzden hayatının kaymasına neden olan etkenin babasına olan karşı çıkma isteğinden kaynaklandığını söyler.

“Tabii Necmi amca gibi bir adamın oğlu olmak kolay değildi. O da var. Çok dominant bir karakterdi Necmi amca. Her şey onun istediği gibi olacak. Kararları ille o verecek. Baskıcı mıydı yani? Yani. Baskıcıydı evet. Şimdi siz tokat falan deyince. Ama bir yanıyla da çok destekleyiciydi. ... Teo çok iyi idare ederdi Necmi amcayı ama Osman nahifti. Her şeyden etkileniyordu. Babasına inat böyle bir hayatı seçti bence” (Tunç, 2020b: 122).

Osman’ın, arkadaşı Levent de kendisi gibi baba sıkıntısı çeker. Onun babası annesini aldatıp birde ondan çocuk yaparak hayatının travmasını yaşatır.

“Çağatay söyledi, babasının on beş yıldır bir kadınla ilişkisi olduğu ortaya çıkmış, on iki yaşında bir kızı varmış üstelik. ... “...ablam şüphelenmişti. Bu Sevil hanımda bir şey var diyordu. Ne kastediyordu bir şey var derken? Çalışmadığı halde fazla iyi yaşıyordu kadın. Kocasından boşanmış, nafakayla geçiniyor. Yani biz öyle biliyorduk. Ablam nasıl bir nafaka alıyor ki altında arabası var, giyimi kuşamı yerinde, kirasını sektirmeden ödüyor diyordu. Haklıydı, pahalı bir apartmandı bizimki” (Tunç, 2020b: 133,177).

Osman babasının minnet ederek ayarladığı işten ayrılınca bunu duyan babası sinir krizleri geçirerek Osman’ın üzerine gelerek onu tokatlar. Yirmi beş yaşında olup hala babasından şiddet görmesi Osman’ın çok ağırına gider. İçini kusup oradan ayrılan babasından sonra eve gelen Teoman, abisinin başına gelenleri yatıştırmak için babasının hep böyle olduğunu annesinin de kanser olmasına sebep olanın babası olduğunu durmadan ona şiddet uyguladığını söyler. Osman aslında bunların hepsini bilmektedir bilir ama bilemezden gelir. Çünkü onun sorunlarla başa çıkma yöntemi sadece görmezden duymazdan gelerek kurtulmaktır. Teoman da babasının nasıl bir karaktere sahip olduğunu bilmiş olsa da onun da kendini kurtarma yöntemi babaya itaat edip arkasından istediği gibi davranarak iki yüzlü bir karakter inşa eder (Tunç, 2020b: 135-136).

Osman romanına bakıldığında her erkek karakterin babası ile aşılamamış sorunlar öbeği olduğu görülür. Eserdeki Ferhat karakteri de babasının gazabına uğramış bir kişi olarak babasından bahsederken pozitif bir şekilde bahsetmez. “Babasının holdinginde çalışıyormuş

Ferhat. Bizim pederde acıma yok, oğlum lan demiyor, hayvan gibi çalıştırıyor dedi. Herkesin babası başka bir cins anlaşılan” (Tunç, 2020b: 142)

Annesinin ölümünden sonra iyice yalnızlığa bürünen Osman her kafasını yastığa koyduğunda bunun bilinciyle karşı karşıya kalmaktan kaygı duyar. Karşısına en az annesi kadar sevecek birini çıkmasını diler. “...yatağa girdiğimde anlamsız bir korkuya kapılıyorum, sanki kimsem yokmuş, ölsem kimsenin haberi olmayacakmış gibi. Çok saçma ama annem öldüğünden beri geceleri böyle hissediyorum kendimi. Neden deli divane âşık olacağım biri çıkmıyor karşıma?” (Tunç, 2020b: 143)

Osman annesi öldükten sonra kendi doğum gününü kutlamaktan vazgeçer. Çünkü doğum günleri ona annesi ile geçirdiği mutlu günlerini anımsatmaktadır. Hayatına giren kadınlara bile doğum gününden bahsetmez. Evden ayrıldıktan sonra babasının doğum gününü kutlamamasını evden ayrıldığı için ona gazez olsun diye yaptığını düşünür. Her ne kadar Osman doğum günlerini kutlamak istememiş olsa da babasının kendisini hatırlamamasına bozulur. Kardeşi Teoman’da düşünüp aramaz fakat o oldum olası öyle olduğu için onun durumunu çok önemsemez. Baba ve kardeşi onun doğum gününü kutlamamış olsa da Osman onların doğum gününü asla es geçmeden kutlar.

“Doğum günlerinden nefret ederim. Annem öldüğünden beri de kutlamıyorum. Çıktığım kızlara bile söylemiyorum doğum tarihim. ...Bundan sonra her doğum günümde kendime bir dolmakalem almaya karar verdim. ...Biz küçükken annem doğum günlerimize çok özenirdi. Bir gün önceden börekler çörekler yaptırılır, içecekler alınır, büyükler için viskiler, şaraplar, Rokoko Pastanesi’ne çikolatalı pasta ısmarlanır. Teyzemler, halamlar hepsi tam kadro gelir, çocukları kocaları, ev sevmediğim bir sürü insanla dolu, doğum günümüz mü en sıkıcısından aile toplantısı mı belli değil. Armağan sevinci bile yaşayamazdım. ...Liseye geçtiğim yıl dolmakalem almıştı, mermer desenli orta karar bir Pelikan, edebiyat ödevlerimi onunla hazırlardım, fena değildi, yitirdim onu, belki de çalındı. ...Babam bu yıl arayıp doğum günümü kutlamadı bile, kendi evime çıktım diye herhalde. Burulmadım desem yalan olur, her ne kadar aramız limoni de olsa doğum günümü anımsaması hoşuma giderdi. Teo da aramadı, o zaten hiç kutlamaz. Ben onunkileri kutlarım oysa, unutmam” (Tunç, 2020b: 146-147).

Teoman abisini kol düğmesini saklayarak babasından dayak yemesini kıvançla seyretmesi sekiz yaşındaki bir çocuğun bu denli hainliği öğrenmiş olmasını akli almaz. Teoman’ın sürekli olarak abisi ile babası arasına girip arasını açmasından duyduğu haz yine babasının despotça takındığı hal ve tavırlarından dolayı oluşturduğu kötücül karakterden kaynaklanmaktadır.

“O çok güzel gece kol düğmelerimin tekini yitirdiğim için babamdan yediğim dayakla bitti. Teo’nun anımsadığım ilk hainliğidir bu, yitirdiğim kol düğmemin tekini ancak ben dayak yedikten sonra, buldum diye ortaya çıkarması. Teo’nun hainliği doğuştan geliyor. Ben dayak yerken suratında gizlemeye

çalıştığı gülümsemesini gördüğümde sekiz yaşındaydı, o yaşta hainliği öğrenmiş olamaz” (Tunç, 2020b: 147).

Necmi bey etraf tarafından iyi bir inan olarak anılır. Osman’ın arkadaşı Ali Gazi tarafından iyi, kültürlü ve otoriter bir baba figürüne sahip olduğu söyler. Osman’ında soya çekim olarak babasına çektiğinden giyim ve kuşamındaki özeni babasına benzetir. Gazi Osman’ın annesi hastalandığında bir an bile başında ayrılmadığını, sürekli onunla ilgilendiğini söyler. Annesinin rahatsızlığı boyunca yanında ne kardeşi ne de babası bulunarak destek olur. Annesi öldüğünde bile babası öldüğünden üç-dört gün sonra gelecek kadar ailesine minneti olmayan bir adamdır. Bu yüzden Osman annesinin ardından onun yanında olmadığı için babasına bir kez daha nefret duyar.

“...çok şahsına münhasır bir tipti. Tane tane konuşur, ilginç kelimeler kullanır. Duruşu muruşu havalıydı çok. Otoriter olduğu belliydi. İTÜ’de profesör sonuçta adam, normal. Acayip de şık giyinirdi. ...Ama gülünç değildi. Gerçekten şık bir adamdı. Osman da babasına çekmişti, o da üstüne başına çok özenirdi. Bir de makam mevki falan. Bunları çok önemserdi Necmi amca. ...Benimki de az değildi ama. Necmi amcadan aşağı kalır yeri yoktu. ...Annesi peki? Ne hatırlıyorsunuz Osman’ın annesi hakkında? Çok tatlı bir kadındı. Hoş, yumuşak. Çok alçak sesle konuşurdu, mırıl mırıl. Benim annem de yengelerim de kendilerini yedi düvele dinlettiklerinden herhalde. Çok değişik gelmişti bana. Kadıncağız hastalandı sonra, kanser oldu. Annesi hastayken Osman’la fazla takılamıyorduk, hep annesiyle ilgileniyordu, o baktı diyebilirim. İyi evlattı, çok takdir etmişim. Hastaneye yattığında bir gün bile yanından ayrılmadı. Bayağı da yattı kadıncağız. Çıkamadı zaten. Öldüğünde de başında bir tek Osman varmış. Babası üç-dört saat sonra gelmiş. Çok üzül müştüm. Benim annem ölecek. Babam üç-dört saat ortada olmayacak. Yıkarım o hastaneyi başına” (Tunç, 2020b: 152-153-154).

Osman’ın arkadaşı Levent babasıyla yaşadığı sorunlu yaşantısını romanlaştırmak onun yaratmış olduğu travmaları metne aktararak bundan kurtulur. Bu işe kalkışmasına sebep babasının ölümünden sonra onun bıraktığı etkilerden arınma ihtiyacından kaynaklanır. Çünkü Levent, babasının kendisini, annesini ve ablasını aldatmasından, onlara vermesi gereken sevgiyi, ilgiyi gizliden kurduğu ikinci bir evine paylaşırması yüzünden babasını tamamen defterden siler ta ki babasının ölüm döşeginde bir hastanesinde yatmasına kadar kırgınlığı, küskünlüğü sürer. Hastalığından dolayı babasını bağışlayan Levent onun son günlerinde yanında olur. Levent tamamen bir yetişkin olmasını sağlayan olay babasının ölmesi olur. Onun yok olduğu bilinci küste olsa bir babasının olması bir sıkıntı oluşacağında onun kanatları altına alacağı düşüncesi hayata güvenle tutunmasını sağlar. Fakat onu kaybettiğinde güvenli sığınağını da kaybederek işte o an Levent büyümüş olur.

“Neden tarafsız anlattınız? Tarafsız mıydınız daha doğrusu. Babamın ölümünden sonra yazdım. Babamı anlamaya çalışıyordum. Anlamanıza bir yararı oldu mu? Oldu. Bu travmayı sizinle rahatça

konuşabiliyorum mesela. ...Siz babanızla görüşmeye devam ettiniz mi? Ölümünden bir ay öncesine kadar ben de görüşmüyordum. Silmiştin, yok öyle bir babam. Bir gün aradı, çok hastayım, fazla ömrüm kalmadı, son bir kere yüzünü göreyim dedi. Ablamı da aramış ama ablam telefonu yüzüne kapatmış. Annem seni görmek için yalan söylüyor, gitme dedi ama dinlemedim. ...Siz hastanede miydiniz ameliyat sırasında? Evet. Hastaneye ben götürmüştüm. Ben teslim aldım cenazesini. Toprağa vermek bana düştü. Oğlu olarak. Çok zor olmuştur sizin için. Çok. Artık yetişkin bir adam olduğumu anladığım an oldu. İnsan babası ölünce yetişkin oluyor. ...Bence bir şekilde ortaya çıksın istiyordu. Annemden boşanmaya cesareti yoktu. Bazıları böyle bir musibet bekler kopabilmek için, babam da onlardandı. Zaten mutlu bir evlilik değildi bizimkilerin” (Tunç, 2020b: 178-179-180).

Osman tuttuğu günlükte babasının ölüm günündeki duygu durumu da kayıt altına alır. Babasının ölümüne karşı o zamana kadar içinde biriktirdiği ne varsa sanki karşısında o varmış gibi günlüğüne döker. Onun kendini beğenmiş, insanlara da kendini beğendirmek maksadıyla gösterişi sevdiğini, babasının da kendi babasıyla sorunları olduğunu babasının var olan konumu itibarıyla aşağı gördüğü için çevresine aile soyu ile bambaşka hikayeler kurar. Osman babası ve onun ailesi hakkında bahsederken negatif duygularla ele almasına karşın annesine olan bağlılığından ötürü de onun ailesine karşı olan anıları daha pozitif şekilde hatıralarında canlanır. Babasının ölümüne kadar yazmayan Osman, o öldükten sonra tekrar yazmaya başlar. Üzerinde var olan otoriterin ortadan kalkmasına bir nebze olsa sevinen Osman babasının kaybıyla da yine de tamamen özgür olamamıştır (Tunç, 2020b: 185-186-187,189).

Osman günlüğüne babasının ölümüyle devam ederken babasının nasıl bir adam olduğunu, ona iyi manada bıraktığı tek izin kendisine dolma kalem ve mürekkebinin en iyisini aşılmasından başka bir iz bırakmadığını yazar. Babasına iyi bir baba olamadığı için suçlamadığını çünkü onunda kendi babasıyla sağlıklı bir ebeveyn ilişki yaşamadığı için bilmediği bir şeyi kendi nesline aktarmadığını söyler. Ne olursa olsun iyi bir baba olamadığı gibi görüldüğünün aksine iyi bir insan da olamayıp kendi kardeşine diğer kardeşiyle birlik olup onun hakkını gasp edecek kadar da üçkâğıtçı bir adam olduğunu ifade eder.

“Dolmakalemin ve mürekkebin en iyisini kullanmayı senden öğrendim, bununla övünebilirsin, başka iyi bir şey öğrenmedim senden. Ama bunun için suçlamıyorum seni, belki sen de bana öğretecek iyi bir şey bilmiyordun. ...ne mal olduğun ortaya çıkar diye geçmişini ya da aileni anlatmazdın hiç. Ama ben biliyorum, teyzem anlatmıştı. İsmail Dedem ölünce Münevver Halamla ikiniz bir olup Feryal Halama düşen mirasın üstüne konmaya çalışmışsınız, o da yıllarca mahkemelerde süründürmüş sizi. Ama ne dolaplar çevirdiyseniz bir bok alamamış kadıncağız, süründüğüyle kalmış” (Tunç, 2020b: 190-191).

Osman babasının annesini ölmeden önce Nazan adındaki komşu kadınla aldattığını cenaze sırasında kadınla manalı manalı bakışmasından anlar. Babası ölü sevicisi bir adam olarak karısının ebediyete kadar seveceğini söylemesine rağmen ölümünden henüz uzun süre

geçmeden cenazede kesiştikleri Nazan’la bakışmalarını Osman yakaladığında bu durumu annesini düşünerek ona yakıştıramadığından dolayı gördüğünü yok sayarak unutmaya çalışır. Unutur da ta ki annesinin ölüm acısı hafiflediğinde bastırdığı bu anı tekrar gün yüzüne çıkarak hatırlar.

“Annemin cenazesinde ebediyete kadar yan yana yatacağız Mahmure’m diye ağladın ama üç gün sonra Mahmure’ni unuttun. Ne üç günü, üç saat sonra. Teşvikiye Camii’nin avlusunda Nazan Hanım’la anlamlı bakışmalarını ilk o zaman yakalamıştım. Ama hemen unutmak istedim biliyor musun baba, hemen. O an unuttum da. Sonra anımsadım, annemin ölüm acısı geçtikten sonra. Oldu değil mi sizin Nazan Hanım’la aranızda bir şey? Kadın kesin senin yüzünden boşandı kocasından sessiz sedasız. Sonra da ortadan kayboldu” (Tunç, 2020b: 192).

Osman babasının ardından kardeşi Teoman’ın da babasından bir farkı olmadığını ondan kalan son mirasını da devralıp onun gibi konuştuğunu söyler. Bunları yazarken tamamen babasının onda bıraktığı kötü izleri baz alarak kağıda döker. Babasının kendine has ettiği küfürlerin onun nasıl bir karaktere sahip olduğunu gösterirken onun küfürlü iletişimden nasibini alan Teoman babasının özelliğini devam ederek Osman’da tam aksi olarak babasının nobran olan küfürlü diline karşılık daha naif bir üslubu benimser.

“Teo senin parasal mirasının üstüne oturamamışsa da sözcük mirasına oturmuş, zaten senin başkalarının arkasından hakaret ederken kullandığın sözcükleri kullanmayı çok sever. Ayaktakımı senin en nazik hakaretindi baba, hakaret bile denemez aslında. Ne bu kılık ayaktakımı gibi? Senin o kendine özgü sözlüğünün büyük bölümünü oluşturan aşağılama sözlerin ve bize kesinlikle yasakladığın küfürlerin o anki öfkenin şiddetine ve bulunduğu ortama göre değişirdi. Ayaktakımı, lümpen, it kopuk, serkeş serseri, düşük kalibre, devaynası cücesi, boş bakkal, donsuz vülger başkalarının yanında kullandığın aşağılayıcı sözlerdi. Nazik olman gerekmiyorsa, çekirdek aile olarak biz bizeyse, puştun dölü, ibikli pezemenk, kavat eniği, karısını peşkeşçi, düdüklü orospu, dıncık ağızlı, taşığı bokludan başlayıp annemin taş kesilmesine yol açan, en pis küfürlere kadar uzanırdın. ...Karısını peşkeşçinin nasıl bir Türkçe olduğunu hâlâ çözebilmiş değilim bu arada. Ece Ayhan tüzüklerle çarpışa çarpışa büyüdük demiş, biz de senin bu küfürlerinle çarpışa çarpışa büyüdük baba, arada annemi de şehit verdik. ...Teo daha bu yaşta katakullili işler peşinde baba, bilgin olsun, ille de bir vurgun vuracak, sende kalacak miras kesmiyor onu, büyük para istiyor, çok büyük para, hatta bir suyun başını tutmak istiyor, hırs küpü bir manyak çünkü” (Tunç, 2020b: 194-195).

Osman babasına karşı bunca yıl söyleyemediği şeyleri o öldüğünde kaleme aldığı defterde anlamlı anlamsız ne kadar onunla ilgili anı varsa zihninde canlandırarak kelimelere döker. Onun ölümü annesinin ölümü kadar etkilemez. Babasının o kadar narsist bir adam olduğunu hayatında olan kadın Hale ile bir gün evlenip evlenmeyeceğini sorduğunda aldığı yanıt ile kesin karara varır ve o kendisi dışında çocukları dahi olsa kimseye önem vermeyen

bir adamdır. Kendi karısının cenazesinde bile manasız bir konuda tartışacak kadarda düşüncesiz olan Necmi Bey bu durumda bile oğluna destek olacağı yerde bu tutumuyla bile oğlunu yaralar. Babasının bu davranışları Osman'ın daha da fazla ondan uzaklaşmasını sağlar. Osman babasının Ölümüne istemeyerek de sebep olmasından dolayı suçluluk duyması gerektiğini bilsede böyle bir babanın ölümüne sebep olmaktan dolayı herhangi bir suçluluk kompleksine kapılmaz. Çünkü Osman için babasının bu ölümü hak edilen bir sonudur (Tunç, 2020b: 196-197-198).

Necmi Bey rahatsızlandığında ilk aradığı oğlu Teoman olsada aradığında ona ulaşamadığından Osman'ı arayarak hastalandığını söyler. Telefonda uyku sersemiyle konuşan Osman babasının yanına gitmeden birkaç dakika daha kestirmek isterken tamamen uyuya kalarak yanına gidemez. Sabahleyin yine bir telefon sesine uyandığında onun öldüğünü öğrenir. Osman bu duruma sebebiyet verdiği için suçlu olup babasına karşı yapmış olduğu şeyden dolayı vicdan azabı çekeceği yerde yaşanan durum karşısında hiçbir şey hissetmemektedir. Osman'ın babasına karşı bu katı tutumu kendisinden ötürü değil babasının ona yaşattıklarından dolayı ideal bir baba göremediği için ona karşı herhangi yüksek duygular beslemekten yoksun kalır. Bu sebepten ötürü öldüğüne üzülmez hatta bu durumdan ötürü gizleyemediği bir haz alır. Ölümüne istemeden de sebep olması sanki annesine yaşatılanlarının bir nevi diyetini ödetmesi gibi bir şeydir. Çünkü Osman annesinin hastalığı zamanında annesinin bir an olsun yanından ayrılmayarak ona tek başına bakar. İstese babasının fenalaşmasında uykuya yenik düşmeyerek koşarak onun yanına giderdi. Babasının yanına gitmemesine sebebiyet tıpkı onun onlara göstermediği ilgi ve alakayı Osman'da ona karşı göstererek gerçekleştirir (Tunç, 2020b: 200,206-207).

Osman babasına karşı olumsuz duygulardan dolayı onun yazdığı nasihat içerek kitabından dolayı da büyük bir utanç duyar. “Gençliğe Altın Nasihatler risalesiydi. Baba salak mıydın acaba ya... kendini ne sanıyordun da oturdun, sana göre yoldan çıkmış bu gençliğe çekidüzen verecek o saçmalığı yazdın? Anımsadıkça utaniyorum biliyor musun? Allahtan bilen yok” (Tunç, 2020b: 203).

Necmi Bey, oğlu Osman'ın özgürlük adı altında ondan ayrılıp yeni eve çıkması için ona düşen mirasını böldürmesiyle geriye kalan mal varlıklarının yemesinden korktuğu için Teoman ile gizli gizli konuşarak kalan daireleri onun üzerine geçirmek gibi bir planlar yapsa da istediğini gerçekleştiremeden ansızın ölür. Bunu sezinleyen Osman babasının ölümünden sonra kardeşine bunu direkt olarak sorar. Babası ile özdeşleşmiş olan Teoman abisinin sorusuyla irkilse de babasından miras aldığı iki yüzlü karakteriyle olayı örtbas etmeye çalışır.

“Mirasını çarçur edeceğim diye ödün kopuyordu. O yüzden gizli gizli görüşüyordun Teo’yla. Sordum, babam yaşasaydı daireleri senin üstüne mi yapacaktı, zamansız mı öldü dedim. Önce bir irkildi, ne biçim konuşuyorsun lan, olur mu öyle şey diye sinirlendi, sonra başını hafif sağa yatırıp yukarı baktı. Yalan söylediği zaman öyle yapar bilirsin, kaygılı olduğu zaman da senin gibi işaretparmaklarıyla başparmaklarının üstünde daireler çizer. Biz kardeşiz, babamız da öldü, kimsemiz kalmadı, birbirimize destek olmamız gerek diye bir sürü palavra sıktı. ...Teo kötü ruhlu bir insan, tıpkı Necmi Bey gibi, içi kötülük kaynıyor Teo’nun. Asıl sen bunu anlamıyorsun” (Tunç, 2020b: 208,406)

Osman ile Teo babasının ardından miras paylaşımı yaparken Osman çocukluğunda travma yaşatılan piyanonun kendisinde olmasını istediğinden kardeşine piyanoyu kendisinin almak istediği söyler. Kardeşi buna ilk başta karşı çıkmış olsa da sonrasında hiddeti durulur. Osman bu aleti almasının nedenini ona piyanoyla yaşatılan travmatik durumları anmak için değil müzisyen olarak bunu aldığını söylese de aslında piyano algısı onun çocukluğundan yetişkinliğine erdiğinde zihninde var olan özgür bir birey olamayışının en büyük simgesinden biri olarak içselleştirir. Çünkü her piyano çalmak istemeyişinde babasının ona korku yaşatarak çalmasını istemesiyle benliğinde büyük bir baba korku kompleksi oluşturur.

“O piyano benim, ben alacağım onu dedim. Bir an bir şimşek çaktı gözlerinde ama çabuk söndü, üstelemedi. Bir pislik çıkarır buradan, kesin. O piyanoyu bana yaşattığın kötü anıları unutmamak için alıyor değilim baba, rahat ol. Müzisyenim ben, evimde bir piyano olması iyi bir şey... ...Teo bir de dedi ki, halam o gece ölü yatağı demedi, gitti babamın yatağında yattı dedi. Çok etkiledi beni bu sözü. Babamın yatağı artık ölü yatağı diye düşündüm. Seninle birlikte evimiz de öldü, biz de öldük, canlı bir hücre kalmadı artık ailemizden. Ama iyi bir şey bu, merak etme, ben çok hoşnuttum, yenilenebilirim artık. Tazelenmiş bir yılan gibi deri değiştirebilirim, eski derimi eski anılarımla birlikte senin evinde bırakabilirim. ...Teo’yla kalem kalem değer biçmiştik babamdan kalanlara, kravatlarından donlarına kadar. Hüzünlenirim sanmıştım ama hiç de öyle olmadı. ...Onunla hakça paylaştığımız tek şey ölü babamızın arkasında bıraktığı eşya oldu zaten, bir de felaketimiz. Aslında felaketimizi hakça paylaştığımız doğru değil, çoğu benim payıma düştü, her şeyimi yitirdim, aşkıma, onurumu, kendime saygıma” (Tunç, 2020b: 210,487).

Osman’ın teyze oğlu Coşkun, Osman’ın annesine benzediğini, naifliğini ondan aldığını söyler. Coşkun, eniştesinin gerçek yüzünü bilen sayılı kişilerden biri olduğu için eşine ve çocuklarına uyguladığı şiddeti teyzesine yapılanlar yüzünden vakıf olur. Teyzesi kültürlü okumuş bir kadın olmasına karşın kocasının dayattığı erkek gücüne karşı itaat ederek mesleğini yapmayıp evinin kadını, çocuklarının annesi misyonunu benimsemek zorunda kalır. “Osman teyzeme çekmişti, yumuşak başlıydı çok. Teoman yırtıcıydı. Eniştem teyzemi de ezerdi, koskoca edebiyat fakültesini bitirmiş bir kadın, hem de o yıllarda. Ama kocasının karşısında yaprak gibi titrerdi. Eniştem çalışmasını istemedi mesela. Çok da eziyet ederdi” (Tunç, 2020b: 223).

Osman'ın ev algısı onun annesine, ilk rahme dönüş imgeselliği olduğu için kendisinin sığınağı olarak evi görmektedir. Onun için ev demek anne güvenliği, anne korunaklığı demektir. “Evime çok düşkünüm ayrıca, evim benim kozam” (Tunç, 2020b: 231).

Osman iyi bir baba-oğul ilişkisi yaşayamamış olsada o yaşayamadıklarını bir çocuğu olduğunda en iyi şekilde göstererek yaşatma gayesi güttüğünden kırkıncıdan önce baba olma hayalleri kurar. Babasının ölümünden sonra kardeşiyle boşattıkları evin hüznüyle Osman, kardeşinden birkaç anlamlı söz beklerken Teoman tamamen sıfır bir duyguyla telefon trafiğiyle meşguldür. Osman için evinin tamamen boş olması babasının da yok olduğu bilincini uyandırdığından o gün babası onun için bir kez daha ölür. Evin büyük şaşası ve doluluğu babası ile özleştikten bomboş olması babasının da yok olması demektir. Babasının ölmesiyle kendisini özgür hisseden Osman yıllarca bir otoritenin buyruğu altında kalmış, kardeşi gibi babasının yüzüne gülüp arkasından bildiğini de okuyamadığı için ona itaat etmekten, her şeyi içinde yaşamaktan başka bir çaresi kalmamıştır. Bu yüzden babanın yokluğu onun üzerine bir rahatlama getirir. Bu rahatlamayı bile sonradan yaşar durumdadır. Çünkü baba otoritesini o kadar içselleştirir ki sanki her an babası arayacak, her an babası bir yerlerden çıkarak onu paylayacak gibi hisseder (Tunç, 2020b: 233).

Osman evin boşaltımı sırasında annesinden yadigar kalan takılarının akıbetini sorduğunda babasının onları sattığını söylediğinde üzüntü duyarak bize verse annemden hatıra diye saklardık deyişinde Teo'nun gözlerini kaçırmamasından anlar ki annesinin mücevherlerinden ona düşen payını almış durumdadır. Bu gerçekliğin idrakiyle babasının ölümüne duyduğu üzüntü yerine her zaman ki gibi onun yaşattıklarına karşı ona yaşattıklarına karşı bir acıma duyar.

“Babamın evini boşaltırken Teo'ya sordum, inci kolyesi, elmas damla yüzüğü vardı annemin, yakut küpeleri, astragan kürkü. Nerede bunlar? Ohoo babam çoktan sattı onları dedi. Nasıl sattı? Ne zaman, neden? Saklayıp ne yapacaktı dedi, soruma çok şaşırmış gibi. Bize verseydi dedim, annemden anı olarak saklardık. Doğru diyorsun dedi ama bakışlarını kaçırdı, gözüme bakamadı. O zaman anladım, annemin mücevherlerinden o da sebeplenmiş, ayazda kalan yine ben olmuşum. Babam bir kez daha öldü diye kapıldığım o iyicil duygu uçtu, içim gene o bildik acıyla doldu” (Tunç, 2020b: 234).

Osman kendi ebeveynlerinde sevginin ne olduğunu, aşkın ne olduğunu bilmediği için bu olguyu hem dışarda arayan bir adam olur. Ona göre aşkın ne olduğu ilk tattığı anın Filiz'i gördüğünde sevinmenin olduğunu sezinler. “Bizim evimizde aşk yoktu, çevremde canlı canlı yaşanan bir aşka da tanık olmamıştım, bu yüzden aşk nasıl bir şeydir bilmiyordum. Ama varlığını seziyordum aşkın, sabahları Filiz'i göreceğim için sevinerek uyanıyordum çünkü” (Tunç, 2020b: 236).

Osman, babasının taktirini kazandığı nadir anlardan birinde onun istediği parçaları piyano başında çaldıktan sonra gösterdiği andır. Onun taktirini kazanmak ancak onun söylediklerine harfi harfine uymakla mümkün olduğunu Osman'ın idrak ettiği anlardan olur. “İsteddiği bütün parçaları çaldım, çok da güzel çaldım, babamın aferin diyerek başımı okşadığı ender akşamlardan birini yaşadık” (Tunç, 2020b: 237).

Osman hastalandığında annesinin onun üzerine titremesi, iyileşmesi için yaptığı yemeklerle kendine gelmesini sağlamasından dolayı o öldükten sonra bu denli bir bakımın olmayacağından hastalanmaktan çok korkar. Çünkü annesinin ardından sonra ne hastalanmaların adı ne de nazlanmaların tadı kaldığından hastalanmaktan ölesiye korkar. “Hiç sevmiyorum hasta olmayı, iyice yalnızlık ve hüznün çöküyor üstüme. Annem de yok ki bana baksın. Bakardı anneciğim, çok sık hasta olurdum küçükken, portakal sularıyla, tavuk suyuna çorbalarla iyileştirirdi beni, ne güzel nazlanırdım anneme. Sağlığıma dikkat etmek zorundayım” (Tunç, 2020b: 239).

Osman ailesinin zengin olması nedeniyle maddi hiçbir sıkıntı çekmemesine rağmen sevgi yoksunluğu ve ilgi yoksunluğu çektiği için manevi anlamda sıkıntılar yaşar. Ebeveyn olarak anne ve babasının eşit şekilde göstermesi gereken sevginin hep baba tarafından eksik kalması, sadece annenin gösterdiği sevginin çocuğu doyurmaması bunu yaşamasına neden olur. Osman annesinin erken ölümüne bile babasının sevgisizliğine, despot ve şiddet yanlılığına bağlamaktadır. Sevgisizlik yüzünden annesinin öldüğüne, kendisinin de ruhunun öldüğüne emin olan Osman, ailesin de sevginin olması durumunda belki annesinin erkenden ölmeyeceğini düşünse de gerçek bir sevginin nasıl olduğunu bilmediğinden bunun emin olmaz.

“Ben hiç yoksulluk çekmedim, beş kuruşuz kalmak ne demek bilmiyorum ama aile mutluluğu nedir, onu da bilmiyorum. Paramız olacağına birbirlerini çok seven mutlu bir annem babam olsaydı nasıl bir yaşamım olurdu diye düşündüm. Annem erken ölmezdi belki. Sevgisizlik insanı yaşatmayabilir ama sevgi gerçekten yaşatır mı, bilmiyorum” (Tunç, 2020b: 246).

Osman'ın arkadaşı Gün'ün geçirdiği sağlık sorunları yüzünden aldığı kemoterapi kaynaklı saçlarını kaybetmesiyle peruk kullanmaya başlar. Gün'ün peruğu Osman'a annesinin de bir zamanlar kanser yüzünden saçlarını kaybetmesi üzerine kullandığı perukları çağrıştırır. Annesinin peruk kullanmasıyla kafasını kaşındırdığından yazmaya geçmesi ve günbegün eriyen bedeniyle yazmasının başına büyük gelme hatırası Osman'ın ciğerini kor gibi yakar. Unutarak bastırmaya çalıştığı bu anılar en küçük bir emarede Osman'ın karşısına çıkmaktadır.

“Gün geldi, saçları ateş kırmızısı olmuş. Boyadı sandım sonra anladım peruk olduğunu ve o bal rengi uzun saçlarının da peruk olduğunu. İçimde o bildik ateş parladı yine. Peruk annemin başını kaşındırınca

eşarp bağlamaya başlamıştı. Rengârenk, çiçekli eşarplar almıştım ona, çiçeklerin rengi yüzüne neşe versin, solgunluğunu gidersin diye. Bir gün eşarbın kumaşı gözüme fazla göründü, anne bu eşarp daha mı büyük diye sordum. Hayır aynı dedi, yüzüm küçüldü biraz, ondan sana öyle geliyor” (Tunç, 2020b: 255).

Osman çok sonra eşi olacak olan Şebnem’i ilk gördüğü anı günlüğüne yazar. Onun gözlerinin güzelliğini babasının hayran olduğu sanatçıya benzettir. Osman babasının madden sahip olamadığı platonik aşkına ona benzeyen Şebnem ile sevgili olarak elde etmiş olur. Şebnem’e ilk çarpılmasıyla duyduğu bağlılık bu etkenden kaynaklanır “Onun kadar gizemli, onun kadar kırılgan ve hüznü. Çarpıştık bir ara, içkilerimiz dökülüyordu neredeyse, gülüştük. Gözlerinin rengi dikkatimi çekti, mora çalan bir lacivert. ...Elizabeth Taylor’ı anımsadım, Necmi Bey’in platonik aşkı, menekşe gözlü yıldız” (Tunç, 2020b: 260).

Osman’ın babasına karşı takındığı tutum en çok da annesine gösterdiği şiddetle onu sık boğaz ederek evden çıkarmayarak uyguladığı şiddetlerden dolayı kaynaklıdır. Gerçekte ona karşı çıkıp içinden geçenleri bir bir söyleyip annesini koruyamadığı için hiç olmazsa binlerce kez düşünde babasını öldürerek gerçekleştirmek istediği idlerin doyumunu düşlerde gerçekleştirerek bir doyuma ulaşır. Birkaç anı dışında babasının onun hayatında olumlu bir yere sahip olmadığını söyleyen Osman, var olan iyi şeylerde de sadece onun istediği tarzda olduğunda gördüğü bir iyi muamele olduğundan babası ile geçen gerçek sevgi dolu bir anısı yoktur. Babası onun hayatını hep karartan, hep etkileyen bir figür olarak kalır.

“Annemi üzüyor diye babamı boğazlamak isterdim. Babamı öldürdüğüm ne çok hayal kurdum. Arka balkondan usulca itiyorum örneğin, aşağıdakileri görmek için sarktığı sırada, parmak uçlarına kadar yükselmiş, bir bacağını tutup kaldırdığım anda dengesini kaybediyor, tepe üstü yere çakılıyor. İçkisine havanda dövdüğüm cam parçaları koyuyorum, camlar organlarını lime lime kesiyor, kan gölü oluyor içi ya da çalışma masasının dibine akrep bırakıyorum, iri sarı bir akrep, en zehirli olanlarından, topuğundan ısıyor. Öldü gitti ya da öldürdüm gitti, hâlâ iyi şeyler anımsayamıyorum babamla ilgili, defterlerimin tümünü okusam onun hakkında olumlu bir tümce bulabilir miyim hiç emin değilim” (Tunç, 2020b: 260).

Osman babasının annesini ilk aldatisına şahit olduğu gece bir kutlamaya katıldıktan sonra annesi ve kardeşi ile eve döndükleri sırada fark eder. Annesinin bu duruma şaşırıp çocuklarına babasını kötülememek adına babasının böyle bir şey yapmayacağını burada kalıp arkadaşlarıyla oyun oynayacağını söyler. Annesi her şeyin farkında olmasına rağmen çocukları için gördüklerini, duyduklarını görüp görmezden, duyup duymazdan gelir. Osman’ın kendine savunma mekanizması olarak benimsediği bu benliği koruma yöntemlerinden olan yadsıma eylemi ona da böylelikle annesinden geçtiği görülür. Tıpkı

annesi gibi Osman’da hayatında ters giden olumsuz olan ne varsa onu inkar eder, görmezden gelerek yok sayar.

“Bir keresinde iyi bir para çıkmıştı biletime. Fakülteden arkadaşlarıyla Bebek Oteli’ne yemeğe gitmiştik. Yemekten sonra annemle bizi taksiye bindirip eve gönderdi. Teo annemin kucağında uyuyordu. Yolda anneme babam niye bizimle gelmedi dedim. Baban arkadaşlarıyla biraz daha eğlenecek dedi. Kadınlarla mı dedim. 12 yaşındaydım, babamın kadınlara bakışlarında kendimde yeni yeni keşfettiğim duyguları görmeye başlamıştım. Annem çok şaşırdı, hayır oğlum, poker oynayacaklar dedi, nereden çıkarıyorsun kadınları falan, çok ayıp, baban yapar mı öyle şey? Ah anneciğim, yapardı, sen de biliyordun ama bilmezden geliyordun, böylesi daha kolaydı çünkü. Belki de bizim için katlanıyordun babama, belki değil yalnızca bizim için, bizden ayrı kalamayacağın için” (Tunç, 2020b: 262-263).

Annesinin yokluğunu bir türlü içinden atamayan Osman annesinin ölüm yıl dönümünde onun için bir şiir yazar. Annesinin mezarına gittiğinde babası ile yana yana yatmasından hoşlanmayan Osman annesiyle mezarda dertleşirken onunda babasının yanında olmasından hoşnut olup olmadığını sorar. Çünkü annesinin hastalanarak ölmesine en büyük sebep babasının yaşattıklarıdır.

““Dağıldı uzağa renkler, biri su biri kan biri toprak. / Bembeyaz bulutlarda saklı karanlık. / Kiminkiydi berrak olan, solup giden kiminkiydi. / Tanrı öykümüzü unuttu, bizi bilen kimse yok artık.” Geçen yıl annemin ölüm yıldönümünde yazmıştım bunu, uzun bir aradan sonra mezarına gitmişim. Babamla yana yatmaktan hoşnut musun anne diye sormuştum, sana gün göstermeyen, kanserinin en büyük nedeni Necmi Bey’i başka yere defnetseydik keşke. ...annemi anımsatan sözler için oturmuştum, birden bu çıktı. Yaşamım boyunca bir solukta yazdığım tek söz, tek beste oldu bu. Kana kana söyledim, son notayı vurdum” (Tunç, 2020b: 270-271).

Osman’ın hayatına onca kadın girmesine rağmen gerçek manada hiçbir kimseyi sevmeyiz. Annesinden sonra kalbini çarptıran tek kadın olarak Şebnem hayatına girer. Onu sevdiğini söyleyip hislerini açması Osman’ı tıpkı ilk çocukluk yıllarına götürür.

“Annem dışında bir kadını düşünürken aklımın yerini kalbimin alması da bir ilk. Pek konuşmayan soğuk kalbim sürekli konuşuyor şimdi. Şebnem bana kalbimi dinletiyor. ...Cesaretimi toptasam da ona doğru yine bir adım atsam ne yapacağını kestirememek elimi ayağımı bağlıyor, kendimi Filiz’e âşık olmadan önceki çocukmuşum gibi korkak hissediyorum” (Tunç, 2020b: 291).

Osman ile Şebnem’in ortak arkadaşları olan Gün’ün ölümünden sonra birbirlerine yakınlaşan çift beraber yaşamaya başlarlar. Osman, Gün’ün tüm hastalık boyunca yanında olması ile Şebnem’in kalbini de fetheder. Şebnem ona Gün’ün ölümüyle eş değer olarak bir insanın kucağında ölüp ölmediğini sorar. Osman ise bu durumu en derinlerinde annesini kaybederek yaşadığını ona anlatır. Bunları anlatırken sanki dün kaybetmiş gibi annesini

yokluğu yüreğini sızlatır. Şebnem'in varlığı artık ona bir umut olmuş olur, yalnız hayatında var olduğunu hissedebilmek için açık bıraktığı salon ışığını Şebnem'in onunla yaşamaya başlamasıyla artık ihtiyaç duymaz.

“...insanın canının yarısını gözünün önünde yitirmesi ne demektir, biliyorum. ...Daha önce biri kucığında öldü mü dedi. Annemi ölürken izlediğimi söyledim. Nasıl öldü dedi. Anlattım, anlatırken annemin hâlâ burnumda tıttığını, acısının bir gram bile hafiflememiş olduğunu, annem öldüğünden beri kimsesizliğimin yerli yerinde durduğunu hissettim. Şebnem o geceden beri bende kalıyor, evden çıkarken ışığı açık bırakmak gereği duymuyorum artık” (Tunç, 2020b: 303,309).

Osman ile Şebnem birlikte yaşamaya başladıklarında beraber yemek yiyecekleri sırada Osman her zaman alışmış olduğu rutini olarak yemeği dışardan söyleyelim diyeceği sırada Şebnem'in akşama ne yemek yapalım sorusuyla sanki annesiyle onun sağlıklı ve mutlu zamanlarındaymış gibi kendini o anda hisseder. Bu hissiyat gerçekten Osman'ın burnunun direğini sızlatırken ona olan özlemi katlanır. Şebnem'in varlığı Osman'a gerçek manada iyi gelerek onda görmediği, tatmadığı duyguları yaşar. Sığınak olarak gördüğü ev gerçek manada Şebnem'in varlığıyla bir ev olur.

“...yemeği dışarıda mı yiyelim, eve bir şeyler mi söyleyelim diyecektim, akşama ne yemek yapalım dedi. Akşama ne yemek yapalım mı? Bir anda yıllar öncesine gittim, annemin sağlıklı olduğu, o güzel zamanlara. Okuldan geldikten sonra ödevlerimi yaparken annem odama gelirdi, akşama ne yemek yapalım diye sorardı. Annem burnumda tıttı. Şebnem bakalım dolapta neler var dedi, kalktı mutfığa gitti, buzdolabını karıştırmaya başladı. ...Birlikte yemek yapmak, sofrayı kurmak evi ev yapıyormuş meğer. İçinde yemek yapıp sofrayı kurulmuyorsa rengi soluk, eksik bir imgeymiş ev, boşlukmuş daha doğrusu, bilmiyormuşum ki, evimi ev sanıyormuşum” (Tunç, 2020b: 337).

Osman annesini çok sevmesine rağmen onun yaşadığı kötü hayatı anımsamak sanki Şebnem ile kurduğu mutlu hayatına yansıyacak korkusu ile annesinin kötü anılarını anmak istemez. Yıllarca karşısına annesi gibi onu koruyup kollayan ve seven birinin sıkmasını dileyen Osman'ın dileği kabul olur. “Annemin zamanlarını anımsamam gerek. Hayır annem olmaz, annem mutlu bir kadın değildi. Bizim mutlu evimiz kimselerinkine benzememeli. Ah Şebnem, nasıl seviyorum seni, nasıl derin, nasıl yoğun” (Tunç, 2020b: 339).

Osman çalışmaktan ziyade hazır yemeğe alışmış olduğundan dolayı payına düşen mirasları sıkıştıkça satmaya alışık olduğundan dolayı elinde babasından kalan son payı da sattığında hiçbir üzüntü duymaz. Babasından kalan paylarını sattıkça sanki ondan intikamını alıyormuş hissiyatı onu iyi hissettirir. “Necmi Bey'den kalan son hatıra son bir kez baktım, hiç de içim sızlamadı, doğru Şencan Kuyumcusu'na gittim” (Tunç, 2020b: 345).

Osman'ın babasının yanında Şebnem'in babasının hal ve tavırları daha kötücüdür. Şebnem'in babası Cevdet Bey yaşadığı kazadan dolayı kaybettiği koluna eş değer olan erkeklik iktidarını da kaybetmiş varsayar. Bu yüzden bunun acısını en sevdiklerinden çıkararak ailesinin yanından uzaklaşmasına neden olur. Cevdet Bey'in yaşadığı aşağılık kompleksinin en büyük diyetini Şebnem öder.

“Bu adam benim babamdan bile kötü diye düşündüm, bu baba babaların en kötüsü. Şebnem arabada ağlarken tekele gittim, rakı aldım geldim. Kapıyı çaldım, açtı, rakıyı elimden aldı, teşekkür bile etmeden yüzüme kapattı. O gece ne yaptıysam avutamadım Şebnem'i, Teoman da bana aynısını yaptı, gördün dedim, boş ver, bu insanlar için üzölmeye değmez. Kucağımda ağlaya ağlaya uyudu. ...Şebnem çok üzölüyor diyeceğim, ikna edeceğim bir şekilde, alıp bize getireceğim. Dolabı boştur diye marketi yüklenmişim, bir büyük rakıyla bir karton da Marlboro almışım. Karımın babasına kendimi sevdireceğim ya, sanki babalar sevmeyi bilirmiş gibi. Kapıyı açtığı anda iğrenç bir hava çarptı yüzüme, yalnızca sigara ve yanık yağ kokusu değildi, teniyle kaynaşmış ekşi bir ter kokusu, bozuk yemek, bayat balık, sidik, hayvan leşi kokusuydu, boktan bir yaşamın bütün kötü kokuları bir aradaydı” (Tunç, 2020b: 347,399).

Osman var olan zenginliği ile durmadan Şebnem'e hediyeler alarak onu önemsedğini hissettirir. Şebnem'e bu şekilde davranmasına en büyük sebep eğer bu şekilde davranmadığı takdirde ondan gelecek olan sevgi esirgenecek olmasından korktuğün için yapar. “Çok güzel dedi, gerçekten harika küpeler ama yapma Osman, beni bu kadar şımartma. Seni sonsuza kadar şımartacağım, yeter ki sen beni sevmekten vazgeçme” (Tunç, 2020b: 348).

Osman mutlu giden evliliğinin ardında çok istediği baba olma isteği de gerçekleşir. Sonunda görmediği ilgiyi, yaşamadığı yaşantıları doğacak çocuğuna tek tek gösterecektir. Bunun heyecanıyla yeni bir günlük tutmaya başlar. İçinde büyümemiş bir çocuk olan Osman, bu sayede doğacak çocuğuyla büyüyecektir.

“...ben yok artık, biz var diye düşündüm, karım ve ben. Çocuğumuz da olunca tam bir aile olacağız. Şebnem uyurken kalktım, uykusunu izledim, evlenme cüzdanımıza baktım yine. Çekmecemden yepyeni bir defter çıkardım, yazmaya başladım. ...BABA OLACAĞIM! İnanamıyorum, baba olacağım. Sevinçten içim içime sığmıyor. Durup durup bebeğimizin ultrason resmine bakıyorum, baba olacağım diye bağıyorum, çocuğumuz olacak. Şebnem gülüyor. ...artık aklım fikrim bebeğimizde, hemen gözüm takıldı. Şebnem'e şuraya bir bakalım mı dedim. Daha altı haftalıkken böyle yaparsan dokuz aylık olunca ne yaparsın düşünemiyorum dedi. Ama kendimi tutamıyorum ki, çocuk gibi yalvarıyorum, n'olur, birazcık bakalım, lütfen. ...Baba olacağıma hâlâ inanamıyorum, çocuğumu kucağıma alıncaya kadar da inanamayacağım sanırım” (Tunç, 2020b: 351,357-358,361).

Şebnem ilk başlarda Osman'ın vurduğunu duymazca har vurup harman savurmasına aldırmış etmeyerek yaptıklarına karşı çıkmayıp onunla birlik olarak yaşantısına uyum sağlasa da

Osman'ın elinde para kalmadıkça kardeşi Teoman'a muhtaç duruma düşerek olmayacak işler yapması Şebnem'in ondan uzaklaşmasına neden olur. Oysa Osman'ın hayalleri bambaşka olacaktı, Şebnem her zamanki gibi annesinin ona davrandığı gibi davranacak, bir çocukları olacak, o kimselerin olmadığı gibi iyi bir baba olacaktı fakat var olan tabiatı ve kaderin cilvesi ona olmayacak şeyler yaşatır.

“...sahi biz neden tekrar denemiyoruz, hamile kaldığında ne kadar sevinmiştik unuttun mu, doktorumuz zor ama olabilir demişti, hadi çocuk yapalım, fazla zamanımız kalmadı, sen anne olmak istemiyor musun diyecektim. Sen gerçekten baba olmak istiyor musun diye soracaktı. Düşünecektim, sence benden iyi bir baba olur mu diyecektim. Olur tabii, senden dünyanın en güzel babası olur diyecekti. Babamı anımsayacaktım yine, babamdan ve Teo'dan nasıl nefret ettiğimi anlatacaktım. Yatışacaktım, karımın varlığı beni mutlu etmeye yetecekti. Neden bu kadar umursamaz oldun Şebnem?” (Tunç, 2020b: 396).

Osman çocukluğunda annesinden sonra ondan bile güzel bulduğu yeni evlenen komşu kadına çocuk aklıyla aşık olur. Kadının annesinden bile güzel olduğu düşüncesi Osman'ın suçluluk duymasına sebebiyet verir. “İlk âşık olduğum kadındı yeni gelin. O kadar hayrandım ki ona, ne zaman görsem soluğum kesilirdi, gözlerimi alamazdım, annemden daha güzel bulduğum için de kendimi çok suçlu hissederdim” (Tunç, 2020b: 488).

Osman günlüklerinde babasına dair hep kötü şeylerden bahsetmiş, ona yaşattığı travmatik anıları yazdıkça bir bir hatırlayıp iyi bir baba olmadığını, kendisine ve annesine yaptıklarından dolayı ondan ne kadar nefret etmiş olsa da yine günlüğünde babasına dair kaleme aldığı kelimelerde babasını net bir şekilde kötü bir insan olduğunu söyleyemez. Hala içinde bir yerlerde babasına karşı bir sevgi kırıntısı bulunmaktadır. Babasının kötü bir insan olduğunu net bir şekilde söyleyememiş olsada kardeşi Teoman'ın kötücüllüğünü net bir şekilde ifade eder.

“Babamın kötü bir insan olup olmadığı hâlâ bir bilinmez benim için. Necmi Bey kibrin yapılaşmış haliydi ama kötülük kibri de içerir mi, ayrı mı tutulmalıdır, bilemiyorum. Kıskançlık, kibir gibi bazı kişilik özellikleri kötüdür tamam da bir insana kötü denilmesi için kişi kaç kötü özelliği barındırmalıdır? Ölçüt bir başkasına zarar vermekse Şebnem kötü müydü? Beni mahvetti. Belki de ben onu mahvettim. Ben kötü müyüm? Kötü müyüz? Kardeşimin kötü yürekli bir insan olduğunu kabul ettim artık. Teo kötü ruhlu bir yılan” (Tunç, 2020b: 489).

Şebnem'in skandalı ardından sonra perperişan hâle düşen Osman sığınağı yine bir başkasının kollarında aramaktadır. Osman'a âşık olan ve son günleri yanında geçirdiği Pakize adındaki kadının açtığı kucakta zorundalıktan teselli bulmaya çalışır. Osman'ın şefkat

bulduğu bu kucakta dengi olamayan bir kadına bağlı olmak, ona muhtaç olmak çok zoruna gider.

“Pakize’yle yaşamak ağırıma gidiyor, ona bağımlı olmak ağırıma gidiyor. Aşktanmış gibi yapmış olsam da onunla yaşamaya aşktan başlamadım. Korkunç derecede yalnızdım, beni saracak bir kucak arıyordum, karşıma Pakize çıktı. O kadar sevecen, o kadar iyi yürekli, varını yoğunu vermeye o kadar hazır bir kadındı ki karşı koyamadım. Karşı koyacak durumda da değildim” (Tunç, 2020b: 495).

Osman’ın Osman olmasına en büyük engel babasının yıllar boyu üzerinde kurduğu hakimiyet ile gösterdiği şiddet onun her daim tetikte olmasına yarayan korku ütopyasından kaynaklanmaktadır. Osman’ın sağlıklı bir kişiliği oluşmadıysa buna en büyük etki işte bu korkudan oluşur. Yaşamında hayatının ipleri kaydığında kendisinden üste olan bir güce karşı koyamadığından hayatına yön veremeyerek kendini kötü akışa bırakır. Tıpkı çocukluğundan yetişkinliğe kadar olan yaşam serüveninde korktuğu her durumda kendini korumak adına gösterdiği yadsıma savunma mekanizmasını benliğinin merkezine konumlandırır.

“Yaşamımı Şebnem’den önce ve Şebnem’den sonra diye ikiye ayırıp gözden geçirdim. En büyük yanlışımın, beni felakete sürükleyen şeyin Şebnem olduğuna kendimi inandırmak istedim. Çünkü delice âşıktım karıma ve aşk bütün hataları bağışlatır. Ama Şebnem’den önceki ve Şebnem’den sonraki yaşamımda bulduğum tek ortak şey KORKU oldu. Korkuyla sakatlanmış bir adam olduğumu anladım. Doğduğum andan beri beni korku büyüttmüş, korku şekillendirmiş. Şebnem’le bizi de korku bitirdi, felaketimizi korku hazırladı, benim korkularım. Bunu bir anda bütün açıklığıyla görmek yaşamıma tanı koymamı sağladı” (Tunç, 2020b: 499).

- Elektra Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Osman’ın günlüklerinin arasından Şebnem’in ona yazdığı mektup çıkar. Bu mektupta Şebnem’in birilerine derin bağlarla, uğruna ölecekcesine sevmemesinin en büyük nedenin parçalanmış bir ailede şekillenen benliği ve ebeveynlerine olan güvensizliği onu buna iter. Çünkü babası kolunu kaybedince girdiği bunalımlı hâlin faturasını annesi ve kendisine istemeyerek de olsa keserek karısının kendisinden uzaklaşmasını sağlar. Şebnem’in annesi artık bunalımlı kocasının ona yaşattıklarını kaldıramaz hâle geldiğinde evini terk eder. Anne sevgisinden yoksun, terk edilme sendromunu yaşayan Şebnem bu yüzden tam manası ile kimseyi sevip bağlanamaz. Eğer gerçekten birini sevip ona bağlanırsa onun terk edip gidecek olacağı bilinci bir ilişki kurmasını engeller. Şebnem’in yaşadığı bu aile travması tüm benliğini esir aldığından sağlıklı bir çocukluk geçiremediği için de sağlıklı bir yetişkinlik yaşayamaz.

“...sende sevilesi bir şey var. Yüzünde var, ellerinde var, çocuksu gülüşünde sevmeyi hak eden, sevmeye aç bir şey var. Ama bende de dinmeyen, dinceğe benzemeyen çok derin bir acı ve kirli, çok kirli günler-aylar-yıllar silsilesi var. Seni sevmeyi isterdim. Seni, sanki ben doğurmuşum gibi, uğruna

ölmek istermişim gibi, senin için dünyayı ateşe vermeye hazırmışım gibi sevmeyi isterdim. Ama ben yıllardır sevmekten bucak bucak kaçıyorum. Yarım kalır çünkü sevmek. İnsanı annesi terk eder, annesi babasını terk eder, insanı kollarından ya da organlarından biri terk eder” (Tunç, 2020b: 299).

Şebnem’in annesi Hülya Hanım eşiyle ayrıldıktan sonra hayatına kaldığı yerden devam eder. Annesinin hayatına giren adamlardan zerre haz etmeyen, bunların yerinde babasının olmasını dileyip de olmadığını gören Şebnem annesinden nefret eder. Şebnem annesini de çok sevmesine rağmen babasına da oldukça düşkün bir kızıdır. Şebnem babasına acımayla karışık beslediği sevgi, annesinden nefret etmesine sebep olur. Aslında annesi Hülya Hanım kocasını durduk yere terk etmez. Kocasının kolunu yitirmesiyle yaşadığı aşağılık kompleksinin yansıması olarak ona kimsenin acıyarak bakıp yardım etme isteklerine katlanamadığından dolayı hırsını kızını ve karısını kendisinden uzaklaştırarak gösterir. Terk edilmenin tek suçlusu Şebnem annesini görülmüşse de bunda babanın da payı vardı. Fakat Şebnem’in babasına olan düşkünlüğü onunda en az annesi kadar suçlu olduğunu bilmesine rağmen babasının kolunu kaybetmesinden ötürü ona duyduğu acımadan yaptığı şeylere de sanki buna hakkı varmışçasına görmezden gelir (Tunç, 2020b: 330-331).

Şebnem kendini Osman’a açtığında onu etkisi altına almış olan terk eden annesini, koluyla beraber iktidarını da kaybettiği için bunalıma giren babasının hâlini anlatır. Osman, Şebnem’i ilk tanıdığında yüzüne yerleşen o hüznü, olayları anlatırken tekrar görünce buna neyin sebep olduğunu idrak eder.

“Bana kendinden söz etmeye başlamıştı, annesinin onları terk edip gittiğini, babasının tek koluyla günde üç öğün sucuklu yumurta yaptığını anlatmıştı. Baban nasıl dedim. Aynı dedi, her zamanki gibi evini bok götürüyordu, temizledim, alışverişini yaptım, şimdi koymuştur rakısını, kaderine söve söve içiyordu. Yüzüne o siyah kelebek kondu yine, artık nedenini bildiğim kelebek” (Tunç, 2020b: 338).

Şebnem babasının hayata karşı boş vermişliğini, başına gelenleri kaderine söverek sadece içki içerek katlanan biri olmasından büyük bir üzüntü duyar. O babasının yaşanan o vahim kazaya kadarki örnek baba diye gösterilecek olan babasının eski haline özlem çeker. Çünkü babası sağlıklı, çalışan evin erkeği olarak tam kuvveti, gücü simgeleyen vücuduyla evde iktidarken, yitirdiği eksik uzuvla kendini eksik erkek görerek hayata küser. Şebnem onun hayata karşı bu küskünlüğünü yok etmek için çırpındıkça bir hâl yoluna koyamayarak kendinden maddi manevi ödünler verir. Buna daha sonra bizzat Osman da şahit olur.

“Bu adam benim babamdan bile kötü diye düşündüm, bu baba babaların en kötüsü. Şebnem arabada ağlarken tekele gittim, rakı aldım geldim. Kapıyı çaldım, açtı, rakıyı elimden aldı, teşekkür bile etmeden yüzüme kapattı. O gece ne yaptıysam avutamadım Şebnem’i, Teoman da bana aynını yaptı, gördün

dedim, boş ver, bu insanlar için üzülmeye değmez. Kucağımda ağlaya ağlaya uyudu” (Tunç, 2020b: 347).

Annesinin yokluğunda ona çok emeği dokunan komşusu Vatuş Hanım adeta Şebnem’in manevi annesi olur. Annesi yokken babasıyla bir başına kaldığında anne yoksunluğunu Vatuş’un kucağında gidermeye çalışır. Bu yüzden onun için Vatuş karakteri büyük bir önem arz etmektedir.

“Vatuş’umun hatırı için dikti. Vatuş kim? Pangaltı’da oturlurlarken karşı komşularıymış, annesi işe giderken Şebnem’i ona bırakmış, annesinden daha çok emeği varmış üstünde, en zor zamanlarda o avutmuş Şebnem’i. Nikâhımıza çağırdın mı dedim, onu da alalım giderken, madem bu kadar önemli biri senin için. Gelemez dedi, öldü, Şişli Ermeni mezarlığında yatıyor. Çok üzüldüm, istersen nikâhtan sonra mezarlığa gideriz dedim. Acı acı gülümsedi, Osman ne kadar iyi bir adamsın sen dedi, iyi ki seninle evleniyorum. Öyle mutlu oldum ki” (Tunç, 2020b: 348).

Şebnem annesinde gördüğü kötü anne rol modelinden dolayı kendisi hamile kaldığında tıpkı annesi gibi olup çocukluğunda yaşadığı travmaları kendi çocuğuna da yaşatma kaygısı yüzünden hamilelik haberine sevinemez.

“Şebnem neden ağlıyorsun? Korkuyorum dedi. Korkuyor musun? Neden? İyi bir anne olamazsam diye korkuyorum. Benden iyi bir anne olmaz çünkü, ben iyi bir anne nasıl olur bilmiyorum. Ben de iyi bir baba nasıl olur bilmiyorum dedim. Ama bir tek şey biliyorum, çocuğumuzu çok seveceğiz ve onu bu kadar çok sevmemiz iyi bir anne baba olmamıza yetecek. Sarıldım, gözyaşlarından öptüm, sakinleştirdim. Sevincimiz geri geldi. Üç aylık olmadan kimseye söylemek yok ama dedi. Neden? Nazar değer, bir şey olur. Babana damı söylemeyeceğiz? Asıl babama söylemeyeceğiz, hiç kimseye. Peki dedim, nasıl istersen” (Tunç, 2020b: 359).

Şebnem’in babasıyla arasına ne kadar soğukluk girerse girsin o babasından hiçbir zaman vazgeçmemiştir. Şebnem evlendikten sonra babası kızının evlendiğini bilmesine rağmen bir kez olsun yanına gelmez. Şebnem bunun bilinciyle ve babasına duyduğu sevgiyle derin üzüntü çeker. Osman baba ve kızın aralarının düzelmesi için çabalasa da Cavit Bey duruma karşı tutumunu asla değiştirmez. Baba, artık kızının tamamen yanında kalmamasının girdabıyla kendini dizginleyecek de birinin olmaması kendini iyice alkole vermesine neden olur. Bu yüzden de ölümünü hızlandırmış olan Cavit Bey’in durumuna Şebnem dayanamayıp ağladıkça Osman karısının babasını en iyi şekilde hastanelerde bakılmasını sağlayarak kızının babasına karşı olan son görevini de layıkıyla yerine getirmesine yardımcı olur. Şebnem’in ömrü eski babasını geri getirmekle geçer, geri getiremeyeceğini de anladıkça onu olduğu gibi kabul edip sevmeye devam eder. Yine de Şebnem’in tek derdi, sıkıntısı eski babası da olsa eskiye döndüremediği babası da olsa ondan sadece sevgi ve ilgi bekler. İlk aşkı

olan babasını artık göremediği sevgiyi onun gibi kuvvetli kola, güzel ele sahip olan yaşça büyük adamlarda arar (Tunç, 2020b: 398-399).

Şebnem hayata karşı güçlü durabilmek adına acılarını içe gömüp dışarıya yansıtmayan kadındır. Bu gardını babası öldüğünde bozarak kıyasıya ağlayarak gösterir. Babasının ölümü ile kırılan gardı artık onun gücünü kırdığından kendisini üzen şeylerde direkt olarak ağlamaya geçer. “Çok mutsuzuz. İkimiz de ölesiye mutsuzuz. Şebnem eskiden pek ağlamazdı, en son babası öldüğünde ağlamıştı, bu aralar sık sık ağlıyor” (Tunç, 2020b: 408).

Şebnem’in amca oğlu Ersin onun hayatına etken olan faktörlerin parçalanmış bir aile yapısından kaynaklandığını söyler. Kendi yapmış olduğu evlilikte karısı ile anlaşılamayıp ayrılınca karısının kızına sahip çıktığını eğer Şebnem’in annesinin yaptığı gibi annesinin kızını ter etmiş olsaydı aynı kaderin onunda başına geleceğini söyler.

“...psikoloji hakkında daha çok şey öğreniyorsunuz. Şebnem parçalanmış aile kurbanıydı. Benim kızım da öyle ama annesi sahip çıktı kızıma. ...benden kaçırmış olsa da iyi yetiştirdi. İş annede bitiyor anlayacağınız. Sen kızına sahip çıkmazsan olacağı bu. Gerçi sonuçta olan bize de oldu, Şebnem’in yaptığı şey babamın ölümüne yol açtı. Bazen düşünüyorum, babam daha ne yapabilirdi yeğeni için diye” (Tunç, 2020b: 435).

Osman’ın son yıllarını zorunluluktan yanında geçirdiği ona aşık olan Pakize adlı kadın babasının onun konservatuar okumasına karşı olsa da o babasına karşı çıkarak kemdi istediği bölümü okur. Hayatı belki çok parlak olmayan Pakize isteklerine karşı çok net olduğu için hayata tutunma konusunda çok güçlenerek ayaklarını yere sağlam basar.

“On bir yaşına kadar şehir görmedim. Göçtük İstanbul’a babama direne direne konservatuvara girdim. ...Babanız istememiş miydi konservatuvara gitmenizi? İstemedi. Ama çok direkttim. Evden kaçırım dedim. Çocukluğunuzdan beri müzikle ilgili miydiniz? İlgiliydim. Babam halk ozanıydı benim, halk müziğiyle büyüdüm. Semahlar, deyişler, mersiyeleler. Neşet Ertaş, Nesimi, Âşık Mahzuni. Bunların sesi eksik olmazdı bizim evde. Ama benim gönlüm Türk sanat müziğindeydi. Muazzez Abacı’ya çok hayrandım. İlle konservatuvara gideceğim. Babam olmaz dedi, çok istiyorsan aha bağlama, evde çal. Ama annem arkamda durdu, gidecek dedi, çata çat kavga etti babamla” (Tunç, 2020b: 473-474).

- Rüya Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Osman karısının emniyet müdürünü bitirmek için yaptığı kaset skandalından sonra kendi hayatı da tehlikeye girdiği için çareyi saklanmakta bulur. Osman sürekli yaşadığı yakalanacak olduğu korkusu rüyalarını da esir altına alır. Bu yüzden sürekli olarak rüyasında kaçtığı, yakalandığı, vurulduğu korku rüyaları görür. Osman yazmayı seven bir adam da olduğu için rüyasında duyduğu ezgi ona ilham olur. Gördü bu rüya idsel bir rüya olsa da

rüyada ona ilham olan ezginin daha önce okumuş olduğu şairin dizelerine benzer şekilde olduğunu kavrayınca hayal kırıklığına uğrar.

“Şebnem için bir şarkı yazıyorum. Işıklı. Birkaç gün önce rüyamda başladım yazmaya. Buraya geldiğimden beri sürekli rüya görüyorum. Karanlık, korkutucu karabasanlar. Kaçıyorum, kovalanıyorum, sırtımdan vuruluyorum, ölüyorum, diriliyorum, hep böyle şeyler. Soluk soluğa, ter içinde uyanıyorum. Ama dün gece sabaha karşı rüyamı bir ezgi doldurdu. Ağır, hüznü, derinlerden gelen bir ağlayış gibi yoğundu. Sözler belirdi, teker teker, sözcükler halinde. Önce/kolay / sanmışım / aşkı / sonra / anladım / ki / çetin / cevizmiş. Titreyerek uyandım ve hemen ışıklı çaldım. Çok güzeldi çünkü. Yaşamım boyunca yazdığım en güzel ezgiydi, en güzel sözlerdi. Tam sevinecektim, günüm bir parçacık güzelleşecekti, sözlerin Hafız Divanı’ndan bir dizeye benzediğini fark ettim. Sevincim bira köpüğü gibi söndü” (Tunç, 2020b: 439).

- Esere Yansıyan Yaratıcı Yazar Etkisi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekler

Osman’ın kazasının görgü tanıklarından Mertol Özdemir de yazar gibi insan hikayelerine merak duyan bir adamdır. Onun meslek olarak ele aldığı belgesel çekimciliğinin de esas konusunu insanlar oluşturur..

“Melankolik hali hep dikkatimi çekiyordu. Hatta bir tanışsak, konuşsak diye geçiyordu aklımdan. İlginç bir hikâye çıkar mı acaba diye. ...Kaç belgesel çektiniz bugüne kadar? Yedi. Konuları ne? Beşinin konusu insan. ...insan hikâyeleri. Biri Ege’deki tarihi yel değirmenleri hakkında. ...insan hikâyelerini tercih ediyorum ben. Obruکلarı bile insanlar üstünden anlatmaya çalıştım. ...İnsanları tercih etmenizin nedeni ne? Hikâyeleri. ...bazı insanların hikâyeleri çok ilginç. ...Çekeceğiniz insanları nasıl seçiyorsunuz? ...Biri hakkında bir şey duyuyorum ya da internette lan ilgimi çeken bir hikâye okuyorum. Peşine düşüyorum. Öyle” (Tunç, 2020b: 18-19-20).

Romanda anlatıcı yazar karakteri olan şahsiyette kitabın yazarı gibi bir insan hikayesinin peşine düşerek eline geçen Osman’ın günlüğünden etkilenip onu merkeze alarak ve diğer inanlarla onun hakkında konuşurken ifade ediş tarzından insanların profiline çizerek bir kitap yazar.

“Bence yazmaya değer bir hayatı vardı. Nasıl değer. Meşhur falan mıydı? Hayır, meşhur değildi. Ama iyi eğitim görmüş, varlıklı bir aileden gelen bir adammış. Hayata herkesin imreneceği türden bir başlangıç yapmış. Ama hayatı bir başarı öyküsü değil. Sahip olduğu her şeyi kaybetmiş. Trajik bir şekilde de ölmüş. Bunun ne kadarı kendi suçu. Ne kadarı hayattan kaynaklanıyor. Onu anlamak istiyorum. Osman ilginç tarafı olan bir adamdı ama kitap yazmanızı gerektirecek kadar önemli nesi vardı, onu anlayamıyorum. Gerçekten niye. Nedir Osman’ın hayatını yazmak istemenizin sebebi? Elime defterleri geçti. Günlükleri daha doğrusu. Çok ilgimi çekti. Nesi çekti? Çok mu ilginç şeyler anlatmış? Çok ilginç sayılmaz ama bir hayatın içine sızdığını hissediyor insan. Sizin elinize nasıl geçti? Sahaf bir arkadaşım ilgileneceğimi düşünmüş, o verdi” (Tunç, 2020b: 53,118,161).

Osman karakteri de esere yansıyan yazar esintisi olarak yazmaya merakı olan bir adam olduğundan dolayı bir roman yazar. “Acaba şarkıya ara verip tekrar romanıma mı dönsem? Geçen sene başlamıştım, kırk küsur sayfa yazmıştım, öyle kaldı” (Tunç, 2020b: 94).

Ayfer Tunç’un yazmayı sevdiği tarz olan iç içe geçmiş insan hikayeleri kurgusu “*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*” romanında olduğu gibi *Osman* romanında da iç içe geçmiş hikayeler olarak Şebnem’in babası geçirdiği kazada onu ameliyat eden kişi Osman’ın en iyi çocukluk ve gençlik arkadaşlarından olan Ali Gazi’nin babasıdır. “Babam mikro cerrahı, iş kazalarında kopan elleri kolları falan dikiyordu. O tarihte adamın biri demiryoluna düşmüş, tren kolunu koparmış. Babam ameliyat etti. Kopan kolu diken cerrah diye” (Tunç, 2020b: 153).

Ali Gazi geçimini sağlamak için muhabirlik yapsa da ilgi alanı olmadığından bu işe çok gönül vermez. Ayfer Tunç’ta para kazanmak için gazetede muhabirlik yapmış olsa da ilgi alanına ters düştüğü için gittiği yerde muhabirlik yapacağı yerde rast geldi insan hikayelerine takılı kalır. “Ne yapıyordunuz Milliyet’te? Muhabirlik. İki yıla yakın muhabirlik yaptım. Güya. Neden güya? Ciddiye almıyordum ki, takılıyordum öyle. Habere diye çıkarım mesela” (Tunç, 2020b: 160).

Esere yansıyan yaratıcı yazar etkisi olarak roman yazma eğilimi romandaki Ali Gazi’de de görülmektedir. O da içinin baca boşaltımını yaparak yapar. “Adı neydi romanınızın? Babaya Veda. Babam öldükten sonra yazdım. Bir çeşit katarsisti. Yazma süreci. ...İyi bir roman değil zaten. Diyeceksiniz ki madem kötüydü arkadaşınız niye bastı. Gerçek bir hikâye olduğu için ilginç gelmişti” (Tunç, 2020b: 176).

Yazarın da belirttiği gibi ilk romanlarının otobiyografik olma özelliğini *Osman*’da kendini romanını yazarken gösterir. “*Osman*’ın romanı otobiyografik bir anlatıydı. İlk kitaplar otobiyografik olur genellikle ama bir yere kadar” (Tunç, 2020b: 183).

Esere yansıyan yaratıcı yazar etkisi olan Ayfer Tunç’un ailesinin Kafkas kökenli olması gibi *Osman*’ın babasının kendine inşa ettiği geçmiş kökünü Kafkas olarak kurgular. “Öykünü dinleyicilerinin durumuna göre değiştirirdin. Baban kimi zaman Kafkas dağlarından göçmüş, Çerkes soylusu bir ailenin Kastamonu’da doğan prensi, kimi zaman Orta Anadolu’yu örgütlemiş amansız bir ittihatçı” (Tunç, 2020b: 183).

- Katarsist (Konuşma Kürü-Baca Boşaltma) Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Caz kulübünün valesi Kamil’in abisi kendisini bir bodrum katına asarak intihar eder. Tüm ailesi onu mutlu, hiçbir derdinin olmadığını sanırken o kendini etkileyen tüm olguları

içine bastırıp görmezden gelir. Artık bastıramadığı vakit geldiğinde bunun yansıması olarak hayatla ilişkisini keser. “Biz mutluyduk diye ağladı çok. Hepimiz mutlu sanıyorduk, karısıyla çok iyiydi, evi kendisininindi, maddi sıkıntısı falan yoktu yani. Kızına da çok düşküdü. Her gün resmini çekip atardı bize” (Tunç, 2020b: 12).

Valeci Kamil Bey abisinin durumunu hiç neden yokken Osman’a anlatır. Kamil’in anlatma isteği abisinin kaybetme acısını içine bastırdığından dolayı en küçük bir anlatma olanağı buldu yerde içini boşaltmak istediğinden Osman’la çok samimi olmamasına rağmen anlatır. “Osman beye abinizden hiç bahsetmiş miydiniz? Bahsetmiştim, ölümünden bir hafta falan önce. Neden? Bir şey mi hissetmişsiniz? Hissettiğimden değil de. Ne bileyim. Öyle bir samimiyetimiz de yoktu aslında. Ama anlatmak istedim işte” (Tunç, 2020b: 13).

Mertol Özdemir’in insan belgeseli çekmek için uğraştığı dağ tepesinde yaşayan yalnız ve yaşlı bir kadınla röportaj yapmak ister. Kadın ilk başta konuşmak istememişse de Mertol kadının gardını kırarak yıllarca içinde biriktirdiklerini hiç susmayacakmışçasına anlatarak rahatlar. Ömrünü insansız geçirdiği bu bir tek laf konuşmaya hasret kalır.

“Konuşmadı konuşmadı... haftalarca ters yaptı bana... sonra da susmak bilmedi. Durmadan anlattı. Şöyle olmuştu... böyle olmuştu. En çok konuşmayı özlüyormuş. Hayvanlarıyla lan konuşuyormuş. Ama insan karşidan da bir şey duymak istiyor dedi. Monolog yetmiyor tabii diyalog lazım. İnsan için konuşmanın önemli bir ihtiyaç olduğunu biliyordum ama Nemrut neneyi tanıyınca sandığımdan daha önemli olduğunu anladım” (Tunç, 2020b: 22).

Osman baskıcı bir babanın oğlu olarak yetişmesinde dolayı kendini ifade etmekte korkudan dolayı zorluk çekmiş bir adamdır. Bu yüzden duygu ve düşüncelerini ifade etme aracı olarak yazma yoluna gider. Çocukluğundan ölümüne kadar içini dökme yöntemi olarak sadece yazmayı tercih eder. Çünkü insanlar Osman’ın iç benliğini bilmediği için kendini anlattığında kimseler onu anlamaz. Bundan dolayı Osman derdini sıkıntısını yazarak kurtulmaya çalışır (Tunç, 2020b: 39-40,42,43,235,238,294).

Osman içindekileri yazarak deşarj olduğu için sadece günlük yazarak bunu karşılamaz aynı zamanda roman yazma işlevini de gerçekleştirir.

“Romanımı çok boşladım bu arada. Bu gece sabaha kadar yazmaya kararlıyım. Anlatacak ne çok şeyim varmış. Kendim bile şaşıyorum. Kafam bomboş oturuyorum masaya, hemen annem aklıma geliyor, içime bir hüznün doluyor, sonra bir başlıyorum, akıyor da akıyor tümceler” (Tunç, 2020b: 108-109).

Ali Gazi’de arkadaşı Osman gibi içinde onu yaralayan, ezen durumları kendi hayat hikâyesinden yola çıkarak bir roman yazar. Bunun nedeni içindekileri boşaltıp kurtulma isteğinden dolayı kaynaklanmaktadır. “Sizi en çok etkileyen bu mu oldu? Annenizin

dairesinde oturtması mı? Evet. Bir kardeşim olduğunu öğrenmekten daha fazla dokundu bu bana. Romanı yazmamdaki nedenlerden biri de budur aslında. İnsan ruhunu ezen bir şeyden kurtulmak istiyor” (Tunç, 2020b: 181).

Osman bebeğinin olacağını öğrendiğinde bebeği için günlük tutmak ister. Ona karşı duygu sevgiyi kelimelere döküp çocuğuna ilerde vermek ister. Aynı şeyleri karısı Şebnem’de düşündüğü için Osman’dan önce çocuğu için ilk günlüğünü tutmaya başlar. İkisi de çocuğuna karşı duyguyu, heyecanı yazarak giderirler.

“Bebeğimiz için günlük tutalım dedim Şebnem’e, ben başladım bile dedi. Nasıl, ne zaman? Ben Teo’ya gittiğimde çekmecemden bir defter almış, ilk sayfasına da ultrason resmini yapıştırmış. Açtı gösterdi. Birlikte yazacağız dedi. Tamam dedim, seve seve, kaytarmak yok ama” (Tunç, 2020b: 361).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Osman’ı tanımlarken çevresindeki bir tanıdığı onun idsel yönü baskın olan, burnu havada bir insan olarak tanımlar “...burnu havada bir adamdı. Kulübe bir gelişi vardı, sanki hayır için yapıyor bu işi. Bir çalımlar. Bir şeyler” (Tunç, 2020b: 29).

Osman hayatında yapılması gereken ne varsa birinin direktifine muhtaç kalarak yönlendirilmek ister. Bu yüzden kendi kararlarını kendi verecek kadar benliğinin egosunu sağlam oluşturmamıştır. Kim ne derse desin kendi düşündüğüyle hareket edip bir şey istemediğinde bunu net bir şekilde ifade edemez. “Ne yapılması gerekiyorsa hep birileri halletti, neyin yapılması gerektiğini bilmem bile gerekmedi. ... Ben niye hayır diyemiyorum bu insanlara?” (Tunç, 2020b: 65,72).

Osman’ın babası çok narsist bir karaktere sahip olan, sadece kendi çıkarlarını düşünen bir adamdır. Bunun yansımasını en çokta ailesine gösterir. Dışarıya karşı olumlu, ılımlı ve aydın bir profesör evine karşı dışarda yapsa ayıplanacağı şeyi evinin gizli kapaklarında yapabilen bir karakter olarak karısına şiddet uygular. Benliğindeki narsist yapı onun çocuklarının duygularını bile yok sayacak kadar korku ütopyasını onların içlerine işlemesine sebep olur (Tunç, 2020b: 70-71,123,136,189).

“Necmi Bey’in gösterişi seven, başkalarının düşüncelerine önem vermeyen ve olduğundan farklı biri gibi davranmaya çalışan bir profesör olduğu anlaşılır. Bunlar ve benzeri davranışlardan yola çıkarak Necmi Bey’in narsisist bir kişiliğe sahip olduğu düşünülebilir. Onun göze çarpan narsisist eğilimlerinin başında kendisini kusursuz göstermek ve etrafında hayranlık uyandırmak için yalan söylemesi gelir. Kohut’a göre narsisist bir kişinin yalan söyleme eğilimi ya büyüklenmeci kendiliğin ya da idealleştirilmiş bir nesneye duyulan gereksinimin baskısı altında ortaya çıkar (2019, s. 106) ve bu eğilim “sağlam bir benlik kurma çabasının” (1984, s. 72) neticesi olarak görülmelidir. Büyüklenmeci kendiliğin baskısı altında yalan söyleyen kişi kendini yüceltirken; idealleştirilmiş nesneye ihtiyaç duyan kişi lider konumundaki ebeveynine büyük başarılar atfederek onu yüceltir. Babası asker kaçağı, fakir bir

köylü olmasına rağmen Necmi Bey'in yalanlarla onu yüceltmesi idealleştirilmiş ebeveyn imagosu hattında bir sıkıntı yaşadığını gösterir" (Derhem, 2022: 98).

Osman hayata karşı sadece bir hayalle bakabilen bir çocuk bir genç bir yetişkin ve bir yaşlı olur. Otoriter bir babanın etkisiyle büyüyen bir çocuk olduğu için psikoseksüel dönemlerini sağlıklı atlatabadığından dolayı da bu durumum yetişkinlik çağını da büyük bir şekilde etkiler. Bir şeyler yapmayı hayal etse bunu gerçekleştirme cesaretini bulamaz. Çünkü ne zaman kendi başına bir işe kalkışmışsa yaptıklarına karşı babası önünde bir paravan gibi durarak ket vurur. Sürekli ket vurulan bir çocuk iplerini eline aldığı yapacak olduğunu yapamaz haline gelir. Osman'daki çevresinin onu eleştirdiği tutumlardan sorumsuz, plansız ve amaçsız oluşu da hep bu yüzden görülmektedir. Kendisi de bunun gerçek manada farkındadır (Tunç, 2020b: 122,174,182,255,285).

Osman kendinden daha bir iyisi çıktığında benliğinde idden gelen o ilkel dürtüyle kıskançlığı ortaya çıkar. Arkadaşı Ali Gazi'nin şarkı yazma ve söyleme yeteneğine karşı ona açık açık kıskançlıktan doğan bir duyguyla beğenmediğini söyleyemese de onun yaptıklarına bir kusur bularak motivesini düşürmesini sağlar. Kendi yaptıklarını ise mükemmeliyetçi bir karaktere sahip olarak sürekli yazdığı şarkıları en iyisi olsun istedikçe bitmiş bir yapıtı elinde bulundurmaz.

"Osman kıskanır mıydı Gazi'nin yeteneğini? Pek belli etmezdi ama bence içten içe kıskanıyordu. Gazi yeni bir şarkıyla gelir mesela. Osman beğenmedim demez ama bin tane kusur bulur. Sonunda Gazi tamam vazgeçtim diye atardı bir kenara. ...mükemmeliyetçiydi. Bir türlü vedalaşamazdı besteleriyle" (Tunç, 2020b: 126-158).

Osman'ın Gazi'yi kıskandığı kadar Gazi de Osman'ı kıskanır. Aslında Gazi'nin kıskanması kötü bir yazar olmasına rağmen onun gösterdiği yazma cesaretine tepkilidir. Osman'ın olumsuz yorumlarından dolayı o da narsist bir yaralanma yaşayarak yazdıklarından vazgeçer.

"Anlı şanlı yazarları bile küçümsüyordum o zamanlar, yalnızca Osman'ı değil. Ama Osman'ın o ağustosböceği hallerinden de olumsuz etkilenmiş olabilirim. Roman yazmış olmasını kıskanmış mıydınız? Roman yazacak cesareti bulmasını kıskanmıştım. Ben ondan çok daha iyi bir okurum ama yazmaya cesaret edemiyorum. O oturmuş yazmış" (Tunç, 2020b: 184).

Osman babasının narsist figürünü sadece kendisine yansıttığını düşünürken annesi hayattayken beraber olduğu sonra ölünce ayan beyan onunla birliktelik yaşadığı kadınla gerçekten sevdiğini düşünerek onunla evlenip evlenmeyeceğini sorduğunda sadece öylesine birlikte olduğunu ve onun evlenecek bir kadın olarak görmediğini söylediğinde şaşkınlığa

düŖer. Anlar ki babasının baskın olan idsel karakteri sadece onlara değil hayatındaki herkese yansıtmaktadır.

“Sen de az değildin be baba. Ha bu yaz, ha bu kış diye diye az oyalamadın kadını. Sana bir keresinde ne zaman evlenmeyi düşünüyorsun diye sormuştum da ne evlenmesi, evlenecek olsam Hale’yle mi evlenirim demiştin. Çok şaşırmıştım, Hale Abla’yı sevdiğini sanıyordum. O zaman anladım herkesi kullandığın gibi onu da kullandığını” (Tunç, 2020b: 197).

Osman tuttuğu günlükler geçirdiği morfozlar anlaşılabak boyuttur. Gençliğinde Gazi’nin onu kıskanarak beğenmediğini söylediği romanının, yetişkinliğe erdiğindeki tuttuğu günlüklerin de bunun aslında onun kıskançlıktan kaynaklanarak yaptığını idrak eder. Fikirsek olarak benliği olgunlaşır fakat bunu yansıtmakta hala ilk günkü gibi yetersizlik çeker. “Bugün aslında kıskanmış olduğunu anlıyorum, çok kıskandı, çekemedi, roman yazmamı sindiremedi. Keşke ona inanıp yakmasaydım. Sayfaları küvette tutuştururken kendimi bok gibi hissetmiştim” (Tunç, 2020b: 202).

Osman’ın geçirdiği trafik kazasında ölümüne sebep veren kamyonun sürücüsü olan İsmail Saka, sürüş sırasında uykulu olduğunu mahkemede gizlediği için sahip olduğu süperegounun baskın gelmesinden dolayı bir dahaki mahkemede bu durumu anlatacağını röportaj yaparken söyler. Avukatı bu durumu örtbas etmek istese de İsmail süperegousundan dolayı bunu kabul etmez. Çünkü adamın vicdanı sürekli içini kemirdiğinden huzursuzluk duyar.

“Artık korkmuyor musunuz? Korkmaktan usandım. Çaptığım adamı düşünmekten usandım. Uyuduğumu gizlemekten usandım. Avukata da söyledim. Mahkemede uyuyordum diyeceğim dedim. Sakın öyle bir şey yapmaya kalkma, katiyen kurtaramam seni dedi. Ama söyleyeceğim, ne olacaksa olsun artık. Kaç sene verirlerse versinler. Uyuyamıyorum. Çaptığım adamı düşünmekten uyuyamıyorum” (Tunç, 2020b: 215).

Osman’ın teyze oğlu Çoşkun, onu çok seven bir kuzeni olduğundan Osman’ın hazin sonundan dolayı vicdanı sızlayarak acı duyar. “Kulüpte çalıştığını öğrenince ne hissettiniz? İçim çok acıdı, o hale düşmemeliydi. Nerden nereye. Cenaze de tam bir sefaletti, birlikte yaşadığı hanım falan. Küçümsediğimden değil yanlış anlamayın. Ama yani. Osman’a göre biri değildi” (Tunç, 2020b: 217).

Çoşkun, Şebnem’in yaptığı kaset skandalından sonra dağılan abi kardeşin hazin sonuna şahit olur. Osman’ın cenazesinde karşılaştığı Teoman durumu berbat olmasına rağmen idsel güdüsü etkin bir karakter olarak bu acınası halinde bile kendini olduğundan daha iyi göstermeye çalışır.

“Yıllar sonra karşılaştığınızda nasıl buldunuz Teoman’ı? Ne düşündünüz? Valla kuyruğu dik tutmaya çalışıyordu ama maddi açıdan perişan olduğu belliydi. Arabası bile yoktu. Çok ayıp böyle şeyleri konuşmak ama baktım cenaze masraflarını karşılamaya gücü yok, ben üstlendim. Bir zamanlar para içinde yüzdüğü düşünülürse. Onun hali de çok acıklı tabii” (Tunç, 2020b: 221).

Osman’ın kardeşi Teoman abisine göre daha çok babasına benzeyen bir adamdır. Bu yüzden babasıyla özdeşleşen Teoman onun narsist karakterlerinin daha da fazla içselleştirerek bencil biri olur. Kendi çıkarları doğrultusunda kendi abisini dolandırıp onu gözden bile çıkarır. Teoman’ın bu tavra bürünmemesinde en büyük sebep Osman’da görüldüğü gibi fakat onun tam aksi şekilde rol oynamasına etken otoriter bir babanın baskı ve şiddetiyle büyümesinden kaynaklanmaktadır. Babasının yüzüne gülüp arkadaşından iş çevirerek iyi evlat statüsüne konar. Gücü erkekliğin fitratından sayıp kültürlü bir ailenin oğlu ve zengin olmasına rağmen içindeki o hırstan dolayı daha iyi olma arzusu, daha çok kazanma istediği onu kolay yollardan para kazanmaya iter. Örneğin babası ölmeden abisinin olan hakları da kendisi üzerine almak gibi, annesinin mücevherlerinden kalan parayı abisine haber vermeyerek bunu gösterir.

“Gücü çok severdi Teoman. Kabadayılığa çok özenirdi. O zamanki mafya babalarından birinin oğluyla da arkadaş olmuştu. Biraz da onun tesiri oldu sanıyorum. O çocuğun belinde silah varmış daha o zamanlar. Kulağıma geliyordu. Ergenlikte tesir ediyor böyle şeyler. Osman öyle değildi ama. Çok farklıydı iki kardeş. Osman ne kadar nazik, duygulu bir çocuksa Teoman da o kadar malın gözüydü. Menfaatçiydi, yağmur olsa kimsenin tarlasına yağmaz yani. O cinsten. Osman öyle değildi. Ama o da fazla hassastı, çok korkaktı, çok üzüldüm haline. Biraz erkek ol oğlum derdim, dik dur, her şeye boyun eğme. Aşırı itaatkârdı, eniştemden ödü kopardı. Teoman ise tam bir oportünistti, eniştemi parmağında oynatırdı” (Tunç, 2020b: 222).

Çoşkun dıştaki insanlara göre Osman’ın babasının gerçek iç yüzünü bilen insanlardandır. Herkese göre sevilen, sayılan bir adam olmasına rağmen Coşkun da Osman gibi eniştesinin narsist yapısını bilir ve teyzesine uyguladığı şiddete bizzat şahit olur. Osman’ında söylediği gibi Necmi Bey kendisi dışında kimsenin fikrine önem vermeyen, özellikle çocuklarının benliklerinin oluşma evrelerinde onlara narsist yaralar açar.

“Şimdi eniştem gayet seçkin bir çevresi olan, elit bir profesördü. Ama aynı zamanda derin kompleksleri olan bir adamdı. Kendini çok beğenirdi. Kimsenin aklına fikrine değer vermezdi. Osman’ı hem çok eziyordu. Hem de bu kadar kolay ezebildiği için kızılıyordu. Teyzemi çok suçlamıştır bu konuda, muhallebi çocuğu gibi yetiştiriyor diye.” (Tunç, 2020b: 223).

Osman babasının kardeşiyle onun arkasından çevirdiği işleri öldükten sonra öğrenince, bunca zaman sevgisizce andığı babasının ölümüne en derinlerinde iyicil duygularla bir

hissiyat hissetmişse de bu yaptığını öğrendikten sonra bu hissin yerini bir acıma duygusu alır. Acıdığı babası değil bizzat kendisi olur.

“Babam bir kez daha öldü diye kapıldığım o iyicil duygu uçtu, içim gene o bildik acıyla doldu. Asla olmam ama babam gibi bir baba olacaksam çocuğum olmasın daha iyi. Benden kalanları zevkle satacak bir çocuk yetiştireceğime dağılsın gitsin her şeyim, kimin eline geçerse geçsin. Babam tarafından kazıklanmış olmanın verdiği o acıyı unutmam uzun sürmedi” (Tunç, 2020b: 234).

Osman çocukluğunda yaşadığı aşkla ve sevdiği kızı sınıfın tüm erkleri tarafından beğenilerek aşık olunmasına karşılık o kız herkesten biri yerine sadece Osman’ı tercih etmesi onun egosunun okşadığından kendine olan özgüvenini arttırır. “Filiz’den sonra aşk beni hiç korkutmadı. Okuldaki bütün oğlanların âşık olduğu bir kızın kalbini çalmış olmak bana büyük cesaret ve özgüven verdi. Aynı zamanda fark ettim ki, sınıftaki öteki kızlar da bana âşık olmuş meğer, özgüvenim katlandı böylece” (Tunç, 2020b: 236).

Osman anne ve baba özdeşleşmesiyle geçen süperegonun yarattığı korkma ve utanma duygusunun ilk çocukluk deneyimlerinden itibaren çocuğun içine öyle bir içselleştirdiğini ve bu yüzden bundan kurtulamazlığın yarattığı etkiyle insanı zehirlediğini ifade eder. Osman bunu en iyi kendisinden bilmektedir. Çünkü kendisi de böyle yetişmiş bir çocuktur.

“Öte yandan utanç ve korku da doğamızda var ve daha ilk deneyimde öyle bir yerleşiyor ki içimize, kurtulamıyoruz. Utanç ve korku aşkı zehirliyor, yalnızca aşkı da değil her şeyi zehirliyor, bütün yaşamı. Eski defterlerimi okuduğumda çoğu zaman tasarlayarak yazmadığımı, kalemimin zihnimin önünde olduğunu görüyorum. Bir düzeni olmuyor yazdıklarımın, kalemime üşüştüğü sırayla yazıyorum” (Tunç, 2020b: 238).

Osman yeni tanıştığı Gün ve Koray’a aldığı hediye ile onların sevgisini kazanmayı amaçlamış onlar ise Osman’ın samimiyetsizliğinin aksine gerçek bir samimiyetle hediye kabul edip Osman’ın beklediği bir sevgiyle onu kucakladıklarında Osman mutluluktan onlar için canını bile verebileceğini düşünür. Süperegonun etkisiyle ilk başta Osman takındığı samimiyetsiz tavrından dolayı da utanç duyar. Çünkü karşısındaki insanlar ona çok iyi niyetle yaklaşmışlardır.

“Biraz utandım aslında. Bu armağanı kimseye rol yapma gereği duymayan bu sevgililer tarafından sevilme için seçtiğimi, çok da içten olmadığımı, ölçüp biçtiğimi, yakınlıklarının bu kadarını hak etmediğimi düşündüm. Yüreğim sevgiyle doldu öte yandan, içimi bu insanlar için ölebilirim duygusu kapladı” (Tunç, 2020b: 256).

Osman id dürtüsüyle Şebnem’in mekandan içeri girmesiyle görür görmez ona çarpılır. Onun bakışlarında bulduğu üzün Osman’ı derinden etkiler. Sanki onun bakışlarındaki aynı

hüzün kendisinde de vardır. Yıllarca annesinden sonra dilediği kendisinin deliler gibi seveceği bir eşinin olması isteği Şebnem ile birlikte bir yön bulmuş olur. Güzel olan her şeye vurgun olan Osman, Şebnem'in güzelliğinde kendini kaybeder (Tunç, 2020b: 257,259-260,262,285).

Osman kuzeni Çoşkun abisinin kalbini kırdığı için süperegodan kaynaklı bir pişmanlık duyar fakat babasına karşı koyarak kurmaya çalıştığı benliğinde Çoşkun abisinin durmadan ona akıl vermesini ve onu yönlendirmesi babasının davranışlarına benzeterek özdeşleştirdiğinden bu pişmanlığını gidermek için adım atma düşüncesine girse de bu düşüncesinden vazgeçer. Çünkü hayatının iplerini tam eline almışken kimse ona ket vursun istemez.

“Çoşkun Abi'nin. Bir süredir bürosuna bir uğrasam da arayı düzeltsek diyordum ama vazgeçiyordum. Barışsaksak gene yaşantıma karışmaya başlar çünkü. Bu kadar para harcama Osman. Şununla şöyle yatırım yap Osman. Sana ne? Ben paramın hesabını Necmi Bey'e vermemişim sana mı vereceğim?” (Tunç, 2020b: 267).

Osman'ın günlüğünde arkadaşı ressam Yonca'nın hakkında iyi şeyler yazdığını anlatıcı yazar karakteri, Yonca'ya söyleyince duruma şaşırarak kadın Osman hakkında bambaşka şeyler düşündüğünü itiraf eder. Buna neden olan etken ise insanın benlik egosunu bir yabancıya karşı korumak adına takındığı gurur ve önyargıdan kaynaklı bir tutumdur. “Osman'ı iyi tanıdığımı sanıyordum. İnsan hiç kimseyi tanıdığından emin olmamalı. Gurur ve önyargı işte. ...ikisi de karşınızdakini tanımanıza engel oluyor” (Tunç, 2020b: 284).

Osman ailesinde aradığı ve bulamadığı sevgiyi dışarda birlikte olduğu kadınlar ile temin etmeye çalışır. Fakat hiçbirine karşı bir his beslemeyen Osman onlara kendi düş kırıklarının acısını yaşattığı için suçluluk duyar. Osman'ın sevgi açlığıyla yaptığı bu davranışlar yarasına bir çare olmamışsa da bunu yine de yapar. Çünkü içinin acısını dışarı vurma şeklini bu şekilde seçer. “Yaşadığım düş kırıklığının acısını suçsuz kadınlardan çıkardım. Yarı yolda bıraktım onları, kırdım, aşağıladım. Bu yaptıklarım yarama merhem olmadı ama yaptım” (Tunç, 2020b: 296).

Şebnem çocukluğundan beri gözleriyle birçok şeye şahit olmuştur. Önce babasının kaza geçirmesiyle kaybettiği kolunun onda yarattığı travmayı, babası daha hastane yataklarındayken annesinin onu amcasıyla aldatmasını, baba tarafının annesini sevmediğinden dolayı ona da düşman kesilerek horlandığını, onlara muhtaç olduğu çocuk hâliyle benliğinde nasıl narsist yaralar açtığını, onları bitirebilmek adına önce kendi öz yıkımını gerçekleştirerek onları zarara sokacak şekilde kendini bitirme isteğiyle erotik dergiye verdiği nü pozlar... işte tüm bu gördükleri Şebnem'in gözlerine derin çizgiler olarak yerleşir. Aynaya baktığında gördüklerinden, onları kafasında tekrar yaşamaktan dolayı nefret eder. Gözleri sağlıklı bir

şekilde kuramadığı benliğinin şahididir. Bu sebepten ötürü bir tek onlar gerçeğini ele veren emareler içerdiği için onları sevemez. “...insan sırlarını ancak değer verdiğine açar dedi, çünkü her sır utanç taşır, yaşamın gelip geçici konuklarına anlatılmaz. Bir keresinde gözlerini sevmediğini söylemişti Şebnem, öpüştüğümüz gecedен çok önce” (Tunç, 2020b: 297).

Kubilay, Osman’ın sahne aldığı yere gelmesiyle insanların ilgisini sahneden çekip ona kanallere olmalarından dolayı Osman’a karşı idsel güdülerle kıskançlık duyar. “Kıskandım tabii. ...acayip bozuldum. Sonuçta sahneye çıkıyoruz, bir karizmamız var, bir havamız var. Millet hayran olsun diye yapıyoruz zaten bu işi. Adam gelmiş saçlarını savura savura rol çalıyor” (Tunç, 2020b: 324).

Şebnem’in kurguladığı kaset skandalından sonra gazeteler, haberler herkes onun geçmişine doğru giderler. Gençliğinde erotik dergiye verdiği boy boy pozlar TV’de yayınlanınca bunlardan birine denk gelen Kubilay, fotoğrafları kendi çekmiş olduğundan dolayı sanki bu pozları kendi istemiyle çekilmiş de bu hazineyi Şebnem onun yüzünden yaşamış gibi gördüklerinden etkilenerek büyük bir suçluluk duyar. “Gün’ün kanserinin geri geldiğini öğrendiğimiz gün bu kadar acı çekmiştim, bir de Phoenix’in kapağını televizyonda gördüğüm an. Kahroldum ya.. Bittim. Kendimi acayip suçlu hissettim. Duramadım, dışarı attım kendimi” (Tunç, 2020b: 332).

Osman kendi korkuları yüzünden konfor alanlarını terk edememiş olsa da Şebnem onun hayatına dahil olduğundan beri varlığıyla Osman’ın korkularının önüne set gibi durarak, onun egosunda yaralanmış olan özgüven duygusunun tazelenmesine yardımcı olur.

“...bildiğim yerlerde kendimi daha güvende hissediyorum herhalde. Ama Şebnem elimden tutup bilinmeze götürüyor beni, çok hoşuma gidiyor, beni korkularımdan kurtarıyor, onunla birlikteyken dünyayı alt edebilirmişim gibi geliyor, sanırım bu da aşkın bir parçası. Çok mutlu döndük İzmir’den, birbirimize daha çok âşık olarak” (Tunç, 2020b: 344-345).

Osman da Şebnem de yaşadığı onca badireden sonra birbirlerinin yaralarına merhem olmalarından dolayı mesut içindedirler. Osman mutluluk sarhoşluğuyla mantıklı düşünemez hale gelerek Şebnem’i mutlu etmek için tüm içsel dürtülerin yönlendirmesiyle hareket etmek ister.

“Şarkıyı söylerken Şebnem ağlamaya başladı, gözlerinden inci taneleri gibi akıyordu yaşlar. Mutluluk gözyaşları dedi, yaşamımda ilk kez mutluluktan ağlıyorum. İlk gecemizi Çırağan’da geçirelim demiştim, Şebnem yeter ama diye payladı beni, ertesi gün Paris’e gideceğiz zaten hazırlık yapmamız gerek. Tamam, kızma, tamam. Ben senin mutlu olmanı istiyorum yalnızca. Mutluyum Osman, beni mutlu etmek için bu kadar çırpınmana gerek yok, seninle evlendiğim için çok mutluyum ben” (Tunç, 2020b: 350).

İnsanların Şebnem'e karşı ön yargılı olmasının sebeplerinden biri onun mağrur bir yapıya sahip olmasından dolayıdır. Benliğinde güttüğü kibir kadınların direkt cephe almasına neden oldurmaktadır. Bunun bilincinde olan Şebnem'de bu özelliğini her an bir savunma mekanizması olarak kullanmaktadır. “Asıl mesele Şebnem'in çok mağrur olmasıydı... hatta kibirliydi, kadınlar da sinir oluyorlardı” (Tunç, 2020b: 367).

Osman her ne kadar kardeşiyle arası kötü olsa, onun sahip olduğu karakteri adı gibi bilse de aile olarak geride bir tek onu gördüğü için, çok sevdiği karısının, kendisi ve kardeşi arasındaki ilişkiden rahatsızlık duymasına karşı aynı şekilde Şebnem'inde babasıyla ilişkisinde sorun yaşamasına rağmen, varlığıyla onlara yük olmasına rağmen Osman bir kez olsun bunu Şebnem'e dert etmeyerek onun için kayınpederi ile ilgilenir. Kendisi katlandığı gibi Şebnem'in de kardeşini katlanmasını ister.

“Şebnem sevmiyor Teo'yu, tamam sevinecek bir yanı yok ama kardeşim sonuçta, birbirimizi yesek de kardeşiz. Ben senin babanın kahrını az mı çektim ayrıca? Sen babanın devlet hastanelerinde sürünerek ölmesini istemiyorsun diye arabamı sattım, ki senden başka hiç kimse için yapmazdım bunu” (Tunç, 2020b: 398).

Osman, karısının kendi sonunu getirmesinde kardeşinin ve kendisinin büyük payı olmasından dolayı suçluluk duymaktadır. Bunca zaman Şebnem kendi öz yıkımı gerçekleştirmek için eylemler yapar fakat bu raddeye gelecek kadar ileriye gitmeyi düşünmez. Buna etken kocasının yapılanlara göz yumması ve Teoman'ın şiddetle onu Uluç Müdür'e sunması işleri bu raddeye gelmesine sebep olur. “Şebnem'e de haksızlık etmedik mi sence? Onu bunu yapmaya biz mecbur bırakmadık mı? Sana bu mektubu yazmaktaki amacım yine eski defterleri açmak, yeniden hesaplaşmaya girişmek değil. Unutmak için yazıyorum, geçmişini unutalım demek için” (Tunç, 2020b: 416).

İstanbul Emniyet Müdürü olan Uluç Bey idsel dürtüleriyle hem kadın hem de erkeklerden hoşlanmaktadır. Sahip olduğu statü itibarıyla elinde tuttuğu bu gücü kendi arzuları için kullanan ataerkil bir karakterdir. Yaşadığı video kaset skandalında onu en bitiren nokta bir kadınla birlikte olmasından ziyade o videoda bir de erkeğin olmasıdır. Çünkü idsel arzularını gizliden gizliye gideren Uluç Bey'in bu hazzı ayyuka çıkınca erkekliğine de zeval getirir. “Uluç müdür kadınlara fazla düşkündü. Sadece kadınlara da değil...anladınız işte. Çok zayıftı bu mevzuda. Hakkında dedikodular gırla gidiyordu” (Tunç, 2020b: 420).

Argun Bey idden gelen kötücül hazla düşmüş, eline muhtaç olduğu Osman'ı ezmekten büyük bir haz alır. Caz Kulüp'ün sahibi Argun Osman'ın ne yaparsa yapsın müşküllükten bir yere gidemeyecek olmasının rahatlığıyla tüm kötücül hazını dışarıya yansıtır. “Eziyor muydu Osman beyi? Ezmez mi? Argun küçük adam ya. Küçük. Küçük adam

ne yapar? Kendinden daha zayıf birini buldu mu ezer. Osman abi de ensesine vur lokmasını al. Gücü anca ona yetiyordu işte. ...Gidecek yeri yok çünkü, biliyor. Eline düşmüş” (Tunç, 2020b: 420).

Osman kurmak istediği ideal egosunun bir müzisyen olmak istediği bu yolda çalışmasına rağmen gerçekleştirememiş olmasının bilincindedir. Bu yüzden sadece kendisinin değil herkesin olmak istediği rolleri olduramıyorsa o role bürünerek istediğini yaşadığını kendinden baz alarak açıklar. “Herkes bir şey değilmiş ya da bir şeymiş gibi yapmıyor mu zaten? Ben yaşamım boyunca MÜZİSYENMİŞİM gibi yaptım örneğin” (Tunç, 2020b: 486).

Osman idden gelen arzuyu ilk çocukluk çağında komşuları yeni evlenmiş olan kadında tadar. Ta o zamanda çocuk aklıyla cinselliğin ne olduğunu bilmeden duyduğu çekim Osman’ın bilincinden silinmeyen bir anı olarak kalır. “İlk âşık olduğum kadındı yeni gelin. O kadar hayrandım ki ona, ne zaman görsem soluğum kesilirdi, gözlerimi alamazdım, annemden daha güzel bulduğum için de kendimi çok suçlu hissedirdim. Bir gün apartmanda kıyamet koptu” (Tunç, 2020b: 488).

Osman kaçak günlerinde tanıştığı, pavyonca ses sanatçısı olup kendine kör kütük aşık olan Pakize’nin evinde yokluk ve yalnızlık yüzünden yanında kalmaktan dolayı bu şeyler ağına gider. Çünkü ömrü boyunca varlık içinde yaşayıp yokluk nedir bilmeyen bir mirasyedi olarak hayatının idame ettirdiğinden yaşadığı bu yokluk ve birine maddi ve manevi anlamında muhtaç olması ve hele ki bu bir kadınsa daha da zoruna gitmektedir. “Pakize’yle yaşamak ağıma gidiyor, ona bağımlı olmak ağıma gidiyor. Aştanmış gibi yapmış olsam da onunla yaşamaya aşktan başlamadım. Korkunç derecede yalnızdım, beni saracak bir kucak arıyordum, karşıma Pakize çıktı” (Tunç, 2020b: 495).

- Ego Savunma Mekanizmaları Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Caz kulübünde çalışan vale Kamil’in abisi ailesi tarafından mutlu bir hayat yaşadığı düşünülse de abisi, içinde bastırdığı bunalımı kimseye yansıtmadan bununla yaşama çalışır. İçine bastırdıkları baş edilemez bir boyut aldığında çözümünü canına kıyarak bulur. “Biz mutluyduk diye ağladı çok. Hepimiz mutlu sanıyorduk, karısıyla çok iyiydi, evi kendisinin, maddi sıkıntısı falan yoktu yani. Kızına da çok düşküncü. Her gün resmini çekip atardı bize” (Tunç, 2020b: 12).

Mertol Özdemir yaptığı röportajda insanların kendi benliklerinin yerine olmasını istedikleri başka bir benlik inşa ederek o role büründüklerini buna da inandırıcılık katmak için sahip oldukları sosyal ağ mecralarında olmadıkları biri gibi görünerek, olmadıkları

karakterleri orada yansıtarak yaptığını söyler. Modern çağın getirisi olan bu çarpıtılmış gerçeklik arzulanan ideal egonun pompalanmasını sağlamaktadır.

“Sanatın gerçekle ilişkisini sorunlu mu buluyorsunuz? Yalnız sanatın değil ki. Hayatın kendisinin gerçekle ilişkisi sorunlu. Gerçek diye bir şey kalmadı artık. Sosyal medyaya bakın. Her türlü mecraya bakın. Çarpıtılmış bir gerçeklik akıyor mu? Post Ruth diye adını da koydular. Tamam artık” (Tunç, 2020b: 19-20).

Mertol’un insan hikayelerine dair çektiği belgesele konu olan yaşlı bir kadın köklerinden kopamadığı için kimsesiz kalan köyünü terk edemeyerek dağda tek başına hayat sürer. Kendisini korumak adına büründüğü aksi, nemrut ve kızgın halleri aslında kimseyle konuşamamanı vermiş olduğu bir bunalımın yansımasıdır. Adama ısındıkça içinde dağ gibi birikenleri sanki hiç susmayacakcasına konuşur. “Nemrut nene diye yaşlı bir kadın. Koskoca dağda tek başına yaşıyor. Suratsız, kavgacı. Çok normal tabii böyle olması. ...her günü mücadele kadının. Doğduğu köyde kimse yok, kalmamış, ortada bir köy kalmamış daha doğrusu, herkes göç etmiş” (Tunç, 2020b: 21).

Osman paltosunu öven kişiye karşı söylediği paltosunun sadece bir zamanlar güzel olmasına vurgusu onun zenginlik ve şatafat içinde yaşamış olduğu şaşalı yıllarını kaybederek şimdi yaşadığı düşkünlüğünü paltosuyla özdeşleştirerek ifade etmesinden kaynaklanır. Çünkü o da bu hale düşmeden önce güzelken, yitirip gittiği zenginliği, gençliği ile o da palto gibi eskiyerek yok olduğunun yansımaları palto ile yapar. “Paltonuz çok güzel demiştim. Bir zamanlar güzeldi, eskidi artık dedi. Güleştük öyle” (Tunç, 2020b: 33).

Osman derdini sıkıntısını döktüğü günlüklerini sonrasında ortadan kaldırarak yok etme eylemine girişmesiyle sanki günlüğüne yazdığı onu etkileyen travmatik anıları da yok ettiğini varsayarak bu durumun yarattığı hissiyat ona iyi gelir ve omuzundaki geçmişin kötü yüklerinden kurtulduğunu az da olsa hisseder. “Defterlerimi kâğıt hamuru haline getirmekle geçmişin yok olmadığını biliyorum elbette ama her temizlik acıyı bir parça hafifletiyor. Annem öldüğünden beri günlük tutmuyordum” (Tunç, 2020b: 42).

Teoman diktatör bir babaya sahip olmasından dolayı onun gazabından kendini korumak adına gerçekleri çarpıtarak durmadan yalan söyler. “Teo’yu da döverdi, sigara içtiği için özellikle. Teo karda yürür izini belli etmez, mükemmel yalan söyler ama 11 yaşından beri tiryaki” (Tunç, 2020b: 71).

Osman’ın sürekli olarak antikacıdan gerekli gereksiz bir şey alma takıntısı onun ilgi görmediği evde ilgiyi başka bir yöne yansıtarak bunu giderme isteğinden kaynaklanır. “Cihat Günaydın’ın gitarını aldı mesela, elyazması nota kâğıtları aldı. Aldıklarının bir mantığı yoktu,

neden aldığını da anlamazdım. Almayı severdi. Sonra sıkılırdı, geri vermek isterdi. Alırdım” (Tunç, 2020b: 83).

Osman’ın babası Necmi Bey araba kullanmaya karşı oldukça ön yargılı bir adamdır. Onca sahip olduğu mala mülke rağmen bir gün olsun bile araba almayı düşünmez. Karısı ve çocuklarının ona araba alması konusunda olan ısrarlarını sert bir dille hep reddeder. Bunun nedeni çok sonradan öğrenen Osman, babasının dedesinin pikap kasalı arabasını kaçırdığında abisinin arkada yattığını bilmeden aracı kaçırr. Daha sonra direksiyon hakimiyetini kaybeden Necmi Bey kazanın etkisiyle denize uçar ve uykuda olan abisi suda boğularak can verir. Olayı duyan ailesi ve abisinin yeni evlendiği üç aylık hamile karısı olayın vahimliğiyle şoka uğrarlar. Olayın üzüntüsüyle Necmettin Bey, yengesi ve abisinin henüz doğmamış çocuğunu düşünür. Annesi kaybettiği oğlunun derdiyle hastalanır ve babasıyla aracısı ciddi manada açılır. O günden beri arabalar Necmi Bey’in travmatik anısını tetiklediğinden araba kullanamaz hale gelir (Tunç, 2020b: 91).

Osman kötücül karaktere sahip olan kardeşine küçük düşmemek için yıllarca duygularını onun önünde yaşamamak için bastırır. Fakat bir gün babası ile tartışmada yetişkin biri olmasına karşı babasının ona tokat atmasını kendine yediremeyip ardından eve gelen Teoman’ın babası ile yaşadığı olayı bildiğini sezdirecek cümleler sarf edince hırısından dayanamayıp ağlar. Fakat Osman koca bir yetişkin olarak yediği tokattan ziyade “Çocukken bile Teo’nun karşısında ağlamamıştım ben. Kendimi parçalamak istiyorum şu anda. Necmi’den yediğim tokattan daha fazla canımı acıtıyor bu” (Tunç, 2020b: 136).

Levent babasının ailesine yaptığı yıkımdan mahvolma da acısını çevresine göstermeyerek içine bastırır. Bu dağılımlılığın etkisiyle kabuğuna çekilen Levent olayı yadsıyarak sanki böyle bir şey yaşanmamış gibi kabul etmeyerek hayatına normal bir şekilde devam etmeye çalışır. Bu onun benliğini korumak adına geliştirdiği en önemli savunma mekanizmasıdır. Bu sayede acısını azaltarak etkisini kıran Levent babasının kurduğu ikinci ailesini unutmaya çalışır.

“Moral bozukluğu çok haf bir kelime. Mahvolmuştum, millet beş yıldır amma eğlenmiştir bizimle diye kahroluyordum. Günlerce kendime geledim. Ama nasıl başardıysam dışarıya belli etmedim. Uzun süre reddettim zaten, öyle bir şey olmamış gibi davrandım. Aslında annemle babamın boşanmalarına taraftardım ama bu şekilde değil. Bir evi, bir karısı, bir çocuğu daha var ve asıl evinin iki kat altında oturuyor” (Tunç, 2020b: 181).

Mahmure Hanım kocasının ona şiddet uygulamasına rağmen o zamanın şartlarında boşanmanın yakış almayacağından korktuğu ve çocuklarından vazgeçmek istemediği için onun yaptıklarına katlanarak şiddet uyguladığını herkesten gizler. “Döver miydi? Valla

teyzem hep inkâr etti ama dövüyordu. Osman'ı da az dövmemiştir. Annem kaç kere boşan şu adamdan, al çocuklarını bize gel, arkada dururuz dedi ama boşanmak o kadar kolay değildi tabii o zamanlar. Teyzem de cesaret edemedi" (Tunç, 2020b: 223).

Osman'ın sürekli olarak dolma kalem alma takıntısı ona babasının liseye geçtiğinde mermer desenli aldığı dolma kalemden beri yerleşmiş bir alışkanlıktır. Onun sayesinde iyi bir dolma kalem koleksiyonu yapar. Buna sebep hep içini boşaltmayı sevdiği günlüklere yazarken güzellik algısı yüksek biri olarak iyi kalemle yazma hazzından hem de babasının doğum gününde gerçekten sevebileceği bir şey alamsının getirisinden kaynaklanır. Bu kalem takıntısı aslında hep babasından görmek istediği baba ilgisinin yön değiştirmiş hali olur. Kendine her doğum gününde aldığı kalem sanki babası almışçasına bir özdeşleşme işine girilerek manevi olarak açlık duyduğu baba ilgisinin açlığını doyurmaya çalışır. "2 tane dolmakalemim var. Her doğum günümde kendime bir dolmakalem alma alışkanlığımı sürdürüyorum. Bu da diyelim seksen yaşında ölürsem en az seksen tane dolmakalemim olacak demek" (Tunç, 2020b: 228).

Osman, başından geçen kötü olayları kendisine daha fazla acı vermemesi için bilinçsiz olarak benliği onu korumak adına unutma yoluna gider. Sürekli unuttuğunu bildiği için başından geçen olayları unutmamak adına da günlük tutan Osman bunları tek tek yazmış olsa da yazdıklarını okuyana dek yine de unutmuş olur. Çünkü onun hayatını saran mutlu anılar yoktur. Mutluluktan çok, mutsuzluk ve sevgisizlik etrafını sarar. Bunları da hatırladıkça üzüntüden başka bir şey duyumsayamaz. Bundan ötürü de benliği ona acı veren her hatırayı unutturur.

"Babam tarafından kazıklanmış olmanın verdiği o acıyı unutmam uzun sürmedi. Lanet olsun ki böyleyim, kötü duyguları hep unutuyorum, her şeyi biraz da bu yüzden yazıyorum zaten, unutmamak için. Ama yine de unutuyorum, eski defterlerimi okumam gerekiyor anımsamam için" (Tunç, 2020b: 234).

Osman'ın yaşadığı kötü anıları unutmamak için tuttuğu günlükte onları kayıt altına almış olsa da yine de yaşadıklarının bir bir yazılı olduğu hatırlatıcının olması ona yaşadığı anıları tekrar tekrar yaşıyor hissi vermesinden dolayı onları yok eder. Aslında geçmişindeki kötü olayları yok etmek ister fakat onları yok edemeyeceğini bildiğinden bunun yansımaları tuttuğu günlüğünü yok ederek sağlar.

"Eski defterlerimi okurken yarından önceki yaşamım bana çok acı verdi. Hiçmişim meğer, yalnızca yaşamın getirdiği üzüntüleri umutsuzca göğüslemeye çalışan biriymişim. Yarından önceki yaşamımı yok ettim. Nasıl yok etmeliyim diye çok düşündüm. Sanki yok etme biçimim geleceğimi etkileyecek. Yaşanmışların gölgesi yaşanacakların üstüne düşecekmiş gibi geliyor bana, çok saçma bir düşünce ama

öyle. En doğrusu yakmak diye düşündüm. Ölüleri yakmak gibi, küller doğaya karışır ve insan hiç yaşamamışçasına yok olur” (Tunç, 2020b: 238).

Osman yaşadığı üzüntüde benliği özneyi korumak adına fizyolojik savunma mekanizmasını devreye sokarak vücut direncini düşürüp tepki verir. Çünkü kişinin yaşantısında yaşadığı acıların sürekli bastırılarak ört bas edilmesi ve artık yenilerine basacak bir alan kalmamasıyla açığa çıkma yöntemi fizyolojik olarak öznenin ruh durumu dışında bedenini etkileyecek değişikliklerle kendini dışarıya atıp boşaltım yapmaya çalışmasıyla görülür. Tıpkı Osman’ın da kaldıramadığı acı durumlarda bedeninin direnci düştüğünde görüldüğü gibi. “Üzüldüğüm zaman direncim düşer zaten” (Tunç, 2020b: 239).

Osman’ın arkadaşı Yonca öznenin farklı zamanda yaşadığı anıları harmanlayarak tekrar bir anı inşa ettiğini ifade eder. Aslında bir öznenin sahip olduğu hafızasının ona yaşadıklarından birleştirerek yanıltıcı bir hikâye yazıp yenisini ortaya çıkarmasına sebep aslığında belekten değil benliğin özneyi kötü anılardan korumak adına yaptığı bir yaptırımdır. Şöyle ki insan geçmişte yaşadığı iyi kötü anılarla o anı hissiyat olarak tekrar yaşarlar. Mutlu anının tekrar yaşanmasında bir sıkıntı yokken kötü anının tekrar yaşanması özneyi kötü olarak etkilemektedir. Öznenin benliği de bu durumdan kişiyi soyutlayabilmek için kötü anıyı unutturarak, unutturduğu kısma geçmişte yaşadığı başka bir anı yerleştirip harmanlamasıyla yeni bir anı inşa ederek özneyi acı veren geçmişinden arındırır. Bundan ötürü de Freud’u ve onun sahne anı sendromunu iyi bilen Tunç, romanda Yonca karakterine röportaj sırasında belleğin seçici olduğu, benliğin öznenin çıkarlarına göre yeniden hikâye yazmış olduğu fikrini söyler. Aynı fikir Kubilay’da da görülür.

“Diyelim ki iki farklı zamanda, birbiriyle ilgisiz iki olay yaşadınız ama hafızanız ikisini karıştırıp üçüncü bir hikâye anlatıyor. Siz de buna inanıyorsunuz. Hafızanıza güveniyorsunuz çünkü. Ama biri çıkıyor, o öyle olmadı diyor. O da kendi hafızasına güveniyor, öyle olmadığına sizin kadar inanıyor. Farklı biçimlerin birbirine geçmesi dediğim bu. Zaman düz bir çizgi olsa hafıza lineer kaydederdі ama öyle yapmıyor. Epizodik kaydediyor. Biraz oradan biraz buradan. Tabii bir mantığı var aslında. ...Sahte ya da gerçek, bu anket güncelden bakılan tarihin ne kadar güvenilirmez olduğunu göstermesi açısından iyi bir örnek. ...Hafıza işte. Dediğim gibi. Sadece kendine lazım olanı tutuyor, gerisini siliyor. ...Valla hiç hatırlamıyorum. Kıştı demek. Hafıza işte. En az fotoğraf kadar yalancıdır hafıza” (Tunç, 2020b: 275-276,282,332-333).

Osman, Şebnem’in başına gelen kötü olayları öğrenince onun yüzüne yerleşmiş olan hüznü de anlamış olur. Şebnem’in yanında olsaydı kendinin hep yapmış olduğu ona acı veren duyguların, hatırların ve kişilerin yaptıklarını unutarak önüne bakma yoludur. Unutma,

Osman’a en iyi gelen ego savunma mekanizmasıdır. Ancak acılarından bir nebze olsa bu sayede kurtulur.

“Gün her şeyi anlatınca anladım gözlerinin gördüklerini neden sevmediğini. Şimdi yanımda olsa unut derim, gözlerinin gördüklerini unut, unutmak harika bir armağan, ancak unutarak dayanabiliriz yaşama. Herkes öyle yapmıyor mu? ... O da benim gibi alışmış kötü şeyleri unutmaya. Erkenden uyandık, yatakta yüzlerimiz birbirimize dönük yatıyoruz, gözlerimizin içine bakıyoruz.” (Tunç, 2020b: 298,347).

Osman hayatında en sevdiği kişi olan annesi kanser olunca hastalığı ve onun getirisi olan kötü sonu kabul etmeyerek yokmuş gibi davranır. Aynı hastalık yakın arkadaşı olan Gün’ün başına da gelince bu hastalığın insan üzerinde etkisinden sanki o hiç yokmuş gibi insanların onu yadsıdığından bahseder. Bu yadsımayla gelecek kötü sonun acısı hafifletilmeye çalışılır “Bu lanet hastalığın en kötü yanı bu zaten, son düzlüğe kadar varlığına inandırmamak. ...İnkâr. İnsan dediğin şey külliye inkâr zaten” (Tunç, 2020b: 304,313).

Şebnem ona ailesinden bile yakın olan Gün’ün öldüğünü kabul dahi etmek istemez. Bilinçli olarak öldüğünü bilir ama bunun bilinci onu kor gibi yaktığından dolayı inkar eder. Öldüğünü kabul etmeyip inkar etmesi onun kaybının yokluğuyla başa çıkma yöntemidir. “Çok iyi anlıyordu. Ama kabullenemiyordu işte. İkimiz de hüngür hüngür ağladık sonunda” (Tunç, 2020b: 326).

Kubilay Osman’ın duygularını belli etmekten imtina eden bir adam olduğunu söyler. Osman’ın bu şekilde olmasına en büyük sebep otoriter baba figürüne maruz kalmasından kaynaklanır. Duygularını saklayarak içine bastırması hep psikoseksüel dönemlerini sağlıklı atlattığından dolayı korktuğunda duygularını baskılayan birine dönüşmesine neden olur.

“O olaydan sonra ulan nasıl olur dedim. Bir kadını o kadar seviyorsan bu duruma düşmesine izin vermezsin. Ya. Ben Osman’ı tam çözemedim aslında biliyor musun? Çok ketumdu, duygularını belli etmezdi. Seviyor mu sevmiyor mu, şu anda hayatından memnun mu değil mi anlamazdın?” (Tunç, 2020b: 326).

Şebnem çok akıllı biri olmasına rağmen bu akıllı olumlu olarak kullanamamış bir kadındır. Onun içinde oluşan bitik bilmeyen öfke aslında ailesinin yaşattıklarına karşı takındığı bir tutumdur. Öfkesi aslında ailesine yansıtmak istediği duygularının yön değiştirmiş hâlidir. “Saf maf değildi aslında. Zehir gibi akıllıydı, tanışınca anladık tabii. Ama öfkeliydi, çok öfkeliydi, içinde bir yanardağ vardı sanki. İkide bir patlıyordu. Kime öfkeliydi bu kadar? Hayata. Ailesine. Her şeye” (Tunç, 2020b: 327).

Osman hayatında onu en çok seven, koruyan kollayan annesini hastalıktan dolayı yitirdiği için kaybetme kompleksi yaşar. Yıllar sonra en az annesi kadar sevdiği ve sevildiğini

sandığı Şebnem tarafından bir gün terk edebilecek olma korkusu onun kaybetme kompleksini tetikler. “...zamanla sevgilimin ele avuca gelmezliği, bir tür bağımsızlık tutkusu olduğuna karar verdiğim şey aramızda duruyordu. Bir gün benden sıkılacak, beni bırakıp gidecek diye ölüyordum korkudan, ödüm kopuyordu” (Tunç, 2020b: 336).

Osman’ın arkadaşı moda tasarımcısı Semih’a onun başarıyı gerçekleştiremedikçe bunun yansıması olarak gergin bir insana dönüşmesine neden olduğunu söyler. “...başarısızlık en büyük mutsuzluk nedenlerinden biridir. Benim düşüncem, Osman bir türlü istediği başarıyı elde edemedikçe gerginleşti, bu da evliliklerine yansdı” (Tunç, 2020b: 369).

Osman’ ile Şebnem’in yaşadıkları evde kapıcının karısı olan Sultan Küçük, röportaj da Osman’ın evden çıktıktan sonra ardından Şebnem’i almaya gelen arabaya binip gittiğini söyler. Osman karının buluşmaya gittiğini bildiği günlerde olayları bilmezden, duymazdan ve görmezden gelmek için Şebnem’den önce evden çıkıp giderek olaya şahit olmayarak gerçeği yok sayar. Bu sayede karısını ittiği bu kötü durumdan kendini soyutlamaya çalışır. Şebnem kocasının kendi benliğini korumak adına takındığı tutumu yüzüne vurmasına rağmen Osman içselleştirdiği bu mekanizmayı değiştiremez.

“Her seferinde Osman Bey karısından evvel çıkıp gidiyor. Arkasından Şebnem Hanım iniyor aşağı. Şoför alıp götürüyor. Sonra sabaha karşı dönüyor. ...Görmüyorsun, işine gelmeyen şeyleri görmek istemiyorsun diye başladı. Teo’nun aptal olduğundan çok eminmişim, ama yarın ne halt edeceğimiz Teo’nun iki dudağının arasında olduğuna göre oturup kimin aptal olduğunu düşünsem iyi olurmuş, gerçi bu saatten sonra düşünmenin bir yararı olacak değilmiş” (Tunç, 2020b: 377,405).

Şebnem, Osman’ın görmezden gelmelerini aynı şekilde o da onu görmezden gelerek karşılık verir. Onun bu tutumunun yansıması olarak Osman’ın olaylara karşı tepkimesi değişikliğe uğrar. Karısı ona bağırsın, çağırsın neden diye sorsun istedikçe o hiçbir şey sormayarak Osman’ın öfkelenmesine neden olur. Oysa Osman Şebnem’in kötü yaşatışını da sırf o üzülmesin diye hep bilmezlikten gelirken takındığı bu tutum o gün sorun olmamıştır. İki halde de bilmezlikten gelme durumu Osman’ın en büyük savunma mekanizması olarak içselleştirdiğini göstermektedir.

“...karımın bu tavırları beni de değiştiriyor, yapmadığım şeyleri yaptırıyor bana. Konuşmak istiyorum dedim, konuşacağız. Şebnem bana haksızlık etme, ben senin bir zamanlar yaptığın şeyleri asla sorun etmedim, yüzüne vurmam, incinirsin diye sormadım bile, bilmek istemedim. ... Mü-Berra’nın veya Meral’in veya bir başka kadının yanından geldiğimi biliyorsun, bildiğini yüzünden okuyorum. Ama hiç umursamıyorsun. Niye umursamıyorsun Şebnem? Ne oldu bize? Neden oldu? ... Şebnem’in halindeki tuhaflığı hissediyordum, yadsıyacak değilim ama adam emniyet müdürüydü, ne yapabilirdim ki? Görmek, bilmek, sormak, düşünmek istemiyordum. Korkuyordum çünkü. Evet der diye korkuyordum.

Korkuyordum ulan anlamıyor musun? Korkuyordum, hâlâ korkuyorum” (Tunç, 2020b: 391-392,397,438).

Osman kötü giden gidişatını ve kendisinden üstün bir güce sahip olan Uluç Müdür’ün otoritesinden korkup karısını ona sunmaktan başka çaresi kalmayan kocasını sanki tüm bu olanlar olmamış gibi sarıp sarmalamasını her şeyin iyi olacağına inandırmasını ister ve buna inanmaya da hazırdır. Çünkü yüzleşmekten korktuğu gerçeklerle ancak böyle yaparak kurtulacaktır.

“Seninle kavga etmek istemiyorum sevgilim dedim kulağına, ben kavga etmeyi sevmem bilirsin, edemem de. İstedğim bana güç vermesiydi, evimize evimiz demesi, evimizi satmamıza gerek yok, yakında bestelerinden birini satacağından eminim, hem konserlere bir başlayın, gerisi gelecek demesiydi” (Tunç, 2020b: 395).

Osman, Şebnem’e yaptığı haksızlığın bilincinde olsa da korktuğundan bunu değiştirmek için bir şeyler yapamaz. Kendine olan bu öfkesi yön değiştirerek Şebnem’e yansır. Bunun göstergesi olarak da Şebnem’i gördükçe hatırladığı suçluluk duygusu benliğini sardığından onu görmeye bile tahammül edemez. “Ağlamaya başladığı zaman çıkıp gidiyorum. Ağlamasa da gidiyorum, onunla evde kalmaya dayanamıyorum artık. O da gideyim diye gözümün içine bakıyor. Mutlulara gidiyorum. Mutlular epeydir beni aralarında istemiyorlar oysa” (Tunç, 2020b: 409).

Osman karısının yaptığı Uluç Müdür skandalından sonra kendisi gibi kaçıp saklanan kardeşine yaşananları tekrar hatırlatırcasına bir mektup yazar. Fakat bunu yapmasındaki amaç kardeşine yaşanan kötü anıları hatırlatmak değil yazarak hem kendisi hem de kardeşiyle hesaplaşarak tamamen unutmaya isteğinden dolayı yazar ve bunları onunda unutmasını ister. “Sana bu mektubu yazmaktaki amacım yine eski defterleri açmak, yeniden hesaplaşmaya girişmek değil. Unutmak için yazıyorum, geçmişini unutamam demek için” (Tunç, 2020b: 416).

Osman karısının yaptığı skandalın etkisi bir gün gelip kendisini bulacak endişesiyle korkuya kapılır bu korkuyu unutup görmezden gelmek için sürekli uyumak ister. Fakat benliğini saran bu korku uyumasına izin vermeyince uyumak için ilaç alır. Ancak uyuduğu zaman yaşadıklarını bir nebze olsun unutabiliyordu.

“Günün on beş saatini uyuyarak geçirmek için ilaç alıyorum. Uyumazsam düşünüyorum çünkü, hiçbir şey düşünmek istemiyorum. Gün ortasında zorlukla uyanıyorum, dışarı çıkıp gazete alıyorum, yeni bir haber var mı diye bakıyorum, Teo vurulmuş mu, Şebnem bulunmuş mu, yeni ölümler bırakmış mıyım arkamda? Yeni bir şey yok, eski bir şey de yok, unutulmuş bile her şey, didik didik edilen yaşamlarımızın haberleri çoktan bayatlamış” (Tunç, 2020b: 437).

Osman’ın çektiği iç sıkıntısı, yaşadığı kötü şeylerle yüzleşemeyip bastırmasından kaynaklanmaktadır. Müşkül durumunda evine sığınıp onunla beraber yaşadığı ve birbirine yarenlik ettiği Pakize de Osman’ın düştüğü bu bunalımlı durumun farkındadır.

“Aklına eser hiç gitmez. İçim sıkılıyor Pakize. Benim sıkılmıyor sanki. Ben bayılıyorum Beşiktaş pazarında karda kışta millete penye satmaya. ...Osman çok acı konuşuyordu çünkü. Nasıl anlatsam, ağzı başka söylüyor içi başka gibiydi. Boynuzlandığını biliyordu yani. Hissetmişim de yüzlemedim artık. ...Ağlaşmalı, çok acıklı bir gecenin sonunda sarmaş dolaş uyuduk. Sana söylemek istediğim çok şey var Pakize. Ama sonuçlarını kestiremediğim için düşündüklerimi söylemekten her zaman çekinmişimdir. Yaşamım düşündüklerimi unutmaya, uyumlu olmaya çalışmakla geçti” (Tunç, 2020b: 471,478,497).

Osman’ın beğendiği bir şeyi elde etme isteğinin esas kökeni çocukluğunda ihtiyaç duyduğu sevginin, ilginin ve alakanın ondan esirgenmesinden dolayı benliğinde açılan bu boşluğun yansımaları olarak yetişkinliğe erdiğinde ilgi duyduğu şeyleri alarak doldurmaya çalışır. Fakat ne kadar çok şey alırsa alsın asıl olan boşluğu bir türlü dolduramaz.

“Bir şeyi beğendiğim anda benliğimi saran bedeli ne olursa olsun benim olmalı duygusu kumar tutkusuna benziyordu, çok coşturucuydu. En çok o kol düğmelerini yitirdiğime üzülüyorum, kol düğmesi de kullanmazdım üstelik ama avucuma alıp öyle çok bakıyordum ki bu iki parça minik şeye, O. Kornişe sanki arkadaşımış gibi geliyordu. Hatta bir ara romanını yazmayı düşünmüştüm. Ama yaşamımdaki her şey gibi, HER ŞEY GİBİ, o da düşüncede kaldı” (Tunç, 2020b: 492).

Osman görüp geçirdiği kötü yaşantısını ünlü roman karakteri olan Oblomov ile özdeşleştirir. “Bloom’dan beter haldeyim. İlya İlyiç acınası yaşamıyla uzlaşmıştı en azından, ben uzlaşamadım. Uzlaşamadığım tek şey de kendi yaşamım oldu” (Tunç, 2020b: 498).

Osman’ın çocukluğundan beri müziğe olan tutkusu aslında kötü anılarını bastırıp unutmaya yardımcı olmasından dolayı sevmektedir. “Müziğimiz en çok bu işe yarıyor, acılarımızı gizlememize. Ötekiler gibi Gaye de kuyruğu dik tutmaya çalışıyor ama o da benim gibi yenik, yerlere düşene kadar içmesinden belli” (Tunç, 2020b: 502).

Osman bunca zaman yaşadığı hayatında her şeyin aslını bilmesine rağmen bilmezden gelmesinin bilincinde olduğunu romanın sonunda kendine itiraf etme cesareti gösterir. “İnsanları yanlış tanıyorsun, önyargılısın diye karşı çıkmıştım, oysa içten içe biliyordum. Öyleydin, içten içe bilsem bile görmezden gelirdim, inanmak istemezdim, her keresinde de boyumun ölçüsünü aldım” (Tunç, 2020b: 503).

- İçgüdü Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Osman'ın yaşadığı kötü gidişattan sonra geçirmiş oldu trafik kazasında hayatını kaybetmesi onu tanıyan kişilerce bunun bir kaza olmadığını bilerek kendini kamyonun önüne attığını söylerler. Bir kısmı olaya tanık olmasa da hayatının kötü şekilde rayından kaymasından ötürü canına kıyabilmiş olacağını tahmin ederler.

“Mutsuzdu çok. Mutsuz muydu? İntihar etti mi diyorsunuz yani? Ya şimdi kesin bildiğim bir şey yok. Ama intihar ettiyse de şaşırmam yani. Onu diyorum. ... kamyonun geldiğini gördüğü halde durmadı yani. Öyle mi? ...Dalgındı çok. Ondan olmuş da olabilir. Gerçi sinemacı adam da öyle dedi. Ne dedi? Bile bile çıktı kamyonun önüne dedi. O da intihar ettiğini mi düşünüyordu? O öyle görmüş. Bana da öyle geldi. ...İntihar ettiğini düşünüyormuşsunuz, öyle mi? Bence etti. Emin olamam tabii ama gördüğüm kadarıyla hali tavrı. Kazanın oluş şekli bende intihar ettiği hissini uyandırdı. ...yukardan kamyonun geldiğini gördüm, duracak sandım ama yürümeye devam etti. Son adımını bilerek attı sanki. Beni şoke eden de bu oldu. intihar edecek olsaydı karısının olayından sonra yapardı. Çok ağır bir itham ama aklıma geldikçe. Yani çok niteliksiz, düşük bir kadınla evlenmiş. ...İntihar ettiği iddiası hakkında ne düşünüyorsunuz? Bence kesin etti. Çok konuştuk aramızda. Öyle intihar mı edilir, intihar edecek olan kendini asar, köprüden atar falan diyenler oldu. Eder ya. Böyle de eder, niye etmesin?” (Tunç, 2020b: 9,16-17,23,35,218,459).

Gece kulübün de valecilik yapan Kamil'in abisi yaşamış olduğu ve herkesten gizlediği sıkıntısını kaldıramaz boyuta geldiğinde yıkıcı-yok edici güdülerini baskın gelerek bu durumdan intihar ederek kurtulma yoluna gider.

“Kendini astı sonra. Kim? Abim. Astı. Abiniz kendini mi astı? Astı evet. Kömürlükte. Kendi evinin kömürlüğünde. Başınız sağolsun. Kaç yaşındaydı? Yirmi altı. ...Dedim yaz günü ne işi var kömürlükte? Gene de bir bakalım dedik. Aşağı bir indik ki ipin ucunda sallanıyor. Dili sarkmış, yüzü mosmor. Asmış kendini. Bayağı bildiğin asmış yani. ...Abiniz not bırakmış mıydı? Bırakmıştı. Benden bu kadar, beni affedin diye yazmış, market fişinin arkasına, tükenmez kalemle. Bu kadar ama. Neden yaptığını yazmamış. Benden bu kadar. ...Çakmağımı hep kaybediyorum dedi. Abim de öyleydi, çakmaklarını falan kaybederdi hep dedim, artık kaybetmiyor mu dedi. Öldü dedim, kendini astı. Ne dedi astı deyince? Önce bir durdu öyle. Bana baktı. Sonra bir sürü soru sordu. ...niye yaptığını sormadı. Çok tuhafıma gitti. Herkes neden diye sormuştu çünkü” (Tunç, 2020b: 10-11-12-13-14).

Romanda görgü tanığı olarak röportaj yapılan belgeselci Mertol insan yaşamını Freudvari bir söylemle insanların ilk çağından modern çağına kadar geçen süresinde içgüdüsel olarak sadece hayatta kalma çabası gösterdiğini dile getirir. “Hayat dediğimiz şey içgüdüsel bir canlı kalma çabası aslında. İnsanlar mağara devrinde de hayatta kalmaya çalışıyorlardı, robotlar çağında da hayatta kalmaya çalışıyorlar. İnsanlığın geldiği nokta bu yani. Hiç. Çok acıklı” (Tunç, 2020b: 21).

Osman geçmişin acı veren hatırlarının yarattığı etkiden ancak yok olduğunda kurtulabileceğini düşünür fakat yıkıcı güdülerini kendini yok ederek gerçekleştirme cesareti gösteremediğinden bunu kötü anılarını yazdığı günlükleri ortadan yok ederek gerçekleştirir. Bir nevi kendini yok etme arzusunu günlüğünü yok ederek doyuma ulaştırır.

“Eski defterlerimi okurken yarından önceki yaşamım bana çok acı verdi. Hiçmişim meğer, yalnızca yaşamın getirdiği üzüntüleri umutsuzca göğüslemeye çalışan biriymişim. Yarından önceki yaşamımı yok ettim. Nasıl yok etmeliyim diye çok düşündüm. Sanki yok etme biçimim geleceğimi etkileyecek. Yaşanmışların gölgesi yaşanacakların üstüne düşecekmiş gibi geliyor bana, çok saçma bir düşünce ama öyle. En doğrusu yakmak diye düşündüm. Ölülerini yakmak gibi, küller doğaya karışır ve insan hiç yaşamamışçasına yok olur. Seçme şansım olsa öldüğümde yakılmak isterim ama Türkiye’de buna izin yok, belki öleceğim zaman olur” (Tunç, 2020b: 40-41).

Osman yıllarca baba otoritesine maruz kalmasından sonra ilk kez ona kafa tutup evden ayrılacağı vakit içi inanılmaz bir yaşama hevesiyle çarpar. Özgür olma duygusundan dolayı yaşadığı mutluluğu sayfalarca günlüğüne yazmak ister. “Ama şimdi içimde öylesine büyük bir coşku var ki saatlerce yazabilirim” (Tunç, 2020b: 42).

Osman’ın ölümlü kazasını görenlerden görgü tanığı Ceyda karakteri de yaşadığı acı anılardan dolayı intihar ederek kendini yok etmek istese de oğlu olduğu için bunu yapamadığını söyler. “Ben de kaç kere düşündüm. Burama geldiği çok zaman oldu ama oğlum var, yapamam. Gerçi babalar yapar, yapıyorlar. Duyuyoruz hep. Çoğu çocuğunu bırakıp gidiyor” (Tunç, 2020b: 60).

Osman karısı Şebnem’e âşık olduktan sonra yaşam içgüdü etkin bir insan olarak gözlerinin içi bile parlayan bir adama dönüştürür.

“Osman Bey karısına âşık mıydı? Hem de nasıl. Çok dikkatimi çekmişti. Gözleri parlıyordu kadına bakarken. Kadın değil miydi? Âşıktı. O da âşıktı. ...Dün gece içim dışım Şebnem’le doluydu. Hâlâ onunla dolu. Düşünüyorum da içim ilk kez bir kadının aşkıyla böylesine dolu. ...Uzun zamandır günlük yazma gereksinimi duymuyordum. O şarkıdaki gibi, aşk yaşanır, anlatılmaz durumu. Pespaye bir şarkı ama doğru, doyasıya yaşanan bir aşk sözcüklere aktarılınca yavanlaşıyor, oysa çok mutluyuz, aşkımızı doyasıya yaşıyoruz. Evlendiğimizden beri her günümüz dolu” (Tunç, 2020b: 80,265-266,360).

Yaşam içgüdüüne enerji veren en büyük etken güzellik algısıdır. Güzel olan her şeyden mutluluk duymak, insanın doğaya, insana bir nesneye bakmaktan kendisini alamayışı kişiye yaşama isteği uyandırır. Osman da güzel olan her şeyden yüksek manada beslenmesini bilen bir karakterdir. Bu özelliği ona babasından geçmiştir. Hayatına giren kadın ve âşık olduğu Şebnem’de güzellikleriyle görenleri etkisi altına alabilen kişilerdir (Tunç, 2020b: 129,165,168,270-271,294,341).

Osman arkadaşı Oğuz'un boşanma travmasını kaldıramadığı için hap alarak intihar etmesini çok saçma bulur. İnsanın kendisini yok etmesinin anca sağlam bir nedene oturtması gerektiğini düşünür. "Hap içerek öldüğü nerede görülmüş? Ölmek istiyorsan güçlü bir nedenin olsun ayrıca, boşandım diye kendini öldürmeye kalkışmak ne demek?" (Tunç, 2020b: 199).

Osman'ın arkadaşı Levent içgüdüsel duygulardan yıkıcılık içgüdüsüyle Osman'ın roman yazma cesaretini kıskanıp ortaya çıkan kötücül hazla yazdığı romanın kötü olduğunu söyleterek onun yazma hevesini öldürür.

"Zevk duyuyordu bunları söylerken, yüzünden okuyordum, gizleyemiyordu çünkü. Ömrümde bu kadar büyük acı duyduğum çok az gün olmuştur baba. Beni sen bile üzemedin Levent kadar. İnandım çünkü arkadaşına biliyor musun? O gün gerçekten çok kötü bir roman yazdığımı inandım" (Tunç, 2020b: 202).

Osman kardeşi Teoman'ın kötücül hazdan beslenerek yaşayan kişilik olduğunu söyler.

"Diyorum sana baba, gerçekten vicdansız senin bu oğlun. ...Teo kötü ruhlu bir insan, tıpkı Necmi Bey gibi, içi kötülük kaynıyor Teo'nun. ...Teo kötü ruhlu bir yılan. Ama Teo için kötü dileklerde bulunamadığıma göre, kardeşimi hâlâ az da olsa seviyorum demektir. Teo'yu niye sevdiğimi bilmiyorum. Hâlâ ara sıra onu anımsayıp umarım iyidir diye düşünmem bir tür mazoşizm mi?" (Tunç, 2020b: 208,406,489).

Gün'ün hayata ve insanlara olan yaklaşımıyla çevresine verdiği o yaşam enerjisi Osman'ın dikkatini çeker. Osman onca zaman etrafında onun kadar hayatında yaşamayı seven bir insan görmediğini söyler. "Gün'deki o sonsuz coşkunun, o delice yaşama sevincinin nedeni bu olsa gerek. Yaşamı Gün kadar seven kimseyi görmedim bugüne dek. Hep mi böyleydi acaba, yoksa bu belayla baş etme yolu mu bu coşku?" (Tunç, 2020b: 243).

Osman'ın hayatına dâhil olan yeni arkadaşları Gün ve Kubilay ona bunca zaman görmediği sevgiyi ve ilgiyi gösterince bu durum karşısında şaşırarak mutluluk duyar. İnsanın yaşamsal döngüsünde yiyip, içip, uyumak gibi temel ihtiyaçlar ne kadar önemliyse sevmekte bir insan için o denli mühim bir konudur. Sevgiyle şaşkına dönem Osman da yaşama daha mutlu bakabilmektedir. "İlk kez gerçekten sevildiğimi hissettim, çok mutlu oldum. Aynı anda da neden seviyorlar ki beni diye düşündüm, daha yeni tanıştık. ...Herkes birini seviyor, ihanete uğrayacağını ya da mutsuz olacağını ya da kötü biteceğini bile bile seviyor" (Tunç, 2020b: 256,273).

Annesinin ölümü Osman'a çok ağır geldiğinden dolayı ondan sonra dinlediği bir müzikte bile annesinin ölümünü çağrıştıracak emareler bularak buna hislenir.

“Hangi parçaya girecek diye merakla bekliyordum, “Yerine Sevememe başladı. ...Annemden beri bu şarkıyı ölümle özdeşleştiriyorum, yerine sevemem deyince aklıma annem geliyor. Ayrılammaktan çok ölümü düşündürüyor bana, bence ölüp de beni sensiz bırakma, senin yerine kimseyi koyamam demek istiyor. Ama benden başka kimseye öyle gelmiyor anlaşılan” (Tunç, 2020b: 258).

Pakize, Osman’ın onu sevmediği bilmesine rağmen bir gün seviyor olacak bilinci ona yaşama karşı bir sevinç vermektedir. Bir gün Osman’ın da onun sevdiği gibi kendisini seveceğini ümit eder. “Osman’ın bana karşı bir şey hissetmediğini için için biliyordum aslında ama ümit işte. Yarına uyanmanızı sağlayan şey” (Tunç, 2020b: 285).

İçgüdü kuramını oluşturan iki zıt kutup yaşamsal içgüdüler ve öldürme içgüdüleri insan ruhunda iki kavramın bir arada bulunup birbirlerini iterek varlıklarını korurlar. Bunlar kimi insanda yaşamsa içgüdü ya baskınken kimi insanda öldürme içgüdüğü daha baskın gelmektedir. Hangi güdü baskın gelirse gelsin bir güdü olmadan diğer güdünün var olması kesinlikle mümkün değildir. Osman’ın içine düştüğü sıkıntılı olaylardan sonra bir tarafı inanılmaz şekilde korkarak depresyona girmesine neden olsa da bir tarafı hayata hala umutla bakmasını sağlar. “İçimde dizginleyemediğim bir coşku ile koyu bir depresyon çarpışıp duruyor” (Tunç, 2020b: 289).

Şebnem dağılmış, parçalanmış ailesine olan öfkesinden dolayı onları cezalandırmak adına kendilerinden bir parça olan benliğinin öz yıkımını gerçekleştirerek anne, baba ve ona kötülüğü dokunmuş tüm yakın çevresinden intikam almayı arzular. İlk başta babasını bıraktı diye annesinin huzurunu kaçırmak adına okuldan kaçıp, orda burda takılarak, kendini iyi bir aile kızı olarak lanse etmek yerine hafif meşrep bir kız olarak lanse ettirir. Sonra reşit olduğunda babasının ailesini özellikle annesiyle birlikte olan amcasının erkekliğini ayaklar altına almak için erotik dergiye çıplak poz vermesi ve var olan gücüyle kendisine sahip olmayı hak gören Uluç Müdüre hazırladığı skandal video ile vs. gerçekleştirdiği bu tüm eylemler kendi öz yıkımının yanında ona bunu yapmaya mecbur bırakan kişilerin hayatlarının da öz yıkımını gerçekleştirmeyi mecbur kılmıştır. Ancak bu sayede Şebnem’in içi soğuyacak ancak bu sayede ondan esirgenen sevginin, şefkatin, ilginin ve alakanın hesabını sormuş olarak herkese hak ettiği diyetini ödetmiş olacaktır (Tunç, 2020b: 287,299,300).

Kubilay deliler gibi aşık olduğu, sevgilisi Gün’ü kanserden dolayı kaybetmek zorunda kalınca onun için de hayat nerdeyse bitmiş duruma gelir. Günden sonra hayattan keyif alamayan sevgili onun ölümüyle beraber ruhunu da öldürür.

“Gün öldü, ben öldüm. Ama uzun süre öldüğümü anlamadım biliyor musun? Tuhaf yani. Sonra bir gün kafama dank etti. Ulan ben Gün’le birlikte ölmüşüm zaten dedim. ...Gün’den sonra yaşamaya devam etmek için bir amaç arıyordum herhalde ne bileyim. Ya da kendime ölmediğimi ispat etmeye

çalışıyordum. Sonunda aydım. Neyi ispat ediyorsun ulan, ölmüşün işte, yürü git” (Tunç, 2020b: 312,317).

Kubilay günden sonra ruhunu öldürmüş olsa da bunun fiziken bir eyleme dökmenin kolay olmadığını ifade eder. İnsanın benliğinde çatışan yaşam ve ölüm içgüdüleri birbirlerinin eylemlerine hep set vurmaktadır. Tıpkı Kubilay da Gün’ün ardına yok olmak istese de bunu eyleme dökemeyip ancak ruhunu öldürerek arzusunu gerçekleştirmeye çalışır.

“İntihar etmek o kadar kolay bir şey mi ya. Al işte ben. Yapılabilse ben yaparım ama yapamıyorum. Neden yapamıyorsunuz? Yapmayın tabii de. Bilmiyorum neden. Hayatı sevmek deseniz değil. Şu kadar sevmiyorum hayatı. Eziyetten başka bir şey değil hayat. Ama galiba ölümden korkuyorum. Öleceğim andan değil ama. O anın geldiğini bilmekten korkuyorum. Korku büyük bir duygu. Korkutucu büyüklükte” (Tunç, 2020b: 335).

Osman artık tahammül edemediği kardeşinin kötülüllüğü onun öldürme içgüdüsünü tetikler. “Zaten Şebnem Teo’yu öldürmek istediğime inanmıyor, kızgınlıktan söylüyorum sanıyor. Geçen akşam bu herifin ölmesi gerek dedim, güldü” (Tunç, 2020b: 385).

Osman artık saklanıp bir köşede beş parasız sefil halde yaşamaktan, birinin onu bulup ansızın öldürmesinden korktuğu için artık hayatla ilişkisini kesip ağrısız sızısız olacak şekilde uykusunda ölmek ister. Onun düşüncesinde bu ölme içgüdüsünü tetikleyen ben büyük etken her an nerede ne zaman ne olacağını bilmeden yaşamının verdiği kaygı ve korkudan kaynaklanır.

“Uyurken ölüp gitmek istiyorum, hiçbir şey hissetmeden. Uyanık olduğum zamanlarda ölüm korkusuyla barışmam gerek diye düşünüyorum. Korkusunu aşabilsem ölüm tertemiz bir çözüm. Arkamda benim için ağlayacak tek bir kişinin olmayışı bana yaşamım kadar büyük bir acı veriyor. ... UYUYUP UYANMAMAK en güzel ölüm. Bugünlerde o kadar sık diliyorum ki bunu, yakında olacakmış gibi geliyor” (Tunç, 2020b: 437,495).

Osman’ın geçirdiği ölümcül trafik kazası ister bilinçli olarak olsun isterse de bilinçsiz gerçekleşen bir eylem olmuş olsun her anlamda Osman yaşarken ruhu ölü bir adam olarak nefes alması kendi ölüm içgüdüsünü gerçekleştirmiş bir kaybeden adam profili ortaya koyarak gösterir.

“Osman ölünce ferahladım aslında biliyor musunuz? Ama kendim için değil, Osman için. Onun adına ferahladım. Yaşamak yük haline gelmişti çünkü Osman’a. Yaşayan ölü gibiydi. Ben de çok çile çektim hayatta. Ne zorluklar yaşadım ama yaşamayı seviyorum ben. Bir sürü ameliyat oldum. Hepsine de ya çıkamazsam diye korkudan öle öle girdim” (Tunç, 2020b: 483).

Osman ölüm içgüdüsünün ortaya koyduğu yıkıcı-yok edici etkisi yaptırımına en büyük etken olan insan kötülçüğü ile ilk tanışma Talat Amca adında bir adamın hatırası ile canlanmaktadır. İnsanlarda ölümsel içgüdüden kaynaklanan kötülçüllüğü kabul etmekte zorlansa da insanların bu yıkıcı davranışları kötülçüllüğün her insanda var olduğu bilincini kabul etmesine sebebiyet verir.

“Kötülüğün insanın doğasında olabileceğini ilk hissetişimdi. Küçük olduğum halde günlerce bunun üstüne düşündüğümü, Deli Hacer kadar kötü kimleri tanıyor olabileceğimi kendime sorduğumu iyi anımsıyorum. İlk aklıma gelen Talat Amca olmuştu, onun o düşük beyaz bıyıkları ve her şeye bir kulp takan kıskanç hali. Sonrasında irili ufaklı pek çok kötülükle karşılaştım, kimi insanların kötü ruhlu olduklarını kabul etmekte çok zorlandım” (Tunç, 2020b: 488).

Osman kendisini seven Pakize’nin ona eskisi gibi davranmamasının aşkının bittiğine yorar fakat ne olursa olsun hala onu sevdiğini hisseder. “Artık eskisi gibi âşık değil bana, hissediyorum ama hâlâ seviyor. Belki de sevmiyordur da yalnız kalmaktan korkuyordu” (Tunç, 2020b: 497).

3.2.9. Kuru Kız Romanında Rastlanan Psikanaliz İzlekler

- Oidipus Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Kuru Kız ve oğlan kardeşi anneleri öldükten sonra babalarının içine düştüğü ve çıkamadığı derin yas yüzünden mutlu olduğu anlar sanki ölen karısına ihanet ettiğini varsayarak mutluluğu evde yasak eder. “Babası öldükten sonra olmaya başlamıştı aralarında böyle neşeli şeyler. Hayattayken güldüklerini pek hatırlamıyordu. Gülmüşlerse de gizli gizli, kendi aralarında” (Tunç, 2023: 28-29)

Kardeşler annelerini yitirmenin yarattığı korkuyla aynı şeyin babasının da başına geleceğinden kaygılanarak bu endişelerini birbirinden gizleyerek içine bastırırlar. “Annelerinin ölüm acısına henüz alışmış değildiler öte yandan, her an babaları da ölecek diye korkuyla beklediklerini birbirlerinden gizliyorlardı. İkisi de çocuktuk henüz” (Tunç, 2023: 42).

Kuru Kız’ın oğlan kardeşi annesini kaybetmenin yarattığı buhrana ilk başta ablasıyla aynı tepkiyi vermeyerek yaşadığı hüznü dışarıya vurur. Fakat dışarıya yansıttığı bu hüznün babası tarafınsan ağır bir kitle örselendiği için artık o da ablası gibi acısını içine bastırır. Bu yüzden yaşadığı her sorunu bastırmaya alışan oğlan kardeş bunun yansımasını yetişkin bir özne olduğunda da aynı davranışı sergiler.

“Yemek yerken konuşmazlardı. Annesi hastalanınca babası ağlamayı, yemekte konuşmayı ve daha pek çok şeyi yasaklamıştı, özellikle neşeli şeyleri. Yas daha annesi yaşarken evlerini ele geçirmiş, bir daha da gitmemişti. İlkokul dördteydi annesi hastalandığında, söz dinleyecek yaşıydı, içine doğru ağlamayı

abuk ğrendi. Kardeşi de söz dinleyecek yaştaydı, ondan iki yaş küçüktü ama ağılamadan duramıyordu. Bu yüzden hemen her akşam azar işitiyordu babasından. Babasının azan da birkaç sert sözden ibaret değıldi. Camlar titriyor gibi gelirdi ona babası bağıırırken. Sekiz yaşındaki oğıluna tokat atmamak için ceketini, atkısını, eşyalardan birini yere çarpar, evden çıkıp gider, yarım saat sonra kıpkırmızı gözlerle gelirdi. Babası için de çok zordu hayat. Çok uzun sürmedi, kardeşi de içine doğıru ağılamayı öğrendi” (Tunç, 2023: 45).

Oğılan kardeş, babasının kaybından sonra oluşan boşluğı ilk olarak onun yatağına geçerek alması bir nevi yatağı ablasına kaptırmayarak yiten iktidar gücün etkisini kendi eline almasını erkek kardeşin yatağı almasıyla simgelemektedir. Babasının yaratmış olduğı kasvetli hayat onun ölmesiyle son bulmasına karşın onun yaratmış olduğı kasvet evi ve benliklerini çepeçevre sardığı için iktidar gücün simgesi olan babanın gölgesi üzerlerinden kalkmaz.

“ekyatı açıp yatağıny yaptı. Banyoya giderken kardeşinin babasının karyolasında yattığını gördü. Babasının odasını ve bir zamanlar anne babasının birlikte yattıkları karyolayı çoktan sahiplenmişti. Kardeşinin bu oda ve karyolanın kendi hakkı olduğunu düşündüğünden emindi” (Tunç, 2023: 48).

Soya ekim olarak erkek kardeş annesini genlerine sahip olarak onun güzelliğini alır. Fakat annesini güzelliğini almış olması erkek kardeşinin kaderi için hiçbir şey ifade etmez. Çünkü toplumsal bir algı olarak erkeğin güzelliğinden çok erkek olması her şeyi yapmaya imkanına sahip olduğı düşüncesi vardır. Yine de erkek kardeş evin asıl direğinin annesi olması ve bu direği yitirmesinden dolayı kapıldığı buhrandan aynı şekilde babasının da etkilenmesi oğılunun bu yas havasından kurtulmasına olanak sağılamadığı için anne problemi olan bir ocuk olarak büyümesine de sebep olur. Yetişkinliğe erdiğinde de bu yüzden ne çocukluğunun ne de gençliğinin kıymetini bilemeden erken çöker. “Kardeşi ise annesine benziyordu, yüzü çok güzeldi. Ama erkekti, güzel olmuş olmamış çok da önemli değıldi. Kardeşi güzel yüzünün değıerini bilmemişti zaten, erken çökmüştü” (Tunç, 2023: 49).

Kuru Kız annesini kaybetmesinden sonra ardında bıraktıklarına bakabilmek için akılı selim davranabilen, acısını içine gömerek babasına ve kardeşine olağanca destek olmaya çalışan bir karakterken oğılan kardeşi annesinin yokluğunu bir türlü içinde halledemediğinden hayatlarının bu kadar sıradan, tek düze ve mutsuz olmasının sebebini annesinin yokluğuna bağılar.

“Apartmanlar yüzünden güneşi görmez olduk, baksana dedi. Hayır dedi kardeşi sertçe, annem öldüğü için. Kardeşi asmanın annesinin arkasından kurduğuna inanıyordu. Oysa annesinden sonra yıllarca üzümünü yemişlerdi. Kardeşi ya gerçekten hatırlamıyordu ya da hatırlamak istemiyordu. Israr ederse kavga edecek hale geliyorlardı” (Tunç, 2023: 51).

Küçük oğlan kardeş yetişkinliğe erdiğinde bile annenin yokluğu bir türlü dolduramaz vaziyettir. Onun yansıması olarak hayatında madden ya da manen oluşan boşlukları tahammül edemez boyuttadır. Çünkü her yokluk ona içinde dağ gibi oluşan boşluğu hatırlatır.

“Takvim asmamıza gerek var mı? demişti eskisini alıp yenisini asan kardeşine. Kardeşi hayretle bakmıştı, duvar boş mu kalsın? Demişti. İkisinin de akıllı telefonu vardı, insan geçmişi de geleceği de telefonundan görebiliyordu artık. Ama kardeşinin boşluklarla baş edemediğini düşündü, ısrar etmedi” (Tunç, 2023: 90).

Evin direği olan annenin hastalanışı herkesi ruhen derinden etkilemiş olsa da oğlan kardeş bu durumdan daha fazla etkilenererek fizyolojik olarak tepki vererek konuşma yetisini minimum duruma getirir. “Annesi ilk hastalandığında sessizleşmişti kardeşi, ağzından tek kelime çıkmıyordu, babası dilsiz kalacak diye korkmuştu. Abla elimi tutsana demişti bir gece. Konuştu diye sevinmişti, elini tutmuştu, kardeşi öyle uyumuştı” (Tunç, 2023: 102).

Kuru Kız, annesinin vefatıyla onun bırakmış olduğu yokluğun acısını gizlice bir köşede ağlayarak derinden yaşayan erkek kardeşinin hâlini kimseler görmezken o fark eder ve yanına sokularak onu teselli etmeye çalışır. Kardeşi gözyaşları içinde ablasına annesini çok özlediğini söyler. Bu durum karşında kardeşine destek olup annesinin yokluğunu gidermek isteyen abla kardeşinin başını şefkatle okşadığında kardeşi bir anda ablasını annesi yerine koyarak olağan gücüyle ablasının memesini emmeye çalışır. Erkek kardeş annesinin açmış olduğu sevgi nesne yokluğunun yansımasını ablaya gösterir. Bunun sonucu olarak oidipus kompleksinin ana dinamiğinde olan anneye sahip olma düşünüyü erkek kardeş ablasına yansıtarak duyduğu cinsel hazzın etkisiyle de enstest istismar olayını gerçekleştirir.

“Kardeşinin ağladığını duydu, hıçkırıkları duyulmasın diye yüzünü yastığa bastırıldığını anladı. Sanki on üç değil üç yaşındaydı. Yatağına girdi, sırtından sarıldı, kardeşi yüzünü ona döndü, çocuk gözlerinden yağmur gibi iniyordu yaşlar, ay ışığı gözyaşlarında parlıyordu. Annemi çok özledim dedi. Alnını öptü kardeşinin, ben de dedi, kısıcak saçlarının başladığı çizgiyi, şakaklarını, hafif çilli elmacıkkemiklerini öptü. Yatıştırmak, annesizliğin acısını unutturmak istiyordu. Kardeşi ansızın hareketlendi, henüz tam gelişmemiş, hala yarım memesini sıkıca tuttu, emmeye başladı. Çocukluk olduğunu düşündü bunun, anne özlemi. Usulca memesini kurtarmak istedi ama kardeşi bırakmadı. Ağzı doymak bilmeyen, başka bir canlı gibiydi. Üstüne çıktı. Cinsel organının hızla büyüdüğünü, kemik gibi bir hal aldığını hissetti, çok şaşırdı, aklı tutuldu şaşırmaktan. Kardeşinin eli donunu indirmeye, bacaklarını aralamaya çalışıyordu. Cinsellik hakkında pek bilgisi yoktu, annesi hastalığının iyiye gittiği zamanlarda bir şeyler anlatmıştı ama hızla büyüyen, nabız gibi atan bu sıcak kemik hakkında bir şey söylememişti. Dehşete düştü. Kardeşi her yerini koparırcasına ısıırıyordu, bacaklarını, kamını tırmalıyordu, içine girmek için bütün gücünü kullanıyordu. Üstünden itmeye çalıştıkça gövdesinin ağırlığı artıyordu” (Tunç, 2023: 103-104).

- Elektra Kompleksi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Kuru Kız'ın babası karısını kaybetmenin yarattığı etkiyle evinde mutluluğu yasak eder. Bu yüzden abla kardeşin evde mutlu olduğu anlar çok azdır. Mutlu günleri anneyi kaybetmeyle beraber kaybederler. “Babası öldükten sonra olmaya başlamıştı aralarında böyle neşeli şeyler. Hayattayken güldüklerini pek hatırlamıyordu. Gülmüşlerse de gizli gizli, kendi aralarında” (Tunç, 2023: 28-29).

Evin babası karısı hastalandıktan sonra hayata daha çok negatif bakar bir hale bürünür. Evindeki ağaca sırf çocuklar dadanıyorlar ve ses yapıyorlar diye keser. Fakat babanın asıl öfkesi avuçlarından su misali yitip giden karısına bir çare bulamamaktan kaynaklanır. Kuru Kız ise annesinin diktiği bu ağacı babasının kesmesini annesiyle özleştirerek ağacın yok oluşunun annesinin yok oluşu olarak gördüğünden ağacın kesilmesine babasından korkusuna bir şey diyemese de bunun acısını gizlice ağlayarak çıkartmaya çalışır. “Annesi hastalandıktan sonra babası bir gün çocuklar dadanıyor, gürültü yapıyorlar diye kesti. Ağzı çizgi halinde paslanmış baltayı, ağacın incecik ve taze gövdesini, babasının ayaklarının altında ezilmiş, henüz fındık kadar erikleri görünce banyoya saklanıp ağladı” (Tunç, 2023: 36).

Kuru kız annesini kaybetmesinin ardına babasını da kaybedecek olması düşüncesinden dolayı çok kaygılanır. O da erkenden annesi gibi ölürse kendisine ve kardeşine sahip çıkacak bir akrabalarının da olmayacağını bilincindedir. “Annelerinin ölüm acısına henüz alışmış değildiler öte yandan, her an babaları da ölecek diye korkuyla beklediklerini birbirlerinden gizliyorlardı. İkisi de çocuktuk henüz” (Tunç, 2023: 42).

Kuru Kız yaşadığı olayları kardeşine göre daha çabuk idrak edip kabullenip bunu baskılayan bir karakterdir. Babası, karısının ölümüne karşı yaratmış olduğu kasvetli havayı da çabuk kabullenerek onun bu buhranına karşı gösterdiği tepkime içine ağlamak olur.

“Yemek yerken konuşmazlardı. Annesi hastalanınca babası ağlamayı, yemekte konuşmayı ve daha pek çok şeyi yasaklamıştı, özellikle neşeli şeyleri. Yas daha annesi yaşarken evlerini ele geçirmiş, bir daha da gitmemişti. İlkokul dörtteydi annesi hastalandığında, söz dinleyecek yaşıydı, içine doğru ağlamayı çabuk öğrendi. ... Akşam Kuran okunduktan, helvalar yendikten, herkes gittikten sonra kardeşine, annem hastalanmadan önce babam ne çok gülerdi hatırlıyor musun? dedi” (Tunç, 2023: 45,47).

Kuru Kız her çocuk gibi o da annesiyle özdeşim yoluna giden ve ona hayran olan bir karakterdir. Fakat fizyolojik yapısından duyduğu beğenmemişlik kendisini annesiyle kıyaslatıp onun gibi güzel olamayacağı düşünmesine neden olur. (Tunç, 2023: 49).

“Tüm bu endişe ve yetersizlik duygularıyla birlikte ötekinin bakışını her daim üzerinde hissedenden kadın, kendi bedenine yabancılaşır ve kendi bedenini benliğinden ayrı bir konumda görmeye başlar. Romandaki kadının, çocukluktan itibaren güzellik konusunda komşuları tarafından travmatize edildiği

görülür. Henüz küçük bir kız çocuğuyken annesinin güzel bir kadın olduğunu ve kendisinin annesine benzemediğini fark eder. Bu farkındalık onu üzse de annesinin üzülmemesi için bu durumu yok sayar” (Soysal Eşitti, 2024: 341).

Kuru Kız çocukluğunda yaşadığı hızlı boy atma sıkıntısından dolayı çok sıkıntı çeker. Boyunun devamlı uzuyor olmasına karşı babasının buna kızdığını düşünerek korkuyla duruşunu bu uzunluğunu kırmak, gizlemek adına kambur gibi durak duruşunu bozar. Fakat büyüdükçe babasının ona karşı öfke duyduğu hissini aslında öfke olmadığını annesinden sonra bağdaşıklık kurduğu, sakatlanınca onun hizmetini bir kadın edasıyla gördüğü kızının bir gün olup ondan uzaklaşıp gidecek olduğu korkusundan olduğunu idrak eder. Bu hissini babasından geldiği kadar bizzat kendisi de annesi ölmüş bir kızın böylesine uzamasına karşı bir suçluluk duyduğundan babasını da buna öfkelenildiğini zanneder (Tunç, 2023:57,58).

Kuru Kız’ın evlilik çağına gelmiş ve geçmiş olmasına rağmen evlenmeyi düşünmemesinin en büyük nedeni annesinden devir aldığı annelik statüsünü çok derinden içselleştirdiği için kardeşini bir başına bırakmaktan imtina ile kaçınır. “Evlenmeyi düşünmüyordu. Evlenip kardeşini yalnız bırakmayı aklından bile geçirmiyordu” (Tunç, 2023: 73).

Kuru Kız, yetişkin bir kadın olduğunda evinin duvarında asılı duran anne ve babasının fotoğraflarına baktığında çocukluğunda anne ve babasını zihninde koyduğu yerin aslında hiç öyle olmadığını yıllar sonra bu fotoğraflara baktığında anlar. Küçükken görmüş olduğu annesinin güzelliği ya da babasının heybetli halinin aslında sadece kendi kafasında kurduğu üstün görme algısından kaynaklanmaktadır (Tunç, 2023: 89-90).

Kuru Kız’ın annesi ölünce onun hastanede yattığı yatağa oturarak birden dışarıya bakıp kar yağdığını söyler fakat hastanedeki refakatçiler dışarıya baktığında herhangi bir kar görmezler. Onun bu düşünceye kapılmasına neden olan şey annesinin genellikle kullandığı bir deyim olan uyuyan insanın üzerine kar yağar cümlesinin çağrışımıyla annenin ölümü sonsuz uyku halini simgelediğinden onun yokluğu demek metaforik olarak karın yağması demektir. Yani anne ölünce artık ebedi uykudadır ve uyuyan insanın üzerine yağar.

“Görevliler başın sağ olsun dediler, annesini alıp götürdüler. Annesinin yatağına oturdu, dışarı baktı. Kar başlamış dedi. Refakatçi kadınlar da dışarı baktılar, şaşırarak ona döndüler. Kar yağmıyordu. ...Annesi uyuyanın üstüne kar yağar derdi. ...Uzun ve derin bir uykuya düşmeden önce ölü ile diri arasında bir fark yok diye düşündü. Sonra öyle olmadı, annesi ölünce ölüyle diri arasındaki farkın bu kadar büyük olmasına öyle şaşırmıştı ki oda ölmek istiyordu” (Tunç, 2023: 95-96-97,100).

Kuru Kız’ın babası, karısı iyi olsun diye bola döke yesin ve iyileşsin düşüncesiyle onun için çabalasa da karısı hastalıktan dolayı bir şey yiyecek durumda değildir. Annesinin

yemediğini sırf babası üzülmessin diye yalan söyleyerek gizlemeye çalışır. “Babasının üzülmessin istemiyordu, annem hepsini yedi, iştahı çok iyiydi bugün diyordu” (Tunç, 2023: 101).

Kuru Kız’ın oğlan kardeşi annesi hastalanınca fizyolojik tepki olarak hem konuşmamaya hem de altını ıslatmaya başlar. Kuru Kız ise abla misyonunu annesinden devir alır. Annelik misyonu ile hem kardeşine anne edasıyla yaklaşır onu rahatlatmaya çalışırken hem de annesini hastalık yüzünden düştüğü bu yetersizlik durumundan suçluluk duymaması için kardeşinin yaşadığı durumu annesinden saklar.

“Her sabah kardeşi daha uyurken yatağına elini sokuyordu, ıslaklığı hissederse uyandırıyor, git banyoda üstünü değiştir diyordu fısıltıyla, kirlilerini sepete at. Babası işe gidince annesine sezdirmeden pijamasını çarşaflarını hızla yıkıyor, bahçeye annesinin görmeyeceği tarafa asıyordu. Bilse çok üzüldü annesi, kendini suçlardı” (Tunç, 2023: 103).

Kuru Kız kardeşi de ölünce bir başına kaldığı evde gardolabındaki fazlalıkları toplarken bunca zaman babasının ve oğlan kardeşinin ona yaptığı haksızlıkların iç hesaplaşmasını yapar. Her ikisine de kendini adarken herkesin kendisini düşünüp onu bir kez olsun düşünmeyip yaşamalarından dolayı adil bir insan olmadıklarını bu yüzden de iyi bir insan da olmadıklarını düşünür.

“Gardıroba son girenler kardeşinin giysileri olmuştu, ilk onları çıkardı. Kardeşi de adil biri değildi, hiç olmamıştı. Babasının odasına geçmişti, karyolasına ve gardırobuna konmuştu, ablasına sormadan. Babası da adil biri sayılmazdı. Çevresinde iyi biri olarak tanınırdı ama adil değildi, adil olmayan birine iyi denir miydi, ondan da emin olamadı” (Tunç, 2023: 164).

- Rüya Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Kuru Kız kardeşi ölünce onun yaratmış olduğu buhranla beraber gördüğü rüya idden kaynaklanan bir haz rüyasıdır. Rüyasında anne ve babasını yaşını almış yaşlı olarak görmesi onlarla geçiremediği yaşlılık çağlarını rüyasında görerek özlemini gidermeye çalışır. Kardeşini ise rüyasında en son ki görüntüsünün aksine gencecik, annesinden aldığı o güzellik haliyle görmesi, kardeşinin de kendisi gibi annesinde sonra darmaduman olması ve bunu baskılamak için sürekli kendini yemeğe verdiğini bildiğinden dolayı onu rüyasında zayıf bir vücutla görmesi sanki ortada baskılanacak bir derdin olmadığını, kardeşinin o eski mutlu çocukluğunu yaşadığı günleri arzuladığından bilinçdışı kardeşini bu şekilde tiplendirir.

“Rüyasında kardeşini, anne babasını gördü. Anne babası ölümlerinden sonraki yılları yaşamış gibi yaşlı görünüyordular. Babası çok değişmemişti ama annesi bambaşkaydı. Sanki yaşlanınca nasıl olunacağını gösteren aplikasyonlardan biriyle yüzüne efekt yapılmış, annesi olmuştu. ...Kardeşi ise anne babasının

aksine gencecikti rüyasında, askerden geldiği zamanki halindeydi, zayıf ve hüzünlü. Zamanla değişmişti, çok kilo almıştı, yaşından çok daha yaşlı görünür olmuştu, ifadesi hoşnutsuzdu, mutsuzdu ama mutsuz olduğunu bilmiyordu ve şimdi ölüydü. Mevta, merhum, rahmetli” (Tunç, 2023: 148-149).

Kuru Kız kendisini babası ve oğlan kardeşine adadığı için kuru hayatında onu sevecek, sıcaklığını gösterecek bir adam giremez. Vücudunun fizyolojik ihtiyaçlarını madden karşılayamadığı için ortaya çıkan bu enerjisinin deşarjını rüyasında cinsellik temelinde kurulan haz rüyaları ile gidermeye çalışır. Rüya içinde id ve süperegonun birbiriyle çatıştığı bu rüyalar cinsel açlığını bir nebze de olsa gidermesine yaramışsa da süperegodan kaynaklanan bu suçluluk duygusu gördüğü rüyalardan rahatsızlık duymasına neden olur.

“Yalnız, eksik, kuşkulu, rahatsız edici bir cinsel hayatı vardı. Sık sık cinsel rüyalar görüyordu. Kimliği belirsiz ağır bir beden altında ezildiğini, gür saçlı büyük bir başı ellerinin arasında tuttuğunu, o başın zayıf memelerinde, içeri çökük karnında, kuru kemik bacaklarının arasında gezindiğini görüyor, sıkıdığı başı kendinden uzaklaştırmaya çalıştığını ama bedeninin istediğini hissediyordu. Bedeni ellerinin altında sarsılıyordu. Nefret ediyordu bedeninden. İyi gelmiyordu ona bu cinsel rüyalar” (Tunç, 2023: 173).

- Esere Yansıyan Yaratıcı Yazar Etkisi Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekler

Ayfer Tunç’u etkileyen yazarlardan olan Hulki Aktunç, yazmış olduğu argo sözlüğü ve öyküleriyle yazarın kendi eserlerinde kullandığı halk ağzındaki argo küfürlerin esin kaynağı olur. TDK’dan aldığı ödülle tanınmasına vesile olan kitabı “*Gidenler Dönmeyenler*” (1977) son yazdığı bu romanına da esin kaynağı olur. *Kuru Kız*’ın yolculuğa çıkarken bu kitabı yanına alması ve çıktığı bu yolculukta gidip dönmeme düşüncesi bu kitaba olan atıftır. Yazarın, romanda Hulki Aktunç’un eserlerine yer vermesi ve romanın sonunun da ona selamla bitirmesi onun hakkı yenmiş bir sanatçı olduğundan, kendisinin de bir yazar olduğu kadar bir okurda olarak onu besleyen bir kişinin herkes tarafından bilinir olmasını boynunun borcu olduğunu düşünerek yapar. (İnci, 2014: 55,97,282,382)

“Argoyla uğraşan birinin bloguna denk geldi, Hulki Aktunç diye bir yazarın Argo Sözlüğü diye bir kitabından alıntılar yapmıştı blogun sahibi. ...Hulki Aktunç’un kim olduğunu merak etti, internette aradı. Vikipedi’de Türk şair ve yazar diyordu. Şair. Yazar. Bir sürü kitap yazmış. Argo Sözlüğü de yazmış. ... Hulki Aktunç’ a selam olsun. Gidenler dönmeyenler” (Tunç, 2023: 187,190.216).

- Katarsist (Konuşma Kürü-Baca Boşaltma) Kavramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Kuru Kız içine bastırdıklarını boşaltıp doyuma ulaşmasını sağlayacak eylemi kendi içinde yarattığı tanrıyla gidermeye çalışır. İçinde yarattığı bu tanrı onu aslı yargılamaz, kurallar koymaz sadece içini boşaltmasına, bir görünmeyen güç gibi onu koruduğu düşüncesine inanmasına yarayan bir ruhani bir varlıktır. Kuru Kız bunu bir hayvan, bir insan vb. başka bir yapı olarak da simgeleye bilirken tanrı olarak simgelemesi, üstün gücün mistik yanını onu koruyan, kollayan, cezalandırmayan, ondan bir şey yapmasını beklemeden anlamasını tanrısal bir güç ile mümkün olacağını düşünmesinden dolayı seçer.

“Allah ile tanrının aynı şey olmadığı kanısındaydı. Tanrının dinsel bir tarafı yoktu, bir tür sezgiydi, gizli güç gibi bir şeydi. Uykusunun kaçtığı gecelerde, perdenin aralığından sızan ay ışığında varlığını hissettiği, onunla kelimeler olmaksızın konuşan bir tür enerjidi. Onu seven bir enerji. Tanrısını kendi yaratmıştı, iyi anlaşıyordu onunla. Birine anlatsa, o biri tanrısının çocukların hayali arkadaşı gibi bir şey olduğunu düşünebilirdi. ...Allah'a ibadet etmek için oruç tutardı, kendi tanrısıyla konuşurdu. Tanrısına hayatından şikayet etmezdi. Şikayet etmenin de dua etmenin de hiçbir şeyi değiştirmedığını çok küçükken öğrenmişti. Her şeyi anlatırdı tanrısına, içinden, sese dönüştürmeden. Gördüğü kadarıyla hayatın yer yer çok saçma olduğunu ve mesela insanların boş şeylere değer vermek gibi bazı davranışlarını anlamakta zorluk çektiğini. ...Kardeşinin ardından acı çekmeyi başka bir zamana bırakmıştı. Gecenin, tanrısıyla konuşacağı ileri saatlerine. ...Tanrısına interneti anlatmaya doyamıyordu, sanki tanrısı bu buluştan haberdar değilmiş ve ondan öğrenmekten çok hoşlanıyormuş gibi. ...Tanrısıyla konuşuyordu sonra. Tanrısı onu yatıştırmak için yatağının başucunda bekliyor oluyordu. Yüzü olmayan, bedeni olmayan, sesi olmayan, olmayan sesi bazen annesininkine, bazen olmayan bir sevgilininkine benzeyen tanrısı. ... Ne zaman döneceksin? diye sordu tanrısı. Tanrı olan sensin, senin bilmen gerekmiyor mu? Geleceği gören türden bir tanrı değilim ben, biliyorsun dedi tanrısı, senin kişisel tanrınım, zihninin tanrısıyım. O zaman zihnimin içini bilmen gerekmiyor mu? Zihninin içi çok karışık” (Tunç, 2023: 78-79,138,150,174,204).

- Yapısal Kişilik Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Kuru Kız'ın hayatında kendisi gibi kuru geçine kendisi için çıktığı yolda verdiği emekle öğrendiği İspanyolca dilini konuşması benliğini hissetmesine sebep olduğu için bu durumdan haz duyar. “İspanyolcayı anlamak delice mutlu ediyor onu, kendini tam bir insan, eksiksiz bir insan, boyu kilosu normal, eli yüzü düzgün bir kadın gibi hissediyor” (Tunç, 2023: 17).

Kuru Kız, babasını yıkarken baktığı iltihaplı gözleri aklının gitmiş olabileceği düşüncesini düşündürür. Onun bu aklını yitirmiş olması düşüncesi süperegosunu tetiklediğinden ona karşı bir acıma duyumsatır. “Banyoda babasının rengi kaçmış, iltihaplı

gözlerine bakarken ölmeyi birkaç kez olan bir şey mi sanıyor acaba diye düşünmüştü. Akli gitti diye acımıştı ama hemen sonra duraksamıştı. Belki de yanılmıyordu babası” (Tunç, 2023: 24).

Kuru Kız’ın erkek kardeşi ablasının canını yakmak için ileri gittiğinde ablasının canını gerçekten yandığını gördüğünde bundan suçluluk duyarak ablasına kendini affettirmek için akşam işten çıkıp eve elinde tatlıyla gelerek hatasını telafi etmeye çalışır. “Kardeşi fazla parlamışsa akşam eve yarım kilo gönül alma tatlısıyla gelirdi. Kardeşinin getirdiği bu tulumba tatlısına gönül alma tatlısı diyordu, içinden diyordu ama, kardeşi gücenmesin diye” (Tunç, 2023: 28).

Kuru Kız, anne ve babasının vermiş olduğu terbiyeyi içselleştirdiğinden dedesinin marketinden canı çilekli çikleti çok çekmiş olsa da kimse görmeyeceğini bilmesine rağmen alamaz. “Tezgahta televizyonda reklamını gördüğü bir çilekli çiklete gözü ilişti, çok canı çekti. Çekine çekine, dede alayım mı bir tane, dedi. Dedesi cevap vermedi, minderli sandalyesinde oturuyordu, gözleri kapalıydı. Uyuduğunu sandı. Almaya cesaret edemedi” (Tunç, 2023: 39).

Annesinin canının derdinde olması, babasının karısının derdiyle olması Kuru Kız’ın sevgi yoksunluğu yaşamasına neden olur. Oğlan kardeşinin de aynı durumda olması ve bu yoksunluğunu ablasında gidermeye çalışması Kuru Kız’da bir haz yaratır. Birinin ona muhtaç olma durumu, sevilme durumu var olduğunu hissettirdiğinden idi okşanır. “Yorganı açar, kardeşini yatağına alırdı, sımsıkı sarılırdı. Kendisine ihtiyaç duyması çok hoşuna giderdi” (Tunç, 2023: 39).

Erkek kardeşin patronu, kendisinin yaşamadığı ama yaşamayı arzuladığı bir yaşam öyküsü kurarak ideal egosunu gerçekleştirmeye çalışır. “Kendine etkileyici bir yaşamöyküsü uydurmuştu adam, etkileyici yaşamöykülerinin insanlar üstünde etkili olduğunun farkında olmalıydı, siyasete girmeye hazırlanıyordu muhtemelen, ona öyle gelmişti, halinden tavrından kuşkulandı” (Tunç, 2023: 43).

Kuru Kız ölen babasının naaşını çelimsiz ve güçsüz olan bir kedi ölüsüne benzetmesinden dolayı suçluluk duyar. Aklında geçirdiği bu benzetmeyi bir an önce yok etmek ister. Babasının bu ölü vücudu içinin sızlamasına da neden olur.

“Çenesi düşmüştü, ağzı açıktı. Başını kedi ölüsüne benzetti, sanki yastığın üstünde bir tekir kedinin ölüsü vardı. Bu benzetmeden dolayı kendini çok kötü, çok hain, çok vicdansız hissetti. Ölü kedi görüntüsünü gözlerinden kovmak için başını salladı. Ama gitmiyordu görüntü. ...İçti sızladı babası için” (Tunç, 2023: 46-47).

Kuru Kız tereyağlı ballı ekmek sevmemesine rağmen içindeki süperegodan kaynaklı annesini üzmemek için midesi bulansa da verdiği yemeğe kendini zorlar. “Annesi iyiyken ona her sabah tereyağıyla bal sürdüğü kalın bir dilim ekmek yedirirdi. Birkaç ısırdıktan sonra midesi bulanırdı, tereyağını severdi ama balla birlikte sevmezdi, yine de annesini üzmemek için bal sevmiyorum demezdi, kendini zorlaya zorlaya yedi” (Tunç, 2023: 55).

Kuru Kız boyunun uzamasından dolayı babasının ona bakışlarında hep bir suçluluk duyar. Sanki uzaması onun suçuymuş gibi annesi hastayken onun boy atması hayata bağlı olduğunun göstergesi gibi algılandığından bu durum suçluluk duymasına neden olur.

“Boyunun uzamasını, babasının, hayata bağlı olmak olarak yorumladığını düşünüyordu. Annesi ölmüş, babası sakat kalmışken üstelik, Hayata bağlı olmaya hakkı yokken, Hayat bir ceza haline gelmeliyken. Sanki uzamak onun suçuymuş gibi babasının buna öfkeli olduğunu düşünüyordu” (Tunç, 2023: 56-57).

Oğlan kardeş annesinin kaybının yarattığı buhranla ablasına karşı işlediği suçtan dolayı hep bir suçluluk duyar. İçinden söküp atamadıkça büyüyen bu utanç duygusu baskılayamadıkça oluşan öfkenin esas kaynağı olan abladan çıkarmaya çalışır. Kardeşi anlık olarak öfkesini kusarak rahatlasa da yapmış olduğu bu davranıştan da suçluluk duyarak ablasının ayaklarına kapanarak ağlar.

“Soluğu bira ve nefret kokuyorsa kardeşinin, sesinde ve gözlerinde nesnesi belli olmayan bir öfke varsa, o zaman boyu kendiliğinden kısalırdı. İçi katlanırdı çünkü, dizlerinin aşağıya çekildiğini hissedirdi. Evin bütün kapı pervazları çentik çentikti. Sonra abla diye sarılıp ağlamaya başlardı kardeşi, nefretinden dolayı çok acı çekirdi” (Tunç, 2023: 60-61).

Kuru Kız, küçüklüğünden beri anne ve babasından görmüş olduğu terbiye doğrultusunda içine yerleşen anne baba idealizmi yüzünden birisi bir şey istediğinde kendisi istemese de süperegosu ağır gelerek hayır diyemez. Bu duygu durumu aynı şekilde oğlan kardeşinde de mevcuttur.

“...komşular kahveye çağırdılar, gitti. Çağırdıkları zaman giderdi. Hayır demek öğretilmemiş olduğu ve çocukluğundan beri kendisine söyleneni sorgusuz sualsiz yapmaya alıştığı için. ...Kadın ve kızla iyi niyetle ona yardımcı olmak için çırpınırlarken ağızda kelimeler büyüyordu. İstemiyorum, gidin, beni rahat bırakın demek istiyordu ama diyemiyordu. İyiliğin kıymetini bilmemek nankörlüktü. Nankör görünmek istemiyordu. ... Normaldi bu, kardeşi üstünde fazla para taşımazdı. Birine borç vermek zorunda kalmaktan korkardı, kardeşi de onun gibi hayır diyemezdi çünkü” (Tunç, 2023: 66,70,130).

Kuru Kız ona destek olan komsularının iyilik adı altında meraklarını gidermek için destek olmalarının iyilik olmadığını bilir fakat yine de içindeki vicdandan dolayı onların iyiliklerini gerçekçi bir bakış açısıyla görmesinden suçluluk duyar.

“Tamam, iyilik vardı içinde ama hayatları mahallede merak konusu olan, babaları yeni ölmüş, kız olanı bir kadın için fazla uzun ve aşın zayıf olan iki kardeşin evlerine girip hayatlarını karıştırma fırsatına iyilik demek istemiyordu. Ama iyilik diyemediği için de kendini kötü hissediyordu” (Tunç, 2023: 75).

Kuru Kız ailesinden öğrendiği din algısında Allah’a bakış açısıyla kendi ruhaniyetinde kurduğu üstün varlık olarak nitelendirdiği tanrısına bakış açısı bir olmaz. Bu iki üstün gücünü kendi içinde bir zemine oturtmak istedikçe yapamadığından bu çabasından vazgeçer. “Anne babasından ve kendini bildi bileli yaşadığı bu ortamdan öğrendiği Allah ile kendi kafasındaki tanrıyı bağdaştırmaya çalışmaktan yıllar önce vazgeçmişti” (Tunç, 2023: 79).

Kuru Kız gereksiz insan muhabbetinden kaçınmak, kendini onların şerrinden korumak için saf kız tavrına bürünerek akılsal egosunu etkin bir biçimde kullanır. “Komşularına çok basit şeyler dışında soru sormazdı. Soru sormak akıl belirtisiydi çünkü, bu belirtiyi göstermek istemezdi. Gözlerini boşlukla doldurmayı ve aptal gibi gülümsemeyi iyi öğrenmişti” (Tunç, 2023: 85).

Kuru Kız ve oğlan kardeşi anne ve babalarından gördükleri şekilde alışagelmış şekilde onların öğretilerini devam ettirirler. Annesi yokluktan dolayı börekleri etsiz yaparken, kardeşlerin elleri para görmesine rağmen yaşadıkları o durumdan çıkamayarak bilinçsiz olarak etsiz börek yaparlar. Ya da evden çıkarken hiç gereği yokken ailesinde gördüğü için kapıyı iki kere kilitlemeyi adet edinir.

“...pazar günleri hala börek günüydü, kardeşi maça gitmiş olsa bile aynı saatte pişerdi börek. Ya mercimekli ya nohutlu ya patatesli ya da ıspanaklı. Kıyma pahalıydı çünkü. Artık kıyma almaya güçleri yettiği halde kıymalı börek yapmazdı. Sanki mercimekli, nohutlu, ıspanaklı ya da patatesli yapmak bir zorunlulukmuş gibi. Sanki, bu düzeni bu şekilde sürdürmezlerse ölü anne babaları hesap soracakmış gibi. Onlara hesap soracak hiç kimse yoktu oysa, istediğini yapabiliirdi, duvarları istediği renge boyayabiliirdi. ... Kapıyı çekip çıktı. Güzelce kilitledi, iki kere. Annesiyle babasının yaşarken yaptıkları gibi. Sanki eve hırsız girse çalacak bir şey bulabilirmiş gibi” (Tunç, 2023: 92-93).

Kuru Kız’ın mahallesinde tanık olduğu bir bebeğin ölümünden sonra annenin ruh durumu annelik içgüdüğü üzüntüye gark olurken, kaybı yaşayan baba olaya eşi kadar üzüntü duymayarak kadının yaşadığı bunalım sonucu boşandığında tekrar evlenecek kadar idsel yönü baskın bir tavır sergiler.

“Bir keresinde yeni evlenen bir komşularının bebeği ölmüştü, dört-beş aylık, belki biraz daha küçük bir bebek. Uykuda Çocuk Ölümleri. Baba birkaç hafta içinde bebeği ölmemiş, hatta hiç doğmamış gibi yaşamaya dönmüştü ama anne aylarca ruh gibi gezmişti. Sonunda boşandılar. Annenin köyüne döndüğünü, babanın tekrar evlendiğini duydular” (Tunç, 2023: 94).

Kuru Kız'ın oğlan kardeşi ablasına idsel güdünün etkin geldiği anda onu istismar etmesiyle kapıldığı idin hazzı ile daha sonra yaptığı eylemin yarattığı suçluluk duygusunun getirdiği utançla kendini tokatlayarak yaptığı yanlışın bedelini kendine şiddet uygulayarak çıkarmaya çalışır.

“Kendi gözlerindeki dehşetten çok daha büyüğünü kardeşinin gözlerinde gördü. Kapana kısılmış vahşi bir hayvan gibi baktı kardeşi, o da kendine inanmıyor olmalıydı, kendini hızla yere attı, ulumaya başladı. Bir yandan uluyor, bir yandan iki eliyle kendi yanaklarına 'tokat atıyordu, başını somyaya vuruyordu” (Tunç, 2023: 104).

Kuru Kız yıllarca insanlardan kendini soyutlamak için takındığı saf kız rolünü arzu ettiği telefonu alarak ve bunu hızlıca aktif bir şekilde kullanmaya başlamasından dolayı kardeşi ablasının bilmişliğine, aklının sandığı gibi geride olmadığı fark edince bu durumdan korku duyar. Abla ise kardeşine yaptı şeyle kendini azda olsa göstere bilmenin hazzını yaşar.

“Bölgenin hikayesini anlatan gezgini izlerken göz ucuyla kardeşine baktı, yüzünde belli belirsiz bir korku gördü. Akıllı insanlara duyulan türden bir korku. Kıskançlığın yerini almıştı. O gece tanrısına bunun çok hoşuna gittiğini itiraf etti. Kardeşi akıllı telefon almasına şaşırılmıştı, komşular ise şok geçirdiler” (Tunç, 2023: 110).

Kuru Kız'ın annesi yaşadığı hastalıktan dolayı kızına cinsellikle ilgili öğretmesi gerekenleri öğretemediğinden daha sonrasında kızın bu gibi durumları öğretecek bir kimsesi olmadığından dolayı cinsellik onun için bir bilinmez olur. Yetişkin bir kadın olduğunda bile komşularının onun cinsel doyumunu nasıl sağladığını sorduğunda utanarak mutfığa kaçır. Fakat bu konular onun utanmasına neden olsa da mutfaktan içeride cinsellik konulan kişilerin konuştuklarından kendini alıkoyamamak anlatılanlardan haz duyar.

“Kocasızlık başına vurmadı mı hala? Elinle yapıyor musun? Yap kız yap, sen de insansın, yapmadan olur mu? Kahkahalarla gülüyorlar, sonra birbirlerine şişt pişt ediyorlardı. Bu sorulara yakalanmamak için odadan kaçıyor, komşunun bir işine koşuyordu hemen, hah silkeliyordu ya da bekleyen bulaşıklara giriyordu ama yine de kulak veriyordu, kendini dinlemekten alı koyamıyor, dinlediği için kendine kızıyordu” (Tunç, 2023: 169).

Kuru Kız çok zayıf olduğu için takmasına gerek olmadığı sütyenlerini sırf annesi ona öyle öğrettiği gereksinimiyle takmaktadır. Annesinin öğretilerini içselleştiren Kuru Kız hayatının her alanında bunu ister istemez yansıtır.

“Memeleri sutyensiz gezmemesini gerektirecek kadar büyük değildi, takmasa da olurdu aslında ama takmayınca çıplak hissediyordu kendini. Annesi öyle öğretmişti Annesi kızının genç kız olduğunu

göremeyeceğini anlayınca kadınlık hakkında bir şeyler anlatmıştı ona. Alelacele, yarın ölecekmiş gibi. Ölürsen kızına kadın olmanın ne demek olduğunu öğretecek kimseleri olmadığı için” (Tunç, 2023: 170).

Kuru Kız, kardeşinin cenazesini teslim alırken orada rastladığı adamdan görüntüsel olarak etkilenir. Aradan birkaç zaman geçince onu düşünür. Düşüncesinde onunla evli olsa hayatının nasıl olacağını düşündüğünde adamın sarı tüylü parmakları, o günkü zamanda konuşurken yüzüne vuran nefesi düşünür canlanınca adamın varlığı haz duymasına neden olur.

“Makedonyalıyı hatırladı. Onun gibi bir adamla evlenmiş olsaydı hayatının nasıl olacağını düşündü. Komşularınınkinden farklı olmazdı herhalde, hep bir geçim sıkıntısı, hep bir hayhuy, kavga, akşamları dayak, ağlama. Çocuk doğurması gerekirdi. Çocuksuz aileyi aklı almazdı Makedonyalının. Bir cinsel hayatları olurdu. Sarışın adamın sarı tüylü, kalın parmakları gözünün önüne geldi, konuşurlarken yüzüne vuran soluğunu hissetti. Arzu bedenini dolaştı. Arzulu ama hayatsız bir hayat olurdu onunla. Arzunun yok olması çok sürmezdi çünkü” (Tunç, 2023: 180).

- Ego Savunma Mekanizmaları Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

Kuru Kız çocukluğundan beri duygularını içine baskılamayı öğrendiği için iyi kötü ne yaşıyorsa bunu bir başına içinde baskılayarak yaşamaktadır. Bu onun kendini güçlü kılma yollarından en güçlüsüdür. “Yanıdaki emlakçının camındaki ilanlardan birinde de "ebebeyin" banyolu yazıyordu. Çok gülüyordu buna. İçinden. Dışından gülmezdi” (Tunç, 2023: 25).

Kuru Kız’ın erkek kardeşi annesini kaybettiğinden beri yaşadığı buhranı atlata bilmek için kendini yemeğe verir. Yaşadığı bu travmatik olayın açtığı sevgi nesnesi yoksunluğunu yemeğe yansıtarak gidermeye çalışır. “Çok da yedi kardeşi, bir oturuşta koca bir kase reçeli bitirmeden kalkmadığı için sürekli reçel kaynatması gerekiyordu” (Tunç, 2023: 26).

Kardeşi sakın bir çocukken sadece ablasına parlayan birisi olmasına neden olan şey onu kendi annesi yerine koyuyor olması ve zamanında ona karşı yapmış olduğu istismarın yarattığı suçluluk duygusunu ablasını her gördüğünde hatırlattığı için ona karşı içinde aşamadığı bir öfke vardır.

“Kardeşi kolay sinirlenen biri değildi aslında, hatta fazla sakindi, aşın sakın. Ama ablasına çok çabuk parlardı. Her gün parlayacak bir şey de bulurdu, buzdolabından gelen peynir kokusu bile yeterdi. ... “Senin var ya, senin ben. Diye başladığı cümleleri bitirmiyor ve gözlerine dolan yaşları akıtmamak için yumruklarını sıkıyorsa, ...Soluğu bira ve nefret kokuyorsa kardeşinin, sesin deve gözlerinde nesnesi belli olmayan bir öfke varsa, o zaman boyu kendiliğinden kısalırdı” (Tunç, 2023: 27,60).

Kuru Kız da oğlan kardeşi de aralarında geçen kötü geceyi unutmak için o anı zihinlerinin en kuytu yerlerine gömerek yok etmeye çalışırlar. Unutmak için baskılar ve yadsılar. Fakat yok saydığı geceyi hatırladıkça suçluluktan ve utançtan ruhları kanar.

“İkisi de yaşadıkları o geceyi hiç yaşamamış gibi davranabiliyorlardı. Eskiden, sabahında kardeşinin kaçtığı gece daha sık aklına gelirdi, durup dururken, gün ortasında. Böyle zamanlarda birden ateşi yükselirdi, kilometrelerce koşmuş gibi soluğu hızlanırdı. Ölmek isterdi. Yıllardır aklına gelmiyordu. ... Babası kardeşini eve getirdi. Üçü sarılıp ağlaştılar. O fırtınalı gece hiç yaşanmadı ...Hayatta annelerinin ölümünden başka acı yaşamadıklarına inandılar” (Tunç, 2023: 42,106).

Abla ve kardeş benliklerini yıkan tüm kötü duyguları küçük yaşta içlerine bastırarak koruma yollarını öğrenir. Bu yüzden ikisi de içlerine kapanık, insan iletişiminden kopuk karakterler olur.

“İlkokul dörtteydi annesi hastalandığında, söz dinleyecek yaşıydı, içine doğru ağlamayı çabuk öğrendi. Kardeşi de söz dinleyecek yaşıydı, ondan iki yaş küçüktü ama ağlamadan duramıyordu. ...Çok uzun sürmedi, kardeşi de içine doğru ağlamayı öğrendi. Ama annelerinin hastalığı uzun sürdü. İki kardeş beş yıl boyunca içlerine ağladılar” (Tunç, 2023: 45-46).

Kuru Kız'ın komşusu, Kuru Kız'dan haz almadığı için ona karşı duygularının yansımaları annesinden kalan asma ağacını keserek çıkarmaya çalışır. Annesin eli değen bu ağaca önem vermesinin nedeni kendisi gibi, hayatı gibi kuru olan bu ağaca her gün ilgisiyle bakarak yeşermesini sağlayabilirse kendi hayatında adeta yeşerecektir. Fakat kendisiyle bağdaştırdığı bu ağacı komşusu sırf ona olan yıkıcı yok edici güdüsünü onun canını yakmak için ağaca aktarır. “Sana dedim dedi kadın, boşuna kestin asmayı. Ondan mı kestim? Ya niye kestin? Sinirime dokunuyordu, ondan kestim. Asma mı sinirine dokunuyordu? Kuru kız. Sanki yeşerecekmiş gibi eşeleyip duruyordu toprağını” (Tunç, 2023: 53).

Romanda taşra toplum yapısının korktuklarında, çekindiklerinde benliklerini savunmak için başvurdukları yalanın ve inkarın insanlarca ne kadar çok tercih edildiğinden bahsedilir. “Herkes ne çok yalan söylüyordu. Sürekli yalan söylüyorlardı. Karılarına, kocalarına, çocuklarına, akrabalarına, komşularına, patronlarına, çalışanlarına. Yakalandıkları zaman da utanmıyorlar, inkar ediyorlar ya da yeni bir yalan söylüyorlardı” (Tunç, 2023: 65).

Kuru Kız küçüklüğünden beri üzerine verilen misyonları istemeyerek de olsa yüklendiğinden çocukluğunu rahat rahat yaşayamaz. Bunun yansıması olarak da çocukları sevmeyiz. Çünkü kendisinin elinden çocukluğu alınmıştır. “İçindeki kişi, çocuk olmayan. Çocuk sevmiyordu, çocuk olmanın nasıl bir şey olduğunu bilmiyordu” (Tunç, 2023: 78).

Oğlan kardeş savunma mekanizması olarak sıkça kullandığı baskılama metodunu asıl sebebi gizlemek adına kullanarak gerçekleştirir. “Soba yakmaya üşenir mi oldun? diye sözünü

kesti kardeşi. Sözde sinirlenmişti ama sesi titremiştir. Bir şey gizlediği zaman sesi titrerdi” (Tunç, 2023: 81).

Yazar romanda insanların yaşadığı kötü anıların belleklerinde flulaşarak unutmalarına gönderme yaparak bilim adamlarının kayıtsız kaldığını dile getirir. Toplumun hemen her bireyinde yaşadığı sıkıntılardan dolayı gösterdiği bu savunma mekanizmaları alışageldiğinde sıradanlaştığına atıf yapıldığı düşünülebilir. “Şimdiki bilimin beyin sisi dediği unutkanlık, konsantrasyon güçlüğü gibi şeylerle ilgisi yoktu” (Tunç, 2023: 95).

Kuru Kız’ın oğlan kardeşi annesinin hastalanıp ilgiyi gösteremez durumda olmasıyla, annesini her an kaybetmenin korkusuyla ve korktuğunun başına gelmesiyle yaşadığı bu travmatik acısının yansımasını fizyolojik gösterge olarak altını ıslatarak gösterir. “Kardeşi on bir yaşına kadar hemen her gece yatağına işedi. Her sabah kardeşi daha uyurken yatağına elini sokuyordu, ıslaklığı hissederse uyandırıyor, git banyoda üstünü değiştir diyor fısıltıyla, kirlilerini sepete at” (Tunç, 2023: 103).

Evin direği olan anne hastalık yüzünden ölünce ev halkı bu acının yasasını kendi doğum günlerini kutlamayarak yansıtır. Çünkü doğum günleri mutlulukla anılan günlerdir. Fakat anneleri ölünce onların mutlu günleri de ölür. Bu yüzden doğum günlerini kutlamak demek annesine ihanet etmek demektir. “Doğum günlerini kutlamayı bırakmışlardı, annesi ölünce” (Tunç, 2023: 108).

Kuru Kız kardeşinin cenazesini teslim almaya gittiğinde ondan geride kalan eşyalarını ona verdiklerinde içinde lazım olanları alıp gerisini atmak ister. Fakat eşyalarını kardeşi ile özleştirdiği için eşyalarını çöp gibi atmamak sanki kardeşinin ölüsünü de çöpleştireceği düşüncesi ile atmaya çekinir. “Poşeti duvarın dibine bıraktı. Çöpe atamadı. Sanki atarsa kardeşinin ölüsünün ya da hayatının çöp olduğunu kabul etmiş olacaktı” (Tunç, 2023: 129).

Kuru Kız yıllarca çektiği sıkıntılar ve üzerine yüklenen misyonlar yüzünden güçlü durmaya çalıştığı için gerçek tepkilerini içine bastırarak gösteremez olur. Kardeşinin ölümü onun için bir kor gibi yakmış olsa da alışagelmış olan baskılama güdüsünden dolayı kardeşinin cenazesinde ağlayamaz. “Bir damla gözyaşı dökmedi demesinler diye ağlaması da gerekiyordu ama onu yapamıyordu, gözyaşı yok gibiydi, uzun zamandır acıdan ölse bile gözyaşıyla ağladığını hatırlamıyordu” (Tunç, 2023: 137).

Kuru Kız’ın etkilendiği sanatçı olan Hulki Aktunç’un kitap isimleri onun içinde bastırıldığı duyguları harekete geçirir. “İçine dokundu bu kitap adları, içinde adlandıramadığı bir şeyleri titreştirdi.” (Tunç, 2023: 191).

- İçgüdü Kuramı Bağlamında Romanda Rastlanan Psikanaliz İzlekleri

İçgüdüsel kuramı bağlamında romanda rastlanan psikanaliz izlekler şu şekilde karşılaşılmaktadır; Kuru Kız çıktığı uzun yol seyahatiyle yılarca görmediği ama içten içten hep beklediği, onu gerçekten seven aşkı bulur. Miguel ona aşkı yaşattıkça kadınlığın nasıl bir duygu olduğunu hissettirmesi ona daha önce hiç tatmadığı mutluluğu yaşatır.

“Herkes dans ediyordu. Miguel elinden tutup piste sürükledi onu, şarap kokan soluğu boynuna vuruyordu. Ellerini belinde hissettiği an heyecandan ölecekti. Dans etti. Hayatında ilk kez. Miguel seninle gerçekten evlenmek istiyorum dedi. Parlak yeşil gözleri nasıl güzel bakıyordu. Bulutların üstüne çıktı sevinçten” (Tunç, 2023: 19).

Kuru Kız’ın babası eşinin ölümüyle yitık bir adam olduğu gibi yaşadığı iş kazasından sonrada sakat kalınca her gün ölümü bekleyip onu arzulayan bir adama dönüşür.

“Babası bir temmuz sabahı ölmüştü. Çok sıcak bir günde ve hiç beklemediği bir anda. Aslında bekliyordu da o sabah beklemiyordu. Sabaha karşı çişe götürmek için kaldırıp tekerlekli sandalyeye oturmasına yardım ederken yine başlamıştı babası, hiç ölmeyecek miyim ben diye ağlamaya. ... Her şeye, özellikle yaşamaya küskündü babası. Tanrısına da çok kızgındı. Sadece onu öldürmeyip süründürdüğü için değil, pek çok nedenle kızgındı” (Tunç, 2023: 24,33).

Kuru Kız’ın babası aşkı bulan bir insandır. Herkesin hayatta arzuyla yaşamak istediği aşkı tadıp yaşar fakat karısının hastalığı yüzünden bu aşkı uzun vadeli yaşayamaz.

“Babası evlerinin arsasını annesiyle evlenmeden önce almıştı. Buralı değildi, annesine aşık olunca buralı olmaya karar vermiş, babasından kalan birkaç parça araziye abilerine zorla sattırması, eline geçen parayla evlerinin arsasını almıştı. Aşk uğruna abileriyle kötü olmuştu. El kızı için baba mirasını sattırdı diye ahileri onu defterden silmişti. ...Babası dedesinin büfesinden sigara alırken annesini görmüş, aşık olmuştu. Aşık olunca memleketine dönmekten vazgeçmiş, evlenmek istemişti. ...annesinden dinlediğinde sekiz yaşındaydı. Çok sevmişti bu aşk hikayesini. Aşkın böyle bir şey olduğunu düşünmüştü. Aşık olmak için sabırsızlanmıştı” (Tunç, 2023: 36,38).

SONUÇ

Ayfer Tunç profesyonel olarak yazı hayatına 1980'den sonra başlamış olsa da onun yazmaya karşı olan tutkusu çocukluğunda başlar. Onu yazmaya iten en büyük etken insan hikayelerine olan merakıdır. Bu merakın yarattığı heyecanla ilk öykülerini kaleme alır ve bunları annesine okutur. Yazmaya bu tutkuyla başlayan Tunç'un kurmaca metinlerine konu olan olaylar hep çevresinden, ailesinden, iş ortamından ve dünyadan gördüğü, duyduğu yaşanmış veya yaşanması çok mümkün olan insan hikayeleridir.

Psikolojinin edebiyattan bağımsız olmayacağını düşünen Ayfer Tunç, ele aldığı metinlerde karakterlerin davranışlarına sebep olan psikolojik etkileri esere yansıtmak için onların geçmişlerine sıkça değinir. Çünkü karakterlerin metne yansıyan davranışlarının psikolojik sebepleri, yetişkin bir özne olana dek çocukluk çağında ya da ergenlik çağında yaşadığı travmaların, acı anıların izleri geçmişlerinde yatmasındandır. Bir karakterin geçmişini bilmek demek onun sergilediği davranışların ana nedenini de bilmek demektir. Böylelikle karakterin geçmişini gören okur, onun hikaye boyunca sergilediği tutuma da bir anlam verir.

Edebî metinlerin psikanaliz yöntemle analiz edilmesi psikanalitik kuramın doğmasını sağlar. Psikanalizin ilkeleri doğrultusunda analiz edilen edebî metinler üç ana şekilde irdelenir. Bunların birincisi edebi eseri okuyan bir okurun metinden hareketle psikolojik olarak etkilenmesiyle oluşan analiz şeklidir. Bu analiz şekli, okurun toplum baskısı yüzünden bastırıldığı kimi isteklerin varlığını kendisiyle aynı duygular içinde olan bir sanatçının eserinde okuyan okur yalnız olmadığını görerek okuduğu bu edebi metin sayesinde hazzını düşsel olarak gerçekleştirerek isteklerini doyuma ulaştırır. İkinci analiz şekli ise eserin, yazara dönük bir bakışla analiz edilmesidir. Bu bakış açısı, yazarın metninde yaratmış olduğu karakterlerine kendi ruhaniyetinden ve hayatından izler serpiştirerek onu analiz edecek olan kişilere kendinden kesitler sunar. Son analiz şekliyse metinde var olan karakterlerin yazardan bağımsız olarak psikolojik durumlarının irdelenmesidir. Bu analiz şekli metnin anlam dünyasını zenginleştirir. Çünkü her analiz yapan kişinin farklı anlamlar çıkararak yorumlaması metnin anlam yapısını derinleştirir.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Tunç'un "insan varsa hikaye vardır" yaklaşımı bizi eserlerini psikanaliz edebiyat kuramı bağlamında incelemeye itmiştir. İnsanla bu kadar yakından alakadar olan bir yazarın eserleri şüphesiz ki psikolojiden beslenmeyi ihmal da etmeyecektir. Bu bakış açısını güderek yaptığımız tez çalışmasında Ayfer Tunç'un öykü ve romanları Freud'un ortaya koyduğu klasik psikanaliz ilkeleri doğrultusunda ele alınmıştır.

Bu tez çalışmasıyla Tunç'un öykü ve romanlarında rastladığımız psikanaliz ilkeleri; Oidipus kompleksi, elektra kompleksi, rüya kavramı, esere yansıyan yaratıcı yazar etkisi, katarsist, yapısal kişilik kuramı bağlamında id-ego-süperego, ego savunma mekanizmaları, cinsellik kuramı, içgüdü kuramı bağlamında yaşam ve ölüm içgüdüsüdür. Tespit edilen bu kavramlar metinden hareketle irdelenmiştir.

KAYNAKÇA

A-İncelenen Eserler

- Tunç, A. (2014). “*Kırmızı Azap*”. İstanbul: Can Yayınları.
- Tunç, A. (2016). “*Saklı*”. İstanbul: Can Yayınları.
- Tunç, A. (2016b). “*Evvelotel*”. İstanbul: Can Yayınları.
- Tunç, A. (2016c). “*Aziz Bey Hadisesi*”. İstanbul: Can Yayınları.
- Tunç, A. (2016d). “*Suzan Defter*”. İstanbul: Can Yayınları.
- Tunç, A. (2017a). “*Mağara Arkadaşları*”. İstanbul: Can Yayınları.
- Tunç, A. (2017b). “*Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*”. İstanbul: Can Yayınları.
- Tunç, A. (2020a). “*Dünya Ağrısı*”. İstanbul: Can Yayınları.
- Tunç, A. (2020b). “*Osman*”. İstanbul: Can Yayınları.
- Tunç, A. (2021). “*Yeşil Peri Gecesi*”. İstanbul: Can Yayınları.
- Tunç, A. (2022a). “*Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura. İstanbul*”. Can Yayınları.
- Tunç, A. (2020b). “*Kapak Kızı. İstanbul*”. Can Yayınları.

B-Kaynaklar

- Aslan Ayar, P. (2019). “Ayfer Tunç’un Kırmızı Azap’taki Hikâyelerinde İçsel Vatansızlık”. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 6: 15-30.
- Bakkaloğlu, Ş. (2021). “Ayfer Tunç’un Roman ve Hikâyelerinde Sosyal Benlik ile Aile Kurumu İlişkisi”. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 61: 85-102.
- Başer, S. (2020). *Ayfer Tunç’un Hikâye ve Romanlarında Kadın-Erkek İlişkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Edirne.
- Berger, A. A. (2014). “*Kültür Eleştirisi. - Kültürel Kavramlara Giriş-*”. (Çev. Ö. Emir), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Cebeci, O. (2022). *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Craib, I. (2011). “*Psikanaliz Nedir?*” (Çev. A. Kılıçoğlu), Ankara: Say Yayınları.
- Demirli, H. (2018). *Ayfer Tunç’un Romanlarında Yabancılaşma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Derhem, E. G. (2022). “Ayfer Tunç’un Kapak Kızı-Yeşil Peri Gecesi-Osman Romanlarında Narsisizmin Tezahürleri” *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13): 95-105.

- Eliuz, Ü. ve Öksüz Güneş, E. (2016). “Ayfer Tunç’un “Mağara Arkadaşları” Öyküsünün Metinlerarası Bağlamda İncelenmesi” *Turkish Studies*, 11(10): 231-242.
- Emre, İ. (2006). “*Edebiyat ve Psikoloji*”. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eren, Z. (2011). “Karnavalesk Roman Örneği Olarak Ayfer Tunç’un Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 51(2): 207-229.
- Ergün, C. (2018). *Ayfer Tunç’un Hikâye ve Romanlarında Kadın*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Freud, A. (2011). “*Ben ve Savunma Mekanizmaları*”. (Çev. Y. Erim), İstanbul: Metis Yayınları.
- Freud, S. (1908). “*Karakter ve Anal Erotizm*”. G.W, s. 201-209.
- Freud, S. (1979). “*Sanat ve Sanatçılar Üzerine*”. (Çev. K. Şipal), İstanbul: Bozak Yayınları.
- Freud, S. (2012a). “*Cinsiyet Üzerine*”. (Çev. A. A. Öneş) İstanbul: Say Yayınları.
- Freud, S. (2012b). “*Narsizm Üzerine ve Schreber Vakası*”. (Çev. B.B.-S. Tura), İstanbul: Metis Yayınları.
- Freud, S. (2014a). “*Bastırma ve Bastırmanın Geri Dönüşü*”. (Çev. O. Kasap) İstanbul: Telos Yayınevi.
- Freud, S. (2014b). “*Grup Psikolojisi ve Ego Analizi*”. (Çev. B. Yücel), Ankara: Alter Yayınları.
- Freud, S. (2016a). “*Psikanalize Giriş Rüya*”. (Çev. A. C. İdemen), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Freud, S. (2016b). “*Bilinçsiz-olan*”. (Çev. Ç. Tanyeri), İstanbul: Telos Yayınevi.
- Freud, S. (2018). “*Psikanalize Giriş Dersleri*”. (Çev. S. Budak), İstanbul: Öteki Yayınevi.
- Freud, S. (2020b). “*Beş Konferans ve Psikanalize Toplu Bakış*”. (Çev. K. Şipal), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Freud, S. (2020a). “*Totem ve Tabu*”. (Çev. Z. A. Yılmaz), İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Freud, S. (2021c). “*Amatör Psikanalizi*”. (Çev. K. Şipal), İzmir: Cem Yayınevi.
- Freud, S. (2021b). “*Psikanaliz Üzerine*”. (Çev. K. Şipal), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Freud, S. (2021a). “*Rüyaların Yorumu*”. (Çev. D. Muradoğlu), Ankara: Say Yayınları.
- Freud, S. (2022). “*Haz İlkesinin Ötesinde Ego ve İd*”. (Çev. A. Babaoğlu), İstanbul: Olimpos Yayınları.
- Fromm, E. (1991). “*Freud Düşüncesinin Büyüklüğü ve Sınırları*”. (Çev. A. Arıtan), İstanbul: Arıtan Yayınevi.
- Geçtan, E. (2020). “*Psikanaliz ve Sonrası*”. İstanbul: Metis.

- Günay Erkol, Ç. (2017). “Ayfer Tunç’un Modernizmle Derdi: Faillik ve İktidar”. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1): 349-362.
- Horney, K. (1994). “*Psikanalizde Yeni Yollar*”. (Çev. S. Budak), Ankara: Öteki Yayınları.
- İnci, H. (2014). “*Ayfer Tunç’la Karanlıkta Kelimeler*.” İstanbul: Can Yayınları.
- Indick, W. (2011). “*Senaryo Yazarları İçin Psikoloji*”. (Çev. E. Y.-Y. Karaarslan), Agora Kitaplığı.
- Jung, C. G. (1996). “*Bilinç ve Bilinçaltının İşlevi*”. (Çev. E. Büyükinal), İstanbul: Say Yayınları.
- Jung, C.G. (2005). “*Dört Arketip*”. (Çev. E. Gürol), İstanbul: Metris Yayınları.
- Jung, C. G. (2006). “*Analitik Psikoloji*”. (Çev. E. Gürol), İstanbul: Payel Yayınları.
- Jung, C. G. (2020). “*Freud ve Psikanaliz*”. (Çev. İ. H. Yılmaz), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Klein, M. (2011). “*Haset ve Şükran*”. (Çev. S. M. Tura), İstanbul: Metis Yayınları.
- Koyun, M. (2021). *Herta Müller ve Ayfer Tunç’un Romanlarında Kültürel Yabancılaşmanın Sınır Durumu Psikolojisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Marcuse, H. (1998). “*Eros ve Uygarlık " Freud Üzerine Felsefi Bir İnceleme*”. (Çev. A. Yardımlı), İstanbul: İdea Yayınevi.
- Moran, B. (2020). “*Edebiyat Kuramları ve Eleştir*”i. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özkan. F. (2018). “*Bir Öz Yıkım Hikâyesi: “Kendim Ettim, Kendim Buldum”*” H. İnci, Ö. Şahin, Z. Zengin (Ed.), *Çağdaş Edebiyata Akademik Yaklaşımlar I: Edebiyat Hayatının 25. Yılında Ayfer Tunç*. MSGSÜ Yayınları, İstanbul, (131-138).
- Phillips, A. (2020). “*Hep Vaat Hep Vaat Edebiyat ve Psikanaliz Üzerine Denemeler*”. (Çev. F. B. Aydar), İstanbul: Metis Yayınları.
- Sophokles. (2019). “*Kral Oidipus*”. (Çev. B. Tuncel), İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Soysal Eşitti, A. (2024). “Ayfer Tunç’un Kuru Kız Adlı Romanında Beden Sorunsalı”. *Folklor-Edebiyat*, 30(2)-118(337-352).
- Tögel, C. (2013). “*Şipşak Freud*”. (Çev. G. Gürtunca), İstanbul: Doğan Kitap.
- Yörükân, T. (2000). “*Yunan Mitolojisinde Aşk*”. Ankara: Türkiye İş Bankası.

İnternet Kaynakları

- <https://www.psikolojisozlugu.com/phallus-fallus> (erişim tarihi: 29.11.2023)
- <https://sozluk.gov.tr> (internet erişimi: 29.12.23)
- <https://www.imdb.com/video/vi4069245721/?playlistId=tt0077711&ref=ttovvi> (erişim tarihi: 30.12.23)

Şahin, B. “*Uçurum Denilen Bataklıkta Hafızaya ve Dünyaya Saplanma “Yas Ve Melankoli”*”
https://www.academia.edu/40713134/U%C3%A7urum_Denilen_Batakl%C4%B1kta_Haf%C4%B1zaya_Ve_D%C3%BCnyaya_Saplanma_Yas_Ve_Melankoli_ (erişim tarihi: 01.01.24)

Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr>, (erişim tarihi: 04.10.2023)

EK 1- “AFFER TUNÇ’LA GÜN YÜZÜNE EVRİLEN KELİMELELER”

SEDA ERGENÇ: Ayfer Hanım, her yapıtınızda denenmeyen bir üslup tarzını deniyorsunuz. Bunu bilinçli olarak mı tercih ediyorsunuz yoksa akış halinde kendiliğinden mi ortaya çıkıyor?

AYFER TUNÇ: Biçim ve öz çok eski bir tartışmadır. Osmanlı’dan beri biçim mi özü belirler öz mü biçimi belirler diye tartışılır. Bir metni klasik bir şekilde anlatmak mümkündür ama ben özün gerektirdiği biçimi arayanlardan biri olduğum için metnimde bir biçim ararım. Özü farklı kılan şey de metnin biçimidir. Bu sadece metni farklı kılmak için değil aynı zamanda metnin anlatmak istediği meseleyi daha iyi, daha yaratıcı bir şekilde ortaya koyan unsur olması nedeniyle de biçim özellikle aradığım bir şey olur. Hemen hemen bütün kitaplarımda bu biçimsel arayışım kendini göstermektedir. Biçim arayışım, metni kurmaya çalışırken bu hikâye nasıl anlatılmalı, bu mesele nasıl ortaya konulmalı, bunu kim anlatmalı, kimin meselesi olmalı gibi sorular sorarken açığa çıkıyor. Demek ki öz ve biçim bir anlamda birlikte gelişip ortaya çıkıyor.

S. E. : Eser yazma serüveniniz nasıl teşkil etmektedir? Yazarken olmazsa olmazlarınız nelerdir?

A. T. : Benim yazarken böyle sabit bir şeylerim yok ama genellikle metnin oluşma süreci zihnimde oluşuyor. O yüzden not defteri olan ve not alan bir yazar değilim. Öyle yazar arkadaşlarım var ki bir sürü defterleri var, bir sürü not alıyorlar onları kısıkanıyorum. Şimdiye kadar aldığım notları da hiç kullanmadım. Eğer kurduğum metin kafamda bir noktaya gelip tamamlandıysa işte o zaman kurguladığım metin için bir defter tutar ve onun üzerinde çalışmaya başlarım. Bu defterde metine dair birtakım sorular sıralarım. Bu sorularla genellikle içeriğe ilişkin, meseleye ilişkin bir yapı oluşturmaya çalışırım. Benim için asıl olan zihinsel hazırlık süreci oluyor. Bu evrede tabi benim için uzun sürüyor. Önce zihnimde bayağı bir biriktirip pişiriyorum daha sonra bunları kâğıda geçiriyorum. Metni kâğıda döktükten sonra da çok düzenli çalışırım. Bu konuda çok çalışkan ve disiplinliyim. Bunun da gerekli olduğunu inanıyorum.

S.E. : *Aziz Bey Hadisesi* ve *Cinnet Bahçesi* öykünüz senaryolaşarak TV uyarladı. Fakat siz bu işten memnun kalmadığınız için bir daha herhangi bir eserınızı senaryolaştırmayacağınızı ifade etmişsiniz. Bu görüşünüzü hala devam ettiriyor musunuz?

A. T. : Şu anda öyle bir isteğim yok. Çünkü edebiyat metninin edebiyat metni olarak kalması gerektiğini düşünüyorum. Fakat dünya üzerinde içerik sıkıntısının da var olduğu bilinmekte. Özellikle bu sinema alanında çok görülüyor. Bana eserlerim için tabii ki teklif

geliyor en son “Osman” için geldi, “Yeşil Peri Gecesi” için sürekli geliyor ama açıkçası eserlerimin uyarlanmasını çok istemiyorum.

S. E. : Sayın Tunç, bir röportajınızda bir yeni roman çalışması yaptığınızı ve bu romanda Türkiye’nin toplumsal sorunu olan çarpık göç ile ülkeye kontrolsüzce alınan mülteci problemine değineceğinizi ifade ettiniz. Bu romanınız bitti mi yoksa zihninizde hala bir fikir aşaması olarak mı kaldı?

A. T. : Bu düşüncemi sanırım listeden düşürdüm. Çünkü onu ben düalist yapıda bir şey düşünmüştüm. 1918 Rus göçüyle 2018 Suriye göçünü birbiriyle paralel bir hikâyeyle anlatmak istedim fakat fırsatım olmadı. Sonrasında da bu konuya ilgim kalmayınca yazmadım. Ama genel olarak bakıldığında hala göç meselesi çok önemli bir konudur. Yalnızca Türkiye’nin aldığı göç değil, Türkiye’nin verdiği göç açısından da önemli bir konudur.

S. E. : Ayfer Hanım sizin de belirtmiş olduğunuz gibi zihninizde yaşayan karakter galerisinde sizi meşgul eden ve sizinle sürekli diyalog halinde olan karakterler bir gün can bularak kelimelere dökülmekte. Örneğin üçleme roman seriniz olarak da adlandırabileceğimiz fakat ayrı ayrı okumakta mümkün olan *Kapak Kızı* romanındaki Şebnem karakterini *Yeşil Peri Gecesi* romanında can bulduğunu görürken aynı şekilde iki romanda da var olan ama sesini duymadığımız Osman karakterinin sesini de *Osman* romanıyla duyuyoruz. Peki, bu üçleme romanlarınızın içinde sesi hala dinmeyen bir karakter ya da karakterler var mı?

A. T. : O romanlardaki başak karakterlerin hikâyeleri yazıldı. Bundan sonraki karakterler hep yan karakterler oluyor. Onları da yazmayı düşünmüyorum. Bir de artık doydum.

S. E. : Eserlerinizde feminist bir tavırla kadının toplumdaki yerinin ne olması gerektiğini, geleneksel bakış açısıyla bakıldığında kadının konumunun ne olduğunun eleştirisini hemen hemen her eserinizde es geçmeden işliyorsunuz. Bunu yaparken de okurun gözüne sokmadan eserin alt metni olarak işliyorsunuz. Fakat eserlerinizi dikkatlice okuyan bir kişi sizin metnelerinizde sadece kadının sorunlarını değinmediğinizi aynı zamanda erkeğin de toplum içinde var olan sorunlarını, ondan beklenen görevlerin ne olduğundan, güç simgesiyle üstüne çakılan etiketlerden, toplum içindeyken büründüğü karakter ile bireysel alanda kaldığında bambaşka bir karakter olmasının eleştirisini eserleriniz üzerinden gösteriyorsunuz. Erkeğe dair olan bu sorunları bu kadar net olarak görmeyi sağlayan şey eserlerinizi erkek ağzından yazmanız mı yoksa yaşadığınız toplumun geleneğine hâkim olmanızdan mı kaynaklanmaktadır?

A. T. : Ben büyük ve çok erkekli bir ailede büyüdüm. Aynı apartmanda oturduğum beş dayım ve onun oğulları, annemin amca çocukları vardı. Yani benim büyüme çağımdaki hayatımda Türkiye toplumundaki orta sınıfının erkek türlerinin hepsini gördüm diyebilirim. Yani başarılısı, başarısız, eziği, güçsüzü, otoriteri, tutucusu, gericisi vs. her türlü erkek tipini gördüm. Ben, Türkiye’de sadece kadın sorunu değil erkek sorununun da olduğunu düşünüyorum. Eserlerimde de bunu anlatmaya çalışıyorum. Kaba feministler benim ne demek istediğimi anlamıyorlar. Öncelikli düşünenler anlıyor elbette ama Türkiye’de bir kadın sorunu yok genel olarak bir erkek sorunu var. Çünkü problem olan kadın değil erkekler. Kadınlar mağdur erkeklerin davranışlarına maruz kalıyorlar. Erkekleri bu tür davranışlara iten sebeplerin üzerinde durmak lazım. Erkekleri mağdur göstererek düşünmeyelim bunları ama bu toplum erkekleri erkek olmaya, kadınlara yönelik eylemlerini yapmaya zorlayan ata erkil bir sistem var. Yani erkekler doğuştan otorite sahibi olarak doğmuyorlar toplum onları kadınlar üzerinde söz sahibi olmak zorunda bırakıyor. Adam belki başka bir toplumda olsa ya da öyle bir sosyal çevrenin içinde olmasa karısıyla ilişkisinde ya da hayatındaki kadınla birlikteliğinde bambaşka olacak ama sürekli toplumun baskısı altında kaldığından aslını yansıtamıyor.

S. E. : *Dünya Ağrısı* romanınız diğer kitaplarınıza göre sayfa hacmi çok az olmasına rağmen etkisi çok büyük olan bir eserinizi. Romandaki Mürşit karakteri, bir zaman hayalleri olan fakat mecburiyetten yaşadığı taşraya dönerek bu hayallerinden vazgeçen bir adamdır. Mürşit gerçekleştiremediği hayallerini düşündükçe yaşayamadıklarından dolayı dünya ağrısı çeker. Bu ağrı okurlara da sirayet ettiğinden okunması en zor ve derin kitaplarınızdan birini oluşturuyor. Peki, Ayfer Hanım size sorsak sizin dünya ağrınız nedir diye cevabınız ne olur?

A. T. : Dünya ağrısı olmayan bir insan yazar olabilir ama yüzeysel bir yazar olur. Sanatla ve insanla bağ kurmuş sanatçının, yazarın bir dünya ağrısı her zaman vardır. Zaten bu dünya ağrısını çeşitli şekillerde dile getirir. Bu yüzden ele aldığım “Dünya Ağrısı” kitabı da “Kuru Kız” kitabı da “Yeşil Peri Gecesi” de bir dünya ağrısıdır. Yeşil Peri Gecesi’ndeki Şebnem’in maruz kaldığı olaylar aslında bu toplumun yarattığı olaylardır. Bu toplumun bir kadın üzerindeki etkisidir. Dolayısıyla zaten bir dünya ağrısı içine doğuyoruz ve öyle büyüyoruz bu yeni bir kavram değil bu 19. yüzyılda Almanya’da çıkmış bir kavram olarak etkisini hala günümüzde de görebiliyoruz.

S. E. : Ayfer Hanım son çıkan romanınız *Kuru Kız*, üslup olarak yazdığınız en duru ve en yalın kitaplarınızdan bir tanesi. Bu kitabınız da yalın olmasına rağmen derinliğinden yine hiçbir şey kaybetmemiş durumda. Sizin kaleminizde yalın dahi olsa insanı derinden yakalayan ince bir nüans var. Bu atmosferi nasıl yakalıyorsunuz?

A. T. : Genellikle benim edebiyatım sinematografiktir. Onun için okurlarım hep film yapılmasını ister. Çünkü kurgu için kullandığım dilim okurun gözlerinin önünden film gibi akar. Ben okurlarda oluşan bu anlayışı biraz kırmak istediğim için Kuru Kız'da üsluba çalıştım. Yani üslup için bayağı bir önden uzun bir çalışma yaptım. Tembel okurlar tırnak içinde söylüyorum onlar bu durumdan çok şikâyetçi oldu. Çünkü yalınlığın yarattığı şiirselliği hissetmekte güçlük çektiler. Daha doğrusu onu anlamak için öyle bir emek vermek istemediler. O ruhu anlamak için, o lezzeti alabilmek için okurda biraz edebiyat birikiminin olması gerekiyor. Benim için bu roman, şiirsel olmayan ama şiir duygusu uyandıran, sadelikte derin imgeler oluşturmaya çalıştığım bir metin oldu. Onun için bu romana özel bir dil yaratabilmek için bayağı çalıştım.

S. E. : Ayfer Hanım gerçek insan hikâyelerine olan merakınızdan dolayı tüm eserlerinizde insan psikolojisine yönelik ibareler açıkça görülmekte. Peki, insan karakterlerinin analizini ve onların psikolojik yanlarını eserlerinizde ortaya çıkartmak için hangi etkenlerden yararlanıyorsunuz?

A. T. : Edebiyat dediğimiz şey bir karakter oluşturma hikâyesidir. İnsanın psikolojisi oluşturduğumuzla var olan bir yaratıktır. Bir insanı tarif edince insanı nasıl tarif ediyoruz; çok tatlı biri, çok şeker, çok öfkeli, çok kinci vs. bunların hepsi bir psikolojik vakadır. Dolayısıyla bir insan neden kinci olur, bir insan neden gamsız olur, bir insan neden obsesif olur bunların sebeplerini aradığımızda arkasında hep bir psikolojik yapının olduğunu görürüz. Kimse psikolojiden azade değil her insanın bir psikolojisi vardır. Psikoloji zaten insanın varlığına içkin bir şeydir. Psikoloji bilmeden, psikolojiyi dikkate almadan karakter yaratılabilir elbette ama benim karakterlerimde değil. Başka bir edebiyat türü elbette psikolojiyi dikkate almadan yaratabilir ama benim edebiyatımda gerçekçi karakter, gerçekçi karakterlerim hayata oturabilecek nitelikte olan bir karakter mutlaka psikolojik yapıdan kaynaklanıyor. Onun için de benim kitaplarımda karakterlerin geçmişleri çok öne çıkar. Çünkü o psikolojinin oluşma sürecinin mutlaka anlatmak isterim. O nasıl süreçlerden geçerek oluşuyor psikoloji çok önemli bir şey. Dolayısıyla psikolojiyi bilmeden ya da onu dikkate almadan yazılamaz.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Seda ERGENÇ
EĞİTİM DURUMU	
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi – Türk Dili ve Edebiyatı
Yabancı Dil / Diller	İngilizce (B1), Rusça (A0)
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	- Anex Tour: IKS OPR (2023-2024) - Rixos Beldibi: F/B Manager (2014-2021) - MEB Şehit Serkan Çölkesen Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi: Stajyer Öğretmen (2017)